ENGLISH

# לקוטי תורה

## ויקרא

## Likkutei Torah · Vayikra

The Alter Rebbe, Rabbi Schneur Zalman of Liadi

◇

The Hebrew text with the English translation

Edition 4 · 5787 · 2026
48 maamarim

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA
likuteitorah.com/print/

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

# About this edition

**Edition 4 · November 4, 2026 · 25 Cheshvan 5787**

**נדפס כ"ה מרחשון ה'תשפ"ז**

**This edition contains the Hebrew text and the English translation.**

All 47 maamarim of this volume.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

**This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.** https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

---

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

---

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

Each edition is kept unchanged at its own address; a corrected printing is a new edition. This one: likuteitorah.com/editions/en/likkutei-torah-vayikra/4/likkutei-torah-vayikra-en-ed4-text-letter.pdf

---

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

# Contents

## PARSHAS VAYIKRA


**Maamar 1** — ויקרא אל משה וגו׳ — 8
"And He called to Moshe"

**Maamar 2** — אדם כי יקריב מכם וגו׳ — 33
"A man, when he brings near of you"

**Maamar 3** — לבאר הדברים ענין אדם כי יקריב מכם וענין... — 51
"To explain the words: 'A man, when he brings near of you'"

**Maamar 4** — ולא תשבית מלח וגו׳ — 67
"And you shall not omit salt"

**Maamar 5** — ביאור הדברים הנ״ל ע״פ ולא תשבית מלח וגו׳ — 73
An Explanation of the Above, on "And You Shall Not Omit the Salt"


## PARSHAS TZAV


**Maamar 1** — ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה׳ אלהיכם... — 132
"And you shall eat, eating and being satisfied, and you shall praise the Name"

**Maamar 2** — ביאור מעט על פסוק ואכלתם אכול כו׳ — 152
A Brief Explanation of "And You Shall Eat, Eating"

**Maamar 3** — להבין ענין משמח חתן וכלה ומשמח חתן עם... — 162
To Understand "Who Gladdens the Groom and Bride"

**Maamar 4** — והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה... — 169
"And the Light of the Moon Shall Be Like the Light of the Sun"

**Maamar 5** — ענין שבעת ימי המילואים הנה לכאורה אינו מובן... — 187
The Matter of the Seven Days of the Miluim

**Maamar 6** — להבין מ״ש בהגדה מצה זו שאנו אוכלים ע״ש... — 215
To Understand "This Matzah That We Eat"

Maamar 7 — ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך וגו' — 243
"Six Days You Shall Eat Matzos, and on the Seventh Day an Atzeres"

Maamar 8 — ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה'... — 281
"Six Days You Shall Eat Matzos"

Maamar 9 — ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי'... — 293
"Six Days You Shall Eat Matzos"

Maamar 10 — להבין מפני מה יו"ט דפסח הוא ביום שנעשה... — 298
To Understand Why the Yom Tov of Pesach Is on the Day of the Miracle

Maamar 11 — הים ראה וינוס כו' — 305
"The Sea Saw and Fled"

Maamar 12 — והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה... — 314
"And He Will Wave His Hand over the River"

**PARSHAS SHEMINI**

Maamar 1 — לויתן זה יצרת לשחק בו — 340
"This Leviathan You Formed to Play With"

Maamar 2 — ביאור על לויתן זה כו' הנ"ל — 352
An Explanation of "This Leviathan"

**PARSHAS TAZRIA**

Maamar 1 — אשה כי תזריע וילדה זכר כו' — 370
"When a Woman Emits Seed and Gives Birth to a Male"

Maamar 2 — עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת... — 375
"The World Is Like an Exedra"

Maamar 3 — שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה — 379
"May the Barren One Greatly Rejoice"

Maamar 4 — וביום השמיני ימול וגו' — 391
"And on the Eighth Day He Shall Be Circumcised"

Maamar 5 — אדם כי יהיה בעור בשרו — 421
"When a Man Shall Have in the Skin of His Flesh"

Maamar 6 — בגמרא דב"מ פרק הפועלים קא מפלגי במתיבתא דרקיע... — 424
In the Gemara, Bava Metzia, chapter HaPoalim: "They were disputing in the Academy of the Firmament..."

PARSHAS METZORA

Maamar 1 — זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו' — 466
"This shall be the law (torah) of the metzora on the day of his purification"

PARSHAS ACHAREI

Maamar 1 — כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל... — 482
For on this day He shall make atonement for you

Maamar 2 — כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל... — 504
For on This Day He Shall Atone for You

Maamar 3 — ביאור הדברים בענין לטהר תטהרו — 525
An Explanation of "To Purify ... You Shall Be Purified"

Maamar 4 — ביאור הדברים ע"פ כי ביום הזה יכפר הנ"ל,... — 537
An explanation of the words on "For on this day He shall make atonement"

PARSHAS KEDOSHIM

Maamar 1 — וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וכו' — 555
"And when you come into the land and plant any tree for food"

Maamar 2 — והדרת פני זקן זה שקנה חכמה — 583
And You Shall Honor the Face of an Elder

PARSHAS EMOR

Maamar 1 — ונקדשתי בתוך בני ישראל וכו' — 586
"And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel"

Maamar 2 — לבאר הדברים ע"פ ונקדשתי בתוך בני ישראל בענין... — 630
To Explain "And I Shall Be Sanctified in the Midst of the Children of Israel"

Maamar 3 — וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר... — 665
"And You Shall Count for Yourselves from the Morrow of the Shabbos"

Maamar 4 — והניף את העומר — 679
"And he shall wave the Omer"

Maamar 5 — והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני... — 701
"And the kohen shall wave them upon the bread of the first fruits"

Maamar 6 — ביאור ע"פ והניף הכהן אותם — 710
An explanation of the verse "And the kohen shall wave them"

PARSHAS BEHAR

Maamar 1 — כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם... — 753
When You Come into the Land That I Am Giving You

Maamar 2 — את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו וגו' — 774
"My Shabbosos you shall keep, and My Sanctuary you shall revere"

Maamar 3 — ביאור הדברים ע"פ את שבתותי כו' — 815
An explanation of the words on "My Shabbosos you shall keep"

PARSHAS BECHUKOSAI

Maamar 1 — אם בחקותי תלכו — 848
"If you will walk in My statutes"

Maamar 2 — ביאור אם בחקותי — 859
An Explanation of "If You Walk in My Statutes"

Maamar 3 — אם בחקותי תלכו כו' — 892
"If you walk in My statutes"

Maamar 4 — בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם... — 905
"When I Break for You the Staff of Bread"

Maamar 5 — אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו... — 914
These are the statutes, the ordinances and the teachings

Maamar 6 — אסור לאדם שיטעום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר... 928
A Person Is Forbidden to Taste Until He Feeds His Animal

Maamar 7 — וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה... 945
"And Reuven went in the days of the wheat harvest, and found dudaim"

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS VAYIKRA • MAAMAR 1

# ויקרא אל משה וגו׳

## “And He called to Moshe”

◇

1 ויקרא אל משה וגו׳. אל״ף דויקרא זעירא. ובד״ה כתיב אדם באל״ף רבתי. ולהבין זה. והנה ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] במדרש ויקרא רבה פ״א ויקרא אל משה ולא כאברהם.

“And He called to Moshe,” etc. The alef of Vayikra is small, while in Divrei HaYamim “Adam” is written with a large alef. To understand this: our Sages, of blessed memory, said in the Midrash, Vayikra Rabbah, chapter 1: “‘And He called to Moshe’: and not as with Avraham.

באברהם כתיב ויקרא מלאך ה׳ אל אברהם המלאך קורא והדבור מדבר. ברם הכא אמר הקב״ה אני הוא הקורא ואני הוא המדבר.

Of Avraham it is written, ‘And the angel of Havayah called to Avraham’: the angel calls, and the [Divine] speech speaks. But here, the Holy One, blessed be He, said: ‘I am the One who calls, and I am the One who speaks.’”

וכן הוא בזוהר פ׳ בלק (דף ר״ש ע״ב) ויקרא אל משה קלא דמלכא ולא ע״י שליחא אחרא.

So too it is in the Zohar, Parshas Balak (folio 200b): “‘And He called to Moshe’: the voice of the King, and not through another messenger.”

וצ״ל לפ״ז [לפי זה] למה לא נאמר ויקרא ה׳ אל משה. ומדוע לא נזכר כלל בפסוק מי היה הקורא.

According to this, we must understand why it does not say, “And Havayah called to Moshe.” And why is it not mentioned at all in the verse who the caller was?

גם צ״ל דבזוהר פ׳ וירא (דק״ב סע״ב [סוף עמוד ב]) כי [כתב] ויקרא אל משה ולא קאמר מאן הוה כו׳ אלא בכל הני מלאכא דברית הוה וכולא בקב״ה [בקודשא בריך הוא] אתמר.

We must also understand [this]: in the Zohar, Parshas Vayeira (end of folio 102b), it is written: “‘And He called to Moshe,’ and it does not say who it was, etc. Rather, in all of these it was the Angel of the Covenant, and all of it is said of the Holy One, blessed be He.”

והענין כי הנה לעיל מיניה כתיב ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן

The explanation is this. Just before it, it is written, "And Moshe could not come into the Tent of Meeting, because the cloud rested upon it, and the glory of Havayah filled the Mishkan."

פי' שכן עליו הענן הוא המשכת והשראת אור א"ס ב"ה ממקום עליון ונורא מאד שנאמר בו ישת חשך סתרו שהוא בחי' אור א"ס ב"ה הסוכ"ע שלא שייך בו שום גילוי השגה

The meaning of "the cloud rested upon it" is the drawing down and resting of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from an exceedingly high and awesome place, of which it is said, "He made darkness His hiding place." This is the level of the Infinite Light, blessed be He, that encompasses all worlds (sovev kol almin), to which no revelation of comprehension whatsoever applies,

כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל ואנת חכים ולא בחכמה ידיעא הוא היודע והוא המדע כו'

for "no thought can grasp Him at all," and "You are wise, but not with a known wisdom"; "He is the Knower and He is the Knowledge," etc.

ולכן על זה נאמר ישת חשך סתרו חשך הוא דבר שאין נראה בו שום תפיסא והשגה כלל.

Therefore it is said of this, "He made darkness His hiding place": darkness is something in which no grasp or comprehension whatsoever is seen.

2 וביאור הענין הוא כי הנה אנו אומרים אתה קדוש ושמך קדוש פי' שגם בחינת שמו הוא נשגב לבדו שאין ערוך להעולמות עם שמו יתי כלל

The explanation of the matter is this. We say, "You are holy, and Your Name is holy." This means that even the level of His Name "alone is exalted": the worlds bear no comparison at all to His Name, may He be blessed.

עד שהוא יתי קדוש ומובדל מהעולמות רק הודו וזיוו של שמו נמשך על ארץ ושמים כו' דהיינו הארה בעלמא מבחינת שמו

So much so that it [His Name], may He be blessed, is holy and separate from the worlds; only the splendor and radiance of His Name extend "over earth and heaven," etc., that is, a mere illumination from the level of His Name.

אך פי' אתה קדוש דהיינו הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו שלמעלה מבחינ' [מבחינת / מבחינה] שמו היינו שאפילו בבחי' זיו והוד לא היו העולמות יכולים לקבל ממנו כלל וכמ"ש בד"ה לכן אמור לבני ישראל בפ' וארא.

But the meaning of "You are holy" is the Holy One, blessed be He, in His own glory and essence, which is above the level of His Name: that is, even at the level of radiance and splendor, the worlds could not receive from Him at all. [This is] as is explained in the discourse beginning "Therefore say to the Children of Israel," in Parshas Va'eira.

3 ועד"ז יובן פי' ישת חשך סתרו. דהיינו כיון שאפילו זיו והארה ממנו ית' אין העולמות יכולים לקבל כלל לכך נקרא אצלם בשם חשך.

Along these lines we will understand the meaning of "He made darkness His hiding place." That is: since the worlds cannot receive even radiance and illumination from Him, may He be blessed, at all, it is therefore called, in relation to them, by the name "darkness."

והזיו שיכולים לקבל זהו מבחינת שמך קדוש ונקרא זיו השכינה וכמ"ש מזה ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות כו' ע"ש.

And the radiance that they can receive is from the level of "Your Name is holy," and it is called the radiance of the Shechinah (Divine Presence), as is explained concerning this on the verse "And Moshe spoke to the heads of the tribes," etc.; see there.

וברע"מ [וברעיא מהימנא] פ' פינחס (דרכ"ה ע"א) איתא דישת חשך סתרו הוא כתר עליון. ועל המשכה זו נאמר כי שכן עליו הענן.

In the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas (folio 225a), it is stated that "He made darkness His hiding place" is Keser Elyon (the Supernal Crown). And of this drawing down it is said, "because the cloud rested upon it."

וענין וכבוד ה' מלא את המשכן ופי' בזוהר פ' נח (דס"ז ע"א) ור"פ ויקרא (ד"ב ע"ב) מאי מָלֵא ולא מִלָּא אלא מלא ודאי דאתמליא מכולא.

And as for "and the glory of Havayah filled the Mishkan," the Zohar explains, in Parshas Noach (folio 67a) and at the beginning of Parshas Vayikra (folio 2b): "Why malei ['full'], and not milei ['filled']? Rather, it is surely malei, for it was filled from everything."

והענין דאי כפשטיה דקרא שכבוד ה׳ מלא למשכן אם כן מָלֵא מיבעי ליה. דהיה הפי׳ רק שבחי׳ הכבוד מלא את המשכן.

The explanation: if [it meant] as the plain sense of the verse, that the glory of Havayah filled the Mishkan, then it should have said milei [‘filled’]; for the meaning would be only that the level of the glory filled the Mishkan.

אבל מדכתיב מָלֵא משמע עוד זאת שבחי׳ כבוד ה׳ נשלמה ונתמלאה ואחר כך נמשך ונתגלה כבוד ה׳ שבבחינה זו במשכן.

But since it is written malei, this implies something more: that the level of the glory of Havayah was completed and filled, and afterwards the glory of Havayah at this level was drawn down and revealed in the Mishkan.

4 והענין כי פי׳ כבוד ה׳ היינו בחינת ממכ״ע [ממלא כל עלמין] כבודו היינו זיו יקריה. שהיא בחי׳ מדת מלכותו ית׳ שנקרא ג״כ חכמה תתאה שהיא מקור דבי״ע.

The explanation: the meaning of “the glory of Havayah” is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). “His glory” means “the radiance of His glory.” This is the level of the attribute of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, which is also called the lower Chochmah (wisdom), the source of [the Worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah (Creation, Formation and Action).

אך שרשה ומקורה מבחינת חכמה עילאה שהיא הנק׳ כבוד עילאה ובה הוא השראת אור א״ס ב״ה ממש

Its root and source, however, is from the level of the higher Chochmah, which is called the higher glory, and in it is the resting of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself.

שעל זה נאמר הראני נא את כבודך [עי׳ בפי׳ הרמ״ז [עיין] בזהר פ׳ במדבר דקי״ח ע״א בד״ה [הרב משה זכות] ישראל מאן אתר אתברכאן]

Of this it is said, “Show me, please, Your glory” [see the commentary of the Ramaz on the Zohar, Parshas Bamidbar, folio 118a, on the passage beginning “Israel: from what place are they blessed?”].

ועל זה נאמר ברוך כבוד ה׳ ממקומו פי׳ שבחי׳ מדת מלכותו יתברך הממכ״ע [הממלא כל עלמין] יהיה מתברך מבחי׳ מקומו ושרשו הוא חכמה עילאה ראש ומקור כל הברכות והוא ההמשכה מבחי׳ סכ״ע [סובב כל עלמין] בממכ״ע [בממלא כל עלמין].

And of this it is said, "Blessed be the glory of Havayah from its place." This means that the level of the attribute of His Malchus, may He be blessed, the light that fills all worlds, is to be blessed from the level of its place and root, which is the higher Chochmah, the head and source of all blessings. And this is the drawing down from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) into the light that fills all worlds.

5 וזהו פי׳ וכבוד ה׳ מלא דפי׳ הזהר שהכבוד נתמלא ממקורו מבחי׳ כבוד עילאה

This is the meaning of "and the glory of Havayah was full (malei)": as the Zohar explains it, the glory was filled from its source, from the level of the higher glory.

והיינו לפי ששכן עליו הענן על המשכן שהוא המשכת בחי׳ מקיף העליון ועי״ז נמשך ג״כ התגלות סכ״ע [סובב כל עלמין] בממכ״ע [בממלא כל עלמין] בבחינת א״פ [אור פנימי] והוא מלא את המשכן ממש

And this is because "the cloud rested upon it," upon the Mishkan, which is the drawing down of the level of the supernal encompassing light (makif). Through this there was also drawn down the revelation of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) within the light that fills all worlds (memalei kol almin), as inner light (or pnimi), and it actually filled the Mishkan.

(ועמ״ש ע״פ כי על כל כבוד חופה וע״פ לבבתני אחותי כלה. מענין התגלות סכ״ע [סובב כל עלמין] בממכ״ע [בממלא כל עלמין]. ועמ״ש על פסוק כי שבעת ימים ימלא כו׳).

(See what is written on the verse "For over all the glory shall be a canopy," and on the verse "You have captured my heart, my sister, [my] bride," concerning the revelation of sovev kol almin within memalei kol almin. And see what is written on the verse "For seven days he shall fill," etc.)

ולכן ולא יכול משה לבוא אל המשכן כי לא היה ביכולתו לקבל מבחינה זו דישת חשך סתרו שלמעלה מאד

Therefore "Moshe could not come" into the Mishkan, for it was not within his ability to receive from this level of "He made darkness His hiding place," which is exceedingly high.

הגם שבהר סיני נאמר ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר תירץ בזוהר ר״פ ויקרא דתרי ענני הוו כו׳:

Although at Mount Sinai it is said, “And Moshe came into the midst of the cloud and went up onto the mountain,” the Zohar, at the beginning of Parshas Vayikra, resolves [this]: there were two clouds, etc.

6 ב והנה לכן נאמר ויקרא אל משה פי׳ ענין קריאה זו היינו הארה והשפעה למשה כדי שעי״ז יוכל לעלות ולבוא אל אהל מועד וכן פי׳ בע״מ [בעשרה מאמרות] (מאכ״ח [מאמר אם כל חי] ח״ב [חלק ב׳] סימן ל״ו).

2. Now, therefore it is said, “And He called to Moshe.” The meaning of this calling is an illumination and a bestowal upon Moshe, so that through this he would be able to ascend and come into the Tent of Meeting. So too it is explained in Asarah Maamaros (Maamar Em Kol Chai, Part 2, chapter 36).

דהנה בפסוק וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש תרגם יונתן ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש כו׳.

For on the verse “And one called to the other and said, ‘Holy, holy, holy,’” [Targum] Yonasan translates: “And they receive from one another and say, ‘Holy,’” etc.

שתרגם ענין קריאה קבלה שהוא ע״י המשכה שממשיכים זה לזה וכל אחד מקבל המשכה זו.

He translated [the idea of] calling as receiving, which is through a drawing down that they draw down to one another, and each one receives this drawing down.

7 והדין עמו. דא״א לפרש כפשוטו. דא״כ אין לזה הבנה למה צריך מיכאל לקרוא את גבריאל בשעה שיאמר קדוש וכן גבריאל למיכאל.

And he is right, for it is impossible to explain it according to its plain meaning: if so, it makes no sense why Michael needs to call Gavriel at the time he is to say “Holy,” and likewise Gavriel [to call] Michael.

אלא הענין כי פי׳ קריאה זו הוא ענין קבלה שמקבלים זה מזה על ידי ההמשכה וההשפעה מזה לזה.

Rather, the explanation is that this “calling” means receiving: they receive from one another through the drawing down and the bestowal from one to the other.

והיינו שעל ידי זה יוכל לומר כל מלאך ג' פעמים קדוש. כי ענין אמירת קדוש זהו הכלות הנפש שלו לאור א"ס ב"ה שהוא כענין יוצאין בשיר כו'.

That is, through this each angel is able to say "Holy" three times. For saying "Holy" is the expiring of his soul (kelos hanefesh) toward the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is like "they go out with song," etc.

8 והנה מיכאל הכלות הנפש שלו הוא באהבה. וגבריאל ביראה. וא"כ לא היה מיכאל יכול לומר קדוש רק פעם א' דהיינו כלות הנפש בבחינת אהבה.

Now, Michael's expiring of the soul is in love, and Gavriel's in awe. If so, Michael would be able to say "Holy" only once, that is, the expiring of the soul at the level of love.

ועד"ז גבריאל פ"א קדוש ביראה. וכדי שיאמר כל א' ג"פ [ג' פעמים] קדוש היינו ע"י וקרא זה אל זה שנמשך ההשפעה מזה לזה.

And likewise Gavriel [would say] "Holy" once, in awe. For each one to say "Holy" three times is through "And one called to the other," whereby the bestowal is drawn from one to the other.

שהוא בחי' התכללות המדרגות זו בזו כי דרך כלל הם ג' בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] מיכאל גבריאל ורפאל.

This is the level of the inter-inclusion of the levels in one another, for in general they are three levels, Chesed, Gevurah and Tiferes (kindness, restraint and beauty): Michael, Gavriel and Refael.

9 וע"י שמקבלין דין מן דין יכול כל אחד לומר ג' פעמים קדוש. [וע"ז מתעלים יותר ממה שהיה מצד בחי' המדרגה שלו לבד וע"ד שנתבאר במ"א סד"ה שניך כעדר הרחלים כו' שכולם מתאימות כו'

And through their receiving from one another, each one is able to say "Holy" three times. [Through this they ascend higher than they would be from the side of their own level alone. This is along the lines of what is explained elsewhere, at the end of the discourse beginning "Your teeth are like a flock of ewes," etc., "all of which bear twins," etc.

ועמ"ש בפ' בראשית ע"פ יבל הוא כו' בענין שיר משולש. ובד"ה נאוו לחייך בתורים.

And see what is written in Parshas Bereishis on the verse "Yaval, he was," etc., concerning the threefold song; and in the discourse beginning "Your cheeks are comely with rows [of jewels]."

ועי' [ועיין] ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' עקב (דרע"א סע"ב [סוף עמוד ב]) מענין וקרא זה אל זה ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובע"ח [ובעץ חיים] שער ט"ו ספ"ו

And see the Raaya Mehemna, Parshas Eikev (end of folio 271b), concerning "And one called to the other," and the commentary of the Ramaz there; and Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 15, end of chapter 6.

ועמ"ש בד"ה כה תברכו את בני ישראל בפי' ויקרא האדם שמות כו' שהוא גם כן המשכה כו' ע"ש

And see what is written in the discourse beginning "Thus shall you bless the Children of Israel," on the meaning of "And the man called names," etc., that it too is a drawing down, etc.; see there.

ועיין בזוהר בראשית (די"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) ע"פ ויקרא אלקים לאור יום כו' שהוא ג"כ עד"ז ע"ש ועד"ז י"ל [יש לומר] פי' קרא לשמש ויזרח אור]

And see the Zohar, Bereishis (end of folio 16b), on the verse "And G-d called the light day," etc., that it too is along these lines; see there. Along these lines one may explain "He called to the sun, and light shone forth."]

וכמ"כ [וכמו כן] פי' ויקרא אל משה היינו המשכת הארה אל משה. והארה זו הוא ענין אל"ף זעירא דויקרא. כי הנה אלף אותיות פלא שהוא מה שלמעלה מההשגה וגם אלף מלשון אאלפך חכמה. כלומר שהוא מקור שממנו תמצא החכמה.

So too, the meaning of "And He called to Moshe" is the drawing down of an illumination to Moshe. And this illumination is the small alef of Vayikra. For alef has the letters of pele (wonder), which is what is above comprehension. Alef is also from the expression "I will teach you (a'alefcha) wisdom," that is, it is the source from which Chochmah (wisdom) is found.

10 והיינו כי האלף הוא בכתר שלמעלה מהחכמה ועמ"ש בפ' צו בענין אשר עשה עמכם להפליא.

That is, the alef is in Keser (the Crown), which is above Chochmah (wisdom). And see what is written in Parshas Tzav concerning "who has dealt wondrously with you."

ועי' [ועיין] בזוהר בראשית בהקדמה ד"ג ע"ב אך יש א' מאתוון רברבן היינו בחי' הכתר כמו שהוא במהותו ועצמותו ושמה לא יכול משה לבא.

And see the Zohar, Bereishis, in the Introduction, folio 3b. However, there is an alef of the large letters, that is, the level of Keser as it is in its own being and essence, and there Moshe could not enter.

11 ואי מאתוון זעירין היינו הארת הכתר כמו שנמשך למטה על ידי צמצום ומבחינה זו הוא שויקרא אל משה ונמשך לו הארה שעל ידי זה יוכל אחר כך לבוא אל אהל מועד אשר שכן עליו הענן כו׳.

And [there is] an alef of the small letters, that is, the illumination of Keser as it is drawn down below through tzimtzum (contraction). From this level is "And He called to Moshe": an illumination was drawn to him, through which he would afterwards be able to come into the Tent of Meeting, upon which the cloud rested, etc.

ובד״ה נאמר אדם באלף מאתוון רברבן והוא בחי׳ אדה״ר [אדם הראשון] כמו שהיה לפני החטא שהיה במדרגה גבוה מאד נעלה כמ״ש בספר הגלגולים פי״ט.

And in Divrei HaYamim, "Adam" is said with an alef of the large letters. This is the level of Adam, the first man, as he was before the sin, when he was at an exceedingly high and lofty level, as is written in Sefer HaGilgulim, chapter 19.

ועי׳ [ועיין] מענין ויקרא אל משה ביומא (דף ד׳ ע״ב) לימדך תורה כו׳ ובשמות רבה פי״ט אלא אם קורא אותי כו׳ ובכי תשא פמ״ו

And on "And He called to Moshe," see Yoma (folio 4b): "The Torah has taught you," etc.; and Shemos Rabbah, chapter 19: "unless He calls me," etc., and in Ki Sisa, chapter 46;

ובבמדבר רבה (פ׳ ב׳ דר״א ד׳) נשא ס״פ י״ד (דרס״ב ג׳ ד׳ דרס״ג א׳)

and Bamidbar Rabbah (chapter 2, folio 211d), Nasso, end of chapter 14 (folio 262c-d, folio 263a);

ובקהלת רבה (דצ״ט ג׳) בפסוק מה שהיה כבר נקרא שמו (ועיין בזח״א [בזהר חלק א] דק״ב סע״ב [סוף עמוד ב] ודקל״ח א׳ ודקע״ג ב׳. ובחלק ב׳ דקל״ח א׳ ודקנ״ז א׳ ח״ג [חלק ג׳] דנ״ג ע״ב) והוא מובן ע״ד שנתבאר:

and Koheles Rabbah (folio 99c), on the verse "Whatever has been, its name has already been called" (and see the Zohar, Part I, end of folio 102b, folio 138a and folio 173b; Part II, folio 138a and folio 157a; Part III, folio 53b). It is understood along the lines of what has been explained.

12 ג ומעתה יובן ענין מ״ש המדרש ברם הכא אני הוא הקורא ואני הוא המדבר

3. From this we will understand what the Midrash says, "But here: I am the One who calls, and I am the One who speaks."

ויש להקדים מ"ש במ"א ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בפסוק אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם. וקרי ביה תקראו אתם. שקידוש המועדות בקריאת ב"ד [בית דין] תלאו הכתוב.

We must first preface what is explained elsewhere, on the saying of our Sages, of blessed memory, on the verse "These are the appointed festivals of Havayah, holy convocations, which you shall proclaim them (osam)." And read it as "which you (atem) shall proclaim": Scripture made the sanctification of the festivals depend on the proclamation of the court.

וכמו שאנו אומרים מקדש ישראל והזמנים ישראל אינהו דקדשינהו לזמנים.

And as we say, "Who sanctifies Israel and the seasons": it is Israel who sanctify the seasons.

וענין זה הוא כמבואר בזוהר בפ' אמור (דף צ"ד א') למלכא דזמין אושפיזין כו' תלתא אינון זמינין מקדש כו'. כי המועדים הם חלים ע"פ רוב בשית יומין דחול.

This matter is as explained in the Zohar, Parshas Emor (folio 94a): "[It is like] a king who invites guests," etc.; "Three are the ones invited from Kodesh (holiness)," etc. For the festivals mostly fall on the six weekdays.

ואז היום דחול כשחל בו יו"ט [יום טוב] היינו שהוא נקרא ונזמן לבחי' הקדש שהוא ח"ע [חכמה עילאה] ולכן נקרא מקרא קדש וזהו המשל למלכא דזמין אושפיזין כו'.

Then, when Yom Tov (the festival) falls on the weekday, it means that [the day] is called and invited to the level of Kodesh (holiness), which is the higher Chochmah (wisdom). Therefore it is called mikra kodesh, a "calling of holiness." This is the parable of "a king who invites guests," etc.

אך כדי שיוכלו היומין דחול שהם חיצונית המדות חו"ג [חסד וגבורה] כו' לעלות למעלה לבחי' חכמה עילאה שהיא בחי' קדש העליון. צ"ל תחלה המשכת הארה מלמעלה למטה מבחי' חכמה עילאה לאותו יום שאז ע"י יוכל לעלות.

But in order that the weekdays, which are the outer dimension (chitzoniyus) of the emotive attributes (middos), Chesed and Gevurah (kindness and restraint), etc., can ascend on high to the level of the higher Chochmah, which is the level of the supernal Kodesh, there must first be a drawing down of an illumination from above to below, from the level of the higher Chochmah, to that day, so that then, through this, it can ascend.

13 והמשכה זו היא ע״י נש״י [נשמות ישראל] וע״ז נאמר אשר תקראו אתם דייקא. והטעם ע״ד מארז״ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בענין שליחות דשלוחו של אדם כמותו.

This drawing down is through the souls of Israel, and of this it is said, “which you (atem) shall proclaim,” specifically. The reason is along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, about agency, that “a person’s agent is like himself.”

ולכן אין שליחות לחש״ו [לחרש שוטה וקטן] שאינן כמותו דהמשלח. אבל כשהוא בר שליחות הרי הוא כמותו דהמשלח ממש עד שהאיש מקדש בו ובשלוחו כו׳

Therefore a deaf-mute, a person not of sound mind and a minor cannot act as agents, for they are not like the sender. But when one is fit to be an agent, he is truly like the sender, to the point that “a man betroths [a woman] himself or through his agent,” etc.

וע״כ עד״ז השליח מקדש העליון להזמין היומין דחול שיהיו מקראי קדש. א״א כי״א שהשליח הוא כמותו דהמשלח.

Therefore, in the same way, for the agent from the supernal Kodesh to invite the weekdays so that they become holy convocations, it is impossible unless the agent is like the sender.

14 והיינו אתם דנש״י [דנשמות ישראל] נאמר עליהם קדש ישראל לה׳. ששרשם מבחי׳ ח״ע [חכמה עילאה] ועיין בזהר פ׳ פקודי דרכ״ה ע״ב

That is [the meaning of] “you” (atem): of the souls of Israel it is said, “Israel is holy (kodesh) to Havayah,” for their root is from the level of the higher Chochmah (wisdom). And see the Zohar, Parshas Pekudei, folio 225b.

לכן יכולים להיות בהם ועל ידם המשכת האור מבחי׳ קדש העליון אל היום שחל בו היו״ט [היום טוב] שע״ז שתקראו אתם דייקא נעשים מקראי קדש. להיות אח״כ עולים לבחי׳ קדש העליון.

Therefore in them and through them there can be the drawing down of the light from the level of the supernal Kodesh to the day on which Yom Tov falls, so that through this, through “you (atem) shall proclaim” specifically, they become holy convocations, so that afterwards they ascend to the level of the supernal Kodesh.

ועמ״ש בד״ה צו את בנ״י [בני ישראל] כו׳ בפ׳ פינחס בענין להקריב לי במועדו.

And see what is written in the discourse beginning “Command the Children of Israel,” etc., in Parshas Pinchas, concerning “to offer to Me in its appointed time.”

נמצא מובן מזה בענין השליחות שלמעלה שהוא מה שנמשך הארה ע״י אמצעות איזה בחינה. צ״ל השליח מתייחס בערך מה לגבי המקור שממנו נמשך ההארה. ואם לאו אינו שליח כו׳.

It follows from this, concerning agency above, that is, when an illumination is drawn through the medium of some level, that the agent must stand in some relation to the source from which the illumination is drawn. If not, he is not an agent, etc.

15 והנה המלאכים הם ג״כ שלוחים כי פי׳ מלאך היינו שליח. דהיינו שהם שלוחי ההשפעה וכמ״ש במ״א בד״ה באתי לגני גבי אכלתי יערי כו׳

Now, the angels too are agents, for the meaning of malach (angel) is “messenger”: they are the messengers of the bestowal, as is explained elsewhere, in the discourse beginning “I have come into my garden,” on “I have eaten my honeycomb,” etc.

ויותר מזה נתבאר בד״ה מה יפו פעמיך בנעלים. בענין מט״ט [מטטרון] שנק׳ נעל כו׳ ועיין בע״ח [בעץ חיים] שער מ״ן [מיין נוקבין] ומ״ד [ומיין דוכרין] דרוש ד׳ מענין המלאכים.

And more on this is explained in the discourse beginning “How beautiful are your steps in sandals,” concerning Metatron, who is called a “sandal,” etc. And see Etz Chaim, Sha’ar Mayin Nukvin and Mayin Duchrin (feminine and masculine waters), Derush 4, concerning the angels.

16 ועיין באגה״ק [באגרת הקודש] קרוב לסופו. שיש הפרש גדול במעלת המלאך בשעה שהוא שליח מלמעלה שאזי נקרא בשם ה׳ ממש השוכן בקרבו

And see Iggeres HaKodesh, near its end: there is a great difference in the rank of an angel. At the time that he is an emissary from above, he is then called by the Name Havayah itself, which dwells within him.

משא״כ כשאינו שליח יש לו שם אחר כפי עבודתו ואזי קורא קדוש קדוש קדוש ה׳ כו׳ כלומר ששם ה׳ מובדל ממנו.

By contrast, when he is not an emissary, he has another name, according to his service, and then he calls, “Holy, holy, holy is Havayah,” etc., meaning that the Name Havayah is separate from him.

17 ועיין בפרדס שער אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] רפ"ד. ונחזור לענינינו לדברי המדרש דבאברהם כתיב ויקרא מלאך כו' המלאך קורא והדבור מדבר.

And see Pardes, the Gate of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah, beginning of chapter 4. Let us return to our subject, the words of the Midrash, that of Avraham it is written, "And the angel called," etc.: "the angel calls and the [Divine] speech speaks."

והענין דהנה כתיב וארא אל אברהם כו' באל שדי. ושמי הוי' לא נודעתי להם.

The explanation is this. It is written, "And I appeared to Avraham," etc., "as Kel Sha-dai, but [by] My Name Havayah I was not known to them."

ועיין מ"ש מזה בפ' וארא על פסוק זה סד"ה וידבר אלקים כו' וארא שהשגת האבות היה מבחי' שם הוי' כשכבר נמשך בבחינת אלקים אבל ושמי הוי' דהיינו קודם שמתלבש בשם אלקים לא נודעתי להם רק משם היה השגת משה כו'.

See what is written about this in Parshas Va'eira, on this verse, at the end of the discourse beginning "And Elokim spoke," etc., [on] "And I appeared": that the apprehension of the Patriarchs was of the level of the Name Havayah once it has already been drawn down into the level of Elokim, but "My Name Havayah," that is, before it is enclothed in the Name Elokim, "I was not known to them"; only from there was the apprehension of Moshe, etc.

ועיין בפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר פ' וארא דכ"ג ע"א ע"ש היטב ובזח"א [ובזהר חלק א] פ' וירא (דצ"ח ע"א).

And see the commentary of the Ramaz on the Zohar, Parshas Va'eira, folio 23a; study it well there; and the Zohar, Part I, Parshas Vayeira (folio 98a).

ועל כן באברהם המלאך קורא והדבור מדבר שהמלאך יוכל להיות שליח להביא המשכת השפע בתחלה שזהו ענין הקריאה שעי"ז יוכל לעלות ולקבל הדבור

Therefore, with Avraham, "the angel calls and the [Divine] speech speaks": the angel can be an agent to bring the drawing down of the flow first, which is the "calling," through which [Avraham] would be able to ascend and receive the speech.

והיינו לפי שהדבור נמשך מבחי' התלבשות בשם אלקים ממש ולכך המלאכים שנקראים ג"כ אלקים בפסוק כמ"ש כי ה' אלקיכם הוא אלהי האלקים ופי' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] דר"ל [דרוצה לומר] שהוא אלקי המלאכים.

That is because the speech was drawn from the level of enclothement in the Name Elokim itself. Therefore the angels, who are also called elokim in Scripture, as it is written, "For Havayah your G-d, He is the G-d of the elokim," and Pardes explains in Erchei HaKinuyim that this means that He is the G-d of the angels,

18 וגם נקראים המלאכים בני אלקים. על כן המלאך הוא בר שליחות מהדבור המדבר.

and the angels are also called "sons of Elokim": therefore the angel is fit to be an agent of the speech that speaks.

ברם הכא במשה שהנבואה והדבור נמשך משם הוי' ממש קודם שמתלבש בשם אלקים וגם שמקור המשכה זו הוא מבחי' הענן דישת חשך סתרו. ע"כ גם הקריאה והמשכה שמתחלה מבחי' זו לא יוכל להיות ע"י מלאך שהוא נברא יש מאין. אלא אני הוא הקורא ואני הוא המדבר.

"But here," with Moshe, whose prophecy and [Divine] speech were drawn from the Name Havayah itself, before it is enclothed in the Name Elokim, and the source of this drawing down is also the level of the cloud of "He made darkness His hiding place," therefore the calling too, the drawing down that comes first from this level, could not be through an angel, who is a created being, brought into existence from nothing. Rather, "I am the One who calls, and I am the One who speaks."

פי' כמ"ש אני ראשון ואני אחרון וע"ז נאמר לע"ל [לעתיד לבוא] ראו עתה כי אני אני הוא.

The meaning is as it is written, "I am first and I am last," and of this it is said of the Time to Come, "See now that I, I am He."

ופי' בזהר פ' לך לך (דפ"ז ע"ב) לאחזאה דלא הוה פרודא בין עילא ותתא כו'

The Zohar, Parshas Lech Lecha (folio 87b), explains [it]: "to show that there is no separation between above and below," etc.

והיינו כי אני אחרון זהו מדת מלכותו יתי סופא דכל דרגין המתלבשת בבי"ע ומשם יפרד שמהוה היש ודבר נפרד.

That is: "I am last" is the attribute of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, "the end of all levels," which is enclothed in [the Worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, "and from there it divides," for it brings into being the yesh (created existence), something separate.

אבל אני ראשון הוא בחי' אין והחכמה מאין תמצא שהחכמה היא בחי' ביטול

But "I am first" is the level of ayin (nothingness), "and Chochmah (wisdom) is found from ayin," for Chochmah is the level of self-nullification (bittul).

ולעתיד יהיה הגילוי למטה כמו למעלה וזהו ראו עתה כי אני אני הוא שלע"ל [שלעתיד לבוא] יהיה גילוי זה גם בראיה שלנו כמ"ש עין בעין יראו כו'.

In the Time to Come the revelation will be below as it is above. This is "See now that I, I am He": in the Time to Come this revelation will be in our own sight as well, as it is written, "Eye to eye they shall see," etc.

19 ועמ"ש מזה ע"פ נאוו לחייך בתורים. אך במשה שנאמר וירא ראשית לו שהוא בחי' חכמה עילאה שנק' ראשית שנמשכת מבחי' אין אני ראשון ע"כ ע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אני הוא הקורא ואני הוא המדבר כו'

And see what is written about this on the verse "Your cheeks are comely with rows [of jewels]." But with Moshe, of whom it is said, "And he saw reishis (the first) for himself," which is the level of the higher Chochmah (wisdom), called reishis, drawn from the level of ayin, "I am first": therefore of this our Sages, of blessed memory, said, "I am the One who calls, and I am the One who speaks," etc.

פי' אני הוא הקורא היינו מדת מלכותו יתי שנק' אני אחרון והוא ענין אני והו הושיעה נא.

The meaning: "I am the One who calls" is the attribute of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, which is called "I am last," and this is [the meaning of] "Ani vaho, please save."

ואני הוא המדבר היינו בחי' והחכמה מאין תמצא שבחכמה עילאה מלובש אור א"ס ב"ה ממש כמ"ש הוי' בחכמה. וגילוי זה הוא נקרא אני ראשון כו'.

And "I am the One who speaks" is the level of "and Chochmah is found from ayin," for in the higher Chochmah the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is truly enclothed, as it is written, "Havayah with Chochmah." This revelation is called "I am first," etc.

ומ"ש בזהר פ' וירא (דק"ב סע"ב [סוף עמוד ב]) דויקרא אל משה הוא מלאך הברית. הענין הוא כי המל' עצמה הנק' מלך לפעמים נקראת מלאך כמ"ש בזוהר פ' בלק דקפ"ז א' כד איהי שליחא מלעילא וקבילת זהרא וכו'

As for what is said in the Zohar, Parshas Vayeira (end of folio 102b), that "And He called to Moshe" is the Angel of the Covenant, the explanation is that Malchus itself, which is called "king" (melech), is sometimes called "angel" (malach), as is said in the Zohar, Parshas Balak, folio 187a: "when she is an emissary from above and receives radiance," etc.

והיינו כמו שהמלאך הנברא כשהוא שליח מלמעלה הוא אז בבחי' גבוה יותר מכשאינו שליח כמבואר למעלה כך עד"ז בבחי' מל' הגם דאיהי וגרמוהי חד מ"מ כד איהי שליחא מלעילא כו' הוא בבחי' גבוה יותר וכדפירש הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ' בלק שם

That is, just as the created angel, when he is an emissary from above, is then at a higher level than when he is not an emissary, as explained above, so too, in the same way, with the level of Malchus: although "she and her vessels are one" (ihi vegarmohi chad), nevertheless "when she is an emissary from above," etc., she is at a higher level, as the Ramaz explains in Parshas Balak there.

ועד"ז הוא ענין אלף זעירא דויקרא שהוא הארה והמשכה שמבחי' כי שכן עליו הענן דישת חשך סתרו ונק' מלאך מלך אלף כו'.

In the same way is the small alef of Vayikra: it is an illumination and drawing down from the level of "because the cloud rested upon it," of "He made darkness His hiding place," and it is called malach (angel): melech (king) [and] alef, etc.

ועיין בזהר ס"פ וירא (דק"כ ע"ב) ע"פ ומלאך פניו הושיעם

And see the Zohar, at the end of Parshas Vayeira (folio 120b), on the verse "and the angel of His presence saved them."

ועיין בזהר פ' ויחי (דרמ"ו ע"ב) ע"פ נפתלי אילה שלוחה וע' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מלאך:

And see the Zohar, Parshas Vayechi (folio 246b), on the verse "Naftali is a hind sent forth (sheluchah)"; and see Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry malach (angel).

20 ד והנה התורה היא נצחית ושייך בחינות אלו גם עכשיו. כי הנה בעסק התורה כתיב ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך

4. Now, the Torah is eternal, and these levels apply now as well. For of the study of Torah it is written, "And I have put My words in your mouth, and in the shade of My hand I have covered you."

צל היינו בחי' מקיף עליון וכנודע מענין סוכות צלא דמהימנותא שהוא המשכת מקיפים עליונים

"Shade" (tzel) is the level of a supernal encompassing light (makif), as is known concerning Sukkos, "the shade of faith," which is the drawing down of supernal makifim.

וסוכה שחמתה מרובה מצלתה פסולה כי זהו כענין המשכה מבחי' ישת חשך סתרו שאינו נמשך רק בבחי' צל ומקיף ולא בבחי' אור וגילוי

And "a sukkah whose sunlight is more than its shade is invalid," for this is like the drawing down from the level of "He made darkness His hiding place," which is drawn down only as shade and makif, and not as light and revelation.

וזהו ענני כבוד כענין כי שכן עליו הענן אלא שכוכבים נראים מתוכה שהארת המקיף נמשך בפנימיות וכענין א' זעירא כו'

This is [the meaning of] the Clouds of Glory, like "because the cloud rested upon it." But "the stars are seen through it": the illumination of the makif is drawn inward, like the small alef, etc.

ועד"ז בעסק התורה נאמר ג"כ ובצל ידי כסיתיך כי הוא מבחי' מקיף כמ"ש במ"א בד"ה ביום השמיני עצרת שהענין לפי שמהבל הדבור נעשה מקיף לנשמה כו' ע"ש ובד"ה וארשתיך לי שזהו ענין את ה' האמרת היום כו'.

In the same way, of the study of Torah it is also said, "and in the shade of My hand I have covered you," for it is from the level of makif, as is explained elsewhere, in the discourse beginning "On the eighth day, a solemn assembly": the point is that from the breath of speech a makif is made for the soul, etc.; see there. And in the discourse beginning "And I will betroth you to Me," that this is [the meaning of] "You have affirmed Havayah today," etc.

21 ועיין מזה בד״ה וידבר דבמדבר סיני באהל מועד. אך ע״י השגת ועיון התורה שמשיג ג״כ וקולט ההלכה במוחו ותבונתו על זה נאמר מגלה עמוקות מני חשך.

And see about this in the discourse beginning “And He spoke … in the Wilderness of Sinai, in the Tent of Meeting.” But through the comprehension and study of Torah, in which one also grasps and takes in the halachah with his mind and understanding, of this it is said, “He reveals deep things out of darkness.”

דהיינו שממשיך מבחי׳ המקיף דישת חשך סתרו שהוא חשך והעלם להיות נמשך בבחי׳ אור וגילוי וע״ז נאמר ותורה אור.

That is, he draws from the level of the makif of “He made darkness His hiding place,” which is darkness and concealment, so that it is drawn down as light and revelation. Of this it is said, “and Torah is light.”

להיות אור א״ס ב״ה שורה למטה כמו למעלה כמ״ש אני ראשון ואני אחרון כו׳ כמ״ש כ״ז [כל זה] בד״ה המגביהי לשבת כו׳ ע״ש.

[This is] so that the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, rests below as above, as it is written, “I am first and I am last,” etc., as all this is explained in the discourse beginning “Who is enthroned on high,” etc.; see there.

22 וזהו ענין וידבר ה׳ אליו מאהל מועד כו׳ דכתיב ביה באהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה׳ מלא כו׳

This is the meaning of “And Havayah spoke to him from the Tent of Meeting,” etc., for of the Tent of Meeting it is written, “because the cloud rested upon it, and the glory of Havayah was full,” etc.

וכל בחי׳ אלו הם בעסק התורה וכמארז״ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] משחרב ביהמ״ק [בית המקדש] אין להקב״ה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה

And all these levels are in the study of Torah, as our Sages, of blessed memory, said: “Since the Holy Temple was destroyed, the Holy One, blessed be He, has in His world only the four cubits of halachah.”

א״כ יש בעסק התורה מבחי׳ הנ״ל שהיה שורה במשכן ובהמ״ק [ובית המקדש] כי אין כבוד אלא תורה כי אורייתא מחכמה נפקת וזהו כבוד עילאה ל״ב נתיבות חכמה.

If so, there is in the study of Torah [something] of the levels mentioned above, which rested in the Mishkan and in the Holy Temple, for “there is no glory but Torah,” since “the Torah comes forth from Chochmah (wisdom),” and this is the higher glory, the thirty-two paths of Chochmah.

אך בחכמה זו מלובש אור א״ס ממש מגלה עמוקות מני חשך מבחי׳ ישת חשך סתרו וכדפי׳ הרמ״ז [הרב משה זכות] בפ׳ במדבר דקי״ח הנזכר לעיל בפי׳ הראני נא את כבודך.

But in this Chochmah the Infinite Light (Or Ein Sof) itself is enclothed, "revealing deep things out of darkness," from the level of "He made darkness His hiding place," as the Ramaz explains in Parshas Bamidbar, folio 118, mentioned above, on the meaning of "Show me, please, Your glory."

23 ועמ״ש בפ׳ בשלח בד״ה לסוסתי וזהו וכבוד ה׳ מלא מלא לא כתיב אלא מלא כמבואר למעלה.

And see what is written in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "To a mare." This is [the meaning of] "and the glory of Havayah was full (malei)": it is not written milei ["filled"] but malei ["full"], as explained above.

ואפשר לומר שזהו בחי׳ גבוה יותר מכוכבים נראים מתוכה דסוכה שהוא רק כוכבים וניצוצים לבד מהמקיף

It may be said that this is a higher level than "the stars seen through" the sukkah, which are only stars and sparks of the makif alone.

אבל בתורה שהיא בחי׳ ותורה אור ממש היינו שמעצמיות המקיף מאיר הארה גדולה ועצומה בבחי׳ פנימית.

But in the Torah, which is truly the level of "and Torah is light," from the very essence of the makif there shines a great and mighty illumination, in an inward way.

24 ועיין מ״ש במ״א גבי קי״ס דכתיב ויהי הענן והחשך ויאר שהענן דישת חשך סתרו בעצמו [קריעת ים סוף] ממש נמשך בבחי׳ אור וגילוי. ועד״ז י״ל [יש לומר] בענין בענין פי׳ מגלה עמוקות מני חשך דגבי תורה.

And see what is written elsewhere concerning the Splitting of the Sea of Reeds, where it is written, "And there was the cloud and the darkness, and it gave light": the cloud of "He made darkness His hiding place," itself, was drawn down as light and revelation. Along these lines one may explain the meaning of "He reveals deep things out of darkness," said of the Torah.

25 וכעין זה מצינו בשמיני עצרת שהוא שמחת תורה שהמקיפים דסוכות נמשכים בבחי׳ פנימית וכמ״ש במ״א ע״פ בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. שזהו ענין סוכות ושמע״צ [ושמיני עצרת].

Something like this we find on Shemini Atzeres, which is Simchas Torah: the makifim of Sukkos are drawn inward, as is explained elsewhere on the verse "In his shade I delighted and sat, and his fruit was sweet to my palate," that this is [the meaning of] Sukkos and Shemini Atzeres.

ובזהר פ' לך לך דפ"ה ע"ב פי' פסוק זה על עסק התורה בצלו דא קב"ה [קודשא בריך הוא] כו' ופריו מתוק לחכי אלין מלין דאורייתא דכתיב בהו ומתוקים מדבש כו'

And the Zohar, Parshas Lech Lecha, folio 85b, explains this verse as speaking of the study of Torah: "'In his shade': this is the Holy One, blessed be He," etc.; "'and his fruit was sweet to my palate': these are the words of Torah, of which it is written, 'and sweeter than honey,'" etc.

והיינו שהפרי היא המשכה בבחי' פנימית שנמשך מבחי' הצל והמקיף (ועיין בזהר פ' נח דע"ב סע"ב [סוף עמוד ב]):

That is, the fruit is a drawing down in an inward way, drawn from the level of the shade and the makif. (And see the Zohar, Parshas Noach, end of folio 72b.)

26 והנה אתפשטותא דמשה בכל דרא היא בחי' הביטול שיש בכל אדם שהוא מבחי' משה ונחנו מ"ה [מה] כו' כמ"ש במ"א סד"ה משה ידבר.

Now, "the extension of Moshe in every generation" is the level of self-nullification (bittul) that is in every person, which is from the level of Moshe: "and what (mah) are we," etc., as is explained elsewhere, at the end of the discourse beginning "Moshe would speak."

שעיקר עסק התורה צ"ל בבחי' ביטול ומשה הוא בחי' דעת שהוא הממשיך בחי' יחוד אור א"ס ב"ה למטה שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם שיהא בבחי' אהל מועד מלשון ונועדתי לך שמה כו' אותיות ונודעתי

For the essence of Torah study must be in the way of bittul. And Moshe is the level of Daas (knowledge), which draws down the level of the unity of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, below, so that it rests and is revealed in the soul of a person, so that he is in the state of a "Tent of Meeting" (ohel mo'ed), from the expression "and I will meet (venoadti) with you there," etc., which has the letters of venodati ("I will be known").

דהיינו לידע את ה' שהוא חיי החיים ואין עוד מלבדו ע"ד מ"ש ראו עתה כי אני אני הוא.

That is, to know G-d, who is the Life of all life, and "there is nothing else besides Him," in the manner of what is written, "See now that I, I am He."

דהגם שמקרא זה נאמר על לעתיד כנ"ל מ"מ כח זה יש בכל נפש מישראל ביניקתה מנשמת משרע"ה [משה רבינו עליו השלום] לקשר מחשבתו בה' בקשר אמיץ וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה לעיני בשר כו'.

For although this verse was said of the Time to Come, as mentioned above, nevertheless this power is in every soul of Israel, through the nourishment it draws from the soul of Moshe our teacher, peace be upon him: to bind his thought to G-d with a strong and firm bond, as it is bound to a physical thing that he sees with eyes of flesh, etc.

27 והנה עד"ז יובן ג"כ פי' לבוא אל אהל מועד היינו כי צריך להיות על דרך בא לכאן ותלמודו בידו כי הרי התורה שלפנינו נתלבשה בגשמיות.

Now, along these lines we will also understand the meaning of "to come into the Tent of Meeting": it must be in the manner of "he who comes here with his learning in his hand," for the Torah before us is enclothed in physicality.

וכמ"ש ואנכי תרגלתי לאפרים פי' בחי' אנכי מי שאנכי תרגלתי והשפלתי בבחי' רגל הם כל ענינים גשמיים שבתורה שבע"פ [שבעל פה] כו'

As it is written, "And I (Anochi) taught Ephraim to walk (tirgalti)," meaning: the level of Anochi, "Who I am," I made to walk and lowered to the level of a foot (regel); these are all the physical matters in the Oral Torah, etc.

וצ"ל קחם על זרועותיו בחי' אהבה ויראה כו' וזהו בחי' בא לכאן שהוא השתפכות הנפש למקורה ושרשה וכמ"ש בד"ה כי תבאו אל הארץ בפ' בהר

And there must be "taking them upon His arms," the level of love and awe, etc. This is the level of "coming here," which is the outpouring of the soul to its source and root, as is explained in the discourse beginning "When you come into the land," in Parshas Behar.

ועמ"ש בד"ה יונתי בענין קומי לך כדי שתהיה רעיתי כו' ע"ש.

And see what is written in the discourse beginning "My dove," concerning "Arise (kumi lach)," in order that she be "My beloved," etc.; see there.

28 והנה במשה ממש הפי' ולא יכול משה לבוא כו' מבואר למעלה דהיינו מפני שהענן היה מבחי' ישת חשך סתרו כנ"ל.

Now, with Moshe himself, the meaning of "And Moshe could not come," etc., was explained above: it was because the cloud was from the level of "He made darkness His hiding place," as mentioned above.

אך בבחי' אתפשטותא דמשה שבכל אדם דהיינו הדעת שבנפש אלקית הפי' כפשוטו שלא יכול לבא ולהתגלות באדם בחי' דעת זה מחמת הסתר נה"ב [נפש הבהמית].

But in the level of "the extension of Moshe" that is in every person, that is, the Daas (knowledge) in the G-dly soul, the meaning is as it plainly reads: this level of Daas cannot come and be revealed in the person because of the concealment of the animal soul.

29 וכדי שיבא ויתגלה בחי' משה שבכל אדם להיות בחי' בא לכאן צריך לזה המשכת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מלמעלה והיינו ע"י המצות שע"ז נאמר קחם על זרועותיו כי צדקה תרומם

In order that the level of Moshe that is in every person come and be revealed, to be at the level of "coming here," this requires the drawing down of an arousal from above, and this is through the mitzvos, through which [comes about] what is said, "taking them upon His arms," for "charity uplifts."

וכמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' שע"י קיום המצות נמשך כח עליון ומקיפים עליונים להעלות הנפש ולקשרה בה'.

As is explained on the verse "And now, let the power of Ado-nai be great, please": through fulfilling the mitzvos a supernal power and supernal makifim are drawn down to raise up the soul and bind it to G-d.

30 וזהו ענין ויקרא אל משה. אני הוא הקורא שהמצות נק' מצות המלך ואיתא במדרש תנחומא פ' ויגש היו מכבדין את המצות שהן שלוחי ושלוחו של אדם כמותו

This is the meaning of "And He called to Moshe": "I am the One who calls." For the mitzvos are called "the commands of the King," and it is stated in Midrash Tanchuma, Parshas Vayigash: "Honor the mitzvos, for they are My agents," and "a person's agent is like himself."

והענין כמ"ש במ"א ע"פ וזכרתם את כל מצות הוי' ועשיתם אותם. כי הנה מצוה הוא מ"צ באי"ת ב"ש י"ה.

The explanation is as is written elsewhere on the verse "And you shall remember all the commandments of Havayah and do them." For in [the word] mitzvah, the mem and tzaddi are, in At-bash, yud and hei.

31 והרי א"כ מצוה היא שם הוי' והיינו שנקראו המצות רמ"ח אברים דמלכא שהיא בחי' כלי לאור א"ס ממש. ולפעמים נקראו מצות המלך כי מצות מלך היא בחי' ציווי המלך שהוא מל' דאצילות.

So, then, mitzvah is the Name Havayah. That is why the mitzvos are called "the 248 limbs of the King," which is the level of a vessel for the Infinite Light (Or Ein Sof) itself. And sometimes they are called "the commands of the King," for "the command of a king" is the level of the King's commanding, which is Malchus (sovereignty) of the World of Atzilus (Emanation).

32 והענין כי המצות כמו שנמשכו למטה הוא בחי' מצות המלך אך שרשן למעלה הוא בחי' אברים דמלכא.

The explanation is that the mitzvos, as they are drawn down below, are the level of "the commands of the King," but their root above is the level of "limbs of the King."

והיינו ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] של האדם ממשיך להיות המצוה אברין דמלכא כו'. וזהו שבתחלה נק' המצות שלוחי ה'.

That is, through a person's arousal from below he draws [it] down, so that the mitzvah becomes "limbs of the King," etc. And this is why at first the mitzvos are called "agents of G-d."

33 והיינו כמו שהן תחלה בבחי' מל' וזהו ענין והנה סולם מוצב כו' ומלאכי אלקים עולים כו'

That is, as they are at first, at the level of Malchus (sovereignty). This is [the meaning of] "And behold, a ladder set up," etc., "and the angels of Elokim were ascending," etc.

פי' מלאכי אלקים הם המצות שהן מתעלים למעלה ע"י הסולם היא בחי' תפלה כמ"ש במ"א גבי ענין יוהכ"פ [יום הכפורים].

The meaning: "the angels of Elokim" are the mitzvos, which ascend on high by means of the ladder, which is the level of prayer, as is explained elsewhere concerning Yom Kippur.

אך מ״מ גם אז אינן שלוחים כמלאכים. שהמלאך הוא בחי׳ נברא יש מאין. אלא על דרך אני הוא הקורא. אני ממש. והיינו המשכת הכח בנפש שעי״ז תרומם הנפש להיות בבחי׳ בא לכאן.

Nevertheless, even then they are not agents like the angels, for an angel is the level of a created being, brought into existence from nothing. Rather, it is in the manner of "I am the One who calls": "I" Myself. That is, it is the drawing of power into the soul, through which the soul is uplifted to be at the level of "coming here."

34 וזהו ואני תפלה והנה זו היא ג״כ הכנה להיות אח״כ בעסק התורה בחי׳ ואשים דברי בפיך ובצל ידי כו׳

This is [the meaning of] "And I am prayer." And this is also a preparation, so that afterwards, in the study of Torah, there will be the level of "And I have put My words in your mouth, and in the shade of My hand," etc.,

וכמאמר קדשנו במצותיך תחלה ואח״כ ותן חלקנו בתורתך וכמ״ש מזה בד״ה וידבר אלקים כו׳ אנכי כו׳ ע״ש.

as in the saying [of the prayer]: first "Sanctify us with Your mitzvos," and afterwards "and grant our portion in Your Torah." As is explained about this in the discourse beginning "And G-d spoke," etc., "I (Anochi)," etc.; see there.

35 וזהו ענין וידבר ה׳ אליו מאהל מועד ועמ״ש מכ״ז [מכל זה] בפ׳ במדבר ע״פ במדבר סיני באהל מועד דפי׳ אהל מועד מלשון ונועדתי כו׳ על דרך מ״ש ראו עתה כי אני אני הוא כו׳ וכנז״ל [וכנזכר לעיל].

This is the meaning of "And Havayah spoke to him from the Tent of Meeting." See what is written about all this in Parshas Bamidbar, on the verse "in the Wilderness of Sinai, in the Tent of Meeting": that the meaning of "Tent of Meeting" (ohel mo'ed) is from the expression "and I will meet (venoadti)," etc., in the manner of what is written, "See now that I, I am He," etc., as mentioned above.

36 והמשכה זו הוא ע״י עסק התורה וכמ״ש סד״ה המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ תשב״כ [תורה שבכתב] ותשבע״פ [ותורה שבעל פה] שאז הוא לראות בחי׳ ראייה והתגלות.

This drawing down is through the study of Torah, as is explained at the end of the discourse beginning "Who is enthroned on high, who lowers [Himself] to look in heaven and on earth": [heaven and earth are] the Written Torah and the Oral Torah, for then it is "to look," the level of sight and revelation.

והיינו ע״י בחי׳ אני הוא הקורא ואני הוא המדבר וזהו אני מדבר בצדקה פי׳ ע״י צדקה וגמ״ח [וגמילות חסדים] שהאדם עושה נמשך להיות בעסק תורתו בחי׳ אני מדבר

That is, through the level of "I am the One who calls and I am the One who speaks." And this is "I speak through charity (bitzedakah)": through the charity and acts of kindness (gemilus chassadim) that a person does, there is drawn into his Torah study the level of "I speak."

והיינו כמ״ש ודברי אשר שמתי בפיך כו׳ וכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי כו׳ וכמ״ש במ״א ע״פ ששים המה מלכות כו׳:

That is, as it is written, "and My words that I have put in your mouth," etc., and it is written, "In every place where I cause My Name to be mentioned," etc. And as is explained elsewhere on the verse "There are sixty queens," etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS VAYIKRA • MAAMAR 2

# אדם כי יקריב מכם וגו'

## "A man, when he brings near of you"

◇

1 אדם כי יקריב מכם וגו'. להבין החילו שלא לנוכח אדם כי יקריב לשון נסתר וסיים תקריבו את קרבנכם לשון נוכח.

"A man, when he brings near of you," etc. To understand: [the verse] began not in direct address — "A man, when he brings near," in the third person — and concluded, "you shall bring near your offering," in the second person.

וגם דכי יקריב לשון יחיד ותקריבו את קרבנכם לשון רבים. וגם דהל"ל [דהוה ליה למימר] מלת מכם קודם כי יקריב היינו אדם מכם כי יקריב כו'.

Also, "when he brings near" is in the singular, and "you shall bring near your offering" is in the plural. And also, it should have said the word "of you" before "when he brings near," that is, "A man of you, when he brings near," etc.

אך הנה נודע שיש בכל אחד ב' נפשות. נפש האלקית ונפש הבהמית. אשר נפש האלקית שרשה מבחי' אדם כמ"ש ויברא אלקים את האדם בצלמו.

But it is known that in each one there are two souls, the G-dly soul and the animal soul. The G-dly soul has its root in the level of "Adam" (man), as it is written, "And G-d created man in His image."

2 וכתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וכמ"ש במ"א בד"ה ותחת רגליו כמעשה לבנת כו',

And it is written, "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man," as is explained elsewhere, in the discourse beginning "And under His feet, like the work of the brick," etc.;

והשתלשלות שלה למטה הוא ע"י בחי' פני אדם שבמרכבה. ונפש הבהמית היא נלקחה משמרי האופנים ושרשה מבחי' פני שור.

and the chain of its descent below is through the level of the face of a man in the Chariot (Merkavah). And the animal soul was taken from the dregs of the Ofanim, and its root is from the level of the face of an ox.

3 ותכלית ירידת הנשמה לעוה"ז הוא כדי לברר נה"ב [נפש הבהמית] להיות בבחי' אתכפייא ואתהפכא והיינו ע"י נפש האלקית המתלבשת בה ומתבוננת בה' אחד בק"ש [בקריאת שמע] שמע ישראל כו'

The purpose of the soul's descent into this world is to refine the animal soul, so that it be at the level of subjugation and transformation (iskafya and is'hapcha). This is through the G-dly soul, which clothes itself in it and contemplates "Havayah is One" in the recital of the Shema, "Hear, O Israel," etc.;

ועי"ז ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו'. אך קודם ק"ש [קריאת שמע] תקנו חכמים שתים לפניה לקיום הק"ש [הקריאת שמע].

and through this, "And you shall love... with all your heart": "with both your inclinations," etc. But before the Shema the Sages instituted "two [blessings] before it," for the fulfillment of the Shema.

כי א"א להכניע ולכבוש את רוח הנה"ב [הנפש הבהמית] תחת ממשלת הנה"א [הנפש האלקית] כ"א ע"י שרשה של הנה"ב [הנפש הבהמית] שמקור חוצבה הוא מחיות הקדש שבמרכבה פני אריה פני שור כו'

For it is impossible to subdue and conquer the spirit of the animal soul under the rule of the G-dly soul except through the root of the animal soul, the source from which it is hewn, which is from the holy Chayos in the Chariot, "the face of a lion," "the face of an ox," etc.;

כי אין הדינין נמתקין אלא בשרשן וכמ"ש מזה בד"ה כי תצא למלחמה על אויביך ובד"ה ונתתי לך מהלכים.

for severities (dinim) are sweetened only at their root, as is explained on this in the discourse beginning "When you go out to war against your enemies," and in the discourse beginning "And I will give you places to walk."

4 והנה ע"י נעשה עלייה גם לנפש האלקית ע"ד והחיות נושאות את הכסא. וכמ"ש מזה בד"ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו.

Now, through this an ascent comes about for the G-dly soul as well, in the manner of "and the Chayos carry the Throne," as is explained on this in the discourse beginning "'Remember' and 'Keep' were said in a single utterance."

והנה ע״י העלאת מ״ן [מיין נוקבין] ואתעדל״ת [ואתערותא דלתתא] נמשך אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] וזהו ענין שנאמר בקרבנות ריח ניחוח להוי׳ וכמ״ש בד״ה והקרבתם עולה אשה.

And through the raising of mayin nukvin (feminine waters) and an arousal from below (isarusa dilesata), an arousal from above (isarusa dile'eila) is drawn down. This is the meaning of what is said of the offerings, "a pleasing fragrance to Havayah," as is explained in the discourse beginning "And you shall bring near a burnt-offering, a fire-offering."

5 והנה בחינה זו זהו ענין מה שבאתעדל״ת [שבאתערותא דלתתא] אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] אך יש ג״כ אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] מלמעלה הנמשך לעורר אתעדל״ת [אתערותא דלתתא]

Now, this level is the matter of "through an arousal from below, an arousal from above." But there is also an arousal from above, drawn from above to awaken an arousal from below,

דהיינו לעורר את האדם להקיצו משנתו בהבלי העולם דכמו שבתחלת בריאת העולם היה ההמשכה בחסד חנם כי חפץ חסד הוא.

that is, to awaken the person, to rouse him from his sleep in the vanities of the world. For as at the beginning of the creation of the world, the drawing-down was in gratuitous kindness, "for He desires kindness."

6 ואח״כ תולה במעשה התחתונים כמ״ש ויניחהו בג״ע [בגן עדן] לעבדה ולשמרה.

And afterwards it depends on the deeds of the lower beings, as it is written, "And He placed him in the Garden of Eden, to work it and to guard it."

אבל מ״מ עם היות שצ״ל אתעדל״ת [אתערותא דלתתא] דוקא אבל עכ״ז [עם כל זה] נמשך אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] לעורר אתעדל״ת [אתערותא דלתתא] וכמ״ש מזה בד״ה ועשית בגדי קדש ועמ״ש סד״ה ואתחנן אל הוי׳ וסד״ה וישכם לבן וסד״ה אני ישנה בענין שראשי נמלא טל.

But nevertheless, even though there must specifically be an arousal from below, yet even so an arousal from above is drawn down to awaken an arousal from below, as is explained on this in the discourse beginning "And you shall make holy garments." And see what is written at the end of the discourse beginning "And I pleaded to Havayah," and at the end of the discourse beginning "And Lavan rose early," and at the end of the discourse beginning "I am asleep," on the subject of "for my head is filled with dew."

7 ויובן זה בעבודת ה' דהנה אנו רואים שיש ב' מדרגות בעבודה. הא' בחי' אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ביגיעת נפש ויגיעת בשר בהעמקת הדעת בהתבוננות ולב נשבר שעי"ז יבא בנפשו גילוי אור קרבת אלקים והיינו באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא].

This can be understood in the service of G-d. For we see that there are two levels in divine service. The first is the level of an arousal from below, with toil of the soul and toil of the flesh, by deepening the mind (daas) in contemplation, and with a broken heart, through which there comes into his soul a revelation of the light of nearness to G-d. This is "through an arousal from below, an arousal from above."

8 ומדרגה הב' היינו שלפעמים יוכל להיות התפעלות בנפש שלא ע"י הכנה ויגיעה כלל

The second level is that sometimes there can be an emotional stirring in the soul not through any preparation and toil at all.

וכמו שאנו רואים שיש הרבה אנשים שמתעוררים פתאום ויתלהב לבם ומוחם בתפלה משך זמן מה בלי נודע להם הסבה מאין בא אליהם התעוררות זאת ובמעט זמן יכלה כח התעוררות זאת.

As we see, there are many people who are suddenly aroused, and their heart and mind are set aflame in prayer for some period of time, without their knowing the cause, from where this arousal came to them; and in a short time the force of this arousal is spent.

9 והיינו שהיא באמת הערה מלמעלה רק אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לעורר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ועמ"ש בד"ה שיר השירים בענין פי' התהללו בשם קדשו.

That is, it is in truth an awakening from above, only an arousal from above to awaken an arousal from below. See what is written in the discourse beginning "The Song of Songs," on the meaning of "Glory in His holy Name."

והנפקותא בין מה שבאתעדל"ת [שבאתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ובין האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] הנמשך רק מצד אתעדל"ע [אתערותא דלעילא]

And the practical difference between "through an arousal from below, an arousal from above" and the arousal from below that is drawn forth only on account of an arousal from above [is this]:

שכאשר יש אתעדל״ת [אתערותא דלתתא] ממש ע״י יגיעת נפש אזי הוא דבר שיכול להתקיים לעד שהרי ע״י אתעדל״ת [אתערותא דלתתא] נתעורר אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] והיא המאירה ומתגלה בנפש בבחי׳ פנימית כיון שהכין לבו לזה תחלה, ולכן ע״י״ז יתן כח ועוז בנפשו להיות עוד אתעדל״ת [אתערותא דלתתא]

When there is a real arousal from below, through toil of the soul, then it is something that can endure forever. For through the arousal from below the arousal from above was awakened, and it is what shines and is revealed in the soul, at an inward level (pnimiyus), since he prepared his heart for it beforehand; and therefore, through this, it will give strength and might in his soul for there to be a further arousal from below.

משא״כ כשאין יגיעת נפש ויגיעת בשר מלמטה רק מה שנתעורר נפשו ע״י ההארה מלמעלה ולא הכין לבו לעורר אח״כ נפשו הנה יוכל להיות חולף ועובר ההתפעלות ואין לה קיום

Whereas when there is no toil of the soul and toil of the flesh from below, but only that his soul was aroused by the awakening from above, and he did not prepare his heart to arouse his soul afterwards, then the stirring can pass and go away, and it has no permanence.

כי בהסתלק הארה עליונה זו שאינה מאירה רק בעת רצון אזי היה כלא היה ההתפעלות מאחר שלא היתה רק בסיבת הארה והארה עליונה

For when this supernal illumination, which shines only at a time of favor (eis ratzon), departs, then the stirring is as though it never was, since it came only by reason of an awakening and illumination from above.

לכן בהסתלק האור בטילה האהבה שנסתעף ממנה, וזהו ענין איש מזריע תחלה יולדת נקבה.

Therefore, when the light departs, the love that branched out from it ceases. And this is the meaning of “When the man emits seed first, she gives birth to a female.”

10 ונשים דעתן קלות ותוכל להתפתות אחר התפלה לתאוות העולם. אבל אם אשה מזרעת תחלה להיות באתעדל״ת [באתערותא דלתתא] אתעדל״ע [אתערותא דלעילא] אזי יולדת זכר שהוא דעת חזק בעבודה כו׳,

And “women’s minds are light,” and [this love] can be enticed after prayer by the desires of the world. But if “the woman emits seed first,” so that it is “through an arousal from below, an arousal from above,” then “she gives birth to a male,” which is a strong daas (knowledge) in divine service, etc.;

ועמ"ש מענין איש מזריע תחלה סד"ה והיה מספר בנ"י [בני ישראל] גבי בת קול מכרזת ומ"ש בד"ה שוש תשיש ותגל.

and see what is written on the subject of "the man emits seed first" at the end of the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," regarding the heavenly voice (bas kol) that proclaims, and what is written in the discourse beginning "Surely rejoice and exult."

וזהו הסבה למה שקובלים א"ע [את עצמו] בעלי העבודה על היות בהם רוח טהרה והתעוררות לעבודת ה' על כמה שבועות ואח"כ פוסקת לגמרי כו'.

And this is the reason for what those devoted to divine service complain of in themselves: that there is in them a spirit of purity and an arousal to the service of G-d for a number of weeks, and afterwards it stops completely, etc.

והסבה לזה הוא לפי שהתעוררות זו היתה מלמעלה לבד לכן אחר הפסק והסתלקות אור האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] נשאר על עמדו וטבעו. ועמ"ש ע"פ היינו כחולמים:

The reason for this is that this arousal was from above alone; therefore, after the light of the arousal from above stops and departs, he remains where he stood, and in his nature. And see what is written on the verse "We were like dreamers."

11 ב וזהו אדם כי יקריב מכם כי הנה בחי' אדם הוא כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

2. And this is [the meaning of] "A man, when he brings near of you." For the level of "Adam" is as it is written, "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man";

כי באמת לאו מכל אלין מדות איהו כלל אלא שמתלבש בע"ס [בעשר ספירות] ונק' רמ"ח אברים דמלכא כדי להאיר ע"י לנש"י [לנשמות ישראל] וכל העולמות

for in truth He is not of these attributes at all, but He clothes Himself in the Ten Sefiros, and they are called "the 248 limbs of the King," in order to shine, through this, to the souls of Israel and all the worlds;

ואז נקרא כמראה אדם וזהו ענין שיעור קומה ועמ"ש בד"ה צאינה וראינה בענין שיעור קומה חסד דרועא ימינא וגבורה דרועא שמאלא כו'

and then He is called "like the appearance of a man." This is the matter of shiur komah (the "measure of the stature"). And see what is written in the discourse beginning "Go out and gaze" on the subject of shiur komah: "Chesed is the right arm, and Gevurah the left arm," etc.;

ועמ"ש בד"ה מה טוב חלקנו ובד"ה ואלה המשפטים בענין אדם אדמה לעליון ועמ"ש בד"ה ויאכילך את המן.

and see what is written in the discourse beginning "How good is our portion," and in the discourse beginning "And these are the ordinances," on the subject of "Adam," [as in] "I will be like (adameh) the Most High"; and see what is written in the discourse beginning "And He fed you the manna."

12 ועל זה נאמר אדם כי יקריב היינו המשכת אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחי' אדם העליון להקריב לב האדם שלמטה להי' וכמ"ש כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם.

And of this it is said, "A man, when he brings near": that is, the drawing-down of an arousal from above from the level of the Supernal Man (Adam HaElyon), to bring the heart of the man below near to G-d, as it is written, "As water [reflects] face to face, so is the heart of man to man."

ועמ"ש סד"ה כי תצא. ועמ"ש בביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין פי' שכפה עליהם הר שהוא המשכת אהבה רבה מלמעלה שעי"ז ממילא נתעוררו ג"כ באהבה רבה.

See what is written at the end of the discourse beginning "When you go out." And see what is written in the explanation of the verse "After Havayah your G-d shall you walk," on the meaning of "He held the mountain over them": that it is the drawing-down of a great love from above, through which they were, of themselves, also aroused with a great love.

וזהו ענין כי יקריב מכם. ועיין ברבות (סדר במדבר פ' ג') ע"פ אשרי תבחר ותקרב.

And this is the meaning of "when he brings near of you." And see in the Midrash Rabbah (Seder Bamidbar, chapter 3) on the verse "Happy is the one You choose and bring near."

וזהו כי יקריב מכם מכם ממש שיקריב את נפש האדם שלמטה להי'. ולכן אמר תיבת מכם אחר אומרו כי יקריב.

And this is "when he brings near of you": "of you" literally, that He will bring the soul of the man below near to G-d. That is why it says the word "of you" after saying "when he brings near."

ולא אמר אדם מכם כי יקריב שא"כ היה הפירוש רק כפשוטו לבד שאדם הגשמי שלמטה יקריב.

And it did not say, "A man of you, when he brings near," for then the meaning would be only according to its plain sense alone: that the physical man below brings [an offering] near.

אבל באומרו כי יקריב מכם בא לרמז אל ענין הנ"ל ולכן נאמר כי יקריב לשון יחיד דקאי על אדם העליון שהוא אחד,

But in saying "when he brings near of you," it comes to allude to the matter mentioned above. That is why "when he brings near" is said in the singular: it refers to the Supernal Man, who is One.

וע"ד מ"ש ברבות (בראשית פכ"א) ע"פ הן האדם היה כאחד ממנו כיחידו של עולם דהיינו כמו בחי' אדם העליון.

And it is along the lines of what is said in the Midrash Rabbah (Bereishis, chapter 21) on the verse "Behold, the man has become like one of us": "like the Only One of the world," that is, like the level of the Supernal Man.

ואח"כ נאמר מן הבהמה כו' תקריבו את קרבנכם זהו בחי' הקרבן שהאדם שלמטה יקריב, ולכן נאמר תקריבו לשון רבים לפי דקאי על בנ"י [בני ישראל].

And afterwards it says, "from the animals, etc., you shall bring near your offering": this is the level of the offering that the man below brings near. That is why "you shall bring near" is said in the plural, since it refers to the children of Israel.

13 וזהו עצה טובה ממנו יתי' שמיד בעת רצון זה אשר נמשך מלמעלה התעוררות להעיר את נפש האדם תומ"י [תכף ומיד] תתחילו אתם ג"כ לעורר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ג"כ

And this is good counsel from Him, may He be blessed: that at once, at this time of favor when an arousal is drawn from above to awaken the soul of man, immediately you too should begin to awaken an arousal from below as well,

דהיינו לאכפיא ולאהפכא את מדות נה"ב [נפש הבהמית] והוא ענין תקריבו את קרבנכם שהוא מן הבהמה מן הבקר כו' כדלקמן.

that is, to subdue and to transform the emotive attributes (middos) of the animal soul. This is the meaning of "you shall bring near your offering," which is "from the animals, from the cattle," etc., as [will be explained] below.

14 וזהו כמ"ש משכני אחריך נרוצה פי' כאשר תמשכני באתעדל"ע [באתערותא דלעילא] אזי מיד אחריך נרוצה,

And this is as it is written, "Draw me, we will run after You." The meaning is: when You draw me with an arousal from above, then at once "we will run after You."

אבל אם לא יתאמץ לעבוד עבודתו לברר נה"ב [נפש הבהמית] אזי אף שנמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לעורר הנה"א [הנפש האלקית] לא יהיה לזה קיום והתמדה.

But if one does not exert himself to do his work of refining the animal soul, then, even though an arousal from above is drawn down to awaken the G-dly soul, it will have no permanence and constancy.

אבל כאשר מיד שאדם העליון יקריב מכם קרבן דהיינו כשיהי' [כשיהיה] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לעורר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא]. אזי תומ"י [תכף ומיד] תתחילו גם אתם להקריב את קרבנכם מן [כבוד קדושת] הבהמה כו' אזי יהיה דבר המתקיים [אדוננו מורנו ורבנו]

But when, as soon as the Supernal Man "brings near of you an offering" — that is, when there is an arousal from above to awaken an arousal from below — then you too should immediately begin to bring near your offering "from the animals," etc.; then it will be something that endures.

(ועמ"ש סד"ה משה ידבר בענין והאלקים יעננו שבחי' יחודא תתאה יענה להמשכה זו של משה שהמשיך מבחינת יחודא עילאה להיות מלמטה למעלה כמו מלמעלה למטה,

(See what is written at the end of the discourse beginning "Moshe would speak," on the subject of "and Elokim would answer him": that the level of the lower unity (yichuda tata'ah) answers this drawing-down of Moshe, who drew down from the level of the higher unity (yichuda ila'ah), so that it be from below to above as from above to below.

ועד"ז יובן כאן ענין אדם כי יקריב הוא ההמשכה מלמעלה למטה מיחודא עילאה ומן הבהמה תקריבו הוא כענין יעננו כו' וגדול העונה אמן.

In the same way the matter here can be understood: "A man, when he brings near" is the drawing-down from above to below, from the higher unity, and "from the animals you shall bring near" is like "would answer him," etc.; and "greater is the one who answers Amen."

כי יתרון האור הוא מן החושך שע"י בירור נה"ב [נפש הבהמית] נמשך להיות והחיות נושאות את הכסא וכמראה אדם שעליו לבחי' כי לא אדם הוא וכמ"ש מזה בד"ה זכור ושמור הנ"ל).

For the advantage of light is from darkness: through the refinement of the animal soul it comes about that "the Chayos carry the Throne," and "like the appearance of a man" that is upon it, [rising] to the level of "for He is not a man," as is explained on this in the discourse beginning "'Remember' and 'Keep,'" mentioned above.)

והנה קרבן זה שתקריבו אתם הוא מן הבהמה כו'. משא"כ אדם כי יקריב הנה הקרבן הוא מכם והיינו כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] שבכל א' יש בחי' נפש האלקית ונפש הבהמית.

Now, this offering that you bring near is "from the animals," etc. Whereas with "A man, when he brings near," the offering is "of you." That is as explained above: that in each one there is the level of the G-dly soul and the animal soul.

והנה בענין אדם כי יקריב שהוא האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] הנמשך מלמעלה לעורר ולהקריב נפש האדם שלמטה הנה הערה זו מגיע לנפש האלקית לבד

Now, as for "A man, when he brings near," which is the arousal from above drawn down from above to awaken and to bring near the soul of the man below: this awakening reaches the G-dly soul alone,

שהוא חלק אלוה ממעל ונק' נר הוי' נשמת אדם שהיא בחי' אדם נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, עמ"ש בד"ה אלה מסעי.

which is "a part of G-d above" and is called "the lamp of Havayah, the soul of man," which is the level of "Adam": "Let us make man in Our image, after Our likeness." See what is written in the discourse beginning "These are the journeys."

15 ויש בה אהבה טבעית מצד שרשה ומקור חוצבה רק שהיא מוסתרת וצריך להוציאה מן ההעלם אל הגילוי ע"כ ע"י הגילוי והאתערותא דלעילא תצא אהבה זו מההעלם אל הגילוי להיות בטל לה' כנר בפני האבוקה

And there is in it a natural love, by virtue of its root and the source from which it is hewn, only it is hidden and must be brought out from concealment into revelation. Therefore, through the revelation and the arousal from above, this love comes out from concealment into revelation, to be nullified (batel) to G-d like a candle before a torch.

אבל הנפש הבהמית שכבר ירדה וכלולה מטוב ורע רובה ככולה רע כו' לא שייך בה לומר כן

But the animal soul, which has already descended and is composed of good and evil, "its majority like its whole" being evil, etc. — this cannot be said of it.

ולכן אף אם נמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] אין זה שייכות לנפש הבהמית והגוף כי הגם שרוח האדם העולה היא למעלה עכ"ז [עם כל זה] היא בהמה ויורדת למטה אלא שזהו עבודת האדם דוקא לברר נפשו הבהמית

Therefore, even if an arousal from above is drawn down, this has no bearing on the animal soul and the body. For although "the spirit of man ascends upward," nevertheless it [the animal soul] is an animal and "descends downward." Rather, this is specifically the work of man: to refine his animal soul.

ונק' עובד אלקים כמו עורות עבודין שמעבד אותן ומתקנן וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ אני ישנה בענין אחותי רעיתי ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] כמ"ש כאן בד"ה וספרתם לכם בפ' אמור.

And he is called "one who serves G-d (oved Elokim)," as with tanned hides (oros avudin), which one tans (me'abed) and makes fit; as is explained elsewhere, in the explanation of the verse "I am asleep," on the subject of "my sister, my beloved." And see what is written in a similar vein to what is written here, in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," in Parshas Emor.

16 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במלאך הממונה על ההריון ששואל טפה זו מה תהא עליה כו' ואילו צדיק או רשע לא קאמר.

This is as our Sages, of blessed memory, said of the angel appointed over conception, who asks, "This drop — what will become of it?" etc., whereas "righteous or wicked" he does not say.

וזהו כי יקריב מכם, כלומר לשון מכם היינו הנה"א [הנפש האלקית] לבד. אבל קרבנכם הוא מן הבהמה כו'

And this is "when he brings near of you": that is, the expression "of you" means the G-dly soul alone. But "your offering" is "from the animals," etc.:

היינו לברר הנפש הבהמית להיות בבחי' אתכפיא ואתהפכא ע"י ההתבוננות בגדולת ה' כפי אשר שכלו יוכל שאת להוליד מזה אהבה עזה גם בנפש הבהמית.

that is, to refine the animal soul so that it be at the level of subjugation and transformation, through contemplating the greatness of G-d as far as his intellect can bear, to give birth from this to an intense love in the animal soul too.

17 ומתחלה צ"ל אתכפיא בשלשה לבושי הנפש מחשבה דבור ומעשה בסור מרע ועשה טוב ואח"כ יבוא לבחי' אתהפכא.

At first there must be subjugation (iskafya) in the three garments of the soul, thought, speech and action, in "turn from evil and do good"; and afterwards he will come to the level of transformation (is'hapcha).

גם פי' מן הבהמה היינו כמבואר לעיל שכדי להכניע ולברר נה"ב [נפש הבהמית] הוא דוקא ע"י שרשה ומקורה מבחי' פני שור שבמרכבה

Also, the meaning of "from the animals" is as explained above: that in order to subdue and refine the animal soul, it is specifically through its root and source, from the level of the face of the ox in the Chariot.

וזהו שמזכירים בשתים שלפניה דק"ש [דקריאת שמע] איך שהמלאכים וחיות הקודש מקדישים וממליכים כו' שמזה דוקא תתפעל הנה"ב [הנפש הבהמית].

And this is why, in the two [blessings] before the Shema, we mention how the angels and the holy Chayos sanctify and proclaim [His] kingship, etc.: for by this specifically the animal soul will be stirred.

18 וזהו מן הבהמה תקריבו היינו בחי' פני שור שבמרכבה. ופי' מן הבקר ומן הצאן היינו שני מדרגות חלוקות שיש בנפשות הבהמיות.

And this is "from the animals you shall bring near": that is, the level of the face of the ox in the Chariot. And the meaning of "from the cattle and from the flock" is two distinct levels that there are in animal souls.

יש מי שהוא מבחי' בקר כי שור נגח הוא בחי' גבורות קשות והיינו מי שהוא כעסן בטבעו שמדה רעה זו היא בו בתגבורת יותר ויכונה בשם בקר ע"ש [על שם] הרתחנות כו'.

There is one who is of the level of cattle, for a goring ox is the level of harsh severities (gevuros): that is, one who is irascible by nature, in whom this bad trait is more dominant. He is called by the name "cattle" on account of the hot temper, etc.

19 ויש מי שאינו רתחן בטבעו וחלק הרע שבו הוא היותו בעל תאוה והוא שנפשו הבהמית היא מבחי' צאן שאינן נגחני' [נגחניות] אדרבה קולם ברחמנות. אלא שהם בעלי תאות כו', הנה כל אלה צריך לאכפיא.

And there is one who is not hot-tempered by nature, and the evil part in him is his being a person of desire. That is, his animal soul is of the level of sheep, which do not gore; on the contrary, their voice is plaintive. But they are creatures of desire, etc. Now, all of these must be subdued.

20 וז"ש [וזהו שכתוב] מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם כל א' לפי מה דידע בנפשו מהותו וטבעו כך יראה לאכפיא מדה זו ואז יהי' [יהיה] דבר המתקיים כו'.

And this is [the meaning of] what is written, "from the cattle and from the flock you shall bring near your offering": each one, according to what he knows in his soul of his essential character and his nature, so should he see to subdue this trait. And then it will be something that endures, etc.

וזהו משכני אחריך נרוצה. משכני לשון יחיד הוא אתעדלי"ע [אתערותא דלעילא] לעורר האהבה הטבעית שבנפש האלקית.

And this is "Draw me, we will run after You." "Draw me," in the singular, is the arousal from above to awaken the natural love that is in the G-dly soul.

21 ועמ"ש מענין משיכה גבי בהמ"ז [ברכת המזון] בפ' עקב בד"ה שייכות ברית ותורה לבהמ"ז [לברכת המזון], והנה עי"ז הנה"א [הנפש האלקית] מבררת ג"כ הנה"ב [הנפש הבהמית] כנ"ל.

And see what is written on the subject of drawing (meshichah), regarding Grace after Meals, in Parshas Eikev, in the discourse beginning "The connection of covenant and Torah to Grace after Meals." And through this the G-dly soul also refines the animal soul, as mentioned above.

וזהו אחריך נרוצה לשון רבים בשני הרצונות דנה"א [דנפש האלקית] ונה"ב [ונפש הבהמית], וזהו יפה את רעיתי כתרצה עמ"ש בד"ה הנך יפה רעיתי.

And this is "after You we will run (narutzah)," in the plural: with the two wills (retzonos) of the G-dly soul and the animal soul. And this is "You are beautiful, my beloved, as Tirtzah"; see what is written in the discourse beginning "Behold, you are beautiful, my beloved."

22 ואח"כ נאמר הביאני המלך חדריו לשון יחיד כי חדריו היינו שיתא סדרי משנה שהן בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] חסד דין רחמים ר"ת [ראשי תיבות] חדר שמהם נמשך כשר ופסול טמא וטהור חייב וזכאי,

And afterwards it says, "The King has brought me into His chambers," in the singular. For "His chambers" are the six orders of the Mishnah, which are the level of Chesed, Gevurah and Tiferes — chesed, din, rachamim (kindness, judgment, compassion), the initials of cheder (chamber) — from which flow [the rulings of] fit and unfit, impure and pure, liable and innocent.

והביאני לשון עבר דהיינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כשהתינוק בבטן אמו מלמדין אותו התורה כולה דהיינו בעוד הנשמה בבחי' עיבור למעלה, ועמ"ש מזה בד"ה והיה לכם לציצית ובד"ה ראה אנכי נותן,

And "has brought me" is in the past tense: that is, as our Sages, of blessed memory, said, when the infant is in its mother's womb they teach it the entire Torah — that is, while the soul is still at the level of gestation above. And see what is written on this in the discourse beginning "And it shall be for you as tzitzis," and in the discourse beginning "See, I set before you,"

ומזה נמשך הכח אח"כ שיאיר לו אור ה' וכח האהבה ויראה להיות משכני דהיינו לפי שמכבר הביאני המלך חדריו.

and from this comes the power, afterwards, for the light of G-d to shine for him, and the power of love and awe, so that there be "Draw me": that is, because already "the King has brought me into His chambers."

(ועיין מענין משכני אחריך נרוצה בפ' אחרי דנ"ט ע"א, ובפ' ויחי דרכ"ט ב'. ומענין חדריו בפ' ויקרא דף ד' ע"א ובפ' לך לך ד"צ ע"א ועיין מענין משכני בגמרא חגיגה דט"ו סע"ב [סוף עמוד ב] וברבות וישב ר"פ פ"ו בשלח ס"פ כ"ד. אמור פכ"ז כנרשם בספר בית אהרן).

(And see on the subject of "Draw me, we will run after You" in [the Zohar,] Parshas Acharei, 59a, and in Parshas Vayechi, 229b; and on the subject of "His chambers," in Parshas Vayikra, 4a, and in Parshas Lech Lecha, 90a. And see on the subject of "Draw me" in the Gemara, Chagigah, at the end of 15b, and in the Midrash Rabbah: Vayeshev, at the beginning of chapter 86; Beshalach, at the end of chapter 24; Emor, chapter 27, as recorded in the book Beis Aharon.)

והנה להמשיך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] זו דאדם כי יקריב הוא ע"י עסק התורה שהיא בחינת אדם רמ"ח פקודין רמ"ח איברין ושס"ה ל"ת [לא תעשה] שס"ה גידים וכמ"ש בד"ה ויאכילך את המן. ולכן ע"י עסק התורה נמשך להיות כי יקריב.

Now, drawing down this arousal from above of "A man, when he brings near" is through engaging in the Torah, which is the level of "Adam": 248 commands, 248 limbs, and 365 prohibitions, 365 sinews, as is explained in the discourse beginning "And He fed you the manna." Therefore, through engaging in the Torah it comes about that "He brings near."

23 וכמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ואין אמת אלא תורה.

As it is written, "Havayah is near to all who call upon Him, to all who call upon Him in truth," and "truth" is nothing but Torah.

ועמ"ש בד"ה רני ושמחי גבי כי אתה נרי א"ת הם בחינת אותיות התורה כו' ומ"ש מזה בד"ה ואתה תצוה גבי מאת בני ישראל

And see what is written in the discourse beginning "Sing and rejoice," regarding "For You (atah) are my lamp": the letters alef-tav are the level of the letters of the Torah, etc.; and what is written on this in the discourse beginning "And you shall command," regarding "from (me'es) the children of Israel."

וזהו שבעסק התורה נאמר או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי ב' פעמים שלום והיינו כמ"ש שלום שלום לרחוק ולקרוב וכמ"ש במ"א בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת].

And this is why, of engaging in the Torah, it is said, "Or let him take hold of My strength; he will make peace with Me, peace he will make with Me": "peace" twice. That is as it is written, "Peace, peace, to the far and to the near," as is explained elsewhere, in the discourse beginning "On the eighth day, an assembly."

24 וכיון שכן נמשך מזה ג"כ בחי' שלום דלרחוק שיהיה נעשה קרוב. וזהו אדם כי יקריב מכם

And since this is so, there is drawn from this also the level of the "peace" of "to the far," so that he becomes near. And this is "A man, when he brings near of you."

וזהו תשמרו להקריב לי שמור זו משנה שעי"ז נמשך להיות להקריב לי. ועמ"ש מזה סד"ה צו את בנ"י [בני ישראל] ואמרת אליהם את קרבני.

And this is "You shall guard to bring near to Me": "guard" — this is Mishnah, through which it comes about that there be "to bring near to Me." See what is written on this at the end of the discourse beginning "Command the children of Israel and say to them: My offering."

וברבות בקהלת ע"פ אדם אחד מאלף מצאתי זה משה שבא לאלף דור כו'. הה"ד דבר צוה [הדא הוא דכתיב] לאלף דור. ועז"נ [ועל זה נאמר] ג"כ אדם כי יקריב דהיינו ע"י התורה.

And in the Midrash Rabbah on Koheles, on the verse "One man (adam) in a thousand have I found": this is Moshe, who came for a thousand generations, etc.; as it is written, "The word He commanded to a thousand generations." And of this too it is said, "A man (adam), when he brings near": that is, through the Torah.

ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בענין משה ידבר כו' (וע' עוד מענין אדם כי יקריב כו' ברבות סדר בא פי"ז ויקרא פ' ב' ור"פ בלק)

And see what is written above on the subject of "Moshe would speak," etc. (And see further on the subject of "A man, when he brings near," etc., in the Midrash Rabbah: Seder Bo, chapter 17; Vayikra, chapter 2; and the beginning of Parshas Balak.)

וזהו דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב כו' ועי"ז ג"כ אח"כ מן הבהמה תקריבו וכנ"ל

And this is "Speak to the children of Israel and say to them: A man, when he brings near," etc.; and through this, afterwards, also "from the animals you shall bring near," as mentioned above.

והוא ע"י קיום המצות שהמצוה יש לה סגולה פרטית להעלות את נה"ב [נפש הבהמית] ולקשרה באור א"ס ב"ה כי צדקה תרומם גוי. וכמ"ש במ"א בד"ה המגביהי לשבת:

And this is through fulfilling the mitzvos, for a mitzvah has a particular special power to raise up the animal soul and bind it to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He; for "charity (tzedakah) exalts a nation (goy)." As is explained elsewhere, in the discourse beginning "Who is enthroned on high."

25 והנה ע"פ כל הנ"ל יובן ג"כ ענין פסח וספירת העומר כי בפסח הוא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לעורר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] והאתעדל"ע [והאתערותא דלעילא] הוא לעורר הרצוא בנפש האלקית אבל הנה"ב [הנפש הבהמית] לא נתהפכה עדיין ולכן נאמר כי ברח העם וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ס"פ ל"א.

Now, according to all the above, the matter of Pesach and the Counting of the Omer can also be understood. For on Pesach there is an arousal from above to awaken an arousal from below, and the arousal from above is to awaken the ratzo (running forth) in the G-dly soul; but the animal soul has not yet been transformed. That is why it says, "that the people had fled," as is explained in Sefer Shel Beinonim (Tanya), at the end of chapter 31.

26 וזהו כענין אדם כי יקריב מכם וכמ"ש קול דודי כו' מדלג על ההרים שהוא בזכות התורה שנק' הר כמ"ש ישאו הרים שלום לעם כמ"ש במ"א,

And this is like the matter of "A man, when he brings near of you," as it is written, "The voice of my beloved," etc., "leaping over the mountains," which is by the merit of the Torah, which is called a mountain, as it is written, "The mountains will bear peace to the people," as is explained elsewhere;

לכן אח"כ תומ"י [תכף ומיד] ביום שני הוא קרבן העומר שעורים שהוא מאכל בהמה, להיות בירור נפש הבהמית וספירת העומר וספרתם לכם בחינת בירור ז' מדות דנה"ב [דנפש הבהמית].

therefore, afterwards, immediately, on the second day, there is the Omer offering of barley, which is animal food, so that there be the refinement of the animal soul. And the Counting of the Omer, "And you shall count for yourselves," is the level of refining the seven emotive attributes (middos) of the animal soul.

27 והוא כענין מן הבהמה מן הבקר כו' תקריבו דהיינו אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ואזי ע"י"ז אח"כ בשבועות מתן תורה הוא בחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שאחר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] התגלות רצונו וחכמתו למטה

And this is like the matter of "from the animals, from the cattle," etc., "you shall bring near," which is an arousal from below. And then, through this, afterwards on Shavuos, the Giving of the Torah is the level of an arousal from above that comes after an arousal from below: the revelation of His will and His wisdom below.

כי הנה בחינת כי יקריב ותקריבו זהו העלאה ממטה למעלה אבל במ"ת [במתן תורה] כתיב וירד ה' על הר סיני להיות המשכה למטה ועיין ברבות פ' ואתחנן ע"פ אשר לו אלקים קרובים אליו.

For the level of "when he brings near" and "you shall bring near" is an elevation from below to above, whereas at the Giving of the Torah it is written, "And Havayah descended upon Mount Sinai," so that there be a drawing-down below. And see in the Midrash Rabbah, Parshas Va'eschanan, on the verse "that has G-d so near to it."

28 וההפרש שבין בחי' עסק התורה שקודם הרצוא דהיינו בחי' אדם כי יקריב לבחי' עסק התורה שאחר הרצוא ובירור נה"ב [נפש הבהמית]

And the difference between the level of engaging in the Torah that precedes the ratzo — that is, the level of "A man, when he brings near" — and the level of engaging in the Torah that comes after the ratzo and the refinement of the animal soul

היינו שע"י זה הרצוא ובירור נה"ב [נפש הבהמית] נמשך בעסק התורה מבחי' כי לא אדם הוא להמשיך משם המשכה חדשה בבחי' אדם וכמ"ש במ"א:

is that, through this ratzo and the refinement of the animal soul, there is drawn into the engagement in the Torah from the level of "for He is not a man," to draw down from there a new drawing-down into the level of "Adam," as is explained elsewhere.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS VAYIKRA • MAAMAR 3

# לבאר הדברים ענין אדם כי יקריב מכם וענין...

"To explain the words: 'A man, when he brings near of you'"

1 לבאר הדברים ענין אדם כי יקריב מכם וענין מן הבהמה כו' תקריבו את קרבנכם. הוא כמ"ש במ"א בד"ה בכ"ה בכסלו

To explain the words, the matter of "A man (adam), when he brings near of you," and the matter of "from the animal (behemah)... you shall bring near your offering": it is as is explained elsewhere, in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev,"

כי הנה בק"ש [בקריאת שמע] יש ב"פ [ב' פעמים] מס"נ [מסירות נפש] האחד למסור נפשו באחד וקאי על נפש האלקית שהיא בבחינת ביטול באור א"ס ב"ה ממש

that indeed, in the Shema there are two instances of self-sacrifice (mesirus nefesh). The first is to give over one's soul in [the word] "One," and this refers to the G-dly soul, which is at the level of self-nullification (bittul) in the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

וזהו ענין אדם כי יקריב מכם קרבן להוי' כי אדם העליון היינו ז"א דאצילות ומכם קאי על מס"נ [מסירות נפש] של הנפש האלקית והוא בחינת קרבן להוי'

And this is the meaning of "A man, when he brings near of you an offering to Havayah." For the supernal Man (Adam) is Z'eir Anpin (the emotive attributes) of the World of Atzilus (Emanation); and "of you" refers to the self-sacrifice of the G-dly soul, and this is the level of "an offering to Havayah,"

שמס"נ [שמסירות נפש] זה הוא בבחינת ה' אחד שהוא אור א"ס ב"ה המלובש בז"א דאצילות שהנשמות נכללים בו בבחינת לאשתאבא בגופא דמלכא

for this self-sacrifice is at the level of "Havayah is One," which is the Infinite Light, blessed be He, that is clothed in Z'eir Anpin of Atzilus, in which the souls are included at the level of "being absorbed into the body of the King,"

וכמ"ש בזהר פ' פינחס (דרי"ז ע"א) ע"פ ועשב לעבודת האדם אלין אינון נשמותיהן דצדיקייא דההוא אדם שהוא ז"א דרכיב ושליט על בהמה דא שהיא בחינת מל' אכיל ואעיל לון בגויה כו'

as is written in the Zohar, Parshas Pinchas (folio 217a), on the verse "and herb for the service of man": "These are the souls of the righteous, which that Man, who is Z'eir Anpin, who rides upon and rules over this animal, which is the level of Malchus (sovereignty), eats and brings within himself, etc."

והנה אדם היינו ע"ס [עשר ספירות] דזעיר אנפין והוי' הוא אור אין סוף המלובש בו ועל ידי בחינת לאשתאבא בגופא דמלכא שהוא ע"ס [עשר ספירות] דז"א הרי מתאחדים ג"כ בהקו מאור אין סוף שבז"א וזהו אדם כי יקריב מכם קרבן להוי'

Now, "man" (adam) is the Ten Sefiros of Z'eir Anpin, and Havayah is the Infinite Light that is clothed in it. And through the level of "being absorbed into the body of the King," which is the Ten Sefiros of Z'eir Anpin, they [the souls] are thereby also united with the kav (line of light) from the Infinite Light that is in Z'eir Anpin. And this is [the meaning of] "A man, when he brings near of you an offering to Havayah."

והוא ג"כ ע"ד מ"ש בספרא דצניעותא רפ"ד ז"א אתגלייא ולא אתגלייא ובהפי' שם בזהר הרקיע איתא כי הפנימית שלו הוא ממש עתיקא כו'

This is also along the lines of what is said in the Sifra DeTzniusa, at the beginning of chapter 4: "Z'eir Anpin is revealed and not revealed"; and in the commentary there, in Zohar HaRakia, it is stated that its inner dimension (pnimiyus) is actually Atika, etc.

וכ"כ [וכן כתב] הרמ"ז [הרב משה זכות] בפרשת ואתחנן בד' ר"ס ע"ב פנימית עתיק שבתוך ז"א ועמ"ש במ"א בפי' כרוב אחד מקצה מזה שהוא קצה אור א"ס שבז"א

And so the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) wrote, in Parshas Va'eschanan, on folio 260b: the inner dimension of Atik that is within Z'eir Anpin. And see what is explained elsewhere on the meaning of "one cherub from the end on this side": that it is the end of the Infinite Light that is in Z'eir Anpin.

והיינו כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם כידוע שבחינת עתיק הוא סוף עולם הא"ס ועיין באד"ר [באדרא רבא] דקל"ו ע"ב בפי' כי לא אדם הוא

This is as the Ramaz wrote there: "as is known, the level of Atik is the end of the World of the Infinite One (Ein Sof)." And see in the Idra Rabba, folio 136b, on the meaning of "for He is not a man."

וזהו אדם דהיינו בחינת אתגלייא דז"א כי יקריב מכם שתבא הנפש האלקית למסור נפשו בק"ש [בקריאת שמע] באחד שאז הוא קרבן להוי' שהוא בחי' פנימית דז"א בחינת עתיקא כו'.

And this is [the meaning of] "A man": that is, the revealed aspect (isgalya) of Z'eir Anpin; "when he brings near of you": that the G-dly soul comes to give over its soul in the Shema, in [the word] "One," for then it is "an offering to Havayah," which is the level of the inner dimension of Z'eir Anpin, the level of Atika, etc.

2 ועיין בזהר בהעלותך קנ"ב א' נשמתא דאמרן דא תפארת ישראל כו' ונשמתא לנשמתא דא איהו עתיקא קדישא וכולא חד.

And see in the Zohar, Beha'aloscha, folio 152a: "The soul of which we spoke: this is the Tiferes (beauty) of Israel, etc.; and the soul of the soul: this is Atika Kadisha (the Holy Ancient One); and all is one."

וזהו אדם דהיינו תפארת כדכתיב כתפארת אדם. כי יקריב מכם קרבן להוי' הוא בחינת הארת ע"ק [עתיקא קדישא] המלובש בת"ת [בתפארת] שהרי נקרא נשמתא לנשמתא כו'.

And this is "A man (adam)," namely Tiferes, as it is written, "like the beauty (tiferes) of a man." "When he brings near of you an offering to Havayah" is the level of the radiance of Atika Kadisha that is clothed in Tiferes, for indeed it is called "the soul of the soul," etc.

3 והנה המשכה זו ואתעדל"ע [ואתערותא דלעילא] זו דאדם כי יקריב היינו ע"י עסק התורה והמצות שהתורה היא בחינת אדם זה כמבואר בזהר בהעלותך שם.

Now, this drawing down and this arousal from above of "A man, when he brings near" come through occupation with the Torah and the mitzvos, for the Torah is the level of this "man" (adam), as is explained in the Zohar, Beha'aloscha, there.

וזהו שהתורה נקרא עוז שהיא הנותנת כח ועוז לנפש האלקית להתגבר על חומריות הגוף ונפש הבהמית וכמ"ש במ"א ע"פ בחודש השלישי.

And this is why the Torah is called "strength" (oz): it is what gives power and strength to the G-dly soul to prevail over the physicality of the body and the animal soul, as is explained elsewhere on the verse "In the third month."

4 ובחינ' [ובחינת / ובחינה] הב' דמס"נ [דמסירות נפש] בק"ש [בקריאת שמע] הוא בחינת ובכל נפשך היינו שגם בחינת נה"ב [נפש הבהמית] תהיה בבחינת אתכפיא ואתהפכא ובחינת מס"נ [מסירות נפש] זו אינו באחד אלא בבחינת ברוך שם כבוד מלכותו כו'

The second level of self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema is the level of "and with all your soul": that is, that the animal soul too should be at the level of subjugation and transformation (iskafya and is'hapcha). And this level of self-sacrifice is not in "One," but at the level of "Blessed be the name of the glory of His kingdom," etc.

וזהו מן הבהמה כו' תקריבו את קרבנכם דקרבנכם היינו הקרבת נפש הבהמית ועלייתה בבחינת אתהפכא כו' ונמשך מן הבהמה שמדת מלכות שמתלבשת בבריאה היא בחינת שם ב"ן [שם ב"ן] בגימטריא בהמה.

And this is "from the animal... you shall bring near your offering": "your offering" is the offering up of the animal soul and its ascent at the level of transformation, etc. And it is drawn "from the animal" (behemah), for the attribute of Malchus (sovereignty) that is clothed in the World of Beriah (Creation) is the level of the Name Ban (52), which is numerically equal to behemah.

5 ומבחינה זו דברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דוקא נמשך הקרבת נה"ב [נפש הבהמית].

And it is specifically from this level, of "Blessed be the name of the glory of His kingdom forever and ever," that the offering up of the animal soul is drawn.

וגם עלייתה אחר הבירור הוא בבחינת שם ב"ן [שם ב"ן] וכמ"ש בזהר פרשה פינחס שם בפי' מצמיח חציר לבהמה והוא ענין התכללות נה"ב [נפש הבהמית] אחר הבירור בבחינת מל' כמו התכללות המלאכים הנקרא חציר כו'

And its ascent, too, after the refinement (birur), is at the level of the Name Ban, as is written in the Zohar, Parshas Pinchas, there, on the meaning of "He causes grass to grow for the animal (behemah)": this is the matter of the inclusion of the animal soul, after the refinement, in the level of Malchus (sovereignty), like the inclusion of the angels, which is called "grass," etc.

ועשב לעבודת האדם קאי על התכללות נה"א [נפש האלקית] בז"א כנ"ל ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ כה אמר כו' מהלכים בין העומדים מענין זה.

"And herb for the service of man" refers to the inclusion of the G-dly soul in Z'eir Anpin (the emotive attributes), as mentioned above. And see what is explained elsewhere on this matter, in the explanation of the verse "Thus says...," etc., "walkers among those who stand."

6 והענין כי הנה יש ב' בחינות התבוננות האחד ההתבוננות בעצמות אור א"ס ב"ה שהוא יתברך רם ונשא ואינו בגדר עלמין כלל לא בבחינת ממלא ולא בבחינת סובב

The explanation is this: there are two levels of contemplation. The first is the contemplation of the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He: that He, may He be blessed, is "high and exalted" and is not within the category of worlds at all, neither at the level of the light that fills [all worlds] (memalei) nor at the level of the light that encompasses [all worlds] (sovev);

כי אני ה' לא שניתי כתיב ואין ערוך אליו יתברך אפי' [אפילו] כערך טפה מאוקיינוס ומזה נמשך המס"נ [המסירות נפש] של הנה"א [הנפש האלקית]

for it is written, "I, Havayah, have not changed," and there is no comparison to Him, may He be blessed, not even as the relation of a drop to the ocean. And from this is drawn the self-sacrifice (mesirus nefesh) of the G-dly soul

(עיין בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא במש"ש [במה שכתוב שם] וא"כ מהותו ועצמותו יתברך כו' המס"נ [המסירות נפש] למעלה מחיי החיים כו')

(see the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim," in what is written there: "And if so, His being and essence, may He be blessed, etc."; the self-sacrifice that is higher than the Life of life, etc.),

שלפי ששרשה מבחינת פנימית העולמות היינו מפנימית הכלים כמאמר טהורה היא ששרשה מבחינת טהירו עלאה כו'

for since its root is from the level of the inner dimension (pnimiyus) of the worlds, that is, from the inner dimension of the vessels, as in the saying "it is pure": its root is from the level of the supernal purity (tehiru ila'ah), etc.,

ע"כ היא בטלה ונכללת לגבי אור א"ס ב"ה ממש על ידי שמשכלת ומתבוננת ברוממות עצמות אור א"ס ב"ה.

therefore it is nullified and included before the very Infinite Light, blessed be He, by intellectually grasping and contemplating the exaltedness of the essence of the Infinite Light, blessed be He.

7 וזהו ענין מפתחות הפנימית ושער החצר הפנימית הפונה קדים כו' שיומשך התפעלות בנפש שתתפעל מאור א"ס ב"ה ממש שנקרא קדמונו של עולם שאינו בגדר ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסכ"ע [וסובב כל עלמין].

And this is the meaning of "the inner keys" and of "the gate of the inner courtyard that faces east (kadim)," etc.: that a stirring should be drawn forth in the soul, so that it is stirred by the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is called "the Primordial One (Kadmono) of the world," which is not within the category of the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

וזהו אדם העליון ז"א דאצילות כי יקריב מכם שיומשך המס"נ [המסירות נפש] בנפש האלקית קרבן להוי' שהוא מהתבוננות רוממות עצמות אור א"ס ב"ה שהארה מזה מלובש בז"א כנ"ל

And this is [the meaning of] the supernal "Man," Z'eir Anpin (the emotive attributes) of the World of Atzilus (Emanation), "when he brings near of you": that self-sacrifice (mesirus nefesh) should be drawn forth in the G-dly soul, "an offering to Havayah," which comes from contemplating the exaltedness of the essence of the Infinite Light, blessed be He, a radiance of which is clothed in Z'eir Anpin, as mentioned above.

והבחינה הב' בהתבוננות הוא נקרא מפתחות החיצוניות שהוא להתבונן איך הוא יתברך ממכ"ע [ממלא כל עלמין] אתה עשית את השמים ושמי השמים יוצר משרתים ואשר משרתיו כו'

And the second level of contemplation is called "the outer keys," which is to contemplate how He, may He be blessed, fills all worlds: "You made the heavens and the heavens of the heavens..."; "Who forms ministering [angels], and Whose ministers...," etc.;

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה (כמ"ש במ"א בד"ה כי תשמע בקול וסד"ה וספרתם לכם דגבי חג השבועות בענין שעורה וחטה כו' ע"ש)

"Lift up your eyes on high and see: Who created these?" (as is explained elsewhere, in the discourse beginning "When you listen to the voice," and at the end of the discourse beginning "And you shall count for yourselves," on the festival of Shavuos, on the matter of barley and wheat, etc.; see there).

והוא מבחינת מדת מלכותו ית' שנקרא שם שאינו אלא זיו והארה וכנודע דבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסכ"ע [וסובב כל עלמין] הכל נקרא בחינת שמו בלבד כו'

And this is from the level of the attribute of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, which is called "Name," for it is only a splendor and a radiance; as is known, the levels of the light that fills all worlds and the light that encompasses all worlds are all called only the level of His Name, etc.,

וכמבואר במ"א בפי' אל תקרי שמות אלא שמות כו' (עיין בד"ה ובבואה לפני המלך כו')

as is explained elsewhere on the meaning of "Do not read shamos ['desolations'] but shemos ['names']," etc. (see the discourse beginning "And when she came before the king," etc.).

והנה מבחינת התבוננות זו יומשך בחינת אתהפכא דנה"ב [דנפש הבהמית]

Now, from this level of contemplation is drawn the transformation (is'hapcha) of the animal soul.

שלהיות הנה"ב [הנפש הבהמית] היא ירדה במדרגות תחתונות אשר שם מסכים מבדילים ע"כ לא תקלט בה ההתפעלות אלא דייקא ע"י התבוננות מבחי' זו איך שהיש ודבר נפרד הוא בטל לגבי בחינת הזיו המחיה אותו כו'

For since the animal soul has descended into lower levels, where there are separating screens, the stirring therefore does not take hold in it except specifically through contemplation from this level: how that which is a "something" (yesh) and a separate thing is nullified before the splendor that gives it life, etc.

וכמ"ש במ"א בפי' כי תצא למלחמה על אויביך שלנצח כח המתאוה שבנפש הבהמית תהיה בבחינת על אויביך

As is explained elsewhere on the meaning of "When you go out to war against (al) your enemies": that to overcome the desiring power in the animal soul, [the battle] should be at the level of "above (al) your enemies,"

דהיינו להתבונן בבחינת שרשה שלמעלה שהוא מבחינת מרכבה עליונה שבקדושה כו' שהוא ג"כ בחינת מן הבהמה תקריבו

that is, to contemplate its root above, which is from the level of the supernal Chariot (merkavah) in holiness, etc.; and this too is the level of "from the animal… you shall bring near."

(ועמ"ש סד"ה וכל העם רואים כו'. בענין ויעמדו מרחוק ובענין ומברכים אותך יתברך שמך כו' שנזכר ג"כ קרוב לענין זה)

(And see what is explained at the end of the discourse beginning "And all the people saw," etc., on the matter of "and they stood far off," and on the matter of "and they bless You, may Your Name be blessed," etc., which also speaks of something close to this matter.)

וזהו מן הבהמה כו' תקריבו כי הנה כתיב רוח הבהמה היורדת היא למטה שבחינת התפשטות הארת האלקות הנמשך להחיות עולמות בי"ע נקרא רוח הבהמה שם ב"ן [שם ב"ן]

And this is "from the animal... you shall bring near," for indeed it is written, "the spirit of the animal, which goes downward": the spreading forth of the radiance of G-dliness that is drawn down to give life to the worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah is called "the spirit of the animal," the Name Ban (52),

מאחר שבאמת אין ערוך כלל לנברא עם הבורא כי הנברא הוא בעל גבול מחודש והבורא הוא בלתי בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] אין לו תחלה ואין לו תכלה.

since in truth there is no comparison at all between the created and the Creator: for the created being is finite and newly brought into being, while the Creator is infinite; He has no beginning and has no end.

8 ולכן המשכת האור והחיות להתהוות הבעל גבול מהבלתי בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] הוא תכלית הירידה שאין כמוה

Therefore, the drawing down of the light and the life-force (chayus) so that the finite comes into being from the infinite is the ultimate descent, without equal.

ואפילו נבראים היותר נעלים כמו נשמות ומלאכים הנה ירידה גדולה לבחינת הזיו לירד מבחינת התכללותו במאור להיות זיו והארה ושיהיו נהנין מזיו כו' משא"כ כשהיה כלול במאור ע"ד המלך המרומם לבדו כו'

And even for the most exalted created beings, such as souls and angels, it is a great descent for the splendor to come down from its inclusion in the luminary to be a splendor and a radiance, so that they may "delight in the splendor," etc.; unlike when it was included in the luminary, in the manner of "the King Who alone is exalted," etc.

ולכן נקרא בחינת מל' היורדת לבי"ע רוח הבהמה היורדת למטה בחינת שם ב"ן [שם ב"ן] כמו שאין ערוך בין החי למדבר כו'

Therefore, the level of Malchus (sovereignty) that descends to Beriah, Yetzirah and Asiyah is called "the spirit of the animal that goes downward," the level of the Name Ban, just as there is no comparison between the living creature (chai) and the speaking being (medaber), etc.

ועמ"ש בד"ה והניף את העומר ועיין בזהר פ' ויחי דרל"ט ע"א כד נחית ואזיל כו'

And see what is explained in the discourse beginning "And he shall wave the omer"; and see in the Zohar, Parshas Vayechi, folio 239a: "When it goes down and descends," etc.

ולכן הנה התפעלות הנפש מבחי' זו נקרא מן הבהמה תקריבו כו' והיינו שמבחינת התבוננות דברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ומענין שתים לפניה דק"ש [דקריאת שמע]

And therefore the stirring of the soul from this level is called "from the animal... you shall bring near," etc. That is: from the contemplation of "Blessed be the name of the glory of His kingdom forever and ever," and from the matter of the "two [blessings] before it" of the Shema,

דהיינו מהתבוננות התפעלות העצומה של המלאכים וחיות הקודש מזה נמשך בחינת ובכל נפשך אתכפיא ואתהפכא דנפש הבהמית כו'.

that is, from contemplating the tremendous stirring of the angels and the holy Chayos, from this is drawn the level of "and with all your soul," the subjugation and transformation (iskafya and is'hapcha) of the animal soul, etc.

9 והנה בעליי' [בעלייה] נפש הבהמית ג"כ להתכלל באור א"ס ב"ה נעשה יתרון מבהתכללות נה"א [נפש האלקית] לבד כענין במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדים כו'

Now, when the animal soul too ascends to be included in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, an advantage is created beyond the inclusion of the G-dly soul alone, like the matter of "In the place where penitents (baalei teshuvah) stand," etc.

וכנודע דשם ב"ן [שם ב"ן] לאחר הבירור הוא למעלה משם מ"ה [שם מ"ה] שהוא בחינת אדם. וזהו ענין א"ח [אשת חיל] עט"ב [עטרת בעלה].

And as is known, the Name Ban (52), after the refinement, is higher than the Name Mah (45), which is the level of "man" (adam). And this is the meaning of "A woman of valor is the crown of her husband."

וזהו שבאדם כי יקריב מכם נאמר קרבן להוי' ואח"כ במן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם כתיב יקריב אותו לרצונו לפני הוי'. דהיינו מקור בחינת הוי' שמשם נמשך להיות התהוות בחינת הוי'.

And this is why, of "A man, when he brings near of you," it says "an offering to Havayah," while afterwards, of "from the animal, from the cattle and from the flock you shall bring near your offering," it is written, "he shall bring it near, for his acceptance, before Havayah": that is, the source of the level of Havayah, from which is drawn the coming into being of the level of Havayah.

וזה היה ענין דם התמיד צפונה לפני הוי' וכמ"ש במ"א בד"ה בכ"ה בכסלו הנ"ל. (ועיין בזהר ויחי דרל"ט ע"ב מ"ש ע"פ זה).

And this was the matter of the blood of the daily offering (tamid), "northward, before Havayah," as is explained elsewhere, in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev," mentioned above. (And see in the Zohar, Vayechi, folio 239b, what is said on this verse.)

ומה שיש להבין עוד דהא כללות ענין הקרבנות הוא לפי שהם משבה"כ [משבירת הכלים] שנפלו ועיקרם מעולם התהו לכך כשמתבררים ומתעלים הם בחינת ריח ניחוח.

And what must still be understood is this: the matter of the offerings as a whole is because they are from the shattering of the vessels (sheviras hakeilim), which fell, and in essence they are from the World of Tohu (Chaos); therefore, when they are refined and raised up, they are [the level of] "a pleasing fragrance."

וזה יתכן ג"כ בבירור נה"ב [נפש הבהמית] שבאדם ששרשה ג"כ מעולם התהו.

And this fits also the refinement of the animal soul in man, whose root is likewise from the World of Tohu.

אבל על בחינת מס"נ [מסירות נפש] של הנפש האלקית ששרשה מעולם התיקון מז"א דאצי' לכאורה קשה למה יקרא בחינה זו יקריב מכם קרבן כו'

But regarding the self-sacrifice (mesirus nefesh) of the G-dly soul, whose root is from the World of Tikkun (Rectification), from Z'eir Anpin (the emotive attributes) of Atzilus, it is seemingly difficult: why should this level be called "brings near of you an offering," etc.?

הנה כבר נת' [נתבאר] ענין זה במ"א בפ' יתרו בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה ע"ש ועמ"ש בד"ה אני ישנה גבי רעיתי:

This matter has already been explained elsewhere, in Parshas Yisro, in the discourse beginning "To understand the explanation of the matter of 'The Patriarchs are the Chariot'"; see there. And see what is explained in the discourse beginning "I am asleep," on "my companion" (rayasi).

10 ב והנה זהו פי' א' דמ"ש מן הבהמה קאי על קרבנכם וכפי' הזהר פרשה ויחי הנ"ל ויש אופן אחר והוא עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בספרא דצניעותא רפ"ד אדם ובהמה תושיע ה'.

2. Now, this is one explanation of what is written, that "from the animal" refers to "your offering," following the explanation of the Zohar, Parshas Vayechi, mentioned above. And there is another way, according to what is written in the Sifra DeTzniusa, at the beginning of chapter 4: "Man and animal You save, Havayah."

חד בכללא דאחרא משתכחא. בהמה בכללא דאדם. אדם כי יקריב מכם קרבן להי' מן הבהמה. משום דאתכליל בכללא דאדם עכ"ל [עד כאן לשונו]

"The one is found within the inclusion of the other: the animal within the inclusion of man. 'A man, when he brings near of you an offering to Havayah, from the animal': because it is included within man." End of quote.

ובזהר הרקיע שם פי' דהכוונה בזה כי הפסוק קשה להולמו. תחלה אמר מכם משמע מגופו של אדם והדר אמר מן הבהמה

And in Zohar HaRakia there, he explains that the intent of this is that the verse is difficult to make sense of: first it says "of you," which implies from the person's own body, and then it says "from the animal."

(ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] לעיל ג"כ מתורץ קושיא זו)

(And according to what was written above, this difficulty is also resolved.)

והענין הוא כי בהמה גימטריא ב"ן [שם ב"ן] והוא ממש מצלעותיו של אדם כי אדם גי' [גימטריא] מ"ה [שם מ"ה] שהוא שם הוי' ומילויו י"ט גימטריא חוה שהוא מלי' שם ב"ן [שם ב"ן] עכ"ד [עד כאן דבריו].

And the explanation is that behemah (animal) is numerically equal to Ban (52), and it is actually from the ribs of adam (man): for adam is numerically Mah (45), which is the Name Havayah and its filling, nineteen, the numerical value of Chavah, which is Malchus (sovereignty), the Name Ban. Thus far his words.

ועיין מענין חוה בפ' בראשית ד"ה להבין ענין הברכות. נמצא לפי' הספרא דצניעותא מן הבהמה היינו ג"כ בכלל בחינת כי יקריב מכם.

And see on the matter of Chavah in Parshas Bereishis, the discourse beginning "To understand the matter of the blessings." It follows that, according to the explanation of the Sifra DeTzniusa, "from the animal" is also included within the level of "when he brings near of you";

דהיינו משום שגם הנה"א [הנפש האלקית] אע"פ [אף על פי] שעיקרה בחינת אדם שם מ"ה [שם מ"ה] אעפ"כ [אף על פי כן] כלולה ג"כ מבחינת ב"ן [שם ב"ן] וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] בפ' בלק בביאור ע"פ מי מנה ע"ש.

that is, because the G-dly soul too, although its essence is the level of "man" (adam), the Name Mah, is nevertheless also composed of the level of Ban, as was explained in Parshas Balak, in the explanation of the verse "Who has counted"; see there.

וז"ש [וזהו שכתוב] וזרעתי את בית ישראל כו' זרע אדם וזרע בהמה (בירמי' [בירמיה] סי' ל"א) דהיינו שגם בנה"א [בנפש האלקית] עצמה יש מבחינת בהמה שהוא שם ב"ן [שם ב"ן].

And this is [the meaning of] what is written, "And I will sow the House of Israel, etc., with the seed of man and the seed of animal" (in Jeremiah, chapter 31): that is, that in the G-dly soul itself there is also [something] of the level of "animal," which is the Name Ban.

כי הנשמות נולדו מזיווג זו"ן [זעיר אנפין ונוקבא] שהם בחינת מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] א"כ כלולים משני הבחינות

For the souls are born from the union of Z'eir Anpin (the emotive attributes) and Nukva (the feminine / Malchus), which are the levels of Mah and Ban; if so, they are composed of both levels.

(וכמ"ש במ"א בד"ה כי תצא בענין וראית בשביה אשת יפ"ת [יפת תאר] כו' שיש בהנשמה ב' בחינות יפ"ת [יפת תאר] ואשת יפ"ת [יפת תאר] שהם בחינות דו"נ [דכר ונוקבא] וזהו ענין בצלמו בצלם אלקים כו' ע"ש) ועיין בפ' נשא דקמ"ז ע"א ע"פ צאן מרעיתי אדם אתם.

(And as is explained elsewhere, in the discourse beginning "When you go out," on the matter of "and you see among the captives a woman beautiful of form," etc.: that in the soul there are two levels, "beautiful of form" and "a woman beautiful of form," which are the levels of male and female; and this is the meaning of "in His image, in the image of G-d," etc.; see there.) And see in Parshas Naso, folio 147a, on the verse "My flock, the flock of My pasture, you are man (adam)."

וביאור ענין ב' בחינות אלו בעבודת ה' עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בד"ה רני ושמחי בפי' וצדקתך ירננו שהמלאכים אין השגתם רק בבחינת מלכות. אבל הנשמות יש להן עבודה נוספת כו'.

And the explanation of these two levels in the service of G-d is according to what is written in the discourse beginning "Sing and rejoice," on the meaning of "and they shall sing of Your righteousness": that the angels' comprehension is only at the level of Malchus, but the souls have an additional service, etc.

11 והנה המלאכים נקראו בשם בהמ' וכמ"ש בביאור ע"פ ואלה המשפטים שלגבי מעלה נחשב בלי דעת הגם שלגבי מטה נחשב הדעת גדול. והיינו מפני היות השגתם רק בבחינת מל'.

Now, the angels are called by the name "animal," as is written in the explanation of the verse "And these are the ordinances": that relative to above, they are considered as being without knowledge (daas), even though relative to below, [their] knowledge is considered great. That is because their comprehension is only at the level of Malchus (sovereignty).

והנה בנשמות ישראל יש ג"כ בחינה זו וזהו אחרי ה' ילכו כאריה ישאג כמו פני אריה שבמרכבה.

Now, in the souls of Israel there is also this level, and this is [the meaning of] "After Havayah they shall walk; like a lion he shall roar": like the face of the lion in the Chariot.

אכן יש בהם עוד בחינה עליונה יותר והיינו ע"י התורה בחינת אדם

However, they have yet another, higher level, and that is through the Torah, the level of "man" (adam).

ועמ"ש בד"ה אתם נצבים ומ"ש בד"ה חכלילי עינים מיין בפי' נכנס יין יצא סוד שע"י יינה של תורה נתגלה בחינת אהבה רבה המוסתרת בנפש כו' וזהו מכם מן הבהמה כו' וזהו ענין ויחד לבבנו.

And see what is explained in the discourse beginning "You are standing," and what is explained in the discourse beginning "His eyes are red with wine," on the meaning of "In comes wine, out comes the secret": that through the wine of the Torah the great love (ahavah rabbah) that is hidden in the soul is revealed, etc. And this is "of you, from the animal," etc., and this is the meaning of "And unite our hearts."

12 ובמ"א בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב נתבאר פי' ויחד לבבנו כי יש ב' בחינות ברעותא דליבא פנימית וחיצוניות.

And elsewhere, in the explanation of the verse "Who has counted the dust of Yaakov," the meaning of "And unite our hearts" is explained: that there are two levels in the desire of the heart, the inner dimension (pnimiyus) and the outer dimension (chitzoniyus).

פנימית נקודת הלב היא בחי' אהבה רבה שלמעלה מהטעם והדעת המושג ובאה מלמעלה בבחינת מתנה

The inner dimension, the point of the heart, is the level of the great love (ahavah rabbah), which is above reason and comprehended knowledge, and comes from above as a gift;

והיא מבחינת שם מ"ה [שם מ"ה] ומרומז בדברי חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] איזהו שוטה המאבד מ"ה [שם מ"ה] שנותנים לו וחיצוניות הלב הוא הנלקח מן הדעת וההתבוננות איך שמלכותך מלכות כל עולמים כו'

and it is from the level of the Name Mah (45), and it is alluded to in the words of our Sages, of blessed memory: "Who is a fool? One who loses what (mah) is given to him." And the outer dimension of the heart is that which is taken from knowledge and contemplation of how "Your kingship is the kingship of all worlds," etc.

וזהו ענין שם ב"ן [שם ב"ן] כנודע שכנגד הדעת יש לעומת זה וזהו ענין עה"ד טו"ר [עץ הדעת] [טוב ורע] כי בז' מלכין דתהו בלע הוא מבחינת דעת שנפל בשבירת הכלים כו'

And this is the matter of the Name Ban (52). As is known, opposite Daas (knowledge) there is [its] counterpart, and this is the matter of the Tree of Knowledge of good and evil; for among the seven kings of Tohu (Chaos), Bela is from the level of Daas, which fell in the shattering of the vessels (sheviras hakeilim), etc.;

משא"כ בחכמה שלמעלה מהדעת כתיב ימותו ולא בחכמה שהוא למעלה משבה"כ [משבירת הכלים] עץ החיים וחכמה כח מ"ה [מה].

whereas of Chochmah (wisdom), which is above Daas, it is written, "They die, but not in wisdom," for it is above the shattering of the vessels: the Tree of Life; and Chochmah is ko'ach mah (the potential of Mah).

13 וצ"ל ויחד לבבנו שיהיה נכלל בחינת חיצוניות הרצון בבחינת פנימי' [פנימיות / פנימית] הרצון והיינו בירור ב"ן [שם ב"ן] והתכללותו במ"ה [בשם מ"ה]

And there must be "And unite our hearts": that the outer dimension (chitzoniyus) of the will should be included in the inner dimension (pnimiyus) of the will; and that is the refinement of Ban and its inclusion in Mah.

וזהו כי יקריב מכם כו' מן הבהמה כו' מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] שבנפש האלקית ועמ"ש ע"פ והקרבתם עולה אשה.

And this is "when he brings near of you... from the animal...": Mah and Ban that are in the G-dly soul. And see what is explained on the verse "And you shall bring near a burnt offering, a fire offering."

ועיין עוד במ"ש במ"א ע"פ שיר השירים בענין ב' בחינות כלה שכינתא עילאה ושכינתא תתאה והיינו ג"כ ב' בחינות אלו שבנפש האלקית.

And see further what is explained elsewhere on the verse "The Song of Songs," on the matter of the two levels of "bride," the higher Shechinah (Divine Presence) and the lower Shechinah; and these too are these two levels in the G-dly soul.

(גם מ"ש בפ' כי תשא ע"פ שמאלו תחת לראשי כו' בענין ההפרש בין עבודת ניצוץ הנשמה המתפשט ומתלבש בתוך הגוף שזהו בחינת בכל לבבך כו'

(Also [see] what is explained in Parshas Ki Sisa on the verse "His left hand is under my head," etc., on the difference between the service of the spark of the soul that spreads forth and is clothed within the body, which is the level of "with all your heart," etc.,

משא"כ בחינת בכל מאודך הוא בחי' עבודת עיקר הנשמה כו' והיינו שצ"ל ע"ד ויחד לבבנו וכמבואר ענין זה ג"כ סד"ה להבין ענין הברכות)

whereas the level of "with all your might" is the level of the service of the essence of the soul, etc.; that is, that it must be in the manner of "And unite our hearts"; and this matter is also explained at the end of the discourse beginning "To understand the matter of the blessings.")

ואח"כ כתיב מן הבקר ומן הצאן זהו בירור נה"ב [נפש הבהמית] שבאדם ששרשה לוקחה מחיות המרכבה שנק' שנים עשר בקר כו':

**And afterwards it is written, "from the cattle and from the flock": this is the refinement of the animal soul in man, whose root is taken from the Chayos of the Chariot, which are called "twelve oxen," etc.**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS VAYIKRA • MAAMAR 4

# ולא תשבית מלח וגו׳

"And you shall not omit salt"

◇

1 ולא תשבית מלח וגו׳. הנה מלח הוא נותן טעם בדברים הנמלחים בו כמו הבשר. וכמ״ש בגמ׳ [בגמרא] פ״ק [פרק קמא] דברכות דף ה׳ סע״א [סוף עמוד א] ובמנחות דכ״א סע״א [סוף עמוד א],

"And you shall not omit salt," etc. Now, salt gives taste to the things salted with it, such as meat, as is stated in the Gemara, in the first chapter of Berachos, folio 5, end of side a, and in Menachos, folio 21, end of side a;

וכמ״ש היאכל תפל מבלי מלח (וע׳ באדר״ז [באדרא זוטא] דרצ״ה ע״ב), שבלי מלח הוא בשר תפל שאין בו טעם

and as it is written, "Can the bland be eaten without salt?" (and see the Idra Zuta, folio 295b): for without salt it is bland meat, which has no taste.

וכשמולחים אותו במלח אזי נעשה בהבשר טעם שהמלח ממתקת את הבשר. והרי המלח עצמו אין בו טעם ואעפ״כ [ואף על פי כן] הוא פועל הטעם בהבשר.

And when one salts it with salt, then taste comes into being in the meat, for the salt sweetens the meat. Yet the salt itself has no taste, and nevertheless it produces the taste in the meat.

והענין ששרש המלח הוא בחי׳ גבורות דאבא שהמלח הוא מתולדות המים שע״י חום השמש ששורפם נעשה המלח.

The explanation is that the root of salt is the level of the gevuros (restraints) of Abba (Chochmah), for salt is one of the products of the waters: through the heat of the sun, which burns them, salt is formed.

ומים הוא בחי׳ חסד שבחכמה והמלח זהו בחי׳ גבורות ולכן היא חריף. (ועיין במא״א [במאורי אור] אות מ״ם סעיף ע״א).

And water is the level of Chesed (kindness) within Chochmah (wisdom), and salt is the level of gevuros; and therefore it is sharp. (And see Me'orei Or, the letter mem, section 71.)

והנה מבואר בע"ח [בעץ חיים] שמגבורות דאבא נעשו חסדים דאימא. פי׳ דהגם דלגבי אבא נחשב לבחי׳ גבורות עכ"ז [עם כל זה] כשנמשכים לאימא נחשבים בחינת חסדים לגבה.

Now, it is explained in Etz Chaim that from the gevuros of Abba the chasadim (kindnesses) of Imma (Binah) were made. That is: although in relation to Abba they are reckoned as the level of gevuros, even so, when they are drawn down to Imma, they are reckoned as the level of chasadim in relation to her.

ונודע שכל הטעמים נמשכים מחכמה כי טעמים הם בשם ע"ב [שם ע"ב] שהוא חכמה, ולכן המלח ששרשו מבחי׳ אבא הוא הנותן טעם בדבר הנמלח.

And it is known that all tastes are drawn from Chochmah, for tastes (te'amim) are in the Name Av (72), which is Chochmah. Therefore salt, whose root is from the level of Abba, is what gives taste to the thing that is salted.

ומ"מ הוא עצמו אין בו טעם. מפני שהוא מבחי׳ גבורות דאבא. לכן לפי שהוא מבחינת גבורות אין בו טעם, אבל הרי מבחי׳ גבורות דאבא נעשים חסדים דאימא.

Nevertheless, it itself has no taste, because it is from the level of the gevuros of Abba. Therefore, since it is from the level of gevuros, it has no taste; but, after all, from the level of the gevuros of Abba the chasadim of Imma are made.

וזהו שמטעים הבשר, (וענין הבשר עבמ"ש [עיין במה שכתוב] ע"פ בהעלותך את הנרות חייך שלך גדול משלהם, וסד"ה והיה מדי חודש גבי יבא כל בשר להשתחוות.

And this is why it gives taste to the meat. (On the matter of meat (basar), see what is written on the verse "When you raise up the lamps," "By your life, yours is greater than theirs"; and at the end of the discourse beginning "And it shall be, from new moon to new moon," regarding "all flesh (basar) shall come to bow down."

ויובן משם דהבשר שרשו מבחי׳ בינה. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אודם מן האם שממנו בשר כו׳, ולכן הבשר נמתק ע"י המלח שחסדים דאימא נתהוו מגבורות דאבא כנ"ל).

From there it will be understood that meat has its root in the level of Binah (understanding), as our Sages, of blessed memory, said: "The red is from the mother, from which comes the flesh," etc. Therefore the meat is sweetened by the salt, for the chasadim of Imma came into being from the gevuros of Abba, as mentioned above.)

ועוד שזהו כענין בחכמה אתברירו שחכמה הוא המברר כל הברורים להפריד הטוב מן הרע.

Furthermore, this is like the matter of "Through Chochmah they are refined": Chochmah is what carries out all the refinements (beirurim), to separate the good from the evil.

והנה עד״מ האדם המברר אוכל מתוך פסולת או הפסולת מן האוכל הרי אין מהותו נמצא בהמתברר כ״א רק שעל ידו נעשה הבירור.

Now, by way of analogy: a person who sorts food out of waste, or the waste out of the food — his essence is not found in what is sorted; it is only that the sorting is done through him.

וכן עד״מ הבירור של הגבינה מה שנברר האוכל מתוך הפסולת דהיינו מן הקום ומי חלב ונעשה גבינה והיינו ע״י עור הקיבה שנותנים בה כידוע.

So too, by way of analogy, the refining of cheese, in which the food is refined out of the waste, that is, from the kum and the whey, and becomes cheese; and this is through the stomach lining that is put into it, as is known.

והנה עצמיות הטעם של עור הקיבה אינו נמצא ונרגש לא בהגבינה ולא בהקום (כ״א) אעפ״כ [אף על פי כן] הוא פועל הבירור שמתברר האוכל מהפסולת וישתנה למעליותא.

Now, the essential taste of the stomach lining is not found or felt, neither in the cheese nor in the kum (but rather); nevertheless it brings about the refinement, so that the food is refined from the waste and is changed for the better.

וכך הוא ענין בחכמה אתברירו שמברר הבירורים שיהיה נפרד הטוב מן הרע.

And such is the matter of "Through Chochmah they are refined": it refines the refinements, so that the good will be separated from the evil.

מה שמקודם היה הטוב מעורב ברע לכן לא היה בו טעם עד״מ וע״י החכמה נעשה הבירור ויופרדו הסיגים והפסולת אז נתגלה הטוב כו׳.

Inasmuch as previously the good was mixed with the evil, therefore, by way of analogy, it had no taste; and through Chochmah the refinement takes place and the dross and the waste are separated off; then the good is revealed, etc.

וזהו ג"כ ענין המלח שהמלח מפליט הדם מן הבשר שמברר הפסולת מן האוכל לפי ששרשו מגבורות דאבא דבחכמה אתברירו ולכן אף שבעצמו אין בו טעם עכ"ז [עם כל זה] הוא פועל טעם בהבשר. ע"ד הבירור וטעם הגבינה ע"י המחבץ כו'

This is also the matter of salt: salt draws the blood out of the meat, that is, it refines the waste out of the food, because its root is from the gevuros of Abba, for "through Chochmah they are refined." Therefore, although in itself it has no taste, nevertheless it produces taste in the meat, along the lines of the refinement and the taste of cheese through the curdling agent, etc.

(ועמ"ש עוד מענין מלח בביאור ע"פ והיה לכם לציצית בפי' ברית מלח עולם היא כו' ע"ש).

(And see what is written further on the subject of salt in the explanation on the verse "And it shall be tzitzis for you," in the interpretation of "It is an everlasting covenant of salt," etc.; see there.)

ושרש של בחי' מלח הוא בחי' בוצינא דקרדוניתא שהוא בחי' קו המדה. כי מלח בגימ' [בגימטריא] מזלא ואבא יונק ממזלא, ושרש מזלא נמשך ממו"ס [ממוחא סתימאה] שבו מלובש גבורה דע"י [דעתיק יומין] שנק' בוצינא דקרדוניתא.

The root of the level of salt is the level of botzina dekardinusa, which is the level of the measuring line (kav hamiddah). For melach (salt) has the numerical value of mazla, and Abba draws nourishment from mazla; and the root of mazla is drawn from Mocha Stima'ah (the hidden brain), in which the Gevurah of Atik Yomin is enclothed, which is called botzina dekardinusa.

וענין קו המדה שהוא המודד לכל המשכות האורות וכלים איך וכמה יומשך

The matter of the measuring line is that it measures all the flows of the lights and vessels: how, and how much, is to be drawn down.

(וזהו ענין מ"ש אורך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה. שנמדד באמה היא בחי' קו המדה, ועד"מ האמה שמודדין בו שאף שנותן מדה לכל הדברים מ"מ הוא עצמו אינו מלובש בם כו').

(And this is the meaning of what is written, "The length of the one curtain, twenty-eight by the cubit": that it is measured "by the cubit" is the level of the measuring line. And by way of analogy, the cubit with which one measures: although it gives measure to all things, nevertheless it itself is not enclothed in them, etc.)

ולכן צריכין להניח מלח על השלחן להגין מן היסורין כי מפני שהוא שרש כל הגבורות ע״כ הוא ממתיק הדינים שאין הגבורות נמתקין אלא בשרשן:

Therefore one must place salt on the table, to protect from sufferings: for since it is the root of all the gevuros, it therefore sweetens the severities (dinim), for the gevuros are sweetened only at their root.

2 והנה כמו״כ [כמו כן] יש בחי׳ זו גם כן בתורה, שבחי׳ חכמת הקבלה היא גם כן בבחי׳ המלח.

Now, likewise, this level exists in the Torah as well: the level of the wisdom of Kabbalah is also at the level of salt.

שהיא בעצמה נסתרה ונעלמה שאינה מושגת בבחינת טעם ממש כמו שיש לנו השגה וטעם בהנגלות לנו.

For it in itself is hidden and concealed, not grasped as actual taste, the way we have comprehension and taste in the things revealed to us.

3 ואעפ״כ [ואף על פי כן] המלח הוא הנותן טעם בכל המאכלים גם בלחם גם בבשר. שכל הנהגות העולמות הוא ע״פ פנימי׳ [פנימיות / פנימית] התורה וכל התורה נאמרה ע״פ הקבלה.

And nevertheless, salt is what gives taste to all foods, both to bread and to meat. For all the conduct of the worlds follows the inner dimension (pnimiyus) of the Torah, and the entire Torah was stated according to the Kabbalah.

וכן גם באדם העוסק בתורה הוא כן שהמלח הוא נותן טעם בלחם ובשר כו׳. וכמ״ש כולם בחכמה עשית וע״כ גם בקרבנות נאמר ולא תשבית מלח כו׳. כי בחכמה אתברירו והקרבנות המה ענין בירור נפש הבהמית כו׳

And so too in a person who occupies himself with Torah, it is so: the salt gives taste to the bread and the meat, etc. As it is written, “You have made them all in wisdom”; and therefore with the offerings, too, it is said, “And you shall not omit salt,” etc., for “through Chochmah they are refined,” and the offerings are the matter of refining the animal soul, etc.

ונקי המלח ברית אלקיך ברית הוא בחינת התקשרות הבורא עם הנבראים שההתקשרות הוא ע"י בחי' זו דבחכמה אתברירו כו'.

**And the salt is called "the covenant of your G-d": a covenant is the level of the bond of the Creator with the created beings, and the bond is through this level of "through Chochmah they are refined," etc.**

(ועיין בזח"א [בזהר חלק א] ויחי דרמ"א ע"ב. ועיין בספר עמה"מ [עמק המלך] שער י"ד פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] דף פ"ד ע"ד שפי' עד"ז בשם ר' [רבי] יהודה חסיד בספר האורה מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ה דב"ב [דבבא בתרא] דף ע"ד ע"ב)

(And see the Zohar, Part I, Vayechi, folio 241b. And see the book Emek HaMelech, Sha'ar (Gate) 14, chapter 14, folio 84d, which explains in this way, in the name of Rabbi Yehudah Chasid in Sefer HaOrah, the saying of our Sages, of blessed memory, in chapter 5 of Bava Basra, folio 74b)

בענין ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא שהוא ענין ברית מלח עולם גנוזה לעתיד לבוא כו' והאכילה והסעודה היא ההשגה שישיגו כו':

**regarding "and salted it for the righteous for the Time to Come": that it is the matter of "an everlasting covenant of salt," stored away for the Time to Come, etc.; and the eating and the feast is the comprehension that they will attain, etc.**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS VAYIKRA • MAAMAR 5

# ביאור הדברים הנ"ל ע"פ ולא תשבית מלח וגו'

## An Explanation of the Above, on "And You Shall Not Omit the Salt"

1 ביאור הדברים הנ"ל ע"פ ולא תשבית מלח וגו'

An explanation of the matters mentioned above, on the verse "And you shall not omit the salt," etc.

2 הנה בס' של בינונים פ"ג [פרק ג'] נתבאר בענין הנפש שהיא כלולה מעשר בחינות כנגד ע"ס [עשר ספירות] עליונות כו', וכן פי"ב נת' [נתבאר] מהות ועצמות נפש האלהית שהן עשר בחינותיה כו'.

Now, in Sefer shel Beinonim [Tanya], chapter 3, it is explained concerning the soul that it is composed of ten levels corresponding to the supernal Ten Sefiros, etc.; and likewise in chapter 12 there is an explanation of the essence and very being of the G-dly soul, which are its ten levels, etc.

אך באמת חסר שם ולא נתבאר איך שגם החכמה שהיא ראשית שבעשר בחינות הנ"ל הוא רק בחי' כלי בלבד לעצמיות ומהות הנפש.

But in truth something is missing there, and it was not explained how even Chochmah (wisdom), which is the first of the ten levels mentioned above, is only the level of a vessel, nothing more, for the very being and essence of the soul.

כמו שהמוח הגשמי הוא רק כלי לכח השכל והחכמה המתפשט מהנפש. כך עד"ז כח השכל שבנפש הוא רק כלי למהות ועצמיות הנפש. (ועמ"ש בד"ה פתח אליהו).

Just as the physical brain is only a vessel for the power of intellect and wisdom that extends from the soul, so too, in the same way, the power of intellect in the soul is only a vessel for the essence and very being of the soul. (And see what is written in the discourse beginning "Pasach Eliyahu" ["Eliyahu opened"].)

אבל לא שהשכל הוא ממהות ועצמיות הנפש. שהרי השכל אינו שוה באדם בכל עת שפעמים צלול דעתו ופעמים לא כן עד שפעמים ידבר שטותים וא"כ יש בהשכל שינויים רבים,

But [it is] not that the intellect is of the essence and very being of the soul. For a person's intellect is not the same at all times: at times his mind is clear and at times it is not, to the point that at times he will speak nonsense; if so, there are many changes in the intellect.

ולכן א"א לומר שהשכל הוא עצמיות הנפש ממש ושעצמיות הנפש הוא רק עשר בחינותי' [בחינותיה] שהן שכל ומדות או אפי' [אפילו] לומר שהיא מציאות א' והוא שכל אלא שהשכל הוא רק כלי לבד

Therefore it is impossible to say that the intellect is the actual very being of the soul, and that the very being of the soul is only its ten levels, which are intellect and emotive attributes (middos), or even to say that it is a single entity and that [entity] is intellect; rather, the intellect is only a vessel, nothing more.

ואפילו בחי' רצון שיש בנפש למעלה מהשכל כמו ענין שתוק כך עלה כו' ג"כ נק' קרקפתא או גלגלתא דחפיא על מוחא שהוא גם כן בחי' כלי

And even the level of will that is in the soul, above intellect, like the matter of "Be silent; so it arose [in thought]," etc., is also called the karkafta, or the gulgalta (skull) that covers the brain, which is also the level of a vessel.

(ולכן אנו רואים שהשכל הולך ומתגדל שהתינוק שכלו קטן ביותר וכשמתגדל מעט מעט כך יתוסף הגדלת שכלו ומדותיו וזקני ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] כל מה שמזקינין דעתן מתיישבת כו'.

(Therefore we see that the intellect keeps on growing: an infant's intellect is very small, and as he grows little by little, so the growth of his intellect and his emotive attributes increases; and as for elderly Torah scholars, the more they age, the more settled their mind becomes, etc.

והרי הנשמה היה בו גם מקטנותו ואם כן למה היה אז שכלו קטן. אלא הענין כי הנשמה עצמה היא למעלה מהשכל. והשכל הוא כח המתפשט ממנה וכדי שיהיה נמשך המשכה והתפשטות זה אל הגילוי הוא כשיש כלי להכיל

Yet the soul was in him from his infancy as well; if so, why was his intellect small then? Rather, the point is that the soul itself is above intellect, and intellect is a power that extends from it. And for this drawing-forth and extension to be drawn into revelation, [this happens] when there is a vessel to contain [it],

דהיינו כלי המוח שהוא כלי לאור השכל אזי הכלי הוא ממשיך לתוכו גילוי אור וכח השכל ובקטן מצד קטנות מוחו השכל מאיר בקטנות מאד כו', אבל הנשמה עצמה מלובשת בו גם מקטנותו ותחלת התהוותו).

namely, the vessel of the brain, which is a vessel for the light of intellect. Then the vessel draws into itself the revelation of the light and power of intellect; and in a small child, because of the smallness of his brain, the intellect shines in a very small measure, etc. But the soul itself is enclothed in him from his infancy and from the very beginning of his coming into being.)

והנה מהות ועצמות הנפש היא חלק אלוה שאינו בגדר עשר בחינות שיש להן גדר מיוחד אלא אור פשוט כו',

Now, the essence and very being of the soul is "a part of G-d," which is not within the bounds of ten levels, which have a specific definition; rather, [it is] a simple light, etc.

וכן כתב הגאון מהר"ל [מהרוצה לומר] מפראג זצ"ל [זכר צדיק לברכה] בהקדמתו לס' גבורות ה' ד"ג ע"ג [עמוד ג'] וז"ל [וזה לשונו] ואולי יאמרו אם אין עצמותו שכל וגשם ח"ו [חס ושלום] לומר עליו אם כן מהו יתברך.

And so wrote the Gaon, the Maharal of Prague, may the memory of the righteous be a blessing, in his introduction to the book Gevuros Hashem, folio 3, column c; and these are his words: "Perhaps they will say: if His essence is not intellect — and body, G-d forbid to say [it] of Him — then what is He, may He be blessed?

נשיב להם וכי הנשמה שבגוף האדם יוכל לעמוד על אמתתה. כל שכן וכל שכן בורא הכל שאין לשאול עליו קושיא זאת כי לא יראני האדם וחי עכ"ל [עד כאן לשונו].

We shall answer them: can [one] come to know the true nature of the soul that is in a person's body? All the more so, all the more so the Creator of all, about whom one may not ask this question, 'for man shall not see Me and live.'" End of his words.

הרי ביאר שהנשמה עצמה היא למעלה ממהות שכל. והנה כמ"כ [כמו כן] יובן מזה הנמשל למעלה (כמ"ש הגאון הנ"ל) בענין ע"ס [עשר ספירות] עליונות לגבי המאציל א"ס ב"ה.

Thus he has explained that the soul itself is above the essence of intellect. Now, likewise, from this one will understand the analogue above (as the Gaon mentioned above wrote), concerning the supernal Ten Sefiros in relation to the Emanator, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

או שכמו שהוא למעלה כך הוא למטה בנפש (כמ"ש נעשה אדם בצלמנו כו' דקאי על הנשמה ועיין בשל"ה [בשני לוחות הברית] ד"ט וד"י [ודי יסודות]) שאפילו בחי' חכמה עילאה דאצילות היא רק בחי' כלי לבד לאור א"ס ב"ה,

Or [put otherwise]: as it is above, so it is below in the soul (as it is written, "Let us make man in Our image," etc., which refers to the soul; and see the Shelah, folio 9 and folio 10). [That is,] even the level of supernal Chochmah of Atzilus is only the level of a vessel, nothing more, for the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He,

אבל אינה עצמיותו של המאציל ב"ה כי הוא פשוט בתכלית הפשיטות, משא"כ בחי' חכמה הוא איזה מהות וגדר מיוחד.

but it is not the very being of the Emanator, blessed be He; for He is simple with the utmost simplicity, whereas the level of Chochmah is some specific essence and definition.

3 ואנת חכים זהו השפלה וענוה שמשפיל א"ע [את עצמו] כביכול להיות מתלבש בחכמה ואזי איהו וחיוהי וגרמוהי חד ולא כמו התלבשות הנפש בשכל.

And "You are wise": this is a lowering and humility, that He lowers Himself, as it were, to be enclothed in Chochmah; and then "He and His life-forces and His vessels are one," and [it is] not like the enclothing of the soul in intellect.

ומ"מ הוא רק כלי כו'. וכמ"ש בס' של בינונים דמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] הוא המדע והוא היודע כו' והודו לו חכמי הקבלה,

Nevertheless, it is only a vessel, etc. And as is written in Sefer shel Beinonim, that what the Rambam wrote, "He is the Knowledge and He is the Knower," etc., and the sages of the Kabbalah agreed with him,

זהו דוקא בהתלבשות אור א"ס ב"ה ע"י צמצומים רבים בכלים דחב"ד [דחכמה בינה ודעת] דאצי' אך לא למעלה מהאצי' כו'.

this applies specifically to the enclothing of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, through many contractions (tzimtzumim), in the vessels of Chochmah, Binah and Daas of Atzilus, but not above Atzilus, etc.

כי הנה בהקדמה לספר גבורות ה' שם השיג לגמרי עמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] שהוא המדע כו', וז"ל [וזה לשונו]

For in the introduction to the book Gevuros Hashem, there, [the Maharal] completely disputed what the Rambam wrote, that He is the Knowledge, etc.; and these are his words:

אבל הוא ית' שקראו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] בשם הקב"ה ולא נקרא השכל ב"ה כי אמיתת עצמותו לא נודע רק שהוא נבדל מכל גשם וגוף ומכל הנמצאים

"But He, may He be blessed, whom our Sages, of blessed memory, called by the name 'the Holy One, blessed be He,' and who is not called 'the Intellect, blessed be He': [this is] because the truth of His essence is not known, only that He is separate from all matter and body and from all existing things.

ועל זה נאמר הקדוש ב"ה שענין קדוש נאמר על מי שהוא נבדל כי הוא יתברך פשוט בתכלית הפשיטות כו' יעו"ש [ייעויין שם] שהאריך להשיג לגמרי ע"ד הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] הנ"ל.

And of this it is said, 'the Holy One, blessed be He,' for 'holy' is said of one who is separate; for He, may He be blessed, is simple with the utmost simplicity," etc. See there, where he elaborates in completely disputing the words of the Rambam mentioned above.

אמנם לפי קבלת האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] עולה שדברי שניהם אמת, דבא"ס ב"ה עצמו לא שייך כלל לתאר בחי' חכמה כי החכמה נחשבת אצלו כמו עשי' [עשיה] ממש וכדברי הגאון מהר"ל [מהרוצה לומר] שלכן נק' הקב"ה כנ"ל.

However, according to the Kabbalah of the Arizal, of blessed memory, it emerges that the words of both are true. For of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself, it does not apply at all to describe [Him by] the level of Chochmah, since before Him Chochmah is considered like actual action (asiyah); and [this accords with] the words of the Gaon, the Maharal, that this is why He is called "the Holy One, blessed be He," as mentioned above.

4 ומ"מ בהתלבשות אור א"ס ע"י צמצומים רבים בכלים דחב"ד [דחכמה בינה ודעת] דאצילות כיון דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון זהו מ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] שהוא המדע והוא היודע כו' וכמאמר התיקונים אנת חכים ולא בחכמה ידיעא כו'.

Nevertheless, in the enclothing of the Infinite Light (Or Ein Sof) through many contractions (tzimtzumim) in the vessels of Chochmah, Binah and Daas of Atzilus, since "He and His life-forces and His vessels are one" in them, this is what the Rambam wrote, that "He is the Knowledge and He is the Knower," etc.; and as the saying of the Tikkunim, "You are wise, but not with a known wisdom," etc.

ואם כן מכ"ז [מכל זה] מובן מ"ש שהחכמה הוא רק כלי לאור א"ס ב"ה:

If so, from all this one understands what was said, that Chochmah is only a vessel for the Infinite Light, blessed be He.

(והנה הגם שבתניא נתבאר שהנשמה נמשכה מבחי' חכמה שהוא המדע כו' כמו שהבן נמשך ממוח האב והחכמה היא בחי' כלי כנ"ל. אך י"ל [יש לומר] כי אע"פ [אף על פי] שהחכמה היא בחי' כלי מ"מ שורה בה עכ"פ [על כל פנים] א"ס ב"ה עצמו שלמעלה מהחכמה וכמ"ש בס' של בינונים פל"ה בהג"ה [בהגהה]

(Now, although in the Tanya it is explained that the soul is drawn from the level of Chochmah, which is "the Knowledge," etc., as a son is drawn from his father's brain, and Chochmah is the level of a vessel, as mentioned above, it can be said that although Chochmah is the level of a vessel, nevertheless, at any rate, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself, who is above Chochmah, rests in it, as is written in Sefer shel Beinonim, chapter 35, in the gloss.

ולכן גם בהנשמה הנמשכת מכלי ח"ע [חכמה עילאה] מלובש גם כן הארה מבחי' האור המלובש בכלי הח"ע [החכמה עילאה] דאיהו וחיוהי חד. וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] משל גשמי לזה כמו בהטפה נמשך בה גם ממהות הנפש ועצמותה המלובשת במוחין ולכן מולידה בדומה לה ממש עכ"ל [עד כאן לשונו].

Therefore in the soul too, which is drawn from the vessel of supernal Chochmah, there is also enclothed a radiance from the level of the light that is enclothed in the vessel of supernal Chochmah, for "He and His life-forces are one." And as is written in Iggeres HaKodesh, a physical analogy for this: "As in the drop [of seed], there is drawn into it also [something] of the essence and very being of the soul that is enclothed in the brain (mochin), and therefore it begets [offspring] truly resembling it." End of quote.

וזהו שנזכר לעיל שעצמיות ומהות הנשמה הוא למעלה מהשכל כו' והשכל אינו רק בחי' כלי לבד להנשמה עצמה.

And this is what was mentioned above, that the very being and essence of the soul is above intellect, etc., and the intellect is only the level of a vessel, nothing more, for the soul itself.

אכן באמת בחי' יחידה היא נמשכה מלמעלה ממש מהחכמה, ועיין בזוהר ח"ג [חלק ג'] נשא דקמ"א ע"ב ע"פ ויפח באפיו נשמת חיים, ועיין בשע"ק [בשערי קדושה] להרח"ו [להרבי חיים ויטאל] ח"ג [חלק ג'] ש"ב [של בינונים] שהיחידה שרשה מא"ק [מאדם קדמון]

However, in truth, the level of Yechidah is drawn from actually above Chochmah. And see the Zohar, Part III, Naso, folio 141b, on the verse "And He breathed into his nostrils the breath of life"; and see Sha'arei Kedushah by Rabbi Chaim Vital, Part III, Sha'ar (Gate) 2, that the root of the Yechidah is from Adam Kadmon,

והוא למעלה מעלה מהחכמה ועמ"ש על פסוק אלה מסעי בענין מוצאיהם למסעיהם, ועמ"ש במ"א על פסוק ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם בענין האהבה מסותרת שהוא מבחי' קוצו של יו"ד שלמעלה מהחכמה כו'):

which is far, far above Chochmah. And see what is written on the verse "These are the journeys," concerning "their goings-forth according to their journeys"; and see what is written elsewhere on the verse "But Havayah your G-d would not listen to Bilam," concerning the hidden love, which is from the level of the tip (kotz) of the yud, which is above Chochmah, etc.)

5 ב והנה לפיכך בחי' ומדרגת מס"נ [מסירות נפש] שהוא ענין הביטול במציאות ממש לא"ס ב"ה נמשך דוקא מצד עצמיות הנפש שלמעלה מהשכל שבטלה לעצמיות א"ס ב"ה שלמעלה מעלה גם כן מהחכמה כביטול הנר באבוקה.

**2. Now, therefore, the level and rank of self-sacrifice (mesirus nefesh), which is the matter of the nullification (bittul) of one's very existence to the Infinite One, blessed be He, comes specifically from the very being of the soul, which is above intellect, and which is nullified to the very being of the Infinite One, blessed be He, who is also far, far above Chochmah, like the nullification of a candle in a torch.**

אבל לא די בבחי' השכל שבנפש לבד מאחר שאינו רק כלי וגם מקור החכמה הוא כלי בלבד לאלקות. וזהו בכל נפשך ממש ולא בחינת לבושים לבד מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה],

But the level of the intellect in the soul alone does not suffice, since it is only a vessel; and even the source of Chochmah is only a vessel for G-dliness. And this is "with all your soul" in the literal sense, and not only the level of [its] garments: thought, speech and action.

(ובזה מתורץ למה לא נמצא בתורה טעם על מס"נ [מסירות נפש] רק על אהבה כמ"ש לאהבה את ה' אלהיך כו' כי הוא חייך אלא שהוא מפני שהמס"נ [שהמסירות נפש] נמשך מצד הבחי' שלמעלה מהשכל א"כ איך שייך לומר ע"ז טעם ושכל).

(This resolves why no reason is found in the Torah for self-sacrifice, only for love, as it is written, "To love Havayah your G-d," etc., "for He is your life." Rather, it is because self-sacrifice comes from the level that is above intellect; if so, how could one speak of a reason and rationale for it?)

ועפ"ז [ועל פי זה] יובן גם כן ענין ותלמוד תורה כנגד כולם, וגם מ"ש ודברת בם מיד לאחר בכל מאדך

According to this, one will also understand the matter of "and the study of Torah is equal to them all," and also what is written, "And you shall speak of them," immediately after "with all your might."

דמאדך היינו אה"ר [אהבה רבה] בלי גבול ליכלל וליבטל באי"ס ב"ה ואיך תתיישב צמאון אה"ר [אהבה רבה] זו ע"י ודברת בם כו' גם בפי' בכל נפשך שהוא מס"נ [מסירות נפש] ממש.

For "your might" is a great love (ahavah rabbah) without limit, to be included and nullified in the Infinite One, blessed be He; so how will the thirst of this great love be quenched through "And you shall speak of them," etc.? [The same question applies] also to the interpretation of "with all your soul" as actual self-sacrifice.

וידוע דיש גם כן עוד פי' דבכל נפשך היינו ג' לבושי הנפש מחשבה ודיבור ומעשה לקשרם במודומ"ע [במחשבה דבור ומעשה] של הקב"ה ע"י עסק התורה ומצות.

And it is known that there is also another interpretation: that "with all your soul" means the three garments of the soul, thought, speech and action, to bind them with the thought, speech and action of the Holy One, blessed be He, through occupying oneself with Torah and mitzvos.

ואם כן איך ב' פירושים אלו שבתיבות בכל נפשך שייכים זל"ז [זה לזה]. והענין כי התורה היא חכמתו ית' שבאצי' שבה מלובש אור א"ס ב"ה ממש,

If so, how are these two interpretations of the words "with all your soul" related to each other? The explanation is that the Torah is His wisdom, may He be blessed, in Atzilus, in which the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is enclothed.

(ולכן נקרא התורה משל הקדמוני שהיא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] שהוא כלי לאור א"ס ב"ה שהוא קדמונו של עולם כמ"ש מזה בדרוש פורים)

(Therefore the Torah is called "the parable of the Ancient One": it is the level of supernal Chochmah, which is a vessel for the Infinite Light, blessed be He, who is "the Ancient One of the world," as is written about this in the discourse for Purim.)

וחכמה דאצילות נתלבשה בחכמה דבי"ע כדי להתלבש בהלכות הערוכות לפנינו שהם מדברים בענינים גשמיים דעשייה פיאה תרומות ומעשרות כו' יציאות השבת כו'.

And Chochmah of Atzilus was enclothed in Chochmah of Beriah, Yetzirah and Asiyah, in order to be enclothed in the laws set out before us, which speak of physical matters of Asiyah: the corner of the field, the heave-offerings and the tithes, etc., the carrying out [from domain to domain] on Shabbos, etc.

וכשהאדם לומד התורה ומבין ומשיג איזו הלכה לאשורה הרי חכמתו מתקשרת בחכמתו ית' שבהלכה זו. והיו לאחדים מכל צד ופנה כמ"ש בס' של בינוני' ח"א [חלק א'] פ"ה.

And when a person studies Torah and understands and grasps some law properly, his wisdom is bound up with His wisdom, may He be blessed, that is in this law, "and they become one, from every side and angle," as is written in Sefer shel Beinonim, Part I, chapter 5.

6 והנה מבואר למעלה שעם היות הנשמה עצמה היא למעלה מהשכל מכל מקום עכ"פ השכל [על כל פנים] הוא כלי לעצמות הנשמה.

Now, it was explained above that although the soul itself is above intellect, nevertheless, at any rate, the intellect is a vessel for the very being of the soul.

וכן למעלה אע"פ [אף על פי] שאור א"ס ב"ה הוא למעלה מגדר ובחי' חכמה אפילו מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] דאצילות מ"מ מלובש הוא בח"ע [בחכמה עילאה]

So too above: although the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is above the definition and level of Chochmah, even the level of supernal Chochmah of Atzilus, nevertheless it is enclothed in supernal Chochmah,

שהחכמה היא דוקא כלי לאור א"ס ב"ה כמ"ש הטעם בס' של בינונים פל"ה בהג"ה [בהגהה]

for Chochmah is specifically a vessel for the Infinite Light, blessed be He, as the reason is given in Sefer shel Beinonim, chapter 35, in the gloss.

וכיון שכן הרי על ידי התקשרות ויחוד חכמה ושכל של הנשמה בחכמה שבתורה שהיא חכמתו ית' עי"ז ממילא נעשה ג"כ התכללות ויחוד עצמיות הנשמה שלמעלה מהשכל באור א"ס ב"ה ממש שלמעלה מעלה מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] כיון דאור א"ס ב"ה מלובש בח"ע [בחכמה עילאה] אשר היא הלכה זו.

Since this is so, through the binding and union of the wisdom and intellect of the soul with the wisdom that is in the Torah, which is His wisdom, may He be blessed, through this there comes about of itself the inclusion and union, too, of the very being of the soul, which is above intellect, in the very Infinite Light, blessed be He, which is far, far above the level of supernal Chochmah; since the Infinite Light, blessed be He, is enclothed in supernal Chochmah, which is this law.

7 וגם נשמת האדם שלמעלה מהשכל שלו מלובשת בכח השכל שהרי הנפש נק' נפש המשכלת.

The human soul too, which is above his intellect, is enclothed in the power of intellect, for the soul is called "the intellectual soul."

א"כ בהתקשרות ויחוד שכל האדם בחכמת התורה. נעשה גם כן יחוד עליון יותר מזה והוא התכללות עצמיות הנשמה בעצמיות אור א"ס ב"ה.

If so, in the binding and union of a person's intellect with the wisdom of the Torah, there also comes about a union higher than this, namely the inclusion of the very being of the soul in the very being of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

8 וכ"ז [וכל זה] נעשה דוקא על ידי התקשרות השכל בחכמת התורה וזהו שאיתא דאורייתא היא היכלא עילאה דקוב"ה [דקודשא בריך הוא].

And all this comes about specifically through the binding of the intellect with the wisdom of the Torah. This is what is stated, that the Torah is the supernal chamber of the Holy One, blessed be He.

ואע"פ [ואף על פי] שהאדם אינו מרגיש כלל התכללות זו בשעת עסקו בתורה ועיקר עסקו וטרדתו הוא בהחכמה להשיגה

And although a person does not feel this inclusion at all while he is occupied with Torah, and his main occupation and preoccupation is with the wisdom, to grasp it;

ולא עוד אלא שאפשר שיתערב מקצת ישות באמצע אם השכיל בטוב כו'

and not only that, but it is possible that some measure of self-importance (yeshus) will mix in along the way, if he has understood well, etc.;

מ"מ מאחר שעיקר כוונתו לשמה ובתורת ה' דוקא חפצו לכן עצמיות נשמתו נכללת באי"ס ב"ה ואע"ג [ואף על גב] דאיהו לא חזי מזליה חזי. (ועמ"ש מכל זה בד"ה וידבר אלקים גבי חג השבועות ע"ש).

nevertheless, since his main intention is for its own sake, and "his desire is" specifically "in the Torah of Havayah," therefore the very being of his soul is included in the Infinite One (Ein Sof), blessed be He; and even though he does not see, his mazal sees. (And see what is written about all this in the discourse beginning "And G-d spoke," for the festival of Shavuos; see there.)

ובזה יובן איך שני הפי' דבכל נפשך מישך שייכי אהדדי וגם דשייך ודברת בם תיכף לובכל מאדך.

With this one will understand how the two interpretations of "with all your soul" are bound up with each other, and also that "And you shall speak of them" belongs immediately after "and with all your might."

כי המס"נ [המסירות נפש] ליבטל ולהכלל באי"ס ב"ה ובעסקו בתורה גם כן מתכללת נשמתו באי"ס ב"ה כו'

For self-sacrifice (mesirus nefesh) is to be nullified and included in the Infinite One, blessed be He; and in his occupation with Torah, too, his soul is included in the Infinite One, blessed be He, etc.

לכן ענין ודברת בם הוא המרוה צמאון האה"ר [האהבה רבה] דבכל מאדך ליבטל וליכלל באי"ס ב"ה (ועמ"ש מענין עסק התורה בד"ה כי ביום הזה יכפר בפי' והיו הדברים האלה כו' ודברת בם ע"ש):

Therefore "And you shall speak of them" is what quenches the thirst of the great love (ahavah rabbah) of "with all your might," to be nullified and included in the Infinite One, blessed be He. (And see what is written on the matter of occupation with Torah in the discourse beginning "For on this day He shall atone," in the explanation of "And these words shall be," etc., "and you shall speak of them"; see there.)

9 ג וזהו הטעם לעוצם השקידה בתלמוד תורה של חכמי המשנה והגמרא אשר זה היה עבודתם כל הימים לא פסק פומי' [פומיה] מגירסא. ומהדר תלמודי' [תלמודיה] מתלתין יומין לתלתין יומין וגם רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי] כנז' [כנזכר] בשבת פ' במה מדליקין.

3. And this is the reason for the immense diligence in Torah study of the sages of the Mishnah and the Gemara, for whom this was their service all their days: "his mouth did not cease from study," and "he would review his learning every thirty days"; and also Rabbi Shimon bar Yochai, as is mentioned in [tractate] Shabbos, the chapter Bameh Madlikin.

10 וגם בזוהר נז' [נזכר] מארי מתניתא ומארי קבלה מועטים היו ומהו הלימוד סדר זרעים בצמח הארץ וסדר טהרות אבות הטומאה כו'

And in the Zohar too the "masters of the Mishnah" are mentioned, and the masters of the Kabbalah were few. And what is [their] study? The Order of Zeraim, on what grows from the earth, and the Order of Taharos, the primary sources of impurity, etc.

שהם הכל מדברים בענינים גשמיים אלא לפי שבהם נתלבשה חכמתו ית' ע"י התלבשות בחכמה דבריאה כו' כנ"ל

All of these speak of physical matters; but [they were studied] because His wisdom, may He be blessed, was enclothed in them, through being enclothed in the Chochmah of Beriah, etc., as mentioned above;

ובתוכה שורה אור א"ס ב"ה, וזהו עיקר התכלית להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה שלמעלה מהאצי'.

and within it rests the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He. And this is the main purpose: to draw down the revelation of the Infinite Light, blessed be He, that is above Atzilus.

11 וגם המלאכים בקשו התורה בשביל זה ולא ניתנה להם אלא לישראל דוקא להמשיך גילוי אור הסוכ"ע בעה"ז [בעולם הזה] דוקא

The angels, too, asked for the Torah for this reason, yet it was not given to them, but specifically to Israel, to draw down the revelation of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) specifically into this world.

ולכן נתלבשה התורה בענינים גשמיים דוקא. בכדי שאח"כ בתחה"מ [בתחיית המתים] שהוא תכלית הבריאה יהי' [יהיה] גילוי זה לנשמות שבגופים דוקא.

Therefore the Torah was enclothed specifically in physical matters, so that afterwards, at the Resurrection of the Dead, which is the purpose of creation, this revelation will come to souls in bodies specifically.

12 והיינו ע"י ביטול הנפש והתכללותה באור א"ס ב"ה עכשיו ע"י עסק התורה כנ"ל

And this is through the nullification (bittul) of the soul and its inclusion in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, now, through occupation with Torah, as mentioned above:

שלא להיות בבחי' יש בפ"ע [בפני עצמו] אלא להיות בטל לאור א"ס ורצונו וחכמתו שזהו עסק התורה וכמ"ש ולא תחללו שלא לעשות בחי' חלל והעלם אור א"ס ב"ה.

not to be in the state of a "something" (yesh) by itself, but to be nullified to the Infinite Light and to His will and wisdom, which is occupation with Torah. And as it is written, "And you shall not profane (techalelu)": not to make a void (chalal) and a concealment of the Infinite Light, blessed be He.

שהוא ית' אינו שורה במי שהוא יש ודבר שאין אני והוא יכולים לדור בעולם א"כ גורם בחי' חלל שמסתלק אור א"ס ב"ה ממנו כו'.

For He, may He be blessed, does not rest upon one who is a "something" and an entity, for "I and he cannot dwell in the world [together]"; if so, he causes [a state of] void, in that the Infinite Light, blessed be He, withdraws from him, etc.

13 והנה ידוע שלהיות התהוות העולמות נעשה חלל ומקום פנוי ואח"כ נמשך קו לתוך מקום החלל, וענין החלל הוא העלם האור והקו היא בחי' הגלוי.

Now, it is known that for the worlds to come into being, a void (chalal) and an empty space were made, and afterwards a kav (line of light) was drawn into the place of the void. The void is the concealment of the light, and the kav is the level of revelation.

אך כיון שהגילוי מעט רק עד"מ בבחי' קו וחוט לבד ע"כ ברבוי ההשתלשלות העולמות נעשה למטה בחי' העלם והסתר, וגם כי הארת הקו מסתיים במלכות דאצי' אלא שאח"כ נמשך ובוקע דרך הפרסא.

But since the revelation is small, only, by way of analogy, in the form of a line and a thread alone, therefore, through the many stages of the chain of descending worlds (hishtalshelus), concealment and hiding come about below; and also because the radiance of the kav ends at Malchus of Atzilus, except that afterwards it is drawn on and breaks through the partition (parsa).

אמנם לע"ל [לעתיד לבוא] יהי' [יהיה] גילוי אור א"ס שלמעלה מהצמצום וחלל ולא יהי' [יהיה] עוד הגילוי בבחי' קו אלא עצמות אור א"ס יתגלה ולא יהיה עוד חלל והפסק כלל.

In the Time to Come, however, there will be a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) that is above the tzimtzum and the void. The revelation will no longer be in the form of a kav; rather, the very essence of the Infinite Light will be revealed, and there will no longer be any void or interruption at all.

14 והגילוי יהיה למטה דוקא. משא"כ עכשיו שהקו מסתיים באצי' כו' והא בהא תליא שכשהגילוי רק בבחי' קו ע"כ הולך ומתמעט וכמשל החבל שבראשו עב והולך ומתקצר כו' עד שמסתיים באצי'

And the revelation will be specifically below; whereas now the kav ends in Atzilus, etc. The one depends on the other: when the revelation is only in the form of a kav, therefore it keeps diminishing, like the analogy of a rope that is thick at its top and keeps tapering, etc., until it ends in Atzilus;

משא"כ כשהגילוי הוא עצמיות האור שלא בבחי' קו הנה מעלה ומטה שוין,

whereas when the revelation is of the very essence of the light, not in the form of a kav, above and below are equal.

(וכמ"ש בד"ה זכור את יום השבת גבי פי' קוינו כו' ולעתיד כו' ע"ש), וגילוי זה לע"ל [לעתיד לבוא] הוא ע"י עסק התורה עכשיו בבחי' ביטול שבחכמת התורה שורה ומלובש אור א"ס אלא שהוא בבחי' קו.

(As is written in the discourse beginning "Remember the Shabbos day," regarding the explanation of "We have hoped (kivinu)," etc., and "in the Time to Come," etc.; see there.) And this revelation in the Time to Come comes through occupation with Torah now in a state of self-nullification (bittul); for in the wisdom of the Torah the Infinite Light (Or Ein Sof) rests and is enclothed, except that it is in the form of a kav.

וע"י הביטול של הנפש האדם שעצמיות הנפש נכללת בבחי' ביטול בהקו אור א"ס שבתורה גורם וממשיך התגלות עצמיות האור שלמעלה מהקו והחלל כו',

And through the nullification of a person's soul, in that the very being of the soul is included, in a state of nullification, in the kav of the Infinite Light that is in the Torah, he causes and draws down the revelation of the very essence of the light that is above the kav and the void, etc.

(כי ביטול היש מעורר מאד למעלה לכן ביטול זה של הנפש והחב"ד [והחכמה בינה ודעת] שלה ולבושיה מו"ד [מחשבה ודבור] בעסק התורה בבחי' ולא תחללו גורם להמשיך תוספת אור בהתורה.

(For the nullification of the "something" (yesh) brings about a great arousal above. Therefore this nullification of the soul, and of its Chochmah, Binah and Daas and its garments of thought and speech, in occupation with Torah in the manner of "And you shall not profane," causes additional light to be drawn into the Torah.

וזהו פי' עוסק בתורה לשמה ר"ל [רוצה לומר] לשם התורה עצמה. שהרי עכשיו מלובש בה רק קו מאור א"ס וע"י עסק האדם בתורה לשמה גורם התגלות אור א"ס שלמעלה מהקו כו', ועמ"ש סד"ה ויקח קרח).

And this is the meaning of "one who occupies himself with Torah for its own sake (lishmah)": that is, for the sake of the Torah itself. For now only a kav of the Infinite Light is enclothed in it, and through a person's occupation with Torah for its own sake he causes the revelation of the Infinite Light that is above the kav, etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "And Korach took.")

ומ"מ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, כי בכדי שיהיה נעשה התכללות הנפש באור א"ס ב"ה בעסק התורה ברעותא דלבא תליא מלתא שיחפוץ באמת בביטול זה.

Nevertheless, our Sages, of blessed memory, said, "Whoever says, 'I have nothing but Torah,' does not have even Torah." For in order for the inclusion of the soul in the Infinite Light, blessed be He, to come about through occupation with Torah, "the matter depends on the desire of the heart": that he truly desire this nullification.

15 והיינו ע"י קדימת ק"ש [קריאת שמע] ותפלה וכמ"ש האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] למס"נ [למסירות נפש] באחד.

And this is through preceding [Torah study] with the Shema and prayer, and as the Arizal, of blessed memory, wrote: to give over one's soul (mesirus nefesh) in [the word] "One."

דלכאורה הרי מס"נ [מסירות נפש] הוא באומרו ובכל נפשך. אלא כי ענין מס"נ [מסירות נפש] באחד היינו הביטול עצמיות נפש האלקית שלמעלה מהשכל כו'. וענין מס"נ [מסירות נפש] דובכל נפשך היינו שגם נפש הבהמית תסכים לזה בבחי' אתכפייא ואתהפכא

For seemingly, self-sacrifice is when one says "and with all your soul." But the matter of self-sacrifice in "One" is the nullification of the very being of the G-dly soul, which is above intellect, etc.; and the matter of self-sacrifice of "and with all your soul" is that the animal soul, too, should agree to this, in the manner of subjugation and transformation (iskafya and is'hapcha),

והיינו ע"י ההתבוננות כו', ולזאת אח"כ כשעוסק בתורה ומתקשר שכלו בחכמתו ית' שבתורה. נעשה ג"כ יחוד והתכללות עצמיות הנפש באור א"ס ב"ה ממש המלובש בח"ע [בחכמה עילאה].

and this is through contemplation, etc. Therefore, afterwards, when he occupies himself with Torah and his intellect is bound with His wisdom, may He be blessed, that is in the Torah, there also comes about a union and inclusion of the very being of the soul in the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is enclothed in supernal Chochmah.

16 וכמ"ש אם ישים אליו לבו כו'.

And as it is written, "If he sets his heart toward Him," etc.

והגם שבדברי רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] נז' [נזכר] הלשון כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו אלא תורה וגמילות חסדים. הנה ודאי דגמילות חסדים הוא כפשוטו ממש כי תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים והלומד ואינו עושה נוח לו שתהפך שלייתו ע"פ.

And although in the words of our Sages, of blessed memory, the wording mentioned is, "Whoever says, 'I have nothing but Torah,' does not have even Torah; rather, Torah and acts of kindness," certainly acts of kindness are [meant] in their actual, literal sense, for "the purpose of wisdom is teshuvah and good deeds," and "one who learns and does not do, it would be better for him had his afterbirth been turned over on his face."

אמנם באמת גם עיון תפלה הוא בכלל גמ"ח [גמילות חסדים] כדאיתא בגמ' [בגמרא] ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] בשבת דקכ"ז (ועמ"ש בד"ה וכל בניך למודי ה' בענין בניך ובוניך):

However, in truth, concentration in prayer (iyun tefillah) is also included in acts of kindness, as is stated in the Gemara and as Rashi explains, in [tractate] Shabbos, folio 127. (And see what is written in the discourse beginning "And all your children shall be taught of Havayah," concerning "your children" [and] "your builders.")

17 ד והנה מכ"ז [מכל זה] יובן שמעלה ומדרגה זו שבעסק התורה ששכל האדם העוסק בתורה מתקשר ומתאחד בחכמתו ית'.

4. Now, from all this it will be understood that this virtue and rank in occupation with Torah, that the intellect of a person who occupies himself with Torah is bound and united with His wisdom, may He be blessed,

ועי"ז נכלל עצמיות הנפש באור א"ס ב"ה המלובש בחכמתו ית' זהו דייקא בעסק התורה הנגלות לנו שהם שיתא סדרי משנה המדברים מכשר ופסול טמא וטהור וחייב וזכאי כו'

and through this the very being of the soul is included in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is enclothed in His wisdom, may He be blessed, is specifically in occupation with [the parts of] the Torah that are revealed to us, which are the six orders of the Mishnah, which speak of what is fit and unfit, impure and pure, liable and exempt, etc.

לפי שהם נתלבשו בעשיה ר"ל [רוצה לומר] שחכמתו יתברך שבאצי' שבתוכה אור א"ס ב"ה נסעה וירדה עד שנתלבשה בדברים גשמיים שבעניני עוה"ז

For they have been enclothed in Asiyah; that is to say, His wisdom, may He be blessed, of Atzilus, within which is the Infinite Light, blessed be He, journeyed and descended until it was enclothed in physical things, in the matters of this world,

בכדי שהאדם הלומד ההלכה יהיה שכלו משיג ותופס מהות ועצמיות החכמה שבההלכה מכיון שמדברת בענינים גשמיים שמהותן מושג.

so that the intellect of a person who learns the law will grasp and take hold of the essence and very being of the wisdom in the law, since it speaks of physical matters, whose essence is grasped.

18 ולכן נעשה התקשרות ויחוד אמיתי שכל האדם בחכמה שבההלכה

Therefore there comes about a true binding and union of a person's intellect with the wisdom in the law.

וכיון שהיא חכמתו ית' ממש המיוחדת במאצי'ל [במאצילה] א"ס ב"ה רק שנתלבשה בלבושי' [בלבושין / בלבושים] כו' ע"כ ע"ז נעשה ג"כ היחוד העליון שעצמיות נשמתו נכללת בעצמות אור א"ס המלובש בח"ע [בחכמה עילאה] המלובשת בהלכה זו.

And since it is actually His wisdom, may He be blessed, which is united with its Emanator, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, only that it has been enclothed in garments, etc., therefore through this there also comes about the higher union: the very being of his soul is included in the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), which is enclothed in supernal Chochmah, which is enclothed in this law.

אבל בלימוד חכמת הקבלה הואיל שחכמתו יתי שבענינים אלו מלובשת בעניינים רוחניים כמו בתיקון פרצופי האצי' או בבי"ע בבריאת שרפים וחיות כו' נשמות ומלאכים ג"ע [גן עדן] העליון וג"ע [וגן עדן] התחתון כו'

But in the study of the wisdom of the Kabbalah, since His wisdom, may He be blessed, in these matters is enclothed in spiritual matters, such as the arrangement (tikkun) of the partzufim of Atzilus, or, in Beriah, Yetzirah and Asiyah, the creation of seraphim and chayos, etc., souls and angels, the upper Gan Eden and the lower Gan Eden, etc.,

הרי האדם הלומד זה דהיינו ידיעת סדר ההשתלשלות שבע"ח [שבעץ חיים] אין יד שכלו משיג מהות חכמה זו ששכל האדם אינו משיג המהות רק בעשיה ולא מהות הרוחניות איך ומה הוא רק מציאותו,

a person who learns this, that is, the knowledge of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus) in Etz Chaim, his intellect cannot reach the essence of this wisdom; for the human intellect grasps the essence only in Asiyah, and not the essence of the spiritual, how and what it is, but only its existence.

ולכן כשחכמתו יתי מלובשת בעשיה משיג מהותם ממש כמו בד' רשות לשבת משיג היטב מהות רה"י [רשות היחיד] ומהות רה"ר [רשות הרבים].

Therefore, when His wisdom, may He be blessed, is enclothed in Asiyah, he grasps their actual essence: as with the four domains for Shabbos, he grasps well the essence of the private domain and the essence of the public domain.

משא"כ כשהחכמה מדברת בענינים רוחניים שאין מהותן מושג כלל היינו בלימוד הקבלה אין שכלו תופס ומשיג ומתקשר כ"כ [כל כך] במהות חכמתו יתי. רק במציאות' [במציאותה] ולא במהות' [במהותה]

Whereas when the wisdom speaks of spiritual matters, whose essence is not grasped at all, that is, in the study of the Kabbalah, his intellect does not take hold of, grasp and bind itself so much with the essence of His wisdom, may He be blessed, but only with its existence and not with its essence.

ואין זה יחוד והתקשרות כמו בנגלה ששכל האדם תופס ומשיג מהות חכמתו יתי ולא מציאותה לבד.

And this is not a union and binding like [that] in the revealed [Torah], where a person's intellect takes hold of and grasps the essence of His wisdom, may He be blessed, and not its existence alone.

19 ולכן ע"י"ז דוקא נעשה ג"כ התכללות עצמיות נשמתו באור א"ס המלובש בחכמתו יתברך שהשיג מהותה ממש. שבתוכה א"ס ב"ה.

Therefore, specifically through this there also comes about the inclusion of the very being of his soul in the Infinite Light (Or Ein Sof) that is enclothed in His wisdom, may He be blessed, whose actual essence he has grasped, within which is the Infinite One, blessed be He.

משא"כ בלימוד ידיעת סדר ההשתלשלות שהשיג רק מציאות מחכמתו ית' ולא המהות ממש.

This is not so in learning the knowledge of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), where he has grasped only the existence of His wisdom, may He be blessed, and not the actual essence.

20 וזהו מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] דקבלה היא באצילות ותלמוד הוא בבריאה ומשנה ביצי' [ביצירה] ומקרא הוא בעשי' [בעשיה]. דלכאורה תמוה שהרי משנה ותלמוד הן תשבע"פ [תורה שבעל פה] ודאי כולם נמשכו מחכמה דאצי' וכ"ש [וכל שכן] המקרא תשב"כ [תורה שבכתב],

And this is what is written in Pri Etz Chaim, that Kabbalah is in Atzilus, Talmud is in Beriah, Mishnah in Yetzirah, and Scripture is in Asiyah. Seemingly this is puzzling: for Mishnah and Talmud are the Oral Torah, [and] certainly they were all drawn from the Chochmah of Atzilus; all the more so Scripture, the Written Torah.

אלא דר"ל [דרוצה לומר] בבחי' ההתלבשות שבמקרא נתלבשה ח"ע [חכמה עילאה] גם בעשי' [בעשיה] שעיקר הקפידא הוא על תמונת האותיות ושיהיה הקלף כדין כו' ובתגין שבהם נרמזו רזין דאורייתא שלא יוכלו להתלבש בדיבור אלא ע"י עשי' [עשיה] כמו לחכימא ברמיזא כו'

Rather, it means [that it speaks of] the level of the enclothing: in Scripture supernal Chochmah has been enclothed even in Asiyah, for the main strictness is about the form of the letters, and that the parchment be according to law, etc., and about the crowns (tagin), in which the secrets of the Torah are alluded to, which could not be enclothed in speech but only through action (asiyah), as [in] "for the wise, a hint," etc.

ומשנה ותלמוד הן נתלבשו ביצי' [ביצירה] ובריאה שהוא בחי' אותיות הדבור והחכמה שבהן.

And Mishnah and Talmud were enclothed in Yetzirah and Beriah, which are the level of the letters of speech and the wisdom in them.

משא"כ קבלה היא באצי' דהיינו שאין מהות חכמה זו מושגת למטה כיון שלא נתלבשה בבריאה ויצי' [ויצירה] כמו משנה ותלמוד.

Whereas Kabbalah is in Atzilus, that is, the essence of this wisdom is not grasped below, since it has not been enclothed in Beriah and Yetzirah as Mishnah and Talmud have.

לכן אין מושג רק מציאותה ולא מהותה משא"כ משנה ותלמוד מושג מהות חכמתו ית' שבהן.

Therefore only its existence is grasped, and not its essence; whereas in Mishnah and Talmud the essence of His wisdom, may He be blessed, that is in them is grasped.

21 וזהו ענין משנה ביצירה כו' שעי"ז מושג מהותן. אך להבין לפ"ז [לפי זה] תוכן ענין לימוד פנימית התורה

And this is the matter of "Mishnah in Yetzirah," etc.: that through this their essence is grasped. But according to this, one must understand the substance of the study of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah,

שהאריכו בזהר ותיקונים ובע"ח [ובעץ חיים] בחיוב לימוד זה וכמ"ש ג"כ בספר ראשית חכמה בהקדמה ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] במסכת שבועות שלו בפרק נר מצוה הפליג מאד במעלת לימוד זה.

for in the Zohar, the Tikkunim and Etz Chaim they elaborated on the obligation of this study, as is also written in the book Reishis Chochmah, in the introduction; and the Shelah, in his Tractate Shavuos, in the chapter Ner Mitzvah, greatly extolled the virtue of this study.

22 ויובן ענין זה בהקדים תחלה ענין שליש במקרא.

This matter will be understood by first prefacing the matter of "a third in Scripture."

כי הנה ענין הלימוד במקרא אינו ע"ד לימוד משנה ותלמוד שהעיקר הוא להשיג החכמה שבהן שעי"ז יתקשר שכל האדם בחכמה זו שבתורה כו' אלא דצריך ג"כ להוציא הדברים בדיבור פה דוקא

For the study of Scripture is not in the manner of the study of Mishnah and Talmud, where the main thing is to grasp the wisdom in them, so that through this a person's intellect will be bound with this wisdom in the Torah, etc., except that one must also bring out the words in actual speech of the mouth;

אבל מ"מ אם אומר ההלכה ואינו מבין אינו נחשב לו ללימוד כלל כמ"ש במ"א סי' נ',

but nevertheless, if he says the law and does not understand [it], it is not considered learning for him at all, as is written in the Magen Avraham, section 50.

משא"כ בעסק המקרא ותשב"כ [ותורה שבכתב] אם מוציא בשפתיו אע"פ [אף על פי] שאינו מבין אפי' [אפילו] פי' המלות מפני שהוא ע"ז ה"ז [הרי זה] מקיים מצות ולמדתם, שלפיכך כל ע"ה [עם הארץ] מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכן כשעולה לס"ת [לספר תורה],

Whereas in occupation with Scripture and the Written Torah, if he utters [it] with his lips, even though he does not understand even the meaning of the words because he is unlearned, he thereby fulfills the mitzvah of "and you shall learn them." That is why every unlearned person recites the blessing over the Torah in the morning before the verses, and likewise when he is called up to the Torah scroll.

וכ"כ [וכן כתב] בפרדס שכ"ז [שכל זה] פ"א גבי לימוד המקרא שגם מי שלא יבין לחבר התיבות גם הוא אם יעסוק בו יומם ולילה שכרו אתו ופעולתו לפניו כו',

And so it is written in the Pardes, Sha'ar (Gate) 27, chapter 1, concerning the study of Scripture: that even one who does not understand how to join the words, he too, if he occupies himself with it day and night, "his reward is with him and his recompense before him," etc.;

ואדרבה כתב והלומד בתורה לדעת כמי שלומד בספר זכרונות כו' הלואי שלא יפסיד כו' ע"ש.

and on the contrary, he wrote: "And one who learns the Torah [only] to know [it], as one who learns from a book of chronicles, etc., if only he would not lose," etc.; see there.

23 והענין כי הנה מה שבא מהתשב"כ [מהתורה שבכתב] בהתגלות בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] דהיינו ידיעת איך ומה לעשות הציצית והתפילין כו' עד"מ,

The explanation is this. What comes from the Written Torah into revelation in the Oral Torah, namely, the knowledge of how and what to do [in] the tzitzis and the tefillin, etc., for example,

זהו התלבשות אור א"ס בבחי' חכמה וח"ע [וחכמה עילאה] נתלבשה בח"ת [בחכמה תתאה] עד שנתלבשה בחכמה דבריאה יצירה ומשם נתלבשה בהלכות דתשבע"פ [דתורה שבעל פה] עד שנתלבשה החכמה להיות מושג ונתפס בשכל אנושי.

this is the enclothing of the Infinite Light (Or Ein Sof) in the level of Chochmah: supernal Chochmah was enclothed in the lower Chochmah, until it was enclothed in the Chochmah of Beriah [and] Yetzirah, and from there it was enclothed in the laws of the Oral Torah, until the wisdom was enclothed so as to be grasped and held by human intellect.

אמנם יש בתורה דברים שלא ניתנו להתלבש למטה בחכמה ושכל כלל וכמו ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר,

However, there are things in the Torah that were not given to be enclothed below in wisdom and intellect at all, such as "And Yosef was brought down to Egypt, and Potiphar bought him."

(ועיין בפ' המשניות להרמב"ם [להרבי משה בן מימון] פרק חלק וז"ל [וזה לשונו] ואין הפרש בין ובני חם כוש ומצרים. ושם אשתו מהיטבאל. ותמנע היתה פלגש. ובין אנכי ה' אלקיך. ושמע ישראל כי הכל מפי הגבורה),

(And see the Rambam's Commentary on the Mishnah, the chapter Chelek; these are his words: "And there is no difference between 'And the sons of Cham: Cush and Mitzrayim,' 'And the name of his wife was Mehetavel,' 'And Timna was a concubine,' and 'I am Havayah your G-d' and 'Hear, O Israel'; for all is from the mouth of the Almighty.")

שבחי' ההמשכה מאור א"ס המרומז באותיות אלו וספור זה לא יוכל להתלבש כלל בחכמה ושכל.

For the level of the drawing-down from the Infinite Light that is alluded to in these letters and this narrative cannot be enclothed in wisdom and intellect at all.

ולכן ההמשכה היא רק ע"י האותיות והפסוקים בלבד כי נעוץ סופן בתחלתן כו', ולכן גם מה שלא נתלבש בחכמה דהיינו שהוא מבחי' כתר שלמעלה מהחכמה

Therefore the drawing-down is only through the letters and the verses alone, for "their end is wedged in their beginning," etc. Therefore even what was not enclothed in Chochmah, that is, what is from the level of Keser (the Crown), which is above Chochmah

(כי אורייתא מחכמה נפקת. נפקת דייקא שהתגלותה הוא מבחי' חכמה אבל שרשה בעצם למעלה מהחכמה וכמ"ש לעיל בד"ה ויקרא אל משה,

(for "the Torah comes forth from Chochmah": "comes forth," specifically, that its revelation is from the level of Chochmah, but its root in essence is above Chochmah, as is written above in the discourse beginning "And He called to Moshe";

ולכן מה שנתלבש ממנה בבחי' חכמה הוא רק הארה ע"י שערות וצמצומים כי אבא יונק ממזלא כו' אבל עצם האור שבכתר לא יוכל להתלבש בחכמה).

and therefore what of it was enclothed in the level of Chochmah is only a radiance, through "hairs" and contractions, for "Abba draws from the mazal," etc.; but the essence of the light in Keser cannot be enclothed in Chochmah),

ואעפ"כ [ואף על פי כן] נמשך הוא ג"כ ע"י האותיות שבתשב"כ [שבתורה שבכתב] ולכן נקרא מקרא שקורא וממשיך התגלות אור א"ס ע"י האותיות אף שאינו משיג כלל, ועמ"ש מענין אותיות התורה איך ששרשן למעלה מהחכמה בד"ה נר חנוכה כו' כדי שתהא מזוזה מימין כו' ע"ש

nevertheless, it too is drawn down through the letters of the Written Torah. Therefore it is called Mikra (Scripture), for one calls (korei) and draws down the revelation of the Infinite Light through the letters, even though he does not grasp [it] at all. And see what is written on the matter of the letters of the Torah, how their root is above Chochmah, in the discourse beginning "The Chanukah lamp," etc., "so that the mezuzah be on the right," etc.; see there;

וסד"ה צאינה וראינה גבי בעטרה שעטרה שהעטרה נעשה מאבנים טובות הוא בחי' אותיות התורה,

and at the end of the discourse beginning "Go out and see," regarding "with the crown with which [his mother] crowned [him]," that the crown, which is made of precious stones, is the level of the letters of the Torah.

(וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל התורה שמותיו של הקב"ה. ועד"ז יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים כו' כי הן המשכות ממקור התורה כמו שהוא עדיין למעלה מבחינת חכמה,

(As our Sages, of blessed memory, said: "The whole Torah is names of the Holy One, blessed be He." And in this way one will understand the saying of our Sages, of blessed memory, "The conversation of the servants of the Patriarchs is more beautiful than the Torah of the children," etc.; for they are drawings-down from the source of the Torah as it is still above the level of Chochmah.

וע"כ האריכה התורה הרבה בסיפור מעשה דאליעזר עבד אברהם כו' יותר מבכמה גופי תורה מתורתן של בנים כו'.

Therefore the Torah elaborated greatly in the account of the episode of Eliezer, the servant of Avraham, etc., more than on many essential laws of the Torah, [which are] "the Torah of the children," etc.

ועד"ז הוא ענין סיפור ויוסף הורד מצרימה כו' כנ"ל. והמשכה זו הוא ע"י האותיות דוקא. ולכן אף ע"ה [עם הארץ] שאינו מבין פי' המלות ממשיך משא"כ בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] שנתלבשה בחכמה לכך כשאינו מבין אינו ממשיך

In the same way is the matter of the narrative "And Yosef was brought down to Egypt," etc., as mentioned above. And this drawing-down is specifically through the letters; therefore even an unlearned person who does not understand the meaning of the words draws [it] down. Whereas in the Oral Torah, which has been enclothed in Chochmah, therefore when he does not understand he does not draw down.

אבל בתשב"כ [בתורה שבכתב] ממשיך אף שאינו מבין ואינו תלוי כ"כ [כל כך] בהבנת הפי' יען מקור המשכה זו הוא מלמעלה מהחכמה כו' והיינו ע"י האותיות ולכן נק' תשב"כ [תורה שבכתב] מקרא שקוראים וממשיכים ע"י האותיות ועמ"ש מענין מקרא סד"ה ענין ק"ש [קריאת שמע]).

But in the Written Torah he draws down even though he does not understand, and it does not depend so much on understanding the meaning, because the source of this drawing-down is from above Chochmah, etc., and this is through the letters. Therefore the Written Torah is called Mikra, for one calls and draws down through the letters. And see what is written on the matter of Mikra at the end of the discourse beginning "The matter of the recital of the Shema.")

והנה בכלל לימוד המקרא הוא ג"כ לימוד האגדות שהרי רוב האגדות הם על הפסוקים ומעט מוסר וגם הם אין מושגים ובכלל מקרא יחשב.

Now, included in the study of Scripture is also the study of the Aggados, for most of the Aggados are on the verses, with a little ethical instruction; and they too are not grasped, and they are counted as included in Scripture.

והנה בכלל מקרא הוא ג"כ לימוד פנימית התורה שהרי מדרש הזהר הוא על פסוקי התורה.

And included in Scripture is also the study of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah, for the Midrash of the Zohar is on the verses of the Torah.

24 ועוד שגם בלימוד רזין דאורייתא אינו משיג רק המציאות מההשתלשלות ולא המהות.

Moreover, even in the study of the secrets of the Torah one grasps only the existence of the chain of descending worlds (hishtalshelus), and not the essence.

א"כ אינו דומה למשנה ותלמוד שמשיג מהות חכמתו ית' ובלימוד ההשתלשלות אינו משיג כלל מהות חכמה זו מהו בחי' אופנים וחיות ושרפים וכ"ש [וכל שכן] למעלה יותר כו'. אלא רק ידיעת המציאות.

If so, it is not like Mishnah and Talmud, where one grasps the essence of His wisdom, may He be blessed; whereas in the study of the chain of descent one does not grasp at all the essence of this wisdom, what the level of the ofanim, chayos and seraphim is, and all the more so [what is] higher, etc., but only the knowledge of [their] existence.

25 ואעפ"כ [ואף על פי כן] דבר גדול הוא מאד כיון דא"א להיות בזה השגת המהות.

Nevertheless, it is a very great thing, since in this a grasp of the essence is impossible.

והי"ז [והרי זה] כמו שבמקרא אע"פ [אף על פי] שא"א להיות ההשגה בבחי' חכמה כיון ששרשה למעלה מהחכמה לכן גם מה שאומר האותיות דבר גדול ועצום הוא אף שאותיות הוא רק בחי' האחרונה ונקרא בחי' דומם לגבי השכל כו'. כמ"כ [כמו כן] ידיעת המציאות מהפנימית אע"פ [אף על פי] שאינו משיג כלל המהות דבר גדול הוא עד להפליא.

This is like Scripture: although comprehension [of it] on the level of Chochmah is impossible, since its root is above Chochmah, therefore even his saying the letters is a great and mighty thing, although letters are only the last level and are called the level of the inanimate relative to intellect, etc. So too the knowledge of the existence of the inner dimension, even though he does not grasp the essence at all, is a great thing, wondrously so.

26 ועיין זח"ג [זהר חלק ג] פ' אחרי דע"ג א' ג' דרגין אינון מתקשרין דא בדא, ועמ"ש מזה בד"ה כי קרוב אליך הדבר מאד,

And see the Zohar, Part III, Parshas Acharei, folio 73a: "Three levels are bound to one another." And see what is written about this in the discourse beginning "For the thing is very near to you."

והנה כיון שהתורה היא הממוצע המקשר ומחבר נש"י [נשמות ישראל] להקב"ה, והממוצע יש בו שני בחינות סתים וגליא א"כ בחי' הפנימיות הנק' סתים הוא המקשר ומחבר בחי' פנימיות של הנשמה לבחי' פנימיות אלהותו ית'.

Now, since the Torah is the intermediary that binds and joins the souls of Israel to the Holy One, blessed be He, and the intermediary has two aspects, hidden and revealed (stim and galya), then the inner aspect, which is called hidden, is what binds and joins the inner aspect of the soul to the inner aspect of His G-dliness, may He be blessed.

27 ועיין זח"ג [זהר חלק ג] בהעלותך קנ"ב א'. ועמ"ש ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו בענין שיש ב' בחינות חסד.

And see the Zohar, Part III, Beha'alosecha, [folio] 152a. And see what is written on the verse "The kindnesses of Havayah, for we have not ceased," concerning there being two levels of Chesed (kindness).

ועד"ז יובן קצת ענין סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] סתים וגליא כו', ועמ"ש בד"ה שובה ישראל בענין מ"ש אם יהיה אלקים עמדי כו' והיה הוי' לי לאלקים,

In this way one will understand somewhat the matter of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) and the light that fills all worlds (memalei kol almin), hidden and revealed, etc. And see what is written in the discourse beginning "Return, O Israel," on the matter of what is written, "If Elokim will be with me," etc., "then Havayah will be Elokim to me."

ועמ"ש מענין סתים וגליא סד"ה להבין ענין לחם משנה. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ לריח שמניך.

And see what is written on the matter of hidden and revealed at the end of the discourse beginning "To understand the matter of the double bread (lechem mishneh)"; and see what is written about this in the explanation on the verse "For the fragrance of your oils."

(ועוי"ל [ועוד יש לומר] בענין מעלת העסק בפנימיות עפמ"ש [על פי מה שכתוב] באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה להבין מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] דלימוד פנימיות כוונת המצות לא גרע מלימוד הלכותיה ואדרבה כו' אף שאינו משיג המהות עכ"ל [עד כאן לשונו],

(One may further say, concerning the virtue of occupation with the inner dimension (pnimiyus), according to what is written in Iggeres HaKodesh, in the discourse beginning "To understand what is written in Pri Etz Chaim," that the study of the inner dimension, the intentions of the mitzvos, "is no less than the study of their laws, and on the contrary, etc., even though one does not grasp the essence." End of quote.

ור"ל [ורוצה לומר] מפני שהמצוה מושג מהותה לכן ידיעת סודות המצוה אף שאינו משיג המהות לא גרע כו'. ואף שכ' [שכתב] שם משא"כ בסדר ההשתלשלות אף אם השיג המציאות לא עדיף מצד עצמו כלימוד המצות שמשיג ותופס המהות כו'.

That is to say: since the essence of the mitzvah is grasped, therefore the knowledge of the secrets of the mitzvah, even though one does not grasp the essence, is no less, etc. And although he wrote there that it is not so with the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus): even if one has grasped [its] existence, it is not in itself superior, like the study of the mitzvos, in which one grasps and takes hold of the essence, etc.,

הרי מסיק אח"כ אלא שידיעת המציאות מההשתלשלות היא ג"כ מצוה רמה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה כמ"ש וידעת היום. דע את אלקי אביך כו'. ומביאה ללב שלם כו' שהוא העיקר.

he concludes afterwards: "but the knowledge of the existence of the chain of descent is also a lofty and exalted mitzvah; on the contrary, it surpasses them all, as it is written, 'And you shall know this day,' [and] 'Know the G-d of your father,' etc., and it brings to 'a whole heart,' etc., which is the main thing."

ור"ל [ורוצה לומר] כמ"ש ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלהינו. הרי תכלית התומ"צ [התורה ומצות] הוא לבא ללב שלם שהוא ליראה את ה',

That is to say, as it is written, "And Havayah commanded us to do all these statutes, to fear Havayah our G-d": thus the purpose of Torah and mitzvos is to come to a whole heart, which is "to fear Havayah."

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שהתורה נק' תרעא לדרתא לגבי יראה כו' והיינו לגבי יראה עילאה וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ס"פ כ"ג והשגת המציאות הוא להפשיט מגשמיות רק שזו היא מצוה א' מתרי"ג והאדם צריך לקיים כל התרי"ג כו'

Therefore our Sages, of blessed memory, said that the Torah is called "a gate to the courtyard" in relation to awe, etc., that is, in relation to the higher awe, as is written in Sefer shel Beinonim, at the end of chapter 23. And the grasp of [its] existence serves to strip away physicality; except that this is one mitzvah of the 613, and a person must fulfill all 613, etc.

לכך צריך להרבות בלימוד כל התרי"ג וקיומן בפ"מ [בפועל ממש] במודומ"ע [במחשבה דבור ומעשה] כו' א"כ הרי בידיעת ההשתלשלות אף שאינו משיג כלל המהות מקיים מצות וידעת כו' ולא גרע מלימוד ההלכות):

Therefore one must devote much study to all 613 and to fulfilling them in actual deed, in thought, speech and action, etc. If so, in knowing the chain of descent, even though one does not grasp the essence at all, one fulfills the mitzvah of "And you shall know," etc., and it is no less than the study of the laws.)

28 ה ועפ"ז [ועל פי זה] יתורץ מה שנדחקו גדולי המפרשים בפי' מימרא זו דלעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד דהר"ן [דהרבינו נסים] ספ"ק [סוף פרק קמא] דע"ז [דעבודה זרה] כ' [כתב] ולאו דוקא שישליש ימותיו בשוה כו'.

**5. According to this, [the difficulty] will be resolved with which the great commentators struggled in explaining this saying: "A person should always divide his years into three: a third in Scripture, a third in Mishnah, a third in Talmud." For the Ran, at the end of the first chapter of Avodah Zarah, wrote: "And it does not mean precisely that he should divide his days equally," etc.**

והרמב"ם [והרבי משה בן מימון] פ"א מהלכ' [מהלכות / מהלכה] ת"ת [תלמוד תורה] ס"ל [סבירא ליה / סבירא להו] דישלש היינו לשלישים שוים ממש אלא דנתכוין לתרץ קושיית הר"ן [הרבינו נסים] במ"ש שזהו בתחלת למודו של אדם אבל כשיגדיל בחכמה כו' ויקרא בעתים מזומנים תשב"כ [תורה שבכתב] כו'.

And the Rambam, in chapter 1 of the Laws of Torah Study, holds that "divide into three" means into actually equal thirds; but he intended to resolve the Ran's difficulty in what he wrote, that this is at the beginning of a person's learning, "but when he grows great in wisdom," etc., "he should read the Written Torah at set times," etc.

29 ולפ"ז [ולפי זה] דוחק קצת לשון לעולם ישלש כו' וגם מה שהקשו בגמ' [בגמרא] מי ידע כמה חיי. דמזה משמע דכל שני חייו ישלש כו'.

According to this, the wording "always divide into three," etc., is somewhat strained, and so is what was asked in the Gemara, "Does one know how long he will live?", from which it is implied that all the years of his life he should divide into three, etc.

ור"י בשם הרמ"ה כתב דלא אמרו זה אלא לדורות ראשונים כו' כמ"ש בב"י [בבית יוסף]. אמנם לפמ"ש [לפי מה שכתוב] א"ש [אתי שפיר] דבתחלת למודו של אדם ישלש השליש במקרא ממש לבדו.

And Rabbeinu Yerucham wrote in the name of the Ramah that this was said only for the early generations, etc., as is written in the Beis Yosef. However, according to what has been written [here], it is well resolved: at the beginning of a person's learning he should devote the third to Scripture itself, alone;

דאע"ג [דאף על גב] שלתלמוד צריך זמן יותר מ"מ יש לו למהר ללמוד המקרא בתחלה ואחר שהגדיל בחכמה יש לו לקיים השליש במקרא בתשב"כ [בתורה שבכתב] עם מה שילמוד אח"כ מפנימיות התורה והאגדות שזה נכלל הכל בשליש במקרא כנ"ל,

for although Talmud requires more time, nevertheless he should hasten to learn Scripture first. And after he has grown in wisdom, he should fulfill the third in Scripture with the Written Torah together with what he will learn afterwards of the inner dimension of the Torah and the Aggados, for all of this is included in the third in Scripture, as mentioned above.

(ואפשר דגם לימוד מדרש רבה ושאר המדרשים הוא בכלל השליש במקרא שהרי בפ"ק [בפרק קמא] דברכות דף י"א ע"ב משמע בהדיא בגמ' [בגמרא] ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] דמדרש הוא קרוב למקרא כו' לפי שהם מדרשי מקראות.

(And it is possible that the study of Midrash Rabbah and the other Midrashim is also included in the third in Scripture; for in the first chapter of Berachos, folio 11b, it is explicitly implied in the Gemara and in Rashi's commentary that Midrash is close to Scripture, etc., since they are interpretations of verses.

וכ"מ [וכן משמע] בנדרים דל"ו סע"ב [סוף עמוד ב] ואף שבהלכות ת"ת [תלמוד תורה] מבואר דמדרש תורה שהוא ספרא וספרי וכה"ג [וכהאי גוונא] הן בכלל שליש במשנה היינו מפני שהן הלכות וגופי התורה כמו המשנה משא"כ לימוד הרבות שהן אגדות שעל המקרא ומוסר ה' אפשר שזה נכלל בשליש במקרא.

And so it is implied in Nedarim, folio 36, at the end of side b. And although in the Laws of Torah Study it is explained that Midrash of the Torah, which is the Sifra and the Sifrei and the like, is included in the third in Mishnah, that is because they are laws and fundamentals of the Torah, like the Mishnah; whereas the study of the Rabbos, which are Aggados on Scripture and moral instruction of G-d, it is possible that this is included in the third in Scripture.

ולכן אתי שפיר דלעולם ישלש אדם כו'. והנה ענין לעולם ישלש אדם מה שחלקו זה לשלישים י"ל [יש לומר] כדכתיב ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ואין כבוד אלא תורה.

Therefore "a person should always divide into three," etc., is well understood. Now, as for the matter of "a person should always divide into three," why they divided this into thirds, it may be explained according to what is written, "For My glory I created him, I formed him, also I made him," and "there is no glory but Torah."

והנה תלמוד בבריאה ומשנה ביצירה וכתיב יוצר אור ובורא חושך. ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. ומקרא בעשיה.

Now, Talmud is in Beriah and Mishnah in Yetzirah; and it is written, "Who forms light and creates darkness." Therefore our Sages, of blessed memory, said, "'He has set me in dark places': this is the Babylonian Talmud." And Scripture is in Asiyah.

והנה אף עשיתיו אף הוא בחינ' [בחינת / בחינה] רבוי שמרבה בחינ' [בחינת / בחינה] רביעית כמ"ש בד"ה מי מנה עפר יעקב כו' ע"ש, לכן בכלל שליש במקרא נכלל בחינה הרביעית שהוא לימוד פנימיות התורה.

Now, [in] "also I made him," [the word] "also" (af) is a term of inclusion, which includes a fourth level, as is written in the discourse beginning "Who has counted the dust of Yaakov," etc.; see there. Therefore within the third in Scripture is included the fourth level, which is the study of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] והביאו הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] בפי' המשניות ספ"ה דאבות ע"פ אף חכמתי עמדה לי חכמתי שלמדתי באף עמדה לי כו').

And this is what our Sages, of blessed memory, said, and the Rambam brought it in his Commentary on the Mishnah, at the end of chapter 5 of Avos, on the verse "Also (af) my wisdom stood by me": "The wisdom that I learned in af [anger] stood by me," etc.)

והנה מכ"ז [מכל זה] יובן בתוספת ביאור ענין ולא תשבית מלח כו' שלימוד הפנימית נק' בשם מלח שהמלח ממתקת הבשר. אף שאין בו טעם בעצמו כמו הבשר,

Now, from all this one will understand, with additional explanation, the matter of "And you shall not omit the salt," etc.: that the study of the inner dimension is called by the name "salt," for salt sweetens the meat, even though it has no taste in itself as the meat does.

וכך הנגלה שבתורה נמשל ללחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי.

And so the revealed [part] of the Torah is likened to bread, as it is written, "Come, eat of my bread,"

30 וגם לבשר כמ"ש במ"א ע"פ זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי. דקאי על תשבע"פ [תורה שבעל פה]. וכן בגמ' [בגמרא] ב"ב [בבא בתרא] דכ"ב אמרו אכלו בישרא שמינא בי רבא.

and also to meat, as is written elsewhere on the verse "This time, bone of my bones and flesh of my flesh," which refers to the Oral Torah. And so too in the Gemara, Bava Basra, folio 22, they said, "Eat fat meat at Rava's house."

והיינו כמו הלחם והבשר יש בהן טעם וממש כך בלימוד הנגלה שבתורה יש בה השגת המהות ממש

That is: just as bread and meat have taste and substance, so in the study of the revealed [part] of the Torah there is an actual grasp of the essence;

משא"כ בלימוד הפנימי' [הפנימיות / הפנימית] שאין בזה רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות והמהות נסתר ונעלם ואינו מושג כלל להיות בבחי' טעם ממש כמו הנגלה עד לע"ל [לעתיד לבוא] שיתגלה פנימית התורה.

whereas in the study of the inner dimension (pnimiyus) there is in this only knowledge of the existence, and not a grasp of the essence. The essence is hidden and concealed and is not grasped at all, so as to be in the manner of actual taste like the revealed [part], until the Time to Come, when the inner dimension of the Torah will be revealed.

31 ולכן נמשל למלח לומר שעם היות שאין בו טעם עכ"ז [עם כל זה] הוא דייקא הנותן טעם בהבשר.

Therefore it is likened to salt, to say that although it has no taste, nevertheless it is precisely what gives taste to the meat.

וז"ש [וזהו שכתוב] רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] באדר"ן [באבות דרבי נתן] ס"פ כ"ט וכ"ה ג"כ ברבות כל מי שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות לא טעם טעם של חכמה כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא,

And this is what our Sages, of blessed memory, said in Avos deRabbi Nasan, at the end of chapter 29 (and so it is also in the Rabbos): "Whoever has Midrash in hand but does not have laws in hand has not tasted the taste of wisdom; whoever has laws in hand but does not have Midrash in hand has not tasted the taste of fear of sin."

פי' שהלכות נק' טעם של חכמה לפי שבהן ועל ידן מושג המהות חכמתו ית' שנתלבשה בהלכה זו

The meaning is that the laws are called "the taste of wisdom" because in them and through them the essence of His wisdom, may He be blessed, that has been enclothed in this law is grasped;

משא"כ בלימוד הפנימיות הנק' מדרש אין מושג המהות ממש ולכן נק' שלא טעם טעם של חכמה פי' המהות ממש.

whereas in the study of the inner dimension (pnimiyus), which is called Midrash, the actual essence is not grasped. Therefore [of such a one] it is said that he "has not tasted the taste of wisdom," meaning the actual essence.

32 ועכ"ז [ועם כל זה] מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא

And nevertheless, one who has laws but does not have Midrash "has not tasted the taste of fear of sin."

כי אף שבלימוד המדרש אין מושג רק הארה מ"מ זו ההארה מביאה לידי יראת חטא ועמ"ש מענין פי' יראת חטא סד"ה וידבר משה אל ראשי המטות.

For although in the study of Midrash only a radiance is grasped, nevertheless this radiance brings one to fear of sin. And see what is written on the meaning of fear of sin at the end of the discourse beginning "And Moshe spoke to the heads of the tribes."

33 ועוד כי אף שזהו רק הארה הנה היא הארה מבחי' הפנימיות כי אורייתא סתים וגליא,

Moreover, although this is only a radiance, it is a radiance from the level of the inner dimension (pnimiyus), for the Torah is hidden and revealed.

והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] חכם עדיף מנביא אף שהנביא משיג המהות ממש בבחי' ראייה משא"כ החכם אינו משיג המהות כ"א ידיעת המציאות.

Now our Sages, of blessed memory, said, "A sage is greater than a prophet," although the prophet grasps the actual essence, in the manner of sight, whereas the sage does not grasp the essence, but only knowledge of the existence,

34 וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] בד"ה עוטה אור כשלמה. אעפ"כ [אף על פי כן] חכם עדיף מנביא לפי שמשיג תעלומות חכמה מה שלא ניתנו להתגלות בנבואה.

as is written in Iggeres HaKodesh, in the discourse beginning "Wrapped in light as a garment." Nevertheless, a sage is greater than a prophet, because he grasps "the hidden things of wisdom," which were not given to be revealed in prophecy.

א"כ אף ההארה מבחי' עליונה יש בה מעלה יתירה מהמהות שבבחי' שלמטה, וכה"ג [וכהאי גוונא] נתבאר בענין מצות ל"ת [לא תעשה] ומ"ע [ומצות עשה] סד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא.

If so, even a radiance from a higher level has a greater virtue than the essence that is in a lower level. Something similar is explained concerning the prohibitions and the positive commandments, at the end of the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim":

35 וגדול כח גילוי כו' ע"ש

"And great is the power of revelation," etc.; see there.

וכענין ברכה והודאה שאף שההודאה אין בה השגת המהות אעפ"כ [אף על פי כן] היינו לפי שהיא בבחינה דלית מחשבה תפיסא ביה כמ"ש במ"א בביאור ע"פ אתה הצבת כל גבולות ארץ ובד"ה אלה פקודי המשכן,

And [it is] like the matter of blessing and acknowledgment (hoda'ah): although in acknowledgment there is no grasp of the essence, nevertheless [it is higher]; that is, because it is on the level of which [it is said], "no thought can grasp Him," as is written elsewhere, in the explanation on the verse "You have set all the borders of the earth," and in the discourse beginning "These are the accounts of the Mishkan."

גם ע"ד שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת אף שמהאב נמשך בו המהות ממש שהטפה היא מהמוח מהעצמיות ממש ומהרב אין נמשך בו מהות ועצמיות ממש רק הארת השכל המלובש בהדבור כו',

Also along the lines of what our Sages, of blessed memory, said: "[If] his father's lost object and his teacher's lost object [are before him], his teacher's takes precedence"; although from the father the actual essence is drawn into him, since the drop is from the brain, from the actual very being, while from the teacher there is not drawn into him the actual essence and very being, but only a radiance of the intellect enclothed in speech, etc.

אעפ"כ [אף על פי כן] זו ההארה שהיא התורה גבוה מעצמיות החכמה שבנפש כמ"ש בתניא ח"א [חלק א'] פ"ה.

Nevertheless, this radiance, which is the Torah, is higher than the very being of the wisdom in the soul, as is written in Tanya, Part I, chapter 5.

36 ובמסכת סופרים פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] ה"ח [ה' חסדים] הובא בספר ערכי הכינויים מבואר דהמקרא נמשל למלח. ואי"ש [ואתי שפיר] ג"כ ע"פ מה שנת' [שנתבאר] לעיל,

And in Tractate Soferim, chapter 15, halachah 8, cited in the book Erchei HaKinuyim, it is explained that Scripture is likened to salt. This too is well understood according to what was explained above.

ולכן נק' המלח ג"כ ברית אלקיך פי' ע"ד מ"ש לעברך בברית ה' אלקיך שהוא בחי' התקשרות ואהבה רבה ונפלאה למעלה מהשכל וכמו כריתת ברית,

Therefore the salt is also called "the covenant of your G-d." The meaning is along the lines of what is written, "that you may enter into the covenant of Havayah your G-d," which is the level of a bond and of a great and wondrous love above intellect, like the making of a covenant.

ועמ"ש מזה בד"ה אתם נצבים ובד"ה מקושש עצים, והמשכת אהבה רבה זו בנפש נמשך ע"י עסק התורה וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] שע"י עסק התורה מתקשרת באור א"ס ב"ה הסוכ"ע.

And see what is written about this in the discourse beginning "You are standing" and in the discourse beginning "Gathering wood." And the drawing of this great love into the soul comes through occupation with Torah, as is written above, that through occupation with Torah [the soul] is bound with the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that encompasses all worlds (sovev kol almin).

ועפ"ז [ועל פי זה] יש לפרש מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ב [פרק ב'] דחגיגה ד"ב ע"ב ע"פ הקוטפים מלוח עלי שיח (באיוב סי' למ"ד) שפוסקים מד"ת [מדברי תורה] ועוסקים בדברי שיחה

According to this one may interpret the saying of our Sages, of blessed memory, in chapter 2 of Chagigah, folio 12b, on the verse "Who pluck saltwort (maluach) by the bushes (alei siach)" (in Job, chapter 30): "those who interrupt words of Torah and engage in words of idle talk (sichah)."

הרי שד"ת [שדברי תורה] נק' מלוח,ועמ"ש בזה רש"י [רבי שלמה יצחקי] פ"ק [פרק קמא] דע"ז [דעבודה זרה] ד"ג ע"ב, ולפי משנ"כ [מה שכתוב] י"ל [יש לומר] כפשוטו.

Thus words of Torah are called "salty" (maluach). And see what Rashi wrote on this in the first chapter of Avodah Zarah, folio 3b; and according to what has been written [here], it can be explained according to its plain sense.

וזהו ג"כ ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ב [פרק ב'] דשבת דל"א סע"א [סוף עמוד א] קבעת עתים לתורה כו' פלפלת בחכמה כו' ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא.

And this is also the matter of the saying of our Sages, of blessed memory, in chapter 2 of Shabbos, folio 31, at the end of side a: "Did you set times for Torah?" etc. "Did you engage in the dialectics of wisdom?" etc. "And even so, if 'the fear of Havayah is his treasure,' yes; if not, no.

משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלייה הלך והעלה לו אמר ליה עירבת לי בהן קב חומטין אמר ליה לאו,א"ל [אמר ליה] מוטב שלא העליתה.

It is like a man who said to his agent, 'Bring up for me a kor of wheat to the upper storey.' He went and brought it up for him. He said to him, 'Did you mix in for me a kav of chumtin?' He said to him, 'No.' He said to him, 'It would have been better had you not brought it up.'"

37 והענין כי חטה הוא כ"ב אתוון דאורייתא. ולכן מ"ת [מתן תורה] בשבועות בכורי קציר חטים. וכמ"ש במ"א באריכות בד"ה וספרתם לכם כו' ע"ש.

The explanation is that "wheat" (chitah) is the twenty-two letters of the Torah. Therefore the Giving of the Torah was on Shavuos, "the first fruits of the wheat harvest," as is written elsewhere at length in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," etc.; see there.

וקב חומטין פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] ארץ מלחה, והוא ענין ולא תשבית מלח כו' וזהו שנזכר עירבת לי בהן קב חומטין דתיבת לי מיותר.

And "a kav of chumtin" Rashi explains as salty earth; this is the matter of "And you shall not omit the salt," etc. And this is why it mentions "Did you mix in for me a kav of chumtin": for the word "for me" is superfluous.

אלא דר"ל [דרוצה לומר] שע"י שיראת ה' היא אוצרו אזי התורה והחטים הם לי ונק' תורת ה' וכמ"ש והייתם לי כו' כי לי בנ"י [בני ישראל] כו' משא"כ תורה בלא יראה כו':

Rather, it means that through "the fear of Havayah [being] his treasure," the Torah and the wheat are then "for Me," and it is called "the Torah of Havayah," as it is written, "And you shall be Mine," etc., "For the children of Israel are Mine," etc.; whereas Torah without awe, etc.

38 ו והנה פי' וכל קרבן מנחתך במלח תמלח קאי על המנחה ואח"כ על כל קרבנך תקריב מלח היינו בכל הקרבנות כולם.

6. Now, "And every offering of your meal-offering you shall season with salt" refers to the meal-offering; and afterwards, "On all your offerings you shall offer salt," that is, with all the offerings altogether.

כי הנה המנחה שהיא סולת ושמן זהו ענין עסק התורה חטה כ"ב אתוון דאורייתא וצריכה מלח כנ"ל,

For the meal-offering, which is fine flour and oil, is the matter of occupation with Torah, "wheat," the twenty-two letters of the Torah, and it needs salt, as mentioned above.

וזהו פת במלח תאכל פת הוא לימוד הנגלות משנה ותלמוד במלח תאכל מקרא ואגדות כו' כנ"ל,

And this is "Bread with salt you shall eat": "bread" is the study of the revealed [parts], Mishnah and Talmud; "with salt you shall eat" is Scripture and Aggados, etc., as mentioned above.

ואמר אח"כ ומים במשורה תשתה כי המלח גורם הצמאון היינו להיות צמאה לך נפשי שהוא הפלגת האהבה בבחי' כלתה נפשי.

And afterwards it says, "and water by measure you shall drink"; for salt causes thirst, that is, to be [in the state of] "My soul thirsts for You," which is the intensity of love in the manner of "my soul pines."

39 והעצה לזה הוא בחי' מים שהם המרומים הצמאון והוא ענין אם רץ לבך שוב לאחור [לאחד בכי"ק [בכתב יד קדשו]]

And the remedy for this is the level of water, which quenches the thirst; this is the matter of "If your heart runs, return backward" [in his holy handwriting: "to the One"].

והקרבנות שהם בשר העולה הוא ענין בירור והעלאת נפש הבהמית וכמ"ש בד"ה צו את בנ"י [בני ישראל] ואמרת אליהם את קרבני לחמי מענין עצמות גידין ובשר של קרבן העולה שהבשר שרשו מן הדם שבלב והוא ענין המדות שבנפש הבהמית

And the offerings, which are the meat of the burnt-offering, are the matter of the refinement and elevation of the animal soul, as is written in the discourse beginning "Command the children of Israel and say to them: My offering, My bread," on the matter of the bones, sinews and flesh of the burnt-offering: that the flesh has its root in the blood that is in the heart, and this is the matter of the emotive attributes (middos) of the animal soul,

וצריך להפכן מן הקצה אל הקצה כו', וע"כ צריך לזה מלח דוקא שהוא מגבורות דאבא ובחכמה אתברירו.

and one must transform them from one extreme to the other, etc. Therefore for this salt is needed specifically, for it is from the Gevuros (severities) of Abba, and "through Chochmah they are refined."

40 ולכן ע"ה [עם הארץ] אסור לאכול בשר וכמ"ש מזה בד"ה בהעלותך את הנרות ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] כשראה אהרן כו' יעו"ש [יעויין שם].

Therefore an unlearned person is forbidden to eat meat, as is written about this in the discourse beginning "When you raise up the lamps," and [on] Rashi's explanation, "When Aharon saw," etc.; see there.

ופי' גבורות דאבא הוא ע"ד לעולם ירגיז אדם יצ"ט [יצר טוב] על יצה"ר [יצר הרע] ועמ"ש ע"פ וגם אתה תדין את ביתי כו'

And the meaning of "the Gevuros of Abba" is along the lines of "A person should always incite his good inclination against his evil inclination." And see what is written on the verse "And you too shall judge My house," etc.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ג [פרק ג'] דמנחות דכ"א ע"א ע"פ במלח תמלח יכול תבונהו ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] יכול יתן בו טעם כבינה המתקנת את האדם כו'.

And this is what our Sages, of blessed memory, said in chapter 3 of Menachos, folio 21a, on the verse "With salt you shall season [it]": "One might think, tevunehu," and Rashi explains, "One might think that he should give it taste like understanding (binah), which perfects a person," etc.

41 ולכאורה אינו מובן. אלא הענין כי בינה המתקנת את האדם קאי על נפש האלקית כי בינה היינו בן י"ה וכמ"ש ע"פ וכל בניך למודי הוי' וע"ז נאמר יסובבנהו יבוננהו.

Seemingly this is not understood. Rather, the point is that "understanding, which perfects a person," refers to the G-dly soul; for Binah is ben Kah (son of Kah), as is written on the verse "And all your children shall be taught of Havayah"; and of this it is said, "He encompassed him, He gave him understanding (yevonenehu)."

וע"ז אמרו יכול שאין קרבן נה"ב [נפש הבהמית] עולה לרצון אא"כ [אלא אם כן] תתהפך למעלת ומדרגת הביטול דנפש האלקית ממש,

And of this they said, "One might think": [one might think] that the offering of the animal soul does not rise with favor unless it is transformed into the actual virtue and rank of the nullification (bittul) of the G-dly soul.

ובאמת זהו דבר הקשה כי הנה"א [הנפש האלקית] היא חלק אלוה ממעל שנלקחה מפנימיות העולמות וע"כ יש בה בחי' הביטול האמיתי בטבעה להשתפך בחיק אביה אור א"ס ב"ה

And in truth this is a difficult thing, for the G-dly soul is "a part of G-d above," which was taken from the inner dimension (pnimiyus) of the worlds, and therefore it has the level of true nullification in its nature, to pour itself out into the bosom of its Father, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He;

משא"כ בנה"ב [בנפש הבהמית] שלוקחה מק"נ [מקליפת נוגה] כו' וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] בד"ה אדם כי יקריב מכם מן הבהמה כו'

which is not so with the animal soul, which was taken from kelipas nogah, etc., as was explained in the discourse beginning "A man, when he brings near of you [an offering] from the animals," etc.

וזהו ת"ל [תלמוד לומר] תמלח. שעכ"פ [שעל כל פנים] תוכל לבוא גם היא לבחינת ביטול היש כו'. וזהו ענין ההפרש בין למסור נפשו באחד ובין בחינת בכל נפשך כו' כמש"ש [כמה שכתוב שם].

And this is [why] "the verse teaches: you shall season": that at any rate it too can come to the level of the nullification of the "something" (yesh), etc. And this is the matter of the difference between giving over one's soul in "One" and the level of "with all your soul," etc., as is written there.

42 והנה הרמב"ן [הרבי משה בן נחמן] בפי' החומש כאן כתב שהמלח הוא מים ובכח השמש הבא בהם יעשה מלח כו' והמים והאש באים בה כו'

Now, the Ramban, in his commentary on the Chumash here, wrote that salt is water, and by the power of the sun that comes into it, it becomes salt, etc.; and the water and the fire come into it, etc.,

ולכן תקיים הדבר וגם תכרית כמ"ש גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח כו'.

and therefore it preserves a thing and also destroys [it], as it is written, "Sulfur and salt, a burning, all its land; it shall not be sown and shall not sprout," etc.

43 ועיין ברבינו בחיי שביאר דבריו דהיינו שכלול משני המדות חו"ג [חסד וגבורה] שבהם הנהגת העולם וקיומו כי מלך במשפט יעמיד ארץ.

And see Rabbeinu Bachya, who explained his words: that is, that [salt] is composed of the two attributes, Chesed and Gevurah, by which the world is conducted and sustained, for "a king, through justice, establishes the land."

והוא ע"ד הנזכר בזח"א [בזהר חלק א] דנ"א ע"א בענין תכלת דאכיל ושצי ות"ח [ותא חזי] אע"ג [אף על גב] דאורחא דהאי נהורא תכלא אוכמא לשיצאה כו' ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כו' ע"ש

This is along the lines of what is mentioned in the Zohar, Part I, folio 51a, concerning the blue (techeles) that consumes and destroys: "Come and see: although the way of this blue-black light is to destroy, etc., 'But you who cleave to Havayah your G-d are alive,'" etc.; see there.

כי המל' נקרא נהורא תכלא ארץ אוכלת יושביה והיינו שמכלה את הקוצים והרשעים שהם יש ודבר נפרד היא מכלה אותם

For Malchus is called "the blue light," "a land that consumes its inhabitants": that is, it consumes the thorns and the wicked; those who are a "something" and a separate entity, it consumes them.

אבל ואתם הדבקים ע"י שיש בכל אחד בחינת ביטול למס"נ [למסירות נפש] באחד ע"ז אדרבה חיים כו' וכענין הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאים בה ורשעים נכוין בה.

But "you who cleave," since each one has the level of nullification, to give over his soul in "One," through this, on the contrary, [are] "alive," etc. And it is like the matter of "The Holy One, blessed be He, takes the sun out of its sheath: the righteous are healed by it, and the wicked are burned by it."

44 והנה נהורא תכלא תכלת שרשו מגבורות דאבא וכמ"כ [וכמו כן] המלח שרשו משם כנ"ל. לכן יש במלח ג"כ ב' הכחות

Now, "the blue light," techeles, has its root in the Gevuros of Abba, and likewise salt has its root there, as mentioned above. Therefore salt too has the two powers;

דהיינו כמ"ש במ"א שהתורה נקרא עוז ותושיה פי' שנותן עוז כח וגבורה בנפש האלקית ומתשת כח נפש הבהמית.

that is, as is written elsewhere, that the Torah is called "strength and tushiyah," meaning that it gives strength, power and might to the G-dly soul, and weakens (mateshes) the power of the animal soul.

והיינו על ידי כי בחכמה אתברירו הוא מברר נפש הבהמית ומפריד הרע ממנו כו' וז"ש [וזהו שכתוב] כי שמים כעשן נמלחו (בישעיה סי' נ"א ו').

And this is because "through Chochmah they are refined": it refines the animal soul and separates the evil from it, etc. And this is what is written, "For the heavens shall dissolve (nimlachu) like smoke" (in Isaiah, chapter 51, [verse] 6).

והיינו כי שמים אש ומים והיינו המדות חו"ג [חסד וגבורה] ויש בהן זה לעומת זה שמים דקדושה כמ"ש השמים כסאי שהם המדות כשר פסול כו' ולעומת זה מדות הרעות נקרא שמים דקליפה.

That is: shamayim (heaven) is esh and mayim (fire and water), that is, the attributes of Chesed and Gevurah; and in them there is one opposite the other: the heavens of holiness, as it is written, "The heavens are My throne," which are the attributes: fit, unfit, etc.; and opposite them the evil attributes are called the heavens of kelipah.

45 וע"ז נאמר והיו שמיך אשר על ראשך נחושת. וכמ"ש בת"ז [בתיקוני זהר] תקון ח' ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] דפ"ח ע"ב בשער האותיות אות קו"ף בענין קונה שמים וארץ כו'

And of this it is said, "And your heavens that are over your head shall be copper," as is written in the Tikkunei Zohar, Tikkun 8, and in the Shelah, folio 88b, in the Gate of the Letters, the letter kuf, concerning "Possessor (koneh) of heaven and earth," etc.

ועל זה נאמר כי שמים כעשן נמלחו ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] לשון רקבון עיין בירמיה ל"ח י"ב בפרש"י [בפירש רש"י / בפירוש רש"י],

And of this it is said, "For the heavens shall dissolve (nimlachu) like smoke," and Rashi explains [it as] a term of rotting; see Rashi on Jeremiah 38:12.

והיינו ע"י המלח דקדושה שמכלה ומכרית היש ודבר נפרד כו'. ועיין מ"ש בד"ה זאת חקת התורה בענין להקריב אותיות להרקיב כו' ע"ש.

And this is through the salt of holiness, which consumes and destroys the "something" (yesh) and separate entity, etc. And see what is written in the discourse beginning "This is the statute of the Torah," on the matter of lehakriv (to offer) [having the letters of] leharkiv (to rot), etc.; see there.

46 והנה כמו שהמלח יש בו כח להכרית את הרע להיות שמים כעשן נמלחו כו'. וע"ד שפי' בש"ך [בשפתי כהן (השי"ך)] ס"פ תצא בשם המדרש בענין תמחה את זכר עמלק מתחת השמים אתה מתחת השמים ואני מעל לשמים כו'. כמ"כ [כמו כן] יש בו כח לקיים את הטוב

Now, just as salt has in it the power to destroy the evil, so that "the heavens shall dissolve like smoke," etc., and along the lines of what is explained in the Shach, at the end of [Parshas] Teitzei, in the name of the Midrash, on "You shall blot out the memory of Amalek from under the heavens": "You, from under the heavens, and I, from above the heavens," etc., so too it has in it the power to sustain the good,

וכמ"ש גבי אהרן ברית מלח עולם וכן גבי דוד (ד"ה [דברי הימים] ב' י"ג ה'), ועיין מזה ברבות ר"פ קדושים.

as it is written regarding Aharon, "an everlasting covenant of salt," and likewise regarding David (II Chronicles 13:5); and see about this in the Rabbos, at the beginning of [Parshas] Kedoshim.

והיינו שנותן טעם להיות טעמו וראו כי טוב ה' ונותן כח בנפש האלקית כנ"ל

That is, it gives taste, so that there be "Taste and see that Havayah is good," and it gives strength to the G-dly soul, as mentioned above;

וגם מהפך הטוב דנפש הבהמית להתעלות בקדושה שזהו ענין על כל קרבנך תקריב מלח כנ"ל. וכמ"ש לקמן שמלח לשון תערובות והפך והיינו שמהפך נה"ב [נפש הבהמית] ממרירו למיתקו:

and it also transforms the good of the animal soul, to be elevated in holiness, which is the matter of "On all your offerings you shall offer salt," as mentioned above. And as is written below, that melach (salt) is a term of mixing and reversal; that is, it transforms the animal soul from bitterness to sweetness.

47 ז וז"ש [וזהו שכתוב] גבי אלישע שריפא את מי יריחו ע"י מלח (במ"ב סי' ב' כ"א) וכמ"ש בזח"א [בזהר חלק א] דרמ"א ע"ב דאיהו ממרק ומבשם מרירו לאטעמא.

7. And this is what is written concerning Elisha, who healed the waters of Jericho by means of salt (in II Kings, chapter 2, [verse] 21), and as is written in the Zohar, Part I, folio 241b, that it "cleanses and sweetens the bitterness, to give taste."

ועו"ל [ועוד יש לומר] בזה כי מים הרעים שרשם נמשך ע"י ההבדלה שהבדיל בין מים עליונים ובין מים תחתונים.

One may further say about this that the bad waters have their root drawn from the separation by which He separated between the upper waters and the lower waters.

ומזה נמשך הפסולת דמים שהם מים הרעים ע"ד מים המאררים כו' עיין זח"ב [זהר חלק ב'] שמות ד"ו ע"א ובפ' נשא דקכ"ה ע"א ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מים בסופו ובמא"א [ובמאורי אור] אות מ' ססע"י [סוף סעיף] ט"ז,

From this is drawn the dross of the waters, which are the bad waters, along the lines of "the bitter waters that bring the curse," etc. (See the Zohar, Part II, Shemos, folio 6a, and in Parshas Naso, folio 125a; and in the Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "water," at its end; and in Me'orei Or, the letter mem, at the end of section 16.)

והנה רש"י [רבי שלמה יצחקי] פי' כאן ע"פ ולא תשבית מלח שהובטחו מים תחתונים ליקרב ע"ג [על גבי] המזבח במלח ובניסוך המים.

Now, Rashi explains here, on the verse "And you shall not omit the salt," that the lower waters were promised to be offered upon the altar, in the salt and in the water libation.

48 והיינו שע"י המלח של הקרבן מתעלים המים תחתונים עד שנעשו בבחי' מים חיים.

That is: through the salt of the offering the lower waters are elevated until they become living waters.

וז"ס [וזה סוד] רפואת מים הרעים דיריחו ע"י המלח שהוא שרש התיקון לבחי' מים תחתונים כו' עד שנעשו ע"י בבחי' באר מים חיים כו'.

And this is the secret of the healing of the bad waters of Jericho through salt, which is the root of the rectification of the lower waters, etc., until through this they become "a well of living waters," etc.

49 וכמ"כ [וכמו כן] יובן ענין זה בנפש שבכדי לרפאות המים המרים דנה"ב [דנפש הבהמית] שנמשכת אחר תענוגי עוה"ז הנקרא בשם מרירו. כמ"ש כי נופת תטופנה כו' ואחריתה מרה כלענה. ועי' זח"ב [זהר חלק ב'] ויקהל דר"ג ע"ב

Likewise this matter will be understood in the soul: in order to heal the bitter waters of the animal soul, which is drawn after the pleasures of this world, which are called by the name "bitterness" (meriru), as it is written, "For [her lips] drip honey," etc., "but her end is bitter as wormwood" (and see the Zohar, Part II, Vayakhel, folio 203b),

הנה זהו ע"י התורה שנקרא בשם מלח וכמ"ש רפאות תהי לשרך

this is through the Torah, which is called by the name "salt," and as it is written, "It shall be healing to your navel,"

דהיינו אפילו מפלגך ולתתא שהוא למטה מרקיע המבדיל בין מים למים כו', ולכן נקרא המלח ברית אלקיך.

that is, even "from your middle downward," which is below the firmament that separates between water and water, etc. Therefore the salt is called "the covenant of your G-d."

כי שורש הדינים והמרירות נמשכים משם אלקים שיש בו ק"ך צירופים המשתלשלים למטה עד סוף העשיה ומהם יונקים ק"ך צירופים דנוגה שבין שניהם נעשים מ"ר ב"פ [בי פעמים] ק"ך וכחשבון עמלק.

For the root of the judgments and the bitterness is drawn from the Name Elokim, which has 120 combinations that descend below to the end of Asiyah; and from them the 120 combinations of nogah draw their nourishment, so that between the two of them they make 240 (mar, "bitter"), twice 120, which is the numerical value of Amalek.

50 והמלח ממתיק הדינים הנ"ל ע"י שממשיך משרש ועיקר הגבורות דקדושה כו' ומקיים ומכרית כו' כנ"ל.

And salt sweetens the judgments mentioned above, by drawing from the root and essence of the Gevuros of holiness, etc.; and it sustains and destroys, etc., as mentioned above.

ובכהאריז"ל [ובכתבי האריז"ל] אמר מלח כחשבון ג' שמות הוי' ולכן נאמר גבי אהרן ברית מלח עולם כי הכהנים מברכים את העם שלש ברכות שהן ג' שמות הוי' דיברכך יאר וישא, ששרשן גבוה מאד נעלה למעלה מההשתלשלות

And in the writings of the Arizal, of blessed memory, he said that melach (salt) is the numerical value of three Names Havayah. Therefore it is said regarding Aharon, "an everlasting covenant of salt," for the kohanim bless the people with three blessings, which are the three Names Havayah of "May He bless you," "May He shine" and "May He lift up," whose root is very high, exalted above the chain of descending worlds (hishtalshelus),

ובזה הוא קיום העולם וזהו שנק' מלח שהוא קיום הדבר כו' ועם היות המלח הוא גבורה אך גם ברכת כהנים נקרא ששים גבורים ברבות נשא פי"א [פרק י"א].

and through this is the sustaining of the world. And this is why it is called salt, which is what sustains a thing, etc. And although salt is Gevurah, the Priestly Blessing too is called "sixty mighty men (gibborim)," in the Rabbos, Naso, chapter 11.

51 וזהו פי' ברית אלקיך שהוא ענין ההמשכה משם הוי' בשם אלקים כו' שיהי' [שיהיה] בבחי' אלקיך ממש בבחי' גילוי בפנימיות. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מה ברית האמור במלח, מלח ממתקת. דהיינו המתקת הדינין של שם אלקים.

And this is the meaning of "the covenant of your G-d (Elokecha)": it is the matter of the drawing down from the Name Havayah into the Name Elokim, etc., so that it be in the state of "your G-d" in actuality, in a state of revelation in the inner dimension (pnimiyus). And as our Sages, of blessed memory, said: "Just as with the covenant mentioned regarding salt, salt sweetens"; that is, the sweetening of the judgments of the Name Elokim.

52 ובת"ז [ובתיקוני זהר] תקון כ"א דף נ"ד ע"א מלח אותיות חלם ואותיות מחל כי חולם הוא הנקודה שבראשי אתוין שמורה על עליות המל' להיות עטרת תפארת כמ"ש בתו"א [בתורה אור] פ' נח סד"ה להבין הענין שתפלת הבעל עסק כו' שנקודה א' העליונה כולל בחינה התחתונה כו' ע"ש,

And in the Tikkunei Zohar, Tikkun 21, folio 54a: melach (salt) has the letters of cholem and the letters of mochel (forgives). For the cholem is the point above the letters, which indicates the ascent of Malchus to be the crown of Tiferes, as is written in Torah Ohr, Parshas Noach, at the end of the discourse beginning "To understand the matter that the prayer of a man of business," etc.: that one upper point includes the lower level, etc.; see there.

ומשם נמשך המחילה ביוהכ"פ [ביום הכפורים] וכן הקרבנות באין לכפר ועלייה זו ע"י ברית מלח כו'.

And from there comes the forgiveness (mechilah) on Yom Kippur, and likewise the offerings come to atone; and this ascent is through the covenant of salt, etc.

גם פי' חלם לשון חיזוק כמו יחלמו בניהם (איוב סי' ל"ט ד') שפרש"י [שפירש רש"י / שפירוש רש"י] יחזקו. וכן ותחלימני והחייני (בישעיה ל"ח י"ו) פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] תבריאני ותחזקני.

Also, chalam means strengthening, as in "Their young grow strong (yachlemu)" (Job, chapter 39, [verse] 4), which Rashi explains as "grow strong"; and likewise "And You will make me healthy (vesachalimeni) and keep me alive" (in Isaiah 38:16), [which] Rashi explains, "You will heal me and strengthen me."

ועד"ז פי' רבינו בחיי בפ' תצוה בענין אבן אחלמה וסגולת האבן הזאת שמחזקת את הלב כו'.

In the same way Rabbeinu Bachya explains, in Parshas Tetzaveh, concerning the achlamah stone, that the special property of this stone is that it strengthens the heart, etc.

וענין חיזוק זה זהו ע"ד מ"ש ויתן עוז למלכו. וכמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אדני כו'

And this strengthening is along the lines of what is written, "And He will give strength to His king," and as is written on the verse "And now, let the power of Ado-nai be great," etc.

וזהו נמשך ג"כ מבחי' מלח שהוא הכח המעמיד ומקיים הדבר שזהו פי' ברית מלח עולם הנאמר גבי אהרן ס"פ קרח וגבי דוד (בדברי הימים ב' סי' י"ג ה').

And this too is drawn from the level of salt, which is the power that maintains and sustains a thing. This is the meaning of "an everlasting covenant of salt," said regarding Aharon at the end of Parshas Korach, and regarding David (in II Chronicles, chapter 13, [verse] 5).

ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד. להיות יחו"ת [יחודא תתאה] כמו יחו"ע [יחודא עילאה] בבחי' תרין, ריעין בחי' אהל בל יצען. וכמ"ש וארשתיך לי לעולם:

And see what is written at the end of the discourse beginning "Return, O Israel, unto": that the lower unity (yichuda tata'ah) be like the higher unity (yichuda ila'ah), in the manner of "two companions," the level of "a tent that shall not be moved"; and as it is written, "And I will betroth you to Me forever."

53 ח והנה לפי"ז [לפי זה] צ"ל דגבי מצה כי [כתב] הפוסקים שלא ליתן מלח בפת בפסח כמ"ש בטוש"ע [בטור ושולחן ערוך] סי' תנ"ה.

8. Now, according to this we must understand [why], regarding matzah, the halachic authorities wrote not to put salt in the bread on Pesach, as is written in the Tur and Shulchan Aruch, section 455.

ולכאורה אינו מובן לפמשנ"ת [לפי מה שנתבאר] למעלה שורש ענין המלח מדוע יהיה שבמצה לא יהיה מלח וכמ"ש בגמרא פ"ח [פרק ח'] דשבת דע"ט ע"א מצה כמשמעו דלא מליח כו',

Seemingly this is not understood, according to what was explained above about the root of the matter of salt: why should there be no salt in matzah? And as is written in the Gemara, chapter 8 of Shabbos, folio 79a: "matzah, as its meaning implies: that is not salted," etc.

ובטו"ב סי' תנ"ה כתב לפי כי המלח הוא שורש הדין כו', ואין זה מספיק דאדרבה הוא מיתוק הדינים כנ"ל.

And in the טו"ב, section 455, he wrote [that it is] because salt is the root of judgment, etc. But this does not suffice, for on the contrary, it is the sweetening of the judgments, as mentioned above.

אך הענין מבואר בת"ז [בתיקוני זהר] תקון ס"ט דק"ח ע"א לחם עני בלא מלחא כו' בגין דאיהו מצה פרוסה כו' עד דתהא שלימה לא צריך לקרבא עלה מלח דאיהו חלם ומאי ניהו חלם אמצעי דכולהו עכ"ל [עד כאן לשונו],

But the matter is explained in the Tikkunei Zohar, Tikkun 69, folio 108a: "The bread of poverty, without salt," etc., "because it is a broken matzah," etc., "until it is whole, one should not offer upon it salt, which is cholem; and what is cholem? The middle one of them all." End of quote.

ופי' בכס"מ שכשהיא פרוסה היא אות דל"ת לשון דלות היינו לחם עוני.

And the Kisei Melech explains that when it is broken it is the letter dalet, a term of poverty (dalus), that is, "bread of poverty."

54 וצריך להשלימה באות ו' בתוכה שתהיה ה"א כו' ואז דוקא תקריב עליה מלח שהם ג' שמות הוי' שבחג"ת [שבחסד גבורה תפארת] עכ"ד [עד כאן דבריו].

And it must be completed with the letter vav within it, so that it becomes a hei, etc., and only then shall you offer salt upon it, which is the three Names Havayah that are in Chesed, Gevurah and Tiferes. End of his words.

והענין כי פי' לחם עני זהו ע"ד סיהרא לית לה מגרמה כלום ואזי היא בחי' עניה.

The explanation is that "bread of poverty" is along the lines of "the moon has nothing of its own"; and then it is in the state of poverty.

55 וכמ"ש בזח"א [בזהר חלק א] בראשית דל"ג א'. ויחי דרמ"ט ע"ב. ואין עני אלא בדעת. וע"י קבלתה משמשא נפקא ממסכנותא היינו ע"י שנמשך בה הדעת מבחי' שמש הוי'.

(As is written in the Zohar, Part I, Bereishis, folio 33a, [and] Vayechi, folio 249b.) And "there is no poor person except in knowledge." And through its receiving from the sun, it goes out of its poverty: that is, through Daas being drawn into it from the level of "a sun, Havayah."

וכמ"ש ברע"מ [ברעיא מהימנא] ר"פ כי תשא העשיר דא עמודא דאמצעיתא. היינו קו האמצעי דעת תפארת ועמ"ש בד"ה וידעת היום והשבות כו'. ומתחלה כשהיא רק בבחי' אמונה לבד נק' לחם עני.

And as is written in the Raaya Mehemna, at the beginning of Parshas Ki Sisa: "'The rich man': this is the middle pillar," that is, the middle line, Daas [and] Tiferes. And see what is written in the discourse beginning "And you shall know this day and take [it] to [your heart]," etc. And at first, when it is only in the state of faith alone, it is called "bread of poverty."

והנה תחלת העבודה צ"ל בבחי' אמונה לבד דווקא. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה.

Now, the beginning of divine service must be specifically in the manner of faith alone. And as our Sages, of blessed memory, said: "Chavakuk came and based them on one, as it is said, 'And the righteous man shall live by his faith.'"

וכתיב פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים (בישעיה סי' כ"ו ב'). וכדפירש"י [וכדפירש רש"י] שם. וכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות (שם ל"ג ו').

And it is written, "Open the gates, that a righteous nation that keeps faith may enter" (in Isaiah, chapter 26, [verse] 2), as Rashi explained there. And it is written, "And the faith of your times shall be a strength of salvations" (there, 33:6).

וממנה יבוא אח"כ לבחי' הדעת שהוא השגת פנימית התורה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. בפ"ד דאבות.

And from it he will afterwards come to the level of Daas, which is the comprehension of the inner dimension of the Torah. And as our Sages, of blessed memory, said, "Whoever fulfills the Torah in poverty will in the end fulfill it in wealth" (in chapter 4 of Avos).

ופי' במדר' [במדרש] שמואל. דר"ל [דרוצה לומר] מעוני הדעת. סופו לקיימה מעושר הדעת שהוא ישפיע עליו מחכמתו כו'

And it is explained in the Midrash Shmuel that it means "in poverty" of knowledge, [and] "will in the end fulfill it in wealth" of knowledge: that He will bestow upon him of His wisdom, etc.

וזהו אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה, וא"כ איך יתחיל. אלא כי יש ב' בחי' יראה הא' יראה תתאה והיא תרעא לאעלאה, ולכן אם אין יראה אין חכמה.

And this is "If there is no awe there is no wisdom; if there is no wisdom there is no awe." If so, how is one to begin? Rather, there are two levels of awe. The first is the lower awe, and it is "the gate for entering"; therefore, "if there is no awe there is no wisdom."

56 ואח"כ ע"י החכמה יזכה ליראה עילאה כו' ששם אין שייך חמוץ כו'. וזהו שאמרו יאה עניותא לישראל. ור"ל [ורוצה לומר] שיהיה בעיניו נגד הקב"ה בבחי' עני מן הדעת ולהיות בבחי' אמונה.

And afterwards, through wisdom, he will merit the higher awe, etc., where leavening (chimutz) does not apply, etc. And this is what they said, "Poverty befits Israel": meaning that in his own eyes, before the Holy One, blessed be He, he should be in the state of one poor in knowledge, and be in the state of faith.

וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] פרק י"ח דכתיב פתי יאמין לכל דבר ואצל הקב"ה הכל כפתיים, וכמ"ש בהמות הייתי עמך וכתיב אדם ובהמה תושיע הוי' וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דחולין דף ה' ע"ב אלו בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם הראשון ומשימים עצמם כבהמה דכאי רוח ע"ש בפרש"י [בפירש רש"י / בפירוש רש"י] כו'

As is written in Sefer shel Beinonim, Part I, chapter 18, that it is written, "The simple one believes every word," and before the Holy One, blessed be He, all are like simpletons; and as it is written, "I was [as] a beast with You"; and it is written, "Man and beast You save, Havayah," and our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Chullin, folio 5b: "These are people who are clever in knowledge like Adam, the first man, and make themselves like a beast": lowly of spirit; see there in Rashi's commentary, etc.

וכ"כ [וכן כתב] ברבות פ' בשלח פכ"א ע"פ יונתי אמר הקב"ה אצלי הם כיונה פותה כל מה שאני גוזר עליהם עושים כו'.

And so it is written in the Rabbos, Parshas Beshalach, chapter 21, on the verse "My dove": "The Holy One, blessed be He, said: Before Me they are like a simple dove; whatever I decree upon them they do," etc.

57 וע"כ בענין חיוב אכילת מצה שהוא תחלת העבודה צ"ל לחם עוני דוקא שהוא בחי' אמונה ואתכפיא בלי שום טעם ודעת.

Therefore, in the matter of the obligation to eat matzah, which is the beginning of divine service, it must be specifically "bread of poverty," which is the level of faith and subjugation (iskafya), without any reason or knowledge.

וע"כ אין ליתן בה מלח. שהמלח הוא נותן טעם להיות בחי' טעם ודעת שהוא גילוי פנימית התורה כו'.

Therefore one should not put salt in it; for salt gives taste, so that there be the level of taste and knowledge, which is the revelation of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah, etc.

וראשית העבודה צ"ל בבחי' לחם עוני דוקא. ולכן ישראל מונין ללבנה, אלא שאח"כ צריך להיות בה המשכת הדעת מבחינת שמשא

And the beginning of divine service must be specifically in the manner of "bread of poverty." Therefore Israel count by the moon. But afterwards there must be drawn into it Daas, from the level of the sun,

וזהו ענין מצה עשירה, ועמ"ש בפי' רבת תעשרנה פלג אלקים בד"ה והיה מספר בנ"י [בני ישראל] כחול הים כו' ואז מבחי' דל"ת נעשית ה' ועמ"ש בזה סד"ה המגביהי לשבת כו':

and this is the matter of "rich matzah." And see what is written in the explanation of "You greatly enrich it; the stream of G-d" in the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea," etc.; and then from the level of dalet it becomes a hei. And see what is written about this at the end of the discourse beginning "Who is raised up to sit," etc.

58 ט וביאור הענין יש להקדים מ"ש באו"ת [באור תורה] פ' קרח בשם ה"מ [הרב המגיד] נ"ע [נשמתו עדן] וז"ל [וזה לשונו] והנה נאמר באהרן ברית מלח עולם הוא. הוא כתיב והקרי היא.

9. To explain the matter, we must first preface what is written in Or Torah, Parshas Korach, in the name of the Maggid, whose soul is in Eden; and these are his words: "Now, it is said of Aharon, 'It (hu) is an everlasting covenant of salt': it is written hu, and the reading is hi.

והנה ידוע שאהרן שושבינא דמטרוניתא והוא המקשר עולמות ע"י עבודת הקרבנות והקטורת שהוא לשון קשר. כי תרגום ותקשור על ידו בפי' וישב וקטרת על ידיה.

Now it is known that Aharon is the groomsman of the Queen (Matronisa), and he is the one who binds the worlds through the service of the offerings and the incense (ketores), which is a term of binding; for the Targum of "and she tied on his hand," in Parshas Vayeshev, is "uketeras al yedeih."

59 וזהו פי' ברית מלח לשון עירוב כמו המלחים. היינו כדפרש"י [כדפירש רש"י / כדפירוש רש"י] בחומש פ' כי תשא ע"פ ממולח טהור קדש מעורב שיערב יפה יפה ואומר אני שדומה לו ויראו המלחים כו' שמהפכין כו' ע"ש.

And this is the meaning of "covenant of salt (melach)": a term of mixing, as in hamalachim (the sailors). That is, as Rashi explained in the Chumash, Parshas Ki Sisa, on the verse "salted (memulach), pure, holy": 'mixed, that he should mix it very well; and I say that similar to it is "And the sailors (hamalachim) were afraid," etc., for they turn [the water],' etc.; see there.

60 ופי' ברית מלח שכרת לו ברית שע"י עבודת הקרבנות יקשר ויערב העולם שהם כלל העולמות בא"ס שהוא יהיה הממוצע והמחבר והמקשר העולמות זה בזה כו'

And the meaning of "covenant of salt" is that He made a covenant with him that through the service of the offerings he would bind and mix the world, which is all the worlds as a whole (klalus), with the Infinite One (Ein Sof), so that he would be the intermediary that joins and binds the worlds to one another, etc.

וזהו עלה בכבש כו'. עד מערבית שהוא מדת אהרן ברית מלח שמערב העולמות כו',

And this is "He went up the ramp," etc., up to the western [corner] (ma'aravis), which is the attribute of Aharon, the covenant of salt, which mixes (me'arev) the worlds, etc.

והנה הכתיב ברית מלח עולם הוא והקרי היא כי למעלה הוא בהעלם גדול לכך כתיב הוא לשון נסתר אבל למטה כאשר בא תוך הקרי שהוא הדבור ושם הוא התגלות לכן נקי' היא עכ"ל [עד כאן לשונו],

Now, the written form is "an everlasting covenant of salt, hu," and the reading is hi, for above it is in great concealment, therefore it is written hu, a term of the hidden (nistar); but below, when it comes into the reading, which is speech, there it is revelation; therefore it is called hi." End of quote.

וזהו שבקטורת נאמר ממולח כי הקטרת הוא ענין הקשר והעירוב כו'.

And this is why of the incense it is said "salted," for the incense is the matter of binding and mixing, etc.

61 וביאור ענין שמערב העולמות, כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ביום חתונתו זו מתן תורה, וצ"ל מהו פי' חתונתו, אך כי חיתון פירושו תערובות כמ"ש בת"י [בתרגום ירושלמי] פ' עקב ז' ג'.

The explanation of how he mixes the worlds: our Sages, of blessed memory, said, "'On the day of his wedding': this is the Giving of the Torah." We must understand what "his wedding" means. But chitun (marriage) means mixing, as is written in the Targum Yerushalmi, Parshas Ekev, 7:3.

וא"כ פי' ביום חתונתו היינו ענין תערובות והתקשרות העולם באי"ס ב"ה ע"י התורה, והוא ע"פ מ"ש ברבות פ' וארא פי"ב ע"פ כל אשר חפץ ה' עשה

If so, the meaning of "on the day of his wedding" is the matter of the mixing and binding of the world with the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, through the Torah. And this is according to what is written in the Rabbos, Parshas Va'era, chapter 12, on the verse "Whatever Havayah desired He did":

אמר דוד אע"פ [אף על פי] שגזר הקב"ה השמים שמים להי' כו' כשבקש ליתן התורה בטל גזירה ראשונה ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל שנאמר וירד ה' על הר סיני.

"David said: Although the Holy One, blessed be He, decreed, 'The heavens are heavens to Havayah,' etc., when He wished to give the Torah He annulled the first decree and said, 'The lower ones shall go up to the upper ones, and the upper ones shall go down to the lower ones, and I will be the one who begins,' as it is said, 'And Havayah descended upon Mount Sinai.'

62 וכתיב ואל משה אמר עלה אל ה' הוי כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ עכ"ל [עד כאן לשונו].

And it is written, 'And to Moshe He said: Go up to Havayah.' Thus, 'Whatever Havayah desired He did, in the heavens and on the earth.'" End of quote.

ופי' ענין ירידה ועלייה יובן ממ"ש במ"א בד"ה ושמתי כדכד שמשותיך כדין וכדין כו' ועכ"פ [ועל כל פנים] הוא השתלשלות והמשכת האור מסוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] וזהו כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא כו' וזהו ענין ברית מלח עולם.

And the meaning of the descent and ascent will be understood from what is written elsewhere, in the discourse beginning "And I will make your windows of kadkod," "kedein ukedein," etc. At any rate, it is the descent (hishtalshelus) and drawing down of the light from the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) into the light that fills all worlds (memalei kol almin). And this is "For all that is in the heavens and on the earth": "which holds fast to heaven and earth," etc. And this is the matter of "an everlasting covenant of salt."

63 והנה פי' ליל שמורים הוא ע"ד שמור לנוקבא היינו מה שהמקבל ממתין ומצפה ומייחל אל המשפיע כעני הצופה ומביט מתי יתן הבעה"ב [הבעל הבית] לידו מאומה כמ"ש סד"ה זכור את יום השבת כו' בענין פי' שמור כו' ע"ש

Now, the meaning of "a night of watching (leil shimurim)" is along the lines of "shamor (guard) is for Nukva (the feminine)": that is, the recipient waits, anticipates and hopes for the giver, like a poor person who watches and looks [to see] when the householder will put something into his hand, as is written at the end of the discourse beginning "Remember the Shabbos day," etc., on the meaning of shamor, etc.; see there.

וכך הוא ענין ליל שמורים. אשר בחי' ליל הוא מדת החשך וההעלם ונמשך מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

And so is the matter of "a night of watching": for the level of "night" is the attribute of darkness and concealment, and it is drawn from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin).

64 ובחי' זו היא בחי' שמורים ומצפה להמשכת האור מבחי' סוכ"ע שהוא בלי גבול. ולכן נאמר שמורים לשון רבים ע"ש [על שם] התחברות משפיע ומקבל כמ"ש בזח"ב [בזהר חלק ב'] פ' בא דל"ח ע"ב

And this level is the level of "watching," and it anticipates the drawing down of the light from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is without limit. Therefore shimurim is said in the plural, on account of the joining of giver and recipient, as is written in the Zohar, Part II, Parshas Bo, folio 38b.

ולכן המצה היא דוקא לחם עני כעני הצופה ומביט כו' כנ"ל וכן פי' בפי' ויצא דקנ"ז ע"א בענין לחם עני מאן עני דא דוד מלכא דכתיב ביה כי עני ואביון אני.

Therefore the matzah is specifically "bread of poverty," like a poor person who watches and looks, etc., as mentioned above. And so it is explained in [the Zohar,] Parshas Vayetzei, folio 157a, concerning "bread of poverty": "Who is the poor one? This is King David, of whom it is written, 'For I am poor and needy.'

65 והאי לחם עני אקרי מצה נוקבא בלא דכורא מסכנותא הוי. אתקריבו לגבי מצה בקדמיתא כיון דקריבו לון יתיר עייל לון קב"ה [קודשא בריך הוא] בדרגין אחרנין ואתחבר דכורא בנוקבא וכדין מצה כד אתחברת בדכורא אקרי מצוה בתוספת ואי"ו עכ"ל [עד כאן לשונו].

And this 'bread of poverty' is called matzah: the feminine without the masculine is poverty. They were brought near to matzah at first; once He brought them nearer, the Holy One, blessed be He, brought them into other levels, and the masculine was joined with the feminine; and then matzah, when it is joined with the masculine, is called mitzvah, with the addition of a vav." End of quote.

66 ועמ"ש מענין וא"ו בד"ה הקל קול יעקב ומ"ש לקמן בד"ה ששת ימים תאכל מצות,

(And see what is written on the matter of the vav in the discourse beginning "The voice is the voice of Yaakov," and what is written below in the discourse beginning "Six days you shall eat matzos.")

וכיון שכן שבחי' מצה הוא דוקא לחם עני, שמשתמרת לקבל היחוד ואור העליון מבחי' סוכ"ע קודם שנמשך האור. רק הוא בבחי' שמור לנוק' [לנוקבא], ולכן נוהגין שלא ליתן מלח במצה, שבחי' ברית מלח עולם זהו כאשר כבר נמשך האור ונעשה בחי' תערובות וזהו ע"י אהרן שושבינא דמטרוניתא כו',

And since this is so, that the level of matzah is specifically "bread of poverty," which waits to receive the union and the supernal light from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), before the light has been drawn down, and it is only in the state of "shamor for Nukva," therefore the custom is not to put salt in matzah. For the level of "an everlasting covenant of salt" is when the light has already been drawn down and a state of mixing has come about, and this is through Aharon, the groomsman of the Queen, etc.

ומ"ש בדוד ברית מלח עולם זהו לאחר שרימם הקב"ה מלכותו ונמשך האור מבחי' סוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] וכמ"ש דוד ארוממך אלקי המלך כו', אבל בבחי' מצה לחם עני א"צ [אין צריך / אינו צריך] ליתן מלח כו'.

And what is said regarding David, "an everlasting covenant of salt," is after the Holy One, blessed be He, exalted his kingship and the light was drawn from the level of the light that encompasses all worlds into the light that fills all worlds (memalei kol almin), as David said, "I will exalt You, my G-d the King," etc. But at the level of matzah, "bread of poverty," there is no need to put salt, etc.

ומזה יובן איך מנהג ישראל תורה, ואח"כ בקרבנות שהוא ענין הקירוב והיחוד של המדרגות דממכ"ע [דממלא כל עלמין] וסוכ"ע בא המצוה ולא תשבית מלח כו' כדי להיות התקשרות והתחברות כו':

From this one will understand how "the custom of Israel is Torah." And afterwards, with the offerings, which are the matter of the drawing near and the union of the levels of the light that fills all worlds and the light that encompasses all worlds, comes the mitzvah "And you shall not omit the salt," etc., so that there be a binding and joining, etc.

67 י ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] ג"כ מה שפרש"י [שפירש רש"י / שפירוש רש"י] שהספנים נקראו מלחים ע"ש [על שם] שמהפכין את המים במשוטות כשמנהיגין את הספינה כו',

10. According to this, one may also explain what Rashi explained, that sailors are called malachim because they turn over the water with oars when they steer the ship, etc.

דהנה כתיב כה אמר ה' הנותן בים דרך (בישע' [בישעיה] סי' מ"ג י"ו) פי' כי ים עלמא דאתכסיא והקב"ה נותן בו דרך שיוכלו הנשמות לעלות שם.

For it is written, "Thus says Havayah, who makes a way in the sea" (in Isaiah, chapter 43, [verse] 16). The meaning is that the sea is the hidden world (alma de'iskasya), and the Holy One, blessed be He, makes a way in it, so that the souls can ascend there.

והיינו ע"י הספינות שהם הלבושים של תומ"צ [תורה ומצות] שבהן ועל ידן מתעלים בים היינו העלייה מבי"ע לאצי' כמ"ש בבה"ז [בביאורי הזהר] פ' בשלח דס"ז ע"א שיש נשמות הנק' נוני ימא וע"ד מן המים משיתיהו שהם בעצם מעלמא דאתכסיא נשמות דאצילות

That is, through the ships, which are the garments of Torah and mitzvos, in which and through which they ascend in the sea, that is, the ascent from Beriah, Yetzirah and Asiyah to Atzilus; as is written in Biurei HaZohar, Parshas Beshalach, folio 67a, that there are souls called "fish of the sea," along the lines of "for I drew him out of the water," which are in essence from the hidden world, souls of Atzilus.

אכן נשמות דבי"ע שהם מיבשה מעלמא דאתגליא לא יוכלו לעלות בים כי"א ע"י הלבושים שהם הנק' ארבין, שם אניות יהלכון כו'

But souls of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are from the dry land, from the revealed world (alma de'isgalya), cannot ascend in the sea except through the garments, which are called "boats" (arvin): "There ships go," etc.

וע"ש דס"ט ע"ג [עמוד ג'] שזהו ע"ד ויבא משה בתוך הענן כו' ועמ"ש מזה בתו"א [בתורה אור] פ' חיי שרה.

And see there, folio 69, column c, that this is along the lines of "And Moshe came into the midst of the cloud," etc. And see what is written about this in Torah Ohr, Parshas Chayei Sarah.

ועוד יש פי' הנותן בים שהוא מל' דרך שממשיך בו ההמשכה מלמעלה היינו ע"י יסוד ז"א שממשיך בו מחב"ד [מחכמה בינה ודעת] שבחכמה מלובש אור א"ס ב"ה

There is another explanation of "who makes in the sea": [the sea] is Malchus, [and] "a way" is that He draws into it the flow from above, that is, through the Yesod of Z'eir Anpin, which draws into it from Chochmah, Binah and Daas; for in Chochmah the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is enclothed.

(וכמ"ש מזה בזח"א [בזהר חלק א] בראשי' [בראשית] כ"ט סע"ב [סוף עמוד ב] מקץ קצ"ז ע"ב תרומה קל"ז סע"א [סוף עמוד א] ובסה"מ [ובספר הדרת מלך] סי' קי"ד קט"ו).

(As is written about this in the Zohar, Part I, Bereishis, [folio] 29, end of side b; Miketz, 197b; Terumah, 137, end of side a; and in Sefer Hadras Melech, sections 114 [and] 115.)

וזהו משרז"ל [משרבותינו זכרונם לברכה] ברבות קדושי' [קדושים] פכ"ה ע"פ אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לב"ו [לבשר ודם] להלך אחר הקב"ה אותו שכתוב בו בים דרכך כו' אלא כו' ויטע ה' אלקים גן בעדן אף אתם כו' ע"ש,

And this is what our Sages, of blessed memory, said in the Rabbos, Kedoshim, chapter 25, on the verse "After Havayah your G-d you shall walk": "Is it then possible for flesh and blood to walk after the Holy One, blessed be He, of whom it is written, 'Your way is in the sea,' etc.? Rather," etc., "'And Havayah G-d planted a garden in Eden': you too," etc.; see there.

והמכוון כי התו' [התורה] נק' עץ חיים ונק' גן היינו ג"ן סדרים דאורייתא וכן המצות הם עצי הגן והפרדס (ברבות פ' כי תצא).

The intent is that the Torah is called "a tree of life" and is called gan (garden), that is, the fifty-three (gan) portions of the Torah; and likewise the mitzvos are the trees of the garden and the orchard (in the Rabbos, Parshas Ki Seitzei).

וע"י קיום התומ"צ [התורה ומצות] יבואו לבחי' ומדרגת אחרי ה' אלקיכם תלכו מ"ש בו בים דרכך וכן הם יעלו ע"י"ז להיות להם דרך בים הנ"ל ועז"נ [ועל זה נאמר] דרכיה דרכי נועם כו' (משלי ג' י"ז)

And through fulfilling Torah and mitzvos they will come to the level and rank of "After Havayah your G-d you shall walk," of whom it is written, "Your way is in the sea"; and likewise through this they will ascend, so that there be for them a way in the sea mentioned above. And of this it is said, "Its ways are ways of pleasantness," etc. (Proverbs 3:17).

וזהו ושמרו דרך הוי' עמ"ש ע"ז בת"א [בתורה אור] פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' ובד"ה מהלכים בין העומדים בענין אם בדרכי תלך כו'.

And this is "And they shall keep the way of Havayah"; see what is written about this in Torah Ohr, Parshas Beshalach, in the discourse beginning "I will sing to Havayah," and in the discourse beginning "Walkers among those who stand," on the matter of "If you walk in My ways," etc.

אך הספינות והלבושים הנ"ל צריכים עוד לבחי' מלחים המנהיגים אותם בים וכמ"ש בזח"ב [בזהר חלק ב'] מ"ח ב' בענין דאתי חד דברא בימא כו',

But the ships and garments mentioned above still need the level of sailors (malachim) who steer them in the sea, as is written in the Zohar, Part II, [folio] 48b, concerning "one comes who steers in the sea," etc.,

שהוא דוקא הנותן בים דרך ע"י שממשיך בו האור והשפע מאור א"ס ב"ה כנ"ל וממתיק גבורות הגלים של הים אזי דוקא יוכלו הספינות ללילך בו.

which is specifically "who makes a way in the sea," through drawing into it the light and flow from the Infinite Light, blessed be He, as mentioned above, and sweetening the severities (Gevuros) of the waves of the sea; only then can the ships travel in it.

68 וע"ז רמזו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] בירושלמי פ"ב [פרק ב'] דשבת וברבות פ' בראשית פ"ו בחקתי פל"ה הנותן בים דרך מן העצרת ועד החג,

And to this our Sages, of blessed memory, alluded in the Jerusalem Talmud, chapter 2 of Shabbos, and in the Rabbos, Parshas Bereishis, chapter 6, [and] Bechukosai, chapter 35: "'Who makes a way in the sea': from Atzeres until the Festival,"

והיינו ע"י שאזי נמשך דרך הוי', כי בעצרת הוא מתן תורה כו' וע"ז נעשה בים דרך כו'

that is, because then "the way of Havayah" is drawn down; for on Atzeres is the Giving of the Torah, etc., and through this a way is made in the sea, etc.

ובעבודה זהו ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] מצות צריכות כוונה, והיינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות.

And in divine service, this is along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, "Mitzvos require intention"; that is, as our Sages, of blessed memory, said, "that he should accept upon himself the yoke of the kingdom of heaven first, and afterwards accept upon himself the yoke of the mitzvos."

עול מלכות שמים ע"י ק"ש [קריאת שמע] למס"נ [למסירות נפש] באחד, ע"ז ממשיך דרך הוי' בבחי' ים מלמעלה למטה, כי ים דומה לרקיע כו' לכסה"כ [לכסא הכבוד] כו' שזמנה משיכיר בין תכלת ללבן.

The yoke of the kingdom of heaven [is accepted] through the Shema, to give over one's soul in "One"; through this one draws "the way of Havayah" into the level of "sea," from above to below. For "the sea resembles the sky," etc., "the Throne of Glory," etc.; and [the Shema's] time is "from when one can distinguish between blue (techeles) and white,"

69 ותכלת דומה לים כו' לכסה"כ [לכסא הכבוד] אשר ע"י"ז ממשיך הנותן בים דרך מלמעלה למטה, וכמ"ש בים דרכך ושבילך כו'

and "techeles resembles the sea," etc., "the Throne of Glory," through which one draws down "who makes a way in the sea" from above to below; and as it is written, "Your way is in the sea, and Your path," etc.

ואח"כ יקבל עליו עומ"צ [עול מצוות] שאזי ע"י המצות שהם הארבין דהיינו האניות יוכלו גם הנשמות להיות להם דרך בים כו'.

And afterwards he should accept upon himself the yoke of the mitzvos; for then, through the mitzvos, which are the "boats," that is, the ships, the souls too can have a way in the sea, etc.

70 וע"כ נק' הספנים מלחים ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] שהוא ג"כ לשון תערובות שמהפכין את המים כו', ויש לפרש שהתערובות הוא שממשיכים דרך בים מלמעלה למטה להיות בים דרכך

Therefore sailors are called malachim, and Rashi explained that this too is a term of mixing, in that they turn over the water, etc. One may explain that the mixing is that they draw a way into the sea from above to below, so that there be "Your way is in the sea,"

וכן מלמטה למעלה שיוכלו אנשי היבשה שמעלמא דאתגליא להתעלות למעלה להיות להם השגה בעלמא דאתכסיא,

and likewise from below to above, so that the people of the dry land, who are from the revealed world, can ascend upward, to have comprehension of the hidden world.

אך קי"ס [קריעת ים סוף] הוא בחי' עליונה יותר שהים נעשה בו דרך יבשה ממש ואזי א"צ [אין צריך / אינו צריך] לארבין,

But the Splitting of the Sea of Reeds is a higher level, in which a way of actual dry land was made in the sea, and then there is no need for boats;

וע"ד מ"ש במ"א ע"פ צאינה וראינה כו' צאינה מן הלבושים והיינו ע"י גילוי. בעטרה שעטרה לו אמו היינו אור הכתר שע"י"ז הפך ים שהוא עלמא דאתכסיא להיות עלמא דאתגליא ממש

along the lines of what is written elsewhere on the verse "Go out and see," etc.: "Go out" from the garments, and this is through revelation, "with the crown with which his mother crowned him": that is, the light of Keser, through which He turned the sea, which is the hidden world, into the actual revealed world;

ואזי א"צ [אין צריך / אינו צריך] ללבושין הנק' ארבין שמפסיקין בין האדם לים החכמה שלא ניתן ליהנות מים החכמה כ"א ע"י לבוש ומשל החוצץ בינו ובין ים החכמה ע"ד ויבא משה בתוך הענן כו',

and then there is no need for the garments called "boats," which interpose between a person and the sea of wisdom. For it is not given to benefit from the sea of wisdom except through a garment and parable that separates between him and the sea of wisdom, along the lines of "And Moshe came into the midst of the cloud," etc.

אבל כאשר הפך ים ליבשה ממש לא יצטרך כלל ללבוש ומשל כ"א יהיה בו דרך כמו ביבשה ועז"נ [ועל זה נאמר] ובנ"י [ובני ישראל] הלכו ביבשה בתוך הים כו'.

But once He has turned the sea into actual dry land, there will be no need at all for a garment and parable; rather, there will be a way in it as on dry land. And of this it is said, "And the children of Israel walked on dry land in the midst of the sea," etc.

71 וזהו ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להי' אלקיך. פי' מצות בוא"ו זהו כשנמשך בבחי' מצה דלא מליח כו' בחי' וא"ו ונעשית בחי' מצוה,

And this is [the meaning of] "Six days you shall eat matzos, and on the seventh day [shall be] an assembly (atzeres) to Havayah your G-d." The explanation: matzos [is written] with a vav; this is when there is drawn into the level of matzah, which is unsalted, etc., the level of the vav, and it becomes the level of mitzvah.

ועי"ז אח"כ וביום השביעי נמשך בחי' עליונה יותר להיות הפך ים ליבשה,

And through this, afterwards, "on the seventh day," a yet higher level is drawn down, to be "He turned the sea into dry land."

וזהו ענין עצרת להוי' אלקיך ע"ד אחרי הוי' אלקיכם ממש תלכו מ"ש בו בים דרכך וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] ללבושים כו'. והיינו כדפרש"י [כדפירש רש"י / כדפירוש רש"י] ע"פ הנותן בים דרך דקאי על קריעת ים סוף:

And this is the matter of "an assembly to Havayah your G-d," along the lines of "After Havayah your G-d" Himself "you shall walk," of whom it is written, "Your way is in the sea," and there is no need for garments, etc. And this is as Rashi explained on the verse "who makes a way in the sea," that it refers to the Splitting of the Sea of Reeds.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 1

# ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלהיכם...

"And you shall eat, eating and being satisfied, and you shall praise the Name"

1 ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם (ביואל סי' ב').

"And you shall eat, eating and being satisfied, and you shall praise the Name of Havayah your G-d, Who has dealt wondrously with you; and My people shall never be ashamed" (in Joel, chapter 2).

ובילקוט שם וכשהוא מברך את הצדיקים כופל את ברכתם ואכלתם כו' ולא יבושו כו'.

And in the Yalkut there: "And when He blesses the righteous, He doubles their blessing: 'And you shall eat,' etc., 'and [My people] shall not be ashamed,' etc."

הנה ענין כוונת האכילה הוא כי יש נשמות ומלאכים בבחי' ההשתלשלות העולמות בי"ע ולכבודי בראתיו יצרתיו כו' ויש מלאכים דבריאה ויש מלאכים דיצי' [דיצירה] ויש מלאכים דעשי' [דעשיה].

Now, the matter of the intent in eating is that there are souls and angels at the level of the chain of descending worlds (hishtalshelus), the worlds of Beriah (Creation), Yetzirah (Formation) and Asiyah (Action): "For My glory I created him, I formed him," etc. There are angels of Beriah, there are angels of Yetzirah, and there are angels of Asiyah.

2 והנה למעלה המזון של המלאכים הוא מה שנמשך להן כח ועוז רוחני להיות משיגים אלהותו יתי' ולהיות עובדים אותו בכל לבם,

Now above, the food of the angels is the spiritual strength and might that is drawn down to them, so that they may grasp His G-dliness, may He be blessed, and serve Him with all their heart.

וכמ"ש ברבות ס"פ משפטים ע"פ כי שמי בקרבו לפי שאין מלאכי השרת ניזונין אלא מזיו שכינה שנאמר ואתה מחיה את כולם ועיין פי' ואתה מחיה בזח"ב [בזהר חלק ב'] ר"פ ואתה תצוה דקע"ט ע"ב.

And as is written in [Midrash] Rabbah, at the end of Parshas Mishpatim, on the verse "For My Name is within him": "Because the ministering angels are nourished only by the radiance of the Shechinah (Divine Presence), as it is said, 'And You give life to them all.'" And see the explanation of "And You give life" in the Zohar, Part II, at the beginning of Parshas Ve'atah Tetzaveh, folio 179b.

3 ובהשתלשלות המדרגות ע"י ריבוי רבבות ממוצעים שהם המלאכים שבכל העולמות שעובר השפע דרך שם וביניהם ונק' וכל קרבי שהם בחי' קרביים שדרך בם עובר השפע והמאכל ועי"ז נתהוה מזה מאכל גשמי.

And in the chain of descent (hishtalshelus) of the levels, by means of a multitude of myriads of intermediaries—namely the angels in all the worlds, through which and among which the flow passes, and which are called "and all my innards," for they are the level of innards, through which the flow and the food pass—through this, physical food comes into being from it.

4 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו שהמזל הוא כח רוחני וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם עד שמגיע בשרש כל השרשים במלאכים העליונים דבריאה שמקבלים כח ועוז מדבר ה' יתי להיות משיגים באלהות

As our Sages, of blessed memory, said: "There is no blade of grass below that does not have a mazal above that strikes it." For the mazal is a spiritual force, and "one higher than the high watches, and higher ones are above them," until it reaches the root of all the roots, in the supernal angels of the World of Beriah (Creation), who receive strength and might from the word of G-d, may He be blessed, so as to grasp G-dliness.

ומהם נשתלשל ונתהווה המאכל גשמי שמבחי' פני שור שבמרכבה שהם מלאכים שמבחי' גבורה נמשך למטה נפש הבהמות ומבחי' פני נשר נמשכו העופות כו'

And from them physical food descended and came into being: from the level of the face of the ox in the Chariot, which are angels from the level of Gevurah (restraint), the soul of the animals is drawn down below, and from the level of the face of the eagle the birds were drawn down, etc.

וכשמתגלה למעלה מזון רוחני והשפעה למלאכים אזי בהשתלשלות וירידות המדרגות מתגלה למטה ג"כ ברכת השנה וכל מיני תבואתה

And when spiritual food and influence for the angels are revealed above, then, through the chain of descent (hishtalshelus) and the descents of the levels, the blessing of the year and all kinds of its produce are revealed below as well.

(ועי' בזהר ס"פ מקץ דף ר"ד ע"א וע"ב ודף קצ"ד ע"א בענין שני השבע או ההפך ח"ו [חס ושלום], ובזהר פ' אחרי דנ"ט ע"ב בענין המטר).

(And see in the Zohar, at the end of Parshas Miketz, folio 204a and b, and folio 194a, on the matter of the years of plenty, or the reverse, G-d forbid; and in the Zohar, Parshas Acharei, folio 59b, on the matter of the rain.)

והמכוון בירידה זו הוא כשיאכל האדם ששרשו ג"כ משם שיש נשמות דבריאה והם בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] יותר מן המלאכים, וכמ"ש במ"א בד"ה אני ישנה ולבי ער ובד"ה מזמור שיר חנוכת הבית,

And the intent of this descent is that the human being, whose root too is from there, should eat [it]; for there are souls of Beriah, and they are at a more inward level (pnimiyus) than the angels, as is explained elsewhere, in the discourse beginning "I sleep, but my heart is awake," and in the discourse beginning "A psalm, a song for the dedication of the House."

וכשיאכל אותם הן מוסיפים בו כח ושכל להיותם מבחי' אלה המלכים לפני מלך מלך כו' אלא שירדו

And when he eats them, they add strength and intellect to him, because they are from the level of "these are the kings... before any king reigned," etc., only they descended.

וע"י שיאכל אותם הוא מעלה אותם לשרשם בבחי' הפנימית שהוא בחי' פני אדם לארבעתן, שלכך האדם דייקא יוכל להעלותן להיותו מבחי' קו האמצעי שמבריח מן הקצה כו'. ועמ"ש מזה בד"ה כה תברכו את בנ"י [בני ישראל].

And by eating them he raises them to their root, in the inner level, which is the level of "the face of a man, for the four of them." That is why specifically the human being can raise them: because he is from the level of the middle line, which "passes through from end [to end]," etc. And see what is written about this in the discourse beginning "Thus shall you bless the children of Israel."

5 והנה כמו שהמלאכים דעתה נחשבים לבחינת בהמות לגבי הנשמות כי בשרש שרשן הן מבחי' בהמות וחיות שבמרכבה שהם בחי' מקבלים מן האדם העליון,

Now, just as the angels of the present are considered the level of animals in relation to the souls, for at the root of their root they are from the level of the animals and the chayos (living creatures) of the Chariot, which are the level of recipients from the supernal Man,

כך אפי' [אפילו] הנשמות דעתה לגבי הנשמות שיתגלו לעתיד נק' ג"כ בהמות כדאיתא ברע"מ [ברעיא מהימנא] שיש נשמות בחי' בהמות כו' ע"ש.

so even the souls of the present, in relation to the souls that will be revealed in the Time to Come, are also called animals, as is stated in the Raaya Mehemna, that there are souls [that are] the level of animals, etc.; see there.

(ועיין מענין הנשמות החדשות שיתגלו לעתיד בספר הגלגולים פרק ז', וקרוב לסופו בד"ה ענין נשמות חדשות, ובמ"ח מסכת השגת הנשמות, ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] ר"פ תולדות גבי ועטרותיהם בראשיהם).

(And on the matter of the new souls that will be revealed in the Time to Come, see Sefer HaGilgulim, chapter 7, and near its end, in the passage beginning "The matter of new souls"; and Mishnas Chassidim, Tractate Hasagas HaNeshamos; and the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto), at the beginning of Parshas Toldos, on "and their crowns on their heads.")

ולפיכך יצטרכו גם המה להתעלות באותן הנשמות והיינו ע"י שיתגשמו וירדו בבחינת מאכלים הגשמים לויתן ושור הבר.

Therefore they too will need to be elevated within those souls, namely by becoming physical and descending to the level of physical foods: the Leviathan and the Wild Ox (Shor HaBar).

[ועמ"ש מענין לויתן ושור הבר בד"ה לויתן זה יצרת לשחק בו בפ' שמיני], והצדיקים יאכלו אותם ויעלו לשרשם את המאכלים כדוגמת שהנשמות דעתה מעלים המאכלים הגשמיי' [הגשמיים] ששרשם מהמלאכים.

(And see what is written on the matter of the Leviathan and the Wild Ox in the discourse beginning "This Leviathan You formed to play with," in Parshas Shemini.) And the righteous will eat them and raise the foods to their root, just as the souls of the present raise the physical foods whose root is from the angels.

(וקרוב הדבר בודאי לומר שרק ניצוץ והארה מהנשמות ירד ונתלבש בלויתן ושור הבר הגשמיים וע"י אכילת הניצוץ וההארה יתעלה ג"כ השרש דכה"ג [דכהאי גוונא] הוא בקרבנות כמ"ש במ"א בד"ה לבבתני שכל המלאכים וחיות הקדש מתנשאים ומתעלים ומתרוממים ע"י הקרבן עליי' [עלייה] נפש הבהמה ששרשה לוקח מהם כו' ע"ש).

(And it is certainly reasonable to say that only a spark and a glimmer of the souls descended and was clothed in the physical Leviathan and Wild Ox, and through eating the spark and the glimmer the root too will be elevated. The like of this is [found] with the offerings, as is explained elsewhere, in the discourse beginning "You have captured my heart": that all the angels and the holy chayos are uplifted, elevated and exalted through the offering, the ascent of the soul of the animal, whose root is taken from them, etc.; see there.)

והטעם הוא כי עתה אין האור מתגלה רק בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ששרשו מקו וחוט שהוא אחרי צמצום אור הא"ס, ומבחי' זו הם כל הנשמות דעתה,

And the reason is that now the light is revealed only at the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), whose root is from the kav (line of light) and thread, which comes after the tz-imtzum (contraction) of the Infinite Light (Or Ein Sof); and from this level are all the souls of the present,

אבל לעתיד יהי' [יהיה] בחי' התגלות הסוכ"ע שהוא בחי' העיגול שלפני הקו ומבחי' זו הוא ענין הנשמות שיתגלו לעתיד, ואותן הנשמות הן גבוהות בערך הרבה כו'.

but in the Time to Come there will be the revelation of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is the level of the circle that precedes the kav, and from this level are the souls that will be revealed in the Time to Come. And those souls are higher by far, etc.

6 וזהו ואכלתם אכול. פי' דבר שכבר נאכל תחזרו ותאכלו אותו דהיינו הנשמות דעתה שכבר היו בבחי' אדם יחזרו ויאכלו אותן להעלותן למעלה יותר.

And this is [the meaning of] "And you shall eat, eating (achol)." That is: something that has already been eaten, you will eat again. Namely, the souls of the present, which were already at the level of "man," will be eaten again, to raise them higher.

וזהו והללתם כו' אשר עשה עמכם להפליא

And this is [the meaning of] "And you shall praise," etc., "Who has dealt wondrously with you."

כי לעתיד אחר כל הבירורים והעליות שיתעלו כל הדברים התחתונים ע"י הנשמות דעתה, והנשמות דעתה ע"י הנשמות שיתגלו לעתיד אז יהיה א"ח עט"ב [עטרת בעלה] בבחי' אור חוזר ממטה למעלה כתר מל' שיהי' [שיהיה] מל' בבחי' כתר נעוץ סופן כו'

For in the Time to Come, after all the refinements and ascents, when all the lower things will have been elevated through the souls of the present, and the souls of the present through the souls that will be revealed in the Time to Come, then "a woman of valor [will be] the crown of her husband," at the level of returning light (or chozer) from below upward, Keser (the Crown) of Malchus (sovereignty): that Malchus will be at the level of Keser, "their end is wedged [in their beginning]," etc.

ויהיו כל ההשפעות ע"י בחי' מל' וכמ"ש והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני כו'.

And all the flows of influence will be through the level of Malchus, as it is written, "And it shall be on that day that living waters will go out from Jerusalem, half of them toward the eastern sea," etc.

(ועמ"ש סד"ה קול דודי כו' בענין האבות והאמהות) ויהיה אז בבחי' פלא. וזהו אשר עשה עמכם להפליא היינו שסוף מעשה יהיה תחלה בבחי' פלא כתר מל'.

(And see what is written at the end of the discourse beginning "The voice of my beloved," etc., on the matter of the Patriarchs and the Matriarchs.) And it will then be at the level of Pele (wonder). And this is [the meaning of] "Who has dealt wondrously (lehafli) with you": that the end of action will be first, at the level of Pele, Keser of Malchus.

ובזה יובן מ"ש אח"כ ולא יבושו עמי. כי הנה אנו אומרים מהרה ישמע כו' קול כלה קול הוא המשכה והשפעה.

And with this we will understand what it says afterwards, "and My people shall not be ashamed." For we say, "Speedily may there be heard," etc., "the voice of the bride." A voice is a drawing down and a bestowal.

7 והנה עתה כתיב הקל קול יעקב מבחי' דכר נמשך ההשפעה בנוק' [בנוקבא]

Now, at present it is written, "The voice is the voice of Yaakov": from the level of the masculine (dechar) the influence is drawn into Nukva (the feminine).

אבל הכלה אין לה בחי' קול כי המל' הוא רק בחינת מקבל, ולכך החתן אומר הרי את מקודשת והכלה שותקת כי אין לה קול כו' וכמ"ש מזה סד"ה ויגש אליו יהודה גבי מהרה ישמע כו' ע"ש.

But the bride has no level of voice, for Malchus (sovereignty) is only the level of a recipient. That is why the groom says, "Behold, you are consecrated," and the bride is silent, for she has no voice, etc.; as is written about this at the end of the discourse beginning "And Yehudah approached him," regarding "Speedily may there be heard," etc.; see there.

אבל לעתיד שתתעלה המל' אחר כל הבירורים להיות א"ח עט"ב [עטרת בעלה] ולהיות בבחי' או"ח [אור חוזר] כתר מל' ותהיה היא המשפיע אז נאמר קול כלה, ולזאת ולא יבושו עמי,

But in the Time to Come, when Malchus will be elevated after all the refinements, to be "a woman of valor, the crown of her husband," and to be at the level of returning light (or chozer), Keser (the Crown) of Malchus, and she will be the one who bestows—then it is said, "the voice of the bride." And because of this, "and My people shall not be ashamed."

כי עכשיו הוא כמ"ש במשנה ספ"ז דפסחים והכלה הופכת פניה ואוכלת, ע"ד מה דאיתא בירושלמי פ"ק [פרק קמא] דערלה סימנא דאכיל מן חבריה בהית (פי' מתבייש) מסתכלא ביה,

For now it is as is stated in the Mishnah, at the end of chapter 7 of Pesachim: "And the bride turns her face away and eats"—in the manner of what is stated in the Jerusalem Talmud, chapter 1 of Orlah: "The sign of one who eats from his fellow: he is abashed (meaning, ashamed) to look at him."

וכיון שעכשיו הכלה שהיא המל' היא רק בחי' מקבל לכן הופכת פניה ואוכלת וזהו ענין הבושה בהית מסתכלא ביה.

And since now the bride, who is Malchus, is only the level of a recipient, she therefore turns her face away and eats; and this is the matter of the shame: "he is abashed to look at him."

אבל לעתיד ולא יבושו עמי כי אחר הבירור והעלייה תהיה היא עט"ב [עטרת בעלה] ואז תהיה היא בבחי' משפיע וא"כ ממילא ולא יבושו כו'.

But in the Time to Come, "and My people shall not be ashamed": for after the refinement and the ascent she will be "the crown of her husband," and then she will be at the level of one who bestows; and if so, as a matter of course, "and they shall not be ashamed," etc.

8 וזהו ענין כפל הברכה שמלבד שיתעלו כ"כ [כל כך] להיות ואכלתם אכול כנ"ל עוד זאת גם כי ולא יבושו לפי שתהיה א"ח [אשת חיל] עט"ב [עטרת בעלה] ובחי' משפיע, ועיין בגמרא פ"ק [פרק קמא] דמ"ק [דמועד קטן] ד"ט ע"ב ברכך ברכתא כו'

And this is the matter of the doubling of the blessing: besides their being elevated so greatly as to be [the meaning of] "And you shall eat, eating," as mentioned above, there is this as well: "and they shall not be ashamed," because "a woman of valor" will be "the crown of her husband" and the level of one who bestows. And see in the Gemara, chapter 1 of Moed Katan, folio 9b: "He blessed you with the blessing," etc.

וכ"ה במדרש תנחומא ס"פ בראשית ועיין בתד"א [בתנא דבי אליהו] ח"א [חלק א'] פ"כ ובמדרש רבה פ' דברים דרפ"ז א' אבל הכוכבים כו'.

And so it is in Midrash Tanchuma, at the end of Parshas Bereishis. And see in Tanna DeBei Eliyahu, Part I, chapter 20, and in Midrash Rabbah, Parshas Devarim, folio 287a: "But the stars," etc.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש (ועמ"ש עוד בד"ה ואשה כי תדור בפי' ולא יתבוששו. והנה בתד"א [בתנא דבי אליהו] שם איתא בענין אשר עשה עמכם להפליא מאי להפליא בין מעשיהם של צדיקים למעשיהם של רשעים בגיהנם.

And this is what our Sages, of blessed memory, said: "The righteous are destined to have 'Holy' said before them." (And see further what is written in the discourse beginning "And if a woman vows," on the meaning of "and they were not ashamed." Now, in Tanna DeBei Eliyahu there, it is stated on the matter of "Who has dealt wondrously (lehafli) with you": "What is lehafli? Between the deeds of the righteous and the deeds of the wicked in Gehinnom."

נראה דפירוש להפליא ג"כ מלשון לפלא נדר בפ' אמור כ"ב כ"א דפרש"י [דפירש רש"י / דפירוש רש"י] להפריש וכן כי יפליא לנדור נדר נזיר

It appears that lehafli is also to be understood in the sense of "lefalei a vow," in Parshas Emor, 22:21, which Rashi explains as "to set apart"; and likewise, "when he shall yafli to vow the vow of a Nazirite."

ובגמרא ספ"ז דעירובין דפ"ב ע"א בענין לא ניתנה נזירות אלא להפלאה שיהא נדרו מפורש כו' ועם היות כי ענין מפורש הוא לשון ביאור אך הוא ג"כ לשון פירוד והבדל כמו בתוך צאנו נפרשות (ביחזקאל ל"ד י"ב).

And in the Gemara, at the end of chapter 7 of Eruvin, folio 82a, on the matter that "Naziriteship was not given except for hafla'ah: that his vow be explicit (mefurash)," etc. And although mefurash is an expression of clarification, it is also an expression of separation and distinction, as in "among his sheep that are scattered (nifrashos)") (in Ezekiel 34:12).

וכוונת התד"א [התנא דבי אליהו] היינו שעם היות שיהיה הגילוי מבחי' פלא עליון דקמיה כחשכה כאורה ואם צדקת מה תתן לו. ורבו פשעיך כו'.

And the intent of Tanna DeBei Eliyahu is this: although the revelation will be from the level of the supernal Pele (wonder), before which "darkness is as light," and "If you are righteous, what do you give Him?" and "[if] your transgressions are many," etc.,

עכ"ז [עם כל זה] יומשך משם ג"כ להפריש בין מעשיהם של צדיקים כו' והוא ע"ד מ"ש ברבות בראשית ספ"ב [סוף פרק ב'] ויאמר אלקים יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים

nevertheless, from there it will also be drawn down to distinguish between the deeds of the righteous, etc. And this is along the lines of what is said in Bereishis Rabbah, at the end of chapter 2: "'And G-d said, Let there be light': these are the deeds of the righteous.

אבל איני יודע באיזה מהן חפץ כו' כיון דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב הוי במעשיהן של צדיקים הוא חפץ

But I do not know which of them He desires, etc. Since it is written, 'And G-d saw the light, that it was good,' hence He desires the deeds of the righteous."

דלכאורה אין לזה פירוש איך שייך לומר אבל איני יודע באיזה מהן חפץ מהו הספק. אלא הענין ע"ד הנ"ל משום דקמיה כולא כלא חשיבי וכחשכה כאורה.

For seemingly this has no explanation: how can one say, "But I do not know which of them He desires"? What is the doubt? Rather, the matter is along the lines of the above: because before Him all is considered as nothing, and "darkness is as light."

9 ועמ"ש מזה בד"ה ויאבק איש ובד"ה בשלח פרעה. אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] צמצם א"ע [את עצמו] כביכול להיות חפץ במעשיהן של צדיקים דוקא וזהו אשר עשה עמכם להפליא.

And see what is written about this in the discourse beginning "And a man wrestled" and in the discourse beginning "When Pharaoh sent out." But nevertheless, He contracted Himself, as it were, to desire specifically the deeds of the righteous; and this is [the meaning of] "Who has dealt wondrously with you."

והוא הפלא ופלא להיות מפליא ומפריש כו'. ועמ"ש מזה בד"ה כי עמך מקור חיים. ולקמן סד"ה מצה זו כו'

And this is a wonder of wonders: that He should distinguish (mafli) and set apart, etc. And see what is written about this in the discourse beginning "For with You is the source of life," and below, at the end of the discourse beginning "This matzah," etc.

וגם פי' בתד"א [בתנא דבי אליהו] שם ולא יבושו כו' כדי שיהא לכם שכר משלכם כו' דהיינו שלא יאכלו נהמא דכסופא:

And Tanna DeBei Eliyahu there also explains "and they shall not be ashamed," etc.: "so that you may have a reward of your own," etc.—that is, that they should not eat "bread of shame."

10 ב ומכ"ז [ומכל זה] יובן ג"כ המדרש רבה פ' צו פרשה ח' ע"פ זה קרבן אהרן כו' ביום המשח אותו

2. And from all this we will also understand the Midrash Rabbah, Parshas Tzav, section 8, on the verse "This is the offering of Aharon," etc., "on the day of his anointing":

זה שאמר הכתוב (שופטים סימן י"ד) ויאמר להם מהאוכל יצא מאכל כו'

"This is what Scripture says (Judges, chapter 14): 'And he said to them: Out of the eater came forth food,' etc.

והיה שמשון תמיה בלבו ארי אוכל כל החיות ועכשיו יצא ממנו מאכל, כך אהרן אוכל כל הקרבנות ועכשיו יצא ממנו קרבן ואיזהו זה קרבן אהרן כו', ולפי פשוטו אינו מובן כלל מהו ענין התמיה.

Shimshon wondered in his heart: a lion eats all the animals, and now food has come out of it! So too, Aharon eats all the offerings, and now an offering comes out of him. And which is it? 'This is the offering of Aharon,' etc." According to its plain sense, it is not at all understood what the wonder is about.

אך הענין כידוע מענין ואם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם שהוא אכילת כהנים שכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים ואחת אכילת מזבח,

But the matter is as is known concerning "And if it is at all eaten (he'achol ye'achel)": "Scripture speaks of two eatings"—one is the eating of man, which is the eating of the kohanim, for "the kohanim eat and the owners are atoned"; and one is the eating of the altar.

והנה אכילה זו הוא ענין בירור דשם מ"ה [שם מ"ה] המברר ב"ן [שם ב"ן], והנה אכילת מזבח זהו ענין ארי אוכל פני ארי [אריה] דאכיל קרבנין ועיין בזהר בראשית ד"ו ע"ב מענין זה.

Now, this eating is the matter of refinement by the Name Mah (45), which refines [the Name] Ban (52). And the eating of the altar is the matter of "a lion eats": the face of the lion that eats offerings. And see in the Zohar, Bereishis, folio 6b, on this matter.

אך הוא בחיצוניות העולמות אשה ריח ניחוח בבי"ע, אבל בחי' אדם דכליל כולא אינו אוכל אלא באכילת אדם התחתון אתם קרויים אדם נעשה אדם בצלמנו כו'.

However, this is in the outer dimension (chitzoniyus) of the worlds—"a fire-offering, a pleasing fragrance"—in Beriah, Yetzirah and Asiyah. But the level of Man, which includes everything, eats only through the eating of the lower man: "You are called man (adam)"; "Let us make man in Our image," etc.

11 וזהו ענין שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים נמצא אהרן הוא המברר והמעלה הניצוצים דשם ב"ן [שם ב"ן] וכן בחי' ארי [אריה] דאכיל קרבנין הוא המברר כו'

And this is the matter that "the kohanim eat and the owners are atoned": it follows that Aharon is the one who refines and elevates the sparks of the Name Ban. So too, the level of the lion that eats offerings is the one who refines, etc.

כי נפש הבהמה נלקחה משמרי האופנים שלא הוברר ולכן בירור שלה הוא ע"י פני אריה שבמרכבה שהיא למעלה אפילו מבחינת האופנים עצמן כו'.

For the soul of the animal was taken from the dregs of the ofanim that were not refined; and therefore its refinement is through the face of the lion in the Chariot, which is higher even than the level of the ofanim themselves, etc.

(ועמ"ש בד"ה זאת חנוכת המזבח וסד"ה ואהי' [ואהיה] אצלו אמון גבי תבל ארצו ובד"ה ואריה כבקר יאכל תבן ועי' [ועיין] בזהר פ' צו דל"ב ע"ב ודל"ג ע"א).

(And see what is written in the discourse beginning "This is the dedication of the altar," and at the end of the discourse beginning "And I was beside Him as a nursling," regarding "His inhabited world," and in the discourse beginning "And the lion shall eat straw like the ox"; and see in the Zohar, Parshas Tzav, folios 32b and 33a.)

והנה מבואר במ"א שמה שהוא בחי' מברר בודאי שהוא עצמו כבר נתברר בתכלית דהרי לא יכול לברר ולהעלות זולתו אם הוא עצמו עדיין לא נתברר.

Now, it is explained elsewhere that whatever is at the level of one who refines has certainly itself already been refined completely; for it cannot refine and elevate another if it itself has not yet been refined.

ועמ"ש מזה בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב וכענין מ"ש בספרי ס"פ עקב סמוך לפלטין שלך לא כבשת ואתה הולך ומכבש חוץ לארץ,

And see what is written about this in the explanation on the verse "Who has counted the dust of Yaakov." And it is like what is said in the Sifrei, at the end of Parshas Eikev: "Near your own palace you have not conquered, and you go and conquer outside the Land!"

וכמ"ש במ"א דלכך אסור לאכול קודם התפלה לפי שהאכילה הוא ענין בירור הנצוצים שבמאכל ולהעלות המאכל

And as is explained elsewhere, this is why it is forbidden to eat before prayer: because eating is a matter of refining the sparks in the food and elevating the food,

ולכן פתח במזבח וסיים בשולחן כו' כמ"ש במ"א, ואיך יעלה המאכל והוא עצמו עדיין מקושר למטה כ"א ע"י התפלה שעת צלותא שעת קרבא

and therefore "it opened with the altar and concluded with the table," etc., as is explained elsewhere. And how can he elevate the food while he himself is still bound below? Only through prayer —"the time of prayer is the time of battle"—

והוא המשכת אלקות בנפש ע"י ח"י ברכאן באי"י [ברוך אתה ה'] כו' אז אח"כ דוקא יוכל לאכול ולהעלות המאכל ג"כ.

which is the drawing down of G-dliness into the soul through the eighteen blessings, "Blessed are You, Havayah," etc.; then, specifically afterwards, he can eat and elevate the food as well.

עיין מענין זה בד"ה כה תברכו את בני ישראל ובד"ה קדש ישראל, וא"כ כיון דבחי' פני אריה אכיל קרבנין עכצ"ל [על כרחך צריך לומר] שהוא עצמו כבר נתברר,

See on this matter in the discourse beginning "Thus shall you bless the children of Israel" and in the discourse beginning "Israel is holy." And if so, since the level of the face of the lion eats the offerings, you are compelled to say that it itself has already been refined.

ועד"ז אהרן אוכל כל הקרבנות שאכילתו גורם וממשיך אכילת אדם העליון שעל הכסא שלמעלה גם מבחי' פני אריה שבמרכבה כו'.

And in the same way, Aharon eats all the offerings, for his eating brings about and draws down the eating of the supernal Man upon the Throne, who is higher even than the level of the face of the lion in the Chariot, etc.

12 ועמ"ש ע"פ בהעלותך את הנרות בענין אהרן אותיות נראה. וזהו כענין אריה אותיות ראיה אלא שאהרן הוא בבחי' גבוה יותר כנ"ל.

And see what is written on the verse "When you kindle the lamps," on the matter that Aharon has the letters of nirah ("was seen"). And this is like the matter of aryeh (lion), which has the letters of re'iyah (sight), except that Aharon is at a higher level, as mentioned above.

ועוד נת' [נתבאר] ענין אהרן שהוא בחי' א' ה"ר ן' עיין מזה ע"פ נשא את ראש בני גרשון.

And it was further explained that Aharon is the level of alef, har, nun; see about this on the verse "Take a census of the sons of Gershon."

13 ומכ"ז [ומכל זה] מובן איך בחי' אהרן הוא מרכבה לבחי' עליונות מאד שכבר נתבררו בתכלית הבירור ולכן נאמר עליו ונחנו מ"ה [מה] שהוא ג"כ מבחי' מ"ה [מה] כמו משה,

From all this it is understood how the level of Aharon is a chariot for very lofty levels, which have already been refined with the utmost refinement. Therefore it is said of him, "And what (mah) are we?"—for he too is from the level of Mah, like Moshe.

וכתיב ואהרן מה הוא, וא"כ גדלה התמיה איך עכשיו יצא ממנו קרבן דהיינו שנעשה בחי' מתברר

And it is written, "And Aharon, what (mah) is he?" If so, the wonder is all the greater: how is it that now an offering comes out of him, that is, that he becomes the level of one who is refined?

כי ענין הבאת הקרבן הוא הוראה שהמביא הקרבן הוא צריך בירור והעלאה וע"י הקרבן הוא מתברר ומתעלה כו'.

For bringing an offering indicates that the one who brings the offering needs refinement and elevation, and through the offering he is refined and elevated, etc.

14 וא"כ אהרן שהוא אוכל כל הקרבנות והוא המעלה את כולם איך יתכן שיהיה הוא עצמו עדיין צריך בירור והעלאה. וזהו כוונת המדרש דלכאורה הוא תמיה גדולה.

If so, Aharon, who eats all the offerings and is the one who elevates them all—how is it possible that he himself should still need refinement and elevation? And this is the intent of the Midrash, for seemingly it is a great wonder.

אלא שהענין הוא ע"ד הנ"ל דואכלתם אכול כי מה שעתה הוא בחי' נשמות גבוהות מאד וכבר נתקנו ונתבררו בתכלית

But the matter is along the lines of what was said above about "And you shall eat, eating": for what is now the level of very lofty souls, which have already been rectified and refined completely,

עד שהם בחי' מבררים ומעלים הניצוצות כו', עכ"ז [עם כל זה] לגבי הנשמות שיתגלו לעתיד מבחי' סוכ"ע נקראו בשם בהמות עד שצריכין העלאה.

to the point that they are the level of those who refine and elevate the sparks, etc.—nevertheless, in relation to the souls that will be revealed in the Time to Come from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), they are called by the name "animals," to the point that they need elevation.

15 וזהו ממש ענין מהאוכל יצא מאכל שמה שהיה בחי' אוכל ומברר ומתקן זולתו, עכשיו יצא ממנו מאכל שירדו בבחי' מאכלים הגשמיים דלויתן ושור הבר והיינו שעי"ז יתעלו יותר כו'.

And this is precisely the matter of "Out of the eater came forth food": that what was the level of one who eats, refines and rectifies another—now food comes out of it, since they descended to the level of the physical foods of the Leviathan and the Wild Ox; that is, so that through this they will be elevated higher, etc.

ועד"ז הוא ענין החידה דשמשון. כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דסוטה דף י' א"ר [אמר רבי] יוחנן שמשון על שמו של הקב"ה נק' שנאמר כי שמש ומגן הוי' אלקים אשר שם הוי' הוא בחי' שמש שלמעלה מבחינת שם אלקים

And along these lines is the matter of Shimshon's riddle. For our Sages, of blessed memory, said, in chapter 1 of Sotah, folio 10: "Rabbi Yochanan said: Shimshon was called by the Name of the Holy One, blessed be He, as it is said, 'For a sun (shemesh) and a shield is Havayah Elokim.'" For the Name Havayah is the level of a sun, which is above the level of the Name Elokim,

שהוא בחי' מגן ונרתק להסתיר גילוי שם הוי' והמלאכים דבי"ע מקבלים ע"י המגן והנרתק כו'.

which is the level of a shield and a sheath to conceal the revelation of the Name Havayah; and the angels of Beriah, Yetzirah and Asiyah receive through the shield and the sheath, etc.

16 ולכן הנה גם בחי' אריה דאכיל קרבנין שהוא בחי' אוכל ומעלה כו' יצא ממנו מאכל לגבי שם הויה שהוא בחי' שמש

Therefore, even the level of the lion that eats offerings, which is the level of one who eats and elevates, etc.—food came out of it in relation to the Name Havayah, which is the level of a sun.

כי תכלית תשוקת המלאכים הוא לאשתאבא בגופא דמלכא וכמ"ש במ"א ע"פ אני ישנה ולבי ער שע"ז נאמר אכלתי יערי עם דבשי.

For the ultimate longing of the angels is "to be absorbed into the body of the King," as is explained elsewhere on the verse "I sleep, but my heart is awake," that of this it is said, "I have eaten my honeycomb with my honey."

וזהו ענין כי מגוית האריה רדה הדבש ועמ"ש בד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים כו'.

And this is the matter of "for he had scraped the honey out of the carcass of the lion." And see what is written in the discourse beginning "And behold, we were binding sheaves," etc.

17 והנה עד"ז הוא ענין זה קרבן אהרן כו' ביום המשח אותו כו'

Now, in the same way is the matter of "This is the offering of Aharon," etc., "on the day of his anointing," etc.

כי עם היותו בחי' אהרן שהוא בחי' מ"ה [שם מ"ה] דהיינו שכבר הוא מבורר בתכלית עד שראוי לברר ולהעלות כל הקרבנות, עכ"ז [עם כל זה] יצא ממנו קרבן שנעשה בחי' מתברר

For although he is the level of Aharon, which is the level of Mah, that is, he is already completely refined, to the point that he is fit to refine and elevate all the offerings—nevertheless an offering came out of him, so that he became the level of one who is refined.

והיינו ביום המשח אותו והיינו לפי שהמשכת שמן משחת קדש הוא ממקום גבוה מאד דהיינו שהוא מושח את הקדש אשר קדש הוא חכמה דאצילות וא"כ השמן הוא למעלה מהחכמה דאצילות כו'

And this is "on the day of his anointing": that is, because the drawing down of the oil of holy anointing (shemen mishchas kodesh) is from a very high place: it anoints the holy (kodesh), and kodesh is Chochmah (wisdom) of the World of Atzilus (Emanation); if so, the oil is above Chochmah of Atzilus, etc.

וע' בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אמור דפ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] וכמ"ש במ"א ע"פ בהעלותך את הנרות וע"פ זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו כו' ע"ש,

And see in the Zohar, Part III, Parshas Emor, folio 88, at the end of side b; and as is explained elsewhere on the verse "When you kindle the lamps," and on the verse "This is the dedication of the altar on the day of its anointing," etc.; see there.

ולכן כדי להיו' [להיות] נמשך גילוי זה מבחי' דשמן משחת קדש בבחי' אהרן הוצרך להביא קרבן שנעשה בבחי' מתברר

Therefore, in order that this revelation from the level of the oil of holy anointing be drawn into the level of Aharon, he needed to bring an offering, whereby he became the level of one who is refined.

כי יש כמה מדרגות בבחי' הביטול כי הביטול הוא מבחי' חכמה כ"ח מ"ה [מה] ויש חכמה תתאה וח"ע [וחכמה עילאה] כו' ועוד מדרגות אין קץ, ואהרן א' ה"ר כו',

For there are many degrees in the level of self-nullification (bittul), since self-nullification is from the level of Chochmah, koach mah ("the power of what"); and there is the lower Chochmah and the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), etc., and further degrees without end; and Aharon is alef, har, etc.

ולגבי שמן משחת קדש שהוא חכמה עילאה ולמעלה מהחכמה נעשה בחינת מתברר עד שעי"ז נמשך בו מבחי' שמן משחת קדש.

And in relation to the oil of holy anointing, which is the higher Chochmah and above Chochmah, he becomes the level of one who is refined, so that through this [the revelation] is drawn into him from the level of the oil of holy anointing.

18 וז"ש [וזהו שכתוב] ביום המשח אותו, דלכאורה הל"ל [הוה ליה למימר] מיום המשח אותו מאחר שנאמר אח"כ מנחה תמיד שמיום שנמשח מביא קרבן זה בכל יום עד עולם וא"כ מהו ביום המשח,

And this is [the meaning of] what is written, "on the day of his anointing." For seemingly it should have said "from the day of his anointing," since it says afterwards "a continual meal-offering," [meaning] that from the day he was anointed he brings this offering every day forever; if so, what is "on the day of anointing"?

אלא דר"ל [דרוצה לומר] כדי שעי"ז יהי' [יהיה] גם בכל יום ויום עד עולם גילוי בחינת ומדרגת יום המשח אותו

Rather, it means: so that through this there will be, on each and every day forever as well, a revelation of the level and degree of "the day of his anointing."

כי יום הוא לשון הארה וגילוי כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום, וכנודע מענין היום יום אחד לעומר היום שני ימים כו' כמ"ש במ"א וזהו ג"כ חדש ימינו כמ"ש סד"ה כי ביום הזה יכפר ע"ש.

For "day" denotes illumination and revelation, as it is written, "And G-d called the light day"; and as is known from the matter of "Today is one day of the Omer, today is two days," etc., as is explained elsewhere. And this is also [the meaning of] "Renew our days," as is explained at the end of the discourse beginning "For on this day He shall atone"; see there.

19 ועד"ז מבואר בזהר באדרא קל"ד ב' שיש ימי עולם וימי קדם. וזהו ענין ביום המשח אותו.

And along these lines it is explained in the Zohar, in the Idra, folio 134b, that there are "days of the world" (yemei olam) and "primordial days" (yemei kedem). And this is the matter of "on the day of his anointing."

ועד"ז נאמר ג"כ בקרבנות הנשיאים בחנוכת המזבח זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו והלא לא היה ביום המשח אותו רק קרבן נחשון ואיך נאמר על קרבנות של כל הנשיאים ביום המשח,

And in the same way it is also said of the offerings of the princes at the dedication of the altar: "This is the dedication of the altar on the day of its anointing." But was there not, on the day of its anointing, only the offering of Nachshon? How, then, is "on the day of anointing" said of the offerings of all the princes?

אלא לפי שבחי' ומדרגת הקרבן שהביאו בכבוד קערות ומזרקי כסף כו' וקטרת כו' היה ממשיך גם בכל יום שאח"כ מבחינת ביום המשח אותו

Rather, because the level and degree of the offering that they brought with honor—silver bowls and basins, etc., and incense, etc.—drew down, on every day afterwards as well, from the level of "on the day of its anointing":

כמו בקרבן נחשון שהי' [שהיה] בפו"מ [בפועל ממש] ביום המשח אותו כך המשיכו גם כל הנשיאים כל אחד ואחד ביומו מבחי' יום המשח אותו.

just as with the offering of Nachshon, which was actually on the day of its anointing, so too all the princes, each one on his own day, drew down from the level of "the day of its anointing."

20 ועד"ז נאמר ג"כ בקרבן אהרן מנחה תמיד דהיינו עד עולם. ואעפ"כ [ואף על פי כן] הוא בחי' ביום המשח אותו שהוא המשכת בחי' כשמן הטוב היורד על הראש כו'.

And in the same way it is also said of Aharon's offering, "a continual meal-offering," meaning forever. Nevertheless it is the level of "on the day of his anointing," which is the drawing down of the level of "like the good oil that comes down upon the head," etc.

ולהיות גילוי והמשכה זו נעשה בבחי' מתברר לגבי המשכת הביטול דח"ע [דחכמה עילאה] ממש שלמעלה מבחי' אהרן עצמו.

And for this revelation and drawing down to take place, he becomes the level of one who is refined, in relation to the drawing down of the self-nullification (bittul) of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah) itself, which is above the level of Aharon himself.

21 וזהו שמסיים המדרש ואיזה זה קרבן אהרן כו' כי בקרבנות שלפניו ולאחריו כתיב זאת תורת העולה כו' וזאת תורת המנחה כו' וזאת תורת האשם כו' רק בקרבן אהרן כתיב זה,

And this is why the Midrash concludes, "And which is it? 'This (zeh) is the offering of Aharon,'" etc. For of the offerings before it and after it, it is written, "This (zos) is the law of the burnt-offering," etc., "And this (zos) is the law of the meal-offering," etc., "And this (zos) is the law of the guilt-offering," etc.; only of Aharon's offering is zeh written.

והיינו כי זאת היא בחי' נוק' [נוקבא] שם ב"ן [שם ב"ן] המתברר.

That is, zos is the level of Nukva (the feminine), the Name Ban, which is refined.

אבל זה הוא בחי' דכר והוא בחינת אהרן ששרשו משם מ"ה [שם מ"ה] כנ"ל,

But zeh is the level of the masculine (dechar), and it is the level of Aharon, whose root is from the Name Mah, as mentioned above.

ועכ"ז [ועם כל זה] כדי להיות בחי' ביום המשח אותו כו' שהוא המשכה עליונה ממדרגה מאד נעלה ולכן עם היותו בחינת זה יצא ממנו קרבן כו' והוא בחי' קרבן גבוה יותר כו'

Nevertheless, in order for there to be the level of "on the day of his anointing," etc., which is a supernal drawing down from a very exalted degree—therefore, although he is the level of zeh, an offering came out of him, etc.; and it is the level of a higher offering, etc.

(ועיין בזהר ר"פ ויצא דקמ"ח ב' ע"פ וחסידיך ירננו ובפ' צו דל"א א'). ועמ"ש סד"ה בעצם היום הזה נמול. ובד"ה בחדש השלישי כו' ביום הזה באו כו'

(And see in the Zohar, at the beginning of Parshas Vayetzei, folio 148b, on the verse "And Your pious ones shall sing for joy," and in Parshas Tzav, folio 31a.) And see what is written at the end of the discourse beginning "On that very day was [Avraham] circumcised," and in the discourse beginning "In the third month," etc., "on this day they came," etc.

ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] עקב דרע"א סע"ב [סוף עמוד ב] גבי וקרא זה אל זה ואמר כו' ועמ"ש ע"פ קול דודי הנה זה בא מדלג כו'.

And see in the Zohar, Part III, Eikev, folio 271, at the end of side b, regarding "And one (zeh) called to another (zeh) and said," etc. And see what is written on the verse "The voice of my beloved: behold, this one (zeh) comes, leaping," etc.

וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו' זה הוי' כו' עמ"ש ע"ז הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' תולדות דקל"ה ועיין במנחות דנ"ג יבא זה כו':

**And as it is written, "And it shall be said on that day: Behold, this (zeh) is our G-d," etc., "this (zeh) is Havayah," etc.; see what the Ramaz wrote on this, Parshas Toldos, folio 135. And see in Menachos, folio 53: "Let this one (zeh) come," etc.**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 2

# ביאור מעט על פסוק ואכלתם אכול כו'

## A Brief Explanation of "And You Shall Eat, Eating"

◇

1 ביאור מעט על פסוק ואכלתם אכול כו'. להבין איך נוני ימא שהם הנשמות שנמשכו מיחוד או"א [אבא ואימא] דאצילות איך יחשבו לבחי' בהמות נגד נשמות החדשות דלעתיד.

A brief explanation of the verse "And you shall eat, eating…," etc. To understand how the "fish of the sea" (nunei yama), which are the souls drawn from the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah) of the World of Atzilus (Emanation) — how they can be considered the level of "animals" in comparison with the new souls of the Time to Come.

והענין כמבואר במ"א בביאור ע"פ ואלה המשפטים בענין פי' וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה. בהמה בגימטריא ב"ן [שם ב"ן] נשמות דבריאה. אדם מ"ה [שם מ"ה] נשמות דאצילות.

The matter is as is explained elsewhere, in the explanation on the verse "And these are the laws," concerning the meaning of "And I will sow the house of Israel [with] the seed of man and the seed of animal": behemah (animal) has the numerical value of the Name Ban (52), the souls of the World of Beriah (Creation); adam (man) is the Name Mah (45), the souls of Atzilus.

כי אצילות הוא בחי' אדם אדמה לעליון שאינו רק מהעלם אל הגילוי אצילות הוא מלשון ויאצל כו' משא"כ בבריאה התחדשות יש מאין.

For Atzilus is the level of adam, [as in] "I will resemble (adameh) the Most High," since it is nothing but [a movement] from concealment to revelation: Atzilus is from the same root as "and He drew (vayaetzel)," etc.; whereas in Beriah [there is] a new coming into being of something from nothing.

(ועיין מ"ש בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות בד"ה להבין ההפרש היינו בבחי' הקו והחוט כו' והיא ראשית הגילוי בחכמה כו' ע"ש).

(And see what is written in the explanation on the verse "They shall bring royal apparel," in the discourse beginning "To understand the difference": that is, at the level of the kav (line of light) and the thread, etc., and it is the beginning of revelation, in Chochmah (wisdom), etc.; see there.)

והנה באצילות עצמו יש ג"כ ד' בחי' אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] כמבואר לקמן בביאור ע"פ מי מנה כו' רובע ישראל והיינו בחי' נר"נ [נפש רוח נשמה] דאצילות הם בי"ע דאצילות.

Now, within Atzilus itself there are also four levels, Atzilus, Beriah, Yetzirah (Formation) and Asiyah (Action), as is explained below in the explanation on the verse "Who has counted…," etc., "…the fourth part of Israel"; that is, the levels of nefesh, ruach and neshamah of Atzilus are the Beriah, Yetzirah and Asiyah of Atzilus.

ועמ"ש בביאור ע"פ ועתה יגדל נא והם בינה ז"א ומל' וחיה יחידה נק' אצילות שבאצילות ועיין בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ז [פרק ז'] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] ר"פ קרח בדף קע"ו ע"ב ד"ה חסר יו"ד

And see what is written in the explanation on the verse "And now, I pray, let [the power] be great"; and they are Binah (understanding), Z'eir Anpin (the emotive attributes) and Malchus (sovereignty), and chayah and yechidah are called the Atzilus within Atzilus. And see in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 41, chapter 7, and in the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto), at the beginning of Parshas Korach, on folio 176b, in the passage beginning "Lacking a yud."

והנה איתא בגלגולים פי"ט שאדה"ר [שאדם הראשון] קודם החטא היה לו נשמה לנשמה מאצילות כו' וע"ש פרק א' והיינו בחי' אצילות שבאצילות

Now, it is stated in [Sefer Ha]Gilgulim, chapter 19, that Adam, the first man, before the sin, had a soul for [his] soul from Atzilus, etc.; and see there, chapter 1. And this is the level of the Atzilus within Atzilus.

וזהו ענין אדם בארח אצילות דלעילא הנזכר בזח"ב [בזהר חלק ב'] ר"פ משפטים דצ"ד סע"ב [סוף עמוד ב] זכה יתיר יהבין ליה הוי' בשלימו כו' דאיהו אדם בארח אצילות דלעילא וכו' ועליה אתמר ורדו בדגת הים כו'

And this is the meaning of "man in the way of the Atzilus above," mentioned in the Zohar, Part II, at the beginning of Parshas Mishpatim, folio 94, end of side b: "[If] he merits more, they give him Havayah in its fullness, etc., for he is man in the way of the Atzilus above, etc., and of him it is said, 'And have dominion over the fish of the sea,' etc."

וכן איתא עוד ברע"מ [ברעיא מהימנא] בהשמטות שבזהר סוף חלק א' סי' נ' גבי משה מ"ה [שם מ"ה] דידך צלותא דשבת דאתמר ביה ורדו בדגת הים ובעוף השמים כו'

And so it is stated further in the Raaya Mehemna, in the addenda (Hashmatos) of the Zohar at the end of Part I, section 50, concerning Moshe: "Your Mah [is] the prayer of Shabbos, of which it is said, 'And have dominion over the fish of the sea and over the birds of the heavens,' etc."

והיינו כי מ"ה [שם מ"ה] הוא בחי' אדם בארח אצילות דלעילא וכמ"ש מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה] דאיהו ארח אצילות

That is, Mah is the level of "man in the way of the Atzilus above," as it is written: "Within is the Name Mah, which is the way of Atzilus."

וג' המדרגות שבתחלה הם בי"ע דאצילות כי בת ובן הם נפש ורוח דאצילות מזו"נ [מזעיר אנפין ונוקבא] דאצילות ונשמתא מסט' [מסטרא] דאו"א [דאבא ואימא] היינו נשמה דאצילות שנמשך מיחוד או"א [אבא ואימא] וזהו ענין נוני ימא הנ"ל.

And the three levels at the beginning are the Beriah, Yetzirah and Asiyah of Atzilus: for "daughter" and "son" are the nefesh and ruach of Atzilus, from Z'eir Anpin and Nukva (the feminine / Malchus) of Atzilus, and "the neshamah from the side of Abba and Imma" is the neshamah of Atzilus that is drawn from the union of Abba and Imma. And this is [the meaning of] the nunei yama mentioned above.

2 וכן פי' באשל אברהם פ' חיי שרה וכן משמע בקרא הפי' בע"ח [בעץ חיים] שער מ"נ [מיין נוקבין] ומ"ד [ומיין דוכרין] דרוש ד' אע"פ [אף על פי] שהרמ"ז [שהרב משה זכות] והמק"מ [והמקדש מלך] פי' בע"א [באופן אחר].

And so it is explained in Eshel Avraham, Parshas Chayei Sarah; and so it is implied on reading the explanation in Etz Chaim, Sha'ar Mayin Nukvin uMayin Duchrin (the feminine and masculine waters), Derush 4, although the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) and the Mikdash Melech explain it differently.

וזהו מ"ש פ' בראשית בד"ה הן האדם היה כאחד ממנו שאדה"ר [שאדם הראשון] היה הגבה למעלה גם מרשב"י [מרבי שמעון בר יוחאי] בערך אחר ממש כו'.

And this is what is written in Parshas Bereishis, in the discourse beginning "Behold, the man has become like one of us": that Adam, the first man, was high above even Rabbi Shimon bar Yochai, on a truly different order, etc.

כי הרי אפילו הנשמות הגבוהות מאד שמיחוד או"א [אבא ואימא] דאצילות שזהו נשמה דאצילות הוא כערך הבריאה לגבי אצילות ממש נגד נשמת אדה"ר [אדם הראשון] כנ"ל (ועיין בזהר תרומה דקס"ז ע"ב).

For indeed, even the very lofty souls that are from the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah) of the World of Atzilus (Emanation), which is the neshamah of Atzilus, are, compared with the soul of Adam, the first man, like Beriah in relation to Atzilus itself, as mentioned above. (And see in the Zohar, Terumah, folio 167b.)

וז"ש [וזהו שכתוב] ברבות בראשית פכ"א בפי' הן האדם היה כאחד ממנו כיחידו של עולם שנאמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד.

And this is [the meaning of] what is written in Bereishis Rabbah, chapter 21, in explaining "Behold, the man has become like one of us": "Like the Only One of the world, as it is said, 'Hear, O Israel, Havayah is our G-d, Havayah is One.'"

והנה במ"ש הזהר ועליה אתמר ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה כו' פי' הרמ"ז [הרב משה זכות] לשטתו שהן נר"ן [נפש רוח נשמה] דבי"ע.

Now, regarding what the Zohar says, "and of him it is said, 'And have dominion over the fish of the sea and over the birds of the heavens and over every living thing,' etc.," the Ramaz explains, according to his approach, that these are the nefesh, ruach and neshamah of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

אך לפי הנ"ל י"ל [יש לומר] דהיינו נר"ן [נפש רוח נשמה] דאצילות כי דגת הים היינו נוני ימא שהן נשמה דאצילות ממש ועוף הוא מבחי' רוח דאצילות כו'

But according to what was said above, it can be said that these are the nefesh, ruach and neshamah of Atzilus: for "the fish of the sea" are the nunei yama, which are the neshamah of Atzilus itself, and "bird" is from the level of the ruach of Atzilus, etc.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] מאחר שהן בי"ע דאצילות לכן באדה"ר [באדם הראשון] שהיה מאצילות שבאצילות נאמר ורדו בדגת הים כו' דר"ל [דרוצה לומר] שיוריד וימשיך החיות בבי"ע דאצילות ובבי"ע ממש.

And even so, since they are the Beriah, Yetzirah and Asiyah of Atzilus, therefore of Adam, the first man, who was from the Atzilus within Atzilus, it is said, "And have dominion (u-redu) over the fish of the sea," etc., meaning that he is to bring down (yorid) and draw the life-force into the Beriah, Yetzirah and Asiyah of Atzilus, and into Beriah, Yetzirah and Asiyah themselves.

כי הוא דייקא בחי' אדם ממש אדמה לעליון לפי שהוא מבחי' אצילות כו'.

For he, precisely, is the level of actual adam, [as in] "I will resemble (adameh) the Most High," because he is from the level of Atzilus, etc.

3 וז"ש [וזהו שכתוב] ג"כ גבי משה מ"ה [שם מ"ה] דידך כו' כי משה זכה לחיה שלמעלה מבחי' נשמה דאצילות

And this is also [the meaning of] what is said concerning Moshe, "Your Mah," etc.: for Moshe attained the chayah, which is above the level of the neshamah of Atzilus,

והוא ג"כ מבחי' אצילות שבאצילות לפמ"ש [לפי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' בא בדף מ' שזכה לחיה מפנימי' [מפנימיות / מפנימית] אריך כו' המושפע לאבא כו'.

and this too is from the level of the Atzilus within Atzilus, according to what the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) wrote on Parshas Bo, on folio 40: that he attained the chayah from the inner dimension (pnimiyus) of Arich [Anpin], etc., which flows to Abba, etc.

4 וזהו ענין מ"ה [שם מ"ה] דמשה וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] בביאור ע"פ יונתי דשם מ"ה [שם מ"ה] דאיהו ארח אצילות הוא מבחי' כתר כו' ולכן נאמר בו ורדו בדגת הים כו' כנ"ל.

And this is the matter of the Mah of Moshe. And as is written above in the explanation on the verse "My dove," the Name Mah, "which is the way of Atzilus," is from the level of Keser (the Crown), etc.; and therefore it is said of it, "And have dominion over the fish of the sea," etc., as mentioned above.

או יש לומר דקאי על מלאכים דאצילות שנקראים גם כן נוני ימא

Or it can be said that ["the fish of the sea"] refers to the angels of Atzilus, who are also called nunei yama.

ובזה יש לפרש מ"ש בזח"א [בזהר חלק א] דע"א ע"פ ובכל דגי הים בידכם נתנו ואפילו נוני ימא. דקשה מהו ואפילו. דהא דגי הים היינו נוני ימא.

And with this one can explain what is said in the Zohar, Part I, folio 71, on the verse "And all the fish of the sea, into your hand they are given": "and even the nunei yama." For it is difficult: what is [the point of] "and even"? For dagei hayam ("the fish of the sea") is [the same as] nunei yama.

א"ו [אלא ודאי] דר"ל [דרוצה לומר] דקאי אפילו נוני ימא העליונים היינו המלאכים כו'

Rather, it must be that it means: it refers even to the supernal nunei yama, that is, the angels, etc.

אך שייכות בחי' מ"ה [שם מ"ה] דמשה לצלותא דשבת כי מ"ה [שם מ"ה] בחי' ביטול וזהו ענין צלותא דשבת בחי' אצילות כו'

But the connection of the level of the Mah of Moshe with the prayer of Shabbos [is] because Mah is the level of self-nullification (bittul), and this is the matter of the prayer of Shabbos, the level of Atzilus, etc.

ועמ״ש ע״פ את שבתותי תשמרו בענין שבת עילאה בחי׳ כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא דהיינו למעלה מעלה מבחינת בריאה שבאצילות כו׳ ע״ש.

And see what is written on the verse "You shall keep My Shabbosos," concerning the higher Shabbos, the level of "for on it He rested from all His work which He created (bara)," that is, far above the level of Beriah within Atzilus, etc.; see there.

5 והנה מבואר ע״פ יונתי בענין ולכי לך שמקור ושרש נש״י [נשמות ישראל] הוא מבחינת מחשבה הקדומה כו׳ חכמה וכתר עליון כו׳ רק שזהו בבחי׳ מקיף ונקי׳ מזלייהו.

Now, it is explained on the verse "My dove," concerning "and go to yourself," that the source and root of the souls of Israel is from the level of the primordial thought, etc., Chochmah (wisdom) and the Supreme Keser (Crown), etc.; only that this is at the level of a makif (an encompassing [light]), and it is called "their mazal."

וע״י התפלה הוא בחי׳ קומי לך לשרשך ועיקר עלייה זו בשבת.

And through prayer there is the level of "Arise to yourself," to your root; and the main [time of] this ascent is on Shabbos.

6 וזהו ענין הנשמה יתירה כו׳ ולכן מ״ה [שם מ״ה] דידך צלותא דשבת דאתמר ביה ורדו כו׳ וכמש״ש [וכמה שכתוב שם] שעי״ז נקרא קדש ישראל כו׳ ראשית תבואתה שהם מקור ויסוד אפילו לבחי׳ התורה כו׳.

And this is the matter of the additional soul (neshamah yeseirah), etc.; and therefore, "Your Mah [is] the prayer of Shabbos, of which it is said, 'And have dominion…,'" etc. And as is written there, by virtue of this [Israel] is called "Israel is holy," etc., "the first of His produce," for they are the source and foundation even of the level of the Torah, etc.

ובזה יובן מ״ש בזוהר פ׳ בא דל״ד ע״א ע״פ בא אל פרעה כו׳ לגבי תנינא חדא כו׳ ומשה דחיל מיניה כו׳

And with this will be understood what is said in the Zohar, Parshas Bo, folio 34a, on the verse "Come to Pharaoh," etc.: "to a certain dragon," etc., "and Moshe was afraid of it," etc.

כי הנה את זה לעומת זה עשה האלקים שכמו שיש לויתן ונוני ימא בקדושה כן יש ג״כ בצד הטומאה וע״ז נאמר לויתן נחש בריח כו׳ וכן נוני ימא וכמ״ש בזהר שם ובפרדס שער כ״ה פ״ה.

For behold, "G-d has made the one opposite the other": just as there are a Leviathan and nunei yama in holiness, so too there are on the side of impurity; and of this it is said, "Leviathan the fleeing serpent," etc., and likewise nunei yama, as is written in the Zohar there and in the Pardes, Sha'ar (Gate) 25, chapter 5.

אלא דזה לעומת זה היינו הפך ממש כי לויתן ונוני ימא דקדושה הם בתכלית הביטול במקורם באי״ס ב״ה ועמ״ש מזה בד״ה אז ישיר משה ובני ישראל בפ׳ בשלח משא״כ בלויתן דקליפה כתיב התנים הגדול כו׳ אשר אמר לי יאורי כו׳ שאדרבה הוא יש ודבר נפרד.

But "the one opposite the other" means the very opposite: for the Leviathan and nunei yama of holiness are in utter self-nullification (bittul) in their source, in the Infinite One (Ein Sof), blessed be He — and see what is written about this in the discourse beginning "Then Moshe and the children of Israel sang," in Parshas Beshalach — whereas of the Leviathan of kelipah (the husk) it is written, "the great dragon," etc., "who has said, 'My river is my own,'" etc.: for, on the contrary, it is a something (yesh) and a separate entity.

וע׳ בהרמ״ז [בהרב משה זכות] פ׳ יתרו דס״ח ע״ב בענין כהן מדין.

And see in the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) on Parshas Yisro, folio 68b, on the matter of "the priest of Midian."

7 והנה במשה כתיב מן המים משיתיהו כי משה הוא מבית לוי בחי׳ לויתן דקדושה וכמ״ש בזהר פ׳ שמות די״א סע״ב [סוף עמוד ב] וכמ״ש במ״א בד״ה וללבן שתי בנות כו׳.

Now, of Moshe it is written, "From the water I drew him," for Moshe is "of the house of Levi," the level of the Leviathan (livyasan) of holiness, as is written in the Zohar, Parshas Shemos, folio 11, end of side b, and as is written elsewhere, in the discourse beginning "And Lavan had two daughters," etc.

אך נתעלה יותר להיות בבחי׳ ומדרגת אדם בארח אצילות דלעילא שע״ז נאמר ורדו בדגת הים כו׳.

But he was raised higher still, to be at the level and rank of "man in the way of the Atzilus above," of which it is said, "And have dominion over the fish of the sea," etc.

אך משה היה עניו מכל האדם והחזיק א״ע [את עצמו] רק בבחי׳ עצם מדרגתו דמן המים משיתיהו וע״כ הוה דחיל לבא לפרעה שנקי׳ התנים הגדול. מאחר דזה לעומת זה עשה הוא מלחמה.

But Moshe was humble beyond all men (adam), and regarded himself only at the level of his essential rank, "From the water I drew him"; and therefore he was afraid to come to Pharaoh, who is called "the great dragon." Since "He has made the one opposite the other," it is a war.

אבל הקב״ה אמר לו בא אל פרעה כי משה אתמר ביה ורדו בדגת הים כו׳ וע׳ בת״ז [בתיקוני זהר] ריש תקון ע׳ [עיין]:

But the Holy One, blessed be He, said to him, “Come to Pharaoh,” for of Moshe it is said, “And have dominion over the fish of the sea,” etc. And see the Tikkunei Zohar, at the beginning of Tikkun 70.

8 והנה עפ״ז [על פי זה] יובן ג״כ ענין סעודת לויתן ושור הבר דלעתיד.

Now, according to this, the matter of the feast of the Leviathan and the wild ox (shor habar) of the Time to Come will also be understood.

כי הנה גם לפי׳ הרמ״ז [הרב משה זכות] דורדו בדגת הים כו׳ קאי על בי״ע או על המלאכים דאצי׳

For even according to the Ramaz’s explanation that “And have dominion over the fish of the sea,” etc., refers to Beriah, Yetzirah and Asiyah, or to the angels of Atzilus,

מ״מ לגבי הנשמות החדשות שיתגלו לעתיד מבחי׳ סוכ״ע. י״ל [יש לומר] פי׳ ורדו בדגת הים כו׳ דקאי על נשמות עליונות דאצי׳ הנק׳ נוני ימא שיצטרכו להתעלות ע״י הנשמות שיתגלו לעתיד וזהו ענין סעודת לויתן כנ״ל.

nevertheless, in relation to the new souls that will be revealed in the Time to Come from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), it can be said that the meaning of “And have dominion over the fish of the sea,” etc., is that it refers to the supernal souls of Atzilus, which are called nunei yama, which will need to be elevated through the souls that will be revealed in the Time to Come. And this is the matter of the feast of the Leviathan, as mentioned above.

9 ואע״ג [ואף על גב] דאיתא בשע״ק [בשערי קדושה] ח״ג [חלק ג׳] דהנשמות דעכשיו שרשן גם כן מא״ק [מאדם קדמון] ע״ש בענין יחידה שהיא מא״ק [מאדם קדמון] כו׳.

And although it is stated in Sha’arei Kedushah, Part III, that the souls of the present also have their root in Adam Kadmon — see there, concerning the yechidah, which is from Adam Kadmon, etc. —

אך הנה מבואר בע״ח [בעץ חיים] דא״ק [דאדם קדמון] נקרא אדם דבריאה ועקודים נקרא אדם דיצירה וכללות האצילות נקרא אדם דעשייה. שע״ז נאמר כולם בחכמה עשית.

yet it is explained in Etz Chaim that Adam Kadmon is called the Adam of Beriah, and Akudim is called the Adam of Yetzirah, and Atzilus as a whole is called the Adam of Asiyah; of which it is said, “You have made (asisa) them all with wisdom.”

10 ובחי' אצילות אינו אלא בחי' אור א"ס כו'. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ מוצאיהם למסעיהם בפ' מסעי

And the level of Atzilus is nothing other than the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), etc. And see what is written about this in the explanation on the verse "their goings forth according to their journeys," in Parshas Masei.

ולכן לע"ל [לעתיד לבוא] שיהיה גילוי אור א"ס הסוכ"ע בחי' אצילות העליון לכן גם נשמות הגבוהות והעצומות דעתה בחי' נוני ימא ששרשם מבריאה העליון וכמ"ש בת"ז [בתיקוני זהר] בסופו אדם דבריאה דאיהו ים ואדם דיצירה שור כו'. יתעלו ע"י נשמות החדשות שיתגלו לעתיד בב"א [במהרה בימינו אמן].

And therefore, in the Time to Come, when there will be a revelation of the Infinite Light that encompasses all worlds (sovev kol almin), the level of the supernal Atzilus, therefore also the lofty and mighty souls of the present, the level of nunei yama, whose root is from the supernal Beriah — as is written in the Tikkunei Zohar, at its end: "the Adam of Beriah, which is 'sea,' and the Adam of Yetzirah, 'ox,'" etc. — will be elevated through the new souls that will be revealed in the Time to Come, speedily in our days, amen.

11 ועיין מענין נשמות החדשות בספר הגלגולים פ"ז [פרק ז']. ועוד יובן ענין גילוי נשמות חדשות שמבחי' סוכ"ע שיתגלו לע"ל [לעתיד לבוא] ממ"ש בפ' ויצא סד"ה ושבתי בשלום אל בית אבי והי' [והיה] הוי' לי לאלקים כו' ע"ש.

And see on the subject of the new souls in Sefer HaGilgulim, chapter 7. And further, the matter of the revelation of new souls from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which will be revealed in the Time to Come, will be understood from what is written in Parshas Vayetzei, at the end of the discourse beginning "And I will return in peace to my father's house, and Havayah will be my Elokim," etc.; see there.

והענין כי שרש הנשמות נמשכים משם הוי' וכמ"ש בד"ה ראה אנכי נותן ובד"ה ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם כו' רק שנמשכו אח"כ ע"י שם אלקים לירד ולהתלבש בגוף

The explanation is that the root of the souls is drawn from the Name Havayah, as is written in the discourse beginning "See, I set…" and in the discourse beginning "But Havayah your G-d would not listen to Bilam," etc.; only that afterwards they were drawn through the Name Elokim, to descend and be enclothed in a body.

(ועיין זח"ג [זהר חלק ג] ר"פ במדבר ומ"ש ע"פ מה טובו).

(And see the Zohar, Part III, at the beginning of Parshas Bamidbar, and what is written on the verse "How goodly.")

אכן לעתיד שאמר יעקב ששם הוי' יהי' [יהיה] רק בבחי' שם אלקים לגבי גילוי עצמות אור א"ס ב"ה שיתגלה אז. והיינו דכמו שם אלקים הוא מגן ונרתק שבו ועל ידו נמשך שם הוי'.

However, [regarding] the Time to Come, Yaakov said that the Name Havayah will be only at the level of the Name Elokim in relation to the revelation of the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that will be revealed then. That is: just as the Name Elokim is a shield and a sheath, in which and through which the Name Havayah is drawn —

12 וזהו כי הוי' הוא האלקים. כך לעתיד יהי' [יהיה] הגילוי מעצמות אור א"ס ב"ה ע"י שם הוי' שיהיה בבחי' שם אלקים לגבי גילוי ההוא מעצמות אור א"ס כו'

and this is [the meaning of] "For Havayah is Elokim" — so in the Time to Come the revelation from the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, will be through the Name Havayah, which will be at the level of the Name Elokim in relation to that revelation from the essence of the Infinite Light, etc.

וזהו ענין הנשמות החדשות שיומשכו אז מאור א"ס הסוכ"ע רק שיומשכו ע"י בחי' אלקים דלעתיד שהוא שם הוי' כו'

And this is the matter of the new souls that will then be drawn from the Infinite Light that encompasses all worlds (sovev kol almin), only that they will be drawn through the level of the Elokim of the Time to Come, which is the Name Havayah, etc.

ועמ"ש בד"ה אני ה' אלקיכם דפ' ציצית בענין מ"ש שני פעמים כ"א ישראל יהי' [יהיה] שמך בפ' וישלח הא' ע"י המלאך (שם ל"ב כ"ט) והב' ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו (שם ל"ה י"ד)

And see what is written in the discourse beginning "I am Havayah your G-d" of the section of tzitzis, concerning what is written twice, "but Israel shall be your name," in Parshas Vayishlach: the first through the angel (ibid. 32:29), and the second through the Holy One, blessed be He, in His glory and His own Self (ibid. 35:10).

ואפשר לומר שזה נגד ב' בחי' נשמות הנ"ל דעתה ודלעתיד כו' ועיין שם:

And it is possible to say that this corresponds to the two levels of souls mentioned above, of the present and of the Time to Come, etc. And see there.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 3

# להבין ענין משמח חתן וכלה ומשמח חתן עם...

## To Understand "Who Gladdens the Groom and Bride"

1 להבין ענין משמח חתן וכלה ומשמח חתן עם הכלה (ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ס"פ ויגש), הנה חתן וכלה נק' יעקב ורחל כמבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער העמידה.

To understand the matter of "Who gladdens the groom and bride" and "Who gladdens the groom with the bride" (and see what is written above, at the end of Parshas Vayigash): now, the groom and bride are called Yaakov and Rachel, as is explained in Pri Etz Chaim, Sha'ar HaAmidah [the Gate of the Amidah].

והענין כי כנס"י [כנסת ישראל] נק' רחל והיא מלכות דאצילות המתלבשת בבי"ע כרחל לפני גוזזיה נאלמה הם הנבראים שהם בבחינת יש הפך בחי' א"ס ומוכרחת לירד ולהשפיע להם

The explanation is that the Congregation of Israel (Knesses Yisrael) is called Rachel. She is Malchus of Atzilus, which enclothes itself in Beriah, Yetzirah and Asiyah, "like a ewe (rachel) that is mute before her shearers": [the shearers] are the created beings, which are at the level of a something (yesh), the opposite of the level of the Infinite One (Ein Sof); and she is compelled to descend and to bestow upon them.

ולכך נק' כלה שתשוקתה לעלות ולהתכלל באור א"ס רק שבע"כ [שבעל כרחך] יורדת לפני גוזזיה נאלמתי דומיה (ועמ"ש סד"ה את קרבני לחמי ובד"ה אלה מסעי).

Therefore she is called kallah (bride), for her yearning is to rise and to be included (lehiskalel) in the Infinite Light (Or Ein Sof); only, against her will she descends "before her shearers" — "I was mute with silence." (And see what is written at the end of the discourse beginning "My offering, My bread," and in the discourse beginning "These are the journeys.")

ויעקב נקרא חתן חות דרגא מבריח מן הקצה אל הקצה (עיין בפ' תרומה דקע"ה ע"ב)

And Yaakov is called chassan (groom), [from] "descending a level" (chos darga), "running through from end to end" (see [the Zohar,] Parshas Terumah, folio 175b).

המשכת אא"ס [אור אין סוף] מריש כל דרגין בבחי' רחל היא בחי' כלה המקבלת המשכה והשפעה זו ונעשה בחי' יחוד והיינו המשכת סובב בממלא.

[This is] the drawing-down of the Infinite Light from the head of all levels into the level of Rachel, which is the level of the bride who receives this drawing-down and bestowal; and [so] a union comes about. That is, the drawing-down of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) into the light that fills all worlds (memalei kol almin).

והנה המשכה זו נק' בשם יעקב ע"ש [על שם] כי יעקב אותיות יבקע כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] של"א ספ"א [סוף פרק א'] יבקע צורים במדבר (בתהלים סי' ע"ח ט"ו),

Now, this drawing-down is called by the name Yaakov because Yaakov has the letters of yibaka ("shall break forth"), as is explained in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 31, end of chapter 1. [As in] "He split (yevaka) rocks in the wilderness" (in Psalms, chapter 78, [verse] 15).

וכתיב אז יבקע כשחר אורך (בישעיה סי' נ"ח) פי' כמו השחר שבוקע חשכת הלילה להאיר וכמ"ש וכמו השחר עלה.

And it is written, "Then your light shall break forth (yibaka) like the dawn" (in Isaiah, chapter 58). That is: like the dawn, which breaks through the darkness of the night to shine, as it is written, "And as the dawn rose."

כך בחי' יעקב בוקע בחי' ישת חשך סתרו שבאור א"ס שאינו לא סובב ולא ממלא

So too, the level of Yaakov breaks through the level of "He made darkness His hiding place" that is in the Infinite Light, which is neither the light that encompasses all worlds nor the light that fills all worlds

(כי גם סובב נק' אור מקיף משא"כ מה שלמעלה מבחי' סובב נק' ישת חשך סתרו. ועמ"ש מזה בד"ה שחורה אני ונאוה) להיות מאיר בבחי' גילוי

(for even the light that encompasses all worlds is called an encompassing light (Or Makif), whereas what is above the level of the light that encompasses all worlds is called "He made darkness His hiding place." And see what is written on this in the discourse beginning "I am black, yet comely"), so that it shines in the manner of revelation.

וזהו שאומר הכתוב אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח, ועיין מזה ברבות ס"פ בהר פי' ארוכתך בחי' א"א נמשך בבחי' מל' ונק' ארוכתך לנכח בחי' א"א שבכנס"י [שבכנסת ישראל]

And this is what the verse says: "Then your light shall break forth like the dawn, and your healing (aruchascha) shall speedily sprout." And see on this in [Midrash] Rabbah, at the end of Parshas Behar. The meaning of aruchascha: the level of Arich Anpin ["the Long Countenance"] is drawn into the level of Malchus; and it is called aruchascha in the form of direct address (lenochach), [being] the level of Arich Anpin that is within the Congregation of Israel.

ולכן נק' א"א שמתפשט למטה בלי גבול וסוף ועמ"ש מזה סד"ה ועתה יגדל נא כו' ארך אפים.

And therefore it is called Arich Anpin, for it extends downward without limit or end. And see what is written on this at the end of the discourse beginning "And now, I pray, let [the strength of my L-rd] be great," etc., [on] "slow to anger (erech apayim)."

2 ופי' תצמח היינו כמו בחי' הצמיחה שהיא יש מאין

And the meaning of "shall sprout" is like the phenomenon of growth, which is something from nothing (yesh me'ayin).

כמו שמלמעלה למטה יש מאין כך בחי' הצמיחה ממטה למעלה מכח הצומח אשר בארץ עד"מ להצמיח הגרעין הוא ג"כ כמו בחי' יש מאין שהגרעין הנטוע אין לו ערוך כלל לגבי הפרי הנצמחת כו'.

Just as from above to below [creation] is something from nothing, so the [process of] growth from below to above, by the power of growth that is in the earth (for example, to make the seed sprout), is also like something from nothing; for the planted seed bears no comparison at all to the fruit that grows [from it], etc.

וכך כתיב זורע צדקות מצמיח ישועות זורע צדקות הוא בחי' יעקב שבוקע ומאיר הארת אור א"ס מלמעלה למטה בבחי' צדקות שהיא בחי' מל' (כדפי' בפ' אחרי דע"ב א' ופ' ויקרא די"ו א'),

And so it is written, "He sows tzedakos (righteous deeds), makes salvations sprout." "He sows tzedakos" is the level of Yaakov, which breaks through and makes the radiance of the Infinite Light (Or Ein Sof) shine from above to below into the level of tzedakos, which is the level of Malchus (as is explained in [the Zohar,] Parshas Acharei, folio 72a, and Parshas Vayikra, folio 16a).

ועי"ז מצמיח ממטה למעלה בחי' ישועות

And through this it makes the level of "salvations" sprout from below to above.

והיינו בחי' ארוכתך שנמשך למטה בחי' א"א עד שמצמיח ממטה למעלה ביטול והתכללות (כענין יפה שעה א' בתשובה כו' וכנזכר בד"ה מה יפו פעמיך בפי' וענין יש קונה עולמו בשעה אחת כו'),

That is, [this is] the level of aruchascha, in which the level of Arich Anpin is drawn down below, until it makes self-nullification (bittul) and inclusion sprout from below to above (like the matter of "Better one hour in teshuvah," etc., and as mentioned in the discourse beginning "How beautiful are your steps," in the explanation and matter of "There is one who acquires his world in a single hour," etc.).

וזהו והלך לפניך צדקך לפניך הוא מלשון פנימיות והלך הוא לשון הולכה והמשכה שימשיך פנימית הלב להי' (עי' [עיין] באגרת הקדש סי' ד' וסי' ח') שכ"ז נמשך ע"י בחי' זורע צדקות הנ"ל [שכל זה]

And this is [the meaning of] "And your righteousness shall go before you": lefanecha ("before you") is from the term for the inner dimension (pnimiyus), and veholach ("shall go") is a term for conveying and drawing forth: that one should draw the inner part of the heart to G-d (see Iggeres HaKodesh, sections 4 and 8); all of which is drawn through the level of "He sows tzedakos" mentioned above.

(ועמ"ש בד"ה שובה ישראל גבי נושא משך הזרע כו' ובד"ה אז ישיר כו' עלי באר בענין מעין גנים באר מים חיים ועיין בפ' שלח דקע"א א' ע"פ יצאו מים חיים כו'):

(And see what is written in the discourse beginning "Return, O Israel," concerning "carrying the measure of seed," etc.; and in the discourse beginning "Then [Israel] sang," etc., "Spring up, O well," on the matter of "a fountain of gardens, a well of living waters"; and see [the Zohar,] Parshas Shelach, folio 171a, on the verse "Living waters shall go out," etc.)

3 ב אך הגורם להיות בחי' יעקב ויבקע הנ"ל הוא בחי' שמחה גילוי פנימית יאר ה' פניו,

2. But what causes the level of Yaakov and "shall break forth," mentioned above, to come about is the level of joy, the revelation of the inner dimension (pnimiyus): "May Havayah make His face shine."

פי' כמו עד"מ ענין צהבו פניו של ר' [רבי] אבהו מחמת שראה תוספתא חדתא

The meaning: [it is] like, by way of analogy, the matter of "Rabbi Abahu's face shone" because he had seen a new Tosefta.

דהיינו שמפני שנתמלא תענוג מהמצאת שכל חדש אזי מחמת תגבורת התענוג במוחו ותבונתו צהבו פניו להאיר ולהתגלות בפניו (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ וספרתם לכם).

That is, because he was filled with delight from the discovery of a new insight, then, through the intensity of the delight in his mind and his understanding, his face shone, so that [the delight] lit up and was revealed in his face. (And see what is written on this in the explanation on the verse "And you shall count for yourselves.")

וכך עד"ז יובן למעלה כי הנה מ"ש יעקב חבל נחלתו היינו אחר הבקיעה אבל להיות התעוררות הבקיעה הוא ע"י בחי' עוז וחדוה במקומו שעשוע המלך בעצמותו,

And so, in the same way, it will be understood above. For what is written, "Yaakov is the cord of His inheritance," refers to [the state] after the breaking-through; but for the arousal of the breaking-through to come about, it is through the level of "Strength and gladness are in His place," the delight (sha'ashua) of the King in His very essence,

(וענין זה הוא כעין מ"ש בד"ה לסוסתי בענין כחתן יוצא מחופתו שבחינת כחתן יוצא נמשך מחופתו ע"ש ובד"ה ביום השמיני עצרת גבי אשר קדשנו במצותיו).

(and this matter is akin to what is written in the discourse beginning "To My mare," on the matter of "like a groom coming out of his canopy (chuppah)," that the level of "like a groom coming out" is drawn "from his canopy" — see there; and in the discourse beginning "On the eighth day, a solemn assembly," regarding "Who has sanctified us with His commandments").

וזהו שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בג"ע [בגן עדן] מקדם פי' רעים האהובים הן חתן וכלה הנ"ל

And this is [the meaning of] "Gladden, O gladden the loving companions, as You gladdened Your creature in the Garden of Eden of old (mikedem)." The meaning: "the loving companions" are the groom and bride mentioned above.

ושמח תשמח היינו כנ"ל שהגורם הבקיעה להיות חות דרגא הוא בחי' השעשוע והתענוג והתגלות התענוג הוא בחי' השמחה (כמ"ש ע"פ שוש אשיש),

And "Gladden, O gladden" is as mentioned above: what causes the breaking-through, so that there is "descending a level," is the level of sha'ashua and delight, and the revelation of the delight is the level of joy (as is explained on the verse "I will greatly rejoice").

והבקשה הוא שמח תשמח כוי כשמחך כוי מקדם בלי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כמקדם בתחלת בריאת העולם שהי' [שהיה] מפני כי חפץ חסד הוא

And the request is, "Gladden, O gladden," etc., "as You gladdened," etc., "of old": without an arousal from below (isarusa dilesata), as of old, at the beginning of the creation of the world, which was because "He desires kindness."

דהיינו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] בלי הקדם אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כי אין עצבות לפני המקום לפני המקום דייקא, משא"כ בזמן ומקום אבל למעלה הנה מקום אתי כתיב עוז וחדוה במקומו.

That is, an arousal from above (isarusa dile'eila) without a preceding arousal from below. For "there is no sadness before HaMakom [the Omnipresent, lit. 'the Place']" — "before HaMakom" specifically; which is not so in time and place; but above, [where] "Behold, there is a place with Me," it is written, "Strength and gladness are in His place."

וזהו כחתן יכהן פאר. כי הנה ברכת כהנים הוא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] בלי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] דאל"כ [דאם לא כן] ברכה למה וד"ל [ודי למבין].

And this is [the meaning of] "like a groom who dons priestly glory (yechahen pe'er)." For the Priestly Blessing is an arousal from above without an arousal from below; for otherwise, why [would there be] a blessing? This suffices for one who understands.

וזהו ישא הוי' פניו אליך ישא הגבה למעלה למקום שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת (עמ"ש סד"ה כה תברכו וסד"ה שחורה אני ונאוה), וכמ"כ [וכמו כן] החתן הוא בבחי' יכהן שיהיה הבקיע' [הבקיעה] כשמחך יצירך בג"ע [בגן עדן] מקדם בלי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כוי.

And this is [the meaning of] "May Havayah lift up His face toward you": "lift up" [means] raise high above, to a place that an arousal from below does not reach (see what is written at the end of the discourse beginning "Thus shall you bless," and at the end of the discourse beginning "I am black, yet comely"). And likewise, the groom is on the level of yechahen, so that the breaking-through will be "as You gladdened Your creature in the Garden of Eden of old," without an arousal from below, etc.

והנה המשכה זו ובקיעה זו היא בחי' יעקב הנ"ל בזמן הגלות נק' משמח חתן וכלה וי"ו הוא המשכה מבחי' חתן לבחי' כלה

Now, this drawing-down and this breaking-through, which is the level of Yaakov mentioned above, is called, in the time of exile, "Who gladdens the groom and bride": the vav ["and"] is a drawing-down from the level of the groom to the level of the bride.

משא"כ ברכה ב' מהרה ישמע לע"ל [לעתיד לבוא] אז תהיה אשת חיל עט"ב [עטרת בעלה] והיה אור הלבנה כאור החמה שוים בקומתם משתמשים בכתר אחד

Whereas the second blessing, "Speedily ... may there be heard," [refers to] the Time to Come, when "a woman of valor" will be "the crown of her husband," and "the light of the moon shall be like the light of the sun," equal in their stature, using one crown.

אז יהיה משמח חתן עם הכלה בשמחה א' מחמת גילוי סכ"ע [סובב כל עלמין] למטה וכמשל העיגול שמעלה ומטה שוים ויהיה שמחת חתן ושמחת כלה בהשוואה א' שלא יהיה מעלה ומטה כלל.

Then it will be "Who gladdens the groom with the bride," in a single joy, because of the revelation below of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), as in the analogy of a circle, in which above and below are equal; and the joy of the groom and the joy of the bride will be in one equal measure, for there will be no above and below at all.

ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער מיעוט הירח ספ"א [סוף פרק א'] ופ"ב [ופרק ב'] אמנם הבחינה כו' ועמ"ש בביאור ע"פ ונקבצו בני יהודה ובנ"י [ובני ישראל] יחדיו כו' ומ"ש מזה ג"כ סד"ה ויגש:

And see Etz Chaim, Sha'ar Mi'ut HaYare'ach [the Gate of the Moon's Diminution], end of chapter 1, and chapter 2, [at] "However, the level," etc.; and see what is written in the explanation on the verse "And the children of Yehudah and the children of Israel shall be gathered together," etc.; and what is written on this also at the end of the discourse beginning "Vayigash" ["And he approached"].

4 קיצור רחל נק' כלה ויעקב נק' חתן ע"ש [על שם] אז יבקע וארוכתך ותצמח ג"כ מלמטלמ"ע [מלמטה למעלה] בחי' ישוע' [ישועות] ביטול והתכללות

Summary: Rachel is called the bride, and Yaakov is called the groom on account of "Then [your light] shall break forth (yibaka)"; and aruchascha and "shall sprout" [are] also from below to above: the level of "salvations," self-nullification (bittul) and inclusion.

אך התעוררות הבקיעה הוא ע"י עוז וחדוה במקומו וזהו כשמחך מקדם בלי הקדם אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ועכשיו משמח חתן ואח"כ כלה ולע"ל [ולעתיד לבוא] משמח חתן עם הכלה בשמחה אחת:

But the arousal of the breaking-through is through "Strength and gladness are in His place"; and this is "as You gladdened ... of old," without a prior arousal from below. And now [it is] "Who gladdens the groom," and afterwards the bride; and in the Time to Come, "Who gladdens the groom with the bride," in a single joy.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 4

# והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה...

## "And the Light of the Moon Shall Be Like the Light of the Sun"

1 והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים וגו' (בישעיה סי' ל').

"And the light of the moon shall be like the light of the sun, and the light of the sun shall be seven-fold, like the light of the seven days," etc. (in Isaiah, chapter 30).

הנה כאור שבעת הימים פי' במדרש רבה סדר בא ס"פ י"ח כאור שברא הקב"ה בתחלה וגנזו בגן עדן, והנה שבעת ימי בראשית הם ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] הובא במק"מ [במקדש מלך] ס"פ מצורע.

Now, "like the light of the seven days" is explained in Midrash Rabbah, Seder Bo, at the end of [chapter] 18: like the light that the Holy One, blessed be He, created at the beginning and hid away in the Garden of Eden. And the seven days of Creation are the seven lower [Sefiros] of Atik, as Rabbi Chaim Vital writes, cited in the Mikdash Melech at the end of Parshas Metzora.

2 ואור שבעת הימים פי' האור והחיות של ז"ת [ז' תחתונות] והיינו בחי' ג"ר [ג' ראשונות] דעתיק כי חכמה נק' אור וכמ"ש בביאור ע"פ לבבתני וכו'

And "the light of the seven days" means the light and life-force (chayus) of the seven lower [Sefiros], namely the level of the first three [Sefiros] of Atik, for Chochmah (wisdom) is called "light," as is written in the explanation on the verse "You have captured my heart," etc.

והוא למעלה מבחי' שבעת הימים עצמן וע"ז נאמר המתנשא מימות עולם ימות עולם הם שבעת ימי בראשית שהם ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק ועל הג"ר [הג' ראשונות] כתי' [כתיב] המתנשא מימות עולם.

And it is higher than the level of the seven days themselves. Of this it is said, "Who is exalted above the days of the world": "the days of the world" are the seven days of Creation, which are the seven lower [Sefiros] of Atik, and of the first three it is written, "Who is exalted above the days of the world."

3 והענין דהנה אנו אומרים מהרה ישמע כו' קול חתן וקול כלה, כי האידנא ליכא קול כלה כמ"ש נאלמתי דומיה וכרחל נאלמה שאין לה בחי' דבור בקול

The explanation: now, we say, "Speedily may there be heard," etc., "the voice of the groom and the voice of the bride," for nowadays there is no voice of the bride, as it is written, "I was mute with silence," and "like a ewe (rachel) that is mute": she has no level of speech with a voice.

והיינו שאין גילוי לבחי' דבור כי כל העולמות בי"ע אין ערוך לך והוא קדוש ומובדל ואין הדבור שהוא אלקות מתגלה בהם כמו שהוא באצילות בבחינת א"ס כו',

That is, there is no revelation of the level of speech, for as to all the worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, "there is nothing comparable to You": He is holy and set apart, and the speech, which is G-dliness, is not revealed in them as it is in the World of Atzilus (Emanation), in the mode of the Infinite One (Ein Sof), etc.

(ועיין בע"ח [בעץ חיים] שמ"ט פ"ב [פרק ב'] וע"ז החשמל סובבו הנוגה הקליפה הרביעית קול דממה דקה בחשאי וז"ס [וזה סוד] חש מחשמל עכ"ל [עד כאן לשונו], והיינו שהסתר והעלם דק"נ [דקליפת נוגה] גורמים שלא יתגלה בחי' הדבור עליון

(And see Etz Chaim, Shaar 49, chapter 2: "And this chashmal is surrounded by the nogah, the fourth kelipah, 'a still, small voice,' in silence (bechashai); and this is the secret of chash of chashmal." End of quote. That is, the hiddenness and concealment of kelipas nogah cause the level of the supernal speech not to be revealed.

וזהו חש לשון שתיקה וכן קול דממה דקה כו' ועמ"ש ר"פ במדבר סיני שאז נק' דבר ה' בשם מדבר בתוס' [בתוספת] אות מ' פתוחה כו' ועמ"ש בד"ה ושבתי בשלום בפי' וילך חרנה).

And this is chash, a term for silence; and likewise "a still, small voice," etc. And see what is written at the beginning of Parshas Bamidbar, [on] "in the wilderness of Sinai," that then the word (davar) of G-d is called by the name midbar (wilderness), with the addition of an open mem, etc. And see what is written in the discourse beginning "And I return in peace," in the explanation of "and he went toward Charan.")

ומה שהמלאכים מקדישים ומעריצים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו הרי שנמשך גילוי כבוד ה' בבי"ע,

And as for the angels sanctifying and extolling and saying, "Blessed be the glory of Havayah from His place," which shows that a revelation of the glory of Havayah is drawn into Beriah, Yetzirah and Asiyah:

אין זה כי"א כמ"ש ואתה קדוש יושב פי' בחי' ישיבה השפלה שמשפיל א"ע [את עצמו] בחי' קדוש להיות יושב ונמשך למטה ע"י תהלות ישראל דוקא

this is only as it is written, "And You are holy, sitting (yoshev)": that is, the level of sitting, which is a lowering: the level of "holy" lowers itself to be sitting and drawn down below, through "the praises of Israel" specifically.

(וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] ע"פ לבבתני הנ"ל דאע"פ [דאף על פי] שנאמר והחיות נושאות את הכסא היינו הכסא דוקא אבל לא נמשך גילוי בחי' אדם שעל הכסא אלא ע"י בכל מאדך שבנש"י [שבנשמות ישראל] מאד אותיות אדם).

(As is explained above on the verse "You have captured my heart," mentioned above: although it is said, "and the chayos carry the Throne," that is the Throne specifically; but the revelation of the level of "man" (adam) who is upon the Throne is drawn down only through the "with all your might (me'odecha)" of the souls of Israel; me'od has the letters of adam.)

והוא ענין יעקב יבקע צורים במדבר (תהלים ע"ח) שכל בחי' צורים אשר במדבר בוקע ויורד קו וחוט א"ס כו',

And this is the matter of Yaakov: "He split (yevaka) rocks in the wilderness" (Psalms 78): through all the levels of "rocks" that are "in the wilderness," the kav (line of light) and thread of the Infinite One breaks through and descends, etc.

(בפי' וענין צורים עיין פ' בשלח דס"ד ע"א ועיין מק"מ [מקדש מלך] שם שהם בחי' גבורות, ופי' במדבר היינו כמש"ל [כמה שכתוב לעיל]). כי בבחי' יעקב כתיב ויזרח לו השמש שזרח ובא לו אור א"ס.

(On the meaning and matter of "rocks," see [the Zohar,] Parshas Beshalach, folio 64a, and see the Mikdash Melech there, that they are the level of Gevuros; and the meaning of "in the wilderness" is as written above.) For of the level of Yaakov it is written, "And the sun shone for him": the Infinite Light (Or Ein Sof) shone and came to him.

והנה בשמש כתיב לשמש שם אהל בהם והוא כחתן שבחי' השמש דומה לחתן חות דרגא ובחי' חתן הוא ג"כ בחי' יעקב כי כמה בקיעות יש ביעקב ויבקע.

Now, of the sun it is written, "For the sun He has set a tent in them, and it is like a groom": the level of the sun resembles a groom (chassan), "descend a level" (chos darga). And the level of groom is also the level of Yaakov, for there are several breakings-through in Yaakov, [as in] vayevaka ("and he split").

יצא יצא יעקב כמה יציאות (עיין בע"ח [בעץ חיים] של"א) וגם הכשבים הפריד יעקב כו' (עיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ ויצא ועמשל"ק [ועיין מה שכתוב לקמן] בד"ה והניף הכהן אותם).

"Yaakov had gone out, gone out (yatzo yatza)": several goings-out (see Etz Chaim, Shaar 31). And also, "And Yaakov separated the lambs," etc. (see the Likkutei Torah [of the Arizal], at the end of Parshas Vayetzei; and see what is written below, in the discourse beginning "And the kohen shall wave them").

ולכן אומרים קול מצהלות חתנים ב' בחינות חתנים כי בכל בחינה מעולם ועד עולם פרסא מפסקת ויעקב בוקע הפרסא כו' (ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ שיר השירים ביאור ענין ב' בחי' חתנים).

Therefore we say, "the voice of the jubilation of grooms (chassanim)": two levels of grooms. For at every level, "from world to world," a partition (parsa) divides, and Yaakov breaks through the partition, etc. (And see what is written above on the verse "The Song of Songs," the explanation of the matter of the two levels of grooms.)

ובחי' כלה כלתה נפשי המקבלת אור א"ס היא בבחי' נאלמה בזמן הגלות שאין לה לפני מי לדבר ולהתגלות מפני גשמיות העולם לגבי אור א"ס שמעלימים ומסתירים.

And the level of bride (kallah), "my soul pines (kalsah)," which receives the Infinite Light, is in the state of "mute" in the time of exile: she has no one before whom to speak and be revealed, because of the physicality of the world, which, relative to the Infinite Light, hides and conceals.

משא"כ לע"ל [לעתיד לבוא] ונגלה כבוד ה' הוא אור א"ס הסוכ"ע שיהיה גילוי אור א"ס אזי יהיה קול כלה קול היא המשכה בבחי' גילוי

Whereas in the Time to Come, "And the glory of Havayah shall be revealed": this is the Infinite Light that encompasses all worlds (sovev kol almin); when there will be a revelation of the Infinite Light, then there will be "the voice of the bride." A voice is a drawing-forth in the mode of revelation.

וגם קול חתן יתגלה כי כעת גם קול חתן אינו בגילוי מאחר שאינו בא לבחי' גילוי באותיות הדבור כו'

And "the voice of the groom" will be revealed too, for at present even the voice of the groom is not revealed, since it does not come to the level of revelation in the letters of speech, etc.

(ועיין בפרשה תזריע דמ"ב סע"א [סוף עמוד א] דלאו אורחיה ובמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ועו"ל [ועוד יש לומר] כו' דאע"ג [דאף על גב] כו' כי אין אופן כו'.

(And see [the Zohar,] Parshas Tazria, folio 42, end of side a: "for it is not His way," and what the Ramaz wrote there: "And one may further say," etc., "that although," etc., "for there is no way," etc.

או י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] ס"פ בחקתי דקט"ו ע"ב והוות דירי בשוקא דבורסקי כו' וכמ"ש סד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא דלכך אין שום שם במגלת אסתר והיינו שאין קול חתן וכלה בגילוי עכשיו כ"א מלובשים בהעלם כו' ע"ש)

Or it may be explained according to what is written at the end of [the Zohar,] Parshas Bechukosai, folio 115b: "and she was dwelling in the tanners' market," etc.; and as is written at the end of the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim," that this is why there is no Name at all in Megillas Esther. That is, the voice of the groom and the bride is not revealed now; rather, they are enclothed in concealment, etc. See there.)

**ולע"ל** [ולעתיד לבוא] **יתגלה קול מצהלות חתנים ב' חתנים הנ"ל** (וזהו עת לחשות ועת לדבר שעכשיו עת לחשות והיינו מצד חש דחשמל המסתיר ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיתברר ק"נ [קליפת נוגה] יהיה עת לדבר וזהו מל):

**And in the Time to Come there will be revealed "the voice of the jubilation of grooms," the two grooms mentioned above.** (And this is "a time to be silent and a time to speak": now is "a time to be silent," because of the chash of chashmal, which conceals; and in the Time to Come, when kelipas nogah will be refined, it will be "a time to speak," and this is mal.)

4 **ב וגם בבחי' נערים ממשתה נגינתם ב' בחי' נערים הא' הוא יוסף שנק' נער כמ"ש והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו**

**2. And in the level of "youths (ne'arim) from the feast of their song" there are also two levels of youths. The first is Yosef, who is called a youth (na'ar), as it is written, "and he was a youth with the sons of Bilhah and with the sons of Zilpah, his father's wives,"**

**כי גם בני בלהה שהם בחי' שוקין וירכין גד שוקא ימינא כו' לבר מגופא כו' עכ"ז** [עם כל זה] **הם מנשי אביו בחי' בקיעה הנ"ל.**

**for even the sons of Bilhah, who are the level of the legs and thighs, "Gad is the right leg," etc., "outside the body," etc., are nevertheless of "his father's wives," the level of breaking-through mentioned above.**

ולכך נאמר באשר וטובל בשמן רגלו שאע"פ [שאף על פי] שהוא בבחי' רגלו מ"מ טובל הוא בשמן בחי' חכמה, וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] תקוע אלפא לשמן ואשה חכמה התקועית ותקוע הוא מנחלת שבט אשר

Therefore it is said of Asher, "and he dips his foot in oil": although he is at the level of "his foot," nevertheless he dips in oil, the level of Chochmah (wisdom), as our Sages, of blessed memory, said, "Tekoa is foremost (alfa) for oil," and "a wise woman," the woman of Tekoa; and Tekoa is in the inheritance of the tribe of Asher.

ולכן נאמר ביוסף והוא נער את בני בלהה כו' וזהו בחי' נער עליון דאצילות (כדפי' בפ' וישב דקפ"ב ע"ב.

And therefore it is said of Yosef, "and he was a youth with the sons of Bilhah," etc. This is the level of the supernal youth of Atzilus (as is explained in [the Zohar,] Parshas Vayeshev, folio 182b.

וענין בחי' נער זה היינו ע"ד כרוב אחד מקצה מזה הוא קצה אא"ס [אור אין סוף] שבז"א ונק' כרוב ואנפי זוטרי שזהו בחינת נער והיינו כשנתצמצם השפע בבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] דז"א להתלבש אח"כ במל').

And the matter of this level of youth is along the lines of "one cherub (keruv) at the end on this side": this is the end of the Infinite Light (Or Ein Sof) that is in Z'eir Anpin (the emotive attributes), and it is called keruv and "a small face" (anpei zutrei), which is the level of youth. That is, when the flow is contracted into the level of Netzach, Hod and Yesod of Z'eir Anpin, to be enclothed afterward in Malchus.)

ויש בחי' נער ב' ויהושע בן נון נער פני יהושע כפני לבנה חנוך לנער ע"פ דרכו הוא מט"ט [מטטרון] בעולם הבריאה ויצירה כו'

And there is a second level of youth: "and Yehoshua son of Nun, a youth"; "the face of Yehoshua is like the face of the moon"; "Train (chanoch) a youth according to his way": this is Metatron, in the World of Beriah and Yetzirah, etc.

ועמ"ש מזה בד"ה בכ"ה בכסלו, שכ"ז יהיה בבחי' גילוי לע"ל [שכל זה לעתיד לבוא] בחי' חתנים ובחי' נערים הנ"ל

And see what is written on this in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev." All this will be in a state of revelation in the Time to Come: the level of grooms and the level of youths mentioned above.

והיינו ע"י בחי' השמחה גילוי הש"ע [השע"ע (370)] נהורין יאר ה' פניו אליך כו' וארוכתך מהרה כו' בבחי' צמיחה כו'.

That is, through the level of joy, the revelation of the 370 lights: "May Havayah make His face shine upon you," etc., "and your healing speedily," etc., in the mode of sprouting, etc.

וענין חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם חופתם הוא בחי' מקיף מבינה דהיינו בעבודת ה' ע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה עצמו

And the matter of "grooms from their chuppah and youths from the feast of their song": "their chuppah" is the level of a makif (encompassing light) from Binah (understanding); that is, in the service of G-d, through contemplation of the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself.

(ר"ל [רוצה לומר] שמההתבוננות עצמה נולדה ונמשכה האהבה וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] לנגינה ושירה לעורר ע"ז התפעלות המדות, רק ע"י ההתבוננות עצמו יתפעל מאד. וא"כ מצהלות חתנים היינו השמחה וההתפעלות נמשך מהחופה והמקיף עצמו שהוא בחי' ההתבוננות

(That is to say, the love is born and drawn forth from the contemplation itself, and there is no need for melody and song to arouse the stirring of the emotive attributes (middos) through them; rather, through the contemplation itself he is greatly stirred. If so, "the jubilation of grooms" means that the joy and the stirring are drawn from the chuppah and the makif itself, which is the level of contemplation,

שהבינה נק' מקיפים כמ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודי' [היהודים] ולקמן ע"פ והניף את העומר, או י"ל [יש לומר] כשההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה עצמו הסוכ"ע אז נק' התבוננות זו בחי' מקיף וכמ"ש ע"פ טוב לחסות, וכשההתפעלות נמשך מזה זהו ענין מצהלות חתנים מחופתן).

for Binah is called makifim, as is written in the explanation on the verse "And the Jews accepted," and below on the verse "And he shall wave the omer." Or it may be said: when the contemplation is in the greatness of the Infinite One, blessed be He, Himself, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), then this contemplation is called the level of makif, as is explained on the verse "It is better to take refuge," and when the stirring is drawn from this, that is the meaning of "the jubilation of grooms from their chuppah.")

והוא בחי' שמחה גילוי פנימית אם הבנים שמחה גילוי השי"ע [(370) השי"ע] נהורין שלמעלה מהשתלשלות או שע"ה נהורין.

And this is the level of joy, the revelation of the inner dimension of "the mother of the children" [who is] "joyful." Joy is the revelation of the 370 lights that are above the chain of descending worlds (hishtalshelus), or the 375 lights.

וזהו וישם לך שלום שלום בגימטריא שע"ו שהם שע"ה עם הכולל והוא הגורם להיות בחי' החתנים להיות בחי' יעקב יבקע כו'.

And this is "and grant you peace (shalom)": shalom is numerically 376, which is 375 with the kolel; and this is what causes the level of the grooms to be the level of "Yaakov, yevaka," etc.

וזהו קול מצהלות חתנים מחופתן שמצהלות חתנים נעשה מחופתן עצמן דהיינו מבחי' גילוי סכ"ע [סובב כל עלמין] עצמו

And this is "the voice of the jubilation of grooms from their chuppah": the jubilation of the grooms comes about from their chuppah itself, that is, from the level of the revelation of the light that encompasses all worlds itself

(ועמ"ש בד"ה לסוסתי בענין כחתן יוצא מחופתו ובד"ה משמח חתן) ובעבודת ה' מבחי' ההתבוננות עצמו.

(and see what is written in the discourse beginning "To a mare," on the matter of "like a groom coming out of his chuppah," and in the discourse beginning "Who gladdens the groom"); and in the service of G-d, from the level of the contemplation itself.

אבל בעת שהם ב' בחי' נערים הנ"ל יוסף והוא נער ויהושע בן נון נער כו' ממשתה נגינתם

But when they are the two levels of youths mentioned above, Yosef, "and he was a youth," and "Yehoshua son of Nun, a youth," etc., [it is] "from the feast of their song."

נגינה הוא בחי' שירה שהיו הלוים משוררים לעורר את האהבה והיינו כשהאהבה נמשכה ונתלבשה למטה צריך לעוררה בבחי' שירה,

Melody (neginah) is the level of song (shirah), which the Levites would sing in order to arouse the love. That is, when the love has been drawn down and enclothed below, it needs to be aroused through the level of song

(כענין מ"ש פ' בשלח דמ"ה ע"א לענין נבואה זיני תושבחן הוו קמייהו דנביאי למישרי עלייהו רוח נבואה וכו' כנגן המנגן וכו' בר ממשה וכו' ע"ש ועיין בפ' ויחי דרי"ו ב'.

(like what is written in [the Zohar,] Parshas Beshalach, folio 45a, regarding prophecy: "Kinds of praises were [played] before the prophets, so that the spirit of prophecy would rest upon them," etc., "as the musician played," etc., "except for Moshe," etc. See there; and see Parshas Vayechi, folio 216b.

ומזה נלמוד ונשכיל ג"כ בעבודת ה' לענין גילוי אור האהבה והיראה בלב האדם שיש מי שצריך לשיר וקול המעורר הכוונה שעי"ז דוקא תתעורר גילוי האהוי"ר [האהבה ויראה], ויש מי ששכלו ומדותיו גדולים יותר וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] כלל לזה אלא שעי"י ההתבוננות במוחו תתעורר האהוי"ר [האהבה ויראה] בלבו.

From this we shall learn and understand also in the service of G-d, regarding the revelation of the light of love and awe in a person's heart: there is one who needs song and a voice that arouses the kavanah (inner intent), so that specifically through this the revelation of love and awe will be aroused; and there is one whose intellect and emotive attributes are greater, and he has no need of this at all, but rather, through the contemplation in his mind, love and awe will be aroused in his heart.

וזהו ג"כ ענין יבל הוא היה אבי יושב אהל כו' ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש כנור כו',

And this is also the matter of "Yaval: he was the father of those who dwell in a tent," etc., "and his brother's name was Yuval: he was the father of all who handle the lyre," etc.

כי יושב אהל זהו בחי' לשמש שם אהל בהם והוא כחתן יוצא מחופתו שמצהלות חתנים הוא מחופתן מהאהל והמקיף עצמו וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] לכנור ושיר ומנגן כו'

For "dwelling in a tent" is the level of "For the sun He has set a tent in them, and it is like a groom coming out of his chuppah": the jubilation of the grooms is from their chuppah, from the tent and the makif itself, and there is no need for lyre and song and musician, etc.

אבל בחי' יובל הוא למטה מזה דהיינו כשא"א להיות התפעלות המדות כ"א ע"י נגינה ושיר כו' וכענין החילוק בין כהנים ללוים שלוים היו בשיר וכהנים בחשאי ברעותא דלבא כו' שהוא בחי' פנימית הלב.

But the level of Yuval is lower than this: that is, when it is impossible for there to be a stirring of the emotive attributes except through melody and song, etc. And this is like the difference between the kohanim and the Levites: the Levites were [engaged] in song, and the kohanim in silence, "with the desire of the heart," etc., which is the level of the inner dimension (pnimiyus) of the heart.

ועמ"ש בפ' שמות בד"ה קול דודי שבחי' הראשונה נק' באר שבע כו' והיינו בהיות חו"ב [חכמה ובינה] בגדולת ה' בהתרחבות גדול במוחו ומחשבתו וע"כ יכול הוא לעורר מדת האהוי"ר [האהבה ויראה] בהתגלות לבו ע"י עסק המחשבה בלבד אבל מי שמוחו קטן כו' ע"ש.

And see what is written in Parshas Shemos, in the discourse beginning "The voice of my beloved," that the first level is called Be'er Sheva, etc.: that is, when [one's] Chochmah and Binah in the greatness of G-d are with great breadth in his mind and thought, and therefore he can arouse the attribute of love and awe, revealed in his heart, through the occupation of thought alone; but one whose mind is small, etc. See there.

ולכן א"ש [אתי שפיר] דבחי' נערים שזהו בחי' קטנות צ"ל ממשתה נגינתם דייקא. ועוד יובן זה דהנה בפ' וישב דקפ"ב ע"ב כ' [כתב] ה"נ [הכי נמי] אתקרי איהו בשמא דילה דכתיב והוא נער כו'

Therefore it is well understood that the level of youths, which is the level of smallness (katnus), must be "from the feast of their song" specifically. This will be further understood: in [the Zohar,] Parshas Vayeshev, folio 182b, it is written, "So too he is called by her name, as it is written, 'and he was a youth,'" etc.

הרי מובן דעיקר בחי' קריאת שם נער בצדיק עליון דאצילות הוא ע"ש [על שם] המל' שנק' כן וכמ"ש במק"מ [במקדש מלך] שם שהמלכות לפעמים נק' נער ולפעמים נק' נערה ולכך גם ז"א נק' נער כשמה כו'.

Thus it is understood that the main reason the supernal Tzaddik of Atzilus is called by the name "youth" (na'ar) is on account of Malchus, which is called so, as the Mikdash Melech writes there, that Malchus is sometimes called na'ar and sometimes na'arah; and therefore Z'eir Anpin too is called na'ar, by her name, etc.

ופי' וענין שהמל' נק' נער בלא ה' מבואר בפ' בא דל"ח ע"ב דכל זמן דלא קבילת דכר אקרי נער כו'

And the meaning and matter of Malchus being called na'ar, without a hei, is explained in [the Zohar,] Parshas Bo, folio 38b: "As long as she has not received the male, she is called na'ar," etc.

ונתבאר הפי' ע"ז בעבודת ה' לקמן בשיר השירים ע"פ לריח שמניך דפי' עד לא קבילת היינו שעדיין לא זרח אלקות בתוך הלב ולבו אטום כבתולה כו'.

And the explanation of this in the service of G-d is given below in Shir HaShirim, on the verse "For the fragrance of your oils": "before she has received" means that G-dliness has not yet shone within the heart, and his heart is sealed like a virgin, etc.

ובמ"א נתבאר שזהו אף שנמשך ונתפשט ההתבוננות בלב אבל הוא בחיצוני' הלב ולא נקלט בפנימית הלב ונק' אירוסין לבד וכה"ג [וכהאי גוונא] נתבאר לקמן בפ' מטות ע"פ ואשה כי תדור בפי' וענין בנעוריה בית אביה כו' וזהו ענין חסד נעוריך וכו' ע"ש.

And elsewhere it is explained that this is so even though the contemplation has been drawn down and spread into the heart; yet it is in the outer dimension (chitzoniyus) of the heart and has not been absorbed into the inner dimension of the heart, and it is called betrothal (erusin) alone. Something similar is explained below in Parshas Matos, on the verse "And if a woman makes a vow," in the meaning and matter of "in her youth, in her father's house," etc.; and this is the matter of "the kindness of your youth," etc. See there.

גם הנה גבי חסד נעוריך כתיב לכתך אחרי במדבר ופי' לכתך אחרי זהו בחי' אתכפיא אבל עדיין אינו בבחי' לאהפכא חשוכא לנהורא שיהיה גילוי פנימית נקודת הלב כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] באריכות ע"פ זכור את אשר עשה לך עמלק כו'.

Also, regarding "the kindness of your youth," it is written, "your going after Me in the wilderness"; and the meaning of "your going after Me" is the level of subjugation (iskafya), but it is not yet at the level of turning darkness into light, so that there would be a revelation of the inner dimension of the point of the heart, as is explained above at length on the verse "Remember what Amalek did to you," etc.

ולכן מכ"ז [מכל זה] יובן דבבחי' ומדרגת זו שנק' נערים צריך ליגיעה רבה ועצות לעורר האהבה וזהו ענין ונערים ממשתה נגינתם שהקול והנעימה מעורר הכוונה משא"כ גבי חתנים א"צ [אין צריך / אינו צריך] לזה כי פנימית הלב מתאחדת עם המוח בבחי' תרין ריעין דלא מתפרשין).

Therefore, from all this it is understood that at this level and rung, which is called "youths," great toil and counsels are needed to arouse the love. And this is the matter of "and youths from the feast of their song": the voice and the melody arouse the kavanah. Whereas with grooms there is no need for this, for the inner dimension of the heart is united with the mind, in the manner of "two companions who never part.")

ושירה היא על היין נכנס יין יצא סוד מהעלם לגילוי וזהו ממשתה נגינתם נגינה ומשתה יין

And song is [said] over wine: "wine enters, the secret comes out," from concealment to revelation. And this is "from the feast of their song": song, and a feast of wine.

אבל החתנים הם למעלה מבחי' יין אלא מחופתם עצמם וזהו אכלו רעים לעילא שתו ושכרו דודים לתתא כי לתתא בבחי' דודים צ"ל שתו ושכרו משא"כ למעלה בבחי' רעים כו'

But the grooms are above the level of wine; rather, [it is] from their chuppah itself. And this is "'Eat, companions': above; 'drink and be drunk, beloved ones': below." For below, at the level of "beloved ones," there must be "drink and be drunk," whereas above, at the level of "companions," etc.

(ועמ"ש סד"ה באתי לגני בענין רעים ודודים ומ"ש בד"ה לבבתני מענין בחי' אחותי ובחי' כלה ובמ"א נת' [נתבאר] דשבת הוא בחי' אכלו רעים ויו"ט [ויום טוב] הוא בחי' שתו ושכרו דודים):

(And see what is written at the end of the discourse beginning "I have come into my garden," on the matter of companions and beloved ones, and what is written in the discourse beginning "You have captured my heart," on the level of "my sister" and the level of "bride." And elsewhere it is explained that Shabbos is the level of "Eat, companions," and Yom Tov is the level of "drink and be drunk, beloved ones.")

5 ג ואחר כ"ז [כל זה] יובן פי' והיה אור הלבנה כו', דהנה איתא נערים פני זקנים ילבינו,

3. After all this, the meaning of "And the light of the moon (levanah) shall be," etc., will be understood. For it is stated, "Youths will whiten (yalbinu) the faces of elders."

כי הנה זקנים הוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] איזהו זקן שקנה חכמה, קנין הוא המשכה מהעלם אל הגילוי ומקור המשכת חו"ב [חכמה ובינה] הוא מדיקנא דא"א

For "elders" is as our Sages, of blessed memory, said: "Who is an elder (zaken)? One who has acquired (kanah) wisdom." Acquisition is a drawing-forth from concealment into revelation; and the source of the drawing-forth of Chochmah and Binah is from the beard (dikna) of Arich Anpin:

אבא יונק ממזל השמיני ואימא ממזל הי"ג וזהו זקן שקנה חכמה שקנין והתהוות החכמה נמשך מבחי' דיקנא.

Abba draws from the eighth mazal, and Imma from the thirteenth mazal. And this is "an elder: one who has acquired wisdom," for the acquisition and coming-into-being of wisdom are drawn from the level of the beard.

6 וזהו והחכמה מאין תמצא מבחי' שאין ערוך שהוא רק בחי' שערות וכמ"ש בד"ה ועשית בגדי קדש כו'.

And this is "And wisdom, from where (me'ayin) shall it be found?": from a level that has no (ein) comparison [to it], which is only the level of hairs, as is explained in the discourse beginning "And you shall make holy garments," etc.

וגם שערות אלו הן הן הלכות התורה ושער רישיה כעמר נקא וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במ"ת [במתן תורה] נדמה להם כזקן כו'

And these hairs are also the very laws (halachos) of the Torah: "and the hair of His head like pure wool"; and as our Sages, of blessed memory, said, at the Giving of the Torah He appeared to them as an elder, etc.

והנה השערות והדיקנא שרשה ממו"ס [ממוחא סתימאה] אכן נמשכה רק מבחי' ז"ת [ז' תחתונות] דמו"ס [דמוחא סתימאה]

Now, the hairs and the beard have their root in Mocha Stima'ah (the hidden brain); however, they are drawn only from the level of the seven lower [Sefiros] of Mocha Stima'ah.

עד"מ השערות באדם הן רק בחי' צומח, וצומח הן בחי' ז"ת [ז' תחתונות] שהם המדות כו' ולכן זקנה ושיבה הוא בן ע' [שבעים] שנה שהם ז' מדות הכלולים כל אחד מעשרה.

By way of analogy, the hairs in a person are only the level of the vegetative, and the vegetative is the level of the seven lower [Sefiros], which are the emotive attributes (middos), etc. Therefore "old age and gray hair" is at seventy years: these are the seven attributes, each one comprising ten.

7 והנה הנערים הם למטה הרבה מבחי' ומדרגת זקן כמובן ע"פ הנ"ל. אך לע"ל [לעתיד לבוא] שיהיה עליות העולמות ע"ז אמר נערים פני זקנים ילבינו שגם בחי' הנערים יתעלו כ"כ [כל כך] עד שיהיו למעלה מבחי' זקן שקנה חכמה

Now, the youths are far below the level and rung of an elder, as is understood from what was said above. But in the Time to Come, when there will be the ascents of the worlds, of this it is said, "Youths will whiten the faces of elders": even the level of the youths will be elevated so much that they will be above the level of "an elder: one who has acquired wisdom."

(ועד"ז אפשר לומר מש"ש [מה שכתוב שם] בת קמה באמה הוא כמ"ש במ"א ע"פ רני ושמחי בת כו' שיש ג' מדרגות לא זז מחבבה עד שקראה בתי ואח"כ אחותי ואח"כ אמי כו'

(Along these lines one can explain what is written there, "a daughter rises up to her mother": it is as is explained elsewhere on the verse "Sing and rejoice, O daughter," etc., that there are three levels: "He did not cease to cherish her until He called her 'My daughter,'" and afterward "My sister," and afterward "My mother," etc.

ולעתיד כתיב רני ושמחי בת שבחי' בת תתעלה ביתר שאת ולהיות אחעט"ב [אשת חיל עטרת בעלה] וזהו בת קמה באמה והיינו ג"כ ענין וכלה בחמותה וע"ד מ"ש בפ' שלח דקע"א ע"פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני).

And of the future it is written, "Sing and rejoice, O daughter": the level of "daughter" will be elevated with surpassing loftiness and will become "a woman of valor, the crown of her husband." And this is "a daughter rises up to her mother," and this is also the matter of "and a daughter-in-law to her mother-in-law." And it is along the lines of what is written in [the Zohar,] Parshas Shelach, folio 171, on the verse "And it shall be on that day that living waters shall go out from Jerusalem, half of them to the eastern sea.")

והענין כמ"ש (בישעיה סי' ס"ה כ') הנער בן מאה שנה ימות פי' שבחי' הנער יתעלה כ"כ [כל כך] עד שיהיה בן מאה שנה שהוא למעלה מבחי' ומדרגת זקנה ושיבה דעכשיו שהוא בן ע' [שבעים] שנה דהיינו ז"ת [ז' תחתונות] דכתר,

The explanation is as it is written (in Isaiah, chapter 65, [verse] 20), "The youth shall die a hundred years old": that is, the level of the youth will be elevated so much that he will be a hundred years old, which is above the level and rung of the present "old age and gray hair," which is at seventy years, namely the seven lower [Sefiros] of Keser.

אבל בן מאה שנה היינו גם ג"ר [ג' ראשונות] דכתר עם ז"ת [ז' תחתונות] שהם ע"ס [עשר ספירות] דכתר הכלולים מעשר

But "a hundred years old" means also the first three [Sefiros] of Keser together with the seven lower ones, which are the Ten Sefiros of Keser, [each] comprising ten.

וכמ"ש בפ' חיי שרה דקכ"ג ע"א קב"ה [קודשא בריך הוא] דאתכליל מאתר עילאה סתימא דכל סתימא במאה ברזא דמאה ברכאן כו' וא"כ יהיו אז בחי' נערים למעלה מבחי' זקן דעתה שהוא בחי' ז"ת [ז' תחתונות] דמו"ס [דמוחא סתימאה].

As is written in [the Zohar,] Parshas Chayei Sarah, folio 123a: "The Holy One, blessed be He, who is included from the supernal place, hidden of all hidden, in a hundred, in the secret of the hundred blessings," etc. If so, the level of the youths will then be above the level of the present elder, which is the level of the seven lower [Sefiros] of Mocha Stima'ah.

8 ועיין פע"ח [פרי עץ חיים] שער חג השבועות פ"א מש"ש [מה שכתוב שם] בפי' משנה זו בן ה' שנים כו' עד בן ע' [שבעים] שנה כו' הוא כשעולה הז"א בדיקנא דא"א כו'

And see Pri Etz Chaim, Shaar Chag HaShavuos, chapter 1, what is written there in explanation of this mishnah, "Five years old," etc., up to "seventy years old," etc.: it is when Z'eir Anpin (the emotive attributes) rises into the beard of Arich Anpin, etc.

וא"כ מובן דבן מאה שנה הוא בחי' גבוה יותר הרבה והיינו כנ"ל ושם יהיה עליות ומדרגת בחי' הנער כו'.

If so, it is understood that "a hundred years old" is a much higher level, and this is as mentioned above; and it is there that the ascents and the rung of the level of the youth will be, etc.

9 וזהו שאמרו קנה חכמה קנה בינה ב"פ [ב' פעמים] קנה גימטריא יש, והנה יש הוא חצי מתר"ך אורות דכתר

And this is what they said, "Acquire wisdom, acquire understanding": kneh (acquire) twice is numerically yesh [310]. Now, yesh is half of the 620 lights of Keser.

ופי' חצי היינו כי הכתר שבכל ספירה נחשב הוא לבדו נגד כל הט"ס [הט' ספירות] שבהספירה ע"ד רגלי החיות כנגד כולן כו'

The meaning of "half" is that the Keser in each Sefirah is reckoned, by itself, as equal to all the nine Sefiros of that Sefirah, along the lines of "the feet of the chayos are equal to all of them," etc.

וכן גם בכתר עצמו שכלול מע"ס [מעשר ספירות] הנה הט"ס [הט' ספירות] שבו מחכמה עד המל' נחשבים למחצה, והכתר שבכתר הוא לבדו כנגד כולן

So too in Keser itself, which comprises Ten Sefiros: its nine Sefiros, from Chochmah to Malchus, are reckoned as one half, and the Keser of Keser by itself is equal to all of them.

ולכן אמר דשרש חו"ב [חכמה ובינה] נק' קנה חכמה קנה בינה שהוא גימטריא יש והיינו חצי התחתון דכתר

Therefore he said that the root of Chochmah and Binah is called "acquire wisdom, acquire understanding," which is numerically yesh, namely the lower half of Keser.

אבל העלייה דלע"ל [דלעתיד לבוא] שיתעלה הנער להיות בבחי' בן מאה דר"ל [דרוצה לומר] לבחי' הכתר שבכתר כנ"ל א"כ יתעלה גם בבחי' חצי העליון דכתר שלמעלה מעלה מבחי' חצי התחתון שהוא שרש בחי' ומדרגת זקנים עתה.

But the ascent of the Time to Come, when the youth will be elevated to the level of "a hundred years old," meaning to the level of the Keser of Keser, as mentioned above: if so, he will be elevated also into the level of the upper half of Keser, which is far, far above the level of the lower half, which is the root of the level and rung of the elders now.

10 ופי' ב' חצאין אלו היינו כי הכתר הוא הממוצע בין המאציל לנאצלים ויש בו ב' בחינות הבחי' התחתונה שבו הוא מה שהוא שרש וראש הנאצלים.

The meaning of these two halves is that Keser is the intermediary between the Emanator and the emanated beings, and it has two aspects. Its lower aspect is that it is the root and head of the emanated beings.

והבחינה העליונה שבו היינו הארת אור א"ס בחי' תחתונה שבמאציל כו' וכמ"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה ובד"ה יו"ט [יום טוב] של ר"ה [ראש השנה] שחל להיות בשבת.

And its upper aspect is the radiance of the Infinite Light (Or Ein Sof), the lowest level within the Emanator, etc., as is written in the explanation on the verse "I am black, yet comely," and in the discourse beginning "When Yom Tov of Rosh HaShanah falls on Shabbos."

11 והיינו כי בחי' נער הוא בחי' יוסף שהוא יסוד ז"א יתעלה ביסוד דעתיק וגם למעלה יותר

That is: the level of youth is the level of Yosef, who is Yesod of Z'eir Anpin (the emotive attributes); it will be elevated into Yesod of Atik, and even higher.

וכמ"ש הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד אותיות אדם בחי' א"ק [אדם קדמון].

As it is written, "Behold, My servant shall prosper; he shall be exalted and lifted up and shall be very high (me'od)": me'od has the letters of adam, the level of Adam Kadmon.

וזהו והיה אור הלבנה כאור החמה כי חמה ולבנה הן בחי' ב' נערים הנ"ל כי יהושע בן נון נער ופני יהושע כפני לבנה ויוסף שהוא יסוד נק' ג"כ חמה וכמו שהחמה משפיע ללבנה כך יוסף הוא המשביר כו'.

And this is "And the light of the moon shall be like the light of the sun," for the sun and the moon are the two levels of youths mentioned above: for "Yehoshua son of Nun, a youth," and "the face of Yehoshua is like the face of the moon"; and Yosef, who is Yesod, is also called the sun; and just as the sun bestows upon the moon, so Yosef "is the one who supplied [grain]" (hamashbir), etc.

12 ובפ' שמות ד"ג ע"ב שמש דא הוא ברית קדישא כו', וגם נאמר והנה השמש והירח כו' משתחוים לי

And in [the Zohar,] Parshas Shemos, folio 3b: "'Sun': this is the holy covenant," etc. And it is also said, "And behold, the sun and the moon," etc., "bowing down to me."

ולעתיד תתעלה המל' שהיא בחי' לבנה שעכשיו לית לה מגרמה כלום רק שמקבלת מאור החמה

And in the future Malchus (sovereignty) will be elevated, the level of the moon, which now "has nothing of her own," only receiving from the light of the sun.

הנה לעתיד תתעלה להיות כאור החמה שיהיה לה אור עצמי כמו אור החמה

Indeed, in the future she will be elevated to be like the light of the sun, so that she will have a light of her own, like the light of the sun.

ואור החמה יסוד ז"א יתעלה ביסוד דעתיק ולמעלה יותר (ביסוד דא"ק [דאדם קדמון] כו') עד שיהיה שבעתים כאור שבעת הימים פי' אור שבעת הימים היינו ג"ר [ג' ראשונות] דעתיק כמש"ל [כמה שכתוב לעיל]

And the light of the sun, Yesod of Z'eir Anpin (the emotive attributes), will be elevated into Yesod of Atik, and higher still (into Yesod of Adam Kadmon, etc.), until it will be "sevenfold, like the light of the seven days." "The light of the seven days" means the first three [Sefiros] of Atik, as was explained above;

והוא יתעלה שבעתים כאור שבעת הימים וכנ"ל בפי' וגבה מאד

and it will be elevated "sevenfold, like the light of the seven days," as mentioned above in the explanation of "and shall be very high."

ובפי' והיה אור הלבנה כאור החמה יש ב' פירושים א' שאור הלבנה יהיה כמו אור החמה דעתה הב' שגם אור הלבנה יהיה כמו אור החמה דלעתיד שהוא שבעתים כאור שבעת הימים.

**And in the meaning of "And the light of the moon shall be like the light of the sun" there are two explanations. One: that the light of the moon will be like the present light of the sun. The second: that the light of the moon too will be like the future light of the sun, which is "sevenfold, like the light of the seven days."**

(ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] סוף שער הפורים במ"ש וז"ס [וזה סוד] צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם כו' וז"ש [וזהו שכתוב] והיה אור הלבנה כו' ויהיו שוין כו' וזה לימות המשיח כו' ע"ש):

**(And see Pri Etz Chaim, at the end of Shaar HaPurim, what is written: "And this is the secret of 'the righteous sit with their crowns on their heads,'" etc., "and this is [the meaning of] what is written, 'And the light of the moon shall be,'" etc., "and they will be equal," etc., "and this is for the days of Mashiach," etc. See there.)**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 5

# ענין שבעת ימי המילואים הנה לכאורה אינו מובן...

## The Matter of the Seven Days of the Miluim

1 ענין שבעת ימי המילואים הנה לכאורה אינו מובן איך בחי' אור החמה קאי על בחי' הנק' נער עליון דאצילות,

The matter of the seven days of the Miluim (the inauguration): at first glance it is not understood how the level of "the light of the sun (chamah)" refers to the level called the supernal "lad" (na'ar) of the World of Atzilus (Emanation),

שהוא למטה מבחי' חתן כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] והלא מקרא מלא כתיב לשמש שם אהל בהם והוא כחתן הרי דשמש הוא בחי' חתן וכמ"ש ר"פ בהעלותך קמ"ח ב'.

which is below the level of "groom," as explained above. Yet surely an explicit verse states, "For the sun (shemesh) He set a tent in them, and it is like a groom"; so the sun is the level of "groom," as is written at the beginning of Parshas Beha'aloscha, [folio] 148b.

אך הענין דשמש הוא בחי' ז"א והרמ"ז [והרב משה זכות] שם כ' [כתב] שהוא אור הז"א שמצד אבא כי אור הוא בחכמה וזהו בחי' חתן ובחי' אז יבקע כשחר אורך כו'.

But the explanation is that the shemesh is the level of Z'eir Anpin (the emotive attributes); and the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) there writes that it is the light of Z'eir Anpin that comes from the side of Abba (Chochmah), for "light" is in Chochmah. This is the level of "groom," and the level of "Then your light shall break forth like the dawn," etc.

אמנם נודע דז"א דאצילות מקנן ביצירה ואז נק' נער וכמ"ש בענין הכרובים אזי נקראו זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] אנפי זוטרי בגמרא כו' ע"ש.

However, it is known that Z'eir Anpin of Atzilus "nests" in Yetzirah, and then it is called na'ar ("lad"), as is written concerning the cherubim: then Z'eir Anpin and Nukva are called "small faces" (anpei zutrei) in the Gemara, etc. See there.

2 ולכן א"ש [אתי שפיר] דאור הלבנה ואור החמה הנז' [הנזכר] כאן בפסוק זה דוהי' [דוהיה] אור הלבנה כו' הן בחי' ב' נערים

Therefore it is well understood that the light of the moon and the light of the sun mentioned here, in this verse, "And the light of the moon shall be," etc., are the level of the two "lads."

דכן פי' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בישעיה דמיירי הפסוק בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא] כשמתלבשים ביצירה ועשי' [ועשיה], והטעם שפי' כן א"ש [אתי שפיר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפרדס בערך חמה שיש חילוק בין לשון שמש לחמה

For so it is explained in the Likkutei Torah of the Arizal on Isaiah, that the verse speaks of Z'eir Anpin and Nukva when they are enclothed in Yetzirah and Asiyah. And the reason it is explained so is well understood according to what is written in the Pardes, in the entry "chamah," that there is a difference between the word shemesh and chamah:

כי מצד הימין נק' שמש צדקה ומרפא בכנפיה ומצד השמאל נק' חמה בסוד חמימות האש של הגבורה כו'

from the side of the right it is called shemesh, "a sun (shemesh) of righteousness, with healing in its wings," and from the side of the left it is called chamah, in the mystery of the heat of the fire of Gevurah (restraint), etc.

ונודע דמדת הגבורה הוא בחי' צמצום דהיינו כשנמשך להאיר בבי"ע שצ"ל ע"י צמצום ע"ד צמצם שכינתו בין בדי ארון.

And it is known that the attribute of Gevurah is the level of tzimtzum (contraction): that is, when [the light] is drawn down to shine in Beriah, Yetzirah and Asiyah, which must be through tzimtzum, in the manner of "He contracted His Shechinah between the poles of the Ark."

3 ובמ"א נתבאר ענין החילוק בין שמש לחמה כי השמש הוא המאור עצמו שממנו נמשך ומתפשט הזיו להאיר על הארץ.

Elsewhere the difference between shemesh and chamah has been explained: the shemesh is the luminary itself, from which the radiance is drawn and spreads forth to shine upon the earth.

וחמה אינו השמש עצמה רק הוא לשון חמימות דהיינו מה שהוא מחומם מחמת השמש והיינו הארת הזי"א מה שנמשך להאיר בבי"ע.

Chamah, however, is not the sun itself; rather it is a term of warmth (chamimus), meaning that which is warmed by the sun. This is the radiance of Z'eir Anpin, that which is drawn down to shine in Beriah, Yetzirah and Asiyah.

4 ולכן א"ש [אתי שפיר] דבחינה זו נק' נער והיינו בחי' נער עליון כו' משא"כ בחי' שמש נק' כחתן שהוא עצמיות זי"א שבאצילות.

Therefore it is well understood that this level is called na'ar ("lad"), that is, the level of the supernal "lad," etc., whereas the level of shemesh is called "like a groom," for it is the very essence of Z'eir Anpin in Atzilus.

ועפי"ז [ועל פי זה] יובן יותר ענין שהעלייה הוא להיות שבעתים כאור שבעת הימים,

According to this, one will understand better how the ascent is to become "sevenfold, like the light of the seven days."

כי הנה פי' וענין בחי' ומדרגת ב' בחי' נערים היינו שבהן ועל ידן הוא התקשרות והתחברות האור מא"ס ב"ה המלובש באצילות לנבראים וכמו אור החמה ואור הלבנה שהן מאירים לארץ ולדרים עליה כו'.

For the meaning and import of the level and rank of the two levels of "lads" is that in them and through them there is the binding and joining of the light from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, which is enclothed in Atzilus, with the created beings, just as the light of the sun and the light of the moon give light to the earth and to those who dwell upon it, etc.

דהנה באמת אין ערוך כלל בין הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית לגבי האור המלובש בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות שהוא בחי' א"ס וא"כ מאחר שאין ערוך ביניהם איך יומשך האור והחיות מאצילות לבי"ע

For in truth there is no comparison at all between the created beings, which are bounded and finite, and the light enclothed in the Ten Sefiros of Atzilus, which is the level of the Infinite. If so, since there is no comparison between them, how can the light and life-force be drawn from Atzilus to Beriah, Yetzirah and Asiyah?

אלא שזהו ע"י בחי' צמצומים שבתחלה נתצמצם האור המלובש בז"א ונק' שמש להיות מאיר בבחי' צמצום

Rather, this is by means of contractions (tzimtzumim): first, the light enclothed in Z'eir Anpin, which is called shemesh, was contracted, so as to shine in the mode of contraction;

והוא אור החמה ונק' נער עליון והוא נער את בני בלהה כו' ואח"כ נמשך מבחי' זו ומתלבש בבחי' מלי' שהוא בחי' פני לבנה

and this is the light of the chamah, and it is called the supernal "lad": "and he was a lad (na'ar) with the sons of Bilhah," etc. Afterwards [the light] is drawn from this level and enclothed in the level of Malchus (sovereignty), which is the level of "the face of the moon,"

דהיינו מקור בי"ע שבאצילות והוא בחי' נער הב' והן הן ג"כ ב' הכרובים, ועמ"ש בד"ה ששת ימים תאכל מצות בענין שני הבחינות דים ויבשה שבבחי' מלכות דאצילות

that is, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah that is in Atzilus; and this is the level of the second "lad." And these are also the two cherubim. And see what is written in the discourse beginning "Six days you shall eat matzos," concerning the two levels of sea and dry land in the level of Malchus of Atzilus,

שהוא ג"כ להיות שהמלכות מחברת אור האצילות בבי"ע והממוצע צ"ל בו שני בחינות בחי' תחתונה שבאצילות ושרש ומקור דבי"ע

which is also because Malchus joins the light of Atzilus to Beriah, Yetzirah and Asiyah, and an intermediary must have two aspects within it: the lowest level of Atzilus, and the root and source of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

וזהו ענין ים וארץ כו' ע"ש ומשם יובן ג"כ לענין ב' בחי' נערים המבואר כאן.

This is the matter of sea and land, etc. See there. And from there one will also understand the matter of the two levels of "lads" explained here.

5 והנה כמו שאין ערוך בי"ע לאצילות כן ויתר מכן אין ערוך אצילות לגבי א"ס ב"ה

Now, just as Beriah, Yetzirah and Asiyah bear no comparison to Atzilus, so too, and even more, Atzilus bears no comparison to the Infinite One, blessed be He.

ולכן כדי שיהיה התלבשות אור א"ס ב"ה מלמעלה מהאצילות מבחי' א"ק [אדם קדמון] באצי' הוא ג"כ ע"י בחי' צמצומים וכמ"ש בבינונים ח"ב [חלק ב'] פ"ט בהג"ה [בהגהה] שע"י צמצומים אלו יוכל להאיר באצילות

Therefore, for the light of the Infinite One, blessed be He, from above Atzilus, from the level of Adam Kadmon, to be enclothed in Atzilus, this too is through contractions, as is written in the Beinonim [Tanya], Part II, chapter 9, in the gloss: that through these contractions it can shine in Atzilus.

ואור זה נק' אור שבעת הימים כי הוא בחי' מל' דא"ק [דאדם קדמון] שנעשה עתיק לאצילות כמו שמל' דאצי' נעשה עתיק לבריאה כו' והז"ת [והז' תחתונות] המתלבשים באי"א דאצילות נק' שבעת הימים והג"ר [והג' ראשונות] נק' אור שבעת הימים.

And this light is called "the light of the seven days," for it is the level of Malchus of Adam Kadmon, which becomes Atik ("the Ancient One") for Atzilus, just as Malchus of Atzilus becomes Atik for Beriah, etc. And the seven lower [Sefiros], which are enclothed in Arich Anpin of Atzilus, are called "the seven days," and the first three [Sefiros] are called "the light of the seven days."

6 והוא ג"כ ענין ב' הבחי' שיש בהממוצע כו' כנ"ל,

This too is the matter of the two aspects that are in the intermediary, etc., as mentioned above.

והנה בוודאי אין ערוך כלל וכלל בחי' אור החמה ואור הלבנה שהם הארת האצילות לבי"ע לגבי אור שבעת הימים שהוא הארת המאציל א"ס ב"ה בא"א דאצילות ובכל הע"ס [העשר ספירות] דאצילות וכנודע,

Now, certainly there is no comparison whatsoever between the level of the light of the sun and the light of the moon, which are the radiance of Atzilus to Beriah, Yetzirah and Asiyah, and the light of the seven days, which is the radiance of the Emanator, the Infinite One, blessed be He, in Arich Anpin of Atzilus and in all the Ten Sefiros of Atzilus, as is known.

ולכן בחי' אור החמה ואור הלבנה נק' בחי' נערים שהוא בחי' צמצום וקטנות, משא"כ בחי' כתר דאצילות נק' עתיק יומין ושער רישיה כעמר נקא כו'.

Therefore the level of the light of the sun and the light of the moon is called the level of "lads," which is the level of contraction and smallness, whereas the level of Keser (the Crown) of Atzilus is called "the Ancient of Days" (Atik Yomin), and "the hair of His head like pure wool," etc.

אמנם לעתיד בב"א [במהרה בימינו אמן] שיהיה עליית העולמות ויתעלו בי"ע להיות ממש במדרגת האצי' דעכשיו ויותר וכמ"ש וישם מדברה כעדן,

However, in the Time to Come, speedily in our days, amen, when there will be the ascent of the worlds, and Beriah, Yetzirah and Asiyah will be elevated to be actually at the rank of the present Atzilus, and more, as it is written, "And He will make her wilderness like Eden,"

לכן יהיה אור הלבנה ואור החמה שהם הארת אלקות המאיר בבי"ע יהיו במדרגה נפלאה יותר מבחי' אור שבעת הימים שהוא האור והגילוי המאיר עכשיו מהמאציל א"ס ב"ה באצילות,

therefore the light of the moon and the light of the sun, which are the radiance of G-dliness that shines in Beriah, Yetzirah and Asiyah, will be at a rank more wondrous than the level of the light of the seven days, which is the light and revelation that now shines from the Emanator, the Infinite One, blessed be He, in Atzilus.

והיינו כי אור החמה שהוא יסוד דאצילות בחי' יוסף שנק' נער יתעלה להיות בבחינת ומדרגת יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שהוא המשפיע לבחי' מל' דא"ק [דאדם קדמון] שנעשה עתיק לאצי' הנק' אור שבעת הימים כו'

That is: the light of the sun, which is Yesod (foundation) of Atzilus, the level of Yosef, who is called na'ar ("lad"), will be elevated to be at the level and rank of Yesod of Adam Kadmon, which is what bestows upon the level of Malchus of Adam Kadmon, which becomes Atik for Atzilus [and] is called "the light of the seven days," etc.

(והיינו ג"כ פנימיות עתיק כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ' כי תשא דקפ"ח ע"ב בפי' כאור שבעת הימים ויש ראיה לפירושו ממ"ש ברבות דפי' כאור שבעת הימים היינו אור הגנוז כדלקמן ובחי' אור הגנוז זהו ענין ופני לא יראו והיינו פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק).

(This is also the inner dimension (pnimiyus) of Atik, as the Ramaz writes in Parshas Ki Sisa, folio 188b, in explaining "like the light of the seven days." And there is proof for his explanation from what is written in the [Midrash] Rabbah, that "like the light of the seven days" means the hidden light, as below; and the level of the hidden light is the meaning of "but My face shall not be seen," and this is the inner dimension of Abba, which is the inner dimension of Atik.)

ובמ"א נתבאר שזהו ענין מלך השמיני הדר שהוא למעלה מהשבירה והתיקון שהוא בחי' המתקן עולם התהו להיות בבחי' תיקון כו',

Elsewhere it has been explained that this is the matter of the eighth king, Hadar, who is above the shattering and the rectification (tikkun), for he is the level that rectifies the World of Tohu, to be in the state of tikkun, etc.;

ועיין מזה לקמן ע"פ למנצח על השמינית ואור הלבנה יהיה ג"כ כאור החמה ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ב [פרק ב'].

and see about this below, on the verse "For the conductor, on the Sheminis." And the light of the moon will also be like the light of the sun. And see Etz Chaim, Shaar Arich Anpin, chapter 2.

7 וזהו נערים פני זקנים ילבינו שיתעלה למעלה מבחי' ומדרגת זקנים דעכשיו כנ"ל. ועוי"ל [ועוד יש לומר] עפמש"ל [על פי מה שכתוב לעיל] בשה"ש [בשיר השירים] בד"ה שחורה אני דלפעמים כתיב ושער רישיה כעמר נקא ולפעמים כתיב קוצותיו תלתלים שחורות כעורב

This is [the meaning of] "Lads will whiten the faces of elders": that [the lad] will be raised above the level and rank of the "elders" of the present, as mentioned above. One may further say, according to what was written above in Shir HaShirim, in the discourse beginning "I am black," that sometimes it is written, "and the hair of His head like pure wool," and sometimes it is written, "His locks are curled, black as a raven,"

והוא ענין ההלכות שבמ"ע [שבמצות עשה] ושבמצות ל"ת [לא תעשה] כו', וזהו ג"כ ענין נערים וזקנים כי הזקן היינו שהלבינו שערותיו משא"כ הנערים הם שחורי הראש שחורות כעורב

and this is the matter of the laws (halachos) of the positive commandments and of the prohibitive commandments, etc. And this is also the matter of "lads" and "elders": an elder is one whose hair has turned white, whereas lads are black-haired, "black as a raven."

וכן למטה בימי הנערות שיש רתיחת הדמים והיצה"ר [והיצר הרע] מפתה אותו לרדוף אחר תאוותיו וחמדותיו צריך התגברות יתירה להיות סור מרע ולאתכפיא לסט"א [לסטרא אחרא] ולקדש א"ע [את עצמו] במותר לו.

So too below: in the days of youth, when there is the boiling of the blood and the evil inclination entices a person to chase after his lusts and desires, he needs extra strength to be one who "turns from evil," to subdue the sitra achra (the other side), and to sanctify himself in what is permitted to him.

8 וזהו ונערים פני זקנים ילבינו שע"י קיום מל"ת [מצות לא תעשה] נמשך לע"ל [לעתיד לבוא] גילוי בחי' עליונה יותר מבחי' ההמשכה דשער רישי' [רישיה] כעמר נקא והיינו מש"ש [מה שכתוב שם] שחורה אני ונאוה כו' כיריעות שלמה מקור הלבנונית בחי' והלבנון כו'.

This is [the meaning of] "and lads will whiten the faces of elders": through keeping the prohibitive commandments there is drawn down, in the Time to Come, a revelation of a level higher than the level of the drawing-down of "the hair of His head like pure wool." This is what is written there: "I am black, yet comely ... like the curtains of Shlomo": the source of whiteness (lavnunis), the level of "and the Lebanon," etc.

9 ובזה יובן מ"ש חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה

With this one will understand what is written, "Educate a lad according to his way; even when he grows old he will not depart from it."

ומבואר הקושיא בבינונים בחינוך קטן דמדכתיב ע"פ דרכו כו' וא"כ מאי מעליותא כו',

The question is set out in the Beinonim [Tanya], in Chinuch Katan: since it is written "according to his way," etc., then what is the virtue [of it], etc.?

ולפי הנ"ל א"ש [אתי שפיר] דעם היות שימי הנערות הם מוחין דקטנות לגבי ימי הזקנה. אך מעלת האתכפיא אז בהיותו בימי הנערות בזמן שהוא בכחו ועצמיותו ורתיחת דמו הוא ממשיך מבחי' עליונה ביותר כנ"ל

According to the above it is well resolved: although the days of youth are the intellect of smallness (mochin dekatnus) compared with the days of old age, nevertheless the virtue of the subduing (iskafya) then, when he is in the days of youth, at the time when he is in his full strength and self-hood and the boiling of his blood, is that he draws down from an exceedingly high level, as mentioned above,

עד שהארה זו תעמוד לו לעולם גם כי יזקין כו' ועמ"ש במ"א ע"פ אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו:

so that this illumination will remain with him forever, "even when he grows old," etc. And see what is written elsewhere on the verse "Then the maiden shall rejoice in the dance, and young men and elders together."

10 ב ועויי"ל [ועוד יש לומר] בפי' והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כו' כי הנה כתיב שמש ומגן הוי' אלקים שם הויה נק' שמש ושם אלהים נק' מגן

2. One may further explain "And the light of the moon shall be like the light of the sun, and the light of the sun shall be sevenfold," etc.: for it is written, "A sun and a shield is Havayah Elokim." The Name Havayah is called "sun," and the Name Elokim is called "shield,"

והוא ג"כ בחי' לבנה ולע"ל [ולעתיד לבוא] כתיב והיה הוי"ה לי לאלקים והיינו ע"י גילוי עצמות אור א"ס שלמעלה מעלה משם הוי'

and it is also the level of the moon. And of the Time to Come it is written, "And Havayah will be to me as Elokim": that is, through the revelation of the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), which is far above the Name Havayah;

ואז יהיה שם הוי' לגבי הגילוי שמעצמות אור א"ס כמו עכשיו שם אלקים לגבי שם הוי'

and then the Name Havayah, relative to the revelation from the essence of the Infinite Light, will be like the Name Elokim now, relative to the Name Havayah.

וזהו ענין והיה אור הלבנה דלעתיד שהוא שם אלקים דלעתיד יהיה כאור החמה דהיינו שם הוי' כמ"ש והיה הוי' לי לאלקים

This is the meaning of "And the light of the moon shall be" of the Time to Come: the Name Elokim of the Time to Come will be "like the light of the sun," that is, the Name Havayah, as it is written, "And Havayah will be to me as Elokim."

ופי' כי שם אלקים היינו יחו"ת [יחודא תתאה] מקור דבי"ע הנק' מדת לילה ולכן נק' אור הלבנה

The explanation: the Name Elokim is the lower unity (yichuda tata'ah), the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which is called "the attribute of night"; therefore it is called "the light of the moon."

ולעתיד יהיה כמו אור החמה מדת יום יחודא עילאה ואור החמה מדת יום דלעתיד יחו"ע [יחודא עילאה] יהיה שבעתים כאור שבעת הימים בחי' עתיק כנ"ל.

And in the Time to Come it will be like the light of the sun, the attribute of day, the higher unity (yichuda ila'ah). And "the light of the sun," the attribute of day of the Time to Come, the higher unity, "will be sevenfold, like the light of the seven days," the level of Atik, as mentioned above.

11 וזהו מ"ש ברבות בא ס"פ י"ח ע"פ ליל שמורים הוא לה' בעוה"ז עשה להם נס בלילה שהיה נס עובר

This is what is written in the [Midrash] Rabbah, Bo, at the end of chapter 18, on the verse "It is a night of watching unto Havayah": in this world He performed a miracle for them at night, for it was a passing miracle;

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] הלילה נעשה יום שנאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו'

but in the Time to Come the night becomes day, as it is said, "And the light of the moon shall be like the light of the sun, and the light of the sun shall be sevenfold," etc.,

כאור שברא הקב"ה בתחלה וגנזו בג"ע [בגן עדן] ומה שהלילה נעשה יום היינו כנ"ל שבחינת בי"ע יהיה לעתיד כמו בחי' אצילות ועמ"ש סד"ה והיה מספר בנ"י [בני ישראל] בענין כי גדול יום.

like the light that the Holy One, blessed be He, created at the beginning and hid away in Gan Eden. And that the night becomes day is as mentioned above: the level of Beriah, Yetzirah and Asiyah will be, in the Time to Come, like the level of Atzilus. And see what is written at the end of the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," concerning "for great is the day."

12 וזהו ג"כ ענין משמח חתן וכלה ומשמח חתן עם הכלה כי בחי' אור החמה נק' חתן לשמש שם אהל בהם והוא כחתן כנ"ל והלבנה המקבלת מהשמש היא בחי' כלה וכמ"ש בד"ה לסוסתי.

This is also the matter of "Who gladdens the groom and bride" and "Who gladdens the groom with the bride": for the level of the light of the sun is called "groom," "For the sun He set a tent in them, and it is like a groom," as mentioned above; and the moon, which receives from the sun, is the level of "bride," as is written in the discourse beginning "To My mare."

13 והנה בתחלת הבריאה כתיב ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים ואח"כ נתמעטה הלבנה ובכל חדש נחשך אורה ומתחדשת בכל ר"ח [ראש חודש] דוגמת הכלה שיש לה בכל חדש עת נדתה שמתרחקת מבעלה ואח"כ מיטהרת

Now, at the beginning of creation it is written, "And G-d made the two great luminaries"; and afterwards the moon was diminished, and every month its light darkens and it is renewed each Rosh Chodesh, like a bride who has, every month, the time of her niddah, when she keeps apart from her husband, and afterwards she becomes pure.

ועל זמן שמתקרבת ומתייחדים שמשא וסיהרא שהוא בחי' כי הוי' הוא האלקים זהו ענין משמח חתן וכלה

And the time when she draws near, and sun and moon (shimsha vesihara) unite, which is the level of "that Havayah is Elokim," is the matter of "Who gladdens the groom and bride."

אכן לעתיד שתתחדש ותתעלה הלבנה להיות כמו שהיתה קודם המיעוט בבחי' שני המאורות הגדולים שוין בקומתן ע"ז נאמר משמח חתן עם הכלה בהשוואה אחת.

But in the Time to Come, when the moon will be renewed and elevated to be as it was before the diminution, in the state of "the two great luminaries," equal in their stature, of this it is said, "Who gladdens the groom with the bride," in one equal measure.

(ועיין מענין שני המאורות הגדולים בפרשה בראשית דף כ' ע"א ומענין והיה אור הלבנה כו' ברבות בא פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] קלא"ד. גבי החדש הזה לכם. וס"פ ויקהל.

(And see concerning the two great luminaries in Parshas Bereishis, folio 20a; and concerning "And the light of the moon shall be," etc., in the [Midrash] Rabbah, Bo, chapter 15, [folio] 131d, on "This month shall be for you"; and the end of Parshas Vayakhel;

נשא פי"ג גבי עתודים שבקרבן נחשון ס"פ פנחס סוף קהלת רבה בפסוק ומתוק האור וזח"א [זהר חלק א] ל"ד א' ע' [שבעים] ב' קל"א א' קפ"א ב' ח"ב [חלק ב'] ד"י [די יסודות] ע"א רכ"א ב' רל"א סע"א [סוף עמוד א] ר"מ ע"א ח"ג [חלק ג'] נ"ו א' קע"ח ב')

Naso, chapter 13, regarding the he-goats in Nachshon's offering; the end of Parshas Pinchas; the end of Koheles Rabbah, on the verse "And the light is sweet"; the Zohar, Part I, 34a, 70b, 131a, 181b; Part II, folio 10a, 221b, the end of 231a, 240a; Part III, 56a, 178b.)

ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] בהקדמת בית דוד בד"ה השער הזה וזהו ענין בתולה נשאת ליום הרביעי שבו נתלו המאורות שהיו בבחי' שני המאורות הגדולים ואח"כ נתמעטה הירח ביום הנז' [הנזכר].

And [see] in the Shelah, in the introduction "Beis David," in the passage beginning "This gate." And this is the matter of "A maiden is married on the fourth day," the day on which the luminaries were hung, which were in the state of "the two great luminaries"; and afterwards, on that same day, the moon was diminished.

אך כי נפלתי קמתי בבחי' משמח חתן וכלה ולעתיד מהרה ישמע כו' יהיו שוין בקומתן ע"כ הוא ליום הרביעי דוקא ועמ"ש בד"ה מי מנה בענין ומספר את רובע כו':

But "though I fell, I have risen," in the mode of "Who gladdens the groom and bride"; and in the Time to Come, "Speedily may there be heard," etc., they will be equal in their stature. Therefore it is specifically on the fourth day. And see what is written in the discourse beginning "Who has counted," concerning "and numbered the fourth part," etc.

14 ג והנה עפ"ז [על פי זה] יובן מעט מזעיר ענין שבעת ימי המילואים ועיין מזה ברבות ר"פ שמיני ובקהלת בפסוק תן חלק לשבעה וגם לשמנה ובזהר בפ' שמיני דל"ז ע"א

3. Now, according to this one will understand a little the matter of the seven days of the Miluim. And see about this in the [Midrash] Rabbah, at the beginning of Parshas Shemini, and in Koheles [Rabbah], on the verse "Give a portion to seven, and also to eight," and in the Zohar, Parshas Shemini, folio 37a,

ע"פ כי שבעת ימים ימלא את ידכם בשבעת ימים מיבעי ליה ופי' הרמ"ז [הרב משה זכות] דהקושיא הוא דאם הפי' שבשבעת ימים אלו ימלא הקב"ה את ידם הל"ל [הוה ליה למימר] בשבעת או שבעה ימים ימלא כו'

on "For seven days (shivas yamim) shall He fill your hands": "It should have said 'in seven days' (bishivas yamim)!" And the Ramaz explains that the question is: if the meaning is that in these seven days the Holy One, blessed be He, will fill their hands, it should have said "in the seven" (bishivas), or "seven days (shiv'ah yamim) shall He fill," etc.

אלא זכאין אינון כהנא כו' ומשיחין במשח רבות קודשא כו' והאי משח רבות הוא כללא דכל שבעה כו' ובג"כ שבעת ימים ימלא כו'.

Rather: "Fortunate are the priests," etc., "and they are anointed with the holy anointing oil," etc., "and this anointing oil is that which encompasses all seven," etc., "and therefore 'seven days shall He fill,'" etc.

15 וכ"ה עוד בפ' אמור דפ"ט ע"א ההוא שמן עילאה כו' דאשלים לכל שבעה יומין כו' כי שבעת ימים ימלא כו' ע"ש.

So it is further in Parshas Emor, folio 89a: "that supernal oil," etc., "which completes all seven days," etc., "for 'seven days shall He fill,'" etc. See there.

ור"ל [ורוצה לומר] דימלא קאי על ההוא שמן עילאה כו' שבו נמשחו הכהנים שהוא הממלא ומשלים השבעה יומין ומהם נמשך מילוי ושלימות וחינוך הכהנים כו'.

That is to say: "shall He fill" refers to "that supernal oil," etc., with which the priests were anointed: it is what fills and completes the seven days, and from them is drawn the filling, the completion and the inauguration (chinuch) of the priests, etc.

16 והענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפ' בראשית דל"ד ע"א ע"פ והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים מאן שבעת הימים אלין אינון שבעה יומין דבראשית.

The explanation is according to what is written in Parshas Bereishis, folio 34a, on "And the light of the moon shall be like the light of the sun, and the light of the sun shall be sevenfold, like the light of the seven days": "What are 'the seven days'? These are the seven days of Bereishis."

רבי יהודה אמר אלין שבעת ימי המילואים מלואים ודאי כו' ואתהדר באשלמותיה ולא אתפגים סיהרא כו',

"Rabbi Yehudah said: These are the seven days of the Miluim, 'fillings' indeed," etc., "and it returned to its completeness, and the moon was not blemished," etc.

הרי מזה מובן דשבעת ימי המילואים הם שייכים לבחי' ומדרגת אור שבעת הימים הנ"ל והן ג"כ ענין שבעת ימי בראשית כמש"ל [כמה שכתוב לעיל].

From this it is understood that the seven days of the Miluim belong to the level and rank of "the light of the seven days" mentioned above, and they are also the matter of the seven days of Bereishis, as explained above.

17 והענין כי בשבעת ימי בראשית קודם חטא אדה"ר [אדם הראשון] היו העולמות במעלה עליונה יותר הרבה שהרי הג"ע [הגן עדן] היה אצל אדה"ר [אדם הראשון] תמורת עוה"ז אצלינו,

The explanation: in the seven days of Bereishis, before the sin of Adam, the first man, the worlds were at a far higher rank. For Gan Eden was, for Adam, in place of what this world is for us.

א"כ מה שאצלינו הוא קיבול שכר עד שאמרו מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי היה זה אצל אדה"ר [אדם הראשון] קודם החטא למקום משכן העבודה

If so, what for us is [the place of] receiving reward, so much so that they said, "Better that he be judged and come to the World to Come," was, for Adam before the sin, the dwelling place of [his] service.

ועד"ז היו כל העולמות במעלה עליונה יותר, וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ בראשית ובפע"ח [ובפרי עץ חיים] שער השבת פכ"ג שעולם הבריאה היה במקום ז"א דאצילות ואחר כך במקום בינה דאצילות כו' וז"א דאצי' במקום א"א כו'.

In the same way, all the worlds were at a higher rank, as is written in the Likkutei Torah of the Arizal at the end of Parshas Bereishis, and in Pri Etz Chaim, Shaar HaShabbos, chapter 23: that the World of Beriah was in the place of Z'eir Anpin of Atzilus, and afterwards in the place of Binah of Atzilus, etc., and Z'eir Anpin of Atzilus in the place of Arich Anpin, etc.

18 ולכן א"ש [אתי שפיר] מ"ש האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] דשבעת ימי בראשית הם ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק כי ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק היו מאירים אז ולכך היו העולמות בהזדככות רב ולאחר חטא עה"ד [עץ הדעת] ירדו העולמות למטה ונסתלקה שכינה מעל הארץ.

Therefore what the Arizal, of blessed memory, said is well understood: that the seven days of Bereishis are the seven lower [Sefiros] of Atik. For the seven lower [Sefiros] of Atik shone then, and therefore the worlds were in great refinement; and after the sin of the Tree of Knowledge the worlds descended below, and the Shechinah (Divine Presence) departed from upon the earth.

19 ומעשה המשכן הוא תיקון לזה להיות דירה בתחתונים ושיהיה בחי' גילוי אור שבעת הימים וכמ"ש ברבות בראשית פי"ט עיקר שכינה בתחתונים היתה כיון שחטא אדה"ר [אדם הראשון] נסתלקה כו' וכנגדן שבעה צדיקים כו' עד עמד משה והורידה מלמעלה למטה

The making of the Mishkan is a rectification for this: to be a dwelling place among the lower realms, and that there be the level of the revelation of the light of the seven days. As is written in the [Midrash] Rabbah on Bereishis, chapter 19: "The Shechinah was principally among the lower beings; once Adam, the first man, sinned, it departed," etc., "and corresponding to them, seven righteous men," etc., until "Moshe arose and brought it down from above to below."

וע"כ נק' שבעת ימי המילואים לשון מילוי ושלימות

Therefore they are called "the seven days of the Miluim," a term of filling and completeness.

כי הנה לע"ל [לעתיד לבוא] כשיהיה תכלית השלימות כתיב והיה אור הלבנה כו' שיתמלא פגימת הלבנה ולא יהיה בה שום מיעוט שהוא בחי' עליית המל' להיות שניהן משתמשין בכתר א'

For in the Time to Come, when there will be the ultimate completeness, it is written, "And the light of the moon shall be," etc.: that the blemish of the moon will be filled in, and there will be no diminution in it at all. This is the level of the ascent of Malchus, so that both of them will use one crown;

והיינו שיתעלה שם ב"ן [שם ב"ן] בשרשו בס"ג [בשם ס"ג] ע"י שלימות בירורים דרפ"ח ניצוצים דתהו ומעין זה היה ג"כ ע"י שהוקם המשכן שע"ז נעשה עליות המל'.

that is, that the Name Ban will be elevated into its root in [the Name] Sag, through the completion of the refinements (beirurim) of the 288 sparks of Tohu. And a semblance of this also came about through the erection of the Mishkan, for through this the ascents of Malchus came about.

20 וזהו ענין שבעת ימי המילואים שממלאים החסרון והפגם ומילוי זה נמשך מבחי' שלימותא דכולהו והוא מבחי' אור שבעת הימים, אלא דאינו ממש כמו בחי' גילוי אור שבעת הימים דלע"ל [דלעתיד לבוא] שהוא בחי' עתיק

This is the matter of the seven days of the Miluim: they fill the lack and the blemish. And this filling is drawn from the level of "the completion of them all" (shleimusa dechulhu), and it is from the level of the light of the seven days; only, it is not exactly like the level of the revelation of the light of the seven days of the Time to Come, which is the level of Atik,

אבל כאן בשבעת ימי המילואים נ' בזהר שהוא מבחי' בינה

but here, in the seven days of the Miluim, it appears from the Zohar that it is from the level of Binah.

והיינו דבינה לגבי ז"א הוא כמו בחי' עתיק וכתר (וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ה דרוש ה') שהרי מת"ת [מתפארת] דאימא נעשה כתר לז"א, וכנודע ג"כ דבינה נק' לפעמים עתיקא בזהר וגם שהתגלות עתיק הוא בבינה

That is: Binah, relative to Z'eir Anpin, is like the level of Atik and Keser (as is written in Etz Chaim, Shaar 25, Derush 5), for from Tiferes of Imma the Keser of Z'eir Anpin is made. As is also known, Binah is sometimes called Atika in the Zohar; and also, the revelation of Atik is in Binah.

ועמ"ש ר"פ לך לך ובביאור ע"פ צאינה וראינה בסוף הדבור בענין פי' שאו ידיכם קדש וברכו כו'.

And see what is written at the beginning of Parshas Lech Lecha, and in the explanation (Biur) on "Go forth and see," at the end of the discourse, concerning the meaning of "Lift up your hands in holiness and bless," etc.

21 ובזה יובן ג"כ מ"ש בזהר וההוא שמן עילאה כו' דאשלים לכל שבעה יומין כו'

With this one will also understand what is written in the Zohar, "and that supernal oil," etc., "which completes all seven days," etc.

פי' שהוא ענין אור שבעת הימים שהאור הוא למעלה משבעת הימים עצמן דהיינו שהוא האור והחיות של הז"ת [הז' תחתונות] והיא בחי' ג"ר [ג' ראשונות] כנ"ל.

The meaning is that it is the matter of the light of the seven days: the light is above the seven days themselves, that is, it is the light and life-force (chayus) of the seven lower [Sefiros], and it is the level of the first three [Sefiros], as mentioned above.

כך ג"כ כאן בענין שבעת ימי המילואים שהם ג"כ בחי' שבעת הימים הנ"ל ושמן עילאה הוא בחי' אור החכמה שנמשך ומאיר בבינה הנק' שבעת הימים ונק' השמן אור שבעת הימים

So too here, regarding the seven days of the Miluim, which are also the level of the seven days mentioned above: the supernal oil is the level of the light of Chochmah that is drawn into and shines in Binah, which is called "the seven days," and the oil is called "the light of the seven days."

ולכן עליו נאמר שבעת ימים ימלא כו', וע"ד דאיתא בפ' בראשית ד"ו ע"א רב ויקירא ועתיק יומין ופי' האשל אברהם שם דבחי' ישראל סבא נק' עתיק יומין

Therefore of it is said, "Seven days shall He fill," etc. This is like what is found in Parshas Bereishis, folio 6a, "great and precious, and Ancient of Days"; and the Eshel Avraham there explains that the level of Yisrael Saba is called "Ancient of Days" (Atik Yomin),

כי סבא היינו עתיק יומין כמ"ש באד"ר [באדרא רבא] דקכ"ח ע"ב סבא דעתוי סתים כו' נמצא בחי' אור ישראל סבא המתלבש בבינה נק' לגבי ז"א בחי' עתיק יומין כו'

for Saba ("the Elder") is Atik Yomin, as is written in the Idra Rabba, folio 128b, "an elder whose mind is concealed," etc. It follows that the level of the light of Yisrael Saba, which is enclothed in Binah, is called, relative to Z'eir Anpin, the level of Atik Yomin, etc.

והיינו משום דישראל סבא שהוא ת"ת [תפארת] דאבא ממנו נעשה נשמה לכתר דז"א הנמשך מת"ת [מתפארת] דאימא כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב פ"ג [פרק ג']

This is because from Yisrael Saba, which is Tiferes of Abba, is made the soul (neshamah) of the Keser of Z'eir Anpin, which is drawn from Tiferes of Imma, as is written in Etz Chaim, Shaar 22, chapter 3.

ולכן נאמר ימלא לשון יחיד דקאי על בחי' האור של שבעת הימים

Therefore it says yemalei, "shall He fill," in the singular, for it refers to the level of the light of the seven days.

ואח"כ ביום השמיני ענין שמיני למילואים שנטל עשר עטרות י"ל [יש לומר] שהוא מעין הבחי' הנקרא שבעתים כאור שבעת הימים דלע"ל [דלעתיד לבוא] שזהו בחי' יסוד דא"ק [דאדם קדמון] כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] וכאן ששבעת הימים הם בבחי' בינה וכן אור שבעת הימים היינו הארת חכמה שנמשך בבינה

And afterwards, "on the eighth day," the matter of the eighth [day] of the Miluim, which "took ten crowns": it can be said that it is a semblance of the level called "sevenfold, like the light of the seven days" of the Time to Come, which is the level of Yesod of Adam Kadmon, as explained above. And here, the seven days are in the level of Binah, and likewise "the light of the seven days" is the radiance of Chochmah drawn into Binah;

אבל ביום השמיני הוא בחי' עצמיות אבא וכמו בשמיני עצרת הוא גילוי בחי' ח"ע [חכמה עילאה] בקרוב כו'

but on the eighth day it is the level of the very essence of Abba, just as on Shemini Atzeres there is the revelation of the level of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah) in closeness, etc.,

כמ"ש במ"א בד"ה ביום השמיני עצרת שבחכמה נאמר אחכמה והיא רחוקה ממני שמאירה בבחי' ריחוק כו' ובשמיני עצרת נמשך בחי' חכמה בבחי' גילוי כו'.

as is written elsewhere, in the discourse beginning "On the eighth day, an assembly": that of Chochmah it is said, "I will be wise, but it is far from me," for it shines in a mode of distance, etc.; and on Shemini Atzeres the level of Chochmah is drawn down in a mode of revelation, etc.

22 וכך י"ל [יש לומר] ענין שמיני למילואים הוא ג"כ גילוי מח"ע [מחכמה עילאה] ממש ועיין בפ' בשלח ס"ג ב' ובפ' יתרו פ"ח א' דבינה נק' שביעאה.

So it may be said that the matter of the eighth [day] of the Miluim is also a revelation from the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah) itself. And see Parshas Beshalach, [folio] 63b, and Parshas Yisro, [folio] 88a, that Binah is called "the seventh" (shevi'a'ah).

א"כ לפ"ז י"ל [לפי זה] [יש לומר] דביום השמיני היינו בחי' חכמה וזהו ענין עמיקא דכולא המבואר שם בפ' בשלח ע"ש במק"מ [במקדש מלך] [האר"י זכרונו לברכה] בשם האריז"ל.

If so, accordingly it may be said that "on the eighth day" is the level of Chochmah; and this is the matter of "the depth of all" (amika dechula) explained there in Parshas Beshalach. See there, in the Mikdash Melech, in the name of the Arizal, of blessed memory.

אמנם הנה בזהר פי' דביום השמיני הוא בחי' מל' והיינו כי תכלית וסוף הברכה וההמשכה הוא להמשיך השבעה יומין עילאין במדת מלכותו ית',

However, in the Zohar it is explained that "on the eighth day" is the level of Malchus. That is, because the purpose and end of the blessing and the drawing-down is to draw the seven supernal days down into the attribute of His sovereignty, may He be blessed.

ועמ"ש בד"ה שובה ישראל גבי כי עמך הסליחה למען תורא כי תכלית המכוון במעשה בראשית הוא כדי שיהיה יש ויהיה היש בטל והיינו במדת מלכותו י"ת [יתברך] כו'

And see what is written in the discourse beginning "Return, O Israel," regarding "For with You is forgiveness, that You may be feared": that the ultimate intent in the work of creation is that there be a yesh (an existent being), and that the yesh be nullified, and this is in the attribute of His sovereignty, may He be blessed, etc.;

וכדי לבוא לבחינה זו צריך להיות ע"י הארה והמשכה יותר עליונה מבחינת כי עמך הסליחה שהוא בחי' כי עמך מקור חיים כו' ע"ש.

and to arrive at this level there must be an illumination and drawing-down that is higher, from the level of "For with You is forgiveness," which is the level of "For with You is the source of life," etc. See there.

23 ועד"ז יובן כאן ענין ביום השמיני ועיין בפ' צו דל"ד סע"א [סוף עמוד א]. וזהו בחכמה יסד ארץ שהוא בחי' מל' אבא יסד ברתא כו'

In the same way the matter of "on the eighth day" is to be understood here. And see Parshas Tzav, folio 34a, end of side a. This is [the meaning of] "With Chochmah He founded the earth," which is the level of Malchus: "Abba founded the daughter," etc.

ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך שמיני, ועד"ז נתבאר במ"א ע"פ ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך

And see the Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "Shemini." In the same way it has been explained elsewhere, on the verse "On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king,"

כי להיות המשכת בחי' מלכותו ית' עלינו הוא ע"י עסק התורה דמחכמה עילאה נפקת וזהו בחי' ביום השמיני כו' שמזה נמשך ויברכו את המלך כו' ע"ש.

that the drawing-down of the level of His sovereignty, may He be blessed, upon us comes about through occupation with the Torah, which "issues from the higher Chochmah"; and this is the level of "on the eighth day," etc., from which is drawn "and they blessed the king," etc. See there.

24 וגם י"ל [יש לומר] פי' השמיני הוא מבחי' מלך השמיני הדר ועיין בפ' נשא דקמ"ב סע"א [סוף עמוד א]. ועמ"ש במ"א סד"ה ועשית בגדי קדש ולכך ביום שהוקם המשכן כתיב ויהי נועם כו'

One may also say that the meaning of "the eighth" is from the level of the eighth king, Hadar. And see Parshas Naso, folio 142a, end of side a. And see what is written elsewhere, at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments": therefore, on the day the Mishkan was erected, it is written, "May the pleasantness," etc.;

ותכלית וסוף הברכה הוא להיות גילוי מלכותו ית' כו' ע"ש ויום הקמת המשכן הוא שמיני למילואים:

and the purpose and end of the blessing is that there be a revelation of His sovereignty, may He be blessed, etc. See there. And the day of the erection of the Mishkan is the eighth [day] of the Miluim.

25 ד ועו"ל [ועוד יש לומר] בפי' מילואים שממלא וממשיך האור מבחי' סוכ"ע במכ"ע [בממלא כל עלמין] והיינו ג"כ ענין אור שבעת הימים שבחי' כתר הוא הממוצע המחבר וממשיך הארת המאציל א"ס ב"ה בנאצלים.

4. One may further explain the meaning of Miluim: that it fills and draws down the light from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) into the light that fills all worlds (memalei kol almin). This too is the matter of the light of the seven days, for the level of Keser is the intermediary that joins and draws down the radiance of the Emanator, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, into the emanated [levels].

והנה נודע בפי' מ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא אני ממש היינו מהו"ע [מהותו ועצמותו] וכתיב מלא כל הארץ כבודו וכבודו היינו זיו יקריה זיו והארה לבד,

Now, it is known, regarding the meaning of what is written, "I fill the heavens and the earth": "I," literally, that is, His being and essence; and it is written, "The whole earth is full of His glory," and "His glory" is "the radiance of His splendor" (ziv yekarei), radiance and illumination alone.

והתירוץ הוא דאע"ג [דאף על גב] שמהותו ועצמותו ית' מלא השמים והארץ אך הוא קדוש ומובדל מהעולמות שאין משיגים אותו כלל ומה שנמשך ומתגלה בעולמות זהו רק בחי' זיו יקריה זיו והארה לבד ועמ"ש מזה בד"ה ויקח קרח ובד"ה וזאת המצוה.

The resolution is that although His being and essence, may He be blessed, fills the heavens and the earth, nevertheless He is holy and separate from the worlds, for they do not grasp Him at all; and what is drawn into and revealed in the worlds is only the level of "the radiance of His splendor," radiance and illumination alone. And see what is written on this in the discourse beginning "And Korach took" and in the discourse beginning "And this is the commandment."

26 ואמנם ע"י תומ"צ [תורה ומצות] ובפרט מעשה המשכן ועבודת הקרבנות הוא להמשיך גילוי אור הסוכ"ע ממש שהיא בחי' אני מלא להיות בגילוי ממש וכמ"ש לע"ל [לעתיד לבוא] ומלאה הארץ דעה את ה' ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום,

However, through Torah and mitzvos, and in particular the making of the Mishkan and the service of the offerings, [the aim] is to draw down the revelation of the light that encompasses all worlds itself, which is the level of "I fill," so that it be in actual revelation, as it is written of the Time to Come, "And the earth shall be full of the knowledge of Havayah." And see what is written on this in the discourse beginning "And you shall know this day,"

וזהו ענין לשון שבעת ימי המילואים שהוא להמשיך מבחי' את השמים ואת הארץ אני מלא בבחי' מלא כל הארץ כבודו.

and this is the meaning of the term "the seven days of the Miluim": it is to draw down from the level of "I fill the heavens and the earth" into the level of "The whole earth is full of His glory."

27 ועמ״ש במ״א ע״פ ואולם חי אני וימלא כבוד ה׳ כו׳. ועיין ר״פ ויקרא ד״ב ע״ב בענין מלא לא כתיב ובמק״מ [ובמקדש מלך] שם וכנזכר לעיל ע״פ ויקרא אל משה

And see what is written elsewhere on the verse "But as I live, and the glory of Havayah shall fill," etc. And see the beginning of Parshas Vayikra, folio 2b, concerning "'full' is not written," and the Mikdash Melech there, and as mentioned above on the verse "And He called to Moshe."

ועיין בפ׳ נשא דקמ״א ע״ב בענין שם מלא ודקל״ט ע״ב. ועמ״ש סד״ה לא תהיה משכלה בענין את מספר ימיך אמלא מילוי היומין כו׳.

And see Parshas Naso, folio 141b, concerning "the full Name," and folio 139b. And see what is written at the end of the discourse beginning "None shall miscarry," concerning "The number of your days I will fill": the filling of the days, etc.

(וגם כאן י״ל [יש לומר] כי הוא ית׳ נק׳ המתנשא מימות עולם סוכ״ע ושבעת ימי המילואים היינו להמשיך מבחי׳ המתנשא כו׳ בימות עולם מדות דאצילות, ועיין באדרא דף קל״ד ב׳ שיש ימי קדם וימי עולם כו׳.

(Here too it may be said that He, may He be blessed, is called "Who is exalted above the days of the world," [that is,] the light that encompasses all worlds; and the seven days of the Miluim mean drawing down from the level of "Who is exalted," etc., into "the days of the world," the emotive attributes (middos) of Atzilus. And see the Idra, folio 134b, that there are "days of old" and "days of the world," etc.

וזהו ג״כ ענין כי שבעת ימים ימלא את ידכם כי הכהן הוא בחי׳ חסד דרועא ימינא וימין מקרבת שהוא בחי׳ שושבינא דמטרוניתא, ונודע כי החינוך צ״ל ע״י המשכה מבחינה עליונה יותר

And this is also the matter of "For seven days shall He fill your hands": for the kohen is the level of Chesed (kindness), "the right arm," and "the right hand draws near"; he is the level of "the groomsman of the Queen" (shushvina deMatronisa). And it is known that inauguration (chinuch) must be through a drawing-down from a higher level,

והיינו מבחי׳ ההוא שמן עילאה שהוא אור וחיות שבעת ימים שהם ז״ת [ז׳ תחתונות] כנ״ל ועיין ר״פ יתרו דס״ז ע״ב ובהרמ״ז [ובהרב משה זכות] שם שמבחי׳ הנ״ל נמשך הכח ועוז לבחי׳ כהן איש החסד שיוכל להעלות כו׳

that is, from the level of "that supernal oil," which is the light and life-force of the seven days, which are the seven lower [Sefiros], as mentioned above. And see the beginning of Parshas Yisro, folio 67b, and the Ramaz there: that from the above-mentioned level, power and strength are drawn to the level of the kohen, the man of Chesed, so that he can elevate, etc.

ועמ״ש ע״פ ביום השע״צ [השמיני עצרת] בענין פי׳ ה׳ צלך על יד ימינך הוא האהבה שבנפש וה׳ צלך על יד ימינך הוא מה שנמשך ע״ז מלמעלה מבחי׳ וימינו תחבקני ועמ״ש סד״ה ואכלתם אכול מענין ביום המשח אותו

And see what is written on the verse "On the eighth day, an assembly" (Shemini Atzeres), concerning the meaning of "Havayah is your shade at your right hand": [your right hand] is the love in the soul, and "Havayah is your shade at your right hand" is what is drawn down upon it from above, from the level of "and His right hand embraces me." And see what is written at the end of the discourse beginning "And you shall eat in plenty," concerning "on the day he is anointed."

ועמ״ש בד״ה לכן אמור לבנ״י [לבני ישראל] מענין אשר נשאתי את ידי ובד״ה וידבר דעשה״ד [דעשרת הדברות] בענין פי׳ נדבת ידך ובד״ה צאינה וראינה בענין שאו ידיכם קדש ובביאור ע״פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר).

And see what is written in the discourse beginning "Therefore say to the children of Israel," concerning "that I lifted up My hand"; and in the discourse beginning "And He spoke" on the Ten Commandments, concerning the meaning of "the free-will offering of your hand"; and in the discourse beginning "Go forth and see," concerning "Lift up your hands in holiness"; and in the explanation (Biur) on "And under His feet was like the work of a sapphire brick.")

ועיין עוד מענין ימי המילואים בזהר פ׳ צו דף ל״ד ע״ב ובסוף ח״א [חלק א׳] סי׳ כ״ה

**And see further concerning the days of the Miluim in the Zohar, Parshas Tzav, folio 34b, and at the end of Part I, section 25.**

עוד יש לומר לענין פי׳ ימי המילואים ע״ד מ״ש בזהר ח״א [חלק א׳] דס״ז ע״א בפי׳ להי׳ הארץ ומלואה. ח״ב [חלק ב׳] וארא די כ״ב ב׳ ד״נ ע״א דקצ״ה ע״ב. ח״ג [חלק ג׳] דמ״ה ע״ב ועש״ג כ״ד דמ״ב ב׳.

**One may further say, regarding the meaning of "the days of the Miluim," along the lines of what is written in the Zohar, Part I, folio 67a, on the meaning of "The earth and its fullness are Havayah's"; Part II, Va'eira, folio 22b; folio 50a; folio 195b. Part III, folio 45b, and see there also folio 42b.**

עוי״ל [עוד יש לומר] בפי׳ ימי המילואים ע״פ משארז״ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ״ק [פרק קמא] דמגלה דף ו׳ ע״א ופ״ג [ופרק ג׳] דפסחים דמ״ב ע״ב ע״פ בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלים כו׳ אמלאה החרבה לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים.

**One may further explain "the days of the Miluim" according to what our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Megillah, folio 6a, and in the third chapter of Pesachim, folio 42b, on the verse "Son of man, because Tyre has said against Jerusalem," etc., "I shall be filled, she is laid waste": Tyre was filled only from the destruction of Jerusalem.**

28 ופי' בע"ח [בעץ חיים] שער מיעוט הירח ספ"ב [סוף פרק ב'] שהמלכות דאצי' נאצלה בסוד שרש רק בחי' נקודה אחת וט"ס [וט' ספירות] באין לה בסוד תוספת ממלכיות שבט"ס [שבט' ספירות] העליונות.

And it is explained in Etz Chaim, Shaar Miut HaYareach (the Gate of the Diminution of the Moon), end of chapter 2, that Malchus of Atzilus was emanated, in the mystery of [its] root, as only a single point; and the nine Sefiros come to it, in the mystery of an addition, from the Malchus-levels in the nine upper Sefiros.

ובשעת חורבן בהמ"ק [בית המקדש] נתלבשו הט"ס [הט' ספירות] שבה הנ"ל [הנ"ל] בקליפות, וזהו ענין שנתמלאה צור כו'.

And at the time of the destruction of the Holy Temple, her nine Sefiros mentioned above were enclothed in the kelipos; and this is the matter of "Tyre was filled," etc.

29 ועד"ז יש לפרש המדרש רבה באיכה ע"פ גדע בחרי אף כל קרן ישראל כו' יעו"ש [יעויין שם].

In the same way one may interpret the Midrash Rabbah on Eichah, on the verse "He cut off in fierce anger every horn of Israel," etc. See there.

וזש"ש [וזהו שכתוב שם] ג"כ במדרש ע"פ וילכו בלא כח לפני רודף א"ר [אמר רבי] אחא כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא היינו מה שנתמלאה צור כו' והיה הרודף מלא.

And this is also what is written there in the Midrash on the verse "And they went without strength before the pursuer": "Rabbi Acha said: Just as Israel went into exile only through a full pursuer"; that is, that Tyre was filled, etc., and the pursuer was full.

30 ובעבודה היינו מה שכל הע"ס [העשר ספירות] שבנפש השכל והמדות הוא מעמיק בהן רק בתאוות נפשו הבהמית. שע"ז נעשית הנפש הבהמית והיצה"ר [והיצר הרע] בבחי' בנין ע"ס [עשר ספירות].

In [divine] service, this is when, with all the Ten Sefiros in the soul, the intellect and the emotive attributes, a person sinks himself only into the lusts of his animal soul. Through this the animal soul and the evil inclination are made into the level of a structure (binyan) of ten Sefiros.

ובנפש האלקית נשאר רק נקודה אחת היא בחי' האמונה כי אפילו במצרים שהוא תכלית הקטנות נאמר ויאמן העם כו'

And in the G-dly soul there remains only a single point, which is the level of faith. For even in Egypt, which was the utmost smallness, it is said, "And the people believed," etc.;

ואפי' [ואפילו] גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא הרי שמאמין בהקב"ה ועכ"ז [ועם כל זה] עובר על רצונו
יתי' לפי שאמונה זו היא רק בחי' מקיף ועטרה.

and even "the thief at the mouth of the tunnel calls upon the Merciful One." Thus he believes in the Holy One, blessed be He, and nevertheless transgresses His will, may He be blessed, because this faith is only in the mode of an encompassing [light] (makif) and a crown.

31 וצ"ל הדעת וההמשכה בפנימיות וזהו ענין התפשטות ט"ס [ט' ספירות] מהנקודה שיומשך הגילוי בשכל
ומדות כו'. ועי"ז ממילא נחלש כח נה"ב [נפש הבהמית] ותאוותיה כי האור דוחה את החושך

There must be Daas (knowledge) and a drawing-down inwardly; and this is the matter of the spreading forth of the nine Sefiros from the point: that the revelation be drawn down into the intellect and the emotive attributes, etc. Through this, of itself, the power of the animal soul and its lusts is weakened, for light drives away darkness.

וזהו ג"כ ענין אמלאה החרבה להפך כי ירושלים הוא יראה שלם ע"ד יראו את ה' קדושיו וכשנבנה בחי'
זו בשלימות עי"ז יבטלו מדות נה"ב [נפש הבהמית] כהמס דונג כו'

And this too is the matter of "I shall be filled, she is laid waste," in reverse: for Jerusalem (Yerushalayim) is yirah shalem, "complete awe," in the manner of "Fear Havayah, you His holy ones"; and when this level is built in completeness, through this the emotive attributes of the animal soul will be nullified, "as wax melts," etc.

וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ עלי עשור שכנור דלע"ל [דלעתיד לבוא] יהי' [יהיה] של עשרה
נימין כי נר הוי' נשמת אדם נק' כנור נר כ"ו פי' כ"ו הוא מספר שם הוי' שמתגלה בהנשמה הנקרא נר.

This is what our Sages, of blessed memory, said on the verse "Upon a ten-stringed instrument": that the harp (kinor) of the Time to Come will be of ten strings. For "the soul of man is the lamp of Havayah"; it is called kinor, ner kaf-vav. That is, kaf-vav (26) is the numerical value of the Name Havayah, which is revealed in the soul, which is called ner (lamp).

ע"ד כל הנקרא בשמי כו' ואתם הדבקים בהוי' כו' ושיהי' [ושיהיה] הכנור של עשרה נימין שיהיו ע"ס [עשר
ספירות] מאירים בגילוי בקביעות בנשמת אדם להיות ומלאה הארץ דעה כו'

This is in the manner of "Everyone who is called by My Name," etc., and "But you who cleave to Havayah," etc. And that the harp will be of ten strings [means] that the Ten Sefiros will shine in revelation, permanently, in the soul of man, so that "the earth shall be full of knowledge," etc.

וכתיב ומל ה' את לבבך כו' וכמ"כ [וכמו כן] למעלה בבחי' כנס"י [כנסת ישראל] יהיה בה ע"ס [עשר ספירות] בקביעות בחינת אהל בל יצען וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בזכריה ע"פ ביום ההוא יהיה כו' ע"ש.

And it is written, "And Havayah will circumcise your heart," etc. Likewise above, in the level of the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), there will be Ten Sefiros in her permanently, the level of "a tent that shall not be moved," as is written in the Likkutei Torah of the Arizal on Zechariah, on the verse "On that day there shall be," etc. See there.

32 וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] כך אין נגאלין אלא בגואל מלא כו'. ועד"ז יובן ענין ימי המילואים להיות וימלא כבוד ה'.

This is what our Sages, of blessed memory, said: "So too, they are redeemed only through a full redeemer," etc. In the same way the matter of the days of the Miluim is to be understood: that there be "and the glory of Havayah shall fill."

להמשיך הברכה וההמשכה בבחי' מלכות. אשר לא תחסר כל בה כו' וזהו ענין מרוב כל.

[That is,] to draw the blessing and the flow into the level of Malchus, "in which you shall not lack anything (kol)," etc. And this is the matter of "from an abundance of everything (kol)."

33 והיא נק' כלה שמקבלת מבחי' כל כו' וזהו ע"ד והיה אור הלבנה כאור החמה.

And she is called kallah (bride), for she receives from the level of kol ("all"), etc. And this is along the lines of "And the light of the moon shall be like the light of the sun."

כי מיעוט הירח היינו ג"כ הסתלקות הט"ס [הט' ספירות] מהמלכות כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שם ולע"ל [ולעתיד לבוא] שתהיה בבחי' אהל בל יצען זהו כאור החמה. שיש בו האור תמיד בקביעות בלי שינויים כו'

For the diminution of the moon is also the withdrawal of the nine Sefiros from Malchus, as is written in Etz Chaim there; and in the Time to Come, when she will be in the state of "a tent that shall not be moved," this is "like the light of the sun," which has light always, permanently, without changes, etc.

ומעין זה היה ענין ימי המילואים כו'

And a semblance of this was the matter of the days of the Miluim, etc.

ועיין זח"ב [זהר חלק ב'] פקודי דף רל"ה ע"א וזהו סיום הפסוק ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא.

And see the Zohar, Part II, Pekudei, folio 235a. And this is the conclusion of the verse: "on the day that Havayah binds up the breach of His people, and heals the wound of His blow."

פי' שבר עמו הוא ענין אמלאה החרבה כנ"ל וזהו נמשך ע"י מ"ש כי שתים רעות עשו עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארת נשברים (בירמי' [בירמיה] סי' ב' י"ג)

The explanation: "the breach of His people" is the matter of "I shall be filled, she is laid waste," mentioned above; and this comes about through what is written, "For My people have done two evils: they have forsaken Me, the source of living waters, to hew themselves cisterns, broken cisterns" (in Jeremiah, chapter 2, [verse] 13).

ועיין מזה ברבות כי תשא ס"פ מ"ב ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפסוק אל תראוני שאני שחרחורת שעשו רעה אחת שקשה כשתים כו'.

And see about this in the [Midrash] Rabbah, Ki Sisa, at the end of chapter 42, and in Shir HaShirim Rabbah on the verse "Do not look upon me, that I am swarthy": that they did one evil that is as grievous as two, etc.

והנה פי' בורות נשברים היינו ההפך מבחי' באר מים חיים המבואר במ"א ע"פ עלי באר כו' כ"א ההתקשרות בתאוות גשמיות

Now, the meaning of "broken cisterns" is the opposite of the level of "a well of living waters," explained elsewhere on the verse "Spring up, O well," etc.; it is rather the attachment to physical lusts.

ע"כ נק' בורות נשברים שהתאוות משבה"כ [משבירת הכלים] ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' ואתחנן דרס"ו א' ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם שהאריך ועיין במא"א [במאורי אור] אות ב' סעיף י"א

Therefore they are called "broken cisterns," for the lusts come from the shattering of the vessels (sheviras hakeilim). And see the Zohar, Part III, Parshas Va'eschanan, folio 266a, and the Ramaz there, who elaborated; and see Me'orei Or, letter beis, section 11.

ומזה נמשך כי שתים רעות עשו היינו שגרמו במעשיהם הרעים בחי' שנתמלאה צור מחורבנה של ירושלים וה"ז [והרי זה] רעה אחת שקשה כשתים. וזהו ענין שבר עמי הנמשך ממה שחצבו להם בורות נשברים.

From this follows "For they have done two evils": that is, through their evil deeds they caused the state in which Tyre was filled from the destruction of Jerusalem; and this is "one evil that is as grievous as two." And this is the matter of "the breach of My people," which follows from their having hewn themselves broken cisterns.

34 והנה לע"ל [לעתיד לבוא] נאמר ביום חבוש ה' את שבר עמו. ומבחי' שבר ושבירה יתהפך לבחי' שבר ותקוה.

Now, of the Time to Come it is said, "on the day that Havayah binds up the breach (shever) of His people." And from the level of shever, breaking and shattering, it will be transformed into the level of sever, hope and expectation.

וכמ"ש ברבות מקץ ר"פ צ"ט ע"פ כי יש שבר במצרים והיינו כמשארז"ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] סוכה נ"ב א' ע"פ ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצה"ר [יצר הרע] כו' שהוא הוא הגורם שבר עמו לחצוב להם כו'.

As is written in the [Midrash] Rabbah, Mikeitz, at the beginning of chapter 99, on the verse "that there was grain (shever) in Egypt." That is, as our Sages, of blessed memory, said (Sukkah 52a) on the verse "And the northern one I will remove far from you": "This is the evil inclination," etc.; for it is what causes "the breach of His people," "to hew themselves," etc.

35 ואזי ומחץ מכתו ירפא. וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברבות בראשית פרשה יו"ד דקאי על בנות שוח כו' ע"ש ובמשנה רפ"ה דשביעית.

And then, "He heals the wound of His blow." Our Sages, of blessed memory, said in the [Midrash] Rabbah on Bereishis, chapter 10, that this refers to benos shuach, etc. See there; and in the Mishnah, at the beginning of chapter 5 of Shevi'is.

והענין כמ"ש הר"ש [הרבי שמעון] רפ"ק [ריש פרק קמא] דדמאי דאמרינן גבי עץ שאכל אדה"ר [אדם הראשון] דקרו ליה בנות שוח לפי שגרמו שוחה לעולם כו' ע"ש

The explanation is as the Rash writes at the beginning of the first chapter of Demai: that we say, regarding the tree from which Adam, the first man, ate, that it was called benos shuach because they brought a pit (shuchah) upon the world, etc. See there.

ופי' שוחה יש לפרשו לשון חפירה ובור כמו שוחה עמוקה פי זרות (במשלי כ"ב י"ד) והוא ענין לחצוב להם בארות נשברים הנ"ל

And shuchah may be explained as a term of digging and a pit, as in "The mouth of strange women is a deep pit (shuchah)" (in Proverbs, chapter 22, [verse] 14); and this is the matter of "to hew themselves broken cisterns" mentioned above.

גם יש לפרשו לשון הכנעה ושפלות כמו וישח אדם וישפל איש דהיינו שנתמעטה קומתו של אדה"ר [אדם הראשון] והוא ג"כ ע"ד הנ"ל בענין אמלאה החרבה.

It may also be explained as a term of humbling and lowliness, as in "And man (adam) is bowed down (vayishach), and man is brought low": that is, that the stature of Adam, the first man, was diminished. And this too is along the lines of what was said above about "I shall be filled, she is laid waste."

36 וז"ש [וזהו שכתוב] כי שחה לעפר נפשנו כו' ועש"ז [ועל שם זה] נקרא עה"ד [עץ הדעת] בנות שוח כו' ומשם שורש נה"ב [נפש הבהמית] הגורם שפלות לנה"א [לנפש האלקית] כו' להמשך אחר תאוות נה"ב [נפש הבהמית] וכנ"ל.

And this is what is written, "For our soul is bowed down (shachah) to the dust," etc. On account of this the Tree of Knowledge is called benos shuach, etc.; and from there is the root of the animal soul, which causes lowliness to the G-dly soul, etc., [so that it is] drawn after the lusts of the animal soul, as mentioned above.

ולעתיד יתוקן עץ הדעת ויתחבר עם עץ החיים. ואזי בנות שוח יהיו עושין פירות לשעתן

In the Time to Come the Tree of Knowledge will be rectified and joined with the Tree of Life. And then the benos shuach will produce their fruit at once (lesha'asan).

שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה וכמ"ש בועליך עושיך אלקי כל הארץ יקרא שבכל הארץ הלזו הגשמיות יהיה גילוי אלקות וכתיב יענינו ביום קראנו.

[That is,] there will be revelation below as above, as it is written, "Your husband is your Maker ... He shall be called the G-d of all the earth": that in all this physical earth there will be a revelation of G-dliness. And it is written, "He will answer us on the day we call."

וזהו עושין פירות לשעתן ועמ"ש ע"פ והיה בן הבכור לשניאה. ואזי והיה אור הלבנה כאור החמה כו':

And this is "they produce fruit at once." And see what is written on the verse "And the firstborn son be of the hated one." And then, "And the light of the moon shall be like the light of the sun," etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 6

# להבין מ״ש בהגדה מצה זו שאנו אוכלים ע״ש...

## To Understand “This Matzah That We Eat”

1 להבין מ״ש בהגדה מצה זו שאנו אוכלים ע״ש מה ע״ש שלא הספיק כו׳ כי גרשו כו׳.

To understand what is said in the Haggadah: “This matzah that we eat, for what reason? Because [the dough] did not have time,” etc., “for they were driven out,” etc.

דמשמע הא אלו לא גורשו והספיק להחמיץ היו אוכלים חמץ, והלא כבר נצטוו בעשור לחדש הזה כו׳ על מצות ומרורים יאכלוהו.

For this implies that had they not been driven out, and [the dough] had had time to leaven, they would have eaten chametz. But surely they had already been commanded, “On the tenth of this month,” etc., [and] “with matzos and bitter herbs they shall eat it.”

וגם לדורות נצטוו שבעת ימים שאור לא ימצא כו׳ בכל מושבותיכם תאכלו מצות ובפסוק עצמו יש להבין שהציווי שלדורות היה זכר ליצ״מ [ליציאת מצרים].

And for the generations, too, they were commanded: “For seven days no leaven shall be found,” etc., [and] “in all your dwellings you shall eat matzos.” And in the verse itself it must be understood [how] the command for the generations was a remembrance of the Exodus from Egypt.

והלא פסח מצרים אינו נוהג איסור חמץ אלא יום א׳ כדאיתא בגמרא (פ״ט דפסחים דצ״ו ע״ב).

But surely, in the Pesach of Egypt, the prohibition of chametz applied for only one day, as stated in the Gemara (chapter 9 of Pesachim, folio 96b).

והענין דפסח מצרים אינו נוהג אלא יום א׳, ולכן דוקא כי גורשו ומחמת זה הוא שאכלו מצה גם בשאר ימות הפסח

The explanation is that the Pesach of Egypt applied for only one day; and therefore it was specifically because they were driven out, and on account of this, that they ate matzah on the remaining days of Pesach as well.

וכ״כ [וכן כתב] המזרחי בפ׳ ראה ע״פ כי בחפזון יצאת ואעפ״כ [ואף על פי כן] הציווי שלדורות ז׳ ימים והם זכר ליצ״מ [ליציאת מצרים].

And so wrote the Mizrachi in Parshas Re'eh, on the verse "For in haste you went out." Nevertheless, the command for the generations is seven days, and they are a remembrance of the Exodus from Egypt.

ולהבין קצת ענין אכילת מצה יש להקדים ענין מועדים לשמחה שעיקר המועדים הוא בחי׳ השמחה

And to understand something of the matter of eating matzah, we must first explain the matter of "appointed times for joy": that the essence of the festivals is the quality of joy,

וכדכתיב ושמחת בחגך שאז הוא זמן גילוי מוחין דאימא דהיינו מ״ש בהלל מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה.

as it is written, "And you shall rejoice in your festival"; for then is the time of the revelation of the intellect (mochin) of Imma. That is what is said in Hallel: "He settles the barren woman (akeres) of the house [as] a joyful mother of children."

2 והנה בשבת הוא גילוי מוחין דאבא והם יותר עליונים ואין שם בחינת גילוי שמחה כביו״ט [כביום טוב].

Now, on Shabbos there is a revelation of the intellect (mochin) of Abba, which is higher, and there is no aspect of a revelation of joy there as on Yom Tov.

אך הענין כי הנה ביאור מהות מוחין דאימא יובן במה שנודע שיש ב׳ בחי׳ בגילוי אור א״ס ב״ה.

But the explanation is this: the essential nature of the intellect of Imma will be understood from what is known, that there are two levels in the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

הא׳ בחי׳ ההשתלשלות וסדר המדרגות שהם בחי׳ ההמשכות מעילה לעילה כו׳ הארה והארה דהארה כו׳.

The first is the level of the chain of descending worlds (hishtalshelus) and the order of the levels, which are the drawings-down from cause to cause, etc., a radiance and a radiance of a radiance, etc.,

כמשל שכל במדות ומדות במחשבה כו׳ שכל בחי׳ ההשתלשלות דרך כלל נק׳ יש מיש. והב׳ למעלה מן ההשתלשלות יש מאין ממש מאין המוחלט כו׳.

as in the analogy of intellect into the emotive attributes (middos), and the emotive attributes into thought, etc.; for the whole of hishtalshelus, in general, is called something from something (yesh mi-yesh). The second is above hishtalshelus: truly something from nothing (yesh me'ayin), from the absolute nothing, etc.

3 והנה בהשתלשלות עלה ועלול כשהעלול מתקרב לעילתו ממטה למעלה הנה הוא משיג את עילתו.

Now, in the chain of descending worlds (hishtalshelus) of cause and effect, when the effect draws near to its cause, from below to above, it comprehends its cause.

ולכן הוא שש ושמח בו ותהי השמחה גדולה כמשל בן המלך שיצא מן השביה ובא וראה את פני אביו.

Therefore it is glad and rejoices in it, and the joy is great, as in the analogy of a king's son who has come out of captivity and has come and seen his father's face.

כך תהיה שמחת העלול בהגלות נגלות עליו אור העלה שלמעלה תחת אשר ירד בהשתלשלות ונעשה מרחק רב בינו ובין עילתו ורחק מאור פניו בסתר המדרגות

So will be the joy of the effect when the light of the cause above is openly revealed to it, whereas it had descended through hishtalshelus, and a great distance had come about between it and its cause, and it had been far from the light of its face, in the concealment of the levels.

והכל הוא מפני שעתה בגילוי זה יש לו השגה איך שיצא מאפילה לאור גדול ומאבל ליו״ט [ליום טוב] ומשעבוד לגאולה כו׳.

And all this is because now, in this revelation, it has comprehension of how it has come out from darkness to great light, from mourning to festival, and from bondage to redemption, etc.

4 וזהו ענין יו״ט [יום טוב] גילוי השמחה שמבחי׳ עקרת הבית נעשה אם הבנים שמחה. פי׳ כי עקרת מלשון עקרה ומלשון כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים בגמ׳ [בגמרא] פ׳ בתרא דפסחים

And this is the matter of Yom Tov, the revelation of joy: that from the level of "the akeres of the house" she becomes "a joyful mother of children." The meaning is that akeres is from the term akarah (barren), and from the term [in] "like this weasel that dwells in the foundations (ikarei) of houses," in the Gemara, the last chapter of Pesachim.

והיא בחי׳ מל׳ שמלובשת כל יומין דחול בבי״ע בק״נ [בקליפת נוגה] כן פי׳ בספר שו״ס [שושן סודות] לתלמיד הרמב״ן [הרבי משה בן נחמן] ז״ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה].

And she is the level of Malchus, which during all the weekdays is enclothed in [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, in kelipas nogah. So it is explained in the book Shushan Sodos, by a disciple of the Ramban, of blessed memory.

5 וביו״ט [וביום טוב] היא עולה למעלה באצי׳ בבחי׳ אם הבנים בינה והשגה באור א״ס הנגלה אז

And on Yom Tov she rises up into Atzilus, to the level of "mother of children": Binah, and comprehension of the Infinite Light (Or Ein Sof) that is revealed then.

שאור א״ס משתלשל ויורד אז באופן שיהיה דרך ומבוא לתפיסא והשגה במה שיכולים להשיג מאור א״ס ב״ה הנגלה ואיך שהגילוי רב מאד עד כי נהפך להם מיגון לשמחה ושהיו בחשך ראו אור גדול

For the Infinite Light then descends link by link and comes down in such a way that there is a path and an entry for grasp and comprehension of what can be comprehended of the Infinite Light, blessed be He, that is revealed, and of how very great the revelation is, until it is turned for them "from sorrow to joy," and they who were "in darkness have seen a great light."

הוא גילוי אור א״ס ב״ה המתגלה בבחי׳ יש והשגה להיות איזו תפיסא והשגה באור פני מלך המתגלה אז.

This is the revelation of the Infinite Light, blessed be He, that is revealed in the mode of yesh (existence) and comprehension, so that there is some grasp and comprehension of the light of the King's face that is revealed then.

6 וכמו עד״מ הנשמה שמתענגת בעוה״ב [בעולם הבא] מזיו השכינה תחת היותה מתלבשת בגוף הגשמי ונפרדה משם ועלתה למקור חוצבה שמתענגת בג״ע [בגן עדן] העליון ונהנית מזיו כו׳ הנאה ותענוג נפלא

As, by way of analogy, the soul that delights in the World to Come in the radiance of the Shechinah: in place of its being enclothed in the physical body, it has separated from there and risen to the source from which it was hewn, where it delights in the higher Gan Eden and enjoys the radiance, etc., a wondrous enjoyment and delight.

וע״ז נאמר להנחיל אוהבי יש שמתגלה אור א״ס בבחי׳ יש להיות השגה ותפיסא להנשמה להיות נהנית מזיו ואור הנ״ל דהיינו שיש השגה והבנה איך שיצאה מאפילה לאור גדול כו׳.

And of this it is said, "To cause those who love me to inherit yesh": that the Infinite Light (Or Ein Sof) is revealed in the mode of yesh, so that the soul has comprehension and grasp, so as to enjoy the radiance and light mentioned above; that is, it has comprehension and understanding of how it has come out from darkness to great light, etc.

וזהו בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו פי׳ בנהר היוצא מעדן שהוא בינה הוא העלייה בכל רגל משלשה רגלים ושם הוא מקור השמחה.

And this is [the meaning of] "Through the river they shall pass on foot (beregel); there we shall rejoice in Him." That is: in the river that goes out from Eden, which is Binah, there is the ascent on each festival (regel) of the three pilgrimage festivals, and there is the source of joy.

(ועמ״ש מזה בד״ה הוי׳ לי בעזרי). וכ״ז [וכל זה] הוא מבחי׳ מוחין דאימא בינה עוה״ב [עולם הבא] ג״ע [גן עדן] עליון גילוי תענוג הנשמות לפי השגתם

(And see what is written on this in the discourse beginning "Havayah is with me among my helpers.") And all this is from the level of the intellect (mochin) of Imma: Binah, the World to Come, the higher Gan Eden, the revelation of the souls' delight according to their comprehension.

אבל מוחין דאבא החכמה מאין תמצא אין נק׳ מה שאינו מושג למעלה מעלה מבחי׳ בינה והשגה

But the intellect of Abba, [of which it is said,] "Chochmah is found from ayin": ayin is the name for what is not comprehended, far, far above the level of Binah and comprehension;

דהיינו שמתגלה בחי׳ אור א״ס ב״ה מה דלית מחשבה תפיסא כו׳ ולא ניתן ליהנות בו מאחר שאין שם שום תפיסא והשגה.

that is, there is revealed the level of the Infinite Light, blessed be He, that which "no thought can grasp," etc., and it is not granted to enjoy it, since there is no grasp or comprehension there at all.

7 וענין גילוי זה הוא ביטול ההשגה וביטול הנשמות במציאות באור א״ס ב״ה דלית מחשבה כו׳ והגילוי הזה הוא שמתגלה בשבת,

The nature of this revelation is the nullification (bittul) of comprehension, and the nullification of the souls in [their very] existence, in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which "no thought [can grasp]," etc.; and this revelation is what is revealed on Shabbos.

ולכן אמרו בקושי התירו לדבר בד״ת [בדברי תורה] בשבת כי אורייתא מחכמה נפקת פי׳ נפקת יוצאת לחוץ כמו נפקת לבר שהיא הארה בלבד היוצאת מחכמה

Therefore they said, "With difficulty did they permit speaking words of Torah on Shabbos": for "the Torah comes forth from Chochmah." The meaning of nafkas is "goes out to the outside," as in nafkas levar ("goes out outside"), for it is only a radiance that goes out from Chochmah,

אבל עצמיות החכמה היא רמה ונשגבה למעלה מעלה מבחי׳ אורייתא (וכמ״ש במ״א בד״ה עוטה אור כשלמה בשם האריז״ל [האר״י זכרונו לברכה] בפי׳ נובלות חכמה שלמעלה תורה ועמ״ש בביאור ע״פ יונתי)

but the essence of Chochmah is lofty and exalted, far, far above the level of the Torah. (As is explained elsewhere, in the discourse beginning "Who wraps Himself in light as a garment," in the name of the Arizal, of blessed memory, on the meaning of "The Torah is the fallen fruit (novlos) of the Chochmah above"; and see what is written in the explanation on the verse "My dove.")

ובגילוי זה לא שייך שמחה ותענוג שאין השמחה והתענוג נראה ונרגש אלא במה שיש תפיסא והשגה איך שיצא מאפילה לאור גדול והיינו מאחר שנרגש בחי׳ אור גדול שהוא בבחי׳ מעלה מעלה.

And in this revelation, joy and delight do not apply; for joy and delight are seen and felt only in something in which there is grasp and comprehension of how one has come out from darkness to great light, that is, once one feels the level of a great light, which is on a level far, far above.

8 ואחר שיבין שירד מטה מטה הנה בעלותו ממטה מטה למעלה מעלה תגדל השמחה במאד מאד.

And after one understands that he had descended far, far below, then, as he rises from far, far below to far, far above, the joy grows very, very great.

וכל זה לא שייך אלא במוחין דאימא שהוא גילוי אור א״ס בבחי׳ יש והשגה איך שהוא מעלה מעלה כו׳

All this applies only to the intellect (mochin) of Imma, which is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) in the mode of yesh and comprehension, of how it is far, far above, etc.

אבל מוחין דאבא שהם בבחי׳ גילוי מה שלמעלה מהשגה שם לא שייך מעלה ומטה כלל ומעלה ומטה שוין וכחשכה כאורה שגם חשך לא יחשיך כו׳.

But the intellect of Abba, which is in the mode of a revelation of what is above comprehension: there, above and below do not apply at all, and above and below are equal, and "as darkness, so light," for "even darkness does not darken," etc.

9 ודקדוק הלשון כחשכה כאורה בשני כפי"ן והל"ל [והוה ליה למימר] חשכה כאורה אלא משום דחשכה כאורה בלבד לא סגי אלא לומר שגם החשך לא יחשיך כו'

And [as for] the precise wording kachashechah ka'orah, with two kafs: it should have said chashechah ka'orah, "darkness is as light." But [the reason is] that chashechah ka'orah alone would suffice only to say that even the darkness does not darken, etc.;

אבל כחשכה כאורה בשני כפי"ן משמע דלא זו שגם החשך לא יחשיך והחשך שוה לאור אלא אף האור שוה לחשך

but kachashechah ka'orah, with two kafs, implies that not only does even the darkness not darken, so that the darkness is equal to the light, but even the light is equal to the darkness.

דכל נהורין מתחשכאן קמי' [קמיה] כו' וכתר עליון אע"ג [אף על גב] דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכם הוא כו'.

For "all lights are darkened before Him," etc., and supernal Keser (the Crown), even though it is a clear light, a brilliant light, "is black," etc.

(ועמ"ש סד"ה שחורה אני ונאוה בפי' המולך מהודו ועד כוש ואפשר שזהו ענין ב' הכפי"ן דכחשכה כאורה. כ"ף דכאורה זהו כתר עליון וכמ"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע.

(And see what is written at the end of the discourse beginning "I am black, yet comely," on the meaning of "who reigned from Hodu to Kush." And it may be that this is the matter of the two kafs of kachashechah ka'orah: the kaf of ka'orah is supernal Keser, as is explained in the discourse beginning "My dove, in the clefts of the rock."

וכ"ף דכחשכה זהו כענין כלה ונחרצה. וע"ד שנזכר בזח"א [בזהר חלק א] ד"ג ע"א וכן כרת עיין במא"א [במאורי אור] אות כ' סעיף ט"ו ולגבי אור א"ס ב"ה כחשכה כאורה כו').

And the kaf of kachashechah is like the matter of "destruction and decree" (kalah venecheratzah), in the manner mentioned in the Zohar, Part I, folio 3a; and likewise kares ("cutting off"); see Me'orei Or, the letter kaf, section 15. And with respect to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, "as darkness, so light," etc.)

ועל זה נאמר ישת חשך סתרו שאין שם אור וגילוי ההשגה כלל אלא ביטול ההשגה

And of this it is said, "He made darkness His hiding place": for there is no light or revelation of comprehension there at all, only the nullification (bittul) of comprehension.

ולכן אין שם בחי׳ שמחה ותענוג בגילוי בחי׳ ביטול זה מאחר דלית מחשבה כו׳ ואינו נחשב לבחי׳ עלי׳ [עליה] כלל שאינו עולה ממטה למעלה רק שהוא בא לבחי׳ ומדרגה שמעלה ומטה שוין כו׳ כנ״ל.

**Therefore there is no aspect of joy and delight in the revelation of this level of nullification, since "no thought [can grasp Him]," etc.; and it is not considered an ascent at all, for it does not rise from below to above, but only comes to a level and rank in which above and below are equal, etc., as mentioned above.**

(וזהו היש ה׳ בקרבנו אם אין פי׳ אם הגילוי מבחי׳ סדר ההשתלשלות שהיא בחי׳ להנחיל אוהבי יש וזהו היש ה׳ בקרבנו או שהגילוי מלמעלה מסדר ההשתלשלות מבחי׳ אין וזהו אם אין

(And this is [the meaning of] "Is there (hayesh) Havayah in our midst, or not (ayin)?" The meaning: whether the revelation is from the level of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), which is the level of "to cause those who love me to inherit yesh," and this is "Is there (hayesh) Havayah in our midst"; or whether the revelation is from above the order of hishtalshelus, from the level of ayin, and this is "or not (ayin)."

ועיין בזח״ג [בזהר חלק ג] שלח קנ״ח ב׳ גם קנה חכמה קנה בינה ב״פ [ב׳ פעמים] קנה גימט׳ [גימטריא] יש.

And see the Zohar, Part III, Shelach, [folio] 158b. Also, "Acquire Chochmah, acquire Binah": kneh ("acquire") twice has the numerical value of yesh.

אמנם בחי׳ אין הוא בחי׳ העליונה שבחכמה שדבוקה במקורה בחי׳ והחכמה מאין תמצא ועיין בזוהר פ׳ ויקרא ד״ז ע״פ כשמן הטוב ועמ״ש בד״ה צאינה וראינה בענין להצהיל פנים משמן

However, the level of ayin is the highest level within Chochmah, which cleaves to its source, the level of "And Chochmah is found from ayin." And see the Zohar, Parshas Vayikra, folio 7, on the verse "Like the good oil"; and see what is written in the discourse beginning "Go out and see" on the matter of "to make the face shine with oil";

ומ״ש סד״ה שיר השירים בענין כי טובים דודיך מיין כי בחי׳ יין הוא המשמח אלקים ובחי׳ דודיך זהו מה שלמעלה מבחי׳ השמחה וכנ״ל וע״ש ובד״ה ששים המה מלכות בענין ומעין מבית ה׳ יצא כו׳ ובד״ה ושאבתם מים בששון):

and what is written at the end of the discourse beginning "The Song of Songs," on the matter of "For your love (dodecha) is better than wine": for the level of wine is that which "gladdens Elokim," and the level of dodecha is what is above the level of joy, as mentioned above; see there. And in the discourse beginning "There are sixty queens," on the matter of "And a spring shall go out from the house of Havayah," etc.; and in the discourse beginning "And you shall draw water with joy.")

10 קיצור ענין בערב תאכלו מצות וענין שלא הספיק בצקת כו׳. ענין יו״ט [יום טוב] שהוא מועדים לשמחה.

Summary: the matter of "In the evening you shall eat matzos," and the matter of "the dough did not have time," etc. The matter of Yom Tov, which is "appointed times for joy."

בחי׳ מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה. בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו. וענין שבת בחי׳ גילוי והחכמה מאין תמצא דלית מחשבה תפיסא ביה.

The level of "He settles the barren woman of the house [as] a joyful mother of children." "Through the river they shall pass on foot; there we shall rejoice in Him." And the matter of Shabbos: the level of the revelation of "And Chochmah is found from ayin," which "no thought can grasp."

כי יש בחי׳ סדר ההשתלשלות עילה ועלול ששרשו מהבינה וז״ש [וזהו שכתוב] נהר היוצא מעדן ושם שייך השמחה מההשגה ויש בחי׳ שלמעלה מסדר ההשתלשלות בחי׳ עדן עצמו שעז״נ [שעל זה נאמר] עין לא ראתה כו׳

For there is the level of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), cause and effect, whose root is from Binah; and this is [the meaning of] what is written, "a river that goes out from Eden," and there joy from comprehension applies. And there is the level that is above the order of hishtalshelus, the level of Eden itself, of which it is said, "No eye has seen," etc.

וזהו וקראת לשבת ענג ר״ת [ראשי תיבות] עדן נהר גן דהיינו שנמשך מבחי׳ עדן שלמעלה מבחי׳ נהר:

And this is [the meaning of] "And you shall call Shabbos a delight (oneg)": [oneg is] the initials of Eden, Nahar (river), Gan (garden); that is, [Shabbos] is drawn from the level of Eden, which is above the level of the river.

11 ב וזהו ושמרתם את השבת כי קדש היא היא בעצמה היא בחי׳ קדש העליון בחי׳ חכמה מוחין דאבא שמתגלה בשבת.

2. And this is [the meaning of] "And you shall keep the Shabbos, for it is holy (kodesh)": it, in itself, is the level of supernal Kodesh, the level of Chochmah, the intellect (mochin) of Abba, which is revealed on Shabbos.

משא״כ יו״ט [יום טוב] נקי׳ מקרא קדש הארה בעלמא מקדש העליון נה״י [נצח הוד יסוד] דאבא בתוך מוחין דאימא שהרי גם ביו״ט [ביום טוב] בגילוי מוחין דאימא צריך להמשיך מוחין דאבא

Whereas Yom Tov is called mikra kodesh ("a calling of holiness"): a mere radiance from supernal Kodesh, Netzach, Hod and Yesod of Abba within the intellect of Imma. For on Yom Tov too, in the revelation of the intellect of Imma, it is necessary to draw down the intellect of Abba;

כי מוחין דאימא הגם שהם בחי׳ יש מ״מ אינם בחי׳ דבר נפרד ח״ו [חס ושלום] אלא הוא היש שנמשך מאין

for the intellect of Imma, although it is in the mode of yesh, is nevertheless not a separate thing, G-d forbid; rather, it is the yesh that is drawn from ayin.

כי אין ויש חו״ב [חכמה ובינה] הם תרין ריעין דלא מתפרשין ועמ״ש בד״ה ראה אנכי, שתמיד נמשך בחי׳ ביטול מוחין דאבא להיות בחי׳ מוחין דאימא התגלות התענוג

For ayin and yesh, Chochmah and Binah, are "two companions that never part" (and see what is written in the discourse beginning "See, I"), so that the level of the bittul of the intellect of Abba is constantly drawn down to become the level of the intellect of Imma, the revelation of delight.

שהתענוג הוא ג״כ מהמשכת אור א״ס ב״ה דלית מחשבה וכו׳

For the delight, too, comes from the drawing-down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which "no thought [can grasp]," etc.,

ולא תענוג מהשגת דבר נפרד ח״ו [חס ושלום] אלא שניתן ליהנות בגילוי אור זה מחמת ירידת והשתלשלות אור וגילוי זה עד שבא להשגה איך שהוא אור גדול כו׳.

and it is not delight from comprehending a separate thing, G-d forbid; rather, it is granted to enjoy the revelation of this light because of the descent and hishtalshelus of this light and revelation, until it comes into comprehension, [so that one comprehends] how it is a great light, etc.

12 וכל מה שלמטה מטה כולא קמי׳ [קמיה] כלא כו׳ ועי״כ [ועל ידי כך] שש ושמח בהגלות נגלות אור וגילוי זה.

And all that is far, far below is "as nothing before Him," etc.; and through this one is glad and rejoices when this light and revelation is openly revealed.

אך בשמחה זו צריך להמשיך מוחין דאבא ג״כ שתהיה השמחה מגילוי אור א״ס דלית מחשבה כו׳ (ועמ״ש ע״פ אסרי לגפן אסר יו״ד לבחי׳ גפן כו׳)

But in this joy it is necessary to draw down the intellect (mochin) of Abba as well, so that the joy should be from the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), which "no thought [can grasp]," etc. (And see what is written on the verse "Osri lagefen" ("binding to the vine"): oser yud, "he binds the yud," to the level of the vine, etc.)

וזהו ענין מקרא קדש כאדם שקורא לחבירו

And this is the matter of mikra kodesh, like a person who calls his fellow.

וכמו שהקריאה באדם לחבירו הוא בשמו שהוא רק זיו והארה התפשטות ממנו בלבד. כך הוא ענין מקרא קדש מבחי׳ שם שהוא רק הארה בעלמא מבחי׳ אבא. וכענין בשכמל״ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] ויעש דוד שם כו׳ בחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] כו׳.

Just as a person calls his fellow by his name, which is only a glow and a radiance, merely an extension from him, so is the matter of mikra kodesh: from the level of a name, which is only a mere radiance from the level of Abba. And it is like the matter of "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever," [and] "And David made a name," etc.: the level of Netzach, Hod and Yesod, etc.

13 והנה הארה והמשכה זו ביו״ט [ביום טוב] הוא ע״י תפלה והלל אך הם אינם רק מדרבנן ומדאורייתא נמשך בפסח ע״י אכילת מצה שהוא קטנות אבא

Now, this radiance and drawing-down on Yom Tov comes through prayer and Hallel; but these are only of rabbinic origin, and by Torah law it is drawn down on Pesach through eating matzah, which is the smallness (katnus) of Abba.

כי מצה מוחין דאבא שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן ולהיות ידיעה זו בהתינוק הוא נמשך מלמעלה מן הדעת המושג

For matzah is the intellect (mochin) of Abba, [as it is said,] "A child does not know how to call 'Abba' (father) until he tastes the taste of grain." And the presence of this knowledge in the child is drawn from above grasped knowledge (daas);

שהרי ידיעה זו בהתינוק אינו בדעת המושג שהרי אינו יודע איך ומה הוא אביו כי דעת התינוק קטן כו׳

for this knowledge in the child is not with grasped knowledge, since he does not know how or what his father is, for a child's mind (daas) is small, etc.

וגם מצה אין בה טעם שאין בה ההגבהה כו׳

And matzah, too, has no taste, for it does not have the rising, etc.

ולמעלה מן הדעת הוא בחי׳ אבא אלא שנמשך בקטנות ולכן נק׳ בזהר מיכלא דמהימנותא (ועמ״ש מזה בד״ה וספרתם לכם גבי חג השבועות).

And what is above knowledge (daas) is the level of Abba, only it is drawn down in smallness. Therefore it is called in the Zohar "the food of faith" (michla dimheimnusa). (And see what is written on this in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," concerning the festival of Shavuos.)

והנה המשכת מוחין דאבא במצה אינה אלא בלילה הראשון אבל משם ואילך הגם דכתיב מצות יאכל את שבעת הימים.

Now, the drawing-down of the intellect of Abba in matzah is only on the first night; but from then on, although it is written, "Matzos shall be eaten (yei'achel) the seven days,"

ופי׳ שצריך להאכיל את כל ז׳ הימים שיהיו נזונין מבחי׳ אבא וכנודע מספירה שבשבוע הראשון הם ז׳ מוחין דאבא שמוח החכמה נמשך בכל ז׳ המדות.

and the meaning is that one must feed (leha'achil) all seven days, so that they are nourished from the level of Abba, as is known from the counting [of the Omer], that the first week is the seven mochin of Abba, for the brain of Chochmah is drawn into all seven emotive attributes (middos),

הנה פסח מצרים אינו נוהג איסור החמץ אלא יום א׳ בלבד לפי שהיו משה ואהרן שהם שניהם מבחי׳ אבא ולא ימיש עמוד הענן כו׳

[nevertheless,] the Pesach of Egypt had the prohibition of chametz in force for only one day, because Moshe and Aharon were there, both of whom are from the level of Abba, and "the pillar of cloud did not depart," etc.,

ענגא דאהרן דהיינו בחי׳ מקיפי אבא והענן היה הורג נחשים ועקרבים שבמדבר שהמקיף מסמא עיני החיצונים שלא יהיה להם יניקה כו׳.

the cloud of Aharon, which is the level of the encompassing [lights] (makifim) of Abba; and the cloud would kill the snakes and scorpions in the desert, for the encompassing [light] blinds the eyes of the external forces, so that they have no nurture, etc.

14 ולכך הי׳ [היה] די להם בהמשכת מוחין דאבא בלילה הראשון אבל לדורות ז׳ ימים תאכלו מצות ומ״מ אין זה אלא שלא לאכול חמץ שלא יהיה יניקה כו׳.

Therefore the drawing-down of the intellect (mochin) of Abba on the first night was enough for them; but for the generations, "seven days you shall eat matzos." Nevertheless, this is only so as not to eat chametz, so that there be no nurture, etc.

אבל מצה מוחין דאבא די בלילה הראשון בערב תאכלו מצות שקבעו הכתוב חובה כי יומם יצוה ה׳ חסדו יומא דאזיל עם כולהו כו׳

But matzah, [which is] the intellect of Abba, suffices on the first night, "In the evening you shall eat matzos," which the verse established as an obligation; for "By day Havayah commands His kindness": the day that goes with all of them, etc.,

ענגא דאהרן דכתיב ביה נמי לא ימיש עמוד הענן יומם כו׳ שכולל כל הימים כו׳ (ע׳ [עיין] בפ׳ אמור דק״ג ע״ב ומ״ש עליו במ״א)

the cloud of Aharon, of which it is also written, "The pillar of cloud did not depart by day," etc., which includes all the days, etc. (See [the Zohar,] Parshas Emor, folio 103b, and what is written on it elsewhere.)

והיינו יום ראשון בלבד שהוא חסד כו׳:

And that is the first day alone, which is Chesed, etc.

15 קיצור. ענין קדש. ומקרא קדש. והמשכה זו ביו״ט [ביום טוב] של פסח הוא ע״י המצה ע״ד אין התינוק יודע לקרות אבא כו׳. ופי׳ מצות יאכל את שבעת הימים:

Summary. The matter of kodesh, and of mikra kodesh. And this drawing-down on the Yom Tov of Pesach is through the matzah, in the manner of "A child does not know how to call 'Abba,'" etc. And the meaning of "Matzos shall be eaten the seven days."

16 ג והנה נמצא כי ב׳ מצות הם מצה של לילה הראשון חובה ומצה של כל ימי פסח

3. Now, it emerges that there are two [kinds of] matzah: the matzah of the first night, [which is] an obligation, and the matzah of all the days of Pesach.

ועל בחי׳ הב׳ אמר שלא הספיק כו׳ כי אבותינו לא היו צריכים באמת להיות להם מצה של שימור כל ימי הפסח כנ״ל.

And concerning the second level [the Haggadah] said, "[the dough] did not have time," etc.; for in truth our ancestors did not need to have guarded matzah all the days of Pesach, as mentioned above.

אך זה היה אצלם ממילא שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים

But for them this came about of itself, because "the King of the kings of kings revealed Himself to them."

פי׳ דמה שהקב״ה נקרא מלך מלכי המלכים כפשוטו היינו המלכים הם המלכים שלמטה בעוה״ז ומלכי המלכים הם השרים העליונים שבצבא המרום כמ״ש בדניאל סי׳ יו״ד ושר מלכות פרס כו׳ והקב״ה נק׳ מלך על מלכי המלכים.

The meaning of the Holy One, blessed be He, being called "the King of the kings of kings," in its plain sense, is that "the kings" are the kings below in this world, and "the kings of the kings" are the supernal ministers in the host on high, as it is written in Daniel, chapter 10, "And the minister of the kingdom of Persia," etc.; and the Holy One, blessed be He, is called King over the kings of the kings.

17 ועוד נק׳ מלך מלכי המלכים בבחי׳ מלכותו והנהגתו העולמות ע״י עשר ספירות. המלכים הם נה״י [נצח הוד יסוד].

Further, He is called "the King of the kings of kings" with respect to His kingship and His conduct of the worlds through the ten Sefiros: "the kings" are Netzach, Hod and Yesod;

ומלכי חג״ת [חסד גבורה תפארת]. ומלך מלכי היינו חב״ד [חכמה בינה ודעת] כי בעולם העשייה מאירים בחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] ובעולם היצירה מאיר חג״ת [חסד גבורה תפארת] ובעולם הבריאה בינה אך באצילות מאיר בחינת חכמה.

"the kings of" are Chesed, Gevurah and Tiferes; and "the King of the kings of" is Chochmah, Binah and Daas. For in the World of Asiyah (Action) the levels of Netzach, Hod and Yesod shine; in the World of Yetzirah (Formation), Chesed, Gevurah and Tiferes shine; and in the World of Beriah (Creation), Binah; but in Atzilus the level of Chochmah shines.

והיינו כי בחכמה שורה אור א״ס ב״ה שהוא הנקרא מלך מלכי המלכים. וע׳ בזח״א [בזהר חלק א] ד״ג ע״א ובזח״ב [ובזהר חלק ב׳] יתרו דס״ז ע״ב.

That is, in Chochmah rests the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is what is called "the King of the kings of kings." And see the Zohar, Part I, folio 3a, and the Zohar, Part II, [Parshas] Yisro, folio 67b.

וגילוי חכמה הוא גילוי אור אבא שנגלה בבחי׳ גילוי לפיכך ממילא לא הניח להחמיץ בצקם כו׳ להיות יניקה ח״ו [חס ושלום].

And the revelation of Chochmah is the revelation of the light of Abba, which was revealed openly; therefore, of itself, it did not let their dough leaven, etc., [which would have] given nurture, G-d forbid.

וכמ״ש ירא את ה׳ בני ומלך (במשלי כ״ד)

As it is written, “Fear Havayah, my son, and the king” (in Proverbs, chapter 24).

דהפירוש כפשוטו היינו כשם שתצטרך ליראה את השם יתברך אע״פ [אף על פי] שאין אתה רואהו. ועם זה תפרוש מן העבירה. כן תצטרך שתתירא מן המלך המולך בארץ ותשים צורתו נכח פניך אע״פ [אף על פי] שאי אתה רואהו ובזה תנצל מחיוב מיתה למלכות. כן פי׳ בכד הקמח ערך יראה.

The plain meaning is: just as you must fear G-d, blessed be He, even though you do not see Him, and thereby you will keep away from sin, so must you fear the king who reigns in the land, and set his image before you even though you do not see him, and thereby you will be saved from incurring death at the hands of the kingdom. So it is explained in Kad HaKemach, under the entry “Fear.”

18 ויש עוד בפי׳ הפסוק כמשארז״ל [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ירא את ה׳ בני ומלך. ומלוך על יצרך. ושני הפירושים אמת.

There is a further interpretation of the verse, as our Sages, of blessed memory, said: “Fear Havayah, my son, and the king (umelech)” — “and reign (umeloch) over your inclination.” And both interpretations are true.

והיינו שע״י היראה האמיתית מה׳ שהוא מלך מלכי המלכים ע״ז ומלוך על יצרך שלא להמשך אחר תאות הגשמיות מחמת היראה והביטול.

That is: through true fear of G-d, Who is the King of the kings of kings, through this “reign over your inclination,” not to be drawn after the desire for physical things, because of the fear and the self-nullification (bittul).

19 והיצה״ר [והיצר הרע] הוא החמץ וכמ״ש מכף מעול וחומץ. ולכן ע״י שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב״ה אזי ממילא לא הספיק להחמיץ כו׳

And the evil inclination is the chametz, as it is written, “from the grasp of the wrongdoer and the chometz (oppressor).” Therefore, because the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them, then, of itself, [the dough] did not have time to leaven, etc.

אבל אצלינו נעשה חיוב לדורות להיות מצות יאכל את שבעת הימים. שהם ז׳ המדות.

But for us it became an obligation for the generations, that “matzos shall be eaten the seven days,” which are the seven emotive attributes (middos),

שבהם יש שליטה ליצה"ר [ליצר הרע] ששבה"כ [ששבירת הכלים] היה בז"ת [בזי תחתונות] וע"כ צריך להמשיך בהם בחי' מצה וביטול.

in which the evil inclination has dominion, for the shattering of the vessels was in the seven lower [Sefiros]; and therefore one must draw into them the level of matzah and self-nullification (bittul).

20 ועל בחי' הראשונה נאמר בעבור זה עשה הוי' לי בעבור זה בשעה שיש מצה כו' שבעבור המשכת מצה עשה הוי' הוא גילוי אור אבא.

And concerning the first level it is said, "Because of this, Havayah did for me": "because of this" — at the time when there is matzah, etc.; for on account of the drawing-down of matzah "Havayah did," which is the revelation of the light of Abba.

ופי' דהיינו ענין עשה הוי' לי היינו מה שנמשך גילוי אור א"ס ב"ה למטה ממש בעולם העשייה.

And the meaning is that the matter of "Havayah did (asah) for me" is that the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is drawn down truly below, into the World of Asiyah (Action).

21 וזהו עשה הוי' לי. שנמשך גילוי שם הוי' בעשייה הגשמיות. ואיך אפשר שיומשך אור גדול זה כ"כ [כל כך] למטה עד שיומשך לי ממש עם שאני בעשייה הגשמית במצרים.

And this is "Havayah did for me": that the revelation of the Name Havayah is drawn into physical Asiyah. And how is it possible that this great light be drawn so far down, until it is drawn to me myself, even though I am in physical Asiyah, in Egypt?

זהו אי אפשר רק בעבור זה. דהיינו מה שע"י המצה נמשך מוחין דאבא שהחכמה מאין תמצא שהיא למעלה מסדר ההשתלשלות עד ששם נאמר כחשכה כאורה.

This is possible only "because of this": that is, that through the matzah the intellect (mochin) of Abba is drawn down, for "Chochmah is found from ayin," which is above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), so much so that of it is said, "as darkness, so light."

22 והשוה ומשוה כו'. לכן יוכל להיות עשה הוי' לי שיומשך האור לי למטה בעשייה הגשמיות.

"And He is equal and makes equal," etc. Therefore it can be that "Havayah did for me," that the light is drawn to me below, in physical Asiyah.

והענין כי הנה כתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך ולא שרף כו' שהם בחי' בי"ע

The explanation: it is written, "And I will pass through the land of Egypt": "I, and not an angel," "and not a seraph," etc., which are the levels of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

וכן באצי' עצמה יש בחי' בי"ע שהמל' נק' עשייה שבאצי' וחג"ת [וחסד גבורה תפארת] ובינה הם יצירה ובריאה דאצי'

And likewise within Atzilus itself there are levels of Beriah, Yetzirah and Asiyah: Malchus is called the Asiyah of Atzilus, and Chesed, Gevurah and Tiferes, and Binah, are the Yetzirah and the Beriah of Atzilus.

וזהו ג"כ פי' אני ולא מלאך שהמל' נק' ג"כ המלאך כו' אלא אני דוקא שהוא ע"י המשכת אור אבא מקור החכמה שהוא אצילות שבאצילות

And this too is the meaning of "I, and not an angel": for Malchus too is called "the angel," etc.; but specifically "I," which is through the drawing-down of the light of Abba, the source of Chochmah, which is the Atzilus of Atzilus.

(ועמ"ש בד"ה ולהבין בתוס' [בתוספת] ביאור ענין וייצר כו' שכמ"כ [שכמו כן] בד' בחי' דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] שבאצי' חכמה עילאה היא בחי' מדבר כו' ע"ש)

(And see what is written in the discourse beginning "And to understand, with further explanation, the matter of 'And He formed,'" etc.: that likewise, among the four levels of inanimate, vegetative, animal and speaking within Atzilus, supernal Chochmah is the level of "speaking," etc.; see there.)

לפי שארץ מצרים היה מקום טומאה והוצרך דוקא להיות המשכה עליונה שגם חשך לא יחשיך וכחשכה כאורה והיינו אור אבא ולא אימא כו',

Because the land of Egypt was a place of impurity, there had to be specifically a supernal drawing-down for which "even darkness does not darken," and "as darkness, so light": that is, the light of Abba and not of Imma, etc.

והיינו כי מה שנמשך ע״י מלאך או שליח עם היות שהכל ממנו יתʼ והמלאך הוא רק שליח וכחומר ביד היוצר הוא בידו יתʼ. אך עכ״ז [עם כל זה] האור והשפע הנמשך ע״י מלאך ושליח הוא ממקור סדר ההשתלשלות.

That is: with what is drawn down through an angel or a messenger, although everything is from Him, blessed be He, and the angel is only a messenger and is in His hand, blessed be He, "like clay in the hand of the potter," nevertheless, the light and the flow (shefa) drawn down through an angel and messenger come from the source of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus).

שמבחיʼ זו נמשך ע״י השתלשלות עילה ועלול ומתלבש בבחיʼ מלאך או שרף כוʼ.

For from this level it is drawn down through the chain of cause and effect and is enclothed in the level of an angel or a seraph, etc.

לא כן ההמשכה שמלמעלה מסדר ההשתלשלות אין המלאך יוכל להיות כלי ושליח לגילוי בחינה זו כוʼ וזהו ענין אני ולא מלאך כוʼ ועמ״ש בדִ״ה ויקרא אל משה.

Not so the drawing-down that is from above the order of hishtalshelus: an angel cannot be a vessel and messenger for the revelation of this level, etc. And this is the matter of "I, and not an angel," etc. And see what is written in the discourse beginning "And He called to Moshe."

אך להבין מ״ש אני הוא ולא אחר דמכיון שכבר פירש ולא ע״י מלאך ולא ע״י שרף ולא ע״י השליח. א״כ מי הוא האחר שיצטרך לומר ע״ז עוד אני ולא אחר.

But one must understand what is said, "I am He, and not another": since it has already specified "and not through an angel, and not through a seraph, and not through the messenger," then who is the "other," that it should need to say of this, further, "I, and not another"?

23 והענין הוא כי הנה באלול ועד יוה״כ [יום הכפורים] מזכירין י״ג מדות הרחמים להיות שהם המשכות עליונות המתגלות בבע״ת [בבעלי תשובה]

The explanation is this: from Elul until Yom Kippur we recite the Thirteen Attributes of Mercy, since they are supernal drawings-down that are revealed to baalei teshuvah (those who return);

כי מאחר שחטא ופגם במה יתוקן אלא ע״י המשכות עליונות שמאד נעלה וכחשכה כאורה כו׳. ולכן הם שהמשיכם משה רבינו ע״ה [עליו השלום] בחטא העגל לתקן החטא.

for once a person has sinned and caused a blemish, how can it be repaired except through supernal drawings-down that are very exalted, where "as darkness, so light," etc.? Therefore it was they that Moshe our teacher, peace be upon him, drew down at the sin of the [golden] calf, to repair the sin.

24 והנה שם נאמר וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו כי ארך אפים ראה אף לרשעים כו׳

Now, there it is said, "And Moshe hastened and bowed to the ground and prostrated himself," for "he saw 'slow to anger,'" even toward the wicked, etc.

וכדי שלא יהיה יניקה לחיצונים ג״כ זה היה בקשת משה ונפלינו אני ועמך ביקש שלא תשרה שכינה.

And so that the external forces should not also draw nurture [from this], this was Moshe's request, "And we shall be distinguished, I and Your people": he asked that the Shechinah should not rest [upon the nations].

25 והבטיח לו הקב״ה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה הא אילו לא הבטיח לו כן היה שורה

And the Holy One, blessed be He, promised him, "This thing too, that you have spoken, I will do." It follows that had He not promised him so, it would have rested [upon them],

וכמו בבלעם הגם שהיה מזוהם כו׳ לפי שהוא יתי׳ כל יכול וכחשכה כאורה כו׳ גם חשך כו׳

as with Bilam, even though he was defiled, etc.; for He, blessed be He, is all-powerful, and "as darkness, so light," etc., "even darkness," etc.

ומשם היה יניקת פרעה באחורי העורף מקום גבוה כו׳ ולכן עבדים היינו לפרעה במצרים כו׳.

And from there was Pharaoh's nurture, from the back of the nape, a high place, etc.; and therefore "we were slaves to Pharaoh in Egypt," etc.

אך בצאתם ממצרים בעבור זה בשעה שיש מצה המשכת מוחין דאבא שמלמטה באתעדל״ת [באתערותא דלתתא] שהיא עשיית המצוה היה אור אבא נמשך לי בפנימית בבחי׳ ישראל ולא נמשך לחיצונים.

But when they went out of Egypt, "because of this," at the time when there is matzah — the drawing-down of the intellect (mochin) of Abba from below, through an arousal from below, which is the doing of the mitzvah — the light of Abba was drawn "to me," in the inner dimension (pnimiyus), into the level of Israel, and was not drawn to the external forces.

26 וזהו לי ולא לו אלו היה שם לא היה נגאל ולא כאשר מתחלה שהיינו עבדים לפרעה שהיה לו יניקה מאור אבא מאחוריים כו' וזהו ולא אחר.

And this is [the meaning of] "'for me,' and not for him; had he been there, he would not have been redeemed"; and not as at first, when "we were slaves to Pharaoh," who had nurture from the light of Abba from the back (achorayim), etc. And this is "and not another."

והיינו ע"י המצוה נמשך לי בפנימית ונמצא שהמצה גרם לצאת ממצרים כי בחפזון כו' המשכת אור אבא כו'

That is, through the mitzvah it was drawn "to me," inwardly; and it emerges that the matzah caused the going out of Egypt, "for in haste," etc., [which is] the drawing-down of the light of Abba, etc.

אבל כל ז' הימים הוא אחר יצ"מ [יציאת מצרים] מצות יאכל את שבעת הימים והיינו לדורות כי אבותינו לא היו צריכים לזה אלא שלא הספיק ממילא כו'.

But all seven days are after the Exodus from Egypt, "matzos shall be eaten the seven days," and that is for the generations; for our ancestors did not need this; it was only that, of itself, [the dough] did not have time, etc.

(וביאור ענין בעבור זה הנה פי' מוחין דאבא מבואר למעלה שהוא המשכה מלמעלה מסדר ההשתלשלות דקמיה כחשכה כאורה ממש מה שאפילו כתר עליון כו' אוכמא הוא קדם כו'

(And the explanation of the matter of "because of this": the meaning of the intellect (mochin) of Abba has been explained above, that it is a drawing-down from above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), for before Him it is truly "as darkness, so light," in that even supernal Keser (the Crown), etc., "is black before," etc.

ועם היות דשם בחי' אם צדקת מה תתן לו אמנם כשנמשך ומאיר משם בחכמה עילאה הנק' אבא ונש"י [ונשמות ישראל] נק' בנים לבחי' אבא כמשל הבן שנמשך ממוח האב ואזי נקרא ההמשכה הנ"ל מוחין דאבא א"כ ע"י נמשך ההמשכה רק בסטרא דקדושה דוקא

And although in that place it is the level of "If you are righteous, what do you give Him?", nevertheless, when it is drawn down and shines from there into supernal Chochmah, which is called Abba — and the souls of Israel are called "children" to the level of Abba, as in the analogy of a son, who is drawn from the father's brain — then the drawing-down mentioned above is called the intellect of Abba. If so, through this the drawing-down is drawn only to the side of holiness.

ועמ"ש לקמן בענין עבדים היינו כו'. ויוציאנו ה' אלקינו כו' ועמ"ש בד"ה כי עמך מקור חיים גבי ענין השקיפה ממעון קדשך מן השמים כו'. וסד"ה שימני כחותם וזהו עזי וזמרת יה שהם או"א [אבא ואימא] וע"י"ז זה אלי כו'.

And see what is written below on the matter of "We were slaves," etc., "And Havayah our G-d brought us out," etc. And see what is written in the discourse beginning "For with You is the source of life," concerning the matter of "Look down from Your holy dwelling, from heaven," etc.; and at the end of the discourse beginning "Set me as a seal": and this is "My strength and song is Kah," which are Abba and Imma, and through this, "This (zeh) is my G-d," etc.

והנה ההמשכה מחכמה עילאה הוא ע"י יסוד אבא המתלבש ביסוד ז"א וזהו ענין בעבור זה ועיין בפ' ויצא דק"נ ע"ב בענין פי' וזה שער השמים ובפ' בשלח ס"א א' יתרו דף ע' [שבעים].

Now, the drawing-down from supernal Chochmah is through Yesod of Abba, which is enclothed in Yesod of Z'eir Anpin; and this is the matter of "because of this (zeh)." And see [the Zohar,] Parshas Vayetze, folio 150b, on the meaning of "And this (zeh) is the gate of heaven"; and Parshas Beshalach, [folio] 61a; [and] Yisro, folio 70.

ועמ"ש בד"ה בחדש השלישי כו' ביום הזה כו' וזהו שבחי' י"ג מדות הרחמים שהן רחמים גדולים בלי גבול עכ"ז [עם כל זה] נק' מדות הרחמים שיש בחי' המגביל הרחמים שלא יומשכו רק במקום הראוי

And see what is written in the discourse beginning "In the third month," etc., "on this day," etc. And this is [why] the Thirteen Attributes of Mercy, which are great mercies without limit, are nevertheless called middos ("measures") of mercy: for there is a level that limits the mercies, so that they are drawn down only in a fitting place,

וכענין כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו כו' ועמ"ש מזה סד"ה ויאכילך את המן. וזהו ג"כ פי' בעבור זה.

as in the matter of "Whoever has no knowledge (deah), it is forbidden to have mercy on him," etc. And see what is written on this at the end of the discourse beginning "And He fed you the manna." And this too is the meaning of "because of this."

ופי' ברבות ע"פ זה ספר תולדות אדם זה היינו י"ב שבטים ועם שבט לוי הם י"ג שהם נגד י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] כו'. וזהו רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו וגו' (בתהלים סי' מ')

And it is explained in [Midrash] Rabbah on the verse "This (zeh) is the book of the generations of Adam": zeh is the twelve tribes, and with the tribe of Levi they are thirteen, corresponding to the Thirteen Attributes of Mercy, etc. And this is "Many (rabbos) are the things You have done, Havayah my G-d, Your wonders and Your thoughts toward us," etc.) (in Psalms, chapter 40).

פי' רבות כל דבר שהוא רב ועצום ע' [עיין] זח"א [זהר חלק א] פ' ויחי דרמ"ז א' וברבות סוף מגלת אסתר אתה מוצא שמדות טובות של הקב"ה בהשפע בפרוי ורבוי הטוב ברבוי החסד ברבוי הרחמים ברבוי כו' ע"ש

The meaning of rabbos is anything that is great (rav) and mighty (see the Zohar, Part I, Parshas Vayechi, folio 247a); and in [Midrash] Rabbah, at the end of Megillas Esther: "You find that the good attributes of the Holy One, blessed be He, are with plenty, with fruitfulness and increase: the good in abundance, the kindness in abundance, the mercy in abundance, in abundance," etc.; see there.

וזהו רבות עשית דהיינו המדות עליונות שלמעלה מהמדה וגבול שנקראו רבות כענין ורב חסד ורב טוב כו'

And this is "Many (rabbos) You have done": that is, the supernal attributes that are above measure and limit, which are called rabbos, as in "and abundant (rav) in kindness" and "abundant (rav) goodness," etc.;

עשית שנשתלשלו ונמשכו בעשייה הגשמיות וכדפי' בת"א [בתורה אור] בד"ה ויהי מקץ ועכ"ז [ועם כל זה] נפלאותיך ומחשבותיך אלינו וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר

"You have done (asisa)": that they descended link by link and were drawn down into physical Asiyah, as explained in Torah Ohr in the discourse beginning "And it came to pass at the end." And even so, "Your wonders and Your thoughts are toward us," as our Sages, of blessed memory, said: "The thought of Israel preceded everything."

וז"ש [וזהו שכתוב] ורב טוב לבית ישראל וכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך כו' ועיין ברבות תולדות פס"ה רבות עשית כו' למה כהו כו' כדי שיבא יעקב ויטול את הברכות

And this is [the meaning of] what is written, "and abundant goodness to the house of Israel"; and it is written, "How abundant is Your goodness, which You have hidden away for those who fear You," etc. And see [Midrash] Rabbah, Toldos, section 65: "Many You have done," etc., "why did [his eyes] grow dim?" etc., "so that Yaakov would come and take the blessings";

ובפ׳ בא פט״ו [פרק ט״ו / פרשה ט״ו] ע״פ החדש הזה לכם הצדקה שלכם כו׳ הרחמים שלכם כו׳ ע״ש ועמ״ש בד״ה ואכלתם אכול בפי׳ אשר עשה עמכם להפליא יעו״ש [יעויין שם].

and in Parshas Bo, section 15, on the verse "This month shall be for you": "The righteousness is yours," etc., "the mercy is yours," etc.; see there. And see what is written in the discourse beginning "And you shall eat, eating," on the meaning of "Who has dealt wondrously with you"; see there.

27 וזהו בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור. שע״י המרור והמרירות מריחוקו מה׳ ע״י מעורר י״ג מדה״ר [מדות הרחמים] כו׳

And this is [the meaning of] "'Because of this': I said it only at the time when there are matzah and maror": for through the maror, and the bitterness over one's distance from G-d, through this one arouses the Thirteen Attributes of Mercy, etc.,

כמ״ש בד״ה קול דודי הנה זה בא כו׳ ועיין ברבות בשלח ס״פ כ״ג בענין ואמר ביום ההוא כו׳

as is explained in the discourse beginning "The voice of my beloved! Behold, this (zeh) one comes," etc. And see [Midrash] Rabbah, Beshalach, at the end of section 23, on the matter of "And it shall be said on that day," etc.

והענין כמ״ש במנחות דנ״ג יבא זה ויקבל זאת מזה כו׳ והיינו משה שנתנבא בזה והוא המשכת התורה וכמ״ש סד״ה ראשי המטות גבי לאמר זה הדבר.

The explanation is as stated in Menachos, folio 53: "Let this (zeh) one come and receive this (zos) from this (zeh) One," etc.; that is, Moshe, who prophesied with zeh, which is the drawing-down of the Torah; as is explained at the end of the discourse beginning "The heads of the tribes," concerning "saying: This (zeh) is the thing."

28 והנה התורה נק׳ נובלות חכמה שלמעלה אכן לעתיד יהיה גילוי פנימית התורה שמפנימית חכמה שלמעלה

Now, the Torah is called "the fallen fruit (novlos) of the Chochmah above"; but in the Time to Come there will be the revelation of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah, which is from the inner dimension of the Chochmah above.

וע״ז כוונו ברבות שלעתיד יאמרו ב״פ [בי פעמים] זה הנה אלקינו זה כו׳ זה הוי׳ דהיינו ע״י שיתגלה ג״כ פנימיות אבא. ועמ״ש הרמ״ז [הרב משה זכות] פ׳ תולדות דקל״ה על פסוק זה ואמר ביום ההוא כו׳

And to this [the Sages] alluded in [Midrash] Rabbah, that in the Time to Come they will say zeh twice: "Behold, this (zeh) is our G-d," etc., "this (zeh) is Havayah": that is, through the revelation of the inner dimension of Abba as well. And see what the Ramaz wrote on Parshas Toldos, folio 135, on this verse, "And it shall be said on that day," etc.

ומ״מ גילוי זה נמשך ע״י היום לעשותם וזהו בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור.

Nevertheless, this revelation is drawn down through "today, to do them"; and this is "'Because of this': I said it only at the time when there are matzah and maror."

דהיינו בבחי׳ היום לעשותם שאז הוא דשייך בחי׳ הבחירה. וכמ״ש ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים.

That is, in the mode of "today, to do them," for it is then that choice applies, as it is written, "See, I have set before you life and good, and death and evil, and you shall choose life."

29 והנה איתא בפע״ח [בפרי עץ חיים] מרור גימ׳ [גימטריא] מות. ור״ל [ורוצה לומר] כי הגשמיות נק׳ מות ורע שהוא כלה ונפסד והרוחניות נק׳ חיים וטוב וכמ״ש מזה בד״ה האזינו השמים וע״כ צריך להיות בחי׳ מרור ומרירות ממה שנמשך אחר הגשמיות כו׳ ולהיות ובחרת בחיים כו׳

Now, it is stated in Pri Etz Chaim that maror (מרור) has the numerical value of maves (מות, "death"). That is to say: physicality is called "death" and "evil," for it perishes and decays, and spirituality is called "life" and "good," as is explained in the discourse beginning "Listen, O heavens." Therefore there must be the level of maror and bitterness over having been drawn after physicality, etc., and to fulfill "and you shall choose life," etc.

וזה אינו שייך רק עכשיו אבל לע״ל [לעתיד לבוא] הוא אומר בלע המות לנצח (בישעיה סימן כ״ה). שלא יהיה הגשמיות מעלים ומסתיר כו׳.

And this applies only now; but of the Time to Come it says, "He will swallow up death forever" (in Isaiah, chapter 25): that physicality will not conceal and hide, etc.

וזהו ומחה ה׳ דמעה. אשר דמעה בגימט׳ [בגימטריא] ק״ך צירופי אלקים שמהם נמשך ההעלם והסתר כו׳ אלא יהיה כמ״ש והיה הוי׳ לי לאלקים. ע״ד הקב״ה מוציא חמה מנרתקה כו׳.

And this is "And Havayah will wipe away the tear (dim'ah)": for dim'ah (דמעה) has the numerical value of 120, the combinations of [the Name] Elokim, from which the concealment and hiding are drawn, etc.; rather, it will be as it is written, "And Havayah will be to me as Elokim," in the manner of "The Holy One, blessed be He, takes the sun out of its sheath," etc.

30 וא״כ אז אין שייך בחי׳ מרור שהמרור הוא על בחי׳ ההסתר הנק׳ מות. כי אז בלע המות כו׳ ברוחניות וכן בגשמיות ממש.

If so, then the level of maror will not apply, for the maror is over the level of concealment, which is called "death"; for then "He will swallow up death," etc., in spirituality and likewise in actual physicality.

וכן בחי׳ מצה שהוא ענין השימור מהחמץ אינו שייך רק עכשיו אבל לע״ל [לעתיד לבוא] יהי׳ [יהיה] ע״ד שלא הספיק להחמיץ שא״א לבא לבחי׳ חמץ ויש גשמי כלל מחמת הביטול כו׳

So too the level of matzah, which is the matter of guarding against chametz, applies only now; but in the Time to Come it will be in the manner of "[the dough] did not have time to leaven": that it will be impossible to come to the level of chametz and physical yesh at all, because of the self-nullification (bittul), etc.;

או כי גם מבחי׳ חמץ לא יהי׳ [יהיה] יניקה לחיצונים דהיינו שלא יהי׳ [יהיה] החמץ בחי׳ יש וגסות דקליפה אלא ע״ד ויגבה לבו בדרכי ה׳

or else, that even from the level of chametz there will be no nurture for the external forces; that is, the chametz will not be the level of the yesh and coarseness of kelipah, but in the manner of "And his heart was lifted up in the ways of Havayah."

וכמו שבקרבן תודה היו עשרה חלות חמץ. וכמ״ש הטעם ע״פ מזמור לתודה (בסידור).

As in the thanksgiving offering there were ten loaves of chametz, as the reason is explained on the verse "A psalm of thanksgiving" (in the Siddur).

והרי ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברבות פ׳ צו פ״ט לע״ל [לעתיד לבוא] כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל כו׳

And indeed our Sages, of blessed memory, said in [Midrash] Rabbah, Parshas Tzav, section 9: "In the Time to Come all the offerings will be annulled, but the thanksgiving offering will not be annulled," etc.

והרי כל הקרבנות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם שהן באות חמץ א״כ מזה מוכרח שלע״ל [שלעתיד לבוא] מחמת עוצם הגילוי יתברר ויתעלה גם החמץ ועמ״ש בד״ה וידבר דעשה״ד [דעשרת הדברות] מענין שתי הלחם שהיו באות חמץ

And all the offerings come as matzah, except for the chametz of the thanksgiving offering and the Two Loaves, which come as chametz. If so, it follows necessarily from this that in the Time to Come, because of the intensity of the revelation, the chametz too will be refined and elevated. And see what is written in the discourse beginning "And [G-d] spoke," on the Ten Commandments, on the matter of the Two Loaves, which came as chametz.

ולכן בחי׳ בעבור זה זהו דוקא בשעה שיש מצה ומרור שהוא בחי׳ היום לעשותם. אזי דוקא ממשיכים בחי׳ זה.

Therefore the level of "because of this" is specifically "at the time when there are matzah and maror," which is the level of "today, to do them"; then specifically one draws down the level of zeh ("this").

הוא גילוי אור א״ס ב״ה הסוכ״ע. דקמיה מעלה ומטה שוין ע״כ נק׳ זה וכמ״ש את השמים ואת הארץ אני מלא.

It is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), before which above and below are equal; therefore it is called zeh, as it is written, "The heavens and the earth I fill."

משא״כ לע״ל [לעתיד לבוא] אין מועיל בחי׳ תשובה וכמ״ש בגמרא פכ״ג דשבת דקנ״א ע״ב ע״פ אשר תאמר אין לי בהם חפץ שאין בהם לא זכות ולא חובה כו׳.

Whereas in the Time to Come teshuvah will not avail, as stated in the Gemara, chapter 23 of Shabbos, folio 151b, on the verse "of which you will say, 'I have no desire in them'": that in them there is neither merit nor guilt, etc.

31 ועמ״ש בד״ה קול דודי בענין הנה זה בא מדלג כו׳.

And see what is written in the discourse beginning "The voice of my beloved," on the matter of "Behold, this one comes, leaping," etc.

ועו״ל [ועוד יש לומר] לתרץ הקושיא דלעיל בענין מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ והלא כבר נצטוו מקודם בערב תאכלו מצות.

One may further say, to resolve the question above concerning "This matzah that we eat, for what reason? Because the dough of our ancestors did not have time to leaven" — but surely they had already been commanded beforehand, "In the evening you shall eat matzos" —

שי״ל [שיש לומר] שהוא ע״ד מ״ש מגיד מראשית אחרית כמ״ש ברבות פ׳ בראשית פט״ו [פרק ט״ו / פרשה ט״ו] ע״פ הוא הסובב את כל ארץ החוילה עדיין לא היתה חוילה ואתה אומר הסובב. אתמהא. אלא מגיד מראשית אחרית

that it can be said that it is in the manner of what is written, "Telling the end from the beginning," as stated in [Midrash] Rabbah, Parshas Bereishis, section 15, on the verse "It is the one that surrounds the whole land of Chavilah": "There was not yet a Chavilah, and you say 'that surrounds'? It is astonishing! Rather, [He] tells the end from the beginning."

וכמ״כ [וכמו כן] כאן עיקר הענין דמצה זו שאנו אוכלים הוא ע״ש [על שם] שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה כו׳.

So too here: the main point of "this matzah that we eat" is on account of [the fact] that "the dough of our ancestors did not have time to leaven before He revealed Himself," etc.

32 ומ״ש מקודם בערב תאכלו מצות זהו ע״ד מגיד מראשית אחרית. ומ״מ האמת ג״כ כנ״ל דבי בחי׳ מצה הם שזהו ג״כ פי׳ ראשית ואחרית.

And what is written beforehand, "In the evening you shall eat matzos," is in the manner of "telling the end from the beginning." Nevertheless, what was said above is also true, that there are two levels of matzah; and this too is the meaning of "beginning" and "end."

פי׳ ראשית מלמטה למעלה זהו ענין ראשית חכמה יראת ה׳ שזהו ענין יראה תתאה שע״ז אמרו אם אין יראה אין חכמה והיא המצה הא׳.

The meaning: “beginning,” from below to above, is the matter of “The beginning of wisdom is the fear of Havayah,” which is the matter of the lower fear (yirah tata’ah), of which they said, “If there is no fear, there is no wisdom”; and this is the first matzah.

33 ומזה נמשך אח״כ בחי׳ אחרית היא המצה הב׳ וכמ״ש בפרדס בעה״כ [בערכי הכינויים] ערך אחרית שזהו בחי׳ יובל.

And from this is drawn, afterwards, the level of “end” (acharis), which is the second matzah; as is written in Pardes, in Erchei HaKinuyim, under the entry acharis, that this is the level of the Jubilee (Yovel).

וכנודע דיצ״מ [דיציאת מצרים] נמשך מבחי׳ יובל שמשם נמשך החירות כו׳ ובמא״א [ובמאורי אור] פי׳ אחרית ע״ה [עליו השלום] גימט׳ [גימטריא] כתר.

As is known, the Exodus from Egypt was drawn from the level of the Jubilee, from which freedom is drawn, etc. And in Me’orei Or, acharis is explained as having, with the kolel, the numerical value of Keser.

והוא ענין שנגלה עליהן מלך מלכי המלכים כו׳ וזהו מגיד מראשית אחרית פי׳ מגיד לשון המשכה כמו נהר דינור דנגיד ונפיק.

And this is the matter of “the King of the kings of kings revealed Himself to them,” etc. And this is “telling (maggid) the end from the beginning”: maggid is a term for drawing down, as in “a river of fire flowing (nagid) and going forth.”

שע״י בחי׳ ראשית שהוא יראה תתאה זכו לבחי׳ אחרית היינו יראה עילאה שע״ז אמרו אם אין חכמה אין יראה וזהו ובמורא גדול זו גילוי שכינה כו׳. וכענין נעוץ תחלתן בסופן כו׳:

For through the level of “beginning,” which is the lower fear, they merited the level of “end,” that is, the higher fear (yirah ila’ah), of which they said, “If there is no wisdom, there is no fear.” And this is “and with great awe”: “this is the revelation of the Shechinah,” etc. And it is like the matter of “Their beginning is wedged in their end,” etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 7

# ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך וגו'

## "Six Days You Shall Eat Matzos, and on the Seventh Day an Atzeres"

1 ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך וגו'. וצ"ל אומרו יתי' ששת ימים תאכל מצות והלא לעיל מיני' אמר שבעת ימים תאכל עליו מצות.

"Six days you shall eat matzos, and on the seventh day [shall be] an Atzeres to Havayah your G-d," etc. Now, we must understand why He, may He be blessed, says, "Six days you shall eat matzos," when just before it He said, "Seven days you shall eat matzos with it."

אך הענין דכאן אין הכוונה להזהיר על אזהרת אכילת מצה אלא על שביום הזי' עצרת כו'.

But the point is that here the intent is not to give the warning about eating matzah, but rather [to tell] that on the seventh day there is an Atzeres, etc.

אך מה שהקדים ששת ימים תאכל מצות משמעות הכתוב הוא דעי"ז ששת ימים תאכל מצות עי"ז יהיה אח"כ וביום השביעי עצרת כו'.

But as for its first saying "Six days you shall eat matzos," the implication of the verse is that through this, that "six days you shall eat matzos," through this there will afterwards be "and on the seventh day an Atzeres," etc.

2 ולהבין מהו ענין השייכות דאכילת מצה ששת ימים להיות עי"ז וביום השביעי עצרת, ועוד דהנה ענין וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך היינו לפי שבשביעי של פסח היה הנס דקי"ס [דקריעת ים סוף].

Now, we need to understand what the connection is between eating matzah for six days and there being, through this, "and on the seventh day an Atzeres." Furthermore, [the meaning of] "and on the seventh day an Atzeres to Havayah your G-d" is because on the seventh [day] of Pesach there was the miracle of the Splitting of the Sea of Reeds.

3 והנה פסח מצרים היה חימוצו נוהג רק יום אחד וא"כ הרי זכו לקי"ס [לקריעת ים סוף] שלא ע"י אכילת מצה כל ששת הימים, ומדוע לדורות נאמר שבעת ימים תאכל עליו מצות

Now, [at] the Pesach of Egypt, its [prohibition of] chametz applied only one day; if so, they merited the Splitting of the Sea of Reeds not through eating matzah all six days. Why, then, is it said for the generations [to come], "Seven days you shall eat matzos with it,"

וגם דדוקא ע"י ששת ימים תאכל מצות ע"י"ז הוא שיוכלו לבוא להיות וביום השביעי עצרת כו'.

and also, [why is it] specifically through "six days you shall eat matzos" that they will be able to come to "and on the seventh day an Atzeres," etc.?

4 וגם להבין מה דבשביעי של פסח נאמר עצרת להוי' אלקיך ובשמיני עצרת נאמר עצרת תהיה לכם,

We also need to understand why, of the seventh [day] of Pesach, it is said, "an Atzeres to Havayah your G-d," while of Shemini Atzeres it is said, "an Atzeres shall be for you."

גם להבין מ"ש ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה כו',

We also need to understand what is written, "And they baked the dough that they had brought out of Egypt into cakes of matzos, for it had not leavened, because they were driven out of Egypt and could not tarry," etc.,

דמשמע שזהו נתינת טעם למה שאפו מצות ולא חמץ לפי שגורשו ממצרים ולא הספיק להחמיץ.

which implies that this gives the reason why they baked matzos and not chametz: because they were driven out of Egypt and [the dough] did not have time to leaven.

5 וזה תמוה דהרי נאסר להם אכילת חמץ יום האחד עכ"פ [על כל פנים] כדאיתא בפסחים דף צ"ו ע"ב. וא"כ איך היו יכולים לאפות חמץ עד שצריך נתינת טעם כי גורשו כו'.

But this is puzzling, for eating chametz was forbidden to them at least on the one day, as is stated in Pesachim, folio 96b. If so, how could they have baked chametz, so that a reason would be needed, "because they were driven out," etc.?

גם להבין מ"ש בהגדה מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם.

We also need to understand what is said in the Haggadah: "This matzah that we eat, for what reason? Because the dough of our fathers did not have time to leaven before there was revealed to them the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, and He redeemed them."

6 והרי בלאה"נ [בלאו הכי נמי] כבר נצטוו על מצות ומרורים יאכלוהו, ועוד דזה שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים היה אחר חצות לילה.

For in any case they had already been commanded, "With matzos and bitter herbs they shall eat it." Moreover, the revelation to them of the King of the kings of kings was after midnight.

וצווי על מצות ומרורים יאכלוהו היינו קודם חצות לילה שהפסח אינו נאכל אלא עד חצות

And the command, "With matzos and bitter herbs they shall eat it," is before midnight, for the Pesach [offering] is eaten only until midnight;

וכן מצה זו שאנו אוכלים הוא ג"כ קודם חצות דוקא וא"כ איך הוא על שום כו' שנגלה כו'.

and likewise this matzah that we eat is also specifically before midnight. If so, how is it "because," etc., "there was revealed," etc.?

והענין הוא דהנה גבי בערב תאכלו מצת כתיב מצת חסר וי"ו וגבי ויאפו כו' עוגות מצות כתיב מצות מלא בוי"ו.

The explanation is this. Regarding "In the evening you shall eat matzos," [the word] matzos is written מצת, lacking a vav; but regarding "And they baked," etc., "cakes of matzos," matzos is written מצות, full, with a vav.

והיינו כי הוי"ו זהו ההמשכה שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים (ועיין בזהר ויצא דקנ"ז א' וברע"מ [וברעיא מהימנא] פ' פנחס דרנ"א ב').

That is because the vav is the drawing-down, [namely] that there was revealed to them the King of the kings of kings (and see the Zohar, Vayetze, folio 157a, and the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas, folio 251b).

וא"כ היה ב' בחי' מצה. הא' מ"ש בערב תאכלו מצת שהיא מצה דקודם חצות והיא מצת חסר וי"ו.

If so, there were two levels of matzah. The first is what is written, "In the evening you shall eat matzos," which is the matzah of before midnight, and it is מצת, lacking a vav.

והבי' מ"ש ויאפו כו' מצות כו' והוא המצה שאחר חצות והוא מלא בוי"ו דהיינו אחר שנגלה עליהם כו'.

And the second is what is written, "And they baked," etc., "matzos," etc., which is the matzah of after midnight, and it is full, with a vav, that is, after there was revealed to them, etc.

7 וע"כ אמר בהגדה מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים כו' שהוא ענין מצות מלא בוי"ו שהיה אחר חצות דוקא.

Therefore it says in the Haggadah, "This matzah that we eat, for what reason? Because the dough of our fathers did not have time to leaven before there was revealed to them the King of the kings of kings," etc., which is the matter of מצות, full with a vav, which was specifically after midnight.

דהמצה זו שאנו אוכלים הוא ג"כ מבחי' זו והיינו מדכתיב ששת ימים תאכל מצות בוי"ו, שמזה מוכח דמצה זו שאנו אוכלים היא ג"כ מבחי' ומדרגה זו. ולכן ע"י יומשך להיות וביום השביעי עצרת כו':

For this matzah that we eat is also of this level, as [is seen] from its being written, "Six days you shall eat matzos," with a vav, which proves that this matzah that we eat is also of this level and rung. And therefore, through this, there will be drawn down "and on the seventh day an Atzeres," etc.

8 ב ולהבין כ"ז [כל זה] צריך להקדים ענין מ"ש כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וכו', דבזה מתורץ הקושיא

2. To understand all this, we must first introduce [the meaning of] what is written, "For not by bread alone does man live," etc., for this resolves the question:

איך יש בכח המאכל להחיות את האדם הלא הלחם הוא בחי' צומח והאדם הוא בחי' מדבר וא"כ איך יהיה הצומח בחי' מחיה להמדבר שלמעלה ממנו הרבה.

How does food have the power to give life to a person? Is not bread of the level of the vegetative, and man of the level of the speaking? If so, how can the vegetative be that which gives life to the speaking, which is far above it?

אלא כי לא על הלחם לבדו מצד עצמות הלחם יחיה האדם, אלא על כל מוצא פי הוי' שמלובש ממש בהלחם, דהיינו ממאמר תדשא הארץ דשא,

But [the answer is]: "Not by bread alone," by virtue of the bread's own essence, "does man live," but rather "by all that comes forth from the mouth of Havayah," which is actually clothed in the bread, namely, from the utterance "Let the earth sprout vegetation."

וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' עקב כי אותו דבר ה' נכנס באותו המזון והוא זן ומחיה את האדם. אך צ"ל דהלא גם באדם מלובש דבר ה' ממאמר נעשה אדם.

And as is written in the Arizal's Likkutei Torah, Parshas Eikev, that very word of G-d enters into that food, and it nourishes and gives life to the person. But we need to understand: is not the word of G-d clothed in man as well, from the utterance "Let us make man"?

9 וא"כ למה יקבל חיות מהלחם שמלובש בו ממאמר תדשא כו'. אך הענין הוא ע"פ המבואר בכמה מקומות [ועמ"ש בפ' בשלח בד"ה להבין ענין לחם משנה]

If so, why should he receive life-force from the bread, in which [the word] from the utterance "Let [the earth] sprout," etc., is clothed? But the explanation is according to what is explained in several places [and see what is written in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "To understand the matter of lechem mishneh (the double bread)"]:

דבחי' דצ"ח [דומם צומח חי] שרשן הוא מבחי' עולם התהו שקדם לבחי' עולם התיקון כו' אלא שנשתלשלו בריבוי המדרגות וע"י שבה"כ [שבירת הכלים] עד שירדו למטה מטה ונתהוה מהם דברים גשמיים.

that the root of the inanimate, the vegetative and the animal is from the level of the World of Tohu (Chaos), which preceded the level of the World of Tikkun (Rectification), etc.; only they descended through many levels and through the shattering of the vessels (sheviras hakeilim), until they came down very low and physical things came into being from them.

10 והאדם שרשו מעולם התיקון ועיקר בחי' עולם התיקון הוא בחי' חכמה דאצי'. ונקרא המשכת מוחין כי בחכמה אתברירו והאדם שיש בו נפש השכלית שרש השתלשלותה הוא ג"כ מבחי' חכמה.

And man's root is from the World of Tikkun, and the principal [element] of the World of Tikkun is the level of Chochmah (wisdom) of Atzilus. And it is called "the drawing-down of the intellect (mochin)," for "through Chochmah they were refined." And man, in whom there is an intellectual soul, the root of its descent is also from the level of Chochmah.

ושבה"כ [ושבירת הכלים] שהיה בעולם התהו הוא בבחי' ז' מדות, אמנם הם בחי' המדות שלמעלה מהחכמה דאצי' ונק' בהמה רבה [וע' בע"ח [בעץ חיים] ש"ח שהדעת דתהו נפל בשבה"כ [בשבירת הכלים] וגם שבז"ת [שבז' תחתונות] הי' [היה] כלול ג"כ כח המוחין שבמדות כו'

And the shattering of the vessels that took place in the World of Tohu was in the level of the seven emotive attributes (middos); but they are the level of the middos that are above the Chochmah of Atzilus, and they are called "the great beast" (behemah rabbah) [and see Etz Chaim, Shaar 8, that the Daas (knowledge) of Tohu fell in the shattering of the vessels, and also that in the seven lower [Sefiros] there was included as well the power of the mochin that is within the middos, etc.

ולכן הנה"ב [הנפש הבהמית] שבאדם שנלקחה מקי"נ [מקליפת נוגה] משבה"כ [משבירת הכלים] היא ג"כ משכלת ומשגת כו' ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה המגביהי לשבת כו'].

And therefore the animal soul in man, which is taken from kelipas nogah, from the shattering of the vessels, also reasons and comprehends, etc. And see what is written in Parshas Miketz, in the discourse beginning "Who is enthroned on high," etc.]

11 ולפי שלא היה בהם בחי' ההתכללות נשברו ונפלו ונמצא הן למטה מהאדם ולכן צריכים להתברר ע"י האדם דוקא כי בחכמה אתברירו כנ"ל.

And because there was no [quality of] inter-inclusion in them, they shattered and fell, and so they are [now] below man; therefore they need to be refined specifically through man, for "through Chochmah they were refined," as mentioned above.

אך לאחר שמתבררים הם מחי' את האדם מצד שרשן שהוא למעלה מהאדם, וזהו כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם

But once they are refined, they give life to man by virtue of their root, which is above man. And this is [the meaning of] "but by all that comes forth from the mouth of Havayah does man live."

דהנה פי' מוצא פי ה' הוא המקור ושרש שמשם נמשכו להיות גילוי המאמרות מפי ה' ובבחי' מקורן ושרשן הרי הלחם נלקח מבחי' עליונה יותר כנ"ל.

For the meaning of "that which comes forth from the mouth of Havayah" is the source and root from which the utterances were drawn forth, to be revealed from the mouth of Havayah; and at the level of their source and root, the bread is taken from a higher level, as mentioned above.

12 וזהו הטעם שהמאמר נעשה אדם הוא האחרון בעשרה מאמרות שהמאמרו' [שהמאמרות] תדשא ותוצא הארץ כו' כולם הם קודמים למאמר נעשה אדם והיינו מטעם הנ"ל להיות ששרשן בעולם התהו שקדם לעולם התיקון ששם שרש האדם.

And this is the reason that the utterance "Let us make man" is the last of the Ten Utterances, while the utterances "Let [the earth] sprout" and "Let the earth bring forth," etc., all precede the utterance "Let us make man": it is for the reason mentioned above, since their root is in the World of Tohu, which preceded the World of Tikkun, where the root of man is.

ולכן אמר רב נחמן והאי דלא אמרית לך באורתא דלא אכלי בישרא דתורא (בב"ק [בבבא קמא] דע"ב), שנמצא מובן מזה שהמאכל מוסיף חיות ג"כ בכח החכמה והשכל של האדם.

And therefore Rav Nachman said, "And the reason I did not tell you [this] in the evening is that I had not eaten beef" (in Bava Kamma, folio 72). From this it is understood that food adds life-force also to the power of a person's wisdom and intellect.

וכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן והיינו מטעם הנ"ל

And so too our Sages, of blessed memory, said that a child does not know how to call "Father" until he tastes the taste of grain; and that is for the reason mentioned above:

להיות כי שרש המאכלים הן למעלה בעולם התהו שהוא למעלה מהחכמה דתיקון ע"כ יש בהם הכח והיכולת לחזק ולהוסיף גם כח החכמה של האדם [ועמ"ש ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות].

since the root of foods is above, in the World of Tohu, which is above the Chochmah of Tikkun, therefore they have the power and the ability to strengthen and to add to even a person's power of Chochmah [and see what is written on the verse "And Moshe spoke to the heads of the tribes"].

13 וכמ"כ [וכמו כן] הנה יובן בעבודת ה' שזהו ענין בירורי' [בירורים / בירורין] דרפ"ח ניצוצין דתהו שמלובשים בדברים הגשמיים שמתבררי' [שמתבררים] ועולים למעלה בבחי' התיקון שרש נפש האלקית,

So too, this will be understood in the service of G-d: this is the matter of the refinements of the 288 sparks of Tohu that are clothed in physical things, which are refined and rise up into the level of Tikkun, the root of the G-dly soul;

והיינו ע"י עבודת ה' בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה שבחי' כח וחיות שניתוסף בו ע"י האכילה לש"ש [לשם שמים] הוא נכלל באחד ואהבת ומוסיף כח ההתבוננות והתפעלות האהבה להי' להיות ההתבוננות והדעת והאוי"ר [והאהבה ויראה] בתוקף והתקשרות יותר מכח נפש האלהית עצמה,

that is, through the service of G-d in the Shema and prayer. The strength and life-force added to him through eating for the sake of Heaven are included in "One" and "And you shall love," and they add to the power of contemplation and to the stirring of love for G-d, so that the contemplation, the Daas, and the love and awe are with a force and a bond greater than [comes from] the power of the G-dly soul itself;

דהיינו מטעם הנ"ל להיות שמלובש בהן בחי' רפ"ח ניצוצין דתהו שלמעלה מבחי' התיקון ע"כ ביכולתם להוסיף עילוי גם לבחי' חכמה ומדות שבנפש האלהית

that is, for the reason mentioned above: since there are clothed in them the 288 sparks of Tohu, which are above the level of Tikkun, they are therefore able to add an elevation even to the Chochmah and the middos in the G-dly soul

(וכנודע מענין והחיות נושאות כו' וכמ"ש בפ' יתרו ע"פ זכור את יום השבת לקדשו כו') בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה ועסק התורה ומצות:

(as is known from the matter of "and the chayos carry," etc., and as is explained in Parshas Yisro on the verse "Remember the Shabbos day to keep it holy," etc.) in the Shema, in prayer, and in occupation with Torah and mitzvos.

14 ג וע"פ הקדמה הנ"ל יובן ג"כ בענין מצות אכילת מצה בחג הפסח

3. And according to the above introduction, the matter of the mitzvah of eating matzah on the festival of Pesach will also be understood.

דמבואר בזהר ויצא קנ"ז ב' דכמו שבהשכלת גשמיות אין התינוק יודע ומשכיל כלום עד שטועם לחם וכמבואר הטעם למעלה. כך בצאת ישראל ממצרים לא ידעו להשכיל גדולת ה' עד שאכלו מצה שהיא בחי' לחם היוצא מן הארץ העליונה.

For it is explained in the Zohar, Vayetze, [folio] 157b, that just as in physical understanding a child does not know or understand anything until he tastes bread, as the reason has been explained above, so too, when Israel went out of Egypt, they did not know how to grasp the greatness of G-d until they ate matzah, which is the level of bread that comes forth from the supernal earth.

שעל מוצא פי ה' הנמשך בלחם זה יחיה האדם והנפש אלקית לידע ולהכיר את מי שאמר והיה העולם.

For by that which comes forth from the mouth of Havayah, which is drawn into this bread, man and the G-dly soul live, to know and to recognize Him Who spoke and the world came to be.

15 וכמו שנמשך חיות סתם לנפש השכלית מלחם גשמי כנ"ל. כך נמשך מאכילת מצה בפסח חיות לדעת הנפש האלקית.

And just as plain life-force is drawn to the intellectual soul from physical bread, as mentioned above, so from eating matzah on Pesach life-force is drawn to the Daas of the G-dly soul.

והענין כי החמץ הוא בחי' הגבהה והתנשאות שתופח ועולה ומגביה א"ע [את עצמו], משא"כ מצה שאין בה שום הגבהה, וכמ"כ [וכמו כן] בעבודת ה' חמץ הוא בחי' התנשאות וגסות הקליפה משא"כ מצה בחינת שפלות והכנעה בבחי' בטל רצונך

The explanation is that chametz is [the quality of] elevation and self-exaltation, for it swells and rises and raises itself up, whereas matzah has no elevation at all. So too in the service of G-d: chametz is the self-exaltation and coarseness of the kelipah, whereas matzah is lowliness and submission, in the mode of "Nullify your will."

[וזהו כי יתחמץ לבבי המשיל הלב הנוטה להרשיע לחמץ, וכן בלשון רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (בר"ה [בראש השנה] ד"ג סע"ב [סוף עמוד ב]) כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ,

[And this is "For my heart was soured (yischametz)": [the verse] likens the heart that inclines to wickedness to chametz. And so in the language of our Sages, of blessed memory (Rosh HaShanah, folio 3, end of side b): "Here, before he soured; here, after he soured."

וכן משלו היצה"ר [היצר הרע] לשאור ואמרו מי מעכב שאור שבעיסה מעכב והיינו מפני שבחי' גסות הוא מקור כל הנפילות לתאוות וכל מיני רע ה' ישמרנו].

And so too they likened the evil inclination to sourdough, and said, "Who holds [us] back? The sourdough in the dough holds [us] back." This is because coarseness is the source of all the falls into lusts and every kind of evil, may G-d protect us].

16 והנה ידוע דבגלות מצרים היו ישראל מקושרים מאד למטה והיה שכלם ומדותם בבחי' המיצרים וגבולים גשמיות העולם הגורמים להיות יש ונפרד כו',

Now, it is known that in the exile of Egypt, Israel were very much bound up below, and their intellect and their middos were in the straits (meitzarim) and limits of the world's physicality, which cause [one] to be a separate existence (yesh), etc.

ועיקר יצ"מ [יציאת מצרים] הוא ע"י שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים שהוא בחי' אור א"ס ב"ה שלמעלה מסדר ההשתלשלות שעי"ז נמשך בהם בחי' הביטול

And the essence of the Exodus from Egypt was through there being revealed to them the King of the kings of kings, which is the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus); through this the quality of self-nullification (bittul) was drawn into them,

וכמאמר ובמורא גדול זו גילוי שכינה וע"י ביטול ויראה עילאה זו יצאו מכל המיצרים וגבולים.

as the teaching says, "'And with great awe': this is the revelation of the Shechinah." And through this bittul and higher awe (yirah ila'ah) they went out of all the straits and limits.

17 וכן יצ"מ [יציאת מצרים] בגשמיות כו' וזה היה אחר חצות לילה, אמנם נצטוו תחלה באכילת מצה קודם חצות כמ"ש בערב תאכלו מצת

And so too the physical Exodus from Egypt, etc. And this was after midnight. But first they were commanded to eat matzah before midnight, as it is written, "In the evening you shall eat matzos,"

שהוא בחי' ביטול רצון והכנעה ושפלות הנמשך מבחי' יראה תתאה שזה הוא ההכנה והכלי לבחי' הגילוי ויראה עילאה הנמשך ונתגלה להם אחר חצות כו',

which is the level of nullifying [one's] will, submission and lowliness, drawn from the level of lower awe (yirah tata'ah); this is the preparation and the vessel for the revelation and the higher awe that was drawn down and revealed to them after midnight, etc.

וגם נק' המצה בזהר מיכלא דמהימנותא שהאמונה הוא ג"כ בחי' ביטול שמבטל שכלו ואינו מבקש טעם רק מאמין האמת באמונה הטהורה.

And also, the matzah is called in the Zohar "the food of faith" (michla di-mehemnusa), for faith too is a level of bittul: one nullifies his intellect and seeks no reason, but believes the truth with pure faith.

18 ונמשך בחי' זו בנשמה ע"י מצות אכילת מצה. והוא ע"ד שנז' לעיל ממשל שהלחם מחיה את האדם, והוא ע"ד מ"ש רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] שאין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום כו',

And this level is drawn into the soul through the mitzvah of eating matzah. This is along the lines of what was mentioned above, from the analogy that bread gives life to man, and it is along the lines of what our Sages, of blessed memory, said, that a child does not know how to call "Father" until he tastes, etc.

דהנה ידיעת התינוק להיות קורא אבא שנמשך ונתחדש בו ע"י שטעם טעם לחם, אין ידיעה זו אצלו בבחי' הבנה וטעם ודעת גמור שהרי אינו יודע איך הוא אביו ולמה צריך לאהוב אותו ועכ"ז [ועם כל זה] הוא קורא אביו

For the child's knowing to call "Father," which was drawn into him and newly arose in him through his tasting the taste of bread, is not in him as understanding, reason and complete knowledge, for he does not know how [this is] his father or why he must love him; and nevertheless he calls his father.

ונמצא זו הקריאה הוא ההתקשרות שלו באביו שלא ע"י טעם ודעת המושג אצלו כ"א בבחי' הכרה בלבד והוא בחי' קטנות מאד למטה מן הטעם ודעת.

It turns out that this calling is his bond with his father, not through reason and knowledge that he grasps, but only as recognition; and it is a level of very great smallness (katnus), beneath reason and knowledge.

19 ומ"מ ההתקשרות ההוא חזק מאד עד שנפשו קשורה מאד בנפש אביו. והיינו מפני שהדעת ההוא שנתחדש בתינוק ע"י טעם לחם שרשו משרש הלחם

Nevertheless, that bond is very strong, so much so that his soul is very bound to his father's soul. That is because that knowing, which newly arose in the child through the taste of bread, has its root in the root of the bread,

שהוא מעולם התהו שהוא בחי' שלמעלה מהדעת המושג כנ"ל למעלה מהחכמה כו', ולכן נמשך בבחי' שלמטה מהדעת המושג כו', וע"כ ההתקשרות חזק מאד.

which is from the World of Tohu, which is a level above comprehended knowledge, as mentioned above, above Chochmah, etc.; and therefore it is drawn down in a level that is beneath comprehended knowledge, etc., and therefore the bond is very strong.

20 וכמ"כ [וכמו כן] בענין אכילת מצוה דמצה שנק' בזהר מיכלא דמהימנותא שהאמונה היא ההכרה והדעת וההתקשרות בהקב"ה

So too with the eating of matzah as a mitzvah, [matzah] being called in the Zohar "the food of faith": for faith is the recognition, the knowing and the bond with the Holy One, blessed be He.

וכל ישראל מאמינים שהוא לבדו הוא כמו שהיה קודם שנברא העולם ממש כדכתיב אני הוי' לא שניתי [ע' [עיין] בפ' ואתחנן בד"ה וידעת היום ביאור ענין דעת ואמונה].

And all Israel believe that He alone is, exactly as He was before the world was created, as it is written, "I, Havayah, have not changed" [see in Parshas Va'eschanan, in the discourse beginning "And you shall know this day," the explanation of the matter of knowledge and faith].

21 והמשכה זו הוא מבחי' דעת עליון כי א"ס ב"ה הוא למעלה מהחכמה כו' ולכן נמשך ומתלבש בבחי' אמונה.

And this drawing-down is from the level of supernal Daas, for the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is above Chochmah, etc.; therefore it is drawn down and clothed in the level of faith.

ולכך המצה היא מיכלא דמהימנותא שהרי הלחם שרשו מבחי' זו כנ"ל מענין ידיעת התינוק להיות קורא אבא ע"י הלחם כו' אלא שזהו בהשכלת ענין עוה"ז שנמשך מהלחם גשמי הנמשך מארץ הגשמיות.

And therefore matzah is "the food of faith," for the root of bread is from this level, as mentioned above regarding the child's knowing to call "Father" through bread, etc.; except that this is in the understanding of matters of this world, which is drawn from physical bread, drawn from the earth of physicality.

אמנם בלחם דמצה בפסח נמשך ומתלבש הכח מבחי' ארץ עליונה שממנה יצא לחם הממשיך בחי' זו באלקות ממש שידע לקרות את אבא שבשמים כו' בהתקשרות חזקה עד מיצוי הנפש כו' אף שאינו משיג בשכל והשגה ממש.

But in the bread of matzah on Pesach there is drawn down and clothed the power from the level of the supernal earth, from which bread comes forth, which draws down this level in [relation to] G-dliness itself, so that one knows to call [to] the Father in Heaven, etc., with a strong bond, to the point of the soul's being wrung out, etc., even though he does not actually grasp [it] with intellect and comprehension.

22 וזהו בחי' ביטול. ומזה נמשך ג"כ בחי' בטל רצונך ובחי' שפלות ונפשי כעפר לכל תהיה שזהו כח בחי' ארץ שממנה יצא לחם

And this is the level of self-nullification (bittul). From this there is also drawn the level of "Nullify your will," and the level of lowliness, "and let my soul be as dust to all," which is the power of the level of "earth" from which bread comes forth.

[ועמ"ש ע"פ וישב יעקב בארץ מגורי אביו ועמ"ש ע"פ ויגש אליו יהודה מענין בחי' ארץ שבמחשבה ארץ קדמה אפילו לשמים ולכן דוקא ממנה יצא לחם כו' הנ"ל]:

[And see what is written on the verse "And Yaakov dwelt in the land of his father's sojournings," and see what is written on the verse "And Yehudah approached him," concerning the level of "earth": that in thought, earth came first, even before heaven, and therefore it is specifically from it that bread comes forth, etc., as mentioned above.]

23 ד והנה בחי' מצה זו צריכה שימור כמ"ש ושמרתם את המצות דהיינו לשמור מן החיצונים שלא לבוא לבחי' חימוץ שהוא הגסות וההתנשאות,

4. Now, this level of matzah requires guarding, as it is written, "And you shall guard the matzos," that is, to guard [it] from the external forces, so that it not come to the level of leavening, which is coarseness and self-exaltation;

והיינו להיותה בבחי' יראה תתאה והתקשרות האמונה בלבד למטה מן הטעם ודעת ע"כ צריכה שימור.

that is, because it is at the level of lower awe (yirah tata'ah) and the bond of faith alone, beneath reason and knowledge, it therefore requires guarding.

24 וע"כ נק' מצת חסר ויי"ו להיותו עדיין בבחי' קטנות.

And therefore it is called מצת, lacking a vav, since it is still at the level of smallness.

גם מצת חסר ויי"ו הוא מלשון מצותא כמו מצה ומריבה כדאי' [כדאיתא] בזהר ח"ג [חלק ג'] דרנ"א ב' שהמריבה הוא להיות ביטול היש והגסות ע"ד לעולם ירגיז אדם יצ"ט [יצר טוב] על יצה"ר [יצר הרע] כו' וע"כ היתה קודם חצות.

Also, מצת lacking a vav is from the language of matzusa (strife), as in "strife (matzah) and quarrel (merivah)," as is stated in the Zohar, Part III, folio 251b. The quarrel is in order to bring about the nullification of the yesh and of the coarseness, in the manner of "A person should always stir up his good inclination against his evil inclination," etc.; and therefore it was before midnight.

משא"כ ענין המצה הבי' הוא אחר חצות דוקא אחר קרבן הפסח אחר שנגלה עליהם כו'.

Whereas the matter of the second matzah is specifically after midnight, after the Pesach offering, after there was revealed to them, etc.

דהנה ענין הפסח הוא מ"ש ופסח ה' שהוא ענין דילוג והמשכה שלא כסדר ההשתלשלות וכמ"ש ובמורא גדול זו גילוי שכינה

For the matter of Pesach is what is written, "And Havayah will pass over (u-fasach)," which is the matter of skipping, a drawing-down that is not according to the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), as it is said, "'And with great awe': this is the revelation of the Shechinah,"

שהוא בחי' אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מהשתלשלות העולמות שהיה מאיר ומתגלה אז בנפשם האלקית, וזהו עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים.

which is the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is far above the chain of descent of the worlds, which then shone and was revealed in their G-dly soul. And this is "before there was revealed to them the King of the kings of kings."

פי' מלכי המלכים הן ד' בחי' מלכות שמאיר בארבע עולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] ומלך מלכי המלכים הוא בחי' מלכות דא"ס שלמעלה מעלה מהשתלשלות ד' עולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה]

That is, "the kings of kings" are the four levels of Malchus that shine in the four worlds of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah; and "the King of the kings of kings" is the level of the Malchus of the Infinite One (Ein Sof), which is far above the chain of descent of the four worlds of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah.

[וזהו בחי' בריש הורמנותא דמלכא הנז' [הנזכר] בזהר בראשית דט"ו כ"כ [כל כך] בספר אשל אברהם שם] שע"י בחי' הגילוי זה דוקא וגאלם וכמ"ש ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך.

[And this is the level of "At the head of the King's authority" (beresh hurmanusa de-malka) mentioned in the Zohar, Bereishis, folio 15; so writes the book Eshel Avraham there.] For it was specifically through this level of revelation that "He redeemed them," as it is said, "'And I will pass through the land of Egypt': I, and not an angel."

25 ולכן נק' גילוי זה ובמורא גדול כי יראה לשון נוק' [נוקבא] זהו בחי' יראה תתאה הנמשך מבחי' מל' דאבי"ע [דאצילות בריאה יצירה עשיה] בכל עולם לפי ערכו.

And therefore this revelation is called "and with great awe (mora gadol)." For yirah (awe) is a feminine term: this is the level of lower awe, drawn from the level of the Malchus of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah, in each world according to its measure.

אכן מורא גדול לשון זכר זהו בחי' יראה עילאה שהוא בחי' דכר ונמשך ע"י גילוי בחי' מלך מלכי המלכים כנ"ל וזהו ענין המצה הב' שאחר חצות דמצה הוא בחי' ביטול כנ"ל,

But mora gadol is a masculine term: this is the level of higher awe (yirah ila'ah), which is the level of the masculine (dechar), and it is drawn down through the revelation of the level of the King of the kings of kings, as mentioned above. And this is the matter of the second matzah, of after midnight, for matzah is the level of bittul, as mentioned above;

אך מצה דקודם חצות הוא בחי' יראה תתאה ואמונה כמו שנתלבשה בבחי' שלמטה מהדעת המושג כנ"ל,

but the matzah of before midnight is the level of lower awe and of faith as it is clothed in a level beneath comprehended knowledge, as mentioned above;

וזהו בחי' כי נער ישראל כו' חסד נעוריך כו' וממצרים קראתי לבני כו' וכקריאת התינוק אבא כו'

and this is the level of "When Israel was a youth," etc., "the kindness of your youth," etc., and "Out of Egypt I called My son," etc., and like the child's calling "Father," etc.

אבל בחי' הביטול דמצה זו שאחר חצות היא בחי' ביטול אמיתי ויראה עילאה שנמשך בחי' גילוי מה שלמעלה מהדעת המושג שהאיר אז בנפשם,

But the level of bittul of this matzah of after midnight is the level of true bittul and higher awe, in which there was drawn down a revelation of what is above comprehended knowledge, which shone then in their souls;

והיינו מבחי' הגילוי אור א"ס שלמעלה מההשתלשלות שהאיר אז עליהם מלמעלה למטה בבחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא], וזהו ענין ובמורא גדול זו גילוי שכינה,

that is, from the level of the revelation of the Infinite Light that is above the chain of descent, which then shone upon them from above to below, as an arousal from above (isarusa dile'eila). And this is the matter of "'And with great awe': this is the revelation of the Shechinah."

וע"כ בחי' מצה זו א"צ [אין צריך / אינו צריך] שימור מחימוץ כלל שהוא בחי' הישות והגסות מאחר שאין לחיצונים בחי' אחיזה ויניקה כלל מבחי' זו, [כי יראה עילאה הוא אור אבא שדוחה החיצונים, רק בחי' יראה תתאה צריכה שימור כו'].

And therefore this level of matzah needs no guarding at all from leavening, which is the level of selfhood and coarseness, since the external forces have no hold [on it] and draw no nurture at all from this level [for higher awe is the light of Abba, which repels the external forces; only the level of lower awe requires guarding, etc.].

26 וזהו ענין שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם שקאי על בחי' הב'

And this is the meaning of "the dough of our fathers did not have time to leaven before there was revealed to them": it refers to the second level.

דאין ביכולתו להחמיץ כלל מפני עוצם הגילוי דבחי' מלך מלכי המלכים שנגלה עליהם שאין שם יניקה ואחיזה לחיצונים שהוא היש וההתנשאות שנק' חמץ.

For it does not have the ability to leaven at all, because of the intensity of the revelation of the level of the King of the kings of kings that was revealed to them, where there is no nurture and no hold for the external forces, which is the yesh and the self-exaltation that are called chametz.

27 וזהו ויאפו את הבצק כו' עוגות מצות כי לא חמץ ר"ל [רוצה לומר] שלא בא לידי חימוץ,

And this is [the meaning of] "And they baked the dough," etc., "cakes of matzos, for it had not leavened": that is to say, it did not come to leavening.

והיינו להיות כי גורשו ממצרים שאין שום אחיזה כלל למצרים בבחי' זו שנגלה עליהם כו' וא"כ ממילא נמשך מזה כי לא חמץ כו',

And that is because "they were driven out of Egypt": Egypt has no hold whatsoever on this level, [in] which there was revealed to them, etc.; and if so, it follows of itself that "it had not leavened," etc.

ולכן אף שבהליכתם ממצרים עד בואם לרעמסס אף שהיה להם קפיצת הדרך מ"מ בצירוף עד שהציתו האש לאפות ודאי שהה הבצק יותר מכדי שיעור חימוץ ועכ"ז לא חמץ מטעם הנ"ל [ועם כל זה] (ומתורץ בזה אי' מהקושיות דלעיל).

And therefore, even though on their way from Egypt until they came to Ramses they had a contraction of the road (kefitzas haderech), nevertheless, together with [the time] until they lit the fire to bake, the dough certainly stood longer than the time it takes to leaven; and even so it did not leaven, for the reason mentioned above (and this resolves one of the questions above).

וע"כ נאמר כאן מצות מלא בוי"ו שהוי"ו הוא המשכה הנמשך בהם מבחי' מורא גדול ויראה עילאה

And therefore here it says מצות, full, with a vav, for the vav is the drawing-down that was drawn into them from the level of great awe (mora gadol) and higher awe,

וכמו שאומרים בתפלה והנורא אל עליון בתוספת וי"ו משא"כ הגדול הגבור בלא וי"ו [וכמ"ש במ"א בפרשה ואתחנן בד"ה וידעת היום כו'].

as we say in prayer, "and the awesome (ve-hanora), G-d Most High," with an added vav, whereas "the great, the mighty" [are said] without a vav [as is explained elsewhere, in Parshas Va'eschanan, in the discourse beginning "And you shall know this day," etc.].

משא"כ בחי' יראה תתאה נק' עדיין מצת חסר וי"ו ולכן היא צריכה שימור מהחיצונים אבל בחי' מצה הב' שנק' מצות מלא בוי"ו א"צ [אין צריך / אינו צריך] שימור

Whereas the level of lower awe is still called מצת, lacking a vav, and therefore it needs guarding from the external forces; but the level of the second matzah, which is called מצות, full with a vav, needs no guarding

(ועמ"ש ר"פ אלה תולדות מענין שמות כשמת מלא וי"ו וחסר וי"ו ע"ש ועמ"ש בפ' נשא ע"פ וישמרך ויחונך כו'):

(and see what is written at the beginning of Parshas "These are the generations," on the matter of "names (שמות) like the names (כשמת)," full with a vav and lacking a vav; see there. And see what is written in Parshas Naso on the verse "and guard you… and be gracious to you," etc.).

28 והנה מעתה יי"ל [יש לומר] תירוץ הקושיא הנז' לעיל [הנזכר]

Now, from here we can give the answer to the question mentioned above.

איך אנו אומרים במצה זו שאנו אוכלים קודם חצות לילה שהוא על שום שלא הספיק בצקת כו', והרי זהו בחי' ומדרגת המצה הב' שלא היתה אלא לאחר שנגלה כו' דהיינו אחר חצות.

How do we say of this matzah, which we eat before midnight, that it is "because the dough did not have time," etc., when this is the level and rung of the second matzah, which came only after there was revealed, etc., that is, after midnight?

אך הענין הוא כי כ"ז [כל זה] דוקא בזמן שהיו ישראל אז בגלות מצרים

But the explanation is that all this was specifically at the time when Israel were then in the exile of Egypt,

ולא היה להם תורה ומצות עדיין ע"כ לא היה ביכולתם לקבל בחי' הגילוי העצום דבחי' מורא גדול ולהיות בהם בחי' ביטול ויראה עילאה קודם חצות.

and did not yet have Torah and mitzvos; therefore they were not able to receive the intense revelation of the level of great awe, or to have in them the level of bittul and higher awe, before midnight.

אלא קודם חצות הי' [היה] רק בחי' מצת חסר וי"ו דהיינו בחי' יראה תתאה בטל רצונך.

Rather, before midnight there was only the level of מצת lacking a vav, that is, the level of lower awe, "Nullify your will."

29 ועי"ז דוקא היו יכולים לקבל בחי' הגילוי הנ"ל אחר חצות ועי"ז נמשך בהם בחי' שלא הספיק בצקת כו'.

And specifically through this they were able to receive the revelation mentioned above after midnight, and through this there was drawn into them the level of "the dough did not have time," etc.

אבל לאחר שקיבלו ישראל תורה ומצות בהר סיני והרי בכל השנה כולה גם קודם הפסח ממשיכים המשכת אלקות ע"י תורה ומצות

But after Israel received the Torah and mitzvos at Mount Sinai, and [now], throughout the entire year, also before Pesach, we draw down a drawing-down of G-dliness through Torah and mitzvos,

ע"כ גם במצה זו שאנו אוכלים קודם חצות יכולים אנו [על ידי קיום התורה ומצות שקדם כל השנה] לקבל בחי' גילוי שכינה מבחי' שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים אחר חצות כו'.

therefore also with this matzah that we eat before midnight we are able [through the fulfillment of the Torah and mitzvos that preceded it all year] to receive the level of the revelation of the Shechinah, from the level [of] "there was revealed to them the King of the kings of kings," after midnight, etc.

30 וכמ"ש בזהר ויצא הנ"ל מצה בקדמיתא ולבתר מצוה. בתוספת וא"ו ע"ש. נמצא בחי' מצוה זהו מבחינת ומדרגת מצה הב' שהיא מצות מלא וי"ו.

As is written in the Zohar, Vayetze, mentioned above: "First matzah, and afterward mitzvah," with the addition of a vav; see there. It follows that the level of mitzvah is of the level and rung of the second matzah, which is מצות, full with a vav.

והיינו לפי שע"י קיום התורה ומצות נמשך בחי' תר"ך עמודי אור דכתר עליון שזהו עצמו ענין שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים כו'

That is because through the fulfillment of the Torah and mitzvos there is drawn down the level of the 620 pillars of light of the supernal Keser (Crown), which is itself the matter of "there was revealed to them the King of the kings of kings," etc.;

ולכן מה שנמשך להם בחצות לילה שהוא עת רצון נמשך לנו במצה זו שאנו אוכלים קודם חצות, והיינו מצד שיש לנו תורה ומצות שהן הן עצמיות רצון העליון כו'.

and therefore what was drawn to them at midnight, which is a time of favor (eis ratzon), is drawn to us in this matzah that we eat before midnight; that is, because we have Torah and mitzvos, which are the very essence of the supernal will, etc.

31 וזהו שאמר בהגדה מצה זו שאנו אוכלים על שום מה פי' דבשלמא בהיותם בגלות מצרים שהיו בבחי' גלות הקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] מאד

And this is what is said in the Haggadah: "This matzah that we eat, for what reason?" The meaning is: granted, when they were in the exile of Egypt, being very much in the state of exile of the kelipos and the sitra achra,

ולא היה להם תורה ומצות נצטוו באכילת מצה דקודם חצות שהיא בחי' מצת חסר וי"ו כדי להיות להם זו להכנה שעי"ז יוכלו לקבל אח"כ הגילוי גדול הנ"ל.

and they did not have Torah and mitzvos, they were commanded to eat the matzah of before midnight, which is the level of מצת lacking a vav, so that this would be a preparation for them, through which they could afterwards receive the great revelation mentioned above.

משא"כ אנו שכבר ניתן לנו התומ"צ [התורה ומצות], [והנה המצות הם מצות המלך ובקיומן מקיים שום תשים עליך מלך

But we, to whom the Torah and mitzvos have already been given [now, the mitzvos are the commands of the King, and by fulfilling them one fulfills "You shall surely set a king over yourself,"

והוא בחי' יראה תתאה עכ"פ [על כל פנים] כמ"ש בס' ש"ב [של בינונים] פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] וכמ"ש במ"א ע"פ וידבר אלקים כו' בדרוש חג השבועות] א"כ מהו ענין אכילת מצה זו דקודם חצות דוקא.

which is the level of lower awe at least, as is written in Sefer Shel Beinonim, chapter 41, and as is explained elsewhere on the verse "And G-d spoke," etc., in the discourse for the festival of Shavuos], if so, what is the point of eating this matzah specifically before midnight?

32 ומשני על שום שלא הספיק כו', פי' דאכילת מצה שלנו אע"פ [אף על פי] שאנו אוכלים אותה לפני חצות דוקא, מ"מ אין הענין וההמשכה רק מבחי' ומדרגת מצה הא' בלבד. אלא שנמשך בה ג"כ מבחי' ומדרגת המצה הב' שהיא בחי' הביטול ומורא גדול עד שלא הספיק להחמיץ

And it answers, "Because [the dough] did not have time," etc. That is: our eating of matzah, although we eat it specifically before midnight, nevertheless its matter and its drawing-down are not only from the level and rung of the first matzah alone; rather, there is drawn into it also from the level and rung of the second matzah, which is the level of bittul and great awe, to the point that [the dough] did not have time to leaven.

והוא מבחי' הגילוי שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם שהוא גילוי אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מהשתלשלות שגילוי והמשכה זו נמשך לנו במצה זו ג"כ מטעם הנ"ל,

And this is from the level of the revelation in which there was revealed to them the King of the kings of kings, and He redeemed them, which is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is far above the chain of descent (hishtalshelus); and this revelation and drawing-down is drawn to us in this matzah too, for the reason mentioned above.

ואיך מרומזים ב' ההמשכות במצה א'. אך נודע כי ההפרש בין חמץ למצה הוא רק באות ה'.

And how are the two drawings-down alluded to in one matzah? Now, it is known that the difference between chametz (חמץ) and matzah (מצה) is only in the letter hei.

33 והנה הה' מילוי שלה הוא ג"כ אות ה', ולכן נקראת המכפלה כמ"ש במ"א, וב' ההין אלו המרומזים בה' אחת דמצה הן בחי' ב' מדרגות דמצה הנ"ל,

Now, the filling (milui) of the hei, [when it is spelled out,] is also the letter hei, and therefore it is called "the doubled" (ha-machpelah), as is explained elsewhere; and these two heis that are alluded to in the one hei of matzah are the two levels of matzah mentioned above;

כי המילוי הוא מבחי' ההעלם המוסתר ונעלם תוך הה' עצמה,

for the filling is of the level of the concealment that is hidden and concealed within the hei itself.

והעלם זה שבתוך ה' שהיא בחי' מל' שרשו מבחי' כתר כי נעוץ תחלתן בסופן כו' ועמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' כו' כח הוא ענין גילוי ההעלם כו' ע"ש:

And this concealment within the hei, which is the level of Malchus, has its root in the level of Keser, for "their beginning is wedged in their end," etc. And see what is written on the verse "And now, let the power of Ado-nai be great," etc.: "power" is the matter of the revelation of what is concealed, etc.; see there.

34 ה ועתה צ"ל ענין שביעי של פסח ואיך דע"י ששת ימים תאכלו מצות תחלה אזי דוקא וביום השביעי עצרת שהוא ענין קי"ס [קריעת ים סוף] וכנ"ל.

5. Now we must understand the matter of the seventh [day] of Pesach, and how it is that through "six days you shall eat matzos" first, then specifically "and on the seventh day an Atzeres," which is the matter of the Splitting of the Sea of Reeds, as mentioned above.

דהנה ענין ים ויבשה למעלה הן בחי' עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא והוא עד"מ ים וארץ למטה

For the matter of sea and dry land above is the level of the concealed world (alma d'iskasya) and the revealed world (alma d'isgalya). It is like the sea and the land below.

דכל מה שיש ביבשה יש בים, אלא שביבשה הם באתגלייא משא"כ בהים הם באתכסייא לפי שהן מובלעין ומכוסים בתוך הים שמכסה עליהם (וע' בפ' בשלח בד"ה אז ישיר).

For everything that is on dry land is [also] in the sea, except that on dry land they are revealed, whereas in the sea they are concealed, for they are absorbed and covered within the sea, which covers over them (and see in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "Then [Moshe] sang").

וכמו כן למעלה הנה בחי' מלכות דאצי' נק' ארץ ונק' ג"כ ים.

And likewise above: the level of Malchus of Atzilus is called "earth" and is also called "sea."

והיינו כי הנה הארת והמשכת המלכות שנמשך ומתלבשת בבי"ע להחיות העולמות מאין ליש שהם בחי' עלמין דאתגליין שנראים דבר נפרד ויש בפני עצמו נק' בחי' זו ארץ, וע"ז נאמר תדשא הארץ כו' תוצא הארץ נפש חיה וכדפי' בזהר בכמה דוכתי ועי' [ועיין] בפ' שמיני דל"ט ע"ב.

That is, the radiance and the drawing-forth of Malchus that is drawn down and clothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, to give life to the worlds [and bring them] from nothing into something, which are the revealed worlds, which appear to be a separate thing, an entity of its own: this level is called "earth." Of this it is said, "Let the earth sprout," etc., "Let the earth bring forth living creatures," as is explained in the Zohar in many places; and see in Parshas Shemini, folio 39b.

והיינו כמ"ש באגרת הקודש ד"ה איהו וחיוהי שעיקר התהוות היש ודבר נפרד לגמרי הוא ממל' דאצי' שנעשה עתיק דבריאה כי אין מלך בלא עם כו' משא"כ מבחי' המדות עצמן דאצי' ע"ש.

That is, as is written in Iggeres HaKodesh, in the section beginning "He and His life-forces," that the main bringing-into-being of the yesh, a thing entirely separate, is from Malchus of Atzilus, which becomes the Atik of Beriah, for "there is no king without a people," etc.; which is not so of the level of the middos of Atzilus themselves; see there.

35 והנה המל' היא מקבלת האור והשפע מאור א"ס ע"י המדות דאצי' וממנה דוקא נמשך אח"כ בבי"ע,

Now, Malchus receives the light and the flow from the Infinite Light (Or Ein Sof) through the middos of Atzilus, and it is specifically from it that [the flow] is afterwards drawn into Beriah, Yetzirah and Asiyah;

כי בחי' אור א"ס כמו שמאיר בבחי' המדות עליונים דאצילות א"א שיבא בבחי' הגילוי תחלה בבי"ע,

for the Infinite Light, as it shines in the supernal middos of Atzilus, cannot come into revelation in Beriah, Yetzirah and Asiyah at the outset,

כי באצי' איהו וחיוהי וגרמוהי חד שהחסד דאצי' הוא בחי' א"ס ממש ואין ערוך כלל בחי' חסד דבריאה

for in Atzilus "He, His life-forces and His vessels are one," so that the Chesed (kindness) of Atzilus is actually the level of the Infinite, and there is no comparison at all [with] the level of the Chesed of Beriah,

שהוא בחי' גבול מחנה מיכאל באהבה לקבל ההשפעה בהשתלשלות מבחי' חסד דאצי' שבלי גבול, וכמ"ש באגרת הק' בענין ואנכי עפר ואפר כו' ע"ש.

which is a level of limitation, the camp of Michael, [standing] with love to receive the flow, through the chain of descent (hishtalshelus), from the level of the Chesed of Atzilus, which is without limit; as is written in Iggeres HaKodesh on the matter of "and I am dust and ashes," etc.; see there.

אם לא ע"י שמתעלם תחלה אור החסד זה בבחי' מלכות וממנה יורד אח"כ השפע בבי"ע

[It cannot,] unless this light of Chesed is first concealed in the level of Malchus, and from it the flow afterwards descends into Beriah, Yetzirah and Asiyah;

כי מדת מל' הוא רוממות והתנשאות כמ"ש והמתנשא מימות עולם ודרך כלל ההתנשאות הוא הסתלקות שלא ירד החיות עליהם כ"כ [כל כך],

for the attribute of Malchus is exaltedness and loftiness, as it is said, "and Who is exalted from the days of old," and in general loftiness is a withdrawal, so that the life-force does not descend upon them so much;

ולכן נק' בחי' מלכות ים להיות כמו שהים מכסה ומעלים מה שבתוכו כמ"כ [כמו כן] בחי' מלכות מעלמת ומכסה על בחי' מדות העליונים דאצי'

and therefore the level of Malchus is called "sea," since just as the sea covers and conceals what is within it, so too the level of Malchus conceals and covers the level of the supernal middos of Atzilus

(ועמ"ש מענין והים עליהם מלמעלה בפ' בלק ע"פ מי מנה עפר יעקב), ולכן נק' בחי' זו דמלכות עלמא דאתכסייא.

(and see what is written on the matter of "and the sea was over them, above" in Parshas Balak, on the verse "Who has counted the dust of Yaakov"); and therefore this level of Malchus is called the concealed world.

אמנם מה שמאיר ומתפשט ממנה לנבראים דבי"ע להיות עלמין דאתגליין הנה בחי' זו נק' ארץ.

But what shines and spreads forth from it to the created beings of Beriah, Yetzirah and Asiyah, so that they are revealed worlds: this level is called "earth."

(וכ"ה בזהר בראשית די"ח ע"ב דב' בחי' אלו זהו ענין ב' פסוקים ראשונים דק"ש [דקריאת שמע] שמע ישראל ובשכמל"ו [וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] וע' בס' ש"ב [של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ז [פרק ז']).

(And so it is in the Zohar, Bereishis, folio 18b, that these two levels are the matter of the first two verses of the Shema, "Hear, O Israel" and "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever"; and see Sefer Shel Beinonim, Part II, chapter 7.)

והנה כ"ז [כל זה] הוא דוקא כשהאור וההשפעה נמשך בדרך וסדר ההשתלשלות מאצי' לבי"ע מבחי' ממלא שאז שייך בחי' ים ויבשה עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא,

Now, all this is specifically when the light and the flow are drawn by way of, and in the order of, the chain of descent from Atzilus to Beriah, Yetzirah and Asiyah, from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin); for then the levels of sea and dry land, the concealed world and the revealed world, apply.

שכך היא הדרגת ההשתלשלות העולמות שא"א שיבא האור וההשפעה שבאצילות שהוא בבחי' א"ס להתגלות בבי"ע נבראים ובעלי גבול אם לא ע"י ההעלם בתחלה בחי' עלמא דאתכסיא

For such is the gradation of the chain of descending worlds, that it is impossible for the light and the flow that are in Atzilus, which is in the mode of the Infinite, to be revealed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, [which are] created and limited beings, except through concealment first, the level of the concealed world,

שהוא באמת נשאר בבחי' אתכסיא והעלם אלא רק הארה והמשכה לבד נמשך מזה להיות מקור השפע לבי"ע בחי' עלמא דאתגליא.

which in truth remains in concealment and hiddenness, and only a radiance and a drawing-forth alone is drawn from it, to be the source of the flow to Beriah, Yetzirah and Asiyah, the level of the revealed world.

אמנם בליל שביעי של פסח שהיה מאיר ומתגלה הארה גדולה ועצומה מלמעלה מסדר ההשתלשלות מבחי' א"ס ב"ה עצמו הסוכ"ע השוה ומשוה כו'

But on the night of the seventh [day] of Pesach there shone and was revealed a great and intense radiance from above the order of the chain of descent, from the level of the Infinite One, blessed be He, Himself, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), "Who is equal and makes equal," etc.,

שאצי' ועשייה שוין ממש לפניו וכחשכה כאורה ממש שבחי' ההעלם והגילוי שבסדר השתלשלות העולמות עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא שוין ממש לפניו.

for Atzilus and Asiyah are truly equal before Him, and "darkness is like light," truly, so that concealment and revelation in the order of the chain of the worlds, the concealed world and the revealed world, are truly equal before Him.

כיון שבאמת אינו בגדר עלמין כלל לכן ע"י ירידה והמשכה מבחי' זו נמשך לשנות סדר ההשתלשלות לגמרי שבחינת עלמא דאתכסיא נעשה ממש בבחי' גילוי כמו עלמא דאתגלייא

Since in truth He is not within the category of worlds at all, therefore, through a descent and drawing-down from this level, [an effect] was drawn to change the order of the chain of descent entirely, so that the level of the concealed world actually became revealed, like the revealed world:

שכללות ההעלם עצמו בא לידי גילוי ולא דרך הארה והמשכה לבד (ועמ"ש בשה"ש [בשיר השירים] בפי' כי טובים דודיך מיין).

the concealment itself, as a whole, came into revelation, and not by way of a radiance and drawing-forth alone (and see what is written in Shir HaShirim on the explanation of "For your love is better than wine").

וזהו ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה וגו', פי' רוח קדים הוא המשכה מבחי' קדמונו של עולם דהיינו מבחי' א"ס ב"ה עצמו שאינו בגדר עלמין כלל.

And this is "And Havayah drove the sea with a strong east wind (ruach kadim)," etc. The meaning: the "east (kadim) wind" is a drawing-down from the level of the Primordial One of the world (Kadmono shel olam), that is, from the level of the Infinite One, blessed be He, Himself, Who is not within the category of worlds at all.

ועל ידי גילוי והמשכה זו וישם את הים לחרבה, שבחי' עלמא דאתכסיא נעשה בחי' יבשה שהוא בחי' גילוי ממש למטה.

And through this revelation and drawing-down, "He made the sea into dry ground": the level of the concealed world became the level of dry land, which is the level of actual revelation below.

36 וזהו ענין קריעת ים סוף דהיינו שבחי' מל' דאצילות שהיא מקבלת מים החכמה עילאה דאצילות והיא סוף עולם האצי' ובה מתעלמים האורות של האצילות,

And this is the matter of the Splitting of Yam Suf (the Sea of Reeds): the level of Malchus of Atzilus, which receives from the sea of the supernal Chochmah of Atzilus, is the end (sof) of the World of Atzilus, and in it the lights of Atzilus are concealed.

וע"כ נק' ים וע"י הגילוי מבחי' קדמונו של עולם שהי' [שהיה] מאיר אז בבחי' מל' נעשה העלם הים סוף לבחי' גילוי ויבשה ממש דהיינו שעצמיות אורות האצי' היו אז בבחי' הגילוי בבי"ע.

And therefore it is called "sea." And through the revelation from the level of the Primordial One of the world (Kadmono shel olam), which then shone in the level of Malchus, the concealment of Yam Suf became actual revelation and dry land; that is, the very essence of the lights of Atzilus was then revealed in Beriah, Yetzirah and Asiyah.

(ויובן זה יותר עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר בראשית הנ"ל דבחי' אחד ובחי' ועד שבק"ש [שבקריאת שמע] זהו ענין ים ויבשה, וכמ"ש יקוו המים אל מקום אחד כו' שהמל' דאצילות היא בחי' מקומו של אחד כביכול עי' [עיין] בתי"ז [בתיקוני זהר] תיקון מ"ב.

(This will be understood better according to what is written in the Zohar, Bereishis, mentioned above, that the level of "One" (echad) and the level of "forever" (va'ed) in the Shema are the matter of sea and dry land; and as it is written, "Let the waters be gathered to one place," etc., for Malchus of Atzilus is the level of the "place" of the One, as it were; see the Tikkunei Zohar, Tikkun 42.

וביאור הענין מובן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] ע"פ וארא, שבאמת לגבי קב"ה [קודשא בריך הוא] מצד עצמותו ומהותו ית' לא שייך עליו מלת אחד כלל שהרי הוא יחיד ומיוחד והוא לבדו הוא, אלא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שהוא אחד בשבעה רקיעים ובארץ ודי רוחות העולם כו',

And the explanation of the matter is understood according to what is written on the verse "And I appeared" (Va'eira): that in truth, with respect to the Holy One, blessed be He, as He is in His essence and being, may He be blessed, the word "one" does not apply to Him at all, for He is singular (yachid) and unique and He alone is; but rather, as our Sages, of blessed memory, said, He is One in the seven heavens and the earth and the four directions of the world, etc.

ולכן א"ש [אתי שפיר] שבחי' זו נק' ים שהברואים שבים חיותם וקיומם הוא בתוך הים דוקא, וכך הוא בחי' עלמא דאתכסיא דאינון מתיחדין באחד שכולם בטלים במציאות במקורם כו', הנה מקום אתי כו',

And therefore it is well understood that this level is called "sea": for the creatures in the sea have their life and existence specifically within the sea; and so is the level of the concealed world, in which they are united in the One, for they are all nullified in existence within their source, etc.: "Behold, there is a place with Me," etc.

ובחי' ועד הוא אחד בחלופי אתון שהוא מקור עלמין דאתגליין שנראה כאלו העולם הוא דבר ויש בפ"ע [בפני עצמו] כו'.

And the level of va'ed ("forever") is echad ("one") with its letters exchanged; it is the source of the revealed worlds, where it seems as if the world is a thing and an entity of its own, etc.

והנה מהותו ועצמותו ית' הוא בחי' יחיד, ועי"ש [ועיין שם] דע"י התורה נמשך בחי' יחיד ממש בבחי' גילוי וע"ז נאמר ושמי הוי' לא נודעתי כו'.

Now, His being and essence, may He be blessed, is the level of yachid (singular); and see there, that through the Torah the level of yachid itself is drawn down into revelation, and of this it is said, "But by My Name Havayah I was not known," etc.

והיינו מטעם שכ' [שכתב] במ"א שהתורה נק' משל הקדמוני בחי' קדמונו של עולם כו',

That is for the reason written elsewhere, that the Torah is called "the parable of the Primordial One" (mashal hakadmoni), the level of the Primordial One of the world, etc.

והנה בקי"ס [בקריעת ים סוף] שנאמר ג"כ ויולך ה' את הים ברוח קדים כו' שהוא הגילוי מבחי' קדמונו של עולם שהוא יחיד ומיוחד והוא לבדו הוא לכן ע"י גילוי זה הפך ים ליבשה שבחי' אחד נמשך בבחי' גילוי ממש בבחי' ועד דהיינו גילוי יחו"ע [יחודא עילאה] ממש ביחו"ת [ביחודא תתאה], (ועמ"ש ע"פ כי תשמע בקול כו' לעשות הישר כו' ע"ש).

Now, at the Splitting of the Sea, of which it is also said, "And Havayah drove the sea with an east wind (kadim)," etc., which is the revelation from the level of the Primordial One of the world, Who is singular and unique and He alone is, therefore through this revelation He turned the sea into dry land: the level of "One" was drawn into actual revelation in the level of "forever," that is, the revelation of the higher unity (yichuda ila'ah) itself within the lower unity (yichuda tata'ah).) (And see what is written on the verse "If you will listen to the voice," etc., "to do what is right," etc.; see there.)

ועד"ז הוא ענין אנשי יריחו שהיו כורכין את שמע שהיו אומרים אחד ואהבת ולא היו מפסיקין לומר בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] כי רצו שיומשך האהבה מבחי' אחד יחו"ע [יחודא עילאה] ממש,

And along these lines is the matter of the people of Jericho, who would "bundle" the Shema: they would say "One" and "And you shall love" without interrupting to say "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever," for they wanted the love to be drawn from the level of "One," the higher unity itself;

אלא שאין הלכה כדבריהם כי זהו רק בחי' קי"ס [קריעת ים סוף] שנמשך באתעדלי"ע [באתערותא דלעילא] והזכרת קי"ס [קריעת ים סוף] הוא באמת ויציב שהוא אחר יציאת מצרים

except that the halachah is not according to them, for this is only the level of the Splitting of the Sea, which was drawn down through an arousal from above (isarusa dile'eila); and the mention of the Splitting of the Sea is in [the blessing] "True and firm" (Emes VeYatziv), which is after the Exodus from Egypt,

דהיינו לאחר שחותם בק"ש [בקריאת שמע] אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו' אזי דווקא מזכיר קי"ס [קריעת ים סוף] באמת ויציב:

that is, after one concludes the Shema with "I am Havayah your G-d, Who brought you out of the land of Egypt," etc.; only then does one mention the Splitting of the Sea, in "True and firm."

37 ו וזהו ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת,

6. And this is [the meaning of] "Six days you shall eat matzos, and on the seventh day an Atzeres."

כי הנה קי"ס [קריעת ים סוף] הי' [היה] בשביעי של פסח דוקא כי ים סוף הוא בחי' מל' שהוא בחי' יום השביעי כנודע דיום הראשון הוא בחי' חסד.

For the Splitting of the Sea of Reeds was specifically on the seventh [day] of Pesach, for Yam Suf is the level of Malchus, which is the level of the seventh day, as is known, for the first day is the level of Chesed.

38 ויום השביעי הוא בחי' מל' ואז נמשך ונתגלה בחי' רוח קדים כי נעוץ סופן בתחלתן מראש ומקדם נסוכה,

And the seventh day is the level of Malchus; and then the level of the "east wind" (ruach kadim) was drawn down and revealed, for "their end is wedged in their beginning": "from the beginning, from of old (mi-kedem), she was anointed."

אך גילוי זה הוא דוקא ע"י שמתחלה ששת ימים תאכל מצות,

But this revelation comes specifically through first "six days you shall eat matzos."

דהנה ענין אכילת מצה מבואר למעלה שהוא ג"כ ענין המשכת אור א"ס שלמעלה מסדר ההשתלשלות שזהו ענין הדילוג שלא הספיק להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים כו',

For the matter of eating matzah has been explained above: that it too is the matter of the drawing-down of the Infinite Light (Or Ein Sof) that is above the order of the chain of descent (hishtalshelus), which is the matter of the "skipping," that [the dough] "did not have time to leaven before there was revealed to them the King of the kings of kings," etc.

ולכן ע"י אכילת מצה ששת ימים שהוא המשכת אור הסוכ"ע בבחי' גילוי בכל הששה מדות מבחי' חסד עד בחי' יסוד, אזי נמשך מזה וביום השביעי שהוא בחי' מל' עצרת כו'

And therefore, through eating matzah six days, which is the drawing-down of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) in revelation into all six middos, from the level of Chesed to the level of Yesod, there follows from this "and on the seventh day," which is the level of Malchus, "an Atzeres," etc.

דהיינו שבחי' היותה בחינת ים והעלם נעשה בחי' יבשה וגילוי.

That is, its being the level of sea and concealment becomes the level of dry land and revelation.

(והיינו ע"י רוח קדים שהוא המשכה מבחינת קדמונו של עולם שאינו בגדר עלמין כלל אפילו להיות סובב כו', והוא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] שע"י מעשה המצות ולכן נאמר ואתם תחרישון,

(That is, through the "east wind," which is a drawing-down from the level of the Primordial One of the world (Kadmono shel olam), Who is not within the category of worlds at all, not even so as to be [called] "encompassing," etc.; and it is an arousal from above that is above the arousal from below that comes through the performance of the mitzvos, and therefore it is said, "And you shall be silent."

אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] המשכה זו היא דוקא ע"י שמתחלה ששת ימים תאכל מצות שהוא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] להמשיך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] המשכה מבחי' סוכ"ע רצון העליון

Except that, even so, this drawing-down comes specifically through first "six days you shall eat matzos," which is an arousal from below, to draw down an arousal from above, a drawing-down from the level of sovev kol almin, the supernal will;

אזי ע"י ישרה ויומשך ההמשכה מלמעלה מבחי' סוכ"ע כמ"ש במ"א בענין פתחי לי כו' ואני אפתח לך כו' ועמ"ש בביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו ומ"ש סד"ה האזינו השמים בענין אהיה כטל כו').

then, through this, the drawing-down from above the level of sovev kol almin will rest [upon us] and be drawn down, as is explained elsewhere on the matter of "Open to Me," etc., "and I will open to you," etc.; and see what is written in the explanation on the verse "After Havayah your G-d shall you walk," and what is written at the end of the discourse beginning "Give ear, O heavens," on the matter of "I will be like the dew," etc.)

**וזהו עצרת להוי' אלקיך, כי הוי' זהו בחינת יחו"ע [יחודא עילאה] שנק' ים וכמ"ש הוי' אחד, ושם אלקים זהו בחי' מקור ההמשכה בבי"ע שנק' יבשה, ובשביעי של פסח הוא גילוי שלמעלה מבי' הבחי' כנ"ל**

**And this is "an Atzeres to Havayah your G-d (Elokecha)": for Havayah is the level of the higher unity (yichuda ila'ah), which is called "sea," as it is written, "Havayah is One"; and the Name Elokim is the level of the source of the drawing-down into Beriah, Yetzirah and Asiyah, which is called "dry land." And on the seventh [day] of Pesach there is a revelation that is above both levels, as mentioned above;**

ולכן הוא בחי' עצרת לבי' הבחי' להוי' אלקיך, ואזי מה שהי' [שהיה] נק' הוי' שהוא בחי' ים ועלמא דאתכסיא נעשה אלהיך בבחי' אתגליא ממש,

and therefore it is an Atzeres for both levels, "to Havayah your G-d." And then what had been called Havayah, which is the level of sea and the concealed world, became "your G-d" (Elokecha), in actual revelation.

(וזהו ענין עצרת קליטה וכיווץ שנתכווצו ונקרשו המים ונעשו כמו נד עד שנעשה בבחי' יבשה: מ"כ וצ"ע [וצריך עיון]).

(And this is the meaning of atzeres: retention and contraction, for the waters contracted and congealed and became like a heap (ned), until it became dry land. I found this written, and it needs examination.)

והנה הגם שבחשבון ספירת העומר הרי יום שביעי ש"פ הוא בחי' יסוד ולא בחי' מל' כנודע, היינו בבחי' חושבנא דעומר שהוא העלאה מלמטה למעלה, וע"י ההעלאה והאתעדל"ת [והאתערותא דלתתא] ממשיכים היום יום כו',

Now, although in the reckoning of the Counting of the Omer the seventh day of Pesach is the level of Yesod and not the level of Malchus, as is known, that is in the aspect of the count of the Omer (chushbena de-omer), which is an elevation from below to above; and through the elevation and the arousal from below one draws down "today is day," etc.;

וע"כ יום הראשון שהוא ענין הגילוי מלמעלה למטה מאיליו וממילא אין סופרים אותו ומתחילים מיום השני משא"כ לגבי בחי' ההמשכה שמלמעלה למטה שנמשך ביום א' של פסח,

and therefore the first day, which is the matter of the revelation from above to below, of itself and as a matter of course, is not counted, and one begins from the second day. This is not so with respect to the level of the drawing-down from above to below that is drawn on the first day of Pesach

(שזהו עיקר בחי' חג הפסח לשון דילוג שהיא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ואילו ההמשכה שע"י חשבון ימי העומר עיקר ענינה הוא חג השבועות כו').

(which is the essence of the festival of Pesach, a term for skipping, which is an arousal from above; whereas the drawing-down through the counting of the days of the Omer has as its main point the festival of Shavuos, etc.).

הרי יום הא' דפסח הוא עיקר ההמשכה ראשונה והוא בבחי' החסד, ואזי יום שביעי של פסח הוא בחי' מל'.

Thus the first day of Pesach is the main, first drawing-down, and it is in the level of Chesed; and then the seventh day of Pesach is the level of Malchus.

אמנם בפסח מצרים לפי שהי' [שהיה] אצלם משה ואהרן וז' ענני הכבוד, ע"כ גם בלא אכילת מצה היו יכולים להמשיך מבחי' הגילוי שנגלה עליהם ביום א' להמשיכו בכל הז' ימים,

However, at the Pesach of Egypt, since Moshe and Aharon and the seven Clouds of Glory were with them, they were able, even without eating matzah, to draw down from the level of the revelation that was revealed to them on the first day, drawing it into all seven days.

וע"כ לא הי' [היה] חימוצו נוהג רק יום הא' בלבד משא"כ עתה (וכמ"ש זה לעיל בד"ה מצה זו כו'. ע"ש).

And therefore its [prohibition of] chametz applied only on the first day alone, which is not so now (as is written above, in the discourse beginning "This matzah," etc.; see there).

ומעתה יובן ג"כ משי"כ [מה שכתוב] עצרת להוי' אלקיך ובשמיני עצרת נאמר תהיה לכם ולמה לא נאמר כאן לכם ג"כ.

And from here it will also be understood why it is written "an Atzeres to Havayah your G-d," while of Shemini Atzeres it is said "shall be for you," and why "for you" is not said here as well.

ויובן זה בהקדים עוד ענין אחד והוא להבין הטעם שאין גומרים את ההלל בחג הפסח כי"א בב' ימים הראשונים ומאי שנא מחג הסוכות שגומרין את ההלל בכל ימי החג.

This will be understood by first introducing one more matter, namely, to understand the reason that the complete Hallel is not said on the festival of Pesach except on the first two days, and how it differs from the festival of Sukkos, on which the complete Hallel is said on all the days of the festival.

39 ונודע מענין אמירת ההלל בחג הוא ענין רוב השמחה והשבח על תוספת האור והגילוי שמאיר ומתגלה מלמעלה.

Now, it is known regarding the saying of Hallel on a festival that it is a matter of abundant joy and praise for the added light and revelation that shines and is revealed from above.

וגם פי' הלל הוא ענין המשכת האור והגילוי מלשון בהילו נרו, וכמ"ש במ"א דשני הענינים עולים בקנה א' שע"י ההלל והשבח ממשיכים ההארה והגילוי כו',

And also, the meaning of hallel is the drawing-down of light and revelation, from the expression "when His lamp shone (be-hilo)." And as is explained elsewhere, the two meanings go together, for through the hallel and praise one draws down the radiance and the revelation, etc.

ונודע שעיקר ענין מצות קריאת ההלל הוא כשגומרים אותו דוקא שאז נק' מצוה ומברכין עליו תחלה לד"ה אשר קדשנו במצותיו כו' משא"כ כשקורין אותו בדילוג נק' רק מנהג אבותיהם בגמרא (בתענית כ"ח ב')

And it is known that the essence of the mitzvah of reading Hallel is specifically when it is completed, for then it is called a mitzvah, and according to all opinions one first recites over it the blessing "Who has sanctified us with His commandments," etc.; whereas when it is read with skipping, it is called in the Gemara only "the custom of their fathers" (in Taanis, folio 28b),

וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] (שם) הלל בר"ח [בראש חודש] לאו דאורייתא, וא"כ אינו מובן הטעם כלל למה אין גומרין את ההלל ביום שביעי של פסח עכ"פ [על כל פנים] שבו הי' [היה] הגילוי הגדול מלמעלה מהשתלשלות כו'.

and our Sages, of blessed memory, said (there), "Hallel on Rosh Chodesh is not from the Torah." If so, the reason is not understood at all why the complete Hallel is not said at least on the seventh day of Pesach, on which there was the great revelation from above the chain of descent (hishtalshelus), etc.

אך הענין הוא דהנה בצאת ישראל ממצרים היו עדיין בבחי' קטנות שהרי לא קיבלו עדיין תורה ומצות עד שעמדו אצל הר סיני, וע"כ נקראו בשם נער כמ"ש כי נער ישראל ואוהבהו (בהושע סי' י"א),

But the explanation is that when Israel went out of Egypt they were still at the level of smallness (katnus), for they had not yet received the Torah and mitzvos, not until they stood at Mount Sinai; and therefore they were called by the name "youth" (na'ar), as it is written, "When Israel was a youth, I loved him" (in Hosea, chapter 11);

ולכן אף שהיה להם אז התגלות נסים גדולים ועצומים שהוא ע"י ירידה הארה גדולה ועצומה מא"ס ב"ה הסוכ"ע, אמנם לא היה הארה זו מאיר ומתגלה בהם כ"א בתכלית הקטנות

**and therefore, although they then had the revelation of great and mighty miracles, which comes through the descent of a great and intense radiance from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), nevertheless this radiance did not shine and become revealed in them except in utmost smallness**

(וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] גבי כוונת שביעי של פסח שנז' [שנזכר] קטנות כו' ע"ש, דלכאורה תמוה איך הוא בחי' קטנות והלא אדרבה האור והגילוי נמשך מבחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות וכמ"ש בזהר בעתיקא תליא.

(and see the Pri Etz Chaim, on the kavanah of the seventh [day] of Pesach, where smallness is mentioned, etc.; see there. At first glance it is puzzling how it is a level of smallness, when, on the contrary, the light and revelation are drawn from a level above the order of the chain of descent, as is said in the Zohar, "it depends on Atika (the Ancient One)."

ולפי הנ"ל א"ש [אתי שפיר] דבאמת הגילוי הוא מבחי' גבוה מאד אבל הגילוי להם הוא בבחי' קטנות מטעם הנ"ל שהרי לא קיבלו עדיין תומ"צ [תורה ומצות] ולא היה בהן עדיין שלימות כמ"ש בזהר)

But according to the above it is well understood: in truth the revelation is from a very high level, but the revelation to them was in a mode of smallness, for the reason mentioned above, since they had not yet received the Torah and mitzvos and there was not yet completeness in them, as is said in the Zohar).

(ועיין בגמרא פ"ח [פרק ח'] דב"ק [דבבא קמא] דף צ"ב סע"ב [סוף עמוד ב] כד הוינא זוטרי כו'

(And see in the Gemara, chapter 8 of Bava Kamma, folio 92, end of side b, "When I was small," etc.

ועיין מענין כי נער ישראל ברבות כי תשא ס"פ מ"ג ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה בפסוק אפריון עשה לו ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] ס"פ בא דמ"ג ע"א. ויקהל דרי"ז סע"א [סוף עמוד א]. ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם. ועמ"ש בביאור ע"פ שימני כחותם בענין הרצועות דתש"ר [דתפילין של ראש]).

And see on the matter of "When Israel was a youth" in the Midrash Rabbah, Ki Sisa, end of section 43, and in Shir HaShirim Rabbah on the verse "A palanquin he made for himself," and in the Zohar, Part II, end of Parshas Bo, folio 43a; Vayakhel, folio 217, end of side a; and in the Mikdash Melech there. And see what is written in the explanation on the verse "Set me as a seal," on the matter of the straps of the tefillin of the head.)

והוא עד"מ מאהבת האב לבנו שיש בזה ב' אופנים, דהיינו כשהבן הוא קטן אז האהבה מהאב אליו היא בבחי' הגילוי ותוקף במאד עד שמחבקו ומנשקו ונושאו על זרועותיו.

And this is by way of analogy to a father's love for his son, in which there are two modes. When the son is small, the father's love for him is revealed and very intense, so much that he hugs him, kisses him and carries him in his arms.

אמנם עכ"ז [עם כל זה] אין האהבה מתגלה כ"כ [כל כך] בהבן הקטן רק בדברים קטנים, שהרי אינו מבין ומרגיש עדיין כ"כ [כל כך] הדברים הגדולים.

Nevertheless, the love is not revealed so much in the small son, except in small things, for he does not yet understand and feel the great things so much.

משא"כ כשהבן גדול דהגם שאז האהבה מהאב אינו נראה ונגלה כ"כ [כל כך] להיות מחבקו ומנשקו עכ"ז [עם כל זה] מתפשטת ומתגלית לבנו יותר ללמדו חכמה וליתן לו כל צרכיו אז בגדלותו שהם דברים גדולים כו'.

Whereas when the son is grown, although the father's love is then not seen and revealed so much, in hugging and kissing him, nevertheless it extends and is revealed to his son more, in teaching him wisdom and giving him all his needs then, in his maturity, which are great things, etc.

40 וכמ"כ [וכמו כן] למעלה עד"מ הנה ביצי"מ [ביציאת מצרים] שנאמר כי נער ישראל שעדיין לא הי' [היה] בהם שלימות כ"כ [כל כך], לכן אע"פ [אף על פי] שהגילוי הי' [היה] אהבה רבה ממקום גבוה מאד. אמנם לא האיר בהם רק בבחי' קטנות, וע"כ אין גומרין בו את ההלל.

So too above, by way of analogy: at the Exodus from Egypt, of which it is said, "When Israel was a youth," for there was not yet so much completeness in them, therefore, although the revelation was a great love from a very high place, nevertheless it shone in them only in a mode of smallness; and therefore the complete Hallel is not said on it.

(והא דבימים ראשונים של פסח גומרים את ההלל מבואר בזהר שם וגם ע"פ פשוט הוא נכון כי אע"ג [אף על גב] שלא הי' [היה] בהם עדיין שלימות כ"כ [כל כך] מ"מ הרי יציאתם מבחינת מצרים שהיא מאפילה לאורה ברוחניות ג"כ

(As for the complete Hallel being said on the first days of Pesach, it is explained in the Zohar there; and also according to the plain sense it is right, for although there was not yet so much completeness in them, nevertheless their going out of the state of Egypt was from darkness to light in a spiritual sense as well:

שמבחי' מצרים ערות הארץ ומ"ט שערי טומאה יצאו להיות עבדי ה'.

from the level of Egypt, "the nakedness of the land," and the forty-nine gates of impurity, they went out to be servants of G-d.

א"כ אין לך דבר גדול מזה אף שלא נשלמו עדיין עד קבלת התורה וע"ז גומרין את ההלל ביום צאתם ממצרים),

If so, there is nothing greater than this, even though they were not yet made complete until the receiving of the Torah; and for this the complete Hallel is said on the day of their going out of Egypt.)

**משא"כ בחג הסוכות שהוא אחר קבלת התורה שבחי' אהבה העליונה מאיר ומתפשט בהם בבחי' גדלות עד"מ אהבת האב לבנו הגדול שמתגלית ונמשך ממנה דברים גדולים כו' כנ"ל, ע"כ גומרין בהן את ההלל בכל ימי החג.**

**Whereas on the festival of Sukkos, which is after the receiving of the Torah, when the supernal love shines and spreads in them in a mode of maturity (gadlus), like a father's love for his grown son, which is revealed and from which great things are drawn, etc., as mentioned above, therefore the complete Hallel is said on them on all the days of the festival.**

**ובהקדמה זו מובן ג"כ הטעם שבשמע"צ נאמר עצרת תהיה לכם שמאיר ומתגלה לכם ממש משא"כ בשביעי של פסח נאמר עצרת לה' אלקיך שאינו מאיר ומתגלה בבחי' לכם כ" כ עד קבלת התורה,** [שבשמיני עצרת]

**And with this introduction the reason is also understood that of Shemini Atzeres it is said, "an Atzeres shall be for you": it shines and is revealed to you yourselves; whereas of the seventh** [day] **of Pesach it is said, "an Atzeres to Havayah your G-d," for it does not shine and become revealed in the mode of "for you" so much, until the receiving of the Torah.**

(ולכן נקרא שבועות עצרת בגמרא, ואמרו בו הכל מודים בעצרת דבעינן לכם כו'.

(And therefore Shavuos is called Atzeres in the Gemara, and they said of it, "All agree that on Atzeres we require 'for you' [as well]," etc.

ועיין ברבות בשה"ש [בשיר השירים] בפסוק מה יפו פעמיך אמר ר' [רבי] יהושע בן לוי ראויה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח אלא כו' ע"ש, הרי דחג השבועות הוא לגבי שבעת ימי הפסח דוגמת שמיני עצרת לגבי שבעת ימי הסוכות.

And see the Midrash Rabbah on Shir HaShirim, on the verse "How beautiful are your steps": Rabbi Yehoshua ben Levi said, "The Atzeres of the Festival ought to have been fifty days away, corresponding to the Atzeres of Pesach; but," etc.; see there. Thus the festival of Shavuos is, in relation to the seven days of Pesach, like Shemini Atzeres in relation to the seven days of Sukkos.

והיינו כנ"ל שבפסח לא נמשך הגילוי כ"כ [כל כך] בבחי' לכם עד חג השבועות שניתנה בו תורה, והנה בענין הלל פי' הרמ"ז [הרב משה זכות] פי' אמור דצ"ו תחלת ע"א שכן ההלל סודו להאיר במל' סוד אדני גימטריא הלל כו'. ולכן לא נאמר הלל גמור עד חג השבועות עכ"ל [עד כאן לשונו].

That is, as mentioned above, that on Pesach the revelation is not drawn so much in the mode of "for you" until the festival of Shavuos, on which the Torah was given. Now, regarding Hallel, the Ramaz explains (on Parshas Emor, folio 96, beginning of side a): "For indeed, the secret of Hallel is to illuminate Malchus, the secret of Ado-nai, which equals hallel in numerical value," etc.; "and therefore the complete Hallel was not said until the festival of Shavuos." End of quote.

וענין להאיר בשם אדי' י"ל [יש לומר] שיובן ממ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' שזהו כענין העונה אישר"ר [אמן יהא שמיה רבא] מברך בכל כחו כו' ע"ש.

And the matter of illuminating the Name Ado-nai can be understood from what is written in the discourse beginning "And now, let the power of Ado-nai be great," that this is like "one who answers 'Amen, yehei shmei rabba mevarach' with all his strength," etc.; see there.

ובספר מאורי אור אות ה' סי' י"ד כתב הלל נק' המלכות כי היא מהלל תמיד להוי', ויש הלל גמור מל' פרצוף שלם ויש הלל שאינו גמור חצי פרצוף מחזה ולתתא עכ"ל [עד כאן לשונו].

And in the book Me'orei Or, letter hei, section 14, he wrote: "Hallel is a name for Malchus, for she praises Havayah constantly. There is a complete Hallel: Malchus as a complete partzuf; and there is a Hallel that is not complete: half a partzuf, from the chest downward." End of quote.

והפרש זה הוא כענין מעלת בית ראשון על בית שני כמבואר בזח"ב [בזהר חלק ב'] שמות ד"ט ע"ב ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ע"ש שזהו כענין ה' עילאה והי' תתאה,

And this difference is like the superiority of the First Temple over the Second Temple, as is explained in the Zohar, Part II, Shemos, folio 9b, and in the Mikdash Melech there (see there), that this is like the upper hei and the lower hei.

ועד"ז כ' [כתב] בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך הלל. הלל גמור ושאינו גמור יש שפי' כי הגמור הוא בסוד הבינה ושאינו גמור בסוד המל'. והנכון הלל גמור לבנה במילואה והלל שאינו גמור בסוד פרצת הלבנה עכ"ל [עד כאן לשונו],

And along these lines he wrote in the Pardes, in Erchei HaKinuyim, under the entry hallel: "Complete Hallel and incomplete: there are those who explain that the complete is in the secret of Binah, and the incomplete in the secret of Malchus. But the correct [view] is: complete Hallel is the moon in its fullness, and incomplete Hallel is in the secret of the breach of the moon." End of quote.

ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] בשם המק"מ [המקדש מלך] שני הפירושים עולים בקנה א' דהלל גמור זהו כשהמל' מקבלת הארה גדולה עד שהיא במדרגת הבינה כענין לא זז מחבבה עד שקראה אמי כו')

And according to what is written in the name of the Mikdash Melech, the two explanations go together: complete Hallel is when Malchus receives a great radiance, until it is at the rung of Binah, as in "He did not cease cherishing her until He called her 'My mother,'" etc.)

(ועמ"ש מזה בד"ה שיר השירים בענין ב' הפירושים שבבחי' כלה לשון כלה שארי ולשון כלתה נפשי כו'. ועמ"ש סד"ה יגלה לן טעמיה בענין ביום ההוא יהיה כו'):

(And see what is written on this in the discourse beginning "Song of Songs," on the matter of the two meanings in the level of kallah (bride): the sense of "my flesh is consumed (kalah)" and the sense of "my soul longs (kalsah)," etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "May He reveal to us its reasons," on the matter of "On that day it will be," etc.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 8

# ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה׳...

## "Six Days You Shall Eat Matzos"

1 ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה׳ אלקיך לא תעשה מלאכה. להבין שבשמ״ע [שבשמיני עצרת] כתיב עצרת תהיה לכם וכאן כתיב עצרת לה׳ אלקיך.

"Six days you shall eat matzos, and on the seventh day, an atzeres (assembly) to Havayah your G-d; you shall do no work." We need to understand: of Shemini Atzeres it is written, "There shall be an atzeres for you," whereas here it is written, "an atzeres to Havayah your G-d."

וגם מהו ענין לא תעשה מלאכה דהל״ל [דהוה ליה למימר] מלאכת עבודה דהא מלאכת אוכל נפש מותר ביו״ט [ביום טוב].

Also, what is the meaning of "you shall do no work"? It should have said "work of labor" (meleches avodah), since work for preparing food (meleches ochel nefesh) is permitted on Yom Tov.

2 והענין דהנה בגמרא פ״ו דפסחים איכא פלוגתא דתנאי בענין יו״ט [יום טוב] דר״א [דרבי אליעזר] ס״ל [סבירא ליה / סבירא להו] או כולו לה׳ או כולו לכם.

The explanation is this: in the Gemara, chapter 6 of Pesachim, there is a dispute of Tannaim on the matter of Yom Tov. Rabbi Eliezer holds: either all of it for G-d, or all of it for you.

ור׳ [ורבי] יהושע ס״ל [סבירא ליה / סבירא להו] חציו לה׳ וחציו לכם ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר עצרת לה׳ אלקיך וכתוב אי אומר עצרת תהיה לכם ר״א סבר או כולו כו׳

And Rabbi Yehoshua holds: half of it for G-d and half of it for you. And both of them expounded the same Scripture: one verse says, "an atzeres to Havayah your G-d," and another verse says, "there shall be an atzeres for you." Rabbi Eliezer reasons: either all of it, etc.;

ור' [ורבי] יהושע סבר חלקהו חציו כו' ועכ"פ [ועל כל פנים] מדכתיב גבי שביעי של פסח לה' אלקיך מכלל דיש בו שייכות יותר להיות כולו לה' מבשמיני עצרת דכתיב לכם.

and Rabbi Yehoshua reasons: divide it, half, etc. At any rate, since regarding the seventh day of Pesach it is written "to Havayah your G-d," it follows that it has a greater connection to being entirely for G-d than Shemini Atzeres, of which "for you" is written.

3 ובזה יובן ג"כ מ"ש בו לא תעשה מלאכה דכיון דאי בעי עושה כולו לה' א"כ אסור בעשיית מלאכת אוכל נפש

With this we will also understand what is written of it, "you shall do no work." For since, if one wishes, one makes it entirely for G-d, then one is forbidden to do work for preparing food,

כדפסק המג"א [המגן אברהם] שהמתענה תענית חלום ביו"ט [ביום טוב] אסור בעשיית מלאכה אפי' [אפילו] מלאכת אוכל נפש וההי"ד [והדא הוא דכתיב] אם עושה כולו לה' אסור בעשיית מלאכה לגמרי.

as the Magen Avraham ruled: one who fasts a dream-fast (taanis chalom) on Yom Tov is forbidden to do work, even work for preparing food. And the same applies if one makes it entirely for G-d: one is forbidden to do work altogether.

4 והנה עיקר השמחה הוא לשמוח בו ית' כמאמר וישמחו בך ישראל. והנה הגם ששמחה זו צריך להיות כל השנה. עכ"ז [עם כל זה] היו"ט [היום טוב] נקרא מועדים לשמחה שאז השמחה של מצוה היא ביתר שאת ויתר עז.

Now, the essence of joy is to rejoice in Him, blessed be He, as it is said, "And Israel shall rejoice in You." Now, although this joy must be present all year, nevertheless Yom Tov is called "festivals for joy," for then the joy of a mitzvah is with surpassing loftiness and surpassing strength.

5 והטעם שהנה ע"י המצות הוא המשכת תוספת אור חדש באצילות וגם בכלים והנה הנפש אלקית נמשכה מפנימית הכלים.

The reason is that through the mitzvos an addition of new light is drawn down into the World of Atzilus (Emanation), and into the vessels as well. Now, the G-dly soul is drawn from the inner dimension (pnimiyus) of the vessels.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין מתגלה בה האור הנמשך ע"י המצות בבחינת גילוי להתלבש בתוכו בבחינת אור פנימי

Nevertheless, the light drawn down through the mitzvos is not revealed in it in the manner of revelation, to be enclothed within it as an inner light;

ואף ששרש הנפש אלקית היא מפנימית הכלים דבי"ע שבהן נמשך הגילוי ממש בפנימיות מ"מ בנפש האלקית אין מאיר כלל בבחינת פנימית רק בבחינת מקיף.

and even though the root of the G-dly soul is from the inner dimension of the vessels of Beriah, Yetzirah and Asiyah, in which the revelation is drawn truly inwardly, nevertheless in the G-dly soul it does not shine at all in an inward manner, only as an encompassing [light] (makif).

6 והיינו משום שהנפש הבהמית מכסה ומסתיר ומקפת וסובבת את הנפש האלקית בלתי תת מקום ליכנס בה האור בנפש האלקית בבחי' פנימית.

This is because the animal soul covers, conceals, encircles and surrounds the G-dly soul, giving no room for the light to enter into it, into the G-dly soul, in an inward manner.

וזהו הנה זה עומד אחר כתלנו כו' אך ביו"ט [ביום טוב] היא תוספת גילוי אור וע"ז מצחצח כלי הנה"ב [הנפש הבהמית] ג"כ.

And this is [the meaning of] "Behold, he stands behind our wall," etc. But on Yom Tov there is an added revelation of light, and through this it polishes the vessels of the animal soul as well.

7 וזהו משגיח מן החלונות כו' ולכן אז הן מועדים לשמחה שהשמחה היא בחינת גילוי כו'

And this is "gazing through the windows," etc. Therefore they are then "festivals for joy," for joy has the quality of revelation, etc.

ולכן הקריבו שלמי שמחה שזהו פעולה לנפש הבהמית ג"כ המסתרת ומעלמת על בחינת ניצוץ אלקי שבנפש האדם ומונעת שמחת ה' וע"י הקרבת האמורים והדם ע"ג [על גבי] המזבח נכללת ועולה נפש הבהמה לאש שלמעלה

Therefore they offered the peace-offerings of joy (shalmei simchah), for this is an action upon the animal soul as well, which hides and conceals the G-dly spark in a person's soul and holds back joy in G-d. And through the offering of the sacrificial portions (eimurim) and the blood upon the altar, the soul of the animal is included and rises to the fire above,

דהיינו למקור חוצבן מבחינת פני שור שבמרכבה העליונה ולכן ע"י אכילת בשר השלמים היו יכולים לשמוח בה' כי הבשר נעשה בחינת ממוצע כו'

that is, to the quarry from which they were hewn, from the level of the face of the ox in the supernal Chariot. Therefore, through eating the meat of the peace-offerings, they were able to rejoice in G-d, for the meat became an intermediary, etc.,

כידוע מענין חיות וכח שמקבל האדם שהוא מדבר מבחי' דצ"ח [דומם צומח חי] והיינו מפני שמקורם מאד נעלה מבחינת האדם בסוד אחור וקדם צרתני.

as is known concerning the life-force and strength that man, the speaking [being], receives from the inanimate, the vegetative and the animal. This is because their source is very much higher than the level of man, in the mystery of "Behind and before You formed me."

דהיינו שמקורם מעולם התהו רק שבבחינת שבה"כ [שבירת הכלים] נפלו וירדו מטה מטה להיות בחינת דצ"ח [דומם צומח חי] וע"י הקרבת האמורים והדם שנכללו ועלו למקורן נעשה הבשר ממוצע שיוכלו לשמוח בו יתי'

That is, their source is from the World of Tohu, only that, through the shattering of the vessels (sheviras hakeilim), they fell and descended lower and lower, to become inanimate, vegetative and animal. And through the offering of the sacrificial portions and the blood, which were included and rose to their source, the meat became an intermediary, so that they could rejoice in Him, blessed be He.

(ולכן שלמים לשון שלום כמ"ש ברבות פ' צו ספ"ט ובפ' נשא פי"ג דף רנ"ד ע"ב גבי ולזבח השלמים דקרבן נתנאל.

(Therefore shelamim is an expression of peace (shalom), as is written in the Midrash Rabbah, Parshas Tzav, at the end of section 9, and in Parshas Naso, section 13, folio 254, column b, on "and for the sacrifice of the peace-offerings" of Nesanel's offering.

וגם לשון שלימות כמש"ש [כמה שכתוב שם] דף רנ"ג ע"ד גבי ולזבח השלמים דקרבן נחשון ומש"ש [ומה שכתוב שם] שני שלומות היינו כמ"ש הזח"ג [הזהר חלק ג] בפ' ויקרא י"ב ב' שלים לעילא ושלים לתתא ופי' לתתא י"ל [יש לומר] כמ"ש במ"א בד"ה בחדש השלישי בפי' שלום בפמליא של מטה

And also an expression of wholeness (sheleimus), as is written there, folio 253, column d, on "and for the sacrifice of the peace-offerings" of Nachshon's offering. And what is said there, "two [kinds of] peace," is as written in the Zohar, Part III, Parshas Vayikra, [folio] 12b: "whole above and whole below." And the meaning of "below" may be explained as written elsewhere, in the discourse beginning "In the third month," on the meaning of "peace in the household below,"

דהיינו הארת כחות נפש האלקית בנפש הבהמית שלא יהא מונע ומעכב מצד הגוף ונפשו הבהמית כו' וכן כאן היינו להיות גילוי השמחה בה' גם בנפש הבהמית

namely, the shining of the powers of the G-dly soul in the animal soul, so that there be no hindrance or obstruction on the part of the body and one's animal soul, etc. And so too here: [the point] is that the joy in G-d be revealed in the animal soul as well.

וזהו כענין מ"ש במ"א בפי' שור הבר שהוא מלשון ובר לבב כך שלמי שמחה היינו בשר שכבר נתברר ע"כ נותן כח ועוז בנפש הבהמית ועמ"ש עוד סד"ה ושבתי בשלום אל בית אבי.)

**(ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך שלמים ובמא"א [ובמאורי אור] אות שי"ן סעיף מ"ה ובאות זי"ן סעיף וא"ו) ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] במסכת פסחים שלו דקנ"ו סע"א [סוף עמוד א] פי' שלמים ע"ד שיהיה השם שלם והכסא שלם**

**(And see the Pardes, in the Erchei HaKinuyim, under the entry shelamim, and Me'orei Or, the letter shin, section 45, and the letter zayin, section 6.) And the Shelah, in his Tractate Pesachim, folio 156, end of side a, explains shelamim along the lines that the Name be whole and the Throne whole.**

ועמ"ש מזה בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק וזהו שלמים ענין שלימות הרי מבואר ענין הקרבת שלמי שמחה בכל יו"ט [יום טוב]:

And see what is written on this in the discourse beginning "Remember what Amalek did to you." And this is shelamim: the matter of wholeness. Thus the matter of offering the peace-offerings of joy on every Yom Tov has been explained.

8 ב והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] העוה"ב [העולם הבא] אין בו לא אכילה כו'. ולפ"ד הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] קאי על עולם הנשמות

2. Now, our Sages, of blessed memory, said: "In the World to Come there is no eating," etc. According to the view of the Rambam, of blessed memory, this refers to the World of Souls.

והרמב"ן [והרבי משה בן נחמן] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] השיב עליו שאם כדבריו כן הוא א"כ מאי חידוש השמיענו הגמרא וכי שייך לנפש בלי גוף אכילה כו'. אלא מסיק שקאי על זמן תחיית המתים שיהיה האדם בגוף ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין בו לא אכילה כו'.

And the Ramban, of blessed memory, objected to him: if it is as he says, then what novelty did the Gemara teach us? Does eating, etc., have any relevance to a soul without a body? Rather, he concludes that it refers to the time of the Resurrection of the Dead, when man will be in a body, and nevertheless there will be no eating in it, etc.

9 והטעם דהנה בחינת אכילה הוא כמ"ש אכלו רעים שתו ושכרו דודים אכלו רעים לעילא הם בחינת חו"ב [חכמה ובינה].

The reason is that the aspect of eating is as it is written: "Eat, friends; drink and be intoxicated, beloved ones." "Eat, friends" is above: these are the level of Chochmah (wisdom) and Binah (understanding).

שתו ושכרו דודים לתתא הם בחינת זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שהם בחינת המדות חו"ג [חסד וגבורה] ורחמים. דהיינו שבכדי שיהיה בחי' רעים שהם בחינת חו"ב [חכמה ובינה] צ"ל בחינת אכילה.

"Drink and be intoxicated, beloved ones" is below: these are the level of Z'eir Anpin and Nukva, which are the level of the emotive attributes (middos), Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Rachamim (compassion). That is, in order for there to be the level of "friends," which are the level of Chochmah and Binah, there must be the aspect of eating.

10 ובכדי להיות בחי' מדות צ"ל בחי' שתיה

And for there to be the level of the emotive attributes (middos), there must be the aspect of drinking.

דהנה בו ית' שאין ערוך אליו יתברך לא שייך בו בחינת חסד ואפי' [ואפילו] בחינת חכמה וכולם בחכמה עשית כתיב שבחינת החכמה נקרא לגביה ית' בחי' עשייה ונקרא אדם דעשיה כו' כמאמר אנת חכים כו'.

For in Him, blessed be He, to Whom nothing compares, blessed be He, the level of Chesed (kindness) does not apply, nor even the level of Chochmah (wisdom). And it is written, "All of them You made with wisdom": for the level of Chochmah is called, relative to Him, blessed be He, the level of asiyah (making), and is called "the Adam of Asiyah," etc., as it is said, "You are wise," etc.

ולאו מכל אלין מדות איהו כלל כי המדות הן בחי' גבול ומדה בכדי ליתן שכר טוב לצדיקים שיוכלו לקבל שכר דהיינו ליהנות מזיו השכינה כו'. ולענוש לרשעים כו'

"And He is not of any of these attributes at all." For the attributes are a matter of limit and measure, in order to give good reward to the righteous, so that they can receive reward, that is, to delight in the radiance of the Shechinah (Divine Presence), etc., and to punish the wicked, etc.

שאם היו רחמים פשוטים בלי גבול ומדה הי' [היה] מרחם גם על הרשעים כו'.

For were there simple compassion, without limit and measure, He would have compassion on the wicked too, etc.

11 והנה אצלו ית' שהוא א"ס ואין ערוך אליו כו' בכדי שיהיה בחי' חו"ב [חכמה ובינה] ומדות צ"ל בחי' אכילה

Now, with Him, blessed be He, Who is the Infinite One (Ein Sof) and to Whom nothing compares, etc., in order for there to be the level of Chochmah (wisdom) and Binah (understanding) and the emotive attributes, there must be the aspect of eating,

דהיינו השפעה מלמעלה כמבואר בזהר וע"ח [ועץ חיים] אבא יונק ממזל החי' שהוא בחינת אכילה ויניקה ע"י המזלות כו'.

that is, an influx from above, as is explained in the Zohar and Etz Chaim: Abba draws nourishment from the eighth mazal, which is the aspect of eating and nursing through the mazalos, etc.

12 וזהו אכלו רעים לעילא. ובכדי להיות בחינת דודים שהם המדות צ"ל בחי' שתיה שהוא בחי' ירידת ההשפעה למטה מטה עד שיהיה בחי' מדות כמו למשל שהשתי' [שהשתייה] מוליך את המאכל למטה כי מים יורדים כו'.

And this is "Eat, friends" above. And in order for there to be the level of "beloved ones," which are the emotive attributes (middos), there must be the aspect of drinking, which is the descent of the influx lower and lower until there is the level of emotive attributes; as, by way of analogy, drink carries the food downward, for water goes down, etc.

13 וזהו שתו וגו' ושכרו הוא בחי' התגלות נכנס יין כו'. הרי נת' [נתבאר] ענין אכילה מהו.

And this is "Drink," etc. And "be intoxicated" is the aspect of revelation: "Wine enters," etc. Thus has been explained what the matter of eating is.

ועתה צ"ל ענין שביעי של פסח. כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בענין קי"ס [קריעת ים סוף] ראתה שפחה על הים כו'.

And now we need to understand the matter of the seventh day of Pesach. For our Sages, of blessed memory, said concerning the splitting of the Sea of Reeds: "A maidservant saw at the Sea," etc.

14 ולהבין היכן הוא מרומז בתורה שהי' [שהיה] גילוי אלקות גדול כ"כ [כל כך] דבשעת מ"ת [מתן תורה] כתיב פב"פ [פנים בפנים] דבר כו'. אבל כאן מהיכן למדו זה.

And we need to understand where it is alluded to in the Torah that there was so great a revelation of G-dliness. For at the time of the Giving of the Torah it is written, "Face to face He spoke," etc., but here, from where did they learn this?

אך הענין דהנה כתיב מה תצעק אלי כו' וגם כתיב ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.

The explanation, however, is this: it is written, "Why do you cry out to Me?" etc., and it is also written, "Havayah will fight for you, and you shall be silent."

כי הנה ידוע שהדבור הוא ע"י בחי' חכמה כמ"ש בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא כידוע ממשל התינוק שאינו יכול לדבר כו'

For it is known that speech comes through the level of Chochmah (wisdom), as it is written, "With wisdom He founded the earth": "Abba founded the Daughter"; as is known from the analogy of the infant who cannot speak, etc.

והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] חכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו כמשל מי שבא לפני מלך גדול כו'.

Now our Sages, of blessed memory, said: "A wise man does not speak in the presence of one who is greater than he," as in the analogy of one who comes before a great king, etc.

15 והיינו משום איידי דטריד למיבלע לא פליט כו'

This is because "while it is occupied with swallowing, it does not expel," etc.

וקי"ס [וקריעת ים סוף] שנגלה להם גילוי אלקותו יתי שלמעלה מבחי' חכמה לכן כתיב ואתם תחרישון בחינת שתיקה ולכן בתפלת שמו"ע [שמונה עשרה] ג"כ שהוא מעין אותו גילוי בחי' ביטול כו' אין משמיעין קול כו'.

And at the splitting of the Sea of Reeds, when there was revealed to them a revelation of His G-dliness, blessed be He, that is above the level of Chochmah (wisdom), therefore it is written, "and you shall be silent": the aspect of silence. And therefore in the prayer of Shemoneh Esreh too, which is akin to that revelation, the aspect of self-nullification (bittul), etc., one does not make one's voice heard, etc.

16 וזהו הפך ים ליבשה כו' שם נשמחה בו דהל"ל [דהוה ליה למימר] בקע ים כו'. אך דהנה ים הוא בחי' משפיע ויבשה הוא בחי' מקבל שהים משפיע לחלוחית בארץ והולידה והצמיחה כו'

And this is [the meaning of] "He turned the sea into dry land," etc., "there we will rejoice in Him." It should have said, "He split the sea," etc. But [the explanation is] that the sea is the aspect of a giver (mashpia) and dry land is the aspect of a receiver (mekabel), for the sea imparts moisture to the land, and makes it bring forth and sprout, etc.

כי כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת בחזרה לנחלים שאל"כ [שאם לא כן] היו הנחלים חריבים ויבישים וגם הענן מקבל ממימי אוקיינוס והרוה את הארץ והולידה כו'.

For "all the rivers go to the sea, yet the sea is not full; to the place where the rivers go, there they return to go" — back to the rivers, for otherwise the rivers would be parched and dry. And also the cloud receives from the waters of the ocean, and "waters the earth and makes it bring forth," etc.

17 ובהגלות נגלות גילוי גדול כנ"ל נהפך ים ליבשה וקמו כמו נד להיות להם חומה כו' בחי' אבן דומם איידי דטריד כו' כנ"ל.

And when a great revelation was openly revealed, as mentioned above, the sea was turned into dry land, and [the waters] stood up like a heap, to be a wall for them, etc.: the level of a stone, inanimate and silent (domem); "while it is occupied," etc., as mentioned above.

ואגלידו מיא מה שלא ראה יחזקאל גילוי גדול כ"כ [כל כך]

And "the waters congealed": what Yechezkel did not see, so great a revelation.

כי יחזקאל לא ראה כ"א פני אריה כו' בחי' התחלקות (וכמ"ש בד"ה כנשר יעיר) משא"כ בשעת קי"ס [קריעת ים סוף] הי' [היה] גילוי אלקותו יתי' שלמעלה מבחינת התחלקות כ"א בבחי' קרח דאגלידו מיא וקמו כמו נד כנ"ל

For Yechezkel saw only the face of a lion, etc., the aspect of division (and as is written in the discourse beginning "As an eagle stirs up"), whereas at the time of the splitting of the Sea of Reeds there was a revelation of His G-dliness, blessed be He, that is above the level of division, but rather in the aspect of ice (kerach): "the waters congealed" and stood like a heap, as mentioned above.

וכמ"ש ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח כו' קרח בחי' חרק.

And as it is written, "And the likeness over the heads of the chayah (living creature): a firmament, like the appearance of the ice," etc. Kerach (ice) is the aspect of chirik.

18 וזהו ויהי הענן והחושך ויאר כו'. ויאר לשון זכר קאי על החשך שהחשך האיר להם.

And this is [the meaning of] "And there was the cloud and the darkness, and it illuminated," etc. Vaya'er ("and it illuminated") is in the masculine form; it refers to the darkness: the darkness illuminated for them.

דהנה במעשה בראשית כתיב ויבדל אלקים בין האור כו' בחי' פרסא מפסיק בכדי להיות השתלשלות העולמות והתחלקות כו'

For in the account of Creation it is written, "And G-d separated between the light," etc.: the aspect of a dividing partition (parsa), so that there be the chain of descending worlds (hishtalshelus) and division, etc.

רק ביום א' משימ"ב [משמת ימי בראשית] שמשו אור וחושך בערבוביא ובכדי להיות השתלשלות כו' הבדיל כו'. ובשעת קי"ס [קריעת ים סוף] האיר בחי' החשך הנ"ל שהוא בחי' ישת חשך סתרו שלמעלה מבחי' השתלשלות

Only, on the first day of the six days of Creation, light and darkness served intermingled, and in order that there be hishtalshelus, etc., He separated, etc. And at the time of the splitting of the Sea of Reeds there shone the aspect of the darkness mentioned above, which is the aspect of "He made darkness His hiding place," which is above the level of hishtalshelus

(שמלמטה למעלה הוא נק' חשך משום דלית מחשבה תפיסא ביה כלל וכמ"ש מזה באריכות בד"ה שחורה אני ונאוה אש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה כו' ע"ש).

(for, from below to above, it is called darkness, because "no thought can grasp Him at all"; and as is written about this at length in the discourse beginning "I am black but comely": black fire upon white fire, etc.; see there).

ולכן לא הקריבו שלמי שמחה בשביעי של פסח (צ"ע [צריך עיון])

Therefore they did not offer the peace-offerings of joy on the seventh day of Pesach (this needs examination).

שבחינת השמחה של שביעי של פסח גדול כ"כ [כל כך] שאינה יכולה לבוא לבחינת התגלות בבחי' פנימית שהוא בחי' אכילה כ"א בבחי' מקיף עליהם מלמעלה ולכן כתיב שם נשמחה שם דייקא.

For the level of the joy of the seventh day of Pesach is so great that it cannot come into revelation in an inward manner, which is the aspect of eating, but only as an encompassing [light] (makif) over them from above. Therefore it is written, "There we will rejoice": "there," specifically.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עוה"ב [עולם הבא] אין בו לא אכילה כו'

And this is what our Sages, of blessed memory, said: "In the World to Come there is no eating," etc.

שלעוה"ב [שלעולם הבא] ג"כ יתגלה גילוי אלקותו מבחי' שלמעלה מהשתלשלות לכן לא יתגלה בבחי' אכילה פנימית כ"א בבחי' מקיף כנ"ל (וע' במא"א [במאורי אור] אות אלף סעיף קע"ח שכתב אכילה ושתיה הכל מחיבור זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כו')

For in the World to Come, too, there will be revealed a revelation of His G-dliness from the level that is above hishtalshelus; therefore it will not be revealed in the manner of inward eating, but only as an encompassing [light], as mentioned above. (And see Me'orei Or, the letter alef, section 178, which writes: eating and drinking all come from the union of Z'eir Anpin and Nukva, etc.)

וזהו ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים דהנה בגמ' [בגמרא] איכא פלוגתא חד אמר שמים קדמו כו'

And this is [the meaning of] "And the children of Israel walked on dry land in the midst of the sea." For in the Gemara there is a dispute: one says the heavens came first, etc.,

ואלו ואלו דברי אלקים חיים שבמעשה שמים קדמו ובמחשבה קדומה ארץ קדמה ובשעת קי"ס [קריעת ים סוף] שנתגלה בחי' מחשבה עילאה ששם ארץ קדמה לכן כתיב הלכו ביבשה בתוך הים היינו בבחי' יבשה שקדמה לשמים כנ"ל:

and both these and those are the words of the living G-d: for in deed the heavens came first, while in the primordial thought the earth came first. And at the time of the splitting of the Sea of Reeds, when the level of the supernal thought, where the earth comes first, was revealed, therefore it is written, "they walked on dry land in the midst of the sea," that is, in the aspect of dry land that preceded the heavens, as mentioned above.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 9

# ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי'...

## "Six Days You Shall Eat Matzos"

1 ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להוי' אלקיך לא תעשה מלאכה. הנה מצינו ששלשה ימים טובים נק' עצרת חג השבועות זמן מ"ת [מתן תורה] ושמע"צ [ושמיני עצרת] שהוא זמן שמחת תורה ושביעי של פסח.

"Six days you shall eat matzos, and on the seventh day [shall be] an Atzeres to Havayah your G-d; you shall not do work." Now, we find that three festivals are called Atzeres: the festival of Shavuos, the time of the Giving of the Torah; Shemini Atzeres, which is the time of Simchas Torah; and the seventh [day] of Pesach.

וגדול מה שנאמר בשביעי של פסח יותר ממה שנאמר בכולן שנאמר בו להוי' אלקיך ולא לכם כבשאר יו"ט [יום טוב] שיש בהם חציו לה' וחציו לכם כ"א כולו לה' והיא יום קי"ס [קריעת ים סוף]

And what is said of the seventh [day] of Pesach is greater than what is said of all of them, for of it is said "to Havayah your G-d," and not "for you," as with the other festivals, in which [it is] "half for G-d and half for you"; rather, all of it is for G-d. And it is the day of the Splitting of the Sea of Reeds.

וגדולה היתה ביזת הים כו' שהוא ענין העלאת ניצוצין כו' (ועיין ברבות שה"ש [שיר השירים] בפסוק תורי זהב ועמ"ש בד"ה נאוו לחייך בענין תורי זהב)

And "great was the plunder at the sea," etc., which is the matter of the raising of the sparks, etc. (And see Midrash Rabbah on Shir HaShirim, on the verse "Circlets of gold"; and see what is written in the discourse beginning "Your cheeks are comely," on the matter of "circlets of gold.")

וראתה שפחה על הים כו' קחם על זרועותיו, כמשל התינוק שאינו יכול לראות למרחוק והגביהו אביו לראות. והנה כתיב עד יעבור כו' עד יעבור כו' ב"פ [ב' פעמים].

And "a maidservant saw at the sea," etc.: "taking them upon His arms," like the parable of an infant who cannot see into the distance, and his father raised him up to see. Now, it is written, "until [Your people] cross over," etc., "until [the people] cross over," etc.: twice.

דהנה לעתיד כתיב והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לז׳ נחלים והדריך בנעלים (וע׳ ברבות ריש קהלת ס״פ הבל הבלים)

For regarding the Time to Come it is written, “And He will wave His hand over the River with the might of His wind, and strike it into seven streams, and make [them] tread in sandals” (and see Midrash Rabbah at the beginning of Koheles, at the end of the section “Vanity of vanities”);

וכתיב בתרי׳ [בתריה] אודך ה׳ כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני וכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות

and it is written right after it, “I will thank You, Havayah, for You were angry with me; Your anger will turn away, and You will comfort me.” And it is written, “As in the days of your going out of the land of Egypt, I will show him wonders.”

דהיינו כמו שעברו בני ישראל בעלותם ממצרים את מי ים סוף שהוא בחי׳ סופא דכל דרגין כן לע״ל [לעתיד לבוא] יעברו את הנהר להיות בבחי׳ עבר הנהר כמ״ש בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם והוא הנהר היוצא מעדן (ועמ״ש מזה בד״ה אם בחקתי)

That is: just as the children of Israel, when they went up from Egypt, crossed the waters of the Sea of Reeds (Yam Suf), which is the level of “the end (sofa) of all levels,” so in the Time to Come they will cross the River, to be at the level of “beyond the River,” as it is written, “Beyond the River your fathers dwelt of old”; and this is the river that goes out of Eden (and see what is written about this in the discourse beginning “If in My statutes [you walk]”).

וידוע שעדן הוא בחי׳ חכמה ואיזהו חכם הרואה את הנולד בבחי׳ ראי׳ [ראיה] ונהר היוצא מעדן הוא בחי׳ בינה שהוא בחי׳ שמיעה והבנה בהתבוננות בגדולתו ית׳.

And it is known that Eden is the level of Chochmah (wisdom), and “Who is wise? One who sees what is born,” at the level of sight; and the river that goes out of Eden is the level of Binah (understanding), which is the level of hearing and understanding, through contemplation of His greatness, may He be blessed.

והנה י״ס [י׳ ספירות] נגזר ל״ב גזרים למנין שבטי בנ״י [בני ישראל] כדכתיב לגוזר י״ס [י׳ ספירות] לגזרים כל״ח [כי לעולם חסדו] בכדי שכל שבט ושבט במסילתו יכון כל חד לפום שיעורא דילי׳ [דיליה]

Now, the Sea of Reeds was cut into twelve parts, according to the number of the tribes of the children of Israel, as it is written, “To Him who cut the Sea of Reeds into parts, for His kindness is forever,” so that each and every tribe would be set on its own path, “each one according to his own measure”

(ועמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית) ולעתיד כתיב והכהו לז' נחלים כנגד בחי' ז' רועים ג' אבות וד' אמהות,

(and see what is written in the discourse beginning "A psalm, a song for the dedication of the House"). And regarding the Time to Come it is written, "and strike it into seven streams," corresponding to the level of the seven shepherds: the three Patriarchs and the four Matriarchs.

(עמ"ש מענין ז' רועים בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב כולה כו' ושבעה נרותיה עליה. ועמ"ש בד"ה והיה אור הלבנה בענין שבעתים כאור שבעת הימים).

(See what is written about the seven shepherds in the discourse beginning "I saw, and behold, a menorah all of gold," etc., "and its seven lamps upon it." And see what is written in the discourse beginning "And the light of the moon shall be," on the matter of "sevenfold, as the light of the seven days.")

והנה עתה בזמן דעכשיו לא נתגלה בחי' עבר הנהר הנ"ל אבל לע"ל [לעתיד לבוא] כתיב אראנו נפלאות אראנו בחי' ראיה כנ"ל.

Now, at this time, in the present, the level of "beyond the River" mentioned above is not revealed; but regarding the Time to Come it is written, "I will show him wonders": "I will show him," the level of sight, as mentioned above.

וזהו אודך ה' כי אנפת בי דהיינו יסורים קושי השעבוד פרנסה ולכן ישוב אפך ותנחמני שע"י שסבלנו העוני והדוחק נזכה לבחי' התגלות בחי' בעבר הנהר כנ"ל.

And this is [the meaning of] "I will thank You, Havayah, for You were angry with me": that is, sufferings, the hardship of the subjugation, [and of] livelihood; and therefore "Your anger will turn away, and You will comfort me": for through having endured the poverty and the distress, we will merit the level of revelation of the level of "beyond the River," as mentioned above.

2 וזהו ששת ימים תאכל מצות ולא ז' ימים כי הפ' הזה נאמר על העתיד שיום הז' יהי' [יהיה] עצרת להוי' אלקיך בחי' עבר הנהר היוצא מעדן שאין בו לא אכילה כו'

And this is [why it says] "Six days you shall eat matzos," and not seven days: for this verse is said about the future, when the seventh day will be "an Atzeres to Havayah your G-d," the level of "beyond the River" that goes out of Eden, in which there is no eating, etc.;

לכן לא יהי׳ [יהיה] בו אכילת מצה לחם עוני, ולכן כתיב ל״ת [לא תעשה] מלאכה סתם ולא מלאכת עבודה כדכתיב בשאר ימים טובים שהותרה בהם אוכל נפש.

therefore there will be no eating of matzah, "the bread of poverty," on it. And therefore it is written, "you shall not do work," without qualification, and not "laborious work," as is written of the other festivals, on which [preparing] food for a person (ochel nefesh) was permitted.

אבל ביום הז׳ הנ״ל לעתיד לבא לא תעשה מלאכה סתם אפילו מלאכת אוכל נפש נמי במשמע לפי שאין בו לא אכילה כו׳ כנ״ל.

But on the seventh day mentioned above, in the Time to Come, "you shall not do work" without qualification: even work for ochel nefesh is also implied, since on it there is no eating, etc., as mentioned above.

3 והנה הגם שבלילות הראשונות של פסח נתגלה בחינת מוחין דגדלות כידוע רק שזה היה לפי שעה בבחי׳ דילוג שלא כדרך הטבע

Now, although on the first nights of Pesach the level of the mature intellect (mochin degadlus) was revealed, as is known, this was only for the moment, in the manner of a leap (dilug), not in the way of nature;

ולכן צ״ל ספירת העומר אחר בחינת התגלות הנ״ל היום יום א׳ כו׳ היינו כדי להמשיך במעט מעט אגרשנו,

and therefore there must be the Counting of the Omer after the level of revelation mentioned above, "Today is one day," etc.: that is, in order to draw [it] down in [the manner of] "Little by little I will drive them out"

(ר״ל [רוצה לומר] שבכל יום נעשה בירור מדה א׳ מהמדות שבנפש הבהמית ע״י המשכת היום יום כו׳).

(that is to say, that on each day the refinement (birur) of one of the emotive attributes (middos) in the animal soul is accomplished, through the drawing-down of "Today is [such-and-such a] day," etc.).

ולמשל כמו א׳ שנתן מתנה לחבירו כיס מלא זהובים שמתחלה מקבל המתנה בפעם א׳ בכלל ואח״ז [ואחר זה] הוא סופר ומונה הזהובים מעט מעט בפרט

By way of analogy, it is like one who gave his friend a gift, a purse full of gold coins: at first the recipient receives the gift at one time, in general, and after this he counts and tallies the gold coins little by little, in particular.

(ועמ״ש ר״פ שלח בענין עגולים ויושר שהוא ג״כ כענין כלל ופרט ועמ״ש סד״ה כנשר יעיר):

**(And see what is written at the beginning of Parshas Shelach on the matter of igulim and yosher (circles and line), which is also like the matter of general and particular; and see what is written at the end of the discourse beginning "As an eagle stirs up [its nest]."**)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 10

# להבין מפני מה יו"ט דפסח הוא ביום שנעשה...

## To Understand Why the Yom Tov of Pesach Is on the Day of the Miracle

1 להבין מפני מה יו"ט [יום טוב] דפסח הוא ביום שנעשה הנס משא"כ בחנוכה ופורים שהן ביום המנוחה.

We need to understand why the Yom Tov of Pesach is on the day on which the miracle took place, whereas Chanukah and Purim are on the day of rest.

(ועמ"ש בפ' וישב סד"ה כה אמר כו' ונתתי לך מהלכים כו'). ויובן בהקדים ענין ממלא וסובב.

(And see what is written in Parshas Vayeshev, at the end of the discourse beginning "Thus says," etc., "and I will give you places to walk," etc.) This will be understood by first introducing the matter of the light that fills (memalei) and [the light that] encompasses (sovev).

ממלא פי' אור וחיות הנמשך ממדרגה למדרגה עולם הנשמות ואח"כ מלאכים עד שנמשך בעוה"ז הגשמי שהרי נודע שהעוה"ז מקבל מע' שרים והשרים מקבלים מן המלאכים גבוה מעל גבוה שעליו.

Memalei means the light and life-force (chayus) that is drawn down from level to level: the world of the souls, and afterwards the angels, until it is drawn down into this physical world. For it is known that this world receives from the seventy princes, and the princes receive from the angels, "one higher than the high," [each from the one] above it.

אבל הסובב הוא בחי' האור והחיות שאינו נמשך ע"י הדרגה מזה לזה אלא לכולם כאחד עד"מ בנפש יש ג"כ ב' מיני השפעות החיות א' הנמשך ממדרגה למדרגה משכל למדות וממדות למחשבה וממחשבה לדבור כו'

But sovev is the level of the light and life-force that is not drawn down by gradation from one to the next, but to all of them as one. By way of analogy, in the soul, too, there are two kinds of flow of life-force: one, that which is drawn down from level to level, from intellect to the emotive attributes (middos), and from the emotive attributes to thought, and from thought to speech, etc.;

והב' המאיר על כולם כאחד שלא ע"י המשכה בהדרגה מזה לזה,

and the second, that which shines upon all of them as one, not by being drawn down by gradation from one to the next.

והוא שאנו רואים כשיעלה ברצונו שבמוחו לפעול איזה דבר ברגלו אזי תפעל הרגל מיד כרגע ממש מבלי שהיית זמן מה עד שיומשך בה הארה מן המוח ע"י השתלשלות כסדר המדרגות היינו בהכרח מפני שהארת המוח מאיר בה ג"כ שלא ע"י הדרגה זו כו'.

This is what we see: when it arises in the will that is in his brain to do something with his foot, the foot acts at once, truly in an instant, without any lapse of time until a radiance from the brain is drawn into it through a chain of descent (hishtalshelus) in the order of the levels. This is necessarily because the radiance of the brain also shines into it not by way of this gradation, etc.

2 וכן יש למעלה ב' מיני השפעות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] היא ההארה שבבחי' גילוי ונמשך כסדר המדרגות וע"ז כתיב מלא כל הארץ כבודו וכבודו היינו זיו כו',

So too above there are two kinds of flow. The light that fills all worlds (memalei kol almin) is the radiance that is in a state of revelation and is drawn down in the order of the levels; of this it is written, "The whole earth is full of His glory," and "His glory" is the radiance (ziv), etc.

אבל הסובב הוא שאינו מתגלה ממש רק בבחי' חיצוניות אבל שלא ע"י הדרגה וכולא שוים קמי' [קמיה] נשמות ומלאכים רוחניות וגשמיות ואפי' [ואפילו] קליפות וכמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא אני מהו"ע [מהותו ועצמותו] ית' מלא השמים וארץ בשוה ממש (ועמ"ש מזה בד"ה ויקח קרח).

But the light that encompasses (sovev) is that which is not truly revealed, except in the manner of the outer dimension (chitzoniyus), yet not by gradation, and all are equal before Him: souls and angels, the spiritual and the physical, and even the kelipos (husks). As it is written, "I fill the heavens and the earth": "I," His being and essence, blessed be He, fills heaven and earth truly equally. (And see what is written about this in the discourse beginning "And Korach took.")

והנה בפסח כתיב ופסח ה' על הפתח. פי' שהי' [שהיה] הנס ע"י התגלות הארה בבחי' דילוג שלא ע"י השתלשלות ממדרגה למדרגה

Now, of Pesach it is written, "And Havayah will pass over the doorway." This means that the miracle came about through the revelation of a radiance in the manner of leaping over, not through a chain of descent (hishtalshelus) from level to level;

והיינו בחי' סוכ"ע כמ"ש ועברתי אני ולא מלאך כו', והטעם שהי' צ"ל כן ולא כמו במחנה סנחריב שנאמר ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וכן בסיסרא כו' כי שם הי' [היה] רק שליחות בלבד לדבר מוכן צא ופגע בהם,

and this is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), as it is said, "And I will pass through": I, and not an angel, etc. And the reason it had to be so, and not as with the camp of Sennacherib, of which it is said, "An angel of Havayah went out and struck the camp of Assyria," and likewise with Sisera, etc., is that there it was only a mission, and nothing more, for a matter already prepared: "Go and strike them."

משא"כ במצרים מכת בכורות כל בכור וצריך הבחנה לידע מי הוא הבכור לאב שהיו שטופי' [שטופים] בזמה

This is not so in Egypt: the plague of the firstborn, "every firstborn," and discernment was needed to know who was the firstborn of the father, since they were steeped in lewdness;

ואפי' [ואפילו] בכור לאם ג"כ קשה לידע שהרי מהם שהיו זקנים ואין זה בכח המלאך להבחין,

and even the firstborn of the mother was also hard to know, for some of them were old. And it is not within the power of an angel to discern this.

ומ"ש בספרים טעם משום שהמלאך אינו יכול לירד כ"כ [כל כך] במקום טומאה. דחוק. שהרי מחנה אשור תוכיח.

As for the reason given in the books, that an angel cannot descend so far into a place of impurity, it is forced, for the camp of Assyria proves [otherwise].

אך איך שיהיה הטעם הכוונה הכל א' שאז הי' [היה] גילוי מבחי' סוכ"ע וזהו אני מהו"ע [מהותו ועצמותו] ית' ולא מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

But whatever the reason may be, the intent is all one: that then there was a revelation from the level of the light that encompasses all worlds, and this is "I," His being and essence, blessed be He, and not from the level of the light that fills all worlds.

3 ועם כל זה יובן הקושיא הנ"ל. כי הנה היו"ט [היום טוב] הוא ענין השראת קדושה עליונה וא"א להיות גילוי זה והשראה זו עד שיעבירו מתחלה החיצונים המונעים. כמ"ש ובערת הרע כו'.

With all this, the question raised above will be understood. For Yom Tov is the matter of the resting of supernal holiness, and this revelation and this resting cannot take place until the outer forces (chitzonim) that obstruct [it] are first removed, as it is written, "And you shall eradicate the evil," etc.

ולכן גבי פורים מתחלה הרוג בשונאיהם ע"ה אלף שהיו עמלקים שהיא קליפה עצומה. כדכתיב ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד וכתיב מחה תמחה כו' ועשרת בני המן.

Therefore, regarding Purim, first [came] "the slaying of their enemies, seventy-five thousand," who were Amalekites, which is a mighty kelipah (husk), as it is written, "Amalek was the first of the nations, and his end shall be everlasting destruction," and it is written, "You shall surely blot out," etc.; and the ten sons of Haman.

4 ואח"כ עשו יום משתה ושמחה ומשלוח מנות כו' התגלות הקדושה, ועד"מ המלך כשרוצה להיות לו דירה בבית חדש אזי מתחלה צריך לנקותה מכל טינוף ולכלוך כו'

And afterwards they made [it] "a day of feasting and gladness, and sending portions," etc.: the revelation of holiness. By way of analogy, when a king wishes to have a dwelling in a new house, it must first be cleaned of all dirt and filth, etc.

ולכן היה זה בשני ימים יום א' ההעברה ואח"כ למחרתו הגילוי והיינו לפי שהי' [שהיה] הגילוי מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שהוא ע"י הדרגה תחלה מעביר כו' וא"א להיות שניהם בבת אחת.

Therefore this took place over two days: one day the removal, and afterwards, on the next day, the revelation. This is because the revelation was from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is by gradation: first it removes, etc., and it is impossible for both to be at once.

אבל נס דפסח שהיה ע"י גילוי בחי' סוכ"ע שאינו בבחינת התחלקות ומאיר לכולם כאחד ע"כ יכול להיות שני דברים אלו בנושא א' נגוף למצרים מכת בכורות והתגלות הקדושה לישראל עד שאמרו הלל כו',

But as for the miracle of Pesach, which came through the revelation of the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is not in a state of division and shines to all as one, therefore these two things could be in a single subject: the smiting of Egypt with the plague of the firstborn, and the revelation of holiness to Israel, until they said Hallel, etc.;

ומ"ש בספרים שזה היה קודם חצות וזה לאחר חצות אינו אלא הכל היה בזמן א'.

and as for what is written in the books, that this was before midnight and that after midnight, it is not so; rather, all of it was at one time.

(ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] בענין זכור ושמור בדבור אחד נאמרו סד"ה זכור את יום השבת יעו"ש [ייעויין שם]).

(And see what is written along these lines on the matter of "'Remember' and 'Keep' were said in a single utterance," at the end of the discourse beginning "Remember the Shabbos day"; see there.)

אך להבין מאחר שהסובב הוא השוה ומשוה כו' כנ"ל ולפניו כחשכה כאורה ואם צדקת כו' וא"כ איך משם ממש יומשך להיות נגוף למצרים כו'.

But [we need] to understand: since sovev is "the One who is equal and makes equal," etc., as mentioned above, and before Him "darkness is as light," and "If you are righteous," etc., then how could the smiting of Egypt, etc., be drawn from there itself?

אך הענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] בפי' עבדים היינו כו' ויוציאנו הוי' אלקינו או"א [אבא ואימא] שהלבישו לזרועות דא"א.

But the matter is [understood] according to what is written in Pri Etz Chaim, in the explanation of "We were slaves," etc., "and Havayah our G-d brought us out": Abba and Imma, who enclothed the arms of Arich Anpin.

פי' כי הנה ישראל שרשן מבחי' פנים כמ"ש יאר ה' פניו אליך ומצרים שרשם מבחי' אחוריים עורף פרעה אותיות הערף כו'

The explanation is: Israel's root is from the level of the Face (panim), as it is written, "May Havayah make His face shine upon you," whereas Egypt's root is from the level of the back (achorayim), the nape: Pharaoh (פרעה) has the letters of ha-oref (הערף), "the nape," etc.

ולפי שהיו בבחי' הסתר פנים לפי שנאמר וימת יוסף וכל אחיו כו' וההשפעה נמשכה מבחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפוי ע"כ עבדים היינו לפרעה המקבל ג"כ מבחי' עורף כו'.

And because they were in a state of the hiding of the Face, since it is said, "And Yosef died, and all his brothers," etc., and the flow was drawn down from the level of the back, "like one who throws [something] behind his shoulders," therefore "we were slaves to Pharaoh," who also receives from the level of the nape, etc.

אבל אח"כ ויוציאנו ה' אלקינו או"א [אבא ואימא] שהלבישו כו' שיומשך ההשפעה בבחי' יאר ה' פניו וע"ז נמשך אתנו סלה.

But afterwards, "and Havayah our G-d brought us out": Abba and Imma, who enclothed, etc., so that the flow would be drawn down in the manner of "May Havayah make His face shine," and through this it was drawn down "with us, selah."

אע"ג [אף על גב] דבבחי' סובב כולא עלמין מצד עצמו נאמר כחשכה כאורה כנ"ל אבל הרי הסובב מאיר ע"י בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שהרי מן החלל נמשך הקו כו'

Even though, regarding the level of the light that encompasses all worlds as it is in itself, it is said, "darkness is as light," as mentioned above, yet sovev in fact shines through the level of the light that fills all worlds; for from the vacated space (chalal) the kav (line of light) is drawn, etc.

ומצד התלבשות זו בבחי' ממלא או"א [אבא ואימא] שהלבישו כו' נמשך שהוציאנו ממצרים מעבדות לחירות

And by virtue of this enclothement in the level of memalei, Abba and Imma who enclothed, etc., it came about that He brought us out of Egypt, from slavery to freedom.

(ועמ"ש בפ' וישלח בד"ה ויאבק איש עמו גבי אם תגבי' [תגביה] כנשר משם אורידך, ובפ' מקץ בד"ה כי עמך מקור חיים בפי' השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל.

(And see what is written in Parshas Vayishlach, in the discourse beginning "And a man wrestled with him," regarding "If you soar like the eagle, from there I will bring you down"; and in Parshas Miketz, in the discourse beginning "For with You is the source of life," on the explanation of "Look down from Your holy dwelling, from heaven, and bless Your people Israel."

ולעיל סד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו גבי אני הוא ולא אחר. ובד"ה ואכלתם אכול גבי אשר עשה עמכם להפליא. וסד"ה שימני כחותם. ועמ"ש מענין שהסובב מאיר ע"י בחי' ממלא בד"ה יביאו לבוש מלכות כו'.

And above, at the end of the discourse beginning "To understand what is said in the Haggadah, 'This matzah,'" regarding "I am He, and not another"; and in the discourse beginning "And you shall eat, eating," regarding "who has dealt wondrously with you"; and at the end of the discourse beginning "Set me as a seal." And see what is written on the matter of sovev shining through the level of memalei in the discourse beginning "Let them bring royal apparel," etc.

ועמ"ש במ"א ע"פ הזהר ר"פ ויקרא בענין שאל לך אות כו' שהנסים באים בשני מדרגות. הא' ע"ד העמק שאלה והיינו מאות ה' בתראה שמתלבשת בלבושי הטבע, והב' ע"ד הגבה למעלה כנסים דיצי"מ [דיציאת מצרים] וקי"ס [וקריעת ים סוף] שיוצאים לגמרי מדרכי הטבע

And see what is written elsewhere on the Zohar at the beginning of Parshas Vayikra, on the matter of "Ask for yourself a sign," etc., that miracles come on two levels. The first is in the manner of "ask it in the depth," and this is from the final letter hei, which is enclothed in the garments of nature; and the second is in the manner of "in the height above," like the miracles of the Exodus from Egypt and the Splitting of the Sea of Reeds, which depart entirely from the ways of nature.

והיינו לפי שהוא נמשך מגילוי בחי' סוכ"ע רק שמאיר ע"י בחי' ממלא וזהו הגבה למעלה דא אות יו"ד דשם הוי' והיינו ענין או"א [אבא ואימא] שהלבישו כו' כנ"ל):

This is because it is drawn from the revelation of the level of the light that encompasses all worlds, only that it shines through the level of memalei. And this is "in the height above": this is the letter yud of the Name Havayah; and this is the matter of Abba and Imma, who enclothed, etc., as mentioned above.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 11

# הים ראה וינוס כו'

## "The Sea Saw and Fled"

◇

1 הים ראה וינוס כו'. ההרים רקדו כאילים כו'. והנה צ"ל למה ההרים רקדו והים ראה וינוס.

"The sea saw and fled," etc. "The mountains danced like rams," etc. Now, we need to understand why the mountains danced and the sea saw and fled.

ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] במסכת פסחים שלו פי' כי הניסה הוא העבודה מיראה והריקוד הוא העבודה מאהבה. והוא בחי' שר ובחי' עבד.

The Shelah, in his tractate Pesachim, explains that the fleeing is service out of awe, and the dancing is service out of love. This is the level of a minister and the level of a servant.

והנה בהתגלות המלך אזי בחי' שר שעבודתו בשמחה תגדל שמחתו וזהו ההרים שהם מדות דאצילות שמשם שרש הנשמות הנקי' אחים למקום כשר לפני המלך ולכן רקדו.

Now, when the king is revealed, then for the level of a minister, whose service is with joy, his joy grows greater. This is "the mountains," which are the emotive attributes (middos) of Atzilus, from which stems the root of the souls that are called "brothers" to the Omnipresent, "like a minister before the king"; and therefore they danced.

ובחי' עבד שעבודתו ביראה אזי בהתגלות המלך תפול האימה והפחד ביותר וזהו הים שמשם שרש בחי' כעבד לפני המלך ראה וינוס כו'

And for the level of a servant, whose service is with awe, when the king is revealed the dread and the fear fall all the more. This is "the sea," from which stems the root of the level of "like a servant before the king": it "saw and fled," etc.

(ועמ"ש מענין שר ועבד סד"ה רני ושמחי בת ע"ש בד"ה הנה בת כו'. ועיין רבות בשלח פכ"א מפני מה אתה בורח אמר לו הים מפני אלוה יעקב מפני יראתו של הקב"ה והוא ע"ד וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק,

(And see what is written on the subject of a minister and a servant at the end of the discourse beginning "Sing and rejoice, O daughter"; see there, in the discourse beginning "Now, 'daughter,'" etc. And see [Midrash] Rabbah, Beshalach, section 21: "Why are you fleeing?" The sea said to him, "Before the G-d of Yaakov, out of awe of the Holy One, blessed be He." And this is along the lines of "And the people saw, and they trembled and stood at a distance."

ועיין עוד מענין הים ראה וינוס ברבות במדבר פרשה א' דר"ט ג' ובפ' עקב גבי אתה עובר היום את הירדן דף רצ"ב ג'. מקץ ס"פ פ"ז [פרק ז] זח"ב [זהר חלק ב'] מ"ט סע"א [סוף עמוד א] ר"ל ע"ב).

And see further on the subject of "The sea saw and fled" in [Midrash] Rabbah, Bamidbar, section 1, folio 209, column 3; and in Parshas Eikev, regarding "You are crossing the Jordan today," folio 292, column 3. Mikeitz, end of section 87. Zohar, Part II, 49, end of side a; 230b.)

ולהבין זה בתוספת ביאור הנה מתחלה יש להקדים ענין שביעי של פסח שבו נקרע הים ומבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] שהוא ג"כ ענין לידת הנשמות.

To understand this with further explanation, we must first preface the matter of the seventh day of Pesach, on which the sea was split; and it is explained in Pri Etz Chaim that it is also the matter of the birth of the souls.

וז"ש [וזהו שכתוב] ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים. והענין כי נשמות ישראל עלו במחשבה ואז נק' אחים ורעים להקב"ה.

This is [the meaning of] what is written, "And the children of Israel walked on dry land in the midst of the sea." The explanation is that the souls of Israel arose in [G-d's] thought, and then they are called "brothers and friends" to the Holy One, blessed be He.

ופי' אחים ורעים היינו להיות כי קוב"ה [קודשא בריך הוא] הוא בחינת אור א"ס ב"ה כשמלובש במדות דאצילות

The meaning of "brothers and friends" is this: since the Holy One, blessed be He, is the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, as it is vested in the emotive attributes of Atzilus;

כי א"ס ב"ה בעצמו לאו מכל אינון מדות איהו כלל ולא יתכן על העצמות קריאת שם כלל אלא רק על בחי' התגלותו ואז נק' הוי' יו"ד חכמה ה' בינה כו'.

for the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, in Himself "is not of any of these attributes at all," and no name at all can apply to the Essence, but only to the level of His revelation; and then He is called Havayah: yud, Chochmah (wisdom); hei, Binah (understanding), etc.

2 והנה ס"ר נשמות ישראל שנמשכים מס"ר אותיות המחשבה נק' אחים לקוב"ה [לקודשא בריך הוא] שהם המדות וכמו עד"מ במחשבת שכל שהאותיות הם כעצם א' עם מהות השכל שבתוכם וכן מחשבת המדות עם המדות כו'

Now, the six hundred thousand souls of Israel, which are drawn from the six hundred thousand letters of thought, are called "brothers" to the Holy One, blessed be He, that is, to the emotive attributes; just as, by way of analogy, with the thought of an intellectual concept, where the letters are as one substance with the essence of the intellect within them, and likewise the thought of the emotive attributes with the emotive attributes, etc.

ואז הם בחי' אלקות ממש כי באצילות איהו וחיוהי וגרמוהי חד כמ"ש במ"א

And then they are on the level of actual G-dliness, for in the World of Atzilus (Emanation) "He, His life-forces and His vessels are one," as is explained elsewhere

(ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת ובד"ה אני ישנה גבי רעיתי ובד"ה שחורה אני גבי בנות ירושלים וע"פ ושמתי כדכד)

(and see what is written in Parshas Yisro, in the discourse beginning "Remember the Shabbos day"; and in the discourse beginning "I sleep," regarding "my companion"; and in the discourse beginning "I am black," regarding "daughters of Jerusalem"; and on the verse "And I will make [your windows] of kadkod").

ובכדי שתתהוה הנשמה בבחי' יש להיות בחי' נברא שהוא בחי' נפרד מאין ממש שהרי בהיותה באצילות היא בחי' אלקות ממש כי גם מה שנקרא בשם אותיות מחשבה הכל לשכך האזן. אבל כי לא מחשבותי מחשבותיכם כתיב

And in order for the soul to come into being as a something (yesh), to be on the level of a created being, which is something separate, from actual nothing (ayin) — for while it is in Atzilus it is actual G-dliness, since even what is called by the name "letters of thought" is all only to accommodate the ear, but it is written, "For My thoughts are not your thoughts" —

הוא ע"י מדת מלכותו יתי' (וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה איהו וחיוהי)

[this] is through the attribute of His Malchus (sovereignty), may He be blessed (as is explained in Iggeres HaKodesh, in the letter beginning "He and His life-forces"),

שהיא הנק' לבוש להעלים ולהסתיר עד שיוכל להיות בחי' יש וכמ"ש ה' מלך גאות לבש כי מדת המלוכה היא הלבוש הגורם להיות התהוות היש

which is what is called a "garment," to hide and to conceal, until there can be the level of a something (yesh); as it is written, "Havayah reigns; He has garbed Himself in majesty." For the attribute of kingship is the garment that brings about the coming into being of the something (yesh),

כי אין מלך בלא עם והיינו נפרדים דוקא שעליהם יתכן המלוכה להיות בבחי' התנשאות עליהם והם יהיו באימה כו' שהרי על מאה בנים לא יקרא האב מלך.

for "there is no king without a people," that is, specifically separate beings, over whom kingship can apply, being in a state of exaltation over them, while they will be in dread, etc.; for over a hundred sons a father is not called a king.

ולכן נק' המל' ים. (ועמ"ש בד"ה מי מנה עפר יעקב בענין והים עליהם מלמעלה).

Therefore Malchus is called "sea." (And see what is written in the discourse beginning "Who has counted the dust of Yaakov," on the subject of "and the sea was upon them, above.")

כי הנה כל מה שיש ביבשה יש בים רק שאין נראין לעין כי מי הים מכסים עליהם,

For everything that is on dry land is in the sea, only they are not visible to the eye, because the waters of the sea cover them.

וכך למעלה הנה אותיות יהי אור יהי רקיע המחיה את כל העולמות הם באצילות והים שהוא המל' מכסה עליהם בלתי יתגלו לנבראים המתהווים מהם

So too above: the letters of "Let there be light," "Let there be a firmament," which give life to all the worlds, are in Atzilus, and the sea, which is Malchus, covers them, so that they are not revealed to the created beings that come into being from them.

שאם היו מתגלים היה הגשמיות בטל ברוחניות כמשל ביטול זיו השמש במאור עצמו ואינו נראה ליש אלא במקום שאין המאור נראה כו'.

For were they revealed, the physical would be nullified in the spiritual, as in the analogy of the nullification of the sun's radiance within the luminary itself, where it is not seen as something (yesh) except in a place where the luminary is not seen, etc.

כך גשמיות המתהווה היה בטל למקורו הוא רוחניות המהוה וא"א להיות מציאת נשמה ומלאך שהם בחי' נפרדים רק שהם באהבה כו' אלא כשאין האלקות בגילוי בראי' [בראיה] ממש.

So too, the physical that comes into being would be nullified to its source, which is the spiritual that brings it into being; and there could not be the existence of a soul and an angel, which are separate beings, only that they are in love, etc., except when G-dliness is not revealed to actual sight.

והעלם והסתר זה הוא ע"י המל' כי זה כלל גדול שהמל' היא הגורמת להיות בחי' יש כנ"ל

This hiddenness and concealment is through Malchus; for this is a great principle: Malchus is what brings about the level of a something (yesh), as explained above.

ונק' לכך אימא תתאה מטרוניתא אם אם הבנים כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] בשם הזהר (ועמ"ש בביאור ע"פ יונתי בענין יפתי ובמ"א ע"פ למען תירא לקמן בפ' ואתחנן).

Because of this it is called "the lower mother" (Imma Tata'ah), "the Matron" (Matronisa), "mother," "mother of the children," as is written in Sefer Shel Beinonim [the Tanya] in the name of the Zohar. (And see what is written in the explanation of the verse "My dove," on the subject of "my fair one"; and elsewhere, on the verse "So that you may fear," below in Parshas Vaeschanan.)

ולכן הנשמה היא בבחי' עיבור במל' כי בשמע"צ [בשמיני עצרת] שאומרים מוריד הגשם נמשכים הנשמות ברחם הנוק' [הנוקבא] ושוהים שם ז' חדשים עד ז' של פסח זמן הלידה.

Therefore the soul is in a state of gestation within Malchus: for on Shemini Atzeres, when "He causes the rain to fall" is said, the souls are drawn into the womb of Nukva (the feminine), and they remain there seven months, until the seventh day of Pesach, the time of birth.

עד"מ בגשמיות שלהיות התהוות מהות ולד מן הטפה צ"ל עיכוב ושיהוי ז' חדשים ברחם הנוק' [הנוקבא] שבמשך זמן זה ע"י שאוכל ושותה ממה שאמו אוכלת ושותה ונמשך בו חיות עד שעושהו להיות יש.

By way of analogy, in the physical: for the substance of a child to come into being from the drop, there must be a delay and a stay of seven months in the womb of the female, for during that time, through its eating and drinking from what its mother eats and drinks, life-force is drawn into it until it makes it into a something (yesh).

כך הנשמה דאצי' שהיא בחי' אין בכדי שתתהוה להיות בחי' יש הוא ע"י שמתעכבת ברחם הנוק' [הנוקבא] ושוהה שם ז' חדשים ואוכלת ושותה כו' שנמשך שם אורות עליונים.

So too the soul of Atzilus, which is on the level of nothing (ayin): for it to come into being as the level of a something (yesh), this is through its tarrying in the womb of Nukva and remaining there seven months, and eating and drinking, etc., that is, supernal lights are drawn down there.

והנה בז' של פסח הוא לידת הנשמות. והענין כי בכדי שיהיה בחי' לידה ופתיחת הרחם להיות הנשמה יוצאת מן ההעלם לגילוי צ"ל המשכה והארה במדת המל' מלמעלה מהשתלשלות

Now, on the seventh day of Pesach is the birth of the souls. The explanation is that for there to be birth and the opening of the womb, so that the soul emerges from concealment into revelation, there must be a drawing down and an illumination in the attribute of Malchus from above the chain of descending worlds (hishtalshelus)

(וכמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזהר פ' פינחס דרמ"ט בענין כאיל תערוג. ועמ"ש במ"א ע"פ למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה פי' ה' אחת היינו ה' ראשונה דשם הוי' שבה ועל ידה נמשך כח הלידה,

(and as is explained elsewhere, on the passage of the Zohar in Parshas Pinchas, folio 249, regarding "As the deer longs." And see what is written elsewhere on "to the Hebrew midwives, of whom the name of the one (ha'achas) was Shifrah": the meaning is "hei achas," one hei, that is, the first hei of the Name Havayah, in which and through which the power of birth is drawn down;

וביאור ענין זה יובן ממ"ש ר"פ לך לך בענין ה' שנתוסף לאברם שיהא נק' אברהם כו' ע"ש).

and the explanation of this matter will be understood from what is written at the beginning of Parshas Lech Lecha, regarding the hei that was added to Avram so that he would be called Avraham, etc.; see there).

וזהו מ"ש ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כי ע"פ השתלשלות משכל למדות עד ממחשבה לדבור א"א להיות המשכה מבחי' האין בבחי' היש אלא ע"י גילוי הארת הסובב שמקיף לאבי"ע [לאצילות בריאה יצירה עשיה] שכולם שוים קמי' [קמיה].

This is [the meaning of] what is written, "And Havayah drove back the sea with a strong east wind." For according to the chain of descent, from intellect to the emotive attributes, and on down from thought to speech, there cannot be a drawing down from the level of nothing (ayin) into the level of something (yesh), except through the revelation of the radiance of the light that encompasses all worlds (sovev), which surrounds Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah, for they are all equal before Him.

וז"ש [וזהו שכתוב] רוח קדים כו' שע"ז היה ק"ס [קריעת ים סוף] כי הים המכסה ומסתיר אינו אלא בבחי' השתלשלות אבל בגילוי הארה שלמעלה מהשתלשלות הפך מים ליבשה כו'.

And this is [the meaning of] what is written, "an east wind," etc., for through this came the splitting of the Sea of Reeds: for the sea that covers and conceals exists only on the level of the chain of descent, but with the revelation of a radiance that is above the chain of descent, it turned from sea into dry land, etc.

וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר מה תצעק אלי בעתיקא תליא מילתא שמשם נמשך הכח להיות בחי' לידה.

And this is what is written in the Zohar: "Why do you cry out to Me? The matter depends on the Ancient One (Atika)," for from there the power is drawn for birth to take place.

3 והנה בגילוי הארה זו אזי ההרים רקדו כו'. הרים הם חג"ת [חסד גבורה תפארת]. וגבעות חג"ת [חסד גבורה תפארת] דבריאה או נה"י [נצח הוד יסוד] דאצי'.

Now, with the revelation of this radiance, "the mountains danced," etc. "Mountains" are Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty); and "hills" are Chesed, Gevurah and Tiferes of Beriah, or Netzach (victory), Hod (splendor) and Yesod (foundation) of Atzilus.

ולהיות שהם למעלה מבחי' ים שהוא הצמצום כנ"ל. לכן רקדו כאילים שבגילוי אור הסובב נכללו כביטול נר בפני אבוקה והיינו שהאורות דתיקון המלובשי' [המלובשים] בכלים נסתלקו מן הכלים ונכללו באור זה המקיף כנ"ל.

And since they are above the level of "sea," which is the tzimtzum (contraction), as explained above, therefore they "danced like rams": with the revelation of the light that encompasses all worlds (sovev) they were included [in it], like the nullification (bittul) of a candle before a torch. That is, the lights of Tikkun, which are vested in vessels, withdrew from the vessels and were included in this encompassing light, as explained above.

והגם שגם מדי שבת בשבתו יש עליות העולמות אך הכל מדרגא לדרגא עשיי' [עשייה] ביצירה ויצי' [ויצירה] בבריאה כו' ונקי' הילוך.

And although every Shabbos, too, there are ascents of the worlds, it is all from level to level — Asiyah into Yetzirah, and Yetzirah into Beriah, etc. — and this is called walking.

אבל הריקוד הוא עלי' [עליה] הגדולה שלא בהדרגה כלל דהיינו באור הסובב כנ"ל. כאילים שאין בהם דעת ושרש בחי' זו הוא למעלה מהדעת (עמ"ש בד"ה ותוסף אסתר בענין מה קול גדיא כו' ע"ש)

But dancing is the great ascent that is not by stages at all, that is, in the encompassing light, as explained above. "Like rams," which have no Daas (knowledge); and the root of this level is above Daas. (See what is written in the discourse beginning "And Esther spoke again," on the subject of "What is the voice of the kid?" etc.; see there.)

אבל הים סופא דכל דרגין המסתיר ומעלים וכשראה גילוי אור הסובב לא הי' [היה] יכול להתכלל בו כנר בפני אבוקה כמו ההרים שהרי הוא המעלים לכן וינוס העברת והסתלקות ההעלם

But the sea, "the end of all levels," which conceals and hides — when it saw the revelation of the encompassing light, it could not be included in it, like a candle before a torch, as the mountains [were], for it is the very one that hides; therefore "it fled": the removal and withdrawal of the concealment.

והוא עד"מ באדם שבהשתלשלות משכל כו' עד לדבור אבל כשנופל ריבוי אור שלמעלה מהשכל אזי נפסק הדיבור ואישתק.

This is, by way of analogy, as in a person, in whom the chain of descent goes from intellect, etc., down to speech; but when an abundance of light from above the intellect falls [upon him], speech is cut off, and he falls silent.

וז"ש [וזהו שכתוב] משה כבד פה וכן צלותא בחשאי כו' (ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי כו' בענין מ"ב מסעות ומ"ט ימים דספירת העומר).

And this is [the meaning of] Moshe's words, "heavy of mouth"; and likewise "prayer in silence," etc. (And see what is written in the explanation of the verse "These are the journeys," etc., on the subject of the forty-two journeys and the forty-nine days of the Counting of the Omer.)

וכ"ז [וכל זה] מלפני אדון חולי ארץ גילוי אור הסובב כנ"ל ההפכי הצור וחלמיש מוציאי אש להיות אגם מים

And all this was "before the Master — tremble, O earth": the revelation of the encompassing light, as explained above, "who turns the rock" and the flint, which bring forth fire, to become "a pool of water,"

דהיינו מגבורה לחסד שנתבטלו ממציאותם וכנודע בענין עושה שלום בין מיכאל כו'. וכ"ז [וכל זה] היה בפסח אשר פסח ה' בחי' דלוג בלא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מדלג על ההרים כו'.

that is, from Gevurah to Chesed, for they were nullified out of their existence, as is known regarding "He makes peace" between Michael, etc. And all this was on Pesach, when G-d "passed over": the level of leaping, without an arousal from below (isarusa dilesata) — "leaping over the mountains," etc.

אבל אח"כ מצות ספירת העומר מ"ט יום ממחרת השבת הוא בחי' אתערותא דלתתא וע"ז היה אח"כ בשבועות פנים בפנים מתן תורה.

But afterward, the mitzvah of the Counting of the Omer, forty-nine days "from the morrow of the Shabbos," is the level of an arousal from below; and through this there was afterward, on Shavuos, "face to face," the Giving of the Torah.

(ועמ"ש עוד מענין הים ראה וינוס בביאור ע"פ במדבר סיני באהל מועד ע"פ המדרש רבה במדבר פרשה א' ע"פ הים ראה וינוס ע"ש):

(And see further what is written on the subject of "The sea saw and fled" in the explanation of the verse "In the wilderness of Sinai, in the Tent of Meeting," according to the Midrash Rabbah, Bamidbar, section 1, on "The sea saw and fled"; see there.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TZAV • MAAMAR 12

# והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה...

## "And He Will Wave His Hand over the River"

1 והניף ידו על הנהר בעים רוחו והכהו לשבעה נחלים (בישעיה סי' י"ב) הנה ים סוף הוא בחי' מלכות דאצילות

"And He will wave His hand over the river with the might of His wind, and He will strike it into seven streams" (Isaiah, chapter 12). Now, the Sea of Reeds (Yam Suf) is the level of Malchus (sovereignty) of Atzilus,

שהיא בחי' דבור העליון שהדבור הוא סופא דכל דרגין שבדבר ה' שמים נעשו וכל העשרה מאמרות הם המשכות מע"ס [מעשר ספירות] דאצילות ומתלבשים באותיות הדבור יהי אור הוא ההמשכה מבחי' חכמה כו'

which is the level of the supernal speech; for speech is "the end (sofa) of all levels," since "by the word of Havayah the heavens were made." And all the Ten Utterances are drawings-down from the Ten Sefiros of Atzilus, and they are vested in the letters of speech: "Let there be light" is the drawing-down from the level of Chochmah (wisdom), etc.

והדבור הוא מעלים ומכסה על אור ההמשכה. כמו עד"מ באדם הנה אותיות הדבור הם כלי להשכל והמדות שהם נמשכים ומתלבשים בו.

And the speech hides and covers the light that is drawn down. As, by way of analogy, in a human being: the letters of speech are a vessel for the intellect and the emotive attributes (middos), which are drawn into it and vested in it.

אך מ"מ האותיות הם מעלימים על השכל שבתוכן ומצפינים אותו בתוכן שהרי הקטן אף שמבין כל האותיות והתיבות ואומרן היטב עכ"ז [עם כל זה] אינו מבין כלל ההשכלה שבתוך האותיות

Nevertheless, the letters hide the intellect that is within them and conceal it within them. For a small child, even though he understands all the letters and the words and says them well, nevertheless does not understand at all the concept that is within the letters.

רק מי שהוא עצמו חכם מקודם אזי מבין מתוך האותיות כו' אבל מהות האותיות עצמן הוא בחי' העלם לגבי מהות השכל והמדות.

Only one who is himself wise beforehand then understands [it] from within the letters, etc. But the essential nature of the letters themselves is the level of concealment relative to the essential nature of the intellect and the emotive attributes.

2 ולכן למעלה שהתהוות החכמה דבי"ע הוא רק מן הדבור עליון ולא כמו במשל שהלומד הוא חכם מקודם.

Therefore, above, since the coming into being of the Chochmah of Beriah, Yetzirah and Asiyah is only from the supernal speech, and [it is] not as in the analogy, where the learner is wise beforehand,

הרי א"כ הדבור והאותיות דמל' דאצי' הם מעלימין ומצפינין על החב"ד [החכמה בינה ודעת] והמדות דאצילות המתלבשים בהדבור

it follows, then, that the speech and the letters of Malchus of Atzilus hide and conceal the Chochmah, Binah and Daas and the emotive attributes of Atzilus that are vested in the speech,

שלא יתגלה כלל בבריאה כי אם איזו הארה מועטת מאד כמו בחי' האור הנמשך ע"י השערות כו' (ועמ"ש מזה בד"ה שניך כעדר הרחלים) וזהו ענין ים שנקרא עלמא דאתכסיא.

so that it is not revealed in Beriah at all, except for some very slight radiance, like the level of the light that is drawn down through the hairs, etc. (and see what is written about this in the discourse beginning "Your teeth are like a flock of ewes"). And this is the meaning of "sea," which is called "the hidden world" (alma de'iskasya).

א"נ [אי נמי] מה שהדבור נק' העלם היינו לפי שמה שנמשך מהשכל ומתלבש בהדבור זהו רק חיצוניות השכל

Alternatively, the reason speech is called concealment is that what is drawn from the intellect and vested in the speech is only the outer dimension (chitzoniyus) of the intellect,

אבל פנימי' [פנימיות / פנימית] השכל א"א להתגלות כלל באותיות ודבור כו' (וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר).

but the inner dimension (pnimiyus) of the intellect cannot be revealed at all in letters and speech, etc. (as is explained elsewhere, in the explanation of the verse "For on this day He shall atone").

וענין קריעת ים סוף היינו שמאתכסיא נעשה אתגליא

And the splitting of the Sea of Reeds means that the hidden (iskasya) becomes revealed (isgalya);

דהיינו שלא יסתיר הדבור עליון על האורות עליונים המלובשים בו שהם השכל והמדות עד"מ שהם ע"ס [עשר ספירות] דאצילות כ"א שיתגלה ממש לנשמות דבריאה ג"כ כמו שהוא הגילוי באצילות.

that is, that the supernal speech should not hide the supernal lights that are vested in it, which are, by way of analogy, the intellect and the emotive attributes, that is, the Ten Sefiros of Atzilus; but rather, that it should be truly revealed to the souls of Beriah too, just as the revelation is in Atzilus.

3 ולהיות שענין קי"ס [קריעת ים סוף] הוא התחברות הבריאה עם האצי' ממש בלי פרסא ומסך המפסיק כו' לכן נקרע הים לי"ב קרעים

And since the splitting of the Sea of Reeds is the joining of Beriah with Atzilus itself, without the partition (parsa) and the dividing screen, etc., therefore the sea was split into twelve parts.

כי הנה השבטים הם בבריאה ושם הם י"ב בחי' בכלל. וכן המלאכים דבריאה הן י"ב בקר והים עליהם מלמעלה.

For indeed, the tribes are in Beriah, and there they are, in general, twelve levels. And likewise the angels of Beriah are the "twelve oxen," "and the sea was upon them, above."

עם היותן דרך כלל ארבע מחנות שכינה מיכאל גבריאל רפאל אוריאל. וכמ"ש ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. מ"מ כל א' מתחלק לשלש כמו י"ב שבטים שהיו ד' דגלים וכל דגל יש בו ג' שבטים.

Even though, in general, they are the four camps of the Shechinah, Michael, Gavriel, Refael and Uriel, as it is written, "And from there it divides and becomes four heads," nevertheless each one divides into three, like the twelve tribes, who were four banners, each banner having three tribes in it.

והוא כמו ביד יש ג' פרקין וכן ברגל (וכמ"ש בזהר פ' ויחי דרמ"א ע"א).

And it is like the hand, which has three joints, and so too the leg (as is written in the Zohar, Parshas Vayechi, folio 241a).

והנה הגם שהשבטים עצמן הם בבריאה מ"מ שרשן ומקורן י"ב גבולי אלכסון דז"א דאצי' (וכמ"ש במ"א סד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים ובביאור ע"פ יהודה אתה).

Now, although the tribes themselves are in Beriah, nevertheless their root and source is the twelve diagonal boundaries (gevulei alachson) of Z'eir Anpin of Atzilus (as is explained elsewhere, at the end of the discourse beginning "And behold, we were binding sheaves," and in the explanation of the verse "Yehudah, you").

ולכן קי"ס [קריעת ים סוף] שהוא חיבור ועליית הבריאה באצילות ה"ז [הרי זה] התחברות ועליית הי"ב שבטים דבריאה בי"ב גבולי אלכסון דז"א דאצי' (ועמ"ש ע"פ וירד הגבול)

Therefore the splitting of the Sea of Reeds, which is the joining and ascent of Beriah into Atzilus, is the joining and ascent of the twelve tribes of Beriah into the twelve diagonal boundaries of Z'eir Anpin of Atzilus (and see what is written on the verse "And the border shall go down");

ולכן נקרע הים לי"ב גזרים שכל שבט ושבט במסילתו יכוין כל חד לפום שיעורא דיליה (וכמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן בפי' ששם עלו שבטים שבטי יה כו'):

and therefore the sea was split into twelve sections, so that each and every tribe, on its own path, would direct [its intent], "each one according to his own measure" (as is explained in the discourse beginning "These are the accounts of the Mishkan," in the explanation of "For there the tribes went up, the tribes of Kah," etc.).

4 ב וכל זה הוא ענין קריעת ים סוף שהוא בבחי' הדבור עליון. דהיינו שלא יעלים הדבור והאותיות כו'.

2. And all this is the matter of the splitting of the Sea of Reeds, which is in the level of the supernal speech; that is, that the speech and the letters should not hide, etc.

אמנם לע"ל [לעתיד לבוא] כתיב והניף ידו על הנהר והענין כי הנה קי"ס [קריעת ים סוף] היה צ"ל כדי שיוכל להיות אח"כ קבלת התורה

However, of the Time to Come it is written, "And He will wave His hand over the river." The explanation is that the splitting of the Sea of Reeds had to take place so that afterwards there could be the receiving of the Torah,

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ' בתרא דפסחים דקי"ח ע"א בפי' הים ראה וינוס ההרים רקדו. ההרים רקדו קאי על מתן תורה כו'

as our Sages, of blessed memory, said in the last chapter of Pesachim, folio 118a, in explaining "The sea saw and fled... the mountains danced": "The mountains danced" refers to the Giving of the Torah, etc.

כי עיקר ענין קיום המצות הוא שעי"ז ממשיכים שיהיה גילוי אור א"ס למטה בבי"ע כמו שמתגלה בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות אשר שם איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד. משא"כ בבי"ע שהם עולמות הנפרדים בבחי' יש ודבר נפרד

For the essential point of fulfilling the mitzvos is that through this we draw down that there should be a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) below, in Beriah, Yetzirah and Asiyah, just as it is revealed in the Ten Sefiros of Atzilus, where "He and His life-forces are one, He and His vessels are one." This is not so in Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are the separate worlds, on the level of a something (yesh) and a separate thing.

ועי"י המצות שהם רמ"ח אברים דמלכא ממשיכים גילוי יחוד עליון שבאצילות שיהיה מתגלה עד"ז ממש גם בבי"ע (וכמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים ובד"ה משה ידבר)

And through the mitzvos, which are "the 248 limbs of the King," we draw down the revelation of the supernal unity that is in Atzilus, so that it should be revealed in exactly this way in Beriah, Yetzirah and Asiyah as well (as is explained in Torah Ohr, Parshas Bereishis, in the explanation of the verse "For as the new heavens," and in the discourse beginning "Moshe would speak").

ולכן היה צ"ל תחלה קי"ס [קריעת ים סוף] שהוא ענין בקיעת הפרסא המפסקת בין אצי' לבריאה עד שבנ"י [שבני ישראל] הלכו ביבשה בתוך הים ועי"ז היה יכול להיות אח"כ קבלת התורה שמאצילות יומשך הגילוי בבי"ע.

Therefore there first had to be the splitting of the Sea of Reeds, which is the breaching of the partition that divides between Atzilus and Beriah, so that the children of Israel walked on dry land in the midst of the sea; and through this there could afterwards be the receiving of the Torah, so that from Atzilus the revelation would be drawn into Beriah, Yetzirah and Asiyah.

5 והנה ענין מ״ת [מתן תורה] הוא היום לעשותם בקיום המצות בפועל ממש ותלמוד תורה כנגד כולם. ולמחר לקבל שכרם היינו לע״ל [לעתיד לבוא] והוא ענין התגלות פנימית התורה וטעמי מצות וכדפרש״י [וכדפירש רש״י / וכדפירוש רש״י] ע״פ ישקני מנשיקות פיהו

Now, the Giving of the Torah is "today to do them," in the fulfillment of the mitzvos in actual deed, and "the study of Torah is equal to them all." And "tomorrow to receive their reward" refers to the Time to Come, and this is the revelation of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah and of the reasons of the mitzvos, as Rashi explains on the verse "Let him kiss me with the kisses of his mouth."

וזהו ג״כ ענין משיח שנאמר בו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא כו׳

And this is also the matter of Mashiach, of whom it is said, "Behold, My servant shall be wise; he shall be exalted and lifted up," etc.

היינו מאברהם ויצחק כו׳ עד וגבה מאד אותיות אדם שיהיה למעלה מבחי׳ אדם הראשון ומבחי׳ מרבע״ה [משה רבינו עליו השלום] כמ״ש בספר הגלגולים פי״ט ושם פי׳ מאדם הראשון אחר שחטא ועי׳ לקמן.

That is, [higher] than Avraham and Yitzchak, etc., up to "and shall be very (me'od) high": me'od has the letters of Adam, [meaning] that he will be above the level of Adam, the first man, and above the level of Moshe our teacher, peace be upon him, as is written in Sefer HaGilgulim, chapter 19. And there it explains [this as] above Adam, the first man, after he sinned. And see below.

6 ועיין בהרמ״ז [בהרב משה זכות] ס״פ בא ור״פ ואתחנן בדף ר״ס ע״ב גבי משה הוי שירותא ובפ׳ כי תצא דרע״ו סע״ב [סוף עמוד ב] בד״ה כימי צאתך והוא ילמד דעת לכל העם בהשגת פנימית התורה.

And see the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto), at the end of Parshas Bo and at the beginning of Parshas Va'eschanan, on folio 260b, regarding "Moshe was the beginning"; and in Parshas Ki Seitzei, folio 276, end of side b, in the passage beginning "As in the days of your going out." And he [Mashiach] will teach knowledge to all the people, in the comprehension of the inner dimension of the Torah.

כ״א לפי פשוטו שילמוד תורה הנגלות לנו ולבנינו. אינו מובן איך יוכל האחד לשאת ריבוא רבבות אנשים

For if [it were] according to its plain meaning, that he will teach the Torah of "the revealed things, [which are] for us and for our children," it is not understood how one person could bear myriads upon myriads of people;

ועוד והלא אז בתחי"ה [בתחיית המתים] יקומו מרבע"ה [משה רבינו עליו השלום] גם כל הגדולים שכבר יודעים את כל התורה כו'.

and moreover, surely then, at the Resurrection of the Dead, Moshe our teacher, peace be upon him, will arise, and also all the great ones, who already know the whole Torah, etc.

אלא הענין כי אז יהיה הלימוד בפנימית התורה שארוכה מארץ מדה ויש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית.

Rather, the explanation is that then the study will be in the inner dimension of the Torah, which is "longer than the earth in measure," and in which there are many ascents, without end or limit.

אך הנה כמו שכדי להיות קבלת התורה בהיום לעשותם הי' [היה] צ"ל תחלה קי"ס [קריעת ים סוף] כך כדי להיות התגלות פנימי' [פנימיות / פנימית] התורה לע"ל [לעתיד לבוא] צ"ל והניף ידו על הנהר.

But just as, for there to be the receiving of the Torah in [the sense of] "today to do them," there first had to be the splitting of the Sea of Reeds, so, for there to be the revelation of the inner dimension of the Torah in the Time to Come, there must be "And He will wave His hand over the river."

7 והוא נהר פרת דכתיב ביה והנהר הרביעי הוא פרת וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] פרק בתרא דבכורות דנ"ה ע"ב הוא דמעיקרא דהיינו בחי' ונהר היוצא מעדן

And this is the river Euphrates (Peras), of which it is written, "And the fourth river is the Euphrates"; and our Sages, of blessed memory, said in the last chapter of Bechoros, folio 55b, "It is the one from the beginning," that is, the level of "And a river goes out from Eden,"

והוא בחינת בינה שהיא בחי' מחשבה שלמעלה מהדבור וע"כ נק' נהר שהמחשבה אינה נחה ושוקטת ונמשכת תמיד.

and this is the level of Binah (understanding), which is the level of thought, which is above speech. Therefore it is called a "river," for thought does not rest and is not still, but flows continuously.

וע"כ נק' נהר שנמשך תמיד מלשון ונהרו אליו כל הגוים משא"כ הים נק' מקוה המים דקוו וקיימו והוא בחי' הדבור כו' וזהו ונהר יוצא מעדן שיוצא ונמשך תמיד מבחי' עדן.

Therefore it is called nahar (river), because it flows continuously, from the expression "and all the nations shall flow (venaharu) to it." Whereas the sea is called "the gathering (mikveh) of the waters," for they gather and stand still, and this is the level of speech, etc. And this is "And a river goes out from Eden": it goes out and flows continuously from the level of Eden.

8 והנה המחשבה היא ג"כ בחי' אותיות והם ג"כ רק בחי' לבושי' [לבושין / לבושים] לעצם החכמה כמו הדבור אלא שהוא לבוש פנימי יותר

Now, thought, too, is the level of letters, and they too are only garments for the essence of Chochmah (wisdom), like speech; only it is a more inner garment.

אבל מ"מ הוא ג"כ בחי' לבוש והעלם לגבי עצמיות הח"ע [החכמה עילאה] ע"ד הנ"ל באותיות הדבור רק שאין ההעלם כמו באותיות הדבור.

But nevertheless it too is a garment and a concealment relative to the very essence of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), in the manner explained above concerning the letters of speech; only the concealment is not as [great as] in the letters of speech.

9 ועמ"ש מענין זה בביאור ע"פ ששים המה מלכות גבי ענין פנימית וחיצונית וענין והניף ידו על הנהר כו' היינו שיהיה התגלות עצמיות עדן העליון

And see what is written on this subject in the explanation of the verse "There are sixty queens," regarding inner and outer. And the meaning of "And He will wave His hand over the river," etc., is that there will be a revelation of the very essence of the supernal Eden,

שלא כמו שנמשך עכשיו בג"ע [בגן עדן] ע"י הנהר שהוא ע"י האותיות והאותיות מלבישים ומעלימים ואין זה תפיסת והשגת עצמיות בחי' עדן.

not as it is drawn now into Gan Eden through the river, which is through the letters; and the letters clothe and hide, and this is not a grasp and comprehension of the very essence of the level of Eden.

10 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ה דברכות שעל עדן נאמר עין לא ראתה ושמא תאמר הוא גן הוא עדן תלמוד לומר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

Therefore our Sages, of blessed memory, said at the end of chapter 5 of Berachos that of Eden it is said, "No eye has seen"; and lest you say that the Garden is Eden, Scripture teaches: "And a river goes out from Eden to water the Garden."

והיינו משום שאין ההמשכה בג"ע [בגן עדן] רק באמצעית האותיות דבחי' נהר הנ"ל שהאותיות הם מעלימים כו'

This is because the drawing-down into Gan Eden is only by means of the letters of the level of the "river" mentioned above, and the letters hide, etc.,

והגילוי הוא רק הארה בעלמא אבל ע"י והניף ידו על הנהר כו' יבואו לגילוי בחי' עדן ממש

and the revelation is only a mere radiance. But through "And He will wave His hand over the river," etc., they will come to the revelation of the level of Eden itself.

וזהו פי' אראנו נפלאות אראנו דייקא בבחי' ראיה ממש שלמעלה מבחי' שמיעה והבנה שהיא ע"י אותיות לכן אינו דומה כלל שמיעה לראיה.

This is the meaning of "I will show him wonders": "I will show him" specifically, on the level of actual sight, which is above the level of hearing and understanding, which is through letters. Therefore hearing is not at all comparable to seeing.

11 וענין ראיה זו בבחי' חכמה עצמה ממש יובן ע"ד מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ק"ש [קריאת שמע] שעל המטה פ"א

This sight, on the level of Chochmah itself, will be understood along the lines of what is written in Pri Etz Chaim, the Gate of the Shema at Bedtime, chapter 1,

גבי האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] שבשעת השינה ביום השבת שמע בישיבה של מעלה בפי' בלק ובלעם דברים נפלאים מה שלא יכול לפרשם בשמונים שנים רצופים.

regarding the Arizal, of blessed memory: that while sleeping on the Shabbos day he heard, in the Heavenly Academy, on the portion of Balak and Bilam, wondrous things, which he could not explain in eighty consecutive years.

וזה תמוה לכאורה איך יכול לתפוס במחשבתו בשעה א' מה שצריך לומר בדבור פי' שנה

At first glance this is astonishing: how could he grasp in his thought, in one hour, what would need eighty years to say in speech?

עם היות שהאותיות המחשבה נק' אתוון רברבין לפי שבמחשבה משיג במעט זמן מה שצריך ע"ז בדבור זמן רב ועיין בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה דקל"ב א'

Even granting that the letters of thought are called "large letters" (asvan ravrevin), because in thought one grasps in a short time what requires a long time in speech; and see the Zohar, Part II, Terumah, folio 132a

(שלכך בשבת אומרים א"ב [אל"ף בי"ת] אל אדון כו' שכל אות יש בו ד' או ה' תיבות כו' לפי שא"ב [שאל"ף בי"ת] זה הוא מבחי' אתוון רברבין כו' דהיינו מחשבה כו')

(that this is why on Shabbos we say the alef-beis of "Kel Adon," etc., in which each letter has four or five words, etc., because this alef-beis is from the level of "large letters," etc., that is, thought, etc.);

מ"מ היינו שמשיג במחשבה ברבע שעה מה שצריך לדבר שעה או שתים. אבל שישיג במחשבה בשעה א' מה שצריך לומר ס' או פ' שנה זהו נמנע.

nevertheless, this means that in thought one grasps in a quarter of an hour what would need an hour or two to speak. But that one should grasp in thought in one hour what would need sixty or eighty years to say: that is impossible.

אבל הענין הוא שהשגתו היה בבחי' ראיה דהיינו ראיית עצמיות החכמה ולא כמו שמתלבשת בבינה והשגה בבחי' אותיות

Rather, the explanation is that his comprehension was on the level of sight, that is, the seeing of the very essence of Chochmah, and not as it is vested in Binah and comprehension, in the form of letters.

והיא למעלה מעלה מבחי' השכל כמו שמלובש בהשגה ואותיות עד שיתכן שמה שמשיג בבחי' ראיית החכמה בשעה ושתים כשירצה להלבישה באותיות יצטרך ע"ז זמן ס' או פ' שנה וכענין השתלשלות הזמן מלמעלה מהזמן דאלף שנה בעיניך כיום אתמול כו'

And this is far, far above the level of intellect as it is vested in comprehension and letters, so much so that it is possible that what one grasps on the level of the seeing of Chochmah in an hour or two, when he wishes to vest it in letters, he will need sixty or eighty years for it. And it is like the descent of time from what is above time, [as in] "For a thousand years in Your eyes are like yesterday," etc.

ועד"ז ביקש משה אעברה נא ואראה את הארץ כי במשה כתיב וירא ראשית לו ורצה משה להמשיך בחינה זו בכנ"י [בכנסת ישראל] שנקראת ארץ חפץ ולא פעל

In the same way Moshe asked, "Let me cross over, please, and see the land," for of Moshe it is written, "And he saw the first (reishis) for himself"; and Moshe wanted to draw this level into the Community of Israel (Knesses Yisrael), which is called "a land of delight," but he did not succeed.

ולכן נאמר ועתה ישראל שמע כו' כי"א לעתיד יהיה גילוי בחי' זו בכנס"י [בכנסת ישראל] ע"י משיח (וע' בזחי"ג [בזהר חלק ג] ואתחנן דר"ס ע"ב ע"פ אתה החלות כו' ועמ"ש מזה ג"כ בביאור ע"פ והניף הכהן אותם על לחם הביכורים בסופו)

Therefore it is said, "And now, Israel, hear," etc.; but only in the Future will there be the revelation of this level in the Community of Israel, through Mashiach (and see the Zohar, Part III, Va'eschanan, folio 260b, on the verse "You have begun," etc.; and see what is written about this also in the explanation of the verse "And the kohen shall wave them with the bread of the first fruits," at its end).

ועל דרך גילוי זה הוא שיהיה גילוי טעמי המצות לע"ל [לעתיד לבוא]

And it is in the manner of this revelation that there will be the revelation of the reasons of the mitzvos in the Time to Come.

ולכן נאמר ע"ז עין לא ראתה כו' יעשה למחכה לו וע' זהר פ' ואתחנן דף רס"ז ע"ב יעשה מאן כו'

Therefore it is said of this, "No eye has seen," etc., "[what] He will do for one who waits for Him." And see the Zohar, Parshas Va'eschanan, folio 267b: "'He will do': who?" etc.

וזה הוא שילמוד משיח. וע"ז נאמר הנה ישכיל עבדי כו' שיש בבחי' זו ג"כ עליות לאין קץ כו':

And this is what Mashiach will teach. And of this it is said, "Behold, My servant shall be wise," etc., for in this level, too, there are ascents without end, etc.

12 ג ומעתה יובן ג"כ מה שנאמר והכהו לשבעה נחלים כנגד ג' אבות ודי אמהות.

3. From this, too, will be understood what is said, "And He will strike it into seven streams," corresponding to the three Patriarchs and the four Matriarchs.

כי הנה הי"ב שבטים הם בבריאה ונק' מרכבתא תתאה. אבל האבות הן הן המרכבה היינו מרכבתא עילאה דאצי' והיינו שהם חג"ת דאצי' [חסד גבורה תפארת]

For indeed, the twelve tribes are in Beriah and are called "the lower chariot" (merkavta tata'ah). But "the Patriarchs are themselves the chariot," that is, the higher chariot (merkavta ila'ah) of Atzilus; that is, they are Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus

(וכמ"ש במ"א בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה כו'. ע"ש. וכן האמהות הם באצי'. ועמ"ש ע"פ וישכם לבן בענין האבות והשבטים ובפ' במדבר סד"ה וידבר כו' שאו כו' למשפחותם לבית אבותם ע"ש).

(as is explained elsewhere, in the discourse beginning "The matter of 'The Patriarchs are themselves the chariot,'" etc.; see there. And likewise the Matriarchs are in Atzilus. And see what is written on the verse "And Lavan rose early," on the subject of the Patriarchs and the tribes; and in Parshas Bamidbar, at the end of the discourse beginning "And [G-d] spoke," etc., "Take," etc., "by their families, by their fathers' house"; see there).

והנה כמו שהשבטים עם היות שהן עצמן בבריאה עכ"ז [עם כל זה] יש להן שרש ומקור באצילות שלמעלה מהבריאה.

Now, just as the tribes, although they themselves are in Beriah, nevertheless have a root and source in Atzilus, which is above Beriah;

אלא דשם הוא רק שרשן ומקורן לבד. אבל הן עצמן בבריאה וכמאמר נשמה שנתת בי טהורה היא ואח"כ אתה בראתה יש מאין ואין ערוך הבריאה לגבי אצי'

except that there it is only their root and source alone, but they themselves are in Beriah, as in the saying, "The soul that You have placed in me is pure," and afterwards, "You created it," something from nothing (yesh me'ayin), and Beriah bears no comparison to Atzilus;

ולכן כדי שיתחברו הן עצמן עם שרשן ממש שיהיה גילוי האצי' ממש בהם זהו דייקא ע"י קי"ס [קריעת ים סוף] ולכן נקרע לי"ב גזרים כנ"ל.

therefore, for them themselves to be joined with their very root, so that there will be the revelation of Atzilus itself in them, this is specifically through the splitting of the Sea of Reeds; and therefore it was split into twelve sections, as mentioned above.

וכך הוא בענין האבות שהן עצמן בז"ת [בז' תחתונות] דאצילות אבל שרשן ומקורן כתיב בעבר הנהר ישבו אבותיכם כו' כי ז"א בעתיקא אחיד ותליא (ועמ"ש בביאור ע"פ אם בחקתי תלכו).

So it is with the Patriarchs: they themselves are in the seven lower [Sefiros] of Atzilus, but of their root and source it is written, "Beyond the river your fathers dwelt," etc.; for Z'eir Anpin is bound to and hangs upon Atika (and see what is written in the explanation of the verse "If you walk in My statutes").

אלא דהיינו ששרשן משם אבל מ״מ הן עצמן בז״ת [בז׳ תחתונות] דאצי׳. ועמ״ש בביאור ע״פ שימני כחותם בענין רצועות דתפילין דהלמ״מ [דהלכה למשה מסיני] שיהיו שחורות דייקא ע״ש.

Only, this means that their root is from there, but nevertheless they themselves are in the seven lower [Sefiros] of Atzilus. And see what is written in the explanation of the verse "Set me as a seal," on the subject of the straps of the tefillin, which by a law given to Moshe at Sinai must be specifically black; see there.

אכן לעתיד ע״י והניף ידו על הנהר כו׳ אזי יתעלו האבות והאמהות להיות בהן הגילוי שלמעלה מאצי׳ בחי׳ בעבר הנהר כו׳ והיינו בחי׳ ז״ת [ז׳ תחתונות] דע״י [דעתיק יומין].

However, in the Future, through "And He will wave His hand over the river," etc., the Patriarchs and the Matriarchs will be elevated, so that there will be in them the revelation that is above Atzilus, the level of "beyond the river," etc.; that is, the level of the seven lower [Sefiros] of Atik Yomin.

ולכן והכהו לז׳ נחלים שגם כל ישראל יקבלו הגילוי זה ע״י האבות ואמהות כו׳ (ועמ״ש מזה בביאור ע״פ בהעלותך את הנרות כו׳ יאירו שבעת הנרות ובד״ה ראיתי והנה מנורת זהב כולה. ועמ״ש בפ׳ וישלח ע״פ ויעבר את מעבר יבק כו׳ ע״ש)

And therefore, "And He will strike it into seven streams": that all Israel, too, will receive this revelation through the Patriarchs and Matriarchs, etc. (and see what is written on this in the explanation of the verse "When you raise up the lamps," etc., "the seven lamps shall give light," and in the discourse beginning "I have seen, and behold, a menorah all of gold." And see what is written in Parshas Vayishlach, on the verse "And he crossed the ford of the Yabbok," etc.; see there.)

והנה ע״י יוכל להיות אח״כ התגלות פנימית התורה טעמי תורה שהוא התגלות מוחא סתימאה.

Now, through this there can afterwards be the revelation of the inner dimension of the Torah, the reasons of the Torah, which is the revelation of Mocha Stima'ah (the hidden brain).

משא״כ תורה הנגלית היא מחב״ד [מחכמה בינה ודעת] דז״א. (ועמ״ש סד״ה אני ה׳ אלקיכם דפ׳ ציצית בענין בתורת ה׳ חפצו ובתורתו כו׳ ע״ש).

Whereas the revealed Torah is from Chochmah, Binah and Daas of Z'eir Anpin. (And see what is written at the end of the discourse beginning "I am Havayah your G-d," of the portion of tzitzis, on the subject of "his desire is in the Torah of Havayah, and in his Torah," etc.; see there.)

ולכן כדי להיות גילוי זה צ"ל ע"י שיעברו ביבשה את הנהר הנ"ל ואז יתגלה מה שלמעלה מאצי' דהיינו מו"ס [מוחא סתימאה] בבי"ע ממש.

Therefore, for this revelation to take place, it must be through their crossing the river mentioned above on dry land; and then what is above Atzilus, that is, Mocha Stima'ah, will be revealed in Beriah, Yetzirah and Asiyah themselves.

ועמ"ש מענין גילוי זה בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים הנ"ל ובביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה.

And see what is written on the subject of this revelation in the explanation of the verse "For as the new heavens," mentioned above, and in the explanation of the verse "For over all the glory there shall be a canopy."

13 ויש לומר ג"כ ע"פ מ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' בראשית דף ד' סע"ב [סוף עמוד ב] וז"ל [וזה לשונו] נודע כי פרדס מתקן אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] סוד מתקן אצילות פשט רמז דרוש מתקן בי"ע כו' שהם עולם הפירוד כו' עכ"ל [עד כאן לשונו]

One may also explain [this] according to what the Ramaz wrote in Parshas Bereishis, folio 4, end of side b; these are his words: "It is known that PaRDeS rectifies Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah: sod (the secret) rectifies Atzilus; peshat, remez and derush (the plain sense, allusion and exposition) rectify Beriah, Yetzirah and Asiyah," etc., "which are the world of division," etc.; end of quotation.

ופי' מתקן בי"ע שלא יהיו בבחי' פירוד אלא שיהיו ג"כ בבחינת ביטול כמו באצילות.

And the meaning of "rectifies Beriah, Yetzirah and Asiyah" is that they should not be in a state of division, but that they too should be in a state of self-nullification (bittul), as in Atzilus.

וגילוי תיקון זה יהיה לע"ל [לעתיד לבוא] ע"י מעשינו עכשיו שאז כל בי"ע יתכלל בתוך האצי' (כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' ואתחנן שם)

And the revelation of this rectification will be in the Time to Come, through our deeds now; for then all of Beriah, Yetzirah and Asiyah will be included within Atzilus (as the Ramaz writes in Parshas Va'eschanan, there).

וזהו ענין ונהר יוצא מעדן להשקות את הגי"ן סדרים דאורייתא ומשם יפרד. פי' יפרד שזהו תיקון לעולם הפירוד.

And this is the meaning of "And a river goes out from Eden to water the Garden (haGaN)": the fifty-three (GaN) portions (sedarim) of the Torah; "and from there it divides (yipared)." The meaning of "it divides" is that this is a rectification for the world of division.

והיינו ע"י פר"ד פשט רמז דרוש שהם בי"ע שבאצילות הנמשכים מבחי' נהר הנ"ל והו"ע [והוא ענין] התורה שנאמר בה ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] בביאור ע"פ ולא תשבית מלח כו' ע"ש.

That is, through PaRaD, peshat, remez and derush, which are the Beriah, Yetzirah and Asiyah within Atzilus, which are drawn from the level of the "river" mentioned above; and this is the Torah, of which it is said, "For My glory I created it, I formed it, I also made it," as is explained above in the explanation of the verse "And you shall not withhold the salt," etc.; see there.

אך ענין תיקון עולם האצי' היינו שיאיר בו גילוי אור א"ס ב"ה מפנימיות עתיק זהו ע"י פנימית התורה הנק' סוד הוי' ליראיו

But the rectification of the World of Atzilus, that is, that there should shine in it the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from the inner dimension of Atik: this is through the inner dimension of the Torah, which is called "the secret of Havayah [is] for those who fear Him."

ועל תיקון זה נאמר והניף ידו על הנהר שהרי בבחי' ונהר יוצא נאמר ומשם יפרד שהוא מקור דבי"ע ותיקונם,

And of this rectification it is said, "And He will wave His hand over the river"; for of the level of "And a river goes out" it is said, "and from there it divides," which is the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah and their rectification;

אבל תיקון האצילות הוא ע"י בחי' שלמעלה מהנהר הנ"ל וזהו והכהו לשבעה נחלים ע"ד ונחל עדניך תשקם גילוי בחי' עדן עצמו כו'

but the rectification of Atzilus is through a level that is above the river mentioned above. And this is "And He will strike it into seven streams," along the lines of "And from the stream of Your delights (adanecha) You give them drink," the revelation of the level of Eden itself, etc.

והיינו כי הנהר זהו מחשבה והנה מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה] הם בי"ע וכמ"ש בד"ה שובה ישראל עד ויש מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה] באצי' והן בי"ע שבאצילות.

That is, the river is thought; and thought, speech and action are Beriah, Yetzirah and Asiyah, as is explained in the discourse beginning "Return, O Israel, unto"; and there are thought, speech and action in Atzilus, and they are the Beriah, Yetzirah and Asiyah within Atzilus.

14 ויש עוד בחי' מאד עמקו מחשבותיך כו' היינו מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה] שלמעלה מהשכל ועד"ז יובן ענין גילוי בחי' שלמעלה מהנהר כו'

And there is a further level: "Your thoughts are very deep," etc., that is, thought, speech and action that are above intellect. And in the same way will be understood the revelation of the level that is above the river, etc.

ופי' בעים רוחו יש לפרש ע"פ משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ ורוח אלקים מרחפת על פני המים זהו רוחו של מלך המשיח המד"א [היך מה דאת אמר] ונחה עליו רוח הוי' (ברבות בראשית פ' ב' ור"פ תזריע)

And the meaning of "with the might of His spirit (rucho)" can be explained according to what our Sages, of blessed memory, said on the verse "And the spirit (ruach) of G-d hovered over the face of the waters": this is the spirit of the King Mashiach, as it is said, "And the spirit of Havayah shall rest upon him" ([Midrash] Rabbah, Bereishis, section 2, and at the beginning of Tazria).

והנה במשה נאמר מן המים משיתיהו והוא מבחי' מים עליונים שמשם המשכות התורה הנגלות לנו כמים שיורדים מגבוה לנמוך

Now, of Moshe it is said, "For I drew him out of the water," and he is from the level of the upper waters, from which come the drawings-down of the Torah that is revealed to us, like water that descends from a high place to a low one.

אך פנימיות התורה זהו בחי' ורוח אלקי' מרחפת ע"פ המים למעלה מבחי' מים כו' ועז"נ [ועל זה נאמר] והניף ידו על הנהר שהוא בחי' מים בעים רוחו מה שלמעלה מבחי' המים וע"י"ז והכהו כו'

But the inner dimension of the Torah is the level of "And the spirit of G-d hovered over the face of the waters," above the level of water, etc. And of this it is said, "And He will wave His hand over the river," which is the level of water, "with the might of His spirit (rucho)," what is above the level of the water; and through this, "And He will strike it," etc.

וזהו נמשך ע"י התשובה שהיא ג"כ בחי' והרוח תשוב אל האלקים כמ"ש ע"פ האזינו השמים כו' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח להיות והניף כו' בעים רוחו כו':

And this is drawn down through teshuvah (return), which is also the level of "And the spirit shall return to G-d," as is written on the verse "Listen, O heavens," etc.; and "a spirit brings a spirit and draws down a spirit," to bring about "And He will wave," etc., "with the might of His spirit," etc.

15 ד ולתוספת ביאור שייכות ענין והכהו לשבעה נחלים דייקא לגילוי פנימית התורה שיהיה לעתיד העניין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בדי"ה וישכם לבן הנ"ל שמדתו של יעקב אבינו ע"ה [עליו השלום] היא בחי' הרחמים העליונים תפארת דאצי'

4. To explain further the connection of "And He will strike it into seven streams" specifically with the revelation of the inner dimension of the Torah that will take place in the Future: the explanation is according to what is written in the discourse beginning "And Lavan rose early," mentioned above, that the attribute of Yaakov our father, peace be upon him, is the level of the supernal compassion, Tiferes (beauty) of Atzilus;

והיינו שאפי' [שאפילו] על כל העולמות עליונים שייך ונופל בחי' רחמנות כו' ומדרגת השבטים יוצאי ירך יעקב הם במדרגה שלמטה ממנו

that is, that even upon all the higher worlds compassion applies and is relevant, etc. And the rank of the tribes, "those who came out of Yaakov's loins," is a rank below his;

דהיינו לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלקות השורה בנפשו איך שירדה פלאים כו' כי הרחמנות הוא לפי ערך הדעת כו' (ועמ"ש סדי"ה את הכבש אחד תעשה בבוקר וגו').

that is, to arouse great compassion upon the spark of G-dliness that dwells in one's soul, how it has descended so wondrously low, etc.; for compassion is according to the measure of knowledge (daas), etc. (And see what is written at the end of the discourse beginning "The one lamb you shall offer in the morning," etc.)

ומזה יובן למה קי"ס [קריעת ים סוף] היה לי"ב גזרים לי"ב שבטים כי עכשיו שייך רחמנות של השבטים על ירידת הנשמה בגוף כו'

From this will be understood why the splitting of the Sea of Reeds was into twelve sections, for the twelve tribes: because now there applies the compassion of the tribes over the descent of the soul into the body, etc.,

שבעולם העשייה ההעלם וההסתר הרבה מאד משא"כ בעולמות עליונים וכנודע מענין אף עשיתיו כו'

for in the World of Asiyah (Action) the hiddenness and concealment are very great, which is not so in the higher worlds, as is known from the matter of "I also made it," etc.

אבל לעתיד שיזדכך עולם העשייה ונגלה כבוד ה' שיהיה הגילוי בעשייה כמו למעלה א"כ אז לא שייך הרחמנות זו על הירידה בעשייה יותר מהבריאה כ"א הרחמנות של האבות עצמן שאפילו על עולמות העליונים שייך ונופל בחי' רחמנות כו'

But in the Future, when the World of Asiyah will be refined, and "the glory of Havayah will be revealed," so that the revelation in Asiyah will be as [it is] above, then this compassion over the descent into Asiyah, more than into Beriah, will no longer apply; rather, [there will be] the compassion of the Patriarchs themselves, in that even upon the higher worlds compassion applies and is relevant, etc.

והנה כמו שבאתעדל"ת [שבאתערותא דלתתא] של רחמנות השבטים ממשיכים אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] רחמים שלמעלה יותר דהיינו רחמים של האבות עצמן

Now, just as through the arousal from below of the tribes' compassion one draws down an arousal from above of a compassion that is higher still, that is, the compassion of the Patriarchs themselves,

כמו למשל השבט של אילן שכופפין אותו שאזי נמשך ע"י"ז גם כל האילן עצמו וע"י"ז נמשך גילוי אלקות ע"י התורה ומצות והוא המשכה שע"י התורה שלפנינו המשכת חכמה עילאה כו'

as, by way of analogy, with the branch (shevet) of a tree that one bends down, whereupon the whole tree itself is drawn along through this; and through this the revelation of G-dliness is drawn down by means of the Torah and mitzvos; and this is the drawing-down that comes through the Torah that is before us, the drawing-down of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), etc.,

וכמ"ש במ"א סד"ה מי מנה עפר יעקב שלהיות המשכת התורה הוא ע"י בחי' רחמים דיעקב וכדלקמן

and as is explained elsewhere, at the end of the discourse beginning "Who has counted the dust of Yaakov," that the drawing-down of the Torah is through the level of the compassion of Yaakov, and as [will be explained] below;

כך לע"ל [לעתיד לבוא] ע"י גילוי הרחמנות של האבות עצמן בכל נש"י [נשמות ישראל] ימשיכו ע"ז אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחי' רחמים גדולים דא"א שלמעלה גם מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דאצי' וכמ"ש וברחמים גדולים אקבצך וכתיב וחסדי מאתך לא ימוש וחסדי דייקא כו'

so in the Time to Come, through the revelation of the compassion of the Patriarchs themselves in all the souls of Israel, they will draw down through this an arousal from above from the level of the great compassion of Arich Anpin, which is above even Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus; as it is written, "And with great compassion I will gather you," and it is written, "But My kindness shall not depart from you," "My kindness" specifically, etc.

וע"ז יומשך התגלות פנימית התורה שהיא בחי' מו"ס [מוחא סתימאה] שלמעלה מחכמה דאצילות כו' ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] מה שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עץ הדעת חטה היתה.

And through this the revelation of the inner dimension of the Torah will be drawn down, which is the level of Mocha Stima'ah, which is above the Chochmah of Atzilus, etc. And according to this one may explain what our Sages, of blessed memory, said: "The Tree of Knowledge was wheat."

16 וקשה דבמ"א מבואר דחטה היינו כ"ב אותיות התורה. ואיך נק' עץ הדעת. אך הענין כמבואר במ"א בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע דהתשב"כ [דהתורה שבכתב] היא עץ חיים ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] נק' בזהר אילנא דטו"ר [דטוב ורע].

But this is difficult, for elsewhere it is explained that "wheat" (chitah) is the twenty-two letters of the Torah; so how is it called the Tree of Knowledge? But the explanation is as explained elsewhere, in the discourse beginning "At the time that Israel put 'we will do' before 'we will hear,'" that the Written Torah is the Tree of Life, while the Oral Torah is called in the Zohar "the tree of good and evil."

ולא שהיא ח"ו [חס ושלום] עץ הדעת טו"ר [טוב ורע]. כי תשבע"פ [תורה שבעל פה] היא מל' דאצילות דאיהו וגרמוהי חד. אלא ר"ל [רוצה לומר] שמתלבשת לברר עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] שהיא קליפת נוגה

Not that it is, G-d forbid, the Tree of Knowledge of good and evil, for the Oral Torah is Malchus of Atzilus, in which "He and His vessels are one." Rather, it means that it vests itself in order to refine the Tree of Knowledge of good and evil, which is kelipas nogah (the glowing husk),

וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] באריכות באג"ה [באגרת הקודש] בד"ה ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' נשא והמשכילים יזהירו כו'.

as is explained at length in Iggeres HaKodesh, in the letter beginning "In the Raaya Mehemna, Parshas Naso: 'And the wise shall shine,'" etc.

והנה גם בתשב"כ כתיב בשברי לכם מטה לחם. מטה לחם הוא עץ חיים ובשבירת לוחות ראשונות נשתלשלה ונתלבשה בדברים גשמיים כו' (כמ"ש במ"א ע"פ זה בפ' בחקותי).

Now, of the Written Torah, too, it is written, "When I break for you the staff of bread." "The staff of bread" is the Tree of Life, and with the breaking of the first Tablets it descended and became vested in physical matters, etc. (as is explained elsewhere on this verse, in Parshas Bechukosai).

והיינו שהרי כל התשבע"פ [התורה שבעל פה] מקבל מתשב"כ [מתורה שבכתב] והיא ביאור ופי' התשב"כ [התורה שבכתב].

That is, for the whole Oral Torah receives from the Written Torah, and it is the explanation and commentary of the Written Torah.

ולכן אדה"ר [אדם הראשון] לפני החטא היה למעלה מבחינה זו דבירור עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] כמ"ש בספר הגלגולים פי"ט שאדה"ר [שאדם הראשון] לפני החטא היה בחינה זו דמשיח ולמעלה ממדרגת משה (ועמ"ש ע"פ הן האדם היה כאחד ממנו כו')

Therefore Adam, the first man, before the sin, was above this level of refining the Tree of Knowledge of good and evil, as is written in Sefer HaGilgulim, chapter 19, that Adam before the sin was this level of Mashiach, and above the rank of Moshe (and see what is written on the verse "Behold, the man has become like one of us," etc.).

והנה מדור שלו היה בג"ע [בגן עדן] אשר ונהר יוצא מעדן כו' והיינו להמשיך בחי' עדן עצמו

Now, his abode was in Gan Eden, of which [it is written], "And a river goes out from Eden," etc.; that is, to draw down the level of Eden itself;

והוא פנימית התורה שיתגלה לע"ל [לעתיד לבוא] ע"י משיח אשר זהו למעלה מבחי' אותיות כנ"ל בענין והניף ידו על הנהר כו'.

and this is the inner dimension of the Torah, which will be revealed in the Time to Come through Mashiach, and which is above the level of letters, as [explained] above regarding "And He will wave His hand over the river," etc.

ומכ"ז [ומכל זה] יובן ג"כ ענין תנופת שתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים בחג השבועות. כי שתי הלחם היינו תשב"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] והכבשים הם בחי' רחמים מדתו של יעקב

And from all this will also be understood the waving of the two loaves upon the two lambs on the festival of Shavuos. For the two loaves are the Written Torah and the Oral Torah, and the lambs are the level of compassion, the attribute of Yaakov;

שע"י המשכת רחמים אלו ממשיכים גילוי התורה שהיא בחי' לחם וכמ"ש ואשא אתכם על כנפי נשרים שהוא בחי' רחמים וע"ז ואביא אתכם אלי (ועמ"ש ע"פ בהעלותך את הנרות בפי' וענין היתה לי דמעתי לחם כו')

for through drawing down this compassion one draws down the revelation of the Torah, which is the level of bread; as it is written, "And I carried you on eagles' wings," which is the level of compassion, and through this, "And I brought you to Me" (and see what is written on the verse "When you raise up the lamps," in the explanation of the matter of "My tears have been my bread," etc.).

ואמנם תנופת הלחם והכבשים היינו להעלות התורה שהיא בחי' לחם חטה ולקשרה ולחברה באור א"ס ב"ה בחי' עדן העליון ממש וכן להעלות הרחמים של האבות למקורן ושרשן בחי' רחמים גדולים כו'

But the waving of the bread and the lambs is to elevate the Torah, which is the level of the bread of wheat, and to bind it and join it with the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, the level of the supernal Eden itself; and likewise to elevate the compassion of the Patriarchs to their source and root, the level of the great compassion, etc.

(ועמ"ש מענין העלאה זו בד"ה זכור ושמור בדבור א' נאמרו. ושם בד"ה בענין האבות הן הן המרכבה) ולכן יש י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן כנגד י"ג מדות הרחמים:

(And see what is written on the subject of this elevation in the discourse beginning "'Remember' and 'Keep' were said in one utterance," and there, in the discourse on the subject of "The Patriarchs are themselves the chariot.") And therefore there are thirteen rules (middos) by which the Torah is expounded, corresponding to the Thirteen Attributes (middos) of Compassion.

17 ה וזהו והחרים ה' את לשון ים מצרים (בישעיה סי' י"א) ופי' הרד"ק [הרבי דוד קמחי] דהיינו נהר מצרים שהוא הנילוס וכ"כ [וכן כתב] במצודת.

5. And this is [the meaning of] "And Havayah will destroy the tongue of the Sea of Egypt" (Isaiah, chapter 11). The Radak explains that this is the river of Egypt, which is the Nile; and so it is written in the Metzudos.

והוא מ"ש ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. שם האחד פישון ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] הוא נילוס נהר מצרים כו'.

And this is what is written, "And from there it divides and becomes four heads. The name of the one is Pishon," and Rashi explains, "It is the Nile, the river of Egypt," etc.

וכ"כ [וכן כתב] בזח"א [בזהר חלק א] לך לך פ"א ב' שלכן נאמר כגן ה' כארץ מצרים לפי שלשם נמשך אחד מד' נהרות היוצאים מג"ע [מגן עדן] היינו שם האחד פישון כו'

And so it is written in the Zohar, Part I, Lech Lecha, folio 81b: that this is why it is said, "Like the garden of Havayah, like the land of Egypt," because one of the four rivers that go out from Gan Eden is drawn there, namely, "The name of the one is Pishon," etc.

ובפ' חיי שרה דקכ"ה סע"א [סוף עמוד א] כ' [כתב] מאי שם האחד פישון המיוחד מכולם כו' ולפיכך היתה חכמת מצרים יותר מכל העולם כו'

And in Parshas Chayei Sarah, folio 125, end of side a, it writes: "What is 'The name of the one (ha-echad) is Pishon'? The special one (ha-meyuchad) among them all," etc., "and therefore the wisdom of Egypt was greater than [that of] all the world," etc.

שהרי גבי שבח דשלמה נאמר ותרב חכמת שלמה כו' ומכל חכמת מצרים (במ"א סי' ה).

For of the praise of Shlomo it is said, "And the wisdom of Shlomo surpassed," etc., "and all the wisdom of Egypt" (I Kings, chapter 5).

והיינו לפי ששרש הנהר הנ"ל נמשך מנהר היוצא מעדן שהוא חו"ב [חכמה ובינה] כו' וזהו שאמרו אית מיא מגדלין חכימין כו' (ועיין ברבות ס"פ בלק יש מעיינות כו' וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' חיי שרה שם)

That is because the root of this river is drawn from the river that goes out from Eden, which is Chochmah and Binah, etc. And this is what they said, "There are waters that raise up wise men," etc. (and see [Midrash] Rabbah, end of Parshas Balak, "There are springs," etc.; and see the Ramaz, Parshas Chayei Sarah, there);

ועי' במא"א [במאורי אור] אות ד' סכ"ה ד' נהרות הם או"א [אבא ואימא] זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] פישון באבא לשון פושו וסגו כי רבוי השפע יורד מהחכמה כולם בחכמה עשית כו'. (ועי' [ועיין] מזה בת"ז [בתיקוני זהר] תיקון נ"ד דצ"א ע"א).

and see Me'orei Or, the letter dalet, section 25: "The four rivers are Abba and Imma, Z'eir Anpin and Nukva; Pishon is in Abba, from the expression pushu vesagu (they increased and multiplied), for the abundance of the flow descends from Chochmah: 'You made them all with wisdom,'" etc. (And see on this the Tikkunei Zohar, tikkun 54, folio 91a.)

אך עכ"ז [עם כל זה] מאחר שנאמר בהם ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. א"כ הם מקור עולמות הנפרדים וכמ"ש בזח"א [בזהר חלק א] ויצא (קנ"ח א') ומשם יפרד כו' טורי דפרודא כו'

But nevertheless, since it is said of them, "And from there it divides and becomes four heads," then they are the source of the separate worlds, as is written in the Zohar, Part I, Vayeitzei (folio 158a): "And from there it divides," etc., "mountains of separation," etc.

וזהו שנקרא לשון ים מצרים פי' מצרים לשון מיצרים וגבולים.

And this is why it is called "the tongue of the Sea of Egypt (Mitzrayim)": the meaning of Mitzrayim is from the expression meitzarim (straits) and boundaries,

שהן בחי' בעלי גבול כמו מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה הן בגשמיות והן ברוחניות הוא בחי' מיצר וגבול כו' וע"כ נק' ומשם יפרד להיות נראה ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] כו'

for they are the level of what has limits, like "from the earth to the firmament is a journey of five hundred years"; both in the physical and in the spiritual, it is the level of a strait and a boundary, etc. And therefore it is called "And from there it divides," to appear as a something (yesh) and a thing unto itself, etc.;

דהיינו שהם מקור השפע להתהוות בי"ע כו' כי הם מקבלים מבחי' הדבור והדבור באדם יוצא לחוץ להיות בבחי' דבר נפרד ממנו.

that is, they are the source of the flow for the coming into being of Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc. For they receive from the level of speech, and speech in a human being goes outward, to be a thing separate from him.

18 והגם כי למעלה אין שייך דבר שחוץ ממנו יתי היינו קמי' [קמיה] יתי' אבל לגבי הברואים יש צמצומים רבים עד כאלו הן בבחי' דבר נפרד כו'

And although above there can be nothing outside of Him, may He be blessed, that is [as things are] before Him, may He be blessed; but in relation to the created beings there are many contractions (tzimtzumim), until it is as if they are separate things, etc.

ועמ"ש בד"ה וספרתם לכם בענין פי' וכנפיהם פרודות כו' דחיות המרכבה כו' לפי שנמשכים מארבעה מוצאות הדבור כו'.

And see what is written in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," on the meaning of "And their wings were separate (perudos)," etc., [said] of the chayos (living creatures) of the chariot, etc., because they are drawn from the four origins (motza'os) of speech, etc.

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] שנא' [שנאמר] ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר (בישעיה סי' מ)

But in the Time to Come, as it is said, "And the glory of Havayah will be revealed, and all flesh together will see that the mouth of Havayah has spoken" (Isaiah, chapter 40)

(ועיין מזה ברבות פ' ויקרא פ"א זח"ב [זהר חלק ב'] ס"פ משפטים קכ"ו א' ובת"א [ובתורה אור] פ' לך לך בד"ה ולא יקרא עוד שמך אברם)

(and see on this [Midrash] Rabbah, Parshas Vayikra, section 1; Zohar, Part II, end of Parshas Mishpatim, folio 126a; and Torah Ohr, Parshas Lech Lecha, in the discourse beginning "And your name shall no longer be called Avram"),

דהיינו שיהי' [שיהיה] גילוי בחי' הדבור עליון כמו שהוא אצלו יתי'

that is, that there will be a revelation of the level of the supernal speech as it is with Him, may He be blessed,

שאין הדבור היוצא ממנו בבחי' דבר נפרד כמו דבור האדם אלא מיוחד בתכלית היחוד במהותו ועצמותו יתי' גם אחר שיצא דבורו יתי' אל הפועל בבריאת העולמות כמו שהיה מיוחד עמו קודם בריאת העולמות כו' (כמ"ש בס' ש"ב [של בינונים] פכ"א).

where the speech that issues from Him is not something separate, like the speech of a human being, but is united in absolute unity with His essence and being, may He be blessed, even after His speech, may He be blessed, has gone forth into actuality in the creation of the worlds, just as it was united with Him before the creation of the worlds, etc. (as is written in Sefer Shel Beinonim [the Tanya], chapter 21).

וזהו פי' וראו כו' כי פי ה' דבר כלו' שיהי' [כלומר שיהיה] התגלות הדבור עליון כמו שהוא בבחי' פי הוי' ממש ששם הדבור מיוחד במהותו ועצמותו ית' כך יהי' [יהיה] גילוי זה למטה וראו כל בשר יחדו גילוי זה.

And this is the meaning of "And [all flesh] will see," etc., "that the mouth of Havayah has spoken": that is, that there will be a revelation of the supernal speech as it is on the level of the very "mouth of Havayah," where the speech is united with His essence and being, may He be blessed; so will this revelation be below, and "all flesh together will see" this revelation.

ועי"ז יהיה גלוי אחדותו ית' שבעולם האצי' גם למטה בעשייה כמ"ש ביום ההוא יהי' [יהיה] הוי' אחד ושמו אחד (ועמ"ש בזה סד"ה למנצח על השמינית).

And through this there will be a revelation of His unity, may He be blessed, which is in the World of Atzilus, below as well, in Asiyah; as it is written, "On that day Havayah will be One and His Name One" (and see what is written on this at the end of the discourse beginning "To the conductor, on the Sheminis").

לכן אז א"צ [אין צריך / אינו צריך] לבחי' ד' נהרות הנ"ל שהשפע בא מהם בבחי' ומשם יפרד. אלא יהי' [יהיה] גילוי והמשכת הנהר היוצא מעדן ממש מה שלמעלה מבחי' ומשם יפרד.

Therefore at that time there will be no need for the level of the four rivers mentioned above, from which the flow comes in the manner of "And from there it divides"; rather, there will be a revelation and drawing-down of the very river that goes out from Eden, which is above the level of "And from there it divides."

וזהו והחרים ה' את לשון ים מצרים ות"י [ותרגום יונתן] ויבש כו'.

And this is "And Havayah will destroy the tongue of the Sea of Egypt," which Targum Yonasan [renders] "and He will dry up," etc.

19 ולא עוד אלא והניף ידו על הנהר היינו הנהר היוצא מעדן ממש קודם בחי' ומשם יפרד כו' והכהו לשבעה נחלים וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל].

And not only that, but "And He will wave His hand over the river," that is, the very river that goes out from Eden, before the level of "And from there it divides," etc., "and He will strike it into seven streams," as explained above.

אך עוד יי"ל [יש לומר] המכוון כי ז' נחלים הם ז"ת [ז' תחתונות] היינו המדות והדבור שבהם ועל ידם נמשך השפע והנהר הוא בינה שלמעלה מהמדות, והוא ענין שער החמשים דבינה שאינו מושג כלל.

But one may further say that the intent is that the seven streams are the seven lower [Sefiros], that is, the emotive attributes (middos) and speech, in which and through which the flow is drawn down; and the river is Binah (understanding), which is above the emotive attributes; and this is the Fiftieth Gate of Binah, which is not comprehended at all.

20 והמדות והדבור מקבלים משם רק הארה בעלמא כנודע מענין מי ברא אלה כו' ועמ"ש מזה ע"פ אלה פקודי המשכן משכן העדות.

And the emotive attributes and the speech receive from there only a mere radiance, as is known from the matter of "Who created these," etc.; and see what is written on this on the verse "These are the accounts of the Mishkan, the Mishkan of Testimony."

ולע"ל [ולעתיד לבוא] נאמר והכהו לשבעה נחלים היינו שאותו האור המאיר בבחי' הנהר עצמו יומשך ויתגלה בבחי' ז"ת [ז' תחתונות] שהם המדות והדבור המאירים ומתגלים בבי"ע כו' (ועי' [ועיין] מזה בזח"א [בזהר חלק א] בראשית דנ"ב ע"א).

And of the Time to Come it is said, "And He will strike it into seven streams": that is, that the very light that shines in the level of the river itself will be drawn down and revealed in the level of the seven lower [Sefiros], which are the emotive attributes and the speech that shine and are revealed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc. (And see on this the Zohar, Part I, Bereishis, folio 52a.)

וזהו ענין ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים כו'.

And this is the meaning of "And the earth shall be full of the knowledge of Havayah, as the waters cover the sea," etc.

(ועיין עוד מענין והחרים ה' את לשון ים מצרים ברבות ריש קהלת ע"פ הבל הבלים אמר קהלת):

(And see further on the subject of "And Havayah will destroy the tongue of the Sea of Egypt" in [Midrash] Rabbah, at the beginning of Koheles, on the verse "Vanity of vanities, said Koheles.")

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS SHEMINI • MAAMAR 1

# לויתן זה יצרת לשחק בו

## "This Leviathan You Formed to Play With"

◇

1 לויתן זה יצרת לשחק בו. איתא במדרש רבה פ' שמיני פ' י"ג בהמות ולויתן הם קניגון של צדיקים לעתיד לבא כו'

"This Leviathan You formed to play with." It is stated in Midrash Rabbah, Parshas Shemini, section 13: "Behemoth and the Leviathan are the hunting contest (kenigon) of the tzaddikim in the Time to Come," etc.

בהמות נותץ ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותץ לבהמות בסנפיריו ונוחרו כו' ולא כך תנינן הכל שוחטין ובכל שוחטין ולעולם שוחטין חוץ ממגל קציר כו'

"Behemoth strikes the Leviathan with its horns and tears it apart, and the Leviathan strikes Behemoth with its fins and stabs it," etc. "But have we not learned: 'All may slaughter, with anything one may slaughter, and at any time one may slaughter, except with a harvesting sickle,'" etc.,

עד חדוש תורה מאתי תצא. שהקב"ה יתיר אז שחיטה זו שישחוט הלויתן את הבהמה בסנפיריו.

until: "An innovation in Torah will go forth from Me." [That is,] the Holy One, blessed be He, will then permit this slaughter, that the Leviathan should slaughter the beast with its fins.

ובהמות אלו זהו ענין שור הבר (וכמ"ש בתרגום יונתן בתהלים סי' נ' ע"פ בהמות בהררי אלף ותור בר כו' ועיין בב"ב [בבבא בתרא] דע"ד ב' ע"ה א').

And this Behemoth is the wild ox (shor habar). (As is written in Targum Yonasan on Psalms, chapter 50, on the verse "Behemoth on a thousand mountains": "and the wild ox (tor bar)," etc. And see Bava Basra, folio 74b [and] 75a.)

ולהבין ענין קניגי זו דלויתן עם שור הבר. הענין כי יש ב' מיני צדיקים. הא' אותן שהם בסתר שעבודתם ברוחניות פי' בכוונת הלב לייחד יחודים עליונים ובבחינת עליות.

To understand this hunting contest of the Leviathan with the wild ox: the explanation is that there are two kinds of tzaddikim. The first are those who are hidden, whose service is in spirituality; that is, in the intention of the heart, to bring about supernal unifications (yichudim), and on the level of ascents.

וכגון רשבי"י [רבי שמעון בר יוחאי] כשהיה במערה י"ג שנה שבודאי לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצות מעשיות

For example, Rabbi Shimon bar Yochai when he was in the cave for thirteen years, when he certainly could not fulfill a number of practical mitzvos in deed,

שהרי לא היו ניזונים רק מחרובא ועינא דמיא דאיברי להו א"כ לא קיים אכילת מצה בפסח וקדוש על היין ואתרוג וסוכה כו'.

since they were nourished only by "a carob tree and a spring of water that were created for them." If so, he did not fulfill the eating of matzah on Pesach, Kiddush over wine, the esrog, the sukkah, etc.

וכן האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] היה ג"כ גם בבחינה זו (ר"ל [רוצה לומר] ע"ד מ"ש בזהר ח"ג [חלק ג'] (דקפ"ז ע"ב) ע"פ וידגו לרוב בקרב הארץ משא"כ שאר נוני ימא שאינן בארץ רק בים זהו ענין המלאכים כו'.

Likewise the Arizal, of blessed memory, was also of this level. (That is to say, along the lines of what is written in the Zohar, Part III) (folio 187b), on the verse "And may they multiply like fish, abundantly, in the midst of the land"; whereas the other fish of the sea (nunei yama), which are not on land but only in the sea, refer to the angels, etc.

והב' הם אותן צדיקים שהן בגילוי שעבודתם בגשמיות בקיום המצות מעשיות ושמחת בחגך שהוא ג"כ המשכת אורות עליונים מועדי הוי' והשמחה הוא הגילוי אור א"ס ב"ה שנמשך ומתגלה (וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] בפ' צו)

The second are those tzaddikim who are revealed, whose service is in physicality: in fulfilling the practical mitzvos and "You shall rejoice on your festival," which is also a drawing down of supernal lights, "the appointed times of Havayah"; and the joy is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is drawn down and revealed (and as is written above in Parshas Tzav).

והמשכה זו הוא ע"י המצו' [המצות / המצוה] בעובדא דוקא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שבזמן הבית אין שמחה אלא בבשר

And this drawing down is through the mitzvos in actual deed specifically, as our Sages, of blessed memory, said that in the time of the Temple "there is no joy except with meat";

דהיינו מצות שלמי שמחה שהיו מביאים בכל יו"ט [יום טוב] כו' ועכשיו אין שמחה אלא ביין וכדלקמן.

that is, the mitzvah of the peace-offerings of rejoicing (shalmei simchah) that they would bring on every Yom Tov, etc.; "and now there is no joy except with wine," as [will be explained] below.

ועיקר ההמשכות בפסח ע"י מצה ובשבועות ע"י מ"ת [מתן תורה] ובסוכות ע"י סוכה ולולב ומיניו ובלעדי זה א"א להמשיך כלל

The main drawings-down are: on Pesach, through matzah; on Shavuos, through the Giving of the Torah; and on Sukkos, through the sukkah and the lulav and its species. Without this it is impossible to draw down at all

(אבל רשבי"י [רבי שמעון בר יוחאי] שהיה מבחינת לויתן ונוני ימא דאזלין ביבשתא כנ"ל המשיך ההמשכות כשהיה במערה ע"י יחודים ועליות כו' כנ"ל).

(but Rabbi Shimon bar Yochai, who was of the level of the Leviathan and of "the fish of the sea that go on dry land," as mentioned above, drew down these drawings-down when he was in the cave through unifications and ascents, etc., as mentioned above).

והנה באמת אי אפשר להגיע (אן רירען בל"א [בלשון אשכנז]) אלקותו ית' ע"י עבודה הגשמיות אלא ע"י עבודה רוחניות של הצדיקים הנ"ל

Now, in truth, it is impossible to reach (in Yiddish, an rirn ["to touch"]) His G-dliness, may He be blessed, through physical service, but only through the spiritual service of the tzaddikim mentioned above.

והם נקראים נוני ימא כדגים אלו שהים מכסה עליהם כך הם מבחינת עלמא דאתכסיא וישנם בכל דור ודור שהם צדיקים שבסתר כו'

They are called "fish of the sea" (nunei yama): just as these fish are covered by the sea, so they are of the level of the hidden world (alma de'iskasya). They exist in every generation; they are the hidden tzaddikim, etc.

והם המחברים העולמות לא"ס ב"ה (ועי"ד שאמרו דוד היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה) וזהו ענין לויתן שהוא לשון התחברות כמו הפעם ילוה אישי אלי כו'

And they are the ones who connect the worlds to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He (and along the lines of what they said: "David would connect the Torah above with the Holy One, blessed be He"). This is the meaning of "Leviathan" (livyasan), which is a term of connecting, as in "This time my husband will be joined (yilaveh) to me," etc.

(הג"ה [הגהה]) (עיין פ"ק [פרק קמא] דע"ז [דעבודה זרה] ד"ג ע"ב רביעית יושב ומשחק עם לויתן שנאמר לויתן זה יצרת כו' ועיין בשמות רבה פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] דקל"ב ב' מענין לויתן זה כו'

(Gloss:) (See the first chapter of Avodah Zarah, folio 3b: "In the fourth [three hours] He sits and plays with the Leviathan, as it is said, 'This Leviathan You formed,'" etc. And see Shemos Rabbah, section 15, folio 132b, on the subject of "this Leviathan," etc.;

ובזח"א [ובזהר חלק א] ויחי דרמ"ז א' שמות י"א ע"ב בשלח ד"נ ע"ב אחרי דנ"ח ע"א שלח קע"ד א' ועיין בעמה"מ [בעמק המלך] שי"ד פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] דפ"ד ע"ג [עמוד ג']

and in the Zohar, Part I, Vayechi, folio 247a; Shemos, 11b; Beshalach, folio 50b; Acharei, folio 58a; Shelach, 174a. And see Emek HaMelech, Sha'ar (Gate) 14, chapter 14, folio 84, column c.)

והנה בג' שעות רביעיות הוא נקרא סמוך למנחה כדאיתא בגמ' [בגמרא] ר"פ ערבי פסחים ויצחק תיקן תפלת המנחה וידוע דיצחק הוא לשון צחוק ושחוק כמ"ש צחוק עשה לי אלקים וכמ"ש מזה בד"ה ושבתי בשלום.

Now, the fourth [set of] three hours is called "close to Minchah," as is stated in the Gemara at the beginning of the chapter Arvei Pesachim; and "Yitzchak instituted the Minchah prayer." It is known that "Yitzchak" is a term of laughter and play (tzechok and sechok), as it is written, "G-d has made laughter for me"; and as is explained about this in the discourse beginning "And I will return in peace."

ולכן אז יושב ומשחק עם לויתן כו' ועמ"ש בפי' מנחה בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה כו' גם כי יצחק חפר בארות שהוא ענין העלאת מ"ן [מיין נוקבין] ועיין בפי' תולדות (דקמ"א סע"א [סוף עמוד א]),

Therefore at that time He "sits and plays with the Leviathan," etc. And see what is written on the meaning of "Minchah" in the discourse beginning "And he took from what came to his hand a gift (minchah)," etc. Also, [it is] because Yitzchak dug wells, which is the matter of raising mayin nukvin (feminine waters); and see Parshas Toldos (folio 141, end of side a).

והנה מבואר במ"א ענין הנזכר בגמרא (רפ"ו דברכות) דפ' והיה אם שמוע לא נקרא עדיין עושים רצונו של מקום כדבעי (ע"ש בתוספות)

Now, the matter mentioned in the Gemara (at the beginning of chapter 6 of Berachos) is explained elsewhere: that the section "And it will be, if you will listen" is not yet called "doing the will of the Omnipresent" as is fitting (see there in Tosafos).

והיינו לפי שלא נאמר בה בכל מאדך כמו בפ' שמע דהיינו שלהיות ההמשכה והגילוי מסוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] שזהו הנקרא עושין רש"מ [רצונו של מקום]. זהו דוקא ע"י בכל מאדך בלי גבול כו'

This is because "with all your might" is not said in it, as it is in the section of Shema. That is: for there to be the drawing down and the revelation of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) within the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is what is called "doing the will of the Omnipresent," this comes specifically through "with all your might," without limit, etc.

וזהו הבחינה הנזכר כאן שלהגיע ולהמשיך בחינת הפעם ילוה כו' זהו ע"י העבודה הרוחניות של הצדיקים הנקראים נוני ימא

And this is the level mentioned here: that to reach and to draw down the level of "This time [my husband] will be joined," etc., is through the spiritual service of the tzaddikim who are called "fish of the sea."

משא"כ בלא בחינת בכל מאדך אף שנאמר והיה אם שמוע תשמעו כו' כנ"ל.

Whereas without the level of "with all your might" it is not so, even though it says, "And it will be, if you will diligently listen," etc., as mentioned above.

ועד"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דע"ז [דעבודה זרה] (שם) משחרב בהמ"ק [בית המקדש] אין שחוק כו'

Along these lines our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Avodah Zarah (there): "Since the Holy Temple was destroyed there is no play," etc.

וכמ"ש בפ' תרומה (קס"ו ב) בענין ונהר יחרב ויבש ובבראשית (ד"ו ע"ב) ומ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם (ד"ו א') גבי לרחוק דא יעקב.

And as is written in Parshas Terumah (166b) on the subject of "And the river will be parched and dry"; and in Bereishis (folio 6b); and what the Ramaz writes there (folio 6a) regarding "'To the far one': this is Yaakov."

ועויי"ל [ועוד יש לומר] בזה עפמי"ש [על פי מה שכתוב] בכהאריזי"ל [בכתבי האריזי"ל] שעי"י תומי"צ [תורה ומצות] ממשיכים יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] אבל להמשיך יחוד או"א [אבא ואימא] שהוא המשכת אור חדש מא"ס ב"ה הוא ע"י מס"נ [מסירות נפש] דייקא

One may further explain this according to what is written in the writings of the Arizal: that through Torah and mitzvos one draws down the union of Z'eir Anpin (the emotive attributes) and Nukva (the feminine / Malchus), but drawing down the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah), which is the drawing down of a new light from the Infinite One, blessed be He, is specifically through self-sacrifice (mesirus nefesh).

וזהו ענין ק"ש [קריאת שמע] למסור נפשו באחד ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בני ישראל בפ' אמור

This is the matter of the recital of the Shema: to give over one's soul at [the word] "One." And see what is written on this in the explanation on the verse "And I will be sanctified in the midst of the children of Israel," in Parshas Emor.

וזהו הפי' מ"ש כאן שהמשכה זו הוא דוקא ע"י עבודה רוחניות שמבחינת לויתן דהיינו חיבור היש לאין כו' בבחינת מס"נ [מסירות נפש] באחד

And this is the meaning of what is said here, that this drawing down is specifically through spiritual service, which is of the level of the Leviathan, namely, the joining of the yesh (something) to the ayin (nothing), etc., on the level of self-sacrifice at "One."

וע"ז ממשיכים להיות ילוה אישי אלי (ועמ"ש סד"ה וללבן שתי בנות בענין ילוה אישי ובד"ה נשא את ראש בני גרשון).

And through this they draw down [the state of] "my husband will be joined to me." (And see what is written at the end of the discourse beginning "And Lavan had two daughters," on the subject of "my husband will be joined," and in the discourse beginning "Take a census of the sons of Gershon.")

גם י"ל [יש לומר] פי' עבודה רוחניות דנשמות שמבחינת לויתן ע"ד מ"ש בש"ע א"ח [אורח חיים] (סי' צ"ח ס"א) שהתפשטות הגשמיות קרוב למעלת הנבואה כו'

It can also be said that the meaning of the spiritual service of the souls that are of the level of the Leviathan is along the lines of what is written in the Shulchan Aruch, Orach Chaim (section 98, paragraph 1): that the stripping away of physicality is close to the level of prophecy, etc.

וכענין המבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] שט"ז פ"א על האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] אם הייתי דורש שמונים שנים כו'.

And [it is] like the matter explained in Pri Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 16, chapter 1, about the Arizal: "If I were to expound for eighty years," etc.

והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] משחרב בהמ"ק [בית המקדש] אין שחוק כו' ברביעיות מאי עביד יושב ומלמד תינוקות של בית רבן תורה

Now, our Sages, of blessed memory, said: "Since the Holy Temple was destroyed there is no play," etc. "In the fourth [three hours], what does He do? He sits and teaches Torah to schoolchildren."

(ועיין מ"ש במקום אחר על פסוק וכל בניך למודי הוי' ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך כרובים וכרוב היינו כרביא. ועמ"ש בד"ה מי יתנך כאח לי ועמ"ש בפ' ויצא קנ"ו ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם) ע"כ הג"ה [הגהה].

(And see what is written elsewhere on the verse "And all your children shall be taught of Havayah." And see the Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "Keruvim"; and keruv means ke-ravya, "like a child." And see what is written in the discourse beginning "If only you were as a brother to me," and see what is written in Parshas Vayetzei, 156, and in the Mikdash Melech there.) End of the gloss.

אך להיות כי העוה"ז הוא גשמי לכן צריך לצדיקים שעבודתם בגשמיות לקיים מצות מעשיות והוא שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עמוד אי וצדיק שמו שעליו העולם עומד, (ועמ"ש בד"ה אשירה להוי' ועמ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודים וע"פ טובה הארץ מאד מאד).

However, since this world is physical, there is therefore a need for tzaddikim whose service is in physicality, to fulfill the practical mitzvos. This is what our Sages, of blessed memory, said: "One pillar, and Tzaddik is its name," upon which the world stands. (And see what is written in the discourse beginning "I will sing to Havayah," and what is written in the explanation on the verse "And the Jews took upon themselves," and on the verse "The land is very, very good.")

וכל מה שיש ביבשה יש בים כי באמת צ"ל הא והא.

And "whatever there is on dry land there is in the sea"; for in truth there must be both this and that.

כי הנה הילוך הצדיקים הנק' נוני ימא היא נפלאה וגבוה מאד כמו עד"מ הדגים ששטים בים כך הם שטים ובטיסה אחת מגיע למעלה מעלה וגדולה הרבה מעבודת הצדיקים שבגשמיות שמחה בבשר כו' שהכל למטה במדרגה.

For the movement of the tzaddikim who are called "fish of the sea" is wondrous and very lofty. Just as, by way of analogy, fish swim in the sea, so they swim, and in a single flight reach higher and higher; and it is much greater than the service of the tzaddikim who are in physicality, "joy with meat," etc., which is all lower in rank.

משא"כ הילוכם שהוא כמשל דג הים ששט מקצה העולם ועד קצהו כך הילוכם ברוחניות בטיסה אחת (מיט איין שו"פ בל"א [בלשון אשכנז]) עולים ומגיעים למעלה מעלה

Whereas their movement is like the analogy of a fish of the sea that swims from one end of the world to the other: so is their movement in spirituality; in a single flight (in Yiddish, mit ein shup ["with one push"]) they rise and reach higher and higher.

ואין זה כלל בבחי' התלהבות ורתיחת הדמים כמו עבודת הצדיקים הנ"ל שבגשמיות שמחה בבשר שמחה ביין בחי' רשפי אש ושלהבת כו' אלא אדרבה בקרירות הדמים ובנחת

And this is not at all of the level of fervor and boiling of the blood, like the service of the tzaddikim mentioned above who are in physicality, joy with meat, joy with wine, the level of "flashes of fire" and flame, etc.; but, on the contrary, with coolness of the blood and with calm.

(ועמ"ש בבה"ז [בביאורי הזהר] וירא) (קי"ב א') ע"פ וגם אמנה אחותי בת אבי היא כו' ומ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות בענין חייך שלך גדול משלהם

(And see what is written in Biurei HaZohar, Vayera) (112a), on the verse "And moreover, she is indeed my sister, the daughter of my father," etc., and what is written in the discourse beginning "When you kindle the lamps," on the subject of "By your life, yours is greater than theirs."

ובטיסה אחת מגיעים למעלה מעלה כו' כנ"ל. וא"א לבאר דבר זה בדיבור איך ומה הוא.

And in a single flight they reach higher and higher, etc., as mentioned above. It is impossible to explain this matter in speech: how and what it is.

ולכן לא קיים רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי] בהיותו במערה כמה מצות מעשיות כנ"ל אלא הכל ברוחניות למעלה מבחי' שמחה בבשר כו'.

Therefore Rabbi Shimon bar Yochai, while he was in the cave, did not fulfill a number of practical mitzvos, as mentioned above; rather, all was in spirituality, above the level of joy with meat, etc.

וזהו ענין סנפיריו של הלויתן (הנק' פלוי"ש פעדר"ן) שבהם הוא שט מן הקצה כו'.

And this is the meaning of the fins of the Leviathan (which are called flosh-federn), with which it swims from one end, etc.

ולכן העולם כולו עומד על לויתן שמקיף כל העולם כנודע בדברי רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה]. ולעתיד הלויתן יעשה מלחמה עם שור הבר וישחטנו בסנפיריו.

Therefore the whole world stands upon the Leviathan, which encircles the whole world, as is known from the words of our Sages, of blessed memory. And in the Time to Come the Leviathan will wage war with the wild ox and will slaughter it with its fins.

כי הנה עבודת הצדיקים שבבחי' השנית נק' שור הבר פני שור מהשמאל אלא שהוא בר וזך כו'

For the service of the tzaddikim of the second level is called "the wild ox," "the face of an ox on the left," except that it is bar: pure and refined, etc.

כי הנה גם עבודתם במעשה גשמיות כמו ושמחת בחגך דיו"ט [דיום טוב] ואין שמחה אלא בבשר כו' אינו כפשוטו שיאכל בשר השור למלאות בטנו ח"ו [חס ושלום] וישיש בו אלא בחי' העלאות

For even their service in physical deed, such as the "You shall rejoice on your festival" of Yom Tov, and "there is no joy except with meat," etc., is not in its plain sense, that one should eat the meat of the ox to fill one's belly, G-d forbid, and delight in it; rather, it is the level of elevations,

כענין שלמי שמחה מבשר גשמי. שהיה בזמן בהמ"ק [בית המקדש] שהיו ריח ניחוח ממש לה'

like the peace-offerings of rejoicing from physical meat, which, in the time of the Holy Temple, were literally "a pleasing fragrance to Havayah."

ועד"ז הוא שמחה בבשר יו"ט [יום טוב] וכמ"ש וישמחו בך כו' בך דייקא אלא שהוא לשון בקשה מפני שחרב בית מקדשנו כו'.

In the same way is the joy with the meat of Yom Tov, as it is said, "And may they rejoice in You," etc., "in You" specifically; except that it is phrased as a request, because our Holy Temple was destroyed, etc.

2 וזה נק' שור הבר מלשון בר לבב פי' בשר זך ובר דהיינו שמחה לה' הנולד מזה ברשפי אש והתלהבות כו'.

This is called "the wild ox" (shor habar), from the expression "pure of heart" (bar levav), meaning refined and pure meat; that is, the joy unto G-d that is born of it, with flashes of fire and fervor, etc.

אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] מילתא זוטרתא היא לגבי הילוך הנפלא של הצדיקים הנק' לויתן לפי שבא מדבר גשמי ובעל גבול כו'

Yet even so, it is a small matter compared with the wondrous movement of the tzaddikim who are called Leviathan, because it comes from something physical and limited, etc.;

משא"כ ההילוך שלהם שבטיסה אחת בקרירות ובנחת מגיעים למעלה מעלה שהיא גדולה יותר לאין קץ

whereas their movement, in which they reach higher and higher in a single flight, with coolness and calm, is infinitely greater.

ולכן הלויתן ישחוט את שור הבר. פי' שיעלה אותו ע"י הטיסה שלו וזהו בסנפיריו שבהם ועל ידם עיקר העליה שלו כו'

Therefore the Leviathan will slaughter the wild ox. That is, it will elevate it through its flight. This is [the meaning of] "with its fins," for in them and through them is its main ascent, etc.,

שזהו למעלה מכחם עצמם של הצדיקים הנק' שור הבר (ועי' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך לויתן מענין הסנפירים).

which is above the power of the tzaddikim who are called the wild ox on their own. (And see the Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "Leviathan," on the subject of the fins.)

אך באמת גם שור הבר יעלה את הלויתן כי בבחי' אחת עבודתם נעלית יותר

In truth, however, the wild ox will also elevate the Leviathan, for in one respect their service is more exalted,

אף שהיא בבחי' עבודה גשמיי' [גשמיים] הרי כן צ"ל ע"פ התורה ושמחת בחגך ואין שמחה אלא בבשר ויין כו' ומצד זה יעלה הוא אותו.

even though it is on the level of physical service: after all, this is how it must be according to the Torah, "You shall rejoice on your festival," and "there is no joy except with meat and wine," etc. And from this aspect it will elevate [the Leviathan].

וזה יראה הקב"ה לע"ל [לעתיד לבוא] לצדיקים כללות עבודתם בהאי עלמא ששניהם כא' [כאחד] טובים בהא האי עדיף ובהא האי עדיף.

And this is what the Holy One, blessed be He, will show the tzaddikim in the Time to Come: their service in this world as a whole (klalus), that both of them alike are good; in this respect this one is superior, and in that respect that one is superior.

(הג"ה [הגהה]. עוי"ל [עוד יש לומר] שנקרא שור הבר ע"ד ורב תבואות בכח שור ומימי לא קראתי לשורי שורי אלא לשורי שדי והתורה נק' ראשית תבואתה וכ"ז [וכל זה] נמשך בכח שור ע"כ נק' צדיקים אלו ע"ש שור הבר.

(Gloss: One may further say that it is called the wild ox (shor habar) in the manner of "And much produce comes by the strength of the ox," and "In all my days I did not call my ox 'my ox,' but [called] my ox 'my field'"; and the Torah is called "the first of His produce"; and all this is drawn down through the strength of the ox. Therefore these tzaddikim are called by the name shor habar.

ועוי"ל [ועוד יש לומר] דהנה מבואר לעיל דבחי' צדיקים אלו זהו ענין עמוד א' וצדיק שמו כו' וזהו בחי' יוסף הצדיק והוא נק' שור כמ"ש בכור שורו הדר לו) (וכמ"ש בזוהר פ' שמיני דל"ח ב' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם) ע"כ הג"ה [הגהה].

One may further say: it was explained above that the level of these tzaddikim is the matter of "one pillar, and Tzaddik is its name," etc.; and this is the level of Yosef the Tzaddik, and he is called an ox, as it is written, "His firstborn ox, majesty is his.") (And as is written in the Zohar, Parshas Shemini, folio 38b, and in the Mikdash Melech there.) End of the gloss.

והנה הלויתן ישחוט את שור הבר בסנפיריו אף שכהיום שחיטה כזו פגומה גמורה היא מחמת ההפסק כו' אבל לעתיד צ"ל כן דוקא.

Now, the Leviathan will slaughter the wild ox with its fins, even though nowadays such a slaughter is completely flawed because of the interruption, etc.; but in the Time to Come it must be so specifically.

כי ענין השחיטה זו היא בחי' עליות שור הבר למעלה מעלה ע"י הלויתן המעלהו בסנפיריו. ולכן צ"ל הפסק בינתיים שהרי א"א להיות כל העליי' [העלייה] בבת אחת.

For the matter of this slaughter is the level of the ascents of the wild ox higher and higher through the Leviathan, which elevates it with its fins. Therefore there must be an interruption in between, since it is impossible for the entire ascent to take place all at once,

כנודע שיש כמה היכלות היכל הזכות היכל הרצון כו' וא"א להיות כל העליות בפעם א' אלא הפסק בין היכל להיכל

as is known, there are a number of chambers (heichalos), the Chamber of Merit, the Chamber of Will, etc., and it is impossible for all the ascents to be at one time; rather, [there is] an interruption between one chamber and the next.

ולכן יתיר הקב"ה פגימה זו (ועיין מ"ש במ"א בענין עליית התפלה דרך ההיכלות עליונים כו' בביאור ענין מזוזה מימין וממש"ש [וממה שכתוב שם] יובן גם כאן). והנה שור הבר יעלה את הלויתן ע"י שידקרנו בקרניו:

Therefore the Holy One, blessed be He, will permit this flaw. (And see what is written elsewhere on the ascent of prayer by way of the supernal chambers, etc., in the explanation of the matter of "the mezuzah on the right"; and from what is written there it will be understood here as well.) And the wild ox will elevate the Leviathan by piercing it with its horns.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS SHEMINI • MAAMAR 2

# ביאור על לויתן זה כו' הנ"ל

## An Explanation of "This Leviathan"

◇

1 ביאור על לויתן זה כו' הנ"ל

An explanation of "This Leviathan," etc., mentioned above.

2 הנה ענין שיש יתרון בנשמות שמבחי' נוני ימא על נשמות שמבחי' שור הבר פשוט הוא מאחר שהם מיחוד או"א [אבא ואימא] והם הנק' אחים וריעים.

Now, that the souls from the level of the fish of the sea (nunei yama) have an advantage over the souls from the level of the wild ox (shor habar) is simple, since they are from the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah), and they are the ones called "brothers and friends."

אך להבין ענין היתרון שיש ג"כ בנשמות שמבחי' שור הבר על בחי' נוני ימא הנה יש להקדים מ"ש במ"א ע"פ והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ כו'

But to understand the advantage that the souls from the level of the wild ox also have over the level of the fish of the sea, we must first preface what is written elsewhere on the verse "And your carcass shall be food for all the birds of the heavens and for the beasts of the earth," etc.

והענין שכל הקללות הם על הרע דנוגה ופי' נבלתך לשון נובלות היינו מה שנפל בבחי' נובלות ושבירת הכלים ומעורב תוך הרע דנוגה לא ישאר בו מאומה לעתיד אלא ילקטוהו עוף השמים ובהמת הארץ

The explanation is that all the curses are against the evil of nogah. "Your carcass" (nivlascha) is a term from novlos [fallen-off fruit]: that is, what fell into the level of novlos and the shattering of the vessels, and is mixed within the evil of nogah, none of it will remain in it in the Future; rather, the birds of the heavens and the beasts of the earth will gather it up.

עוף השמים היינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ ועוף יעופף ועוף זה מיכאל כו'.

"The birds of the heavens" are as our Sages, of blessed memory, said on the verse "And let birds fly": "And 'bird' is Michael," etc.

(ועיין בזח"א [בזהר חלק א] בפ' בראשית די"א סע"ב [סוף עמוד ב] ודי"ב ע"א ובע"ח [ובעץ חיים] שער מ"ן [מיין נוקבין] ומ"ד [ומיין דוכרין] דרוש ד' מענין עופין כו'. וע' בזח"ג [בזהר חלק ג] בפ' צו דכ"ו ע"ב ובפ' שמיני דל"ט סע"ב [סוף עמוד ב] ובמק"מ [ובמקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות]).

(And see the Zohar, Part I, Parshas Bereishis, folio 11, end of side b, and folio 12, side a; and Etz Chaim, the Gate of Mayin Nukvin and Mayin Duchrin (feminine and masculine waters), Derush 4, on the subject of birds, etc. And see the Zohar, Part III, Parshas Tzav, folio 26, side b, and Parshas Shemini, folio 39, end of side b, and the Mikdash Melech and the Ramaz [there].)

**ויש מלאכים שנקראים בהמת הארץ והוא המרכבה פני אריה פני שור כו'**

**And there are angels that are called "the beasts of the earth": this is the Chariot, "the face of a lion," "the face of an ox," etc.**

**וגם בנשמות בני אדם יש ב' מדריגות אלו שיש נשמות שנק' עוף וכמ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] בפ' פינחס (דרי"ז ע"ב) אשר שם צפרים יקננו בטוליהון מקננן נשמתיהון דצדיקייא וכ"ה בזהר ח"א [חלק א'] בפ' ויצא (דקס"ב סע"ב [סוף עמוד ב])**

**And in the souls of human beings, too, there are these two levels: there are souls that are called "birds," as is written in the Zohar, Part III, Parshas Pinchas (folio 217, side b): "Where birds make their nests": in their shade the souls of the tzaddikim nest. And so it is in the Zohar, Part I, Parshas Vayeitzei (folio 162, end of side b).**

**ויש נשמות שנק' בהמת הארץ כמ"ש גור אריה יהודה יששכר חמור גרם כו' בכור שורו.**

**And there are souls that are called "the beasts of the earth," as it is written, "Yehudah is a lion's whelp," "Yissachar is a strong-boned donkey," etc., "His firstborn ox."**

**והענין שבבחי' א' יש יתרון מעלה בעוף על הבהמה. שהעוף הוא פורח בכנפיו הגבה למעלה באויר משא"כ הבהמה.**

**The explanation is that in one respect the bird has a superior quality over the beast: the bird flies with its wings very high up in the air, which is not so with the beast.**

**ובבחי' א' יש יתרון בבהמה על העוף דהעוף זוטר חיותיה. ולכן הכשרו בסימן א' אבל הבהמה חיותה רב**

**And in one respect the beast has an advantage over the bird, for the bird's life-force is small; this is why it is made fit [through slaughter] by [cutting] one siman, whereas the beast's life-force is great.**

ועד"ז יובן למעלה דבחי' המלאכים שנק' עוף השמים וכן הנשמות שמבחי' זו יש להם יתרון שיוכלו לעוף ולעלות בעילוי עד רום המעלות ע"י הגדפין אהוי"ר [אהבה ויראה]

In the same way it will be understood above: the level of the angels that are called "the birds of the heavens," and likewise the souls that are from this level, have the advantage that they can fly and rise ever higher, to the loftiest heights, through the wings, love and awe.

(וע' מענין העפיפה בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' שמיני ד' ט"ל סע"ב [סוף עמוד ב] ועמ"ש עוד מענין בחי' העופות בפ' בהעלותך סד"ה אם את כל דגי הים כו')

(And on the subject of flying, see the Ramaz on Parshas Shemini, folio 39, end of side b; and see what is written further on the subject of the level of the birds in Parshas Beha'aloscha, at the end of the discourse beginning "If all the fish of the sea," etc.)

ויש ג"כ יתרון מעלה בבחי' המלאכים ונשמות הנק' בהמת הארץ שכחם רב וגדול וכמ"ש בחיות המרכבה והחיות נושאות את הכסא כו' הרי שכחם עצום להיות נושאות את הכסא ועל הכסא כמראה אדם כו'.

And there is also a superior quality in the level of the angels and souls that are called "the beasts of the earth": their strength is abundant and great, as is said of the chayos of the Chariot, "And the chayos carry the Throne," etc. Thus their strength is immense, so that they carry the Throne, and "upon the Throne, like the appearance of a man," etc.

3 והנה ממוצא דבר מבואר דעם היות שבחי' עוף יש בו יתרון בחי' העפיפה לעלות בעילוי כו' עכ"ז [עם כל זה] יש ג"כ יתרון עצום לבחי' בהמת הארץ ברוב הכח שבהם.

Now, from what has been said it emerges clearly that although the level of the bird has the advantage of the level of flying, of rising ever higher, etc., nevertheless the level of the beasts of the earth also has an immense advantage in the abundance of strength that is in them.

ובמ"א נת' [נתבאר] דהכח הזה בחיות המרכבה להיות נושאות את הכסא היינו לפי שהן ממה שנתברר משבה"כ [משבירת הכלים] שהוא מעולם התהו כו' ששם הי' [היה] ריבוי האור כו'

Elsewhere it was explained that this strength in the chayos of the Chariot, to carry the Throne, is because they are from what was refined out of the shattering of the vessels, which is from the World of Tohu, etc., where there was an abundance of light, etc.

ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] דמה"ט [דמהאי טעמא] אין כן בעופין לפי שהן נמשכו מזיווג נשיקין וזיווג דנשיקין הוא אפילו כשא"צ [כשאין צריך] לברר משבה"כ [משבירת הכלים] כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שם בהדיא, וצ"ע [וצריך עיון] דלכאורה משמע שכל המלאכים יצאו מזיווג נשיקין כמ"ש בע"ח שם.

According to this, it may be said that for this reason it is not so with the birds, because they were drawn from the union of kisses (zivug neshikin), and the union of kisses takes place even when there is no need to refine [anything] from the shattering of the vessels, as is written explicitly in Etz Chaim there. But this needs examination, for it seems that all the angels came forth from the union of kisses, as is written in Etz Chaim there.

ומ"מ עכ"פ [על כל פנים] יש יתרון לבחינת בהמה על בחי' עוף בענין הכח והגבורה כו' הגם שיש יתרון לעוף בענין העפיפה כו'

Nevertheless, at any rate, the level of the beast has an advantage over the level of the bird in strength and might, etc., even though the bird has an advantage in flying, etc.

(ואפשר לומר דזהו כענין בחי' ב' שמות מ"ב וע"ב שבשמע והיה אם שמוע אשר שם מ"ב הוא בחי' העלאות ובשתים יעופף כו' והוא בחינת ובכל מאדך שבפ' שמע ובחי' זו הוא נעלה יותר משם ע"ב [שם ע"ב] כמ"ש בפ' תרומה דקל"ב ב'.

(It is possible to say that this is like the matter of the two Names, [the Name of] forty-two [letters] and [the Name] Av (72), that are in Shema and in Vehayah im shamoa: the Name of forty-two is the level of ascents, "and with two he would fly," etc., and it is the level of "and with all your might" in the section of Shema; and this level is loftier than the Name Av, as is written in [the Zohar,] Parshas Terumah, folio 132, side b.

אך להיות המשכת אלקות מלמעלה למטה ע"י תורה ומצות מעשיות זהו בחי' שם ע"ב [שם ע"ב] ונתתי עשב בשדך לבהמתך ע"ב [שם ע"ב] שי"ן) (כמ"ש בת"ז [בתיקוני זהר]).

But for G-dliness to be drawn down from above to below through Torah and practical mitzvos, this is the level of the Name Av: "And I will give grass (esev) in your field for your beasts" — Av [and] shin.) (As is written in the Tikkunei Zohar.)

ואי"כ עדי"ז יי"ל [יש לומר] ג"כ בענין נשמות הנק' נוני ימא ונשמות הנק' בהמת הארץ שעם היות יתרון מעלת נוני ימא שהם שטים בעליות ולייחד יחודים כו' ה"ז [הרי זה] כעין בחי' העפיפה של העופין כו' אך שנוני ימא הם בים עלמא דאתכסיא

If so, it may also be said in the same way regarding the souls called "the fish of the sea" and the souls called "the beasts of the earth": although the fish of the sea have the superior quality that they swim in ascents and in bringing about unions (yichudim), etc., this is like the level of the flying of the birds, etc., except that the fish of the sea are in the sea, the hidden world (alma de'iskasya).

ומ"מ יש ג"כ יתרון בבחי' הנשמות הנק' בהמת הארץ ע"ש [על שם] ורב תבואות בכח שור

Nevertheless, there is also an advantage in the level of the souls called "the beasts of the earth," on account of [the verse] "And much produce comes by the strength of the ox."

והנה (בתהלים סי' נ') ע"פ בהמות בהררי אלף תרגם יונתן ותור בר דרעי בכל יומא בטורין אלפא.

Now, (in Psalms, chapter 50,) on the verse "The beasts (behemos) on a thousand mountains," Yonasan rendered: "and the wild ox that grazes every day on a thousand mountains."

(ומבואר ענין זה בזח"ג [בזהר חלק ג] בפ' פנחס דרי"ז א' ובח"א [ובחלק א'] בפ' בראשית י"ח ב') והיינו בחי' מל' שנק' בהמה רבה שם ב"ן [שם ב"ן] שהיא מבררת הניצוצים שנפלו בשבה"כ [בשבירת הכלים] בבי"ע ואלף טורין היינו בעולם הבריאה כו'.

(This matter is explained in the Zohar, Part III, Parshas Pinchas, folio 217, side a, and in Part I, Parshas Bereishis, [folio] 18, side b.) This is the level of Malchus (sovereignty), which is called "the great beast" (behemah rabbah), the Name Ban (52), which refines the sparks that fell, in the shattering of the vessels, into Beriah, Yetzirah and Asiyah; and "a thousand mountains" are in the World of Beriah (Creation), etc.

וגם י"ל [יש לומר] לכן נק' תור בר. כי בר היינו תרגום חוץ

It may also be said that this is why it is called tor bar ["wild ox"], for bar is the Aramaic translation of "outside."

והוא שהמל' נק' עלמא דאתגלייא בחינת הדיבור כו' משא"כ בחי' ים עלמא דאתכסיא מחשבה כו'. (ועמ"ש בד"ה מי יתנך כאח בענין אמצאך בחוץ).

That is, Malchus is called the revealed world (alma de'isgalya), the level of speech, etc., whereas the level of the sea is the hidden world, thought, etc. (And see what is written in the discourse beginning "If only you were as a brother to me," on the subject of "I would find you outside.")

והנה כתיב יודע צדיק נפש בהמתו והוא יסוד ז"א וכדאיתא בפ' פנחס שם במק"מ [במקדש מלך].

Now, it is written, "A righteous man knows the soul of his beast"; and he is Yesod (foundation) of Z'eir Anpin, as is found in Parshas Pinchas there, in the Mikdash Melech.

וזהו ענין עמוד אחד וצדיק שמו שעליו העולם עומד וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר ההוא אדם דרכיב ושליט על בהמה דא כו'.

This is the matter of "one pillar, and Tzaddik (Righteous One) is its name," on which the world stands. And this is what is written in the Zohar: "that man who rides and rules over this beast," etc.

וזהו שאמרה אשת ר' [רבי] עקיבא על ר' [רבי] עקיבא יודע צדיק נפש בהמתו (בכתובות דס"ג [דשם ס"ג]). והנשמות הנמשכים מיחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] נקראים ג"כ בהמת הארץ שור הבר. ועיקרם הם נשמות דבריאה הנולדים ונמשכים ממל' דאצילות.

And this is what Rabbi Akiva's wife said about Rabbi Akiva: "A righteous man knows the soul of his beast" (in Kesubos, folio 63). And the souls that are drawn from the union of Z'eir Anpin and Nukva are also called "the beasts of the earth," the wild ox. Principally, they are souls of Beriah, born and drawn from Malchus of Atzilus.

והיינו כמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי בריאת הנשמות ממנה להיות יש ודבר נפרד בפ"ע [בפני עצמו] בעולם הבריאה כו' לידת הנוק' [הנוקבא] הנשמות והמלאכים לעולם הבריאה כו'.

This is as is written in Iggeres HaKodesh, in the epistle beginning "He and His life-forces": "the creation of the souls is from her, to be a yesh (an entity) and a thing separate unto itself in the World of Beriah," etc.; "the birth, by the Nukva, of the souls and the angels into the World of Beriah," etc.

משא"כ נר"ן [נפש רוח נשמה] דאצי' ממש כ' [כתב] לעיל מיני' אפשר לא נשתנה מהותן להיות דבר נפרד מאלקות כו'.

Whereas of the nefesh, ruach and neshamah of Atzilus proper he wrote just before this that perhaps their essence did not change so as to become a thing separate from G-dliness, etc.

וזהו כענין נוני ימא שהם בתוך הים והים מכסה עליהם ואי"א להם להיות נפרד מהים (וכמ"ש בפ' בשלח בד"ה וירא ישראל וע"פ מאמר הזהר פ' בשלח דמ"ח ע"ב).

This is like the fish of the sea, which are within the sea; the sea covers them, and it is impossible for them to be separate from the sea (as is written in Parshas Beshalach, in the discourse beginning "And Israel saw," and on the statement of the Zohar, Parshas Beshalach, folio 48, side b).

אבל הנשמות שנבראו ממל' דאצי' בבריאה להיות יש ודבר נפרד נק' בהמת הארץ וכמו ברואים שביבשה נפש חיה למינה

But the souls that were created from Malchus of Atzilus in Beriah, to be a yesh and a separate thing, are called "the beasts of the earth," like the creatures on dry land, "the living soul after its kind."

הגם שממנה הם חיים ואוכלים מצמח הארץ עכ"ז [עם כל זה] הם יש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] ולא כמו נוני ימא שהים מכסה עליהם ואי"א להם להפרד מהים כו' כנ"ל.

Although they live from it and eat of what grows from the earth, they are nevertheless a yesh and a thing unto themselves, and not like the fish of the sea, which the sea covers and which cannot separate from the sea, etc., as mentioned above.

4 ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער סדר אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] שמ"ז פ"ד שזיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דבריאה הוא להוליד למלאכים דיצירה הנשמות שלהן כו' ולא נשמות בנ"א [בני אדם] דבריאה כו'

And see Etz Chaim, the Gate of the Order of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah, Sha'ar (Gate) 47, chapter 4: the union of Z'eir Anpin and Nukva of Beriah is to give birth to the souls of the angels of Yetzirah, etc., and not to the souls of the human beings of Beriah, etc.

א"כ כמו כן מש"ש [מה שכתוב שם] זיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצי' שמולידים נשמות הצדיקים היינו ג"כ נשמות דבריאה כו' ע"ש ובפרק ה'

If so, then likewise what is written there, that the union of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus gives birth to the souls of the tzaddikim — these too are souls of Beriah, etc. See there, and in chapter 5.

וכ"כ [וכן כתב] במ"ח מסכת זיווג או"א [אבא ואימא] פ"ג [פרק ג'] נותנים כח בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא] דאצילות להזדווג ולהוליד נשמות הצדיקים אל עולם הבריאה כו' בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא] דבריאה להזדווג ולהוליד נשמות המלאכים אל עולם היצירה

And so it is written in Mishnas Chassidim, Tractate Zivug Abba ve-Imma, chapter 3: "They give power to Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus to unite and to give birth to the souls of the tzaddikim into the World of Beriah," etc.; "to Z'eir Anpin and Nukva of Beriah, to unite and to give birth to the souls of the angels into the World of Yetzirah."

וכ"מ בהדיא בזהר ויצא דקנ"ה ע"א ועיין בפרדס שט"ו פ"ד.

And so it is explicitly indicated in the Zohar, Vayeitzei, folio 155, side a. And see Pardes, Sha'ar (Gate) 15, chapter 4.

אמנם בזהר ויקרא דכ"ד סע"ב [סוף עמוד ב] משמע בהדיא שיש נשמות נמשכו מזיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצילות ונק' הנפש ההיא נפש דאצי' ממש

However, in the Zohar, Vayikra, folio 24, end of side b, it is explicitly indicated that there are souls that were drawn from the union of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus, and that soul is called a nefesh of Atzilus proper

(וכ"מ [וכמה מקומות] עוד בכמה מקומות בזהר בפי' בנים אתם לה' אלקיכם ועיין בזהר יתרו דפ"ז ע"ב ופ' ויקרא ד"ז ע"ב ור"פ משפטים דצ"ד ע"ב לפי' הע"ח [העץ חיים] של"ח דרוש ד' וכפשט ל' [לשון] הזהר שם

(and so it is further indicated in several places in the Zohar, in the explanation of "You are children to Havayah your G-d." And see the Zohar, Yisro, folio 87, side b; Parshas Vayikra, folio 7, side b; and the beginning of Parshas Mishpatim, folio 94, side b, according to the interpretation of Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 38, Derush 4, and according to the plain sense of the Zohar's wording there;

ובספר הגלגולים פ"א ופ"ך [ופרק כ'] ועיין מ"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה וע' בזהר משפטים דצ"ו ע"א ואין כאן מקומו).

and Sefer HaGilgulim, chapter 1 and chapter 20. And see what is written in the explanation of "I am black, yet beautiful." And see the Zohar, Mishpatim, folio 96, side a. But this is not the place for it.)

אך עכ"פ [על כל פנים] מובן שסתם נשמות שנמשכו מיחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצי' בעולם הבריאה הם נעשו בחי' בריאה ע"י לידתן מהנוק' [מהנוקבא] דאצי' כו'.

But at any rate it is understood that ordinary souls that were drawn from the union of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus into the World of Beriah became the level of Beriah through their birth from the Nukva of Atzilus, etc.

וזהו ענין שנק' בזהר הי"ב שבטים שבבריאה י"ב בקר כו' והנה פי' י"ב בקר היינו שכחם רב בבחי' מרכבה להיות נושאות את הכסא ובחי' אדם דאצי' שעל הכסא

This is why the twelve tribes in Beriah are called in the Zohar "twelve oxen," etc. Now, the meaning of "twelve oxen" is that their strength is great as a Chariot, to carry the Throne and the level of the Man of Atzilus that is upon the Throne.

והיינו בכח הבירורים מעולם התהו כו' דוגמת שנת"ל [שנתבאר לעיל] בענין והחיות נושאות כו'

This is by the power of the refinements from the World of Tohu, etc., like what was explained above regarding "And the chayos carry," etc.

והנה מבואר במ"א ע"פ רני ושמחי בת שבחי' בת שהיא בחי' מל' דאצי' היורדת בבריאה תעלה ביתר שאת ולהיות אשת חיל עטרת בעלה כי יהיה גדול כח המתברר שהוא משם ס"ג [שם ס"ג] כו'

Now, it is explained elsewhere on the verse "Sing and rejoice, O daughter" that the level of "daughter," which is the level of Malchus of Atzilus that descends into Beriah, will rise with surpassing eminence and become "a woman of valor, the crown of her husband," for great will be the power of what is refined, which is from the Name Sag (63), etc.

והיינו שתעלה אפילו למעלה מבחי' אימא וכמ"ש במ"א ע"פ הזהר פ' שלח דקע"א ע"פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים שהיא בחי' מל' חצים אל הים הקדמוני שהיא בינה כו'

That is, she will rise even above the level of Imma, as is written elsewhere on the Zohar, Parshas Shelach, folio 171, on the verse "And it shall come to pass on that day that living waters shall go out from Jerusalem" — which is the level of Malchus — "half of them toward the eastern sea (hayam hakadmoni)," which is Binah, etc.

והטעם מצד הבירורים דניצוצים דכח"ב [דכתר חכמה בינה] דתהו שהמל' מבררת בבי"ע כו'.

The reason is the refinements of the sparks of Keser, Chochmah and Binah of Tohu, which Malchus refines in Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

5 ועוד כי נעוץ סופן כו' וסוף מעשה כו' ולכן המל' היא בחי' כתר כו' בע"ס [בעשר ספירות] דאו"ח [דאור חוזר] וכמבואר במ"א ע"פ הראיני את מראיך כו'

Furthermore, for "their end is wedged," etc., and "last in deed," etc. Therefore Malchus is the level of Keser (the Crown), etc., in the Ten Sefiros of returning light (or chozer), as is explained elsewhere on the verse "Let me see your countenance," etc.

ולכן מה"ט [מהאי טעמא] יש יתרון ג"כ לנשמות הנולדים ממל' דאצילות היינו מזיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] על נשמות שמבחי' אימא הנק' נוני ימא שהם הנשמות היוצאים מיחוד או"א [אבא ואימא]

Therefore, for this reason, the souls born from Malchus of Atzilus, that is, from the union of Z'eir Anpin and Nukva, also have an advantage over the souls from the level of Imma, which are called "the fish of the sea," the souls that come forth from the union of Abba and Imma.

ועוד זאת גם מצד ז"א דאצילות (ואפילו בנשמות דאצילות ממש שמבחינת זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שייך יתרון זה כמובן)

Moreover, [this is so] also on account of Z'eir Anpin of Atzilus (and even with souls of Atzilus proper, from the level of Z'eir Anpin and Nukva, this advantage applies, as is understood).

עפמ"ש [על פי מה שכתוב] באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ב או"א [אבא ואימא] מהאי מוחא נפקי כו' ז"א בעתיקא קדישא תלייא ואחיד שהז"א שהוא מדות דאצי' הוא בשרשו למעלה משרש או"א [אבא ואימא] אלא שנמשך למטה.

[This is] according to what is written in the Idra Zuta, folio 292: "Abba and Imma come forth from this brain," etc.; "Z'eir Anpin hangs on and is held fast in Atika Kadisha (the Holy Ancient One)." That is, Z'eir Anpin, which is the emotive attributes of Atzilus, is in its root higher than the root of Abba and Imma, except that it is drawn down below.

וכמו עד"מ המדות באדם אף שנולדו ונתגלו מן השכל כו' מ"מ עיקר המדות בשרשן נלקחו מלמעלה מן השכל.

It is as, by way of analogy, with the emotive attributes (middos) in a person: although they were born and revealed from the intellect, etc., nevertheless the essence of the attributes, in their root, was taken from above the intellect.

6 ולכן יש במדות התגברות יותר ממה שהי' [שהיה] בשכל המולידן. וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] בביאור ע"פ שימני כחותם בענין הרצועות שבתפילין כו'

Therefore there is a greater intensity in the emotive attributes than there was in the intellect that gives birth to them, as was explained in the explanation of "Set me as a seal," regarding the straps of the tefillin, etc.

ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי וע"פ התוספתא שבזהר בפ' בשלח ד"נ ע"א גבי תלת רוחין דכלילן בתלת כו'.

And see what is written in the explanation of "These are the journeys," and on the Tosefta in the Zohar, Parshas Beshalach, folio 50, side a, regarding "three spirits that are included in three," etc.

7 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] האבות הן הן המרכבה והאבות הן חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצילות הם בחי' מרכבה להעלות את האדם הוא בחי' חכמה דאצי' ע"ד הנ"ל במרכבתא דבריאה לגבי אצילות כו'

This is why our Sages, of blessed memory, said, "The Patriarchs are themselves the Chariot." The Patriarchs, who are Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus, are the level of a Chariot to raise up "the Man," which is the level of Chochmah of Atzilus, in the way mentioned above regarding the Chariot of Beriah in relation to Atzilus, etc.

וכמבואר ענין זה באריכות בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה בפ' יתרו ועמ"ש במ"א ע"פ הזהר פ' חיי שרה דקכ"ג ע"א בענין מאה שנה כו' ג"כ ענין יתרון שיש לז"א על או"א [אבא ואימא] כו' ע"ש.

This matter is explained at length in the discourse beginning "To understand the explanation of 'The Patriarchs are themselves the Chariot,'" in Parshas Yisro. And see what is written elsewhere on the Zohar, Parshas Chayei Sarah, folio 123, side a, on the subject of "a hundred years," etc.: [it is] also the matter of the advantage that Z'eir Anpin has over Abba and Imma, etc. See there.

8 ולכן גם מה"ט [מהאי טעמא] הנשמות שמבחי' שור הבר מעלים את לויתן הנשמות דאו"א [דאבא ואימא] ע"ד שחג"ת [שחסד גבורה תפארת] דאצי' מעלים החכמה באור א"ס שלמעלה מהחכמה כו'

Therefore, for this reason too, the souls from the level of the wild ox raise up the Leviathan, the souls of Abba and Imma, just as Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus raise Chochmah into the Infinite Light (Or Ein Sof) that is above Chochmah, etc.

והמדות דאצי' לגבי החכמה נמשל עד"מ כמו הבהמה יש לה גבורה יותר מהאדם משום שבשרשה נלקחה ממקום עליון כו'. כי בהמה היינו בחי' מדות ואדם בחי' חכמה כו'.

The emotive attributes of Atzilus in relation to Chochmah are compared, by way of analogy, to the beast, which has more might than man because in its root it was taken from a higher place, etc. For "beast" is the level of the emotive attributes, and "man" is the level of Chochmah, etc.

9 ועיין במק"מ [במקדש מלך] בפי' הזהר פ' שמיני דל"ח ע"ב ע"פ ושור ואיל כו' דפי' שור ביסוד ז"א כמ"ש ביוסף בכור שורו הדר לו.

And see the Mikdash Melech, in its commentary on the Zohar, Parshas Shemini, folio 38, side b, on "And an ox and a ram," etc., which explains "ox" as Yesod of Z'eir Anpin, as is written of Yosef, "His firstborn ox, majesty is his."

וכ"ש [וכל שכן] דשייך כ"ז [כל זה] מצד שרש הנשמות שמהנוק' [שמהנוקבא] מל' שמבררת מבי"ע מעולם התהו כוי

All the more so does all this apply on account of the root of the souls that are from the Nukva, Malchus, which refines from Beriah, Yetzirah and Asiyah [what is] from the World of Tohu, etc.

ועיין מ"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה. שבחי' זו של המל' שיורדת לבי"ע ע"י דוקא נעשה העלייה הגבה מאד נעלה וכ"ז [וכל זה] שייך כאן לבחי' הנשמות שנק' שור הבר. וכמובן.

And see what is written in the explanation of "I am black, yet beautiful," that this level of Malchus, which descends into Beriah, Yetzirah and Asiyah: precisely through this, an exceedingly lofty ascent comes about. And all this applies here to the level of the souls that are called "the wild ox," as is understood.

10 וזהו ענין שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בהמות נותץ ללויתן בקרניו כי הנה איתא בגמ' [בגמרא] רגלי החיות כנגד כולן כו' עד הבחי' היותר גבוה הוא קרני החיות כנגד כולן.

This is the meaning of what our Sages, of blessed memory, said: "Behemos gores the Leviathan with its horns." For it is stated in the Gemara: "The feet of the chayos are equal to all of them," etc., up to the highest level, which is "the horns of the chayos are equal to all of them."

כי רגלי החיות הוא בחי' נהי"י [נצח הוד יסוד] וקרני החיות הן בבחי' כתר שהן צומחי' [צומחים] מהגלגולת כוי.

For the feet of the chayos are the level of Netzach, Hod and Yesod, and the horns of the chayos are at the level of Keser, for they grow out of the skull, etc.

11 וזהו ענין הנ"ל שהמל' שנק' בהמה רבה היא בחי' כתר ממטה למעלה ועי"ז יגביהו את לויתן שמבחי' חו"ב [חכמה ובינה] באור הכתר שלמעלה מהחכמה כוי.

This is the matter mentioned above: Malchus, which is called "the great beast," is the level of Keser from below to above, and through this they will lift up the Leviathan, which is from the level of Chochmah and Binah, into the light of Keser, which is above Chochmah, etc.

והיינו כענין מ"ש במ"א בפי' רמה קרני כוי דוד שנמשח בקרן כוי בד"ה הנה להבין שרש ענין מתן תורה בפ' יתרו ועיין מזה בספרא דצניעותא ספ"ה בזהר ס"פ תרומה דקע"ט סע"א [סוף עמוד א].

This is like what is written elsewhere in the explanation of "My horn is exalted," etc., [and] David, who was anointed with a horn, etc., in the discourse beginning "Now, to understand the root of the matter of the Giving of the Torah," in Parshas Yisro. And see on this the Sifra DiTzniusa, end of chapter 5, in the Zohar, end of Parshas Terumah, folio 179, end of side a.

12 וזהו פזר נתן לאביונים כוי קרנו תרום בכבוד שע"י קיום המצות מעשיות יהיה בחי' תרום קרנו

This is [the meaning of] "He has scattered, he has given to the needy," etc., "his horn shall be exalted with honor": through the fulfillment of the practical mitzvos there will come about the level of "his horn shall be exalted."

וכמ"ש בזהר בפ' בהעלותך דקנ"ג סע"ב [סוף עמוד ב] קנ"ד א' וע' בזהר בפ' וירא דצ"ו א' ובפ' צו ל"ד א' מענין בקרן בן שמן כוי.

As is written in the Zohar, Parshas Beha'aloscha, folio 153, end of side b, [and folio] 154, side a. And see the Zohar, Parshas Vayeira, folio 96, side a, and Parshas Tzav, [folio] 34, side a, on the subject of "on a horn, son of oil," etc.

13 וזהו בכור שורו כוי וקרני ראם קרניו וכמ"ש ותרם כראם קרני בלותי בשמן רענן וע' בזהר ס"פ במדבר דק"ך ע"א בענין ובא לו לקרן כוי.

This is [the meaning of] "His firstborn ox," etc., "and his horns are the horns of a re'em," as it is written, "But You have exalted my horn like a re'em's; I am anointed with fresh oil." And see the Zohar, end of Parshas Bamidbar, folio 120, side a, on the subject of "and he comes to the horn," etc.

ועוד יובן ענין העלאה זו דשור הבר יעלה ג"כ את הלויתן אע"ג [אף על גב] שדרך כלל נוני ימא הם נשמות היותר עליונים מבחי' נשמות הנק' ע"ש ארץ בהמת הארץ דכה"ג [דכהאי גוונא] הוא ג"כ בענין ים ויבשה עצמן.

Furthermore, this ascent, in which the wild ox will also raise up the Leviathan, will be understood — even though, as a general rule, the fish of the sea are loftier souls than the level of the souls called, after the earth, "the beasts of the earth" — for the same is true of sea and dry land themselves.

דים הוא עלמא דאתכסיא שלמעלה מבחי' יבשה שהוא עלמא דאתגלייא אך כ"ז [כל זה] היא מצד סדר ההשתלשלות אבל ע"י גילוי הארה רבה ועצומה מלמעלה מסדר ההשתלשלות ע"ז הפך ים ליבשה כי שם ים ויבשה שוין

The sea is the hidden world, which is above the level of dry land, the revealed world. But all this is from the standpoint of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus); through the revelation of a great and immense illumination from above the order of hishtalshelus, however, through this "He turned the sea into dry land," for there, sea and dry land are equal.

ואדרבה שם במחשבה הקדומה ארץ קדמה וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] סד"ה ששת ימים תאכל מצות כוי ועד"ז ג"כ בענין הנשמות הנמשכים מבי' הבחי' דים ויבשה

On the contrary, there, in the primordial thought, "the earth came first," as was written above at the end of the discourse beginning "Six days you shall eat matzos," etc. And it is likewise with the souls that are drawn from the two levels of sea and dry land.

ולכן מצד סדר ההשתלשלות שמלמעלה למטה יעלה הלויתן את שור הבר ומצד בחי' שמלמטה למעלה שבמחשבה ארץ קדמה כוי יעלה שור הבר ללויתן כוי

Therefore, from the standpoint of the order of hishtalshelus, which is from above to below, the Leviathan will raise up the wild ox; and from the standpoint of the level that is from below to above, in which, in [G-d's] thought, "the earth came first," etc., the wild ox will raise up the Leviathan, etc.

ועמ"ש ג"כ בד"ה והיה מספר בני ישראל שלעתיד יהיה ארץ למעלה מבחי' מים

See also what is written in the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," that in the Future "earth" will be above the level of "water."

וזהו לרוקע הארץ על המים כו' (ועמ"ש קרוב לזה בד"ה קול דודי בענין האבות ואמהות שנק' הרים וגבעות כו'):

This is [the meaning of] "To Him who spread out the earth over the waters," etc. (And see what is written close to this in the discourse beginning "The voice of my beloved," on the subject of the Patriarchs and Matriarchs, who are called "mountains" and "hills," etc.)

14 וע"ל [ועוד יש לומר] בענין לויתן ושור הבר

One may further explain the matter of the Leviathan and the wild ox.

דהנה מבואר במ"א ע"פ ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי כו' דמזה משמע שהנשמות גבוהים מהתורה שהרי ששים מלכות ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אלו ששים מסכתות כו' אחת היא יונתי זו כנס"י [כנסת ישראל].

For it is explained elsewhere on the verses "There are sixty queens," etc., "One is my dove," etc., that from this it is implied that the souls are higher than the Torah, since on "sixty queens" our Sages, of blessed memory, said, "These are the sixty tractates," etc.; [and] "One is my dove": "This is the Congregation of Israel (Knesses Yisrael)."

ולפעמים משמע להפך כי הנשמות מתקשראן באורייתא ואורייתא בקב"ה [בקודשא בריך הוא] (וכ"מ [וכן משמע] ברבות ר"פ ויקהל ע"פ מי ברא אלה ע"ש).

Yet sometimes the opposite is implied: that the souls are bound to the Torah, and the Torah to the Holy One, blessed be He (and so it is implied in [Midrash] Rabbah, at the beginning of Parshas Vayakhel, on the verse "Who created these?" See there).

אך הענין שזהו משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] לא זז מחבבה עד שקראה בתי כו' לא זז מחבבה עד שקראה אמי.

But the explanation is that this is what our Sages, of blessed memory, said: "He did not cease to cherish her until he called her 'my daughter,'" etc.; "he did not cease to cherish her until he called her 'my mother.'"

כי בת היינו בחי' מקבל והיינו שהם בחי' מקבלים מהתורה אכן כשקראה אמי היינו אדרבה שהם בחי' משפיעים להתורה כו' (ועמ"ש מזה בת"א [בתורה אור] פ' מקץ בד"ה רני ושמחי בת).

For "daughter" is the level of a recipient, meaning that they are at the level of recipients from the Torah. But when he called her "my mother," this means, on the contrary, that they are at the level of givers to the Torah, etc. (And see what is written on this in Torah Ohr, Parshas Mikeitz, in the discourse beginning "Sing and rejoice, O daughter.")

וזהו ענין ב' הבחינות דשור הבר ולויתן. כי השור שכחו חזק לעול והיינו עול מצות.

This is the matter of the two levels, the wild ox and the Leviathan. For the ox has great strength for the yoke, that is, the yoke of the mitzvos.

עול דוקא בבחי' עבד כמ"ש ולעבדו וכמ"ש מזה בד"ה ועתה יגדל נא כח אדני בענין פי' אדון עוזנו צור משגבנו כו' שע"י ביטול ועול זה נמשך בחי' מקיף ולבוש להנשמה להעלותה למעלה ולהיות בבחי' מהלכים.

A yoke specifically, in the manner of a servant, as it is written, "and to serve Him," and as is written on this in the discourse beginning "And now, let the power of Ado-nai be great," on the meaning of "Master, our strength, rock of our stronghold," etc.: through this self-nullification (bittul) and yoke, an encompassing [light] and a garment are drawn down to the soul, to raise it on high and [enable it] to be at the level of "walkers."

15 וע' ברבות וארא פ"ח [פרק ח'] ומהו לבושו של הקב"ה עוז כו' ה' עוז לעמו יתן כו' ע"ש ומשם שרש הלבושים הנמשכים ע"י המצות. להיות וכבוד ה' יאספך.

And see [Midrash] Rabbah, Va'eira, section 8: "And what is the garment of the Holy One, blessed be He? Strength," etc.; "Havayah will give strength to His people," etc. See there. From there is the root of the garments that are drawn through the mitzvos, so that there will be "and the glory of Havayah will gather you in."

ונמצא בבחי' זו הוא מקבל מהמצות דוקא שע"ז דוקא יבא להיות בבחי' מהלכים בין העומדים כו' ע"י הלבושים הנ"ל

It follows that at this level he is a recipient from the mitzvos specifically, for precisely through this he will come to be at the level of "walkers among those who stand," etc., through the garments mentioned above.

והלבושים אלו הם הנקראים ג"כ ארבין ואניות שבהם ועל ידם יוכנו ללילך בים שהוא עלמא דאתכסיא (וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] סד"ה ולא תשבית מלח).

These garments are also what are called "boats and ships": in them and through them they will be enabled to travel in the sea, which is the hidden world (as was written above at the end of the discourse beginning "And you shall not omit the salt").

אכן יש נשמות גבוהות מאד שיש בהם בחי' רעותא דלבא בחי' בכל מאדך בלי גבול ע"ד חסידים הראשונים (הנז' [הנזכר] רפ"ה דברכות דל"ב ע"ב)

However, there are very lofty souls in whom there is the level of the desire of the heart (re'usa deliba), the level of "with all your might," without limit, in the manner of the early pious ones (mentioned at the beginning of chapter 5 of Berachos, folio 32, side b);

שבחי' זו זהו למעלה מהתורה כמרומז בגמרא שם ועל כיוצא בזה אמרו יש קונה עולמו בשעה אחת כו'

this level is above the Torah, as is hinted in the Gemara there. And of something like this they said, "There is one who acquires his world in a single hour," etc.

כי בחי' רעותא דלבא זו זהו מבחי' כתר שהוא רצון שלמעלה מהשכל כו' והוא מקור התורה דמחכמה נפקת כו'.

For this level of the desire of the heart is from the level of Keser (the Crown), which is will (ratzon) that is above intellect, etc., and it is the source of the Torah, for "from Chochmah it came forth," etc.

16 וע"ז אמרו לא זז מחבבה עד שקראה אמי כו' וזהו ענין אחת היא יונתי כו' כמ"ש על פסוק זה.

Of this they said, "He did not cease to cherish her until he called her 'my mother,'" etc. And this is the matter of "One is my dove," etc., as is written on this verse.

וזהו ענין לויתן ששט בים ומקיפו כרגע היינו שהוא למעלה ממדרגת הארבין והאניות שהם הלבושים שממעשה המצות

This is the matter of the Leviathan, which swims in the sea and encircles it in a moment: that is, it is above the level of the boats and ships, which are the garments from the performance of the mitzvos,

שבהם ועל ידם יתעלו הנשמות בבחי' סוכ"ע ים החכמה כ"א אדרבה הוא מקיף את הים ומשפיע וממשיך בים החכמה מלמעלה מהחכמה כו'

in which and through which the souls will be elevated in the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), the sea of Chochmah; rather, on the contrary, it encompasses the sea, and bestows and draws down into the sea of Chochmah from above Chochmah, etc.

כי לויתן לי' [לשון] חיבור ע"ד דוד היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה כמש"ל [כמה שכתוב לעיל]

For "Leviathan" is an expression of joining, in the manner of David, who would join the Torah above to the Holy One, blessed be He, as was written above.

ועם היות כי באמת בחינה זו דלא זז מחבבה עד שקראה אמי שהוא בחי' לויתן גבוה מבחי' שור הבר שהוא בחי' לא זז מחבבה עד שקראה בתי.

And although in truth this level of "he did not cease to cherish her until he called her 'my mother,'" which is the level of the Leviathan, is higher than the level of the wild ox, which is the level of "he did not cease to cherish her until he called her 'my daughter,'"

אעפ"כ [אף על פי כן] לע"ל [לעתיד לבוא] כתיב רני ושמחי בת כו' ושכנתי בתוכך דוקא.

nevertheless, of the Time to Come it is written, "Sing and rejoice, O daughter," etc., "and I will dwell in your midst," specifically.

כמ"ש במ"א שזהו ע"ד הנה ישכיל עבדי ירום ונשא כו' בחי' עבד הנ"ל דלעבדו בבחי' כשור לעול יש בו מעלה ומדרגה יתירה כו' ונעוץ סופן בתחלתן כו':

As is written elsewhere, this is along the lines of "Behold, My servant shall prosper; he shall be exalted and lifted up," etc.: the level of a servant mentioned above, of "to serve Him," in the manner of "like an ox to the yoke," has in it a surpassing quality and level, etc.; and "their end is wedged in their beginning," etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TAZRIA • MAAMAR 1

# אשה כי תזריע וילדה זכר כו׳

## "When a Woman Emits Seed and Gives Birth to a Male"

◇

1 אשה כי תזריע וילדה זכר כו׳. וארז״ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] (בברכות ד״ס ע״א נדה דל״א א׳) אשה מזרעת תחלה יולדת זכר כו׳

"When a woman emits seed and gives birth to a male," etc. And our Sages, of blessed memory, said (in Berachos, folio 60a; Niddah, folio 31a): "If the woman emits seed first, she gives birth to a male," etc.

וזה פלאי, והפלסופים נדחקו ליישב כי לפי שאשה מזרעת תחלה הרי טפת הזכר באה באחרונה ועילאה גבר. משא״כ אם האיש מזריע תחלה כו׳.

This is a wonder, and the philosophers strained to resolve it: since the woman emits seed first, the drop of the male comes last, and "the upper one prevails"; whereas if the man emits seed first, etc.

ואמנם באמת הוא דוחק גדול בפי׳ לשון אשה מזרעת תחלה דמשמע שממנה דוקא בא הזרעת הזכר ולא ע״י שהזכר מזריע לבסוף כו׳.

But in truth this is a great strain in explaining the words "a woman emits seed first," for they imply that the seeding of the male [child] comes specifically from her, and not through the male's emitting seed last, etc.

ועוד דארז״ל [דאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ספ״ג [סוף פרק ג׳] דנדה גבי דינה כתיב בתו. בתו של יעקב וגבי השבטים כתיב בני לאה כי אשה מזרעת תחלה כו׳

Moreover, our Sages, of blessed memory, said at the end of chapter 3 of Niddah that regarding Dinah it is written "his daughter," the daughter of Yaakov, and regarding the tribes it is written "the sons of Leah," because the woman emits seed first, etc.

א"כ משמע שמזרע האשה דוקא נולד הזכר ודי"ל [ודי למבין]. (וכ"ה במדרש רבה תזריע ס"פ י"ד הזכר מן האשה כו' ע"ש).

If so, this implies that the male is born specifically from the woman's seed; and this suffices for one who understands. (And so it is in the Midrash Rabbah on Tazria, at the end of section 14: "The male is from the woman," etc.; see there.)

והענין כי הזכר הוא בחי' חסד כדכתיב זכר חסדו ונקבה היא בחי' גבורה דינא דמלכותא דינא וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] על שרה אמנו שבשעה שבשרוה המלאכים שעתידה שתלד בן זכר פירסה נדה בחי' גבורות,

The explanation is that the male is the level of Chesed (kindness), as it is written, "He remembered [zachar, which also means 'male'] His kindness"; and the female is the level of Gevurah (restraint): "the law of the kingdom is law" (dina demalchusa dina). And as our Sages, of blessed memory, said about Sarah our mother, that at the time the angels brought her the tidings that she was to bear a male son, she became a niddah: the level of Gevuros.

וגם אמרז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שאברהם צוה לתת להם סלת והיא נתנה קמח מכאן שאשה עיניה צרה באורחים והיינו לפי שהיא מבחינת גבורות.

Our Sages, of blessed memory, also said that Avraham commanded that they be given fine flour, and she gave flour: "From here [we learn] that a woman is begrudging toward guests." This is because she is from the level of Gevuros.

2 והנה בולד שניהם מזריעים וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לובן מן האב שממנו עצמות וגידים ומוח כו' אודם מן האם שממנו עור ובשר כו',

Now, in a child both of them emit seed, as our Sages, of blessed memory, said: the white is from the father, from which [come] the bones, the sinews and the brain, etc.; the red is from the mother, from which [come] the skin and the flesh, etc.

ולכאורה יפלא איך מתאחדים ב' השפעות אלו שהרי חו"ג [חסד וגבורה] הם ב' הפכים ומים מכבים אש.

Seemingly, it is a wonder how these two influences unite, since Chesed and Gevurah are two opposites, and water extinguishes fire.

אך הענין כנודע שהי"ס [שהי' ספירות] כלולים כל א' מהן מכולן ויש בחסד חסד שבחסד וגבורה שבחסד ות"ת [ותפארת] שבחסד כו'

But the explanation is, as is known, that each one of the ten Sefiros is comprised of all of them: in Chesed there is Chesed within Chesed, Gevurah within Chesed and Tiferes (beauty) within Chesed, etc.;

וכן בגבורה יש חסד שבגבורה גבורה שבגבורה כו' וכמ"ש בענין ספירת העומר שהם ז' מדות וכל א' כלול מז'.

and likewise in Gevurah there is Chesed within Gevurah, Gevurah within Gevurah, etc. As is explained on the subject of the counting of the Omer: they are seven emotive attributes (middos), and each one is comprised of seven.

3 ועד"מ האב מכה בנו ומייסרו בשבט אנשים הרי הוא מחמת אהבה בשביל שישוב לה' ובתורתו יהגה ואעפ"כ [ואף על פי כן] ההכאות הם יסורים ממש וה"ז [והרי זה] גבורה שבחסד ועד"ז נאמר את אשר יאהב ה' יוכיח.

By way of analogy: a father strikes his son and chastises him "with the rod of men." This is out of love, so that he will return to G-d and "meditate in His Torah"; nevertheless, the blows are real suffering. This is Gevurah within Chesed. And in the same vein it is said, "Whom Havayah loves He rebukes."

ולהיפך חסד שבגבורה היינו האם שמשפעת לבנה כל טוב ומניקתו הרבה כו' ואין זה טובתו כלל.

Conversely, Chesed within Gevurah is the mother who bestows on her son every good thing and nurses him a great deal, etc., and this is not for his good at all.

4 והנה ביחוד וזיווג האב משפיע מבחי' הגבורה שבו והאם שהיא מגבורה משפעת מבחי' החסד שבה

Now, in union and coupling, the father bestows from the level of the Gevurah within him, and the mother, who is from Gevurah, bestows from the level of the Chesed within her;

ולכן יכולים להתחבר יחד אבל אילו היה האב משפיע מחסד שבחסד והנקבה מגבורה שבגבורה באמת לא היו מתחברים כלל.

and therefore they are able to join together. But if the father were to bestow from Chesed within Chesed, and the female from Gevurah within Gevurah, they truly would not join at all.

5 ומעתה יובן ג"כ ענין הנ"ל דאשה מזרעת תחלה יולדת זכר כו'

From this we will also understand the matter mentioned above, that "if the woman emits seed first, she gives birth to a male," etc.

שהרי השפעתה הוא מבחי' חסד דוקא לכן יולדת זכר שהוא מחסד משא"כ איש מזריע תחלה הרי השפעתו מבחי' גבורה לכן יולדת נקבה.

For her bestowal is specifically from the level of Chesed; therefore she gives birth to a male, which is from Chesed. Whereas [when] the man emits seed first, his bestowal is from the level of Gevurah; therefore she gives birth to a female.

וא"כ יהי' [יהיה] לשון הפסוק ניחא כפשוטו שאשה כי תזריע תלד היא ע"י ממש זכר ולא כפי' הפלסופים מחמת שזרע הזכר בא לבסוף כו' שאין זה במשמע לשון הפסוק כלל.

If so, the wording of the verse will sit well according to its plain meaning: that "when a woman emits seed," she, through this itself, will give birth to a male; and not as the philosophers explained, because the male's seed comes last, etc., which is not implied by the wording of the verse at all.

וע"פ קבלה הזכר הוא נמשך משם מ"ה [שם מ"ה] והנקבה משם ב"ן [שם ב"ן] (וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] סד"ה קול דודי בענין האבות והאמהות)

According to Kabbalah, the male is drawn from the Name Mah (45), and the female from the Name Ban (52) (as is written above, at the end of the discourse beginning "The voice of my beloved," on the subject of the Patriarchs and the Matriarchs).

והנה מ"ה [שם מ"ה] כלול ג"כ מב"ן [משם ב"ן] וגם שם ב"ן [שם ב"ן] כלול ממ"ה [משם מ"ה] והשפעת הדכר הוא בחי' ב"ן [שם ב"ן] דמ"ה [דשם מ"ה] ולפי שהשפעה זו הוא בחי' שם ב"ן [שם ב"ן] לכן יולדת נקבה.

Now, Mah is also comprised of Ban, and the Name Ban is likewise comprised of Mah. The bestowal of the male is the level of Ban of Mah, and since this bestowal is the level of the Name Ban, therefore she gives birth to a female.

ואמנם אשה שהיא שם ב"ן [שם ב"ן] מזרעת ומשפעת בחי' מ"ה [שם מ"ה] הכלול בב"ן [בשם ב"ן]

However, the woman, who is the Name Ban, emits seed and bestows the level of Mah that is comprised within Ban.

ולפי שהוא בחי׳ מ״ה [שם מ״ה] לכן יולדת זכר (ועיין מענין אשה כי תזריע בזח״ג [בזהר חלק ג] פ׳ תזריע מ״ב ב׳ מ״ג ב׳ מ״ה ב׳):

And since it is the level of Mah, therefore she gives birth to a male. (And see on the subject of "When a woman emits seed" in the Zohar, Part III, Parshas Tazria, 42b, 43b, 45b.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TAZRIA • MAAMAR 2

# עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת...

## "The World Is Like an Exedra"

1 עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת במחיצה (בב"ב [בבבא בתרא] דף כ"ה סע"א [סוף עמוד א]).

"The world is like an exedra, and the northern side is not enclosed by a partition" (Bava Basra, folio 25, end of side a).

הנה בדרום הוא תוקף החום ולכן הכושים שחורים וגם אינו מיושב. אבל בצפון הם אנשים לבנים ובו עיקר הישוב של ע' [שבעים] אומות.

Now, in the south there is the intensity of the heat, and therefore the Cushites are black, and [the south] is also not settled. But in the north the people are white, and in it is the main settlement of the seventy nations.

והנה דרום הוא חסד וצפון גבורה מצפון תפתח כו' כי מזרח נק' פנים קדמה ומערב אחור ודרום ימין וצפון שמאל.

Now, the south is Chesed (kindness) and the north Gevurah (restraint): "Out of the north shall break forth," etc. For the east is called the front (kedmah), the west the back, the south the right, and the north the left.

2 ונודע שחו"ג [שחסד וגבורה] מתכללים זמ"ז [זה מזה] ויש גבורה בחסד וחסד בגבורה

Now, it is known that Chesed (kindness) and Gevurah (restraint) are inter-included with one another, and there is Gevurah within Chesed and Chesed within Gevurah.

ולכן הדרום שהוא חסד יש בו גבורה היינו תוקף החום [שהוא קשה לאדם ע' עיין] בגמ' [בגמרא] פי"ח דשבת דקכ"ט א' וע' בתוס' [בתוספות] פ"ג [פרק ג'] דכתובות דף ל' ד"ה הכל בשם המדרש רבה גבי תשתזיב משרבא]

Therefore the south, which is Chesed, has Gevurah in it, namely, the intensity of the heat (which is hard on a person; see the Gemara, chapter 18 of Shabbos, folio 129a; and see Tosafos, chapter 3 of Kesubos, folio 30, the passage beginning "Everything," in the name of the Midrash Rabbah, regarding "May you be saved from the heat").

והוא בא מסיבת הצמצום של הרקיע המסבב העולם שמעכב ומונע מלהיות אור השמש מתפשט בכל העולם אלא שיאיר בתוקף אל מקום שזורח וכל צמצום הוא מחמת הגבורות המגבילים

And it comes about through the tzimtzum (contraction) of the firmament that surrounds the world, which holds back and prevents the light of the sun from spreading through the whole world, so that instead it shines with intensity on the place where it shines; and every tzimtzum is due to the gevuros, which set limits.

וגם הכלים הם מבחי' גבורות וזהו בדרום דוקא לפי שעצמו חסד ע"כ נתכללה בו הגבורה המצמצמת כו'.

The vessels, too, are of the level of gevuros. And this is in the south specifically: since in itself it is Chesed, therefore the contracting Gevurah is included in it, etc.

אבל בצפון שעצמו גבורה ע"כ נתכלל בו החסד ולכן הוא קר כי הקרירות הוא חסד אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] עצמו גבורה היינו תוקף הקרירות המגליד ומקריש.

But in the north, which in itself is Gevurah, Chesed is therefore included in it, and that is why it is cold, for coldness is Chesed. Yet even so, in itself it is Gevurah, namely the intensity of the cold, which freezes and congeals.

3 ולכן יש מים בצפון שהמים נמשכים מן החכמה מקור החסדים ונק' ים החכמה כח ומקור הלחות במוח ומקור החמימות בלב רשפי אש אני בינה לי גבורה כו',

Therefore there is water in the north, for water is drawn from Chochmah (wisdom), the source of the chasadim, which is called "the sea of Chochmah." The power and source of moisture is in the brain, and the source of warmth is in the heart: "flashes of fire"; "I am Binah, Gevurah is mine," etc.,

משא"כ בדרום יבישות ומ"מ יש בו נהרות והג"ע [והגן עדן] הוא בקו השוה כי עצמו חסדים כו', וגם זה גופא מה שהקרירות בחסד והחמימות בגבורה הוא ע"י חילוף.

whereas in the south there is dryness. Nevertheless there are rivers in it, and Gan Eden is on the equator, because in itself [the south] is chasadim, etc. And this itself, too, that coldness is in Chesed (kindness) and warmth in Gevurah, is through an exchange.

כללא דמילתא שזהו עיקר התיקון שתיקן המאציל ית' בעולמו להיות עירוב חסד בגבורה וגבורה בחסד כדי שיתקיים העולם

The rule of the matter is that this is the chief rectification that the Emanator, blessed be He, instituted in His world: that there be a mixing of Chesed in Gevurah and Gevurah in Chesed, so that the world may endure.

וזולת זה לא היה קיום לעולם כלל כי אם הצפון שהוא גבורה בעצם לא היה בו חסד כלל לא הי' [היה] מתקיים

Without this the world would have no endurance at all; for if the north, which is Gevurah in essence, had no Chesed at all in it, it would not endure.

ולכן הוטבע בו חסד וכמו אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ואיש מזריע תחלה כו' כמ"ש במ"א.

Therefore Chesed was implanted in it; and it is like "if the woman emits seed first, she gives birth to a male, and [if] the man emits seed first," etc., as is explained elsewhere.

4 ולכן ג"כ רוח צפונית אינה מסובבת במחיצה כי המחיצה של הרקיע המצמצם הוא מגבורות דוקא ובצפון להיות שבו מתפשטים החסדים דחכמה לכן הוא פתוח וד"ל [ודי למבין].

And therefore, too, the northern side is not enclosed by a partition: for the partition of the contracting firmament is specifically from gevuros, and in the north, since the chasadim of Chochmah (wisdom) spread forth in it, it is therefore open. This suffices for one who understands.

וע"כ הוא קר להיות כי השמש מתפשטת אנה ואנה ולא כבדרום (ועיין בזהר פ' וארא דכ"ד ע"א ובזהר הרקיע ובאשל אברהם ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם וע' באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה מה רב טובך אשר צפנת כו'.

And therefore it is cold, since the sun spreads out this way and that, and not as in the south. (And see the Zohar, Parshas Va'eira, folio 24a, and the Zohar HaRakia, the Eshel Avraham and the Mikdash Melech there; and see Iggeres HaKodesh, in the discourse beginning "How great is Your goodness that You have hidden away," etc.

וע' עוד בזהר פ' במדבר דקי"ח ב' ודק"כ ע"א. ובפ' וישב דקפ"ו ב' ע"פ העירותי מצפון כו' ובפ' תרומה דקנ"ד ב' בענין שלחן בצפון ודקל"ה א' כד"א [כמה דאת אמר] מצפון זהב כו' וע"ש.

And see further the Zohar, Parshas Bamidbar, folio 118b and folio 120a. And in Parshas Vayeshev, folio 186b, on the verse "I have roused from the north," etc.; and in Parshas Terumah, folio 154b, on the subject of the table in the north, and folio 135a, as it says, "From the north [comes] gold," etc.; see there.

ועמ"ש במ"א בענין שם מ"ב וע"ב שבפ' שמע והיה אם שמוע שהוא ג"כ מענין מ"ש בזהר דאחליפו דוכתייהו כו'. ועיין עוד מענין רוח צפונית אינה מסובבת בזהר פ' קרח דקע"ח ב' והוא ענין אחר ממש"כ [ממה שכתוב].

And see what is written elsewhere on the subject of the Name of forty-two and [the Name of] seventy-two in the passages of Shema and Vehayah im shamoa, which also belongs to the subject of what is said in the Zohar, that "they exchanged their places," etc. And see further on the subject of "the northern side is not enclosed" in the Zohar, Parshas Korach, folio 178b; and it is a different matter from what is written [here].

וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ביחזקאל ד"ה ענין יחזקאל ועמ"ש בפ' וישב בד"ה בכ"ה בכסליו בפי' צפונה לפני הוי' וע' בפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר ר"פ צו):

And see the Likkutei Torah of the Arizal on Ezekiel, the passage beginning "The matter of Ezekiel"; and see what is written in Parshas Vayeshev, in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev," on the meaning of "northward, before Havayah"; and see the commentary of the Ramaz on the Zohar, at the beginning of Parshas Tzav.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TAZRIA • MAAMAR 3

# שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה

## "May the Barren One Greatly Rejoice"

1 שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה. הנה במלת תשיש יש ב' פירושים. הא' לשון פועל עומד וקאי על העקרה ותשיש לשון נקבה שהעקרה תשיש בעצמה ותגל בקבוץ בניה.

"May the barren one greatly rejoice (sos tasis) and exult in the gathering of her children into her midst in joy." Now, the word tasis has two interpretations. The first: it is an intransitive verb and refers to the barren one, tasis being in the feminine: the barren one will herself rejoice, and will exult in the gathering of her children.

והב' לשון פועל יוצא וקאי על הקב"ה שאומר להקב"ה לנוכח אתה תשיש את העקרה וממילא היא תגל (כי נכח לזכר היא שוה עם לשון נקבה נסתרת כידוע).

The second: it is a transitive verb and refers to the Holy One, blessed be He: one says to the Holy One, blessed be He, in the second person, "You shall make the barren one rejoice," and as a matter of course she will exult. (For the second person masculine is the same as the third person feminine, as is known.)

ולהבין זה יש להקדים תחלה ביאור ענין ותגל העקרה בקיבוץ בניה שאם היא עקרה שלא ילדה מאין לה בנים שיקבצו לתוכה.

To understand this, we must first preface an explanation of the matter of "and the barren one shall exult in the gathering of her children": if she is barren and has not given birth, where does she have children from, to be gathered into her midst?

והענין כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ אשה כי תזריע וילדה זכר אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה.

The explanation is this: our Sages, of blessed memory, said on the verse "When a woman emits seed and gives birth to a male": "If the woman emits seed first, she gives birth to a male; if the man emits seed first, she gives birth to a female."

2 ולהבין זה בעבודת ה'. הנה נודע שכנ"י [שכנסת ישראל] נק' בשם אשה והקב"ה נק' בשם איש וכמ"ש ביום ההוא תקראי אישי כו',

To understand this in the service of G-d: it is known that the Community of Israel (Knesses Yisrael) is called by the name "woman," and the Holy One, blessed be He, is called by the name "man" (ish), as it is written, "On that day you shall call [Me] Ishi (my Man)," etc.

והנה כמו שבאיש ואשה עד"מ אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, כך הנה בכנ"י [בכנסת ישראל] עם הקב"ה כשהאשה היא כנ"י [כנסת ישראל] מזרעת תחלה

Now, just as with a man and a woman, by way of analogy, when the woman emits seed first she gives birth to a male, so too with the Community of Israel and the Holy One, blessed be He: when the woman, who is the Community of Israel, emits seed first,

היינו בחי' אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מלמטה למעלה בחי' ואל אישך תשוקתך שהוא ענין הנקרא בלשון הקבלה בשם העלאת מ"נ [מיין נוקבין], ואח"כ נמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] והמשכת מ"ד [מיין דוכרין] אזי יולדת זכר,

that is, the level of the arousal from below (isarusa dilesata), from below upward, the level of "and your desire shall be toward your husband," which is what is called in the language of the Kabbalah "the raising of mayin nukvin (feminine waters)," and afterwards there is drawn down an arousal from above (isarusa dile'eila) and the drawing down of mayin duchrin (masculine waters), then she gives birth to a male;

דהיינו שמולדת בחי' אהבה בנש"י [בנשמות ישראל] שמבחי' דכר דהיינו בחי' אהבה רבה שהיא בחי' מי לי בשמים ועמך לא חפצתי, פי' אפילו מה שעמך בקרוב לך,

that is, she gives birth, in the souls of Israel, to a love that is of the level of the male (dechar), namely, the level of great love (ahavah rabbah), which is the level of "Whom have I in heaven? And with You I desire nothing," meaning: even what is with You, in closeness to You.

והיינו מ"ש כי עמך מקור חיים שהם חיי העוה"ב [העולם הבא] ותענוג אלקי שנמשך לנשמות בג"ע [בגן עדן] להתענג על ה' מחמת השגתם והשכלתם בהשגה והשכלה מופלאת מאד,

This is what is written, "For with You is the source of life": this is the life of the World to Come, and the G-dly delight that is drawn down to the souls in Gan Eden, to delight in G-d because of their apprehension and comprehension, with a most wondrous apprehension and comprehension.

ועכ"ז [ועם כל זה] אין השגה זו מגעת אלא בבחי' עמך שהוא דבר הטפל ובטל אצלך ולא אתה ממש כי לית מחשבה תפיסא בי' [ביה] כלל אלא השגתם הוא בבחי' זיו השכינה זיו והארה בעלמא,

Even so, this apprehension reaches only the level of "with You," which is something secondary and nullified beside You, and not You Yourself, for "no thought can grasp Him" at all; rather, their apprehension is of the level of the radiance of the Shechinah (Divine Presence), merely a radiance and glow.

ואי לזאת ועמך לא חפצתי אלא האהבה רבה היא ליבטל וליכלל באור א"ס ב"ה ממש ולאשתאבא בגופא דמלכא שלמעלה מעלה מבחי' זיו והארה,

Therefore, "with You I desire nothing"; rather, the great love is to be nullified and included in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, and to be absorbed into the body of the King, which is far above the level of radiance and glow.

והגם שבבחי' זו א"א להיות ע"ד יושבין ונהנין מזיו כ"א אדרבה בחי' ביטול במציאות וכביטול והתכללות הנר באבוקה ()(וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פי"ט)

And although at this level it is impossible to be in the manner of "sitting and enjoying the radiance," but on the contrary, it is a nullification of existence, like the nullification and inclusion of a candle in a torch (as is written in Sefer Shel Beinonim [Tanya], chapter 19),

הגם שתהי' [שתהיה] אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי כו', משא"כ בחי' יושבין ונהנין שמהותה ועצמותה כמו שהוא כו'

even though [the soul] will be nothing and naught, and will be utterly nullified there in its existence, etc.; whereas at the level of "sitting and enjoying," its essence and being [remain] as they are, etc.;

אעפ"כ [אף על פי כן] זה רצונה וחפצה להתבטל במהותו ועצמותו מלהיות נהנין רק מזיו כו'

nevertheless, this is its will and desire: to be nullified in His essence and being, rather than to be enjoying only the radiance, etc.

(ועמ"ש בד"ה מצה זו בענין מוחין דאבא ומוחין דאימא ועמ"ש בפ' בהר בד"ה כי תבואו אל הארץ בענין ונפש כי תקריב).

(See what is written in the discourse beginning "This matzah," on the subject of the intellect (mochin) of Abba and the intellect of Imma; and see what is written in Parshas Behar, in the discourse beginning "When you come into the land," on the subject of "When a soul brings [an offering].")

ואהבה זו נק' בחי' דכר כמו מעלת הזכר על הנקבה כי נשים דעתן קלות משא"כ הזכר שהוא בר דעת,

This love is called the level of the male (dechar), like the superiority of the male over the female; for "women's minds are light," whereas the male is one who possesses knowledge (bar daas).

וזהו שבחי' אה"ר [אהבה רבה] הנ"ל נק' דכר שהוא דעת חזק שבוחר העיקר ולא הטפל הגם שלא יהי' [יהיה] בבחי' יש כו' ואינו חפץ הטפל אף שיהי' [שיהיה] נשאר על מהותו נהנין מזיו כו',

This is why the level of great love mentioned above is called the male (dechar): it is a strong daas (knowledge) that chooses the essential and not the secondary, even though he will not be at the level of yesh (an existent being), etc.; and he does not desire the secondary, even though [with it] he would remain in his own essence, enjoying the radiance, etc.

ואע"פ [ואף על פי] שגם בחי' זו נק' מקור חיים וכדאי כל יסורים דגיהנם בשביל ליתי לג"ע [לגן עדן] אפ"ה [אפילו הכי] הוא רק בחי' עמך כנ"ל

And although this level, too, is called "the source of life," and "all the sufferings of Gehinnom are worthwhile in order to come to Gan Eden," nevertheless it is only the level of "with You," as mentioned above.

ואינו ערוך כלל לגבי אור א"ס ב"ה כי ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא], שכל בחי' העוה"ב [העולם הבא] אינו אלא בחי' נקודה.

It bears no comparison at all to the Infinite Light, blessed be He; for "the World to Come was created with the yud," since the whole level of the World to Come is no more than the level of a point.

3 ולכן לא יחפוץ לעשות הטפל עיקר בשביל הלגרמיה שלו. וזהו הנק' במשנה שלא על מנת לקבל פרס שבחי' נהנין מזיו נק' פרס שאינו רק פרוסה מלשון הלא פרוס לרעב לחמך,

Therefore he will not wish to make the secondary into the essential for the sake of his own self-interest (legarmeih). This is what is called in the Mishnah "not for the sake of receiving a reward (peras)": the level of "enjoying the radiance" is called peras, for it is no more than a piece (prusah), from the expression "Is it not to break (paros) your bread for the hungry?"

ולכן אינו חפץ בפרוסה זו וזיו זה כי"א לאשתאבא בגופא דמלכא בבחי' ביטול בעצמיות אור א"ס ב"ה כו', אשר שם פרוסה הנ"ל כלא ממש חשיבי כטפה באוקיינוס.

Therefore he does not desire this piece and this radiance, but only to be absorbed into the body of the King, in a state of self-nullification (bittul) in the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, etc., where the piece mentioned above is truly "considered as nothing," like a drop in the ocean.

משא"כ בחי' יולדת נקבה זהו בחי' אהבה זוטא שהאהבה היא על מנת לקבל פרס בג"ע [בגן עדן]

Whereas the level of "she gives birth to a female" is the level of lesser love (ahavah zuta), a love that is for the sake of receiving a reward in Gan Eden;

דהיינו שחפץ קרבת אלהים ולדבקה בו, דהיינו שתשאר עצמות ומהות הנפש כמו שהיא דבוקה בו ית' בג"ע [בגן עדן].

that is, he desires closeness to G-d and to cleave to Him; that is, that the essence and being of the soul should remain as it is, cleaving to Him, may He be blessed, in Gan Eden.

4 וזהו בחי' נפשי אויתיך כאדם המתאוה לחיי נפשו כו' ולכן בוחר יותר בבחי' הפרס שהוא רק זיו והארה ביו"ד נברא כו'

This is the level of "My soul, I have yearned for You," like a person who yearns for the life of his soul, etc. Therefore he prefers the level of the reward, which is only a radiance and glow, "created with the yud," etc.,

כדי לישאר על מהותו ועצמותו של הנפש ואינו חפץ לאשתאבא וליבטל כהתכללות נר באבוקה בעצמיות אור א"ס ב"ה,

in order to remain in his own essence and being, that of the soul, and he does not desire to be absorbed and nullified, like the inclusion of a candle in a torch, in the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

ונק' בחי' אהבה זוטא זו בשם נקבה שדעתה קלה שעושה את הטפל עיקר דהיינו ע"מ [על מנת] לקבל פרס בשביל הלגרמיה שלו.

This level of lesser love is called by the name "female," whose mind is light, for it makes the secondary into the essential, that is, [it is] for the sake of receiving a reward, for the sake of his own self-interest (legarmeih).

5 וזהו נפשי אויתיך בלילה שבחי' אהבה זו נק' עדיין לילה היא אהבה של חושך כו'.

This is "My soul, I have yearned for You in the night": this level of love is still called "night"; it is a love of darkness, etc.

וזהו הפי' שכשהאשה מזרעת תחלה יולדת זכר. משא"כ איש מזריע תחלה יולדת נקבה. כי הנה נודע שהאוי"ר [שהאהבה ויראה] שהאדם מעורר בנפשו הם רק אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] לאהוי"ר [לאהבה ויראה] הבאים מלמעלה בבחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] (כמ"ש ע"פ וארא אל אברהם ובהערה לתיקון חצות),

This is the meaning of [the teaching] that when the woman emits seed first she gives birth to a male, whereas [when] the man emits seed first she gives birth to a female. For it is known that the love and awe that a person arouses in his soul are only an arousal from below (isarusa dilesata) for the love and awe that come from above, as an arousal from above (as is explained on the verse "I appeared to Avraham," and in the note on Tikkun Chatzos).

ולכן אם האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] קדמה תחלה שמייגע א"ע [את עצמו] להוליד אהוי"ר [אהבה ויראה] מרוח בינתו כו' אזי נמשך האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] מבחינה ומדרגה גבוה מפנימית האור והחיות שמאיר אור א"ס ב"ה בכנ"י [בכנסת ישראל],

Therefore, if the arousal from below comes first, when one exerts himself to give birth to love and awe from the spirit of his understanding, etc., then the arousal from above is drawn down from a high level and rank, from the inner dimension (pnimiyus) of the light and life-force with which the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, shines in the Community of Israel.

וע"ז יולדת זכר שיערה עליו רוח ממרום להיות האהבה בבחי' אהבה רבה למעלה מהשגת נפשו שיחפוץ ליכלל ולאשתאבא כו'.

Through this she gives birth to a male: "a spirit from on high is poured out upon him," so that the love is at the level of great love, beyond the grasp of his soul, so that he desires to be included and absorbed, etc.

אך לפעמים הגם שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מלמטה עכ"ז [עם כל זה] נמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] תחלה לעורר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא], וזהו הנק' איש מזריע תחלה.

But sometimes, even though there is no arousal from below, nevertheless an arousal from above is drawn down first, to awaken an arousal from below; and this is what is called "the man emits seed first."

6 ואתעדל"ע [ואתערותא דלעילא] זו כיון שנמשכה בלי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אינה רק מבחי' חיצוניות האור והחיות שמאיר א"ס ב"ה,

Since this arousal from above (isarusa dile'eila) is drawn down without an arousal from below (isarusa dilesata), it is only from the level of the outer dimension (chitzoniyus) of the light and life-force with which the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, shines.

ולכן אעפ"י [אף על פי] שהיא מעוררת ג"כ התהוות אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ונעשה בחי' הולדה מאחר שיש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ואתעדל"ת [ואתערותא דלתתא], אך ההולדה היא רק בחי' נקבה שהוא האהבה זוטא הנ"ל לרוות צמאונה לבד ולא להשתפך נפשה בביטול ההשגה כנר בפני האבוקה.

Therefore, even though it too awakens the coming into being of an arousal from below, and a birth takes place, since there is [both] an arousal from above and an arousal from below, yet the birth is only of the level of a female, which is the lesser love (ahavah zuta) mentioned above: only to slake its thirst, and not for its soul to pour itself out in the nullification of comprehension, like a candle before a torch.

ועיין בזהר פ' תזריע דמ"ה סע"א [סוף עמוד א] ועמ"ש סד"ה והיה מספר בענין בת קול מכרזת, ועמ"ש בד"ה שבת שבתון הוא.

See the Zohar, Parshas Tazria, folio 45, at the end of side a; see what is written at the end of the discourse beginning "And the number [of the children of Israel] shall be," on the subject of "a heavenly voice (bas kol) proclaims"; and see what is written in the discourse beginning "It is a Shabbos of complete rest."

7 והנה כשכנס"י [כשכנסת ישראל] היא בבחי' זו דאיש מזריע תחלה נקראת עקרה ואע"ג [ואף על גב] שיולדת נקבה שהיא בחי' אהבה זוטא נקראת עקרה כאילו אינה יולדת כלל,

Now, when the Community of Israel is at this level of "the man emits seed first," she is called barren. And even though she gives birth to a female, which is the level of lesser love, she is called barren, as if she does not give birth at all.

לפי שגם הולדה זו לא נמשך בה מצד עצמה ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שלה, רק שנמשך ע"י קדימת האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] דאיש מזריע תחלה, א"כ אין נק' ההולדה על שמה, ולכן נקראת עקרה.

For this birth too was not drawn into her from her own side, through her own arousal from below (isarusa dilesata), but was drawn down only through the precedence of the arousal from above (isarusa dile'eila), of "the man emits seed first." If so, the birth is not called by her name, and therefore she is called barren.

8 וע"ז אמר ותגל העקרה בקבוץ בניה פי' שאף גם כשהיא בבחינת עקרה אלא שהאתעדל"ע [שהאתערותא דלעילא] מקדים לבוא לעורר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אעפ"כ [אף על פי כן] יהיה קבוץ בניה

About this it says, "And the barren one shall exult in the gathering of her children." That is: even when she is at the level of a barren one, and it is only that the arousal from above (isarusa dile'eila) comes first to awaken the arousal from below (isarusa dilesata), nevertheless there will be the gathering of her children,

דהיינו שתהיה יולדת זכר, ואיך יהיה זה, לזה אמר בשמחה שע"י השמחה של מצוה יוכל להיות בחי' זו, דאע"ג [דאף על גב] שאיש מזריע תחלה עכ"ז [עם כל זה] תהי' [תהיה] יולדת זכר.

that is, she will give birth to a male. And how will this come about? For this it says, "in joy": through the joy of a mitzvah this level can come about, that even though the man emits seed first, nevertheless she will give birth to a male.

9 והענין דהנה כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך וגו'.

The explanation is this: it is written, "Because you did not serve Havayah your G-d with joy and with gladness of heart, out of the abundance of everything, you shall serve your enemies," etc.

דלכאורה משמע אע"פ [אף על פי] שעובד אלקים רק שאין העבודה בשמחה וטוב לבב אזי יומשך העונש ועבדת את אויביך, וזה אינו מובן כי מפני מה יהי' [יהיה] העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה לבד.

For on the face of it, this implies that even though one serves G-d, only the service is not with joy and gladness of heart, then the punishment "you shall serve your enemies" will be drawn down. And this is not understood: why should this bitter punishment come because of the lack of joy alone?

אך הענין כמ"ש כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ומחמת זה נמשך העונש

But the explanation is as it is written, "For there is no righteous man on earth who does good and does not sin," and because of this the punishment is drawn down.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] אילו היי [היה] עובד את ה' בשמחה של מצוה היי [היה] גדול כח שמחה זו שמעורר השמחה למעלה כביכול והיא מבטלת הדינים כו' כי באור פני מלך חיים כו' (וע' בזהר פ' תצוה דף קפ"ד ע"ב),

Nevertheless, had he served G-d with the joy of a mitzvah, the power of this joy would have been great, for it arouses the joy above, as it were, and that nullifies the judgments, etc., for "in the light of the King's face is life," etc. (See the Zohar, Parshas Tetzaveh, folio 184, side b.)

משא"כ תחת אשר לא עבדת בשמחה כו' נמשך העונש על העוונות אשר אין צדיק בארץ כו' כנ"ל.

Whereas "because you did not serve with joy," etc., the punishment is drawn down for the sins, [since] "there is no righteous man on earth," etc., as mentioned above.

ועד"ז יובן גם כאן כי הנה כל הנ"ל מה שיש הפרש בין אשה כי תזריע שאז יולדת זכר ובין איש מזריע תחלה שאינה יולדת אלא נקבה,

In the same way it will be understood here too: all that was said above, that there is a difference between "when a woman emits seed," when she then gives birth to a male, and "the man emits seed first," when she gives birth only to a female —

זהו דוקא כאשר אור א"ס ב"ה נמשך בדרך וסדר הדרגת ההשתלשלות שע"פ מאמר קו המדה

this is specifically when the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is drawn down by the way and order of the gradation of the chain of descending worlds (hishtalshelus), which follows the dictum of the measuring line (kav hamiddah).

שכך היא המדה שאם אשה מזרעת תחלה ואכשור דרי שיש אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] יומשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחי' עליונה עד שתהי' יולדת זכר בחי' אה"ר [שתהיה] [אהבה רבה], משא"כ כשלא אכשור דרי וליכא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אזי המדה שנמשך האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] רק מבחי' חיצוניות עד שאינה יולדת אלא נקבה.

For such is the measure: if the woman emits seed first, and the generations are worthy, so that there is an arousal from below (isarusa dilesata), an arousal from above (isarusa dile'eila) will be drawn down from a higher level, until she gives birth to a male, the level of great love; whereas when the generations are not worthy and there is no arousal from below, then the measure is that the arousal from above is drawn down only from the level of the outer dimension (chitzoniyus), so that she gives birth only to a female.

משא"כ ע"י שמחה של מצוה שמעורר בחי' שמחה העליונה שהשמחה גורם הגילוי

Whereas through the joy of a mitzvah, which arouses the level of the supernal joy, for joy brings about revelation:

והוא שהאור בא ונמשך מעצמות המאציל בתוספות ועילוי רב שלא כדרך וסדר ההדרגה ע"ד דוגמא בחי' השמחה במלך ב"ו [בשר ודם] שיוצא אז חוץ לגדרו והגבלת המדות

that is, the light comes and is drawn down from the essence of the Emanator, with great increase and elevation, not by the way and order of gradation; in the manner of an illustration, the state of joy in a king of flesh and blood, who then goes beyond his bounds and the limitation of the measures,

ולכן יוכל להתגלות לקטן כמו לגדול בשוה ממש,

and therefore he can reveal himself to the small as to the great, truly equally.

כמ"כ [כמו כן] למעלה ממש בבחי' התגלות שמחה עליונה, הנה אז מתחברים ומתערבים ומתכללים יחד כל האורות עליונים עד שאין שום הפרש בין מעלה ומטה ימין ושמאל כו'.

So too, truly, above, in the state of the revelation of supernal joy: then all the supernal lights join, mingle and are included together, until there is no difference at all between above and below, right and left, etc.

10 ואזי נמשך שאף עקרה תקבץ בניה דהיינו שאע"פ [שאף על פי] שהיא בבחי' עקרה ואיש מזריע תחלה עכ"ז [עם כל זה] תהיה יולדת זכר כו' וכמ"ש בד"ה רני ושמחי בת כו' שזהו ענין איש ואיש יולד בה כו' ע"ש.

And then it comes about that even a barren one gathers her children: that is, even though she is at the level of a barren one and the man emits seed first, nevertheless she will give birth to a male, etc. As is explained in the discourse beginning "Sing and rejoice, O daughter [of Zion]," etc., that this is the meaning of "Man and man was born in her," etc.; see there.

וזהו שאנו מבקשים שוש תשיש ותגל העקרה כו' שע"י השמחה של מצוה מלמטה שהעקרה היא כנ"י [כנסת ישראל] תשיש ותגל בעצמה בשמחה של מצוה ע"י מעוררים גילוי שמחה עליונה (וכמ"ש במ"א ע"פ שוש אשיש בהוי' ע"ש),

This is what we ask for: "May the barren one greatly rejoice (sos tasis) and exult," etc.: through the joy of a mitzvah below, when the barren one, who is the Community of Israel, herself rejoices and exults with the joy of a mitzvah, through this the revelation of supernal joy is aroused (as is explained elsewhere on the verse "I will greatly rejoice in Havayah"; see there).

וע"י אתה תשיש ותגל העקרה והוא ענין משמח ציון בבניה כו'.

And through this, "You shall make [her] rejoice, and the barren one shall exult." This is the meaning of "He gladdens Zion through her children," etc.

ולכן ע"י השמחה ג"כ לא יהי' [יהיה] בחי' ועבדת את אויביך

Therefore, through joy there will also not be the level of "you shall serve your enemies."

שכל בחי' שינויים והנפילה מעבודת ה' מגדלות לקטנות גם הנפילה בתאוות שזהו ענין ועבדת את אויביך כ"ז [כל זה] הוא רק תחת אשר לא עבדת בשמחה כ"א בבחי' יש מי שאוהב ומשיג שהוא בחי' לגרמיה ומזה נמשך הנפילה כו'

For all the forms of change, and the fall from the service of G-d, from greatness (gadlus) to smallness (katnus), and also the fall into cravings, which is the meaning of "you shall serve your enemies" — all this is only "because you did not serve with joy," but rather in the state of a yesh, someone who loves and comprehends, which is the level of self-interest (legarmeih); and from this the fall comes about, etc.

**אבל ע"י השמחה בה' לא יהיו שינוים אלו כו'** (ועיין בפ' ויחי דרכ"א ובפ' אמור דק"ז בענין אתר דמשתני

**But through joy in G-d there will not be these changes, etc.** (See [the Zohar] in Parshas Vayechi, folio 221, and in Parshas Emor, folio 107, on the subject of "a place that changes" (asar demishtanei).

והיינו בחי' אהבה זוטא שמבחי' נשים דעתן קלות בבחי' לגרמיה לכך יש בה שינויים וכמ"ש ע"פ חכלילי עינים משא"כ בבחי' אהבה רבה שמבחי' דכר אין בה שינויים ונק' עץ חיים וכמ"ש בד"ה מקושש עצים

This is the level of the lesser love, which is from the level of "women's minds are light," in the state of self-interest (legarmeih); therefore it has changes, as is explained on the verse "His eyes are red"; whereas the level of great love, which is from the level of the male (dechar), has no changes, and it is called the Tree of Life, as is explained in the discourse beginning "Gathering wood."

והשמחה בה' מרחקת ג"כ מן התאוות כמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי. ועמ"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה מענין זה ועמ"ש ג"כ פ' בשלח ע"פ ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים וע"פ אסרי לגפן כו' שהשמחה צ"ל כלולה ביראה וביטול כו') **(ועמ"ש עוד מזה בשה"ש** [בשיר השירים] **בביאור ע"פ צאינה וראינה):**

And joy in G-d also distances [one] from the cravings, as is explained in the discourse beginning "Havayah is for me among my helpers." And see what is written on this matter in the explanation on the verse "Go forth and see"; and see also what is written in Parshas Beshalach on the verse "And G-d did not lead them by way of the land of the Philistines," and on the verse "Binding to the vine," etc., that joy must be included in awe and self-nullification (bittul), etc.) **(And see what is written further on this in Song of Songs (Shir HaShirim), in the explanation on the verse "Go forth and see.")**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TAZRIA • MAAMAR 4

# וביום השמיני ימול וגו'

## "And on the Eighth Day He Shall Be Circumcised"

◇

1 וביום השמיני ימול וגו'.

"And on the eighth day he shall be circumcised," etc.

2 למנצח על השמינית על מילה שניתנה בשמיני. שבמרחץ ראה א"ע [את עצמו] ערום כו'. כיון שנזכר במילה נתיישבה דעתו כו' כדאיתא במנחות דף מ"ג ע"ב. וכן הוא ג"כ בירושלמי סוף מסכת ברכות.

"For the conductor, on the eighth": on circumcision, which was given on the eighth [day]. For in the bathhouse [David] saw himself naked, etc.; once he remembered the circumcision, his mind was set at ease, etc., as is found in Menachos, folio 43b. And so it is also in the Jerusalem Talmud, at the end of Tractate Berachos.

3 וצריך להבין למה היתה השירה על שניתנה בשמיני דוקא. אך הנה כתיב וביום השמיני ימול כו' ואפילו בשבת שמילה דוחה שבת.

Now we need to understand why the song was about its having been given on the eighth [day] specifically. However, it is written, "And on the eighth day he shall be circumcised," etc., and even on Shabbos, for circumcision overrides Shabbos.

ולהבין יתרון ומעלה שיש במילה שהיא ביום השמיני לדחות מעלת ומדרגת קדושת השבת, צריך להקדים ענין השבת כי בו שבת כו'.

And to understand the advantage and superiority that circumcision, which is on the eighth day, possesses, [enabling it] to override the eminence and rank of the holiness of Shabbos, we must first explain the matter of Shabbos: "for on it He rested," etc.

4 ושורש הדברים הוא כי הנה כל המלאכות שבימות החול ל״ט מלאכות החורש והזורע כו׳ הם בחי׳ תיקון ובירור להעלות מכח הצומח אשר בארץ להצמיח כל מאכל אשר יאכל האדם וחי בהם

The root of the matter is this. All the labors of the weekdays, the thirty-nine labors, plowing and sowing, etc., have the quality of rectification and refinement (tikkun and birur): to raise up from the vegetative power that is in the earth, to make grow all the food that a person eats and lives by;

כי הוא יברך על המאכל בתחלה ובסוף וממשיך בו קדושה וגם אח״כ כשמקבל חיות מזה המאכל נכלל חיות המאכל בחיות האדם ומתחזק כחו ושכלו

For he makes a blessing over the food at the beginning and at the end, and draws holiness into it; and also afterward, when he receives life-force (chayus) from this food, the life-force of the food is included in the life-force of the person, and his strength and his intellect are reinforced.

ובכח ושכל זה מתפלל ולומד ומקיים מצות לכך גם חיות המאכל עולה עמו ונכלל באחד ואהבת כו׳, ועד״ז הן כל המלאכות כאפיה ובישול שהן תיקון המאכל שיהא ראוי לאכילת אדם.

And with this strength and intellect he prays, studies and fulfills mitzvos. Therefore the life-force of the food also rises with him and is included in “One” and “You shall love,” etc. And in the same way are all the labors, such as baking and cooking, which are the rectification of the food so that it be fit for a person to eat.

5 וכן האורג שני חוטין כו׳ וכיוצא בו הוא תיקון להיות ראוי ללבושי האדם. והבונה וכיוצא בו הוא תיקון להיות ראוי לבית אשר ידור בו האדם,

Likewise weaving two threads, etc., and the like, is a rectification, so that [the material] be fit for a person’s garments; and building and the like is a rectification, so that [the material] be fit for a house in which a person will live.

כי דרך כלל כל המלאכות כולן הן במזונות ולבושים ובתים הן היכלות כו׳ כמ״ש במ״א וכל בירור זה הוא מרפ״ח ניצוצין שנפלו בשבה״כ בבי״ע [בשבירת הכלים]

For, in general, all the labors without exception are in [the areas of] food, garments and houses; these are heichalos (chambers), etc., as is explained elsewhere. And all this refinement is of the 288 sparks that fell, in the shattering of the vessels, into Beriah, Yetzirah and Asiyah,

וצריך להעלותם מבי"ע לאצילות כי אצילות הוא עולם התיקון שכבר נתקן שלא ע"י האדם אך התיקון של האדם הוא בבי"ע שניתן להאדם לתקן ולברר כו' (ועמ"ש בפ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים).

and they must be raised from Beriah, Yetzirah and Asiyah to Atzilus. For Atzilus is the World of Tikkun (rectification), which has already been rectified, not through man; but man's rectification is in Beriah, Yetzirah and Asiyah, which were given to man to rectify and refine, etc. (And see what is written in Parshas Bereishis, in the explanation on the verse "For as the new heavens.")

וזוהי עבודת האדם ימי החול, אבל בשבת אין בו בירור ותיקון כלל רק האכילה היא מלמעלה למטה צדיק אוכל לשובע נפשו כו'

This is a person's service on the weekdays. But on Shabbos there is no refinement or rectification at all; rather, the eating is from above to below: "The righteous one eats to satisfy his soul," etc.

(כמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' חיי שרה בד"ה יגלה לן טעמי כו') והן תלת סעודתי דשבתא ג"פ [ג' פעמים] ביום השביעי, תלת זימנין נטיף טלא דעתיקא כו'

(as is explained in Torah Ohr, Parshas Chayei Sarah, in the discourse beginning "May He reveal to us the reasons," etc.). And these are the three meals of Shabbos, three times "on the seventh day": three times the dew of Atika (the Ancient One) drips down, etc.,

שהוא מבחי' ענג העליון ויכל אלהים ביום השביעי ויכל לשון כלות הנפש מחמת תענוג דהיינו שהמשיך תענוג העליון

which is from the level of the supernal delight. "And G-d completed (vaychal) on the seventh day": vaychal is an expression of kelos hanefesh, the soul's consuming yearning, out of delight; that is, He drew down the supernal delight.

והוא המ"ד [המיין דוכרין] שמברר המ"נ [המיין נוקבין] שכל ההעלאה שבימי החול הוא בחי' מ"נ [מיין נוקבין] ובשבת נמשך המ"ד [המיין דוכרין] באצי' בעולם התיקון שהוא מבחי' מ"ה [שם מ"ה]

And this is the mayin duchrin (masculine waters) that refine the mayin nukvin (feminine waters). For all the elevation of the weekdays is the level of mayin nukvin, and on Shabbos the mayin duchrin are drawn down into Atzilus, into the World of Tikkun, which is from the level of [the Name] Mah (45),

כי ההעלאות דמ"נ [דמיין נוקבין] הוא מבחי' ב"ן [שם ב"ן] והתיקון הוא המ"ד [המיין דוכרין] שנמשך ממ"ה [משם מ"ה] המברר הב"ן [השם ב"ן] וזהו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שאחר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מי שטרח בע"ש [בערב שבת] כו',

for the elevations of the mayin nukvin are from the level of [the Name] Ban (52), and the rectification is the mayin duchrin that are drawn from Mah, which refines the Ban. And this is the arousal from above that follows the arousal from below: "One who toiled on Erev Shabbos," etc.

ועיין מ"ש מזה ע"פ ראו כי ה' נתן לכם השבת והיינו שכפי ערך עליי' [עלייה] הב"ן [השם ב"ן] המתברר כך ערך המשכת המ"ד [המיין דוכרין] המברר

And see what is written about this on the verse "See that Havayah has given you the Shabbos." That is: in proportion to the elevation of the Ban that is refined, so is the drawing-down of the mayin duchrin that refine [it].

וכמ"ש וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד שהוכשר בעיניו מאד לכך ויכולו שנכללו בתענוג עליון וכלתה נפשם כו' ומזה נמשך להיות ויכל ביום השביעי, וזהו ענין כי בו שבת כאדם ששובת ממלאכתו שהיה טרוד בה

As it is written, "And G-d saw all that He had made, and behold, it was very good": that it was very fitting in His eyes. Therefore "Vaychulu (they were completed)": that they were included (nichlelu) in the supernal delight, and their soul was consumed with yearning (kalsah), etc.; and from this was drawn [the state of] "And He completed (vaychal) on the seventh day." And this is the meaning of "for on it He rested": like a person who rests from his work, with which he had been occupied,

כמו אם הוא מטריד שכלו לכתוב איזה דבר שאזי השכל מלובש במעשה הכתיבה וכששובת חוזר השכל למקורו כו', כך נכללו כל ההעלאות בעולם התיקון

as when he occupies his mind with writing something, so that his intellect is then invested in the act of writing, and when he rests, the intellect returns to its source, etc. So, too, all the elevations were included in the World of Tikkun.

ולכן אין בו מלאכה מפני שכבר נשלם הבירור מעבודת האדם ממטה למעלה אלא הוא המשכת המ"ד [המיין דוכרין] באצילות עולם התיקון וכל זה הוא ענין השבת:

Therefore there is no labor on it, because the refinement through man's service, from below to above, has already been completed; rather, it is the drawing-down of the mayin duchrin into Atzilus, the World of Tikkun. And all this is the matter of Shabbos.

6 ב אבל מילה היא מדרגה הגבה מאד נעלה מבחי' אצילות שניתנה בשמיני

2. But circumcision is a level far, far loftier than the level of Atzilus, for it was given on the eighth.

דהנה כל הז' מלכים וימלוך וימת כו' עד מלך השמיני הוא הדר שרש התיקון הוא יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שמשם הארת מ"ה [שם מ"ה] שהוא ממצחא דא"ק [דאדם קדמון], (ויסוד דא"ק [דאדם קדמון] הוא המשפיע בחי' פנימי)

For of all the seven kings [it is said], "and he reigned ... and he died," etc., until the eighth king, who is Hadar, the root of tikkun, which is the Yesod of Adam Kadmon; from there comes the light of Mah, which is from the forehead (Metzach) of Adam Kadmon. (And the Yesod of Adam Kadmon is what bestows the inner level.)

שהוא למעלה מבחי' מ"ה [שם מ"ה] שבאצי' שכבר נמשך ונתלבש בעולם התיקון אבל שרש שם מ"ה [שם מ"ה] למעלה באי"ק [באדם קדמון] הוא גבוה מאד ונשא ממעלת מדרגת אצילות

This is higher than the level of Mah in Atzilus, which has already been drawn down and invested in the World of Tikkun; but the root of the Name Mah, above, in Adam Kadmon, is very high and exalted above the rank of the level of Atzilus.

(וזהו כתר עליון כו' מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה] דאיהו אורח אצי' כו' ועד"ז בא"ק [באדם קדמון] שהוא כתר דכללות וע' בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה ומשם יובן למה נק' ז"א ג"כ שם מ"ה [שם מ"ה], ועמ"ש בביאור דמזוזה מימין בענין אויר שהוא ג"כ בכתר ובז"א)

(And this is [the meaning of] "Keser Elyon, etc.; within, it is the Name Mah, which is the path of Atzilus," etc.; and in the same way in Adam Kadmon, which is the Keser [of all the worlds] in general (klalus). And see the discourse beginning "The matter of 'the Patriarchs are the Chariot'"; from there it will be understood why Z'eir Anpin, too, is called the Name Mah. And see what is written in the explanation of "The mezuzah on the right," on the matter of avir (air), which is also in Keser and in Z'eir Anpin.)

ונק' רעוא דכל רעוין פי' מקור כל הרצונות קדמון לכל הקדומי' [הקדומים] כי בריאת העולמות הוא מפני שכשעלה ברצונו כו'

And it is called "the Will of all wills" (raava dechol raavin), meaning the source of all wills, which precedes all that is primordial. For the creation of the worlds is because, when it arose in His will, etc.;

אבל להיות רצון לרצון דלאו מכל מדות כו' הוא מבחי' רעוא דכל רעוין ונק' אדם קדמון לכל הקדומים,

but that there be a will to will, in [the One] who "is not of any of the attributes," etc., is from the level of the Will of all wills. And it is called Adam Kadmon, primordial before all that is primordial,

שהוא לפני האצי' עד שאין ערוך אליו אפי' [אפילו] בחי' אצי' שהיא בחי' חכמה וכתיב כולם בחכמה עשית שחכמה ועשייה שוים שם

for it is before Atzilus, to the point that even the level of Atzilus, which is the level of Chochmah, has no comparison to it. And it is written, "You have made them all with wisdom (chochmah)": Chochmah and Asiyah (making) are equal there.

(והיינו ע"ד שנתבאר בפ' וירא בד"ה אנת הוא חד ולא בחושבן דקאי על כתר עליון שאינו ערוך אליו כלל כי התהוות החכמה מהכתר הוא מאין ממש כו' ע"ש באריכות.

(This is along the lines of what is explained in Parshas Vayeira, in the discourse beginning "You are One, but not in number," which refers to Keser Elyon, to which there is no comparison at all, for the coming-into-being of Chochmah from Keser is from absolute nothing, etc.; see there at length.

ומבואר בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ד ובשע"ק [ובשערי קדושה] ח"ג [חלק ג'] שער א' שדרך כלל אצילות הוא חכמה וא"ק [ואדם קדמון] הוא כתר כו')

And it is explained in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 41, chapter 4, and in Sha'arei Kedushah, Part III, Sha'ar (Gate) 1, that in general Atzilus is Chochmah and Adam Kadmon is Keser, etc.)

ולכן שבת נוהגת בכל מקום לפי שבחי' ומדרגת אצילות יכולה להתפשט ולהתלבש אפי' [אפילו] במקום שיש זה לעומת זה מפני שהאצילות היא עולם התיקון שכבר ניתקן ונתלבש

Therefore Shabbos applies in every place: because the level and rank of Atzilus can spread forth and invest itself even in a place where there is "this opposite that," since Atzilus is the World of Tikkun, which has already been rectified and invested.

ובהתלבשות הנה הע"ס [העשר ספירות] דאצילות מלובשים בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשייה עד שנמצא שיש התלבשות אצילות בעשייה ג"כ (וכמ"ש בספר הגלגולים פרק כ' הובא בסש"ב [בספר של בינונים]).

And by way of investment, the Ten Sefiros of Atzilus are invested in Beriah, and Beriah in Yetzirah, and Yetzirah in Asiyah, so that it turns out that there is an investment of Atzilus in Asiyah as well (as is written in Sefer HaGilgulim, chapter 20, quoted in Sefer Shel Beinonim [Tanya]).

ובהתלבשות זו נמצא שיש זה לעומת זה ואפילו כנגד עולם האצילות יש קליפות ויש אריך דקליפה דאצילות כו' וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצחק שיצא ממנו עשו ורישי' [ורישיה] דעשו בעטפוי דיצחק

And in this investment it turns out that there is "this opposite that": even opposite the World of Atzilus there are kelipos, and there is an Arich of the kelipah of Atzilus, etc.; as our Sages, of blessed memory, said, "Avraham, from whom Yishmael came out, and Yitzchak, from whom Eisav came out"; and "the head of Eisav is in the bosom of Yitzchak,"

כי עשו הוא ז"א דקליפה דאצילות כו' רק שמעמד ומצב קליפות דאצילות הם בבריאה ומ"מ יונקים החיות מאצילות כו'

for Eisav is the Z'eir Anpin of the kelipah of Atzilus, etc. Only, the station and position of the kelipos of Atzilus are in Beriah, and nevertheless they draw their life-force from Atzilus, etc.

ולכן אפילו במקום הקליפות יכול להיות התפשטות הארת קדושת שבת לישראל ואין הקליפות מונעים ומעכבים כו' מאחר שהוא דרך התלבשות כנ"ל.

Therefore, even in the place of the kelipos, the light of the holiness of Shabbos can spread forth for Israel, and the kelipos do not prevent or hold it back, etc., since it comes by way of investment, as mentioned above.

7 וזהו דוקא ענין שבת שהוא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לפי האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] שהיא מבחינת התיקון מ"ד [מיין דוכרין] דמ"ה [דשם מ"ה] לברר המ"ן [המיין נוקבין] דב"ן [דשם ב"ן].

And this is specifically the matter of Shabbos: it is an arousal from above in proportion to the arousal from below, and it is from the level of tikkun, the mayin duchrin of Mah, to refine the mayin nukvin of Ban.

אבל יש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שהיא הגבה מאד נעלה מכפי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם והיינו בחי' א"ק [אדם קדמון] שהוא לפני אצילות שאינו מתלבש כלל בעולמות

But there is an arousal from above that is far, far loftier than [what corresponds to] the arousal from below, for the arousal from below does not reach there; and this is the level of Adam Kadmon, which is before Atzilus and does not invest itself in the worlds at all.

ושם הוא מקום המילה שהערלה חופפת ומסתרת על גילוי זה שא"א לו להתגלות במקום שיש ערלה וקליפה ח"ו [חס ושלום]

And there is the place of circumcision: for the foreskin covers over and conceals this revelation, since it cannot be revealed in a place where there is a foreskin and kelipah, G-d forbid.

וזהו ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדרתם כו'

And this is [the meaning of] "And you shall keep My covenant, you and your seed after you throughout their generations," etc.

וערל זכר אשר לא ימול כו' ונכרתה הנפש ההיא כו', וצ"ל מילה מלשון כריתה כמו אמילם כו' ומלשון מוללין מלילות וגם מל מלשון גילוי

And "an uncircumcised male who will not be circumcised," etc., "that soul shall be cut off," etc. And it must be said that milah is a term of cutting, as in "I will cut them off (amilam)," etc., and from the expression moleilin meililos (rubbing ears of grain); and mal is also a term of revealing,

דהיינו שיהא גילוי בחינת א"ק [אדם קדמון] שאע"פ [שאף על פי] שלא שייך בו התלבשות מ"מ הארת גילוי זה מוכרח להיות בישראל דוקא.

meaning that there be a revelation of the level of Adam Kadmon: although investment does not apply to it, nevertheless the light of this revelation must be in Israel specifically.

(וזהו ענין שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בענין מילה בשמיני כדי שיעבור עליו שבת אחת

(And this is the meaning of what our Sages, of blessed memory, said concerning circumcision on the eighth [day]: "so that one Shabbos should pass over him."

כי אחר שנמשך בחינת הגלוי דשבת שהיא האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] שע"י האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] אזי יכול להיות נמשך ומתגלה בו האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] שהיא הגבה מאד נעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] שזהו ענין המילה ועמ"ש בענין פתחי לי כו' ואני אפתח לך כו' בד"ה אני ישנה).

For after the revelation of Shabbos has been drawn down, which is the arousal from above that comes through the arousal from below, then the arousal from above that is far, far loftier than the arousal from below can be drawn down and revealed in him, which is the matter of circumcision. And see what is written on the matter of "Open for Me," etc., "and I will open for you," etc., in the discourse beginning "I am asleep.")

וראשונה לא נצטוו אלא במילה להסיר הערלה הגסה והקשה ואח"כ במדבר נצטוו על הפריעה ג"כ להסיר עור הדק ג"כ שיהיה גילוי יותר כו'

At first they were commanded only about milah, to remove the coarse and hard foreskin; afterward, in the wilderness, they were commanded about periah as well, to remove the thin skin too, so that there be a greater revelation, etc.

משא"כ בגילוי בחינת אצילות שם מ"ה [שם מ"ה] שבעולם התיקון מאחר שהוא ע"י התלבשות אין הקליפות מונעים ומעכבים

This is not so with the revelation of the level of Atzilus, the Name Mah of the World of Tikkun: since it comes through investment, the kelipos do not prevent or hold it back.

ולכן היה אברהם נביא גם קודם המילה וכמה נבואות דבר עמו הקב"ה קודם המילה ויאמר ה' אל אברם שהיה מרכבה לבחינת אצילות,

Therefore Avraham was a prophet even before the circumcision, and the Holy One, blessed be He, spoke many prophecies with him before the circumcision: "And Havayah said to Avram"; for he was a chariot (merkavah) for the level of Atzilus.

אבל כדי שיאיר עליו גילוי יסוד דא"ק [דאדם קדמון] נצטוה על המילה דוקא להכרית הערלה החופפת כו'

But in order that the revelation of the Yesod of Adam Kadmon shine upon him, he was commanded specifically about circumcision, to cut off the foreskin that covers over, etc.

שבהארה זו הנה הערלה מסתרת ומעלמת מלהאיר גילוי כזה שהוא בלי התלבשות כלל שהארה זו אינה מלובשת בגדר עלמין כלל מקום מלך השמיני כו'.

For with this light, the foreskin conceals and hides, so that such a revelation, which is entirely without investment, cannot shine; for this light is not invested within the bounds of the worlds at all: [it is] the place of the eighth king, etc.

וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בירושלמי ספ"ג [סוף פרק ג'] דנדרים אמר רבי אלעזר בי רבי אבינא מצוות שבת מלא (בשני וי"ן דכתיב ואת שבת קדשך להם הודעת ומצוות וחוקים וכ"ה ברבות בשלח ס"פ כ"ה)

And this is what our Sages, of blessed memory, said in the Jerusalem Talmud, at the end of chapter 3 of Nedarim: "Rabbi Elazar son of Rabbi Avina said: 'Mitzvos' of Shabbos is written full" (with two vavs, as it is written, "And Your holy Shabbos You made known to them, and mitzvos and statutes"; and so it is in the Midrash Rabbah, Beshalach, end of section 25),

להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה (ועמ"ש מזה בד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת)

"to teach you that it is equal to all the mitzvos of the Torah" (and see what is written about this in the discourse beginning "See that Havayah has given you the Shabbos");

והמילה דוחה אותה משל לשני מטרונות שהיו באות זו על גב זו ואין אתה יודע איזו גדולה מחברתה זו שהיא יורדת מפני חברתה את יודע שחברתה גדולה ממנה כו',

"and circumcision overrides it. A parable: two matrons were walking side by side, and you do not know which is greater than the other; the one that steps aside before the other — you know that the other is greater than she," etc.

ועיין כעין לשון זה ברבות ס"פ בא פ' י"ט והיינו שע"י המילה נמשך ומאיר בבחינת מל' מבחינה העליונה יותר (ועיין זח"א [זהר חלק א] פ"ט א' צ"ח א').

And see language similar to this in the Midrash Rabbah, end of Parshas Bo, section 19. That is, through circumcision [light] is drawn down and shines into the level of Malchus from a higher level (and see Zohar I, 89a and 98a).

וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] במשנה ספ"ג [סוף פרק ג'] דנדרים גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות

And this is the saying of our Sages, of blessed memory, in the Mishnah, at the end of chapter 3 of Nedarim: "Great is circumcision, for thirteen covenants were made over it."

ופי' במק"מ [במקדש מלך] פ' פנחס דרל"ג ע"ב דהיינו שנמשך מיסוד דא"א שיש בו י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם י"ג מדות הרחמים שזהו למעלה מבחינת שבת שהוא מבחינת חכמה מוחין דאבא

And the Mikdash Melech, on Parshas Pinchas, folio 233b, explains that it is drawn from the Yesod of Arich Anpin, in which are the thirteen tikkunei dikna (adornments of the beard), which are the Thirteen Attributes of Mercy; and this is above the level of Shabbos, which is from the level of Chochmah, the mochin of Abba.

ועמ"ש בד"ה שבת שבתון הוא לכם והמשכה זו נמשך בבחינת מלכות וע"כ נקראת ע"ז מטרוניתא יותר גדולה:

And see what is written in the discourse beginning "It is a Shabbos of rest for you." And this drawing-down is drawn into the level of Malchus; therefore through this she is called the greater matron.

8 ג וזהו ענין מ״ש בתי״ז [בתיקוני זהר] תמן מל תמן נצח כי כל התפשטות אורות עליונות מריש כל דרגין הוא רק מבחינת נה״י [נצח הוד יסוד] דא״ק [דאדם קדמון] ולמעלה מנה״י [מנצח הוד יסוד] לית מחשבה תפיסא ביה ואין שם שום גילוי

3. And this is the meaning of what is written in the Tikkunei Zohar: "Where there is mal, there is Netzach." For all the spreading forth of the supernal lights from the Head of all levels is only from the level of Netzach, Hod and Yesod of Adam Kadmon; above Netzach, Hod and Yesod, no thought can grasp it, and there is no revelation there at all.

ולא כמו שאר פרצופי אצילות עתיק וא״א ואו״א [ואבא ואימא] כו' שהז״ת [שהז' תחתונות] דעתיק הם מלובשים בא״א וכן ז״ת [ז' תחתונות] דא״א מלובשים באו״א [באבא ואימא] כו'

And it is not like the other partzufim (configurations) of Atzilus, Atik, Arich Anpin, and Abba and Imma, etc., where the seven lower [Sefiros] of Atik are invested in Arich Anpin, and likewise the seven lower [Sefiros] of Arich Anpin are invested in Abba and Imma, etc.

וע״ז אמר אבא אחיד ותליא בחסד הוא חסד דא״א ואימא אחיד ותליא בגבורה הוא גבורה דא״א שאו״א [שאבא ואימא] הם המלבישים זרועות דא״א כו' אבל בא״ק [באדם קדמון] אינו כן רק הנה״י [הנצח הוד יסוד] לבד כו'.

And of this it says: "Abba is attached to and hangs upon Chesed," that is, the Chesed of Arich Anpin, "and Imma is attached to and hangs upon Gevurah," that is, the Gevurah of Arich Anpin; for Abba and Imma are what clothe the arms of Arich Anpin, etc. But in Adam Kadmon it is not so; [there is] only Netzach, Hod and Yesod alone, etc.

9 וזהו תמן נצח פי' נצח דא״ק [דאדם קדמון] דהיינו גילוי ההשפעה שההשפעה היא מצד החסד ונצח הוא ענף החסד,

And this is [the meaning of] "there is Netzach": the Netzach of Adam Kadmon, meaning the revelation of the flow of bestowal. For bestowal comes from the side of Chesed, and Netzach is a branch of Chesed;

אלא שהחסד הוא ההשפעה מצד המדה עצמה שכך הטבע להיטיב ונצח הוא ההשפעה מצד שכך עלה במוסכם והוא ענין נתינת ההשפעה בלבד.

only, Chesed is bestowal on account of the attribute itself, for such is its nature, to do good, whereas Netzach is bestowal on account of its having been so decided and agreed upon; and it is the matter of the giving of the bestowal alone.

כי הנה נודע שיש ג' פרקין בהשפעה חח"ן [חכמה חסד נצח] חכמה שבחסד שהאהבה היא מצד הדעת וחסד שבחסד היא האהבה מצד הטבע

For it is known that there are three joints (perakin) in bestowal: Chochmah, Chesed and Netzach. Chochmah within Chesed is when the love comes from Daas (knowledge); Chesed within Chesed is love that comes from nature;

אבל נצח שבחסד אינה מצד מדת האהבה רק כמו דרך עקשות שנותן שלא כמדתו רק אעפ"כ [אף על פי כן] כך עלה ונגמר אצלו לעשות חסד והוא גילוי הבא לבחינת מעשה בלבד.

but Netzach within Chesed is not from the attribute of love; it is rather like a way of stubbornness: he gives not in keeping with his attribute, but nevertheless it has so arisen and been settled with him to do kindness. And it is a revelation that comes into the level of action alone.

אך כדי להיות תמן גילוי הנצח דא"ק [דאדם קדמון] צ"ל תחלה תמן מל להיות גילוי בחינת יסוד דא"ק [דאדם קדמון] פנימית השפעה כי מל לשון גילוי ולשון כריתה ומלילה כנ"ל.

But in order that there be "there" a revelation of the Netzach of Adam Kadmon, there must first be "there is mal": that there be a revelation of the level of the Yesod of Adam Kadmon, the inner dimension of bestowal. For mal is a term of revealing, and a term of cutting and of rubbing, as mentioned above.

(ועמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער האונאה פ"ג [פרק ג'] שאין החסדים דנו"ה [דנצח והוד] דז"א יורדים במקומם כו' כל זמן שלא כרתו הערלה כו' ע"ש).

(And see what is written in Etz Chaim, Sha'ar HaOna'ah, chapter 3, that the chasadim of Netzach and Hod of Z'eir Anpin do not descend to their place, etc., as long as the foreskin has not been cut away, etc.; see there.)

וגם מל בגימטריא שבעים להיות גילוי כל הז' עליונות ע"י מילה זו כי להיות גילוי נצח צ"ל הארה הבאה מלמעלה מעלה

Also, mal in gematria is seventy, so that there be a revelation of all the seven supernal [levels] through this circumcision. For in order that there be a revelation of Netzach, there must be a light that comes from very high above.

כי הגם שנצח הוא בחי' ומדרגה תחתונה בבחי' סוף המעשה מ"מ שרשה הוא ממדרגה יותר עליונה

For although Netzach is a low level and rank, at the level of the end of action, nevertheless its root is from a higher level.

וכנודע ממ"ש כי עם קשה עורף הוא וסלחת כו' שבזה תלוי סליחת העון לפי שישראל יש להם בחי' מדת קשה עורף

As is known from what is written, "For it is a stiff-necked people, and You shall pardon," etc.: the pardoning of sin depends on this, because Israel possess the trait of being stiff-necked.

כי להיות עקשות הוא ממה שכך עלה ברצונו שלא ניתן להשגת והבנת טעם המושג וה"ז [והרי זה] למעלה מן הדעת אלא כשבא וירד למטה מתלבש בבחי' שלמטה מן הדעת כו',

For stubbornness comes from its having so arisen in one's will, which is not given over to grasping and understanding a comprehensible reason; and this is above Daas. Only, when it comes down below, it is invested in the level that is below Daas, etc.

ולכן אנו רואין בתינוק שההליכה ברגליו היא באה לו באחרונה אחר שנשלמו גמר מוחין דיניקה כו' הגם שמבין ויודע מקודם גם יודע קצת לדבר כו'

Therefore we see in an infant that walking on his feet comes to him last, after the mochin of nursing (yenikah) have been fully completed, etc., even though he understands and knows beforehand, and also knows how to speak a little, etc.

(ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי גבי פי' אל עליון גומל חסדים טובים, ובמ"א נתבאר שהנצח נמשך מבחינת גדולה כי כל איש רחב לבב בגדולה יתירה כן לפי ערך תגדל ותתפשט מדת הניצוח אצלו להיות הדבר כרצונו דווקא שיהיה דידיה נצח.

(And see what is written in the explanation on the verse "These are the journeys," regarding the meaning of "the supreme G-d, who bestows good kindnesses." And elsewhere it is explained that Netzach is drawn from the level of greatness (gedulah): for whoever is broad of heart, with abundant greatness, in that measure does the trait of winning grow and spread in him, that the matter be specifically according to his will, that his own [side] should prevail.

משא"כ מי שהוא קטן בעיניו לא יתפעל בניצוח כ"כ [כל כך] שיהיה הדבר דוקא כרצונו אלא מיד ירך לבבו כו'.

This is not so with one who is small in his own eyes: he will not be so stirred to win, that the matter be specifically according to his will; rather, his heart immediately softens, etc.

ועד"ז יובן ג"כ בעבודת ה' שבחי' הנצח להיות קשה עורף נגד היצה"ר [היצר הרע] הרוצה להחטיאו נמשך דוקא מהגדולה ורוממות הנשמה ע"ד ויגבה לבו בדרכי ה'

In the same way it will also be understood in the service of G-d: the level of Netzach, to be stiff-necked against the evil inclination that wants to make him sin, is drawn specifically from the greatness and exaltedness of the soul, in the manner of "His heart was lifted up in the ways of Havayah."

וכמ"ש כי מי גוי גדול כו' וע"ז נאמר ואעשך לגוי גדול כמ"ש ברבות ר"פ לך לך והיינו ששרש הנשמות מבחי' סוכ"ע אשר ולגדולתו אין חקר וכמ"ש וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול וכמ"ש ומה תעשה לשמך הגדול) (ביהושע סי' ז')

And as it is written, "For which is a great nation," etc.; and of this it was said, "And I will make you a great nation," as is written in the Midrash Rabbah at the beginning of Lech Lecha. That is, the root of the souls is from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), of which [it is said], "and His greatness is unsearchable"; and as it is written, "And You have brought us near, our King, to Your great Name"; and as it is written, "And what will You do for Your great Name?") (in Yehoshua, chapter 7).

ועמ"ש בד"ה אני ה' אלקיכם דפ' ציצית גבי בשעה שישראל עונין אמן יהא שמיה רבא מברך כו' ע"ש.

And see what is written in the discourse beginning "I am Havayah your G-d," of the section of tzitzis, concerning "When Israel respond, 'Amen, may His great Name be blessed,'" etc.; see there.

וזהו לך ה' הגדולה כו'. והנצח וזהו וגם נצח ישראל לא ישקר כו' כי לא אדם הוא

And this is [the meaning of] "Yours, Havayah, is the greatness," etc., "and the Netzach." And this is [the meaning of] "And also the Netzach (Eternal One) of Israel will not lie," etc., "for He is not a man."

שעיקר תוקף בחי' הנצח נמשך מבחי' כי לא אדם הוא שהוא בחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות כמ"ש במ"א, ועיין בזח"ג נשא דקל"ו ע"ב וברבות אמור פ"ל [בזהר חלק ג]

For the main strength of the level of Netzach is drawn from the level of "for He is not a man," which is a level above the order of hishtalshelus, as is explained elsewhere. And see Zohar III, Naso, folio 136b, and the Midrash Rabbah, Emor, section 30.

ועמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] והנצח זו ירושלים פ"ט דברכות דנ"ח סע"א [סוף עמוד א] וירושלים היינו יראה שלם יראת ה' אוצרו. היא נמשכה מבחי' הנצח.

And see what is explained elsewhere on the saying of our Sages, of blessed memory, "'And the Netzach': this is Yerushalayim" (chapter 9 of Berachos, folio 58, end of side a). And Yerushalayim means yirah shalem (complete awe): "the awe of Havayah is his treasure." It is drawn from the level of Netzach.

10 וזהו ג"כ מ"ש בשה"ש [בשיר השירים] רבה קרוב לסופו ע"פ אם חומה היא אם מעמיד דבריו כחומה כו'

This is also [the meaning of] what is said in Shir HaShirim Rabbah, near its end, on the verse "If she is a wall": "If he stands his words firm like a wall," etc.;

היינו ע"ד בחי' וגם נצח ישראל לא ישקר נבנה עליה הוא בנין ירושלים יראה שלם.

that is, along the lines of the level of "And also the Netzach of Israel will not lie." "We will build upon her": this is the building of Yerushalayim, yirah shalem (complete awe).

11 ועמ"ש בד"ה וכל בניך בענין בוניך. ופי' וכל בניך למודי ה' היינו ע"י המילה כמ"ש בפ' אמור דף צ"א ע"ב והיינו כי תמן מל תמן נצח כנ"ל להיות אני חומה.

And see what is written in the discourse beginning "And all your children," on the matter of "your builders." And the meaning of "And all your children shall be taught of Havayah" is: through circumcision, as is written [in the Zohar,] Parshas Emor, folio 91b. And this is because "where there is mal, there is Netzach," as mentioned above, so that there be "I am a wall."

ועי"ז יהיה בחי' בוניך שהוא ענין נבנה עליה ועמ"ש בד"ה לסוסתי ברכבי בשה"ש [בשיר השירים] בענין כי אמרתי עולם חסד יבנה.

And through this there will be the level of "your builders," which is the matter of "We will build upon her." And see what is written in the discourse beginning "To My mare among the chariots," in Shir HaShirim, on the matter of "For I said: The world shall be built with kindness."

12 ובזה יובן מה דאיתא במדרש בראשית רבה פי"א [פרק י"א] ששאל מין א' מרבי עקיבא אם כדבריך שהקב"ה מכבד את השבת

Through this will be understood what is found in the Midrash, Bereishis Rabbah, chapter 11: a certain heretic (min) asked Rabbi Akiva, "If it is as you say, that the Holy One, blessed be He, honors the Shabbos,

אל ישיב בה רוחות אל יוריד בה גשמים אל יצמיח בה עשב, והשיב לו משל מעירוב והוצאה שברשות א' א"צ [אין צריך / אינו צריך] עירוב להוצאה כך כל העולם שלו הוא כו'.

let Him not make the winds blow on it; let Him not bring down rain on it; let Him not make grass grow on it." And he answered him with a parable from eruv and carrying: in a single domain no eruv is needed for carrying; so, too, the whole world is His, etc.

(ועיין מזה עוד בשמות רבה פ' משפטים פ"ל). ולכאורה אינו מובן שהרי כל שאר חילוקי מלאכות אינן תלויות בחילוק רשויות כלל כגון הזורע כו'.

(And see more about this in Shemos Rabbah, Parshas Mishpatim, chapter 30.) At first glance this is not understood, for all the other categories of labor do not depend on the distinction of domains at all, such as sowing, etc.

אך ע"פ הנ"ל יובן שעיקר תכלית המלאכות הוא להיות בירור מרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבה"כ [בשבירת הכלים] ולהעלותם מבי"ע לאצי' כנ"ל.

But according to the above it will be understood: the main purpose of the labors is the refinement of the 288 sparks that fell in the shattering of the vessels, and raising them from Beriah, Yetzirah and Asiyah to Atzilus, as mentioned above.

13 והנה כל העליות הם בבחי' פנימית העולמות כנודע מעליית שבת שהרי גשמית הארץ לא נזדככה.

Now, all the ascents are in the inner dimension of the worlds, as is known regarding the ascent of Shabbos: for the physicality of the earth has not been refined.

ואין עלי' [עליה] רק להרוחניות והחיות שבתוך העולם משא"כ בחיצוניות כו'. אך להבין מאחר שעולה פנימית החיות מאין מקבלת החיצוניות ההארה להיות בבחי' חיצוניות.

There is ascent only for the spirituality and the life-force within the world, which is not so in the outer dimension, etc. But we must understand: since it is the inner life-force that ascends, from where does the outer dimension receive the light to exist at the level of the outer dimension?

הענין הוא ע"פ מה שנודע שכל פרצופים ואורות עליונים מסתיימי' [מסתיימים] באצי' עד הפרסא שבין אצילות לבי"ע

The explanation is according to what is known: that all the partzufim and supernal lights end in Atzilus, at the parsa (partition) between Atzilus and Beriah, Yetzirah and Asiyah;

רק שמתלבשים בבי"ע ע"י התלבשותם במלי' שבוקעת המסך כו'. אבל רגלי א"ק [אדם קדמון] הם בעשייה ממש תחתית העקב שלו הוא ראש העשי' [העשיה] כו'.

only, they are invested in Beriah, Yetzirah and Asiyah through their investment in Malchus, which breaks through the masach (screen), etc. But the feet of Adam Kadmon are in Asiyah itself: the bottom of its heel is the head of Asiyah, etc.

14 וביאור ענין זה הוא כי כל הפרצופים הם דרך השתלשלות חו"ב [חכמה ובינה] ומדות כו' ויש הפרש במקום משכנם כמו משכן המוחין הוא בראש דוקא כו'

The explanation of this is that all the partzufim are by way of hishtalshelus (a chain of descent): Chochmah and Binah, and the emotive attributes, etc.; and there is a difference in the place where they dwell, as the dwelling of the intellect (mochin) is specifically in the head, etc.

אבל בחי' א"ק [אדם קדמון] שהוא למעלה מעלה מבחי' וגדר ההשתלשלות הכל שוה לפניו כחשכה כאורה. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ יונתי בחגוי גבי פי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם.

But the level of Adam Kadmon, which is far above the level and bounds of hishtalshelus: before it everything is equal, "the darkness is as the light." And see what is written about this in the explanation on the verse "My dove, in the clefts," regarding the meaning of "For My thoughts are not your thoughts."

15 והנה מזה נמשך חיות להיות חיצוניות העולמות כולם בהשואה אחת וכמו העור המקיף את בשר האדם שאין הפרש בין עור המקיף את הראש לעור המקיף את הרגל שהכל בחי' עור א'

Now, from this is drawn the life-force for the outer dimension of all the worlds, all on one equal footing; like the skin that surrounds a person's flesh: there is no difference between the skin surrounding the head and the skin surrounding the foot, for it is all one skin.

ואין הפרש אלא בבחי' פנימית החיות שבראש הן המוחין כו' ולכן העלייה היא בבחי' פנימית (ועמ"ש סד"ה ויאמר משה אכלוהו היום) שנתעלו המדות והדבור להיות בבחי' חו"ב [חכמה ובינה]

There is no difference except in the inner life-force: in the head it is the intellect (mochin), etc. Therefore the ascent is in the inner dimension (and see what is written at the end of the discourse beginning "And Moshe said: Eat it today"): the emotive attributes and speech are elevated to be at the level of Chochmah and Binah.

אבל בבחינת חיצוניות אין שם עלייה לפי שמקבל מבחי' שלמעלה מעלה המקיף את כולם בהשואה אחת (ע"ד מה שנת' [שנתבאר] בד"ה יביאו לבוש מלכות שהתהוות הגשמי הוא מהארת הסוכ"ע כו' ע"ש).

But in the outer dimension there is no ascent, because it receives from the level that is far above, which encompasses them all equally (along the lines of what is explained in the discourse beginning "Let them bring royal apparel," that the coming-into-being of the physical is from the radiance of the sovev kol almin, etc.; see there).

וזהו שהשיב המשל מעירוב והוצאה לפי שכל העולם שלו הוא פי' שלא שייך שם עלייה ממדרגה למדרגה כמו בפנימית שיש שם מדרגות רבות והרי הם כמשל חילוק רשויות

And this is why he answered with the parable of eruv and carrying, "because the whole world is His": meaning that ascent from level to level does not apply there, as it does in the inner dimension, where there are many levels, which are like the parable of the division of domains;

אבל בבחי' א"ק [אדם קדמון] המקיף את כולם בהשוואה אחת הרי כל העולם שלו הוא והכל בבחי' השוואה אחת לפניו כחשכה כאורה (ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] סד"ה עד דלא ידעי בין כו' בענין הא דפורים מותר בעשיית מלאכה).

but at the level of Adam Kadmon, which encompasses them all equally, the whole world is His, and everything is in one equality before Him: "the darkness is as the light." (And see what is written along these lines at the end of the discourse beginning "Until he does not know the difference between," etc., on why doing labor is permitted on Purim.)

אך היינו בחיצוני' א"ק [אדם קדמון] תחתית העקב הוא ראש העשייה כנ"ל אבל בבחי' גילוי פנימיותו והוא בבחי' גילוי יסוד דא"ק [דאדם קדמון] אדרבה הערלה מכסה כו' כנ"ל.

But this is in the outer dimension of Adam Kadmon, the bottom of whose heel is the head of Asiyah, as mentioned above. As for the revelation of its inner dimension, which is the level of the revelation of the Yesod of Adam Kadmon, on the contrary, the foreskin covers [it], etc., as mentioned above.

(וקרוב לזה נת' [נתבאר] בענין עבדים היינו לפרעה האוחז בעורף דא"א אשר שם כחשכה כאורה אבל בגילוי הפנימיות אז ויוציאנו ה' אלקינו כו'

(Something close to this was explained on the matter of "We were slaves to Pharaoh," who grasps the nape (oref) of Arich Anpin, where "the darkness is as the light"; but with the revelation of the inner dimension, then "Havayah our G-d brought us out," etc.;

וכמ״ש יאר ה׳ פניו אליך ועמ״ש סד״ה יביאו לבוש מלכות הנ״ל החילוק בין בחי׳ לבוש מלכות לבחי׳ כתר מלכות שהוא בחי׳ בעטרה שעטרה לו אמו דוקא כו׳ וכעין זה יובן גם כאן):

and as it is written, "May Havayah make His face shine upon you." And see what is written at the end of the discourse beginning "Let them bring royal apparel," mentioned above, on the difference between the level of the royal garment and the level of the royal crown, which is the level of "with the crown with which his mother crowned him" specifically, etc.; and something like this will be understood here too.)

16 וע״פ כל הנ״ל יובן הטעם שמילה דוחה שבת שכל מלאכת שבת שעושה חבורה ופורע ומוצץ אינן נחשבות למלאכה כלל לגבי בחינת א״ק [אדם קדמון] שהוא המקיף את כולם בהשוואה אחת וכל העולם שלו הוא כו׳ כנ״ל.

In light of all the above, the reason that circumcision overrides Shabbos will be understood: all the Shabbos labor that one does in making a wound, uncovering (periah) and suctioning (metzitzah) is not considered labor at all relative to the level of Adam Kadmon, which encompasses them all equally, and "the whole world is His," etc., as mentioned above.

ומילה היא להיות בחי׳ גילוי יסוד דא״ק [דאדם קדמון] הדר מלך השמיני מילה שניתנה בשמיני ולגבי גילוי זה כל המלאכות בטלים ודו״ק [ודוק].

And circumcision is for there to be a revelation of the Yesod of Adam Kadmon, Hadar, the eighth king: circumcision, which was given on the eighth [day]; and relative to this revelation all the labors are nullified. Consider this carefully.

וע״ד הנ״ל יש להבין ג״כ מארז״ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ס״פ שני דערכין די״ג ע״ב רבי יהודה אומר כנור של מקדש שבעת נימין הי׳ [היה] שנאמר שובע שמחות את פניך (תלים י״ו) אל תקרי שובע אלא שבע.

Along the lines of the above we can also understand the saying of our Sages, of blessed memory, at the end of the second chapter of Arachin, folio 13b: "Rabbi Yehudah says: The harp (kinor) of the Sanctuary had seven strings, as it is said, 'Fullness (sova) of joys is in Your presence' (Psalms 16): do not read sova (fullness) but sheva (seven);

(וכ״ה ברבות בהעלותך פט״ו [פרק ט״ו / פרשה ט״ו]) ושל ימות המשיח שמונה שנאמר למנצח על השמינית. על נימא שמינית.

(and so it is in the Midrash Rabbah, Behaaloscha, chapter 15) and that of the days of Moshiach [has] eight, as it is said, 'For the conductor, on the eighth': on the eighth string."

ופי' מהרש"א [מהרש"א] שם שבע נימין כל הקדושות הולכים בשבע ע"ד שבת שהוא השביעי כו' ושל ימות המשיח נוסף בחי' א' שמשם נמשך החירות כו' (ועיין מזה ג"כ בבחיי ר"פ נשא).

The Maharsha explains there: seven strings, [for] all holy things go by seven, like Shabbos, which is the seventh, etc.; and to that of the days of Moshiach one level is added, from which freedom is drawn, etc. (And see on this also in Rabbeinu Bachya, at the beginning of Parshas Naso.)

אך עפמש"ל [על פי מה שכתוב לעיל] יש לפרש כי הנה פי' כנור פי' בת"ז [בתיקוני זהר] סוף תיקון כ' וז"ל [וזה לשונו] כנור כ"ו נר הקב"ה דאיהו הוי' נהיר בנר דאיהי שכינתא דילי' [דיליה] כו' וע' בפרדס ערך כנור ובמא"א [ובמאורי אור] אות כ' סל"ה.

But according to what was written above, it can be explained [thus]. The meaning of kinor is explained in the Tikkunei Zohar, at the end of Tikkun 20, in these words: "Kinor: kaf-vav (26), ner (lamp): the Holy One, blessed be He, who is Havayah, shines in the ner, which is His Shechinah," etc. And see the Pardes, the entry "kinor," and Me'orei Or, letter kaf, section 35.

17 והנה ביאור ענין הארת שם הוי' בבחי' נר יובן ע"פ מ"ש בת"א [בתורה אור] פי' מקץ

Now, the explanation of the light of the Name Havayah [shining] in the level of a lamp (ner) will be understood from what is written in Torah Ohr, Parshas Mikeitz,

ע"פ כי אתה נרי הוי' כו' דהיינו מה שמאיר בחי' שם הוי' בנר הוי' נשמת אדם.

on the verse "For You are my lamp, Havayah," etc.: that is, the level of the Name Havayah shining in "the lamp of Havayah, the soul of man."

והנה מבואר שם בפי' סיום הפסוק והוי' יגיה חשכי דהיינו שיש ב' שמות הוי"ה ופסיק טעמא בגווייהו.

And it is explained there, in the interpretation of the end of the verse, "and Havayah illuminates my darkness," that there are two Names Havayah, and the cantillation divides between them.

18 וזהו ההפרש בין כנור של שבעת נימין שהוא ההמשכה משם הוי' הראשון בבחי' נר ונשמת אדם.

And this is the difference between the harp of seven strings, which is the drawing-down from the first Name Havayah into the level of "lamp" and "soul of man," [and the harp of eight].

ולכן הוא של שבעת נימין היינו שמאיר מבחי' ז' מדות שבפסוק לך הוי' הגדולה והגבורה כו'.

Therefore it is of seven strings: that is, it shines from the level of the seven attributes in the verse "Yours, Havayah, are the greatness and the might," etc.

19 ועיין זח"א [זהר חלק א] ס"פ מקץ דף ר"ד ע"ב

And see Zohar I, end of Parshas Mikeitz, folio 204b.

אבל לימוה"מ [לימות המשיח] שנאמר הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וכו' יאיר ויתגלה בבחי' נר ונשמת אדם מבחי' שם הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות שמשם שרש המשכות י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] כו' ע"ש ועז"נ [ועל זה נאמר] ומל ה' את לבבך וכו' והביאך וכו' והטיבך והרבך מאבותיך וכו'.

But in the days of Moshiach, as it is said, "Behold, My servant shall prosper; he shall be exalted and lifted up," etc., [light] will shine and be revealed in the level of "lamp" and "soul of man" from the level of the Name Havayah that is above the order of hishtalshelus, from which is the root of the drawing-down of the Thirteen Attributes of Mercy, etc.; see there. And of this it is said, "And Havayah will circumcise your heart," etc., "and He will bring you," etc., "and He will do you good and multiply you more than your fathers," etc.

20 ולכן יהי' [יהיה] כנור של שמונת נימין שיומשך הגילוי מלמעלה מבחי' ז"ין מדות הנ"ל שהם הנק' ימי עולם כי אם יאיר הארה מבחי' ימי קדם כו'.

Therefore there will be a harp of eight strings: the revelation will be drawn from above the level of the seven (zayin) attributes mentioned above, which are what is called "the days of the world (yemei olam)"; rather, a light will shine from the level of "the days of old (yemei kedem)," etc.

ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ גבי קדש למ"ד מלמטה והוי' מלמעלה. דבחי' שם הוי' מלמעלה היינו מה שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם.

And see what is written in the discourse beginning "And you shall make a tzitz," regarding "kodesh lamed" below and Havayah above. The level of the Name Havayah above is what the arousal from below does not reach.

21 והוא כנז' [כנזכר] למעלה בענין הגילוי שע"י המילה כו'. והיא ניתנה בשמיני דוקא. וכענין זה הוא הכנור של שמונת נימין כו' וע' עוד מענין למנצח על השמינית בזח"ג [בזהר חלק ג] פנחס דרכ"ג ע"ב.

And this is as mentioned above regarding the revelation that comes through circumcision, etc., and it was given specifically on the eighth [day]. And of this kind is the harp of eight strings, etc. And see further on the matter of "For the conductor, on the eighth" in Zohar III, Pinchas, folio 223b.

ויש לפרש דבריו עם מ"ש בת"ז [בתיקוני זהר] תיקון כ' דנ"א סע"א [סוף עמוד א] דפי' על השמינית הוא חיבור ד' אותיות הוי' עם ד' אותיות אד' כי איהו בנצח ואיהי בהוד

And its words can be explained together with what is written in the Tikkunei Zohar, Tikkun 20, folio 51, end of side a, which explains "on the eighth" as the joining of the four letters of Havayah with the four letters of Ado-nai, for He is in Netzach and She is in Hod.

ועד"ז פי' במ"ע [במצות עשה] אופן ס"ו ענין למנצח על השמינית על שמונת ימי חנוכה.

And along these lines the Megaleh Amukos, Ofan 66, explains "For the conductor, on the eighth" as referring to the eight days of Chanukah.

אך עוד אפשר לומר בזה ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ג [סוף פרק ג'] דפסחים ע"פ ביום ההוא יהי' [יהיה] הוי' אחד ושמו אחד שיהי' [שיהיה] נק' כמו שנכתב כו' משא"כ עכשיו כו' ע"ש.

But it is possible to say something further about this, along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, at the end of chapter 3 of Pesachim, on the verse "On that day Havayah will be One and His Name One": that it will be read as it is written, etc., which is not so now, etc.; see there.

והנה הכתיב הוא בעולם ההעלם והקרי הוא עלמא דאתגלייא (וכמ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודים בסופו).

Now, the written form (kesiv) is in the hidden world, and the read form (kri) is the revealed world (alma de'isgalya) (as is explained in the explanation on the verse "And the Jews accepted," at its end).

ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיהי' [שיהיה] נקרא כמו שנכתב א"כ יתחבר ההעלם עם הגילוי וזהו על השמינית שבחי' ד' אותיות הויה שבבחי' הכתיב וההעלם יהיו מאירים ומתגלים בבחי' ד' אותיות הקרי.

And in the Time to Come, when it will be read as it is written, the hidden will then be joined with the revealed. And this is "on the eighth": that the four letters of Havayah, which are at the level of the written and the hidden, will shine and be revealed in the four letters of the reading.

ועז"נ [ועל זה נאמר] ולא יכנף עוד מוריך כו' וזהו ע"ד מ"ש ויקרא הוי' הוי' שקורא וממשיך מהוי' דלעילא שלמעלה מסדר ההשתלשלות להוי' דלתתא שבסדר ההשתלשלות. שהיה פסיק טעמא בגווייהו כו' ועתה נעשה להיות קישור וחיבור ב' הויות כנ"ל.

And of this it is said, "Your Teacher will no longer hide Himself," etc. And this is along the lines of what is written, "And He called: Havayah, Havayah": He calls and draws down from the higher Havayah, which is above the order of hishtalshelus, to the lower Havayah, which is within the order of hishtalshelus. For the cantillation had divided between them, etc., and now there comes to be a bond and joining of the two [Names] Havayah, as mentioned above.

22 ואזי הוא על השמינית כו' כנור של שמונת נימין ע"ש [על שם] קישור וחיבור ב' שמות ההוי' ומזה נמשך שיהיה נקרא כמו שנכתב וזהו ושמו אחד.

Then it is "on the eighth," etc., a harp of eight strings, on account of the bond and joining of the two Names Havayah. From this it follows that it will be read as it is written; and this is "and His Name One."

וזהו מ"ש מי יעלה לנו השמימה. ר"ל [רוצה לומר] מילה וס"ת [וסופי תיבות] הוי' כלומר שע"י שמירת אות הברית ממשיך בחי' הוי' עד סוף כל דרגין

And this is [the meaning of] what is written, "Who will go up for us to heaven?": that is, [its initial letters spell] milah, and its final letters [spell] Havayah. In other words, through guarding the sign of the covenant one draws the level of Havayah down to the end of all levels,

דהיינו מה שלע"ל [שלעתיד לבוא] יהיה ולא יכנף עוד כו' שיהיה גילוי שם הוי' גם למטה כו':

which is what will be in the Time to Come, "[your Teacher] will no longer hide Himself," etc.: there will be a revelation of the Name Havayah below too, etc.

23 קיצור ענין. למנצח על השמינית. גם כנור של ימוה"מ [ימות המשיח]. של שמונת נימין. ויש להקדים ענין מילה שדוחה שבת.

A summary of the matter. "For the conductor, on the eighth." Also, the harp of the days of Moshiach, of eight strings. We must first explain the matter of circumcision overriding Shabbos.

הנה כל ההעלאה שבימות החול נקרא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] והעלאת מ"ן [מיין נוקבין] מבי"ע. ועיקר גילוי האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] הנקי' מ"ד [מיין דוכרין] מבחינת אצילות הוא נמשך בשבת

All the elevation of the weekdays is called the arousal from below and the raising of mayin nukvin from Beriah, Yetzirah and Asiyah; and the main revelation of the arousal from above, called mayin duchrin, from the level of Atzilus, is drawn down on Shabbos.

וזהו ענין חצר הפנימית הפונה קדים כו' וביום השבת יפתח ועמ"ש מענין גילוי זה שבשבת בד"ה והיה מדי חדש בחדשו.

And this is the matter of the inner court "that faces east," etc., "and on the day of Shabbos it shall be opened." And see what is written about this revelation on Shabbos in the discourse beginning "And it shall be, from one New Moon to the next."

אבל מילה היא המשכה מלמעלה מאצילות. שלכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות שהן יג"מ [י"ג מדות] הרחמים שהן למעלה מהחכמה שהיא אצילות

But circumcision is a drawing-down from above Atzilus. That is why thirteen covenants were made over it, which are the Thirteen Attributes of Mercy, which are above Chochmah, which is Atzilus.

והוא מבחי' רעוא דכל רעוין ונקי' אדם קדמון שלמעלה מהחכמה הנקי' ראשית וחצר הפנימית היא רק הפונה קדים.

And it is from the level of the Will of all wills, called Adam Kadmon, which is above Chochmah, called "the beginning" (reishis); whereas the inner court is only "that which faces east (kadim)."

24 ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה. ובד"ה ששת ימים תאכל מצות גבי ברוח קדים עזה.

And see what is written in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' first," and in the discourse beginning "Six days you shall eat matzos," regarding "with a strong east (kadim) wind."

ובכל נפש צ"ל גילוי מבחי' זו ועמ"ש בד"ה ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם בענין שם הוי' שיש בנפש ומהו בחי' קוצו של יו"ד ומ"ש בד"ה ענין ק"ש [קריאת שמע] בפי' ואתחנן.

And in every soul there must be a revelation from this level. And see what is written in the discourse beginning "But Havayah your G-d would not listen to Bilam," on the matter of the Name Havayah that is in the soul and what the level of the tip (kotz) of the yud is; and what is written in the discourse beginning "The matter of the reading of the Shema," in Parshas Va'eschanan.

25 וזהו ענין אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] ועמ"ש בד"ה הוי' לי בעוזרי בפי' כל האזרח בישראל.

And this is the matter of the arousal from above that is above the arousal from below. And see what is written in the discourse beginning "Havayah is for me among my helpers," on the meaning of "every citizen (ezrach) in Israel."

וזהו ג"כ ענין מ"ה שנותנין לו ששרש המשכה זו הוא משם מ"ה [שם מ"ה] דא"ק [דאדם קדמון] ובמא"א [ובמאורי אור] אות מ' סעיף קי"א אורות דמ"ה [דשם מ"ה] באו בדרך מתנה.

And this is also the matter of the Mah that is given to him: the root of this drawing-down is from the Name Mah of Adam Kadmon; and in Me'orei Or, letter mem, section 111: "The lights of Mah came by way of a gift."

26 ופי' מתנה זהו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחי' שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם ע"כ בא רק דרך מתנה וע"כ ניתנה בשמיני.

The meaning of "gift" is the arousal from above from a level that the arousal from below does not reach; therefore it comes only by way of a gift. And therefore it was given on the eighth.

כי שבה"כ [שבירת הכלים] היה רק בשבע מדות וזהו האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] לברר שבע מדות הרעות וע"י נמשך האתדל"ע [האתערותא דלעילא] ביום השביעי שהוא שבת.

For the shattering of the vessels was only in the seven attributes, and this is the arousal from below: to refine the seven evil attributes; and through this the arousal from above is drawn down on the seventh day, which is Shabbos.

משא"כ בחינת מלך השמיני הדר. זהו מבחי' שלמעלה מהאתעדל"ת [מהאתערותא דלתתא] של ז' המדות, ועמ"ש מענין פי' שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם סד"ה ת"ר [תנו רבנן] נר חנוכה.

This is not so with the level of the eighth king, Hadar: this is from a level that is above the arousal from below of the seven attributes. And see what is written on the meaning of "seven shepherds and eight princes of men," at the end of the discourse beginning "Our Rabbis taught: The Chanukah lamp."

וזהו שאמרו בירושלמי מצוות שבת מלא בשני וויין (בנחמי' [בנחמיה] סי' ט' י"ד) להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. ואעפ"כ [ואף על פי כן] מילה היא בחי' עליונה יותר.

And this is what they said in the Jerusalem Talmud: "mitzvos" of Shabbos is written full, with two vavs (in Nehemiah, chapter 9, [verse] 14), to teach you that it is equal to all the mitzvos of the Torah. And nevertheless circumcision is a higher level.

וענין שני וויין תמצא בזח"ב [בזהר חלק ב'] יתרו ס"ח א' שהן בחי' משה ויוסף וע"ש בהרמ"ז [בהרב משה זכות]

The matter of the two vavs you will find in Zohar II, Yisro, folio 68a, that they are the level of Moshe and Yosef; and see there in the Ramaz.

גם בפ' תרומה קנ"ה בענין י"ב חלות דלחם הפנים שהם שני וויין כמש"ש [כמה שכתוב שם] המק"מ [המקדש מלך] והרמ"ז [והרב משה זכות] ועיין בפרדס שער האותיות באות וא"ו ובמא"א [ובמאורי אור] תחלת אות וא"ו.

Also in Parshas Terumah, [folio] 155, regarding the twelve loaves of the showbread, which are two vavs, as the Mikdash Melech and the Ramaz write there. And see the Pardes, Sha'ar HaOsiyos, on the letter vav, and Me'orei Or, at the beginning of the letter vav.

27 ויש לפרש כי הוא"ו זהו המשכה בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות. ובחי' וא"ו א' זהו כשמקור המשכה נמשך מבחי' בינה שממנה שורש הששה מדות כענין כונן שמים בתבונה.

It may be explained that the vav is a drawing-down, the level of "And a river goes out of Eden to water." And the level of one vav is when the source of the drawing-down flows from the level of Binah, from which is the root of the six attributes, as in "He established the heavens with understanding (tevunah)."

ולכן בכל מצוה יש ו"ה. המשכה בחי' ונהר יוצא מעדן כמ"ש ויניחהו בג"ע [בגן עדן] לעבדה ולשמרה. לעבדה זו רמ"ח מ"ע [מצות עשה].

Therefore in every mitzvah there is vav-hei: a drawing-down, the level of "And a river goes out of Eden," as it is written, "And He placed him in the Garden of Eden to work it and to guard it": "to work it": these are the 248 positive commandments.

אבל בשבת נמשך עוד ו' והיא המשכה ממוחין דאבא וכמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזח"ג [הזהר חלק ג] אמור ד"ק ע"ב בענין בזמנא דנטלא מבי אבא כו',

But on Shabbos another vav is drawn down, and it is a drawing-down from the mochin of Abba, as is explained elsewhere on the passage of Zohar III, Emor, folio 100b, on the matter of "at the time that she receives from the house of Abba," etc.

גם אפ"ל [אפשר לומר] שרש ב' ווי"ן זהו מה שאו"א [שאבא ואימא] יונקים מב' מזלות ונוצר ונקה כו'.

One can also say that the root of the two vavs is that Abba and Imma draw from the two mazalos, "Notzer" and "Venakeh," etc.

28 ועכ"ז [ועם כל זה] מילה היא דוחה את השבת כי הוא המשכה מבחי' שלמעלה גם מהחכמה כנ"ל.

Nevertheless circumcision overrides Shabbos, because it is a drawing-down from a level that is above even Chochmah, as mentioned above.

ושלש עשרה בריתות שנכרתו עליה זהו וא"ו שמילוי האל"ף שבתוך השני ווי"ן זהו בחי' פלא עליון בחי' כתר שלמעלה משני ווי"ן עצמן כמ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אחרי דס"ו ע"ב:

And the thirteen covenants made over it are the vav [spelled in full], vav-alef-vav: the alef that fills [the space] within the two vavs is the level of the Supernal Wonder (Pele Elyon), the level of Keser, which is above the two vavs themselves, as is written in Zohar III, Parshas Acharei, folio 66b.

29 ג וזהו ענין למנצח על השמינית תמן נצח תמן מל. כי יש ג' פרקין חח"ן [חכמה חסד נצח] והנצח הוא בחי' היותר אחרונה.

3. And this is the meaning of "For the conductor (lamnatzei'ach), on the eighth": "where there is Netzach, there is mal." For there are three joints, Chochmah, Chesed and Netzach, and Netzach is the very last level.

ומבחי' רעוא דכל רעוין א"א להיות הגילוי רק מבחינת נצח וכמ"ש סד"ה קול דודי בענין מדלג על ההרים.

And from the level of the Will of all wills the revelation can come only from the level of Netzach, as is written at the end of the discourse beginning "The voice of my beloved," on the matter of "leaping over the mountains."

30 וזהו ענין ועמדו רגליו דוקא. וכדי להיות גילוי הנצח צ"ל תחלה מל וזהו למנצח. וגם רומז שעי"ז ג"כ נמשך גילוי כל השבעה העליונות שלמעלה מנה"י [מנצח הוד יסוד].

And this is the meaning of "And His feet shall stand," specifically. And for there to be a revelation of Netzach there must first be mal; and this is lamnatzei'ach. It also hints that through this, too, the revelation of all the seven supernal [levels] that are above Netzach, Hod and Yesod is drawn down.

ונצח ומצח הכל אחד והרי מצח הוא גלגלתא דחפיא על מו״ס [מוחא סתימאה] בחי׳ שתוק כך עלה במחשבה. שהיא מחשבה הקדומה רעוא דכל רעוין.

Netzach and metzach (the forehead) are all one. And the forehead is the gulgalta (skull) that covers the mocha stima'ah (hidden brain), the level of "Be silent; so it arose in thought," which is the primordial thought, the Will of all wills.

ועמ״ש בד״ה ועשית ציץ. גם הנצח נמשך מהגדולה בחי׳ ולגדולתו אין חקר:

And see what is written in the discourse beginning "And you shall make a tzitz." Also, Netzach is drawn from greatness (gedulah), the level of "and His greatness is unsearchable."

31 ד וזהו מ״ש ברבות בראשית פי״א [פרק י״א] משפטים פ״ל משל מעירוב והוצאה שברשות אחד א״צ [אין צריך / אינו צריך] עירוב להוצאה כך כל העולם שלו הוא

4. And this is what is said in the Midrash Rabbah, Bereishis, chapter 11, [and] Mishpatim, chapter 30: the parable from eruv and carrying, that in a single domain no eruv is needed for carrying; so too, "the whole world is His."

המכוון שההשפעה באה מבחינה שלמעלה מחילוק רשויות שבסדר ההשתלשלות שמקיף כל העולמות בהשואה אחת וא״כ זהו גבוה מעליות העולמות שבשבת. וכנ״ל שבחינת א״ק [אדם קדמון] רעוא דכל רעוין גבוה מהשבת שהוא רק הפונה קדים כנ״ל.

The intent is that the flow comes from a level that is above the division of domains in the order of hishtalshelus, which encompasses all the worlds equally; if so, this is higher than the ascents of the worlds on Shabbos. And as mentioned above, the level of Adam Kadmon, the Will of all wills, is higher than Shabbos, which is only "that which faces east (kadim)," as mentioned above.

ולכן המילה שהיא להיות גילוי מבחינה זו היא דוחה שבת שכל מלאכות שבת אינן נחשבות למלאכה כלל לגבי גילוי בחי׳ זו שהיא למעלה מחילוק רשויות כו׳:

Therefore circumcision, which is for there to be a revelation from this level, overrides Shabbos: for all the labors of Shabbos are not considered labor at all relative to the revelation of this level, which is above the division of domains, etc.

32 ה ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] עוד בפי' על השמינית. שהם חיבור ויחוד ד' אותיות הוי' בארבעה אותיות שם אדני שהם היכל לשם הוי'

5. According to this, one can further explain "on the eighth": that they are the joining and union of the four letters of Havayah with the four letters of the Name Ado-nai, which are a sanctuary (he-ichal) for the Name Havayah.

וזהו ג"כ ענין שמנה בגדים של כה"ג [כהן גדול] ד' בגדי לבן שהם רחמים נמשכים מארבע אותיות שם הוי' וד' בגדי זהב נמשכים מד' אותיות שם אדני כו'

And this is also the matter of the eight garments of the Kohen Gadol: the four white garments, which are mercy, drawn from the four letters of the Name Havayah, and the four golden garments, drawn from the four letters of the Name Ado-nai, etc.

כי צ"ל ב' הבחינות עמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' לך לך בענין מגן אברהם ועמ"ש בביאור ע"פ וכל בניך.

For both levels are needed; see what is written in Torah Ohr, Parshas Lech Lecha, on the matter of "Shield of Avraham," and see what is written in the explanation on the verse "And all your children."

33 ולע"ל [ולעתיד לבוא] יהיה גילוי שם הוי' ממש וכמ"ש ולא יכנף עוד והיינו ע"י גילוי מבחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות דהיינו מה שיש ב' שמות הוי' ופסיק טעמא בגווייהו.

And in the Time to Come there will be a revelation of the actual Name Havayah, as it is written, "[your Teacher] will no longer hide Himself"; that is, through a revelation from the level that is above the order of hishtalshelus. That is: there are two Names Havayah, and the cantillation divides between them.

ולע"ל [ולעתיד לבוא] יהי' [יהיה] גילוי שם הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות ואזי והי' [והיה] הוי' לי לאלקים וזהו למנצח על השמינית קשר וחיבור ב' שמות הוי'.

And in the Time to Come there will be a revelation of the Name Havayah that is above the order of hishtalshelus, and then "Havayah will be my G-d (Elokim)." And this is "For the conductor, on the eighth": the bond and joining of the two Names Havayah.

34 וזהו ענין הכנור של שמונת נימין וכ״ז [וכל זה] נמשך ע״י המילה שהיא העברת המסך המבדיל כו׳ ועמ״ש בפ׳ לך לך בד״ה והבדילה הפרוכת.

And this is the matter of the harp of eight strings. And all this is drawn down through circumcision, which is the removal of the dividing screen, etc. And see what is written in Parshas Lech Lecha, in the discourse beginning "And the curtain shall divide."

עוד יש להעיר לענין שני וויי״ן הנ״ל שהן תפארת ויסוד ממ״ש ברע״מ [ברעיא מהימנא] ר״פ תשא ע״פ העשיר לא ירבה מבואר שת״ת [שתפארת] נק׳ עשיר לפי שעולה עד הכתר וזהו אין עשיר אלא בדעת שת״ת [שתפארת] ודעת הכל אחד.

One may further note, regarding the two vavs mentioned above, which are Tiferes and Yesod, from what is written in the Raaya Mehemna at the beginning of Parshas Tisa, on the verse "The rich shall not give more": it is explained that Tiferes is called "rich" because it rises up to Keser. And this is [the meaning of] "none is rich except in knowledge (daas)," for Tiferes and Daas are all one.

והדל לא ימעיט זהו צדיק היינו יסוד שנק׳ דל וזהו ענין יוסף יתום מאמו כי בינה רק עד הוד אתפשטת כו׳ א״כ מזה מובן מעלת מצוות דשבת בשני וויי״ן כו׳:

"And the poor shall not give less": this is the Tzaddik, that is, Yesod, which is called "poor (dal)." And this is the matter of Yosef's being "an orphan of his mother," for Binah spreads forth only as far as Hod, etc. If so, from this is understood the superiority of the mitzvos of Shabbos, [spelled] with two vavs, etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TAZRIA • MAAMAR 5

# אדם כי יהיה בעור בשרו

## "When a Man Shall Have in the Skin of His Flesh"

◇

1 אדם כי יהיה בעור בשרו. אדם הוא במדרגה גדולה לפי שהוא שלימו דכולא. פי' מפני שהוא כלול מכל הבחי' חו"ג [חסד וגבורה] ורחמים וכל המדות והנהגות השייכות במי שהוא שליט ומושל בעולם

"When a man (adam) shall have in the skin of his flesh." Adam is at a great level, for he is "the completeness of all" (shleimu dechola). That is, because he is comprised of all the aspects, Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and compassion, and all the emotive attributes (middos) and modes of conduct that pertain to one who is ruler and sovereign in the world.

משא"כ מי שהוא דבוק לבחי' א' בלבד או שתים אינו נק' אדם כמו משה האיש איש האלקים

By contrast, one who cleaves to one aspect alone, or to two, is not called adam, such as "Moshe the man (ish)," "the man (ish) of G-d."

אע"פ [אף על פי] שבחי' משה למעלה מעלה מ"מ בחי' אדם למעלה הימנו כמ"ש בזהר פ' תזריע דמ"ח ע"א

Although the level of Moshe is exceedingly high, nevertheless the level of adam is above him, as is written in the Zohar, Parshas Tazria, folio 48, side a.

והיינו מפני היות בו כל הדברים כו' ויוכל להעלות למעלה בעניניו ומעשיו. ולהשפיל למטה וכל העולם תלוי בו (וע' ר"פ משפטים דצ"ד סע"ב [סוף עמוד ב]. ובמדרש ויקרא רבה ר"פ ב' ובקהלת ע"פ אדם אחד מאלף מצאתי אדם זה משה שבא לאלף דור כו')

That is, because all things are within him, etc., and he can raise [things] up on high through his affairs and his deeds, and bring down below, and the whole world depends on him. (And see [the Zohar,] the beginning of Parshas Mishpatim, folio 94, end of side b; and in the Midrash, Vayikra Rabbah, at the beginning of chapter 2, and in [the Midrash on] Koheles, on the verse "One man (adam) out of a thousand I have found": "adam — this is Moshe, who came for a thousand generations," etc.)

והנה אדם הזה כשמוכשרין מעשיו ותיקן כל הדברים והבחי׳ שלמעלה יוכל להיות עדיין בעור בשרו בחי׳ התחתונה שבו לא נתברר הרע והפסולת ממנו ונולדים סימנים בגשמיות בבשרו שלא כדרך הטבע

Now, as for this adam: when his deeds are worthy and he has rectified all the matters and levels that are above, it can be that in "the skin of his flesh," the lowest level in him, the evil and the dross have still not been sifted out of it; and signs arise physically in his flesh, not in the way of nature.

והם הנגעים שאינם מליחות המצויים כמ״ש הרמב״ם [הרבי משה בן מימון] שמצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינו מצויין כלל שיהי׳ [שיהיה] שינוי בבשר עצמו בלא שום ליחה שהרי הוא כמראה החמה עמוקה מן הצל וכו׳

And these are the nega'im (afflictions), which are not from the common [bodily] fluids, as the Rambam writes, that the mitzvah of nega'im does not apply in this time of ours, after the Destruction [of the Temple], because it is not found at all that there should be a change in the flesh itself without any fluid, for it is "like the appearance of the sun, deeper than the shade," etc.

אך מעשה נסים הם מפני שברוחניות בעבודת ה׳ תיקן במעשיו ובירר הרע מן הטוב בכל הדברים רק פסולת שבסוף לבושיו עדיין לא נתברר לכן נולדו בבשרו

Rather, they are miraculous occurrences, because spiritually, in the service of G-d, he has made rectification through his deeds and sifted the evil from the good in all matters; only the dross at the end of his garments has not yet been sifted. Therefore they arose in his flesh.

וגם נגעים דברים גבוהים הן שאינו נק׳ טמא עד שיקראנו הכהן טמא

Moreover, nega'im are lofty things, for he is not called impure until the kohen calls him impure.

וכשעדיין לא קרא לו שם טמא אין הנגעים בכלל טומאה אלא אדרבה הם אורות עליונים רק שהם דינא קשיא דקדושה כדאיתא בע״ח [בעץ חיים] ע״ש (ועיין בהרמ״ז [בהרב משה זכות] ס״פ תזריע במ״ש והבן ענין גדול שאין טומאות הצרעת ככל שאר טומאות כו׳ ע״ש)

And as long as [the kohen] has not yet called him by the name "impure," the nega'im are not within the category of impurity, but on the contrary, they are supernal lights; only they are a harsh judgment (dina kashya) of holiness, as is found in Etz Chaim; see there. (And see the Ramaz [on the Zohar], at the end of Parshas Tazria, on what he writes: "And understand a great matter: that the impurities of tzaraas are not like all the other impurities," etc.; see there.)

והובא אל אהרן הכהן שנתעלים ע"י הכהן שהוא חסד עילאה דרועא ימינא ויוכל להמתיק דינים כשאומר טהור מתטהרים הנגעים ונהפכו לטוב גמור ויש נגעים שלא יוכל הכהן להעלותם ולהמתיק' [ולהמתיקם]

"And he shall be brought to Aharon the kohen": for they are elevated through the kohen, who is the supernal Chesed, "the right arm," and he can sweeten the severities (dinim). When he says "pure," the nega'im become pure and are transformed into complete good. And there are nega'im that the kohen cannot elevate and sweeten.

ולכן אין נגעים נהוג בזמננו זה דהיינו שאין מצויים בבני אדם מפני שהם מורים על התבררות הרע מן פנימיות הגוף ונפש רק בחיצוניות

Therefore nega'im do not apply in this time of ours, that is, they are not found among people, because they indicate that the evil has been sifted out of the inner dimension (pnimiyus) of body and soul, [so that it remains] only in the outer dimension (chitzoniyus).

וזהו אינו בנמצא אצלנו שאף הצדיק והטוב עדיין הרע קצת בפנימיות ודי"ל [ודי למבין] (וע' מ"ש בפ' מקץ סד"ה כי אתה נרי ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] פרק יו"ד):

And this is not to be found among us, for even [in] the righteous and the good, a little of the evil is still in the inner dimension. This suffices for one who understands. (And see what is written in Parshas Miketz, at the end of the discourse beginning "For You are my lamp"; and see Sefer Shel Beinonim [Tanya], Part I, chapter 10.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS TAZRIA • MAAMAR 6

# בגמרא דב"מ פרק הפועלים קא מפלגי במתיבתא דרקיע...

## In the Gemara, Bava Metzia, chapter HaPoalim: "They were disputing in the Academy of the Firmament..."

1 בגמרא דב"מ [דבבא מציעא] פרק הפועלים קא מפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק הקב"ה אמר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא

In the Gemara, [tractate] Bava Metzia, chapter HaPoalim: "They were disputing in the Academy of the Firmament (Mesivta deRakia): If the bright spot (baheres) preceded the white hair, [it is] impure; and if the white hair preceded the bright spot, pure. [In a case of] doubt, the Holy One, blessed be He, said, 'Pure,' and the whole Academy of the Firmament said, 'Impure.'

ואמרי מאן נוכח. נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות כו' עד אמר טהור טהור,

And they said, 'Who will decide?' 'Rabbah bar Nachmani will decide,' for Rabbah bar Nachmani said, 'I am unique in [the laws of] leprous afflictions (nega'im); I am unique in [the laws of] tent-impurity (ohalos),'" etc., up to "he said, 'Pure, pure.'"

ובגמ' [ובגמרא] במסכת נזיר (דס"ה ע"ב) פי' הטעם דאמר קרא לטהרו או לטמאו הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה (והובא בהר"ש [בהרבי שמעון] ספ"ד [סוף פרק ד'] דנגעים).

And in the Gemara, in tractate Nazir (65b), the reason is explained: for the verse says, "to pronounce it pure or to pronounce it impure": since Scripture opened with purity first. (This is cited by Rabbeinu Shimshon at the end of chapter 4 of Negaim.)

וצריך להבין ענין התנאים ואמוראים שאנו רואים את המופתים העצומים שהיו יכולים לעשות

Now, we need to understand the matter of the Tannaim and Amoraim: we see the tremendous wonders they were able to perform.

כמו בר' [ברבי] פנחס בן יאיר פ"ק [פרק קמא] דחולין שאמר גינאי נהרא חלוק לי מימיך ומיד נתקיים מה שבהתאסף יחד משה רבינו וששים רבוא ישראל גבי קריעת ים סוף היה זה פלא.

As with Rabbi Pinchas ben Yair, in the first chapter of Chullin, who said, "River Ginai, divide your waters for me," and at once there came about what had been a marvel at the splitting of the Sea of Reeds, when Moshe our teacher and the six hundred thousand of Israel were gathered together.

וכן אמרו זוטרא דבכו מחיה מתים וזכו לכ"ז [לכל זה] ע"י עסק תורתם. וצריך לבאר תחלה פי' קריאת שם הקב"ה שקראו בו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] את הבורא ית', וענין פי' מתיבתא דרקיע.

Likewise they said, "The least among you revives the dead." And they merited all this through their occupation with their Torah. We must first explain the meaning of the name "the Holy One, blessed be He" (HaKadosh Baruch Hu), by which our Sages, of blessed memory, called the Creator, may He be blessed, and the meaning of "the Academy of the Firmament."

והענין כי הנה קדוש הוא בחי' כתר (וכנודע מענין קדוש יהי' [יהיה] גדל פרע כו' שנאמר גבי נזיר וע"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)]).

The explanation is this: "holy" (kadosh) is the level of Keser (the Crown) (as is known from the matter of "he shall be holy; he shall let the locks grow long," etc., which is said of the nazirite; and see there in the Likkutei Torah of the Arizal).

ואע"פ [ואף על פי] שלפעמים בחי' תפארת דאצילות נק' קדוש. זה הוא להיות כי שרש הת"ת [התפארת] הוא מבחי' כתר

And although the level of Tiferes (beauty) of the World of Atzilus (Emanation) is sometimes called "holy," that is because the root of Tiferes is from the level of Keser

(כי הוא מקו האמצעי ולכן מת"ת [מתפארת] דאימא נעשה כתר לז"א. ומת"ת [ומתפארת] דז"א נעשה כתר לנוק' [לנוקבא] הרי כי התפארת שייך לבחי' כתר) (ועיין ברבות פי' בלק ע"פ אשר בך אתפאר כו' עטרה ונתנה בראשו כו' ע"ש).

(for it is of the middle line; therefore the Tiferes of Imma becomes the Keser of Z'eir Anpin, and the Tiferes of Z'eir Anpin becomes the Keser of Nukva; thus Tiferes is connected with the level of Keser) (and see the Midrash Rabbah, Parshas Balak, on the verse "in whom I take glory," etc.: "a crown, and placed it on his head," etc.; see there).

ועמ"ש מזה בביאור ע"פ הראיני את מראיך וגם כמו שיתבאר לקמן שבתפארת יש הארה גדולה מא"ס ב"ה יותר מבמדות חו"ג [חסד וגבורה] ועי"ז הוא הפועל התכללות מדות חו"ג [חסד וגבורה] כו'

See what is written about this in the explanation of the verse "Let me see your countenance"; and also, as will be explained below, in Tiferes there is a great radiance from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, more than in the attributes of Chesed and Gevurah, and through this it is what brings about the inter-inclusion of the attributes of Chesed and Gevurah, etc.

והארה זו זהו מבחי' הכתר. (וכמ"ש בזהר ס"פ תרומה דקע"ה ב' ע"פ והבריח התיכון כו').

And this radiance is from the level of Keser. (As is written in the Zohar at the end of Parshas Terumah, 175b, on the verse "and the middle bar," etc.)

וכתר נק' קדוש דהיינו שהוא בחי' קדוש ומובדל ולמעלה מגדר ההשתלשלות. וברוך הוא בחי' חכמה שהוא ראשית ההשתלשלות וראשית הגילוי.

Keser is called "holy," meaning that it is the level of what is holy and set apart, above the bounds of the chain of descending worlds (hishtalshelus). And "blessed" (baruch) is the level of Chochmah (wisdom), which is the beginning of the hishtalshelus and the beginning of revelation.

נמצא קדוש הוא בחי' סוכ"ע וברוך הוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]. וע"כ קראו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] בשם זה הקב"ה שהוא יתי' סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין].

It follows that "holy" is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), and "blessed" is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). This is why our Sages, of blessed memory, called [Him] by this name, the Holy One, blessed be He: for He, may He be blessed, is sovev kol almin and memalei kol almin.

2 והנה בתיבת ברוך יש ג"כ שני פירושים. הא' מלשון והמלך שלמה ברוך שהפי' שהוא נתברך והיינו שמקבל הברכה עד שנעשה ברוך.

Now, the word baruch ("blessed") also has two meanings. The first is in the sense of "and King Shlomo shall be blessed," the meaning being that he has been blessed: that is, he receives the blessing until he becomes blessed.

והפי' הב' היינו שהוא ברוך ר"ל [רוצה לומר] מקור הברכות שמברך את הכל וכמ"ש מזה ע"פ לבבתני אחותי כלה.

The second meaning is that He is baruch in the sense of the source of blessings, who blesses everything; as is explained about this on the verse "You have captured my heart, my sister, [my] bride."

ושני הפי' אמת כי הנה אע"פ שנת' [שנתבאר] דחכמה נק' ברוך וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שיסוד אבא נק' ברוך מ"מ לפעמים נקרא המלכות ברוך

Both meanings are true. For although it was explained that Chochmah (wisdom) is called baruch, as is written in Pri Etz Chaim that Yesod of Abba is called baruch, nevertheless Malchus (sovereignty) is sometimes called baruch,

וזהו ענין והמלך שלמה ברוך (ועיין בזהר ר"פ בראשית ד"ג סע"א [סוף עמוד א] בענין אות ב' דהוא סימן ברכה ובזהר הרקיע שם שהיא בחי' מלכות כו'. וכ"מ [וכן משמע] בזהר ר"פ ויגש דר"ה ע"ב ע"פ כי אתה אבינו)

and this is the meaning of "and King Shlomo shall be blessed." (See the Zohar at the beginning of Parshas Bereishis, end of 3a, on the letter beis, that it is a sign of blessing; and Zohar HaRakia there, that it is the level of Malchus, etc. So it is also implied in the Zohar at the beginning of Parshas Vayigash, 205b, on the verse "For You are our Father.")

(ועיין במא"א [במאורי אור] אות ב' סל"ט וסל"ה ועיין בפ' פקודי דרס"א ע"א ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם גבי ברוך).

(See Me'orei Or, the letter beis, sections 39 and 35; and see Parshas Pekudei, 261a, and the Mikdash Melech there, concerning baruch.)

והוא כפי' הא' דברוך היינו שהוא מתברך ומקבל הברכה וכך המלכות היא מקבלת הברכה וההמשכה מלמעלה

This accords with the first meaning of baruch, namely that it is blessed and receives the blessing: so too, Malchus receives the blessing and the flow drawn down from above,

והיינו מבחי' חכמה שהוא נק' ברוך כפי' הב' מקור הברכה והיינו ר"ת [ראשי תיבות] ברוך ראש ומקור כל ברכה כמ"ש בפרדס בערך ברוך.

that is, from the level of Chochmah, which is called baruch in the second meaning, the source of blessing. And this is the acronym of baruch: rosh u'mekor kol berachah, "the head and source of every blessing," as is written in the Pardes, in the entry baruch.

3 וכמו בריכה שממשיכים ממנה מים לכל אלא שהבריכה היינו ההמשכה שכבר נמשך מבחי' חכמה שנק' ברוך מקור הבריכה. וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר איהו ברוך ואיהי ברכה.

It is like a pool (berechah), from which water is drawn for everyone; only, the pool is the flow that has already been drawn down from the level of Chochmah, which is called baruch, the source of the pool. This is [the meaning of] what is written in the Zohar: "He is baruch, and She is berachah."

פי' איהי המל' נקרא ברכה שהיא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] מלכותך מלכות כל עולמים איהו היינו יסוד אבא נק' ברוך כי הוא מקור המשפיע בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

That is: "She," Malchus, is called berachah ("blessing"), for she is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin): "Your kingship (malchus) is a kingship over all worlds." "He," that is, Yesod of Abba, is called baruch, for it is the source of what bestows at the level of memalei kol almin.

אכן למעלה מהחכמה אין יכול לבוא כלל בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] רק סוכ"ע

But what is above Chochmah cannot come at all at the level of memalei kol almin, only as the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

כי אינו יכול לבוא בהתגלות כלל להיות בבחי' ממלא רק הוא סובב ומקיף והארתו זורחת בהעלם כידוע שאור הפנימי ואור המקיף דבקים זה בזה.

For it cannot come into revelation at all so as to be at the level of "filling"; rather, it encompasses and surrounds, and its radiance shines in concealment; as is known, the inner light and the surrounding light are joined to each other.

אך כי אור המקיף אינו מאיר בתוך הכלי בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] וגילוי כי אורו גדול ואין הכלי מגביל אורו כלל

Only, the surrounding light does not shine inside the vessel in an inward and revealed manner, for its light is great and the vessel does not bound its light at all;

אך אעפ"כ [אף על פי כן] הארה מאור המקיף זורח בתוך הכלי בהעלם שהרי המקיף מצחצח חצי הכלי מבחוץ כמ"ש במ"א.

yet even so, a radiance from the surrounding light shines inside the vessel in concealment, for the surrounding [light] burnishes half of the vessel from outside, as is explained elsewhere.

4 וז"ש [וזהו שכתוב] והחכמה מאין תמצא כי חכמה הוא ראשית הגילוי ולכן מחכמה ואילך שייך בחי' השתלשלות.

This is [the meaning of] what is written, "And Chochmah (wisdom) is found from ayin (nothing)": for Chochmah is the beginning of revelation, and therefore from Chochmah onward the aspect of the chain of descending worlds (hishtalshelus) applies.

שהבינה מקבלת מהחכמה ומבינה נמשך במדות דרך עילה ועלול ולכן נק' חכמה ברוך אבל החכמה מהכתר כתיב מאין תמצא שלא כדרך השתלשלות

For Binah (understanding) receives from Chochmah, and from Binah [the flow] is drawn into the emotive attributes (middos) by way of cause and effect; therefore Chochmah is called "blessed." But of Chochmah [as it comes] from Keser it is written, "it is found from ayin," not in the manner of hishtalshelus;

ולכן נאמר תמצא כו' וגם הכתר נמשך ממל' דא"ס שהוא רק בחי' אור וזיו מהמאציל עצמו וכמשל הזיו שאינו פועל שינוי בהעצמיות כו'

therefore it says "is found," etc. And Keser (the Crown), too, is drawn from the Malchus of the Infinite One (Ein Sof), which is only a level of light and radiance from the Emanator Himself, as in the analogy of radiance, which effects no change in the essence, etc.

(ולכן קראוהו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] הקב"ה שהוא בחי' סוכ"ע מה שלמעלה מההשתלשלות וע"כ נק' קדוש ועל זה נזכר לשון הודאה מודים אנחנו לך וכמ"ש מענין ברכה והודאה בביאור ע"פ אתה הצבת כל גבולות ארץ ובד"ה יהודה אתה ובחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא מה שנמשך ע"ד ההשתלשלות ונק' ברוך.

(Therefore our Sages, of blessed memory, called Him the Holy One, blessed be He: He is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), that which is above hishtalshelus, and therefore He is called "holy"; and concerning this the language of acknowledgment is used, "We acknowledge You" (modim anachnu lach), as is explained concerning blessing and acknowledgment in the explanation of the verse "You have set all the borders of the earth," and in the discourse beginning "Yehudah, you...." And the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) is what is drawn down in the manner of hishtalshelus, and it is called "blessed."

ולפי שהסובב מאיר בממלא רק שהארתו זורחת בהעלם ע"כ ב' הבחי' קדוש ברוך הכל שם א' שהוא ית' סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין]. ועמ"ש סד"ה את שבתותי תשמרו בפי' אני הוי' דכולא חד ע"ש.

And because the encompassing [light] shines into the filling [light], only that its radiance shines in concealment, therefore the two levels, "holy" [and] "blessed," are all one name: that He, may He be blessed, is sovev kol almin and memalei kol almin. See what is written at the end of the discourse beginning "Keep My Shabbosos," on the meaning of "I am Havayah," that all is one; see there.

ולכאורה י"ל [יש לומר] שזהו ענין ג' בחי' שבקדושה קדוש ברוך ימלוך. קדוש בחי' כתר וממנו נמשך בחכמה וזהו ברוך ואח"כ נמשך לבחי' מל' כענין והמלך שלמה ברוך וזהו ימלוך.

Seemingly, it could be said that this is the matter of the three levels in the Kedushah: "Holy," "Blessed," "He shall reign." "Holy" is the level of Keser; from it [the flow] is drawn into Chochmah, and this is "Blessed"; and afterwards it is drawn to the level of Malchus (sovereignty), as in "and King Shlomo shall be blessed," and this is "He shall reign."

אך בזהר הרקיע בפ' בראשית שם פי' ענין ימלוך שהוא בחי' המשכה עליונה בפ"ע [בפני עצמו] מלבד בחי' המשכה דברוך כו'. וב' בחי' ברוך הנ"ל זהו ג"כ ענין פותח בברוך וחותם בברוך המבואר במ"א בד"ה להבין ענין הברכות):

However, Zohar HaRakia, in Parshas Bereishis there, explains "He shall reign" as a supernal drawing-down of its own, apart from the drawing-down of "Blessed," etc. And the two aspects of baruch mentioned above are also the matter of "opening with baruch and closing with baruch," which is explained elsewhere, in the discourse beginning "To understand the matter of the blessings.")

5 **ב וענין מתיבתא דרקיע הוא כי הנה כתיב ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח כו'**

**2. The meaning of "the Academy of the Firmament" is this: it is written, "And there was the likeness of a firmament over the heads of the living creature (chayah), like the color of the ice," etc.**

**ויש חיוון תתאין וחיוון עילאין חיוון תתאין הם המרכבה דבי"ע מחנה מיכאל מחנה גבריאל והרקיע שעל ראשיהם זהו מבחי' מלכות דאצילות**

**There are lower chayos and upper chayos. The lower chayos are the chariot of [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, the camp of Michael [and] the camp of Gavriel, and the firmament above their heads is from the level of Malchus (sovereignty) of the World of Atzilus (Emanation).**

וחיוון עילאין הם האבות אברהם יצחק ויעקב חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצי' והרקיע שעל ראשם הוא בחי' בינה וכמ"ש בזהר בפ' ויקהל דרי"ג סע"א [סוף עמוד א] ע"פ השמים שמים ב' בחי' שמים היינו שמים עילאין ושמים תתאין והוא ב' בחי' רקיע הנ"ל.

The upper chayos are the Patriarchs, Avraham, Yitzchak and Yaakov, [who are] Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus, and the firmament above their heads is the level of Binah (understanding). As is written in the Zohar, Parshas Vayakhel, at the end of 213a, on the verse "The heavens, the heavens": two levels of heavens, namely the upper heavens and the lower heavens, and these are the two levels of firmament mentioned above.

6 וכמ"ש בפרדס ערך רקיע ועמ"ש מענין זה ע"פ הנותן שלג כצמר והטעם שנק' הבינה רקיע הוא כמבואר במ"א ע"פ הללוהו ברקיע עוזו ענין ג' בחי' אור מים רקיע שהם ג' בחי' כח"ב [כתר חכמה בינה]

As is written in the Pardes, in the entry rakia ("firmament"); and see what is written on this subject on the verse "He gives snow like wool." The reason Binah (understanding) is called "firmament" is as explained elsewhere, on the verse "Praise Him in the firmament of His strength": the matter of the three levels, light, water [and] firmament, which are the three levels Keser, Chochmah and Binah.

כי עד"מ באדם האור הוא בחי' מקור החכמה ונק' משכיל שהוא מקור השכל ומה שאח"כ נמשך ממנו גילוי השכל נק' מים ואח"כ כשבא השכל לידי השגה ממש נק' רקיע.

For, by way of analogy, in a person the "light" is the level of the source of wisdom, and it is called maskil, which is the source of the intellect; what is afterwards drawn from it, the revelation of the intellect, is called "water"; and afterwards, when the intellect comes to actual comprehension, it is called "firmament."

כי רקיע הוא כמ"ש רקיע כעין הקרח שהקרח היינו מה שנגלדו המים כי הנה מים ניידי. משא"כ הקרח א"א לשנותו ולהטותו.

For "firmament" is as it is written, "a firmament like the color of the ice": ice is water that has congealed. For water moves, whereas ice cannot be changed or diverted.

7 וכך כשכבר נמשך השכל בבחי' ההשגה נק' קרח כו'. ועמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח בענין משליך קרחו כפתים.

So too, when the intellect has already been drawn into the level of comprehension, it is called "ice," etc. See what is written in the discourse beginning "On the eighth day he sent," on "He casts forth His ice like crumbs."

ולכן בינה מקננא בכורסייא שהוא המאיר בג"ע [בגן עדן] העליון וע"ז נאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כי דוקא לאחר שנמשך בבחי' בינה והשגה אז יוכל להאיר לנשמות בג"ע [בגן עדן].

Therefore "Binah (understanding) nests in the Throne," which is what shines in the Higher Gan Eden. Of this it is said, "And a river goes out from Eden to water the garden": for only after [the light] has been drawn into the level of Binah and comprehension can it shine for the souls in Gan Eden.

משא"כ בחי' חכמה הוא עדיין למעלה מההשגה (ועיין מזה בביאור ע"פ וידבר כו' אנכי כו' ובד"ה ראה אנכי נותן)

Whereas the level of Chochmah (wisdom) is still above comprehension (see on this in the explanation of the verse "And [G-d] spoke..., 'I am...,'" and in the discourse beginning "See, I give").

ולכן נק' ג"ע [גן עדן] העליון מתיבתא דרקיע כי רקיע נק' בחי' בינה שהוא הרקיע שע"ג [שעל גבי] חיוון עילאין כנ"ל והתפשטותה והמשכתה להאיר בג"ע [בגן עדן] העליון נק' מתיבתא דרקיע

Therefore the Higher Gan Eden is called "the Academy of the Firmament": for the level of Binah is called "firmament," being the firmament upon the upper chayos, as mentioned above, and its spreading forth and being drawn down to shine in the Higher Gan Eden is called "the Academy of the Firmament."

ודוקא מבחי' בינה שהוא בחי' רקיע דהיינו כשנמשך האור בגדר השגה מזה יוכל להיות נמשך הג"ע [הגן עדן] שיהיו נהנין מזיו השכינה בבחי' השגה ממש

And specifically from the level of Binah, which is the level of "firmament," that is, when the light is drawn into the bounds of comprehension, from this Gan Eden can be drawn forth, so that [the souls] will delight in the radiance of the Shechinah (Divine Presence) in actual comprehension

(ועמ"ש בד"ה לך לך ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] ספ"ה ועיין בזהר הרקיע פ' ויקהל בדף ר"ב א').

(see what is written in the discourse beginning "Go forth" (Lech lecha); see Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part II, end of chapter 5; and see Zohar HaRakia, Parshas Vayakhel, on folio 212a).

והנה הזוכים למדרגה זו דמתיבתא דרקיע שהוא בחי' גבוה מאד ששרשו רקיע דע"ג [דעל גבי] חיוון עילאין היינו בינה דאצי' המאיר בג"ע [בגן עדן] העליון וקב"ה [וקודשא בריך הוא] אתי לאשתעשע עמהן בג"ע [בגן עדן] שהוא הארת כתר וחכמה דאצילות.

Now, those who merit this rank of the Academy of the Firmament, which is a very high level, whose root is the firmament upon the upper chayos, that is, Binah of Atzilus, which shines in the Higher Gan Eden, and [for whom] "the Holy One, blessed be He, comes to delight with them" in Gan Eden, which is the radiance of Keser and Chochmah of Atzilus:

כ"ז [כל זה] הוא בחי' עליונה מאד והיינו ע"י עסק התורה לשמה. שע"ז ממשיכים תוספת אור בג"ע [בגן עדן] כמ"ש דרכיה דרכי נועם וכמ"ש בד"ה ראו כו'.

all this is a very lofty level, and it is through occupation with Torah for its own sake, through which one draws down added light in Gan Eden; as it is written, "Its ways are ways of pleasantness," and as is explained in the discourse beginning "See...," etc.

8 וזה היה כל עסק התנאים והאמוראים ורב יהודה הי' [היה] מצלי מתלתין יום לתלתין יום,

This was the entire occupation of the Tannaim and the Amoraim; and Rav Yehudah would pray [only] once every thirty days.

כי הנה ענין התורה והתפלה היינו שהתפלה היא כמו עד"מ הקדמה והכנה לעסק התורה שהתפלה היא להתבונן בגדולת א"ס ב"ה איך שלגדולתו אין חקר

For the matter of Torah and prayer is that prayer is, by way of analogy, like a preface and preparation for occupation with Torah. For prayer is to contemplate the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He: how "His greatness is unsearchable,"

ואיך שכל השתלשלות העולמות מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין מקור התהוותם וחיותם הוא רק מהארה אחת לבד שהיא רק עד"מ כטפה נגד הים ויותר מזה אין ערוך כו',

and how, for the whole chain of descending worlds (hishtalshelus), from the head of all levels to the end of all levels, the source of their coming into being and of their life-force is only from a single radiance alone, which is, by way of analogy, only like a drop compared with the sea; and more than that: there is no comparison, etc.;

ולכן כל הקרוב יותר קמי' [קמיה] יתי' הוא יותר בבחי' ביטול מפני דקמיה דייקא כולא כלא חשיב ולית מחשבה תפיסא ביה כלל.

and therefore, whatever is closer before Him, may He be blessed, is more in a state of self-nullification (bittul), because it is specifically "before Him" that "all is considered as nothing," and "no thought can grasp Him at all."

9 ומהתבוננות זו יומשך הדאגה והמרירות ע"ד משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו. דבודאי אין ר"ל [רוצה לומר] עצבות ח"ו [חס ושלום] שהעצבות הרחיקו מאד חכמי האמת.

From this contemplation there will follow worry and bitterness, along the lines of what our Sages, of blessed memory, said: "The secrets of the Torah are transmitted only to one whose heart worries within him." Certainly this does not mean sadness, G-d forbid, for the masters of the truth kept very far from sadness.

אלא ר"ל [רוצה לומר] מה שידאוג לבו ויתמרמר ממה שא"א להשיג גילוי עצמיות אלקותו יתי' כי גם הגילוי שבעולמות עליונים הוא רק כטפה אי' לבד כו' כנ"ל.

Rather, it means that his heart will worry and be embittered because it is impossible to grasp a revelation of the essence of His G-dliness, may He be blessed; for even the revelation in the higher worlds is only like a single drop, etc., as mentioned above.

משא"כ בחי' א"ס ב"ה ממש לית מחשבה תפיסא ביה כלל. וכ"ז [וכל זה] הוא ענין התפלה.

But as for the level of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself, "no thought can grasp Him at all." All this is the matter of prayer.

וכמ"ש מזה בד"ה והיה מדי חדש בחדשו כו' בפי' וענין חולת אהבה. והנה בעסק התורה נאמר פקודי הוי' ישרים משמחי לב.

As is explained on this in the discourse beginning "And it shall be, from one New Moon to the next," etc., in the explanation of the matter of "lovesick." Now, concerning occupation with Torah it is said, "The precepts of Havayah are upright, gladdening the heart."

(ועמ"ש בד"ה צו כו' את קרבני בפי' פנחס) ומדקאמר משמחי משמע שמתחלה לא היה כן והיינו מפני שלבו דואג בקרבו ע"ד הנ"ל.

(See what is written in the discourse beginning "Command... My offering," in Parshas Pinchas.) And since it says "gladdening," it implies that at first it was not so, namely because his heart worries within him, in the manner mentioned above.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] ע"י עסק התורה ישמח לבו

Nevertheless, through occupation with Torah his heart will rejoice.

והיינו כי אע"ג [אף על גב] דלגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. אבל ע"י עסק התורה שהנפש היא תפיסא בה אזי ע"ז היא תפיסא ומתלבשת בהקב"ה ממש דאורייתא וקב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד וכמ"ש בבינונים ח"א [חלק א'] פ' ד' ה' ע"ש.

That is: although "His greatness is unsearchable" and "no thought can grasp Him at all," yet through occupation with Torah, which the soul does grasp, through this it grasps and is enclothed in the Holy One, blessed be He, Himself; for "the Torah and the Holy One, blessed be He, are all one," as is written in [Sefer Shel] Beinonim, Part I, chapters 4 [and] 5; see there.

10 ועמ"ש מזה בפ' אחרי ע"פ כי ביום הזה יכפר כו'. וזהו ענין ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא]

See what is written on this in Parshas Acharei, on the verse "For on this day He shall atone," etc. And this is the meaning of "Israel is bound to the Torah, and the Torah to the Holy One, blessed be He":

וכמו הקשר שמחבר שני דברים נפרדים להיות קשורים ומיוחדים יחד בקשר אמיץ וחזק כמו ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד.

like a knot, which joins two separate things so that they are tied and united together in a firm and strong bond, as in "And the soul of Yehonasan was bound up with the soul of David."

והנה מצות הקריאה בדבור בד"ת [בדברי תורה] הוא כי הנה מבואר בס"י [בספר יצירה] שעשר ספירות בלי מה כשלהבת קשורה בגחלת ועד"מ השלהבת כשהיא בתוך הגחלת היא בבחי' העלם

Now, [the reason for] the mitzvah of reading words of Torah aloud, in speech, is this. It is explained in Sefer Yetzirah that "the ten Sefiros of nothingness (beli mah) are like a flame bound to a coal." By way of analogy, the flame, while it is within the coal, is in a state of concealment

(ועמ"ש סד"ה כי ביום הזה יכפר בענין בחי' צור עליון צור חיינו שהוא מקור ההויות כו') וכדי להמשיך השלהבת מההעלם אל הגילוי הוא ע"י רוח הנופח בכח.

(see what is written at the end of the discourse beginning "For on this day He shall atone," on the level of the Supernal Rock, "the Rock of our lives," which is the source of all that comes into being, etc.), and to draw the flame out of concealment into revelation is done by a wind (ruach) blowing with force.

וכך עד"מ ע"י הבל פה של המדבר ד"ת [דברי תורה] שהוא בחי' לרוח ממללא ע"ז ממשיך אור התורה ממקורה מההעלם אל הגילוי

So too, by way of analogy, through the breath of the mouth of one who speaks words of Torah, which is the level of "a speaking spirit" (ruach memalela), he thereby draws the light of the Torah from its source, out of concealment into revelation

(ועיין באגה"ק [באגרת הקודש] סד"ה ויעש דוד שם גבי ובאורייתא מתקיים עלמא כו' כי בדבורם ממשיכים כו').

(see Iggeres HaKodesh, at the end of the section beginning "And David made a name," on "and through the Torah the world is sustained," etc.: for through their speech they draw down, etc.).

וזהו שמברכים נותן התורה לשון הוה. כי רוח שרשו גבוה מאד כמ"ש עד יערה עלינו רוח ממרום,

This is why we bless [G-d as] "Who gives the Torah," in the present tense. For the root of ruach (breath) is very high, as it is written, "until a spirit (ruach) is poured upon us from on high."

וכמ"ש בס"י [בספר יצירה] עשר ספירות כו' כשלהבת קשורה בגחלת כו' אחת רוח אלקים חיים כו' שע"י הרוח נמשך אח"כ גם בחי' אש שהוא גילוי בחי' השלהבת כו' ע"ש.

And as is written in Sefer Yetzirah: "the ten Sefiros," etc., "like a flame bound to a coal," etc., "One: the spirit of the living G-d," etc.; for through the spirit the level of fire is afterwards drawn forth as well, which is the revelation of the flame, etc.; see there.

11 ועמ"ש סד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] גבי ואשים דברי בפיך כו' מוצא פי ה' כו' ועמ"ש סד"ה ענין ק"ש [קריאת שמע] בפי' קורא בתורה. אך רוח זה הכל לפי מה שהוא אדם.

See what is written at the end of the discourse beginning "On the eighth day, Atzeres," on "And I have put My words in your mouth," etc., [and] "what comes forth from the mouth of Havayah," etc.; and see what is written at the end of the discourse beginning "The matter of the recital of the Shema," on the meaning of "one who reads in the Torah." But this breath (ruach) all depends on what the person is.

והתנאים ואמוראים שהיו מבחי' מוחין דגדלות היה בכחם להמשיך בדיבורם בחי' גילוי אור התורה והשלהבת כו' שהוא בחי' שם הוי' כמ"ש כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא.

And the Tannaim and Amoraim, who were of the level of the mature intellect (mochin degadlus), had the power to draw down through their speech the revelation of the light of the Torah and the flame, etc., which is the level of the Name Havayah, as it is written, "For Havayah your G-d is a consuming fire."

12 וע"כ היו יכולים לעשות נסים ומופתים גדולים. וזהו דאמר רפב"י [רבי פנחס בן יאיר] גינאי חלוק לי מימיך. והיינו כי ים ויבשה הוא עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא והיינו ההעלם והגילוי שבסדר ההשתלשלות.

Therefore they were able to perform great miracles and wonders. This is [the meaning of] what Rabbi Pinchas ben Yair said, "Ginai, divide your waters for me." That is: sea and dry land are the concealed world (alma de'iskasya) and the revealed world (alma de'isgalya), namely the concealment and the revelation within the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus).

אבל גילוי אור א"ס שנמשך ע"י התורה הוא מלמעלה מסדר ההשתלשלות וקמי' [וקמיה] שוין ההעלם והגילוי שבהשתלשלות העולמות כו' שהוא בחי' למקצה השמים ועד קצה כו'.

But the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) that is drawn down through the Torah is from above the order of hishtalshelus, and before it the concealment and the revelation in the chain of the worlds are equal, etc.; and this is the level of "from one end of the heavens to the other end," etc.

13 וכמ"ש בזהר פ' תרומה דקל"ז סע"א [סוף עמוד א] קצה השמים דא עלמא עילאה והוא בחי' עלמא דאתכסיא כו'.

As is written in the Zohar, Parshas Terumah, end of 137a: "The end of the heavens: this is the upper world," and it is the level of the concealed world, etc.

משא"כ אור א"ס ב"ה אין שייך בו בחי' קצה ח"ו [חס ושלום] שאינו בבחי' גבול ח"ו [חס ושלום]. ולכן ע"י המשכת האור שע"י התורה פעל שהנהר חלק לו מימיו כו'

Whereas to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, the notion of an "end" does not apply, G-d forbid, for it is not bounded, G-d forbid. Therefore, through the drawing down of the light that comes through the Torah, he caused the river to divide its waters for him, etc.,

כענין הפך ים ליבשה שעלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא שוין נגד המשכה זו שמלמעלה מסדר ההשתלשלות

as in "He turned the sea into dry land": for the concealed world and the revealed world are equal relative to this drawing-down, which is from above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus).

וכמ"ש במ"א ע"פ כי טובים דודיך מיין כו' (ועמ"ש סד"ה ואלה שמות ובד"ה באתי לגני בענין עמקו מחשבותיך ובד"ה ואהיה אצלו אמון בענין זמירות היו לי חקיך כו').

As is explained elsewhere on the verse "For your love is better than wine," etc. (See what is written at the end of the discourse beginning "And these are the names," and in the discourse beginning "I have come into My garden," on "Your thoughts are very deep," and in the discourse beginning "And I was with Him as a nursling (amon)," on "Your statutes have been songs to me," etc.)

והנה הנשמות האלו הם הזוכים ללמוד במתיבתא דרקיע כי הנה התורה ישנה ג"כ באצי' ובבי"ע

Now, these souls are the ones who merit to learn in the Academy of the Firmament. For the Torah exists also in the World of Atzilus (Emanation) and in Beriah, Yetzirah and Asiyah,

כמו עד"מ מצות ציצית שהיא מצמר הכבשים וענין זה באצי' היינו כמ"ש והכשבים הפריד יעקב וכתיב ושער רישי' כעמר נקא וכמ"ש במ"א, וכן ד' פרשיות דתפילין הם באצי' ד' מוחין כו' [רישיה]

as, for example, the mitzvah of tzitzis, which is of sheep's wool; and this matter in Atzilus is as it is written, "And Yaakov separated the lambs," and it is written, "and the hair of His head like clean wool," and as is explained elsewhere. Likewise, the four sections of the tefillin are, in Atzilus, the four mochin, etc.,

וקשר של תפלין שהוא ד' הוא למעלה בחי' חיצוניות מל' דתבונה והוא שכמו למטה הרצועות עושין מעור החיצון. משא"כ הקלף שכותבין עליו הפרשיות נעשה ע"י גרירה ותיקון של העור כו'.

and the knot of the tefillin, which is [shaped as the letter] dalet, is, on high, the level of the outer dimension (chitzoniyus) of Malchus of Tevunah. This is like below: the straps are made from the outer skin, whereas the parchment on which the sections are written is made by scraping and preparing the hide, etc.

14 וכך למעלה הקשר היא בחי' הלבוש החיצון שבמל' דתבונה שהיא בחי' לבוש המחשבה. ויש כמה בחי' בלבושים דמחשבה

So too above, the knot is the level of the outer garment in Malchus (sovereignty) of Tevunah, which is the level of the garment of thought. There are several levels in the garments of thought.

עד"מ באדם כשמחשבתו היא בדבר חכמה בחכמה אלקית שהיא התורה ה"ז [הרי זה] בחי' לבוש פנימי שבמחשבה שנפשו מלובשת במחשבה זו שהיא מאד נעלה,

By way of analogy, in a person: when his thought is on a matter of wisdom, in G-dly wisdom, which is the Torah, this is the level of an inner garment of thought, for his soul is enclothed in this thought, which is very lofty.

ופעמים חושב חכמות אחרים הנצרכים לחכמת התורה כמו תכונה או דקדוק וכה"ג [וכהאי גוונא] והם לבושים בינונים ופעמים חושב בענינים גשמיים שהם לבושים גסים שבמחשבה כו'.

At times he thinks about other branches of wisdom that are needed for the wisdom of the Torah, such as astronomy or grammar and the like, and these are intermediate garments; and at times he thinks about physical matters, which are the coarse garments of thought, etc.

15 וכמ"כ [וכמו כן] עד"ז יובן למעלה שבמל' דתבונה יש ג' עורות פנימי' [פנימיות / פנימית] אמצעי' וחיצוניות. והיינו ג' בחי' לבושים לאור הבינה

Likewise, in the same way it will be understood above: in Malchus (sovereignty) of Tevunah there are three skins, inner, intermediate and outer, that is, three levels of garments for the light of Binah (understanding),

וכמו שבמחשבה יש ג"כ בחי' מחדומ"ע [מחשבה דיבור ומעשה] כמ"ש במ"א ובחי' לבוש החיצון זהו הנק' קשר של ד' שבתפלין שהוא עד"מ עור החיצון כו' והוא בחי' לבוש החשמ"ל שמחיצוניות בינה כו'.

just as in thought, too, there are the levels of thought, speech and action, as is explained elsewhere. And the level of the outer garment is what is called the knot of the dalet in the tefillin, which is, by way of analogy, the outer skin, etc.; and it is the level of the garment of the Chashmal, which is from the outer dimension (chitzoniyus) of Binah, etc.

והנה אמרז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (ועמ"ש בפי' ענין זה ע"פ כי תבואו אל הארץ בפ' בהר) שעי"ז זוכה ללמוד ג"כ בגי"ע [בגן עדן] מהו ענין ציצית ותפילין באצילות כו' וכן בכל המצות.

Now, our Sages, of blessed memory, said, "Fortunate is he who comes here with his learning in his hand" (and see what is written in explanation of this on the verse "When you come into the land," in Parshas Behar): through this he merits to learn in Gan Eden as well what tzitzis and tefillin are in Atzilus, etc., and likewise all the mitzvos.

אך יש כמה מקומות למעלה שלומדים שם וכמ"ש בזהר ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה מזוזה מימין ונ"ח משמאל בענין וידבר שלשת אלפים משל כו' ומתיבתא דרקיע הם הנשמות שבגי"ע [שבגן עדן] העליון אשר שם מאיר חב"ד [חכמה בינה ודעת] דאצילות כנ"ל:

However, there are several places above where they learn, as is written in the Zohar; and see what is written in Parshas Mikeitz, in the discourse beginning "The mezuzah on the right and the Chanukah lamp on the left," on "And he spoke three thousand parables," etc. And the Academy of the Firmament is the souls in the Higher Gan Eden, where Chochmah, Binah and Daas of the World of Atzilus (Emanation) shine, as mentioned above.

16 ג ומעתה נחזור לענייננו להבין ענין לימוד זה דבהרת איך שייך למעלה בגי"ע [בגן עדן]. אך הנה מתחלה צ"ל מה דאיתא בע"ח [בעץ חיים] שמ"ח ושמ"ט פ"ג [פרק ג'] שקליפת נוגה דאצי' היא טו"ר [טוב ורע] חציה טוב וחציה כלפי חוץ רע.

3. Now let us return to our subject, to understand the matter of this study of the baheres: how does it apply above, in Gan Eden? But first we must understand what is stated in Etz Chaim, Shaar 48 and Shaar 49, chapter 3: that kelipas nogah (the glowing husk) of Atzilus is good and evil, half of it good, and the half facing outward evil.

דלכאורה אין זה מובן כלל איך שייך כלל לומר קליפת נוגה דאצילות הלא נודע פי' אצי' שהוא בחי' אלקות כמבואר במ"א שהוא מלשון ויאצל מן הרוח דגבי משה.

For seemingly this is not understood at all: how can one speak at all of a kelipas nogah of the World of Atzilus (Emanation)? The meaning of Atzilus is known to be the level of G-dliness, as is explained elsewhere, that it is from the term "and He drew (vaya'etzel) from the spirit," said of Moshe.

17 וא"כ איך שייך לומר קליפות דאצי'. ומכ"ש [ומכל שכן] ענין חציה רע. עוד צ"ל מה דאיתא בזהר ובע"ח [ובעץ חיים] שער לאה ורחל פ"ז [פרק ז']. שסיבת הנגעים הוא מחמת הסתלקות אור אבא.

If so, how can one speak of kelipos (husks) of Atzilus? And all the more so, that half of it is evil! We must also understand what is stated in the Zohar and in Etz Chaim, Shaar Leah and Rachel, chapter 7: that the cause of the afflictions (nega'im) is the withdrawal of the light of Abba.

וזהו דתרגום צרעת סגירותא שכאשר נעלם ונסגר אור אבא ואינו מאיר בז"א אז נמשך ובא בחי' הנגע.

This is why the Targum of tzara'as is segiruta ("closing"): when the light of Abba is hidden and closed off and does not shine in Z'eir Anpin (the emotive attributes), the affliction is drawn forth and comes.

ולכן נאמר והובא אל הכהן כי כהן שרשו מחכמה שתיקון הנגע הוא ע"י שממשיכים בחי' אור אבא

Therefore it says, "and he shall be brought to the kohen," for the root of the kohen is in Chochmah (wisdom): the remedy of the affliction is by drawing down the light of Abba,

וזהו ע"י הכהן (וע' בזח"א [בזהר חלק א] בראשית ל"א א' ע"פ לעומת המסגרת. דא הוא אתר סגיר דלא פתיחא היינו חכ"ע [חכמה עילאה] שנק' עדן עין לא ראתה.

and this is through the kohen. (See the Zohar, Part I, Bereishis, 31a, on the verse "opposite the frame (misgeres)": "This is a closed place that is not open," that is, Supernal Chochmah, which is called Eden, [of which it is said,] "no eye has seen";

בר בשביל חד דקיק פי' בסה"מ [בספר הדרת מלך] סי' קט"ז דהיינו יסוד דאבא דאתיידע בגניזו לגביה דהיינו שמאיר בבינה ובזו"נ [ובזעיר אנפין ונוקבא]. וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"ז פ"ג [פרק ג'] בפי' כולם בחכמה עשית.

"except through one narrow path," which is explained in Sefer Hadras Melech, section 116, [as] Yesod of Abba, "which is known in concealment toward it," that is, it shines into Binah and into Z'eir Anpin and Nukva. And as is written in Etz Chaim, Shaar 47, chapter 3, on the meaning of "You have made them all with Chochmah":

כי באצילות אור א"ס מתלבש בחכמה ועל ידו מאיר בכל האצי' כו'. אכן פי' סגירותא היינו שנסגר אור אבא לגמרי ואינו מאיר גם ע"י שביל דקיק הנ"ל.

that in Atzilus the Infinite Light (Or Ein Sof) is enclothed in Chochmah, and through it shines in all of Atzilus, etc. But the meaning of segiruta is that the light of Abba is closed off completely and does not shine even through the narrow path mentioned above.

וע"ד משי"ש בע"ח [בעץ חיים] שהבריאה אינה מקבלת רק מהבינה לבד כו' ע"ש וכשנסגר אור אבא עד"ז מבחי' ז"א דאצי' מזה נמשך בחי' הנגע ועיין במא"א [במאורי אור] אות נון סעיף ז'.

This is along the lines of what is written there in Etz Chaim, that Beriah receives only from Binah, etc.; see there. And when the light of Abba is closed off in this way from the level of Z'eir Anpin of Atzilus, from this the affliction is drawn forth. And see Me'orei Or, the letter nun, section 7.

והתיקון לזה הוא ע"י הכהן י"ל [יש לומר] ע"ד מ"ש בזח"ב [בזהר חלק ב'] יתרו ס"ז ב' שהכהן משמש וממשיך מבחי' קדש הקדשים שהם ג"ר [גי ראשונות] כח"ב [כתר חכמה בינה]

That the remedy for this is through the kohen can be explained along the lines of what is written in the Zohar, Part II, Yisro, 67b: that the kohen serves and draws down from the level of the Holy of Holies, which are the first three [Sefiros], Keser, Chochmah and Binah.

ובפ' עקב דף רע"א סע"א [סוף עמוד א] גבי ברוך אתה. אתה כהן לעולם שבחי' הכהן הנק' אתה ממשיך מבחי' ברוך חכמה עילאה כו' ועיין עוד בפ' בלק דקצ"ג ע"ב).

And in Parshas Eikev, folio 271a, end, on "Blessed are You": "You (Atah) are a kohen forever": the level of the kohen, which is called Atah ("You"), draws down from the level of Baruch ("Blessed"), Supernal Chochmah, etc. And see further in Parshas Balak, 193b.)

**אבל כאשר נסגר ונעלם אור אבא שהוא בחי' חכמה עילאה אזי אע"פ** [אף על פי] **שיאיר אור הבינה בז"א עכ"ז** [עם כל זה] **יכול להיות התהוות הנגעים**

**But when the light of Abba, which is the level of Supernal Chochmah, is closed off and hidden, then, even though the light of Binah shines in Z'eir Anpin, nevertheless afflictions can come into being**

**(כי בינה דינין מתערין מינה יען שהוא מקור ליש כו') וגם זה לכאורה תמוה איך יכול להיות שאע"פ** [שאף על פי] **שיאיר אור הבינה אעפ"כ** [אף על פי כן] **יוכל להיות הנגע.**

**(for "from Binah judgments are aroused," since it is the source of yesh (existence), etc.). This too is seemingly puzzling: how can it be that although the light of Binah shines, the affliction can nevertheless occur?**

ונקדים מ"ש בע"ח [בעץ חיים] דשם אל בחסד ושם אלקים בגבורה ושם הוי' בתפארת והרי שם הוי' הוא ראשון וגדול מכל השמות

Let us first preface what is written in Etz Chaim: that the Name Kel is in Chesed, the Name Elokim in Gevurah, and the Name Havayah in Tiferes. Now, the Name Havayah is the first and greatest of all the Names.

ולמה תפארת שהוא שלישי בסדר המשכת המדות עליונות שסדרן חג"ת [חסד גבורה תפארת] הנה הוא נק' בשם עליון וגבוה מספירת חסד שהוא ראשון בהמדות.

Why then is Tiferes, which is third in the order of the drawing-down of the supernal attributes, whose order is Chesed, Gevurah, Tiferes, called by a Name loftier and higher than the Sefirah of Chesed, which is first among the attributes?

18 ותירץ ע"ז המגיד זצוק"ל [זכר צדיק וקדוש לברכה] כי הלא ידוע שענין שבה"כ [שבירת הכלים] שהיה בעולם התהו הוא מחמת שהיה כל מדה בפני עצמה

The Maggid, may the memory of the righteous and holy be a blessing, answered this: as is known, the shattering of the vessels (sheviras hakeilim) that took place in the World of Tohu (Chaos) was because each attribute stood by itself,

ולא היה התכללות המדות זה עם זה וענין עולם התיקון הוא שנעשה התכללות המדות שזה צריך לזה חסד כלול עם גבורה וגבורה עם חסד

and there was no inter-inclusion of the attributes with one another. And the matter of the World of Tikkun (Rectification) is that the inter-inclusion of the attributes came about, so that one needs the other: Chesed (kindness) included with Gevurah (restraint), and Gevurah with Chesed.

וע"י מה נעשה ההתכללות שהרי התכללות זו הוא ענין חיבור ב' הפכים חו"ג [חסד וגבורה] אש ומים הנה זהו ע"י הארת אור א"ס המאיר בהן שע"ז הם בבחי' ביטול לאור א"ס ב"ה המאיר בהן וע"ז יוכלו להתחבר יחדיו.

And through what does the inter-inclusion come about? For this inter-inclusion is the joining of two opposites, Chesed and Gevurah, fire and water. This comes about through the radiance of the Infinite Light (Or Ein Sof) that shines in them: through this they are in a state of self-nullification (bittul) to the Infinite Light, blessed be He, that shines in them, and thereby they can join together.

וזהו ענין עושה שלום במרומיו והיינו שלא תהיה כל מדה בתגבורת עד שלא תוכל להתחבר עם מדה שכנגדה כמו שהיה בעולם התהו כי"א שתתכלל ג"כ עם הפכה מחמת הביטול כו'.

This is the meaning of "He makes peace in His heights": that no attribute should be so dominant that it cannot join with the attribute opposite it, as it was in the World of Tohu; but rather that it be included also with its opposite, because of the self-nullification, etc.

19 והנה עם היות כי מדות חו"ג [חסד וגבורה] דאצי' מאיר בהן אור א"ס ב"ה כי איהו וגרמוהי חד אעפ"כ [אף על פי כן] נק' כל מדה בשם בפ"ע [בפני עצמו]

Now, although the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, shines in the attributes of Chesed and Gevurah of Atzilus, for "He and His vessels are one" (ihu vegarmohi chad), nevertheless each attribute is called by a Name of its own.

היינו זה בחי' חסד ולכן הוא שם אל כדכתיב חסד אל כל היום וזה הוא בחי' גבורה ונק' שם אלקים הרי מ"מ הם ב' בחי' הפכיים

That is, this one is the level of Chesed, and therefore it is the Name Kel, as it is written, "The kindness of Kel is all day long"; and this one is the level of Gevurah and is called the Name Elokim. Thus they are, after all, two opposite levels.

והיינו משום דכאשר מאיר אור א"ס ב"ה בהמדות עליונות בבחי' גילוי רב אזי דוקא נעשה ההתכללות ויחוד המדות להיות לאחדים ממש.

That is because only when the Infinite Light, blessed be He, shines in the supernal attributes in great revelation does the inter-inclusion and unification of the attributes come about, so that they become truly one.

20 וזהו פי' הוי' אחד שהוא ענין להיות יחוד המדות ממש שלא יהיו ענפין מתפרדין והיינו ע"י המשכת אור א"ס ב"ה בהם דלאו מכל אינון מדות איהו כלל

This is the meaning of "Havayah is One": that the attributes be truly united, so that they are not "separated branches"; and this comes about through the drawing down into them of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, for "He is not any of these attributes at all."

כי החי"ת מורה על ז' רקיעים והארץ שהוא בחי' מעלה ומטה והד' הוא ד' רוחות העולם מזרח מערב צפון ודרום

For the ches [of echad] signifies the seven firmaments and the earth, which is the dimension of above and below, and the dalet is the four directions of the world, east, west, north and south;

והיינו בחי' ששה קצוות ששרשן ששה מדות עליונות וע"י גילוי אור א"ס ב"ה בהן שזהו ענין אלף אלופו של עולם מתייחדי' [מתייחדים] באחד ממש

that is, the six extremities, whose root is in the six supernal attributes. And through the revelation of the Infinite Light, blessed be He, in them, which is the matter of the alef, the Master (Aluf) of the world, they are united as truly one.

אמנם כאשר אין מאיר בהן א"ס ב"ה בגילוי רב רק כפי בחי' האור השייך להמדה ההיא בפרט אזי הן המדות חסד בחי' בפ"ע [בפני עצמו] וגבורה בפ"ע [בפני עצמו].

However, when the Infinite One, blessed be He, does not shine in them in great revelation, but only according to the level of light that belongs to that particular attribute, then the attributes are Chesed, a level by itself, and Gevurah, by itself.

רק כאשר נצרך שיהיה התכללות אז מאיר בהן אור א"ס בגילוי רב יותר מכפי מדתם ועי"ז תוכלל המדה בהפכה להיות לאחדים ממש

Only when inter-inclusion is needed does the Infinite Light shine in them in great revelation, beyond their own measure, and through this the attribute is included in its opposite, so that they become truly one.

נמצא אור א"ס ב"ה אין מאיר בהם בתמידות (ר"ל [רוצה לומר] בגילוי רב) רק לפרקים בעת רצון כאשר נצרך שיתכללו זה בזה ביחוד גמור.

It follows that the Infinite Light, blessed be He, does not shine in them constantly (that is, in great revelation), but only at times, at a time of favor, when they need to be included in each other in complete unity.

והנה יחוד והתכללות זו בין המדות חו"ג [חסד וגבורה] הוא ע"י התפארת שמדתו הוא שהוא ממוצע בין חו"ג [חסד וגבורה]

Now, this unity and inter-inclusion between the attributes of Chesed (kindness) and Gevurah (restraint) is through Tiferes (beauty), whose attribute is that it mediates between Chesed and Gevurah,

והוא בחי' התכללות ובו הוא שנמשך ומאיר ההארה מא"ס ב"ה בגילוי רב וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] למעלה דת"ת [דתפארת] נק' קדוש ע"ש [על שם] שנמשך בו מבחי' כתר שהוא למעלה מסדר ההשתלשלות

and it is the level of inter-inclusion; and it is into it that the radiance from the Infinite One, blessed be He, is drawn and shines in great revelation. As was explained above, Tiferes is called "holy" because there is drawn into it from the level of Keser (the Crown), which is above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus)

(וע' באג"ה [באגרת הקודש] בד"ה והיה מעשה הצדקה שלום ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] תרומה קע"ה ב' ע"פ והבריח התיכון) וע"י גילוי זה נעשה התכללות ההפכיים דהיינו שהוא המחבר חו"ג [חסד וגבורה] וממשיך בהם גילוי זה.

(see Iggeres HaKodesh, in the section beginning "And the work of tzedakah shall be peace," and the Zohar, Part II, Terumah, 175b, on the verse "and the middle bar"). And through this revelation the inter-inclusion of the opposites comes about: that is, it is what joins Chesed and Gevurah and draws this revelation into them.

ונמצא א"כ מאחר שכל בחי' ומהות מדת התפארת הוא ענין התכללות המדות ביחוד גמור ממש מוכרח שיהיה בו הארת אור א"ס בתמידות

It follows, then, that since the entire nature and essence of the attribute of Tiferes is the inter-inclusion of the attributes in complete, true unity, there must necessarily be in it the radiance of the Infinite Light constantly,

מאחר שזהו מדת ת"ת [תפארת] היינו ההתכללות (וע' בהרמ"ז [ועיין] בהרב משה זכות] פ' יתרו בדף ע"ח והנה בכל תפארת יש כללות חו"ג [חסד וגבורה] כאחד כו').

since this is the attribute of Tiferes, namely, inter-inclusion (and see the Ramaz, Parshas Yisro, on folio 78: "Now, in every Tiferes Chesed and Gevurah are encompassed together as one," etc.).

וההתכללות אין יכול להיות בלתי הארת אור א"ס ולכן נק' תפארת בשם עליון וגבוה מכל המדות היינו שם הוי' מאחר שמוכרח שיהיה בו גילוי אור א"ס בתמידות (ועמ"ש בד"ה החלצו)

And inter-inclusion cannot exist without the radiance of the Infinite Light. Therefore Tiferes is called by a Name loftier and higher than all the attributes, namely the Name Havayah, since there must necessarily be in it a revelation of the Infinite Light constantly (and see what is written in the discourse beginning "Arm yourselves").

משא"כ בחו"ג [בחסד וגבורה] שאין בהם הארת אור א"ס עד"ז שבת"ת [שבתפארת] רק בעת שנמשך היחוד שזהו ענין אמליכתיה למעלה ולמטה ולד' רוחות שאז נעשה התכללות המדות שיתכללו זב"ז [זה בזה] ביחוד גמור ולא בתמידות כנ"ל:

Whereas in Chesed and Gevurah there is no radiance of the Infinite Light in the way there is in Tiferes, except at the time when the unity is drawn down, which is the matter of "You have made Him King above and below and to the four directions": for then the inter-inclusion of the attributes comes about, so that they are included in each other in complete unity; but not constantly, as mentioned above.

21 והנה עפ"ז [על פי זה] יובן ענין ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות שנק' בשם קליפה הגם שהוא בבחי' אצילות ומאחר שהוא בבחי' אצילות הרי עכצ"ל [על כרחך צריך לומר] שהיא מקבלת הארת אלקות ואעפ"כ [ואף על פי כן] נק' בשם ק"נ [קליפת נוגה].

Now, according to this, the matter of kelipas nogah (the glowing husk) of the World of Atzilus (Emanation) will be understood: it is called by the name kelipah although it is on the level of Atzilus; and since it is on the level of Atzilus, you are compelled to say that it receives a radiance of G-dliness, and nevertheless it is called kelipas nogah.

והענין כי בחי' התכללות שיש בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות שמאיר הארת אור א"ס ועי"ז הם מתכללים זע"ז [זה עם זה / זה על זה] כנ"ל זו הבחינה אינה כלל בנוגה דאצילות.

The explanation is this: the inter-inclusion that exists in the Ten Sefiros of Atzilus, in which the radiance of the Infinite Light (Or Ein Sof) shines so that they are included in one another, as mentioned above, is a level that is not present at all in the nogah of Atzilus.

אלא שהמדות שבק"נ [שבקליפת נוגה] דאצי' הם ענפין מתפרדין שהחסד אינו מתכלל עם הגבורה ואינן מתייחדין כלל זה עם זה.

Rather, the attributes in kelipas nogah of Atzilus are "separated branches": the Chesed is not included with the Gevurah, and they do not unite with each other at all.

22 וכנודע שהפסולת משבה"כ [משבירת הכלים] דעולם התהו נפל בק"נ [בקליפת נוגה] וראשיתם ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות והרי בעולם התהו לא היה בחי' התכללות וכ"ש [וכל שכן] אחר שבה"כ [שבירת הכלים] כו'.

As is known, the waste from the shattering of the vessels (sheviras hakeilim) of the World of Tohu fell into kelipas nogah, and the first of them is kelipas nogah of Atzilus; and in the World of Tohu there was no inter-inclusion, and all the more so after the shattering of the vessels, etc.

ולכן אין אור א"ס נמשך ומתלבש בהן כלל ע"ד התלבשותו באצי' דקדושה מחמת שאינן כלי לגילוי אור א"ס שאינו שורה אלא במקום הביטול ובמקום ההתכללות כו' רק שהוא מאיר עליהם בבחי' מקיף לבד וכמ"ש במ"א ע"פ ראה ריח בני כו'

Therefore the Infinite Light (Or Ein Sof) is not drawn into them and enclothed in them at all in the way it is enclothed in the Atzilus of holiness, since they are not a vessel for the revelation of the Infinite Light, which rests only in a place of self-nullification (bittul) and a place of inter-inclusion, etc.; rather, it shines upon them only as an encompassing light (makif), as is explained elsewhere on the verse "See, the fragrance of my son," etc.

וע"כ נקראו קליפות שהקליפה היא שאין לה טעם ולחלוחית כו' כמו בהפרי

Therefore they are called kelipos, for a kelipah (husk) is something that has no taste and no moisture, etc., as with the fruit.

(ויי"ל [ויש לומר] כי שם מ"ה [שם מ"ה] נק' שקיו דאילנא בחי' לחלוחית והמשכת אור א"ס שעי"ז נעשה התכללות אמיתי' [אמיתית] להיות לאחדים עד"מ טבע המים לדבק שחלקי הקמח נעשים גוש אחד ע"י המים.

(It may be said that the Name Mah is called "the watering of the tree," the level of moisture and the drawing down of the Infinite Light, through which true inter-inclusion comes about, so that they become one; by way of analogy, it is the nature of water to bind, for the particles of flour become one mass through the water.

וגילוי זה היינו ע"י שמתחלה הם בבחי' תיקון ע"ד רך כקנה כו' שעי"ז אח"כ קוב"ה [קודשא בריך הוא] שרי באתר שלים והוא גילוי שם מ"ה [שם מ"ה] מלגיו דאיהו אורח אצילות ואיהו שקיו דאילנא כו'

And this revelation comes about because they are first in a state of rectification (tikkun), in the manner of "soft as a reed," etc., so that afterwards "the Holy One, blessed be He, dwells in a complete place"; and this is the revelation of the Name Mah within, "which is the path of Atzilus and is the watering of the tree," etc.

משא"כ בק"נ [בקליפת נוגה] דאצי' שהוא מבחי' עולם התוהו מבחי' שבה"כ [שבירת הכלים] שאין בהם ההתכללות כלל וגם הביטול הוא בבחי' יש כנודע מענין ראו מ"ה [שם מ"ה] שעושה יש ודבר מהביטול שלו כו'.

Whereas kelipas nogah of Atzilus derives from the World of Tohu, from the shattering of the vessels, in which there is no inter-inclusion at all; and even its self-nullification is in the mode of yesh (self-existence), as is known from the matter of "See: mah ('what')!", which makes a yesh and a 'something' out of its own self-nullification, etc.

ע"כ אין נמשך בהם כלל בחי' שם מ"ה [שם מ"ה] מלגיו ולכן נק' קליפות שאין בהם לחלוחית מבחי' שקיו דאילנא כו')

Therefore the level of the Name Mah within is not drawn into them at all, and so they are called kelipos, for they have no moisture from the level of "the watering of the tree," etc.)

ומק"נ [ומקליפת נוגה] דאצי' נמשך אח"כ בבי"ע בחי' יש ממש וצבא השמים כו'. ובזה יובן ג"כ מה דאיתא שק"נ [שקליפת נוגה] חצי' [חציה] טוב וחצי' [וחציה] רע.

From kelipas nogah of Atzilus there is afterwards drawn into Beriah, Yetzirah and Asiyah the level of actual yesh, and "the host of heaven," etc. With this, what is stated, that kelipas nogah is half good and half evil, will also be understood.

והענין כנודע שהתהוות הרע הוא מחמת שבה"כ [שבירת הכלים] שהי' [שהיה] בעולם התהו והשבירה הי' [היה] מחמת שהיו ענפין מתפרדין ומזה נתהווה אח"כ בהשתלשלות בחי' הרע.

The explanation, as is known: evil came into being because of the shattering of the vessels in the World of Tohu, and the shattering came about because they were "separated branches"; and from this the level of evil afterwards came into being in the chain of descent (hishtalshelus).

והנה משבה"כ [משבירת הכלים] דעולם התהו נפלו בנוגה דאצילות ולכן אף שמקבלת מאצילות וע"כ חציה דכלפי פנים הוא טוב

Now, from the shattering of the vessels of the World of Tohu [fragments] fell into the nogah of Atzilus. Therefore, although it receives from Atzilus, and therefore its half that faces inward is good,

אך מחמת שגם בחציה זו אין בה בחי' ההתכללות כלל וממילא אין מאיר בה גילוי אור א"ס בבחינת פנימי כנ"ל

yet because even in this half there is no inter-inclusion at all, and consequently the revelation of the Infinite Light does not shine in it in an inward manner, as mentioned above,

לכן יכול להיות שחציה כלפי חוץ רע (וכמו שמעולם התהו נתהוו הקליפות כו'.

therefore it can be that its outward-facing half is evil (just as the kelipos came into being from the World of Tohu, etc.

ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ברבות ס"פ נשא ס"פ י"ד ע"פ ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. בישראל לא קם אבל באו"ה [באיסור והיתר] קם כו' זה בלעם בן בעור כו' והנה נבואת משה היה מאצילות. וא"כ איך באו"ה [באיסור והיתר] קם נביא כמשה. אלא הענין שנבואת בלעם היה מק"נ [מקליפת נוגה] דאצילות כו'):

With this will be understood the saying of our Sages, of blessed memory, in the Midrash Rabbah at the end of Parshas Naso, end of section 14, on the verse "And there has not arisen another prophet in Israel like Moshe": "In Israel none arose, but among the nations of the world one did arise," etc., "this is Bilaam son of Beor," etc. Now, Moshe's prophecy was from Atzilus; if so, how did a prophet like Moshe arise among the nations of the world? Rather, the explanation is that Bilaam's prophecy was from kelipas nogah of Atzilus, etc.)

23 ד ועפ"ז [ועל פי זה] יובן ג"כ מש"ל [מה שכתוב לעיל] בשם הזהר וע"ח [ועץ חיים] שבהסתלקות אור אבא מז"א הוא סיבת התהוות הנגע,

**4. According to this, what was said above in the name of the Zohar and Etz Chaim will also be understood: that the withdrawal of the light of Abba from Z'eir Anpin (the emotive attributes) is the cause of the coming into being of the affliction.**

והענין כי התלבשות אור א"ס הוא בחכמה דוקא כמ"ש בספ"ב [בספר של בינונים] פרק ל"ה בהג"ה [בהגהה] ולכן כדי שיהי' [שיהיה] התכללות גמור בז"א הוא ע"י גילוי אור אבא

**The explanation is this: the Infinite Light (Or Ein Sof) is enclothed specifically in Chochmah (wisdom), as is written in Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter 35, in the gloss; therefore, for there to be complete inter-inclusion in Z'eir Anpin, this comes about through the revelation of the light of Abba.**

(והגם שהוא ע"י תפארת היינו כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] גבי קדוש דיוצר דפי' שת"ת [שתפארת] הנק' וי"ו עולה ומקבל הארה מחכמה עילאה הנק' קדש ועי"ז נק' קדוש. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י [בני ישראל] בפ' אמור.

(And although it comes about through Tiferes, this is as is written in Pri Etz Chaim concerning the kadosh of the Yotzer blessing: the meaning is that Tiferes, which is called vav, ascends and receives a radiance from Supernal Chochmah, which is called kodesh, and through this it is called kadosh. See what is written on this in the explanation of the verse "And I shall be sanctified among the children of Israel," in Parshas Emor.

והגם דלעיל אמרנו דקדוש נק' הת"ת [התפארת] ע"ש [על שם] שמקבל מבחי' כתר היינו כי אור הכתר מאיר באצי' ע"י חכמה עילאה כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] דאור א"ס מתלבש באצי' בחכמה לבדו כו')

And although we said above that Tiferes is called "holy" because it receives from the level of Keser, that is because the light of Keser shines in Atzilus through Supernal Chochmah, as is written in Etz Chaim that the Infinite Light is enclothed in Atzilus in Chochmah alone, etc.)

ולכן כאשר מאיר אור אבא שבו מלובש אור א"ס ב"ה ועי"ז נעשה ההתכללות ויחוד ע"ס [עשר ספירות] דאצי' אזי עי"ז לא תוכל קליפת נוגה דאצי' להיות לה יניקה מבחי' עור אדם העליון

Therefore, when the light of Abba shines, in which the Infinite Light, blessed be He, is enclothed, and through this the inter-inclusion and unity of the Ten Sefiros of Atzilus come about, then kelipas nogah of Atzilus cannot draw nurture from the level of the skin of the Supernal Man,

דהיינו בחי' ז"א לפי שבה אין מאיר שום הארת אור א"ס שיתכללו יחד כי שרש נוגה הוא משבה"כ [משבירת הכלים] מעולם התהו שאין בה התכללות.

that is, the level of Z'eir Anpin; since in it [nogah] no radiance of the Infinite Light shines so that [its attributes] would be included together, for the root of nogah is from the shattering of the vessels of the World of Tohu, in which there is no inter-inclusion.

אמנם בהסתלקות אור אבא מז"א ואזי לא יש בחי' התכללות במדות דאצילות וכנ"ל שעיקר ההתכללות הוא ע"י הארת אור א"ס שמאיר ע"י החכמה.

However, when the light of Abba withdraws from Z'eir Anpin, then there is no inter-inclusion in the attributes of Atzilus, as mentioned above, for inter-inclusion comes chiefly through the radiance of the Infinite Light that shines through Chochmah.

24 ואזי מחמת שאין בה התכללות זו אזי יוכל להיות יניקה לק"נ [לקליפת נוגה] דאצי' מעור המל' או מז"א. וזהו ענין הנגע שהוא מה שיונקים ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות יניקה מעור זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצילות.

And then, because this inter-inclusion is not there, kelipas nogah (the glowing husk) of Atzilus can draw nurture from the skin of Malchus or of Z'eir Anpin. This is the matter of the affliction: that kelipas nogah of Atzilus draws nurture from the skin of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus.

ולכן התיקון לזה הוא והובא אל הכהן שהוא המשכת אור אבא שהוא דוחה החיצונים והיינו שלא יהיה יניקת הקליפות רק משערות דנוק' [דנוקבא] ולא מהעור עצמו.

Therefore the remedy for this is "and he shall be brought to the kohen," which is the drawing down of the light of Abba, which repels the external forces, so that the kelipos draw nurture only from the hairs of Nukva and not from the skin itself.

25 והנה הנגע הוא בהרת לבנה ועד"מ למטה באדם הוא ענין הסתלקות הדם מאותו מקום כי הדם הוא הנפש.

Now, the affliction is a white baheres. By way of analogy, below, in a person, it is the withdrawal of the blood from that place, for "the blood is the soul."

ועמ"ש בביאור בשעה שהקדימו נעשה ובד"ה לסוסתי וכך למעלה בחי' החכמה תחיה והוא בחי' אדם א' דם ובהסתלקות אור אבא הוא ענין הסתלקות בחי' והחכמה תחי' מאותו בחי' עור.

See what is written in the explanation of "When they put 'we will do' first," and in the discourse beginning "To My mare." So too above, [there is] the level of "Chochmah gives life," and this is the level of Adam, alef [and] dam ("blood"); and the withdrawal of the light of Abba is the withdrawal of the level of "and Chochmah gives life" from that level of skin.

וזהו ענין הבהרת ועמ"ש מזה ג"כ סד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] שהבהרת הוא ענין שמעכב ההשפעה והמשכת החיות וע' במא"א [במאורי אור] אות ב' ס"ח.

And this is the matter of the baheres. See what is written on this also at the end of the discourse beginning "On the eighth day, Atzeres": that the baheres is what holds back the flow of influence and the drawing down of life-force. And see Me'orei Or, the letter beis, section 8.

ואח"כ כשיש שער לבן יונקי' [יונקים] ק"נ [קליפת נוגה] מהעור ע"י השער לבן כו' ולכן צריך הסגר (ופי' וענין עור יובן ע"ד שנת' [שנתבאר] למעלה בענין פי' קשר של תפילין למעלה שהוא מבחי' עור כו'.

Afterwards, when there is white hair, kelipas nogah draws nurture from the skin through the white hair, etc., and therefore quarantine is needed. (The meaning and matter of "skin" will be understood in the way explained above on the meaning of the knot of the tefillin above, which is from the level of skin, etc.

ועד"ז יובן גם כאן פי' וענין יניקת ק"נ [קליפת נוגה] דאצילות מעור דז"א.

In the same way, here too will be understood the meaning and matter of kelipas nogah of Atzilus drawing nurture from the skin of Z'eir Anpin.

ועיין בע"ח [בעץ חיים] בדרוש הנגעים שם ולכן תמורת ג' אורות אשר יוצאין ומתקנין את לאה ורחל כו' ואל תתמה בזה כי הנגע אינו טומאה בעצמה רק בחי' דינא קשיא כו' ע"ש והיינו שמהנגע נמשך אח"כ יניקה לק"נ [לקליפת נוגה] דאצילות כו' וזהו הטומאה כשמטמאים הנגע ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ס"פ תזריע).

And see Etz Chaim, in the discourse on the afflictions, there: "And therefore, in place of three lights that go out and rectify Leah and Rachel," etc.; "and do not wonder at this, for the affliction is not impurity in itself, but only a level of harsh judgment," etc.; see there. That is: from the affliction nurture is afterwards drawn for kelipas nogah of Atzilus, etc., and this is the impurity when the affliction is pronounced impure. And see the Ramaz at the end of Parshas Tazria.)

ובזה יובן ענין אם שער לבן קודם לבהרת טהור כי כך הוא הדבר שיש יניקה לק"נ [לקליפת נוגה] דאצי' משערות דנוק' [דנוקבא]

With this, the matter of "if the white hair preceded the baheres, it is pure" will be understood. For this is how things are: kelipas nogah of Atzilus does draw nurture from the hairs of Nukva,

כי מאחר שהקב"ה ברא אותן ממילא מוכרח להיות להם יניקה והיינו מבחי' השפעה אחרונה דאצי'.

for since the Holy One, blessed be He, created them, they must necessarily have nurture, namely from the last flow of influence of Atzilus,

דהיינו בחי' שערות שהן גדילי' [גדילים] מהעור והשערות הוא בחי' היותר אחרונה ולמטה מטה מהעור שהרי מהעור יצא דם ע"י נקב

that is, the level of hairs, which grow from the skin. The hairs are the very last level, lower even than the skin; for from the skin blood comes out through a puncture

(וא"כ מלובש בו עצמיות האור והחיות מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] המלובש בהדם ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' וירא גבי ענין הדפק כו') משא"כ השערות

(and if so, the very essence of the light and life-force from the level of Supernal Chochmah, which is enclothed in the blood, is enclothed in it; and see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Vayera, on the matter of the pulse, etc.), which is not so with the hairs.

ולכן מהשערות ניתן להם יניקה וכיון ששער לבן קדמה לבהרת אין להם יניקה בהעור רק מהשערות ולכן הוא טהור.

Therefore they are given nurture from the hairs; and since the white hair came before the baheres, they have no nurture in the skin, only from the hairs, and therefore it is pure.

אבל אם בהרת קדמה לשער לבן היינו שיש יניקה לנוגה דאצי' מעור הנוק' [הנוקבא] כי תרגום צרעת סגירו. סגירו דנהורא שהן מוחין דאבא שלא נתגלו בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא].

But if the baheres came before the white hair, this means that nogah of Atzilus has nurture from the skin of Nukva; for the Targum of tzara'as is segiru: "the closing of the light," which is the mochin of Abba that have not been revealed in Z'eir Anpin and Nukva.

26 וזהו ענין הבהרת שהיא המעכבת סיבוב והילוך והתפשטות הנפש והחיות במקום זה. וברוחניות למעלה זהו ענין עיכוב ומניעת התגלות המוחין דאבא כו' וכן ענין כל הד' מראות נגעים.

This is the matter of the baheres: it holds back the circulation, flow and spreading of the soul and the life-force in that place. And spiritually, above, this is the holding back and prevention of the revelation of the intellect (mochin) of Abba, etc.; and so with all four appearances of afflictions.

ולכן כשהבהרת קדמה לשער לבן אזי יונק ק"נ [קליפת נוגה] דאצי' מעצמיות עור הנוק' [הנוקבא] ע"י השער לבן כו' שהיניקה נק' ע"ש [על שם] שער לבן

Therefore, when the baheres preceded the white hair, kelipas nogah (the glowing husk) of Atzilus draws nurture from the very essence of the skin of Nukva through the white hair, etc., the nurture being named after the white hair

(כי זה לעומ"ז [לעומת זה] עשה וכנודע מענין לבן ויעקב שיש לובן העליון בקדושה בגדי לבן ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא. ולעומת זה ג"כ לבן דקליפה כו' וכמ"ש בפרדס ש"ג פ"ז [פרק ז] וכמ"ש ג"כ במ"א ע"פ עד הגל כו')

(for "He made one opposite the other," as is known from the matter of Lavan and Yaakov: there is the supernal whiteness in holiness, the white garments and "the hair of His head like clean wool," and opposite it there is also the "white" (lavan) of kelipah, etc.; as is written in the Pardes, Shaar 3, chapter 7, and as is also explained elsewhere on the verse "The mound is witness," etc.).

והנה מק"נ [מקליפת נוגה] דאצי' נמשך אח"כ גם בעשיי' [בעשייה] ששם הם עומקי' [עומקים] הקליפות. ולכן אם בהרת קודמת לשער לבן הוא טמא וצריך תיקון ע"י הסגר כו'.

Now, from kelipas nogah of Atzilus [nurture] is afterwards drawn also into Asiyah, where the depths of the kelipos are. Therefore, if the baheres preceded the white hair, it is impure and requires rectification through quarantine, etc.

ספק קוב"ה [קודשא בריך הוא] אמר טהור. וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא. כי ע"פ ההשגה של המתיבתא הרי כך הוא דין תורה דכל ספיקא דאורייתא לחומרא.

[In a case of] doubt, "the Holy One, blessed be He, said, 'Pure,' and the whole Academy of the Firmament said, 'Impure.'" For according to the comprehension of the Academy, this is the law of the Torah: every doubt in a Torah law is [resolved] stringently.

אבל הקב"ה אמר טהור היינו שכאן אין מטמא אא"כ [אלא אם כן] ודאי הבהרת קדמה אבל אם הוא ספק שאין נודע לנו אם הבהרת קדמה טהור הוא.

But the Holy One, blessed be He, said, "Pure": that is, here it does not make impure unless the baheres certainly came first; but if it is a doubt, and it is not known to us whether the baheres came first, it is pure.

אף שיוכל להיות שהבהרת קדמה מ"מ כאן הוא גזה"כ [גזירת הכתוב] שכל שהוא ספק אצלנו ולא נודע לנו שהבהרת קדמה אינו טמא.

Even though it may be that the baheres came first, nevertheless here it is a decree of Scripture that whatever is a doubt to us, where it is not known to us that the baheres came first, is not impure.

והיינו או משום שכל שלא נודע שהבהרת קדמה אין נמשך להם יניקה יותר מהראוי או שלא יהיה מיניקה זו התעוררות דינים

This is either because, as long as it is not known that the baheres came first, no more nurture than is proper is drawn to them, or because no arousal of judgments will come from this nurture.

(ויש למצוא קצת טעם לזה בהא דבידיעה תליא מילתא בספק זה שבטומאת צרעת, והוא ע"פ מ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] ס"פ תזריע וז"ל [וזה לשונו] והבן ענין גדול שאין טומאת הצרעת ככל שאר טומאות שזו אין טומאתה נודעת ולא מטמאה עד שיבוא הכהן כנודע כו' עכ"ל [עד כאן לשונו].

(Some reason can be found for this, that in this doubt concerning the impurity of tzara'as the matter depends on knowledge, based on what the Ramaz writes at the end of Parshas Tazria. These are his words: "Understand a great matter: the impurity of tzara'as is not like all other impurities, for its impurity is not known, and it does not make impure, until the kohen comes, as is known," etc. End of quotation.

וע"ש הטעם ע"פ הע"ח [העץ חיים]. וא"כ הרי אפי' [אפילו] בצרעת שהיא ראויה להיות ודאי טמא עכ"ז [עם כל זה] גזה"כ [גזירת הכתוב] הוא שאינה מטמא עד שיבוא הכהן ויוודע טומאתה מהכהן כו',

See there the reason, according to Etz Chaim. If so, even with tzara'as that is fit to be certainly impure, it is nevertheless a decree of Scripture that it does not make impure until the kohen comes and its impurity becomes known from the kohen, etc.;

לכן שפיר י"ל [יש לומר] הטעם דספק זה טהור משום דכל שהוא ספק ולא נודע שהבהרת קדמה טהור), וכה"ג [וכהאי גוונא] הוא ענין ספק ממזר דארז"ל [דאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ממזר ודאי לא יבא אבל ספק ממזר כשר מדאורייתא לבוא בקהל:

therefore it may well be said that the reason this doubt is pure is that whatever is a doubt, where it is not known that the baheres came first, is pure.) And similar to this is the matter of a doubtful mamzer, as our Sages, of blessed memory, said: a certain mamzer may not enter [the congregation], but a doubtful mamzer is fit by Torah law to enter the congregation.

27 ה אך להבין הענין שהמתיבתא דרקיעא אע"פ [אף על פי] שזכו לגילוי זה דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אמר טהור. עכ"ז [עם כל זה] הטעם לא ידעו עד שאמרו מאן נוכח כו'.

5. But we must understand: although the Academy of the Firmament merited this revelation, that the Holy One, blessed be He, said "Pure," they nevertheless did not know the reason, so that they said, "Who will decide?" etc.

והענין כי הנה מבואר למעלה כי התנאים ואמוראים היו תורתם אומנתם הכל להמשיך מכתר עליון מלמעלה למטה מבחי' סוכ"ע לבחי' מלי' שהוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

The explanation is this. It was explained above that for the Tannaim and Amoraim, whose Torah was their occupation, it was all to draw down from the Supernal Keser (Crown), from above to below, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) to the level of Malchus (sovereignty), which is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin).

והנה בחי׳ סוכ״ע א״א שיאיר בהכלי בהתגלות ממש בהשגה אפילו בג״ע [בגן עדן] עד תח״ה [תחיית המתים] (וכמ״ש באגה״ק [באגרת הקודש] ד״ה נודע דבאתעדל״ת [דבאתערותא דלתתא] כו׳ ע״ש), רק הארתו מאיר בהעלם

Now, the level of sovev kol almin cannot shine in the vessel in actual revelation, in comprehension, even in Gan Eden, until the Resurrection of the Dead (as is written in Iggeres HaKodesh, in the section beginning "It is known that through an arousal from below," etc.; see there); only its radiance shines in concealment,

כי מחמת שהאור פנימי והאור מקיף הם דבקים יחד זה עם זה לכן הארה מן המקיף זורח בפנימי בהעלם וכמש״ל [וכמה שכתוב לעיל]

for since the inner light and the encompassing light are joined together with each other, a radiance from the encompassing [light] shines into the inner [light] in concealment, as was written above

(ועמ״ש בביאור ע״פ יביאו לבוש מלכות בענין שהמקיף מצחצח חצי הכלי כו׳. ועי׳ [ועיין] בפע״ח [בפרי עץ חיים] בשער השבת פי״ב בענין סכך הסוכה שצ״ל לכתחלה בענין שיהיו כוכבים נראים מתוכו שהם ניצוצי החסדים המאירים ממקומם דרך הנקבים כו׳

(see what is written in the explanation of the verse "Let them bring a royal garment," on how the encompassing [light] burnishes half of the vessel, etc. And see Pri Etz Chaim, Shaar HaShabbos, chapter 12, on the covering (sechach) of the sukkah, which ideally should be such that stars are visible through it: these are sparks of the chasadim (kindnesses) that shine from their place through the openings, etc.;

והסכך הוא בחי׳ מקיפים כנודע אלא שמ״מ הארת המקיף מאיר בהא״פ [בהאור פנימי] וזהו ענין הנקבים כו׳ ועמ״ש באגה״ק [באגרת הקודש] ע״פ וילבש צדקה כשריון) וידוע כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

and the sechach is the level of the encompassing lights, as is known, but the radiance of the encompassing [light] nevertheless shines into the inner light, and this is the matter of the openings, etc. And see what is written in Iggeres HaKodesh on the verse "And He donned tzedakah like armor.") Now, it is known that "today [is] to do them, and tomorrow to receive their reward."

ולכן בג״ע [בגן עדן] כשלמדו התורה שם ע״ד קיבול שכר הנה עם היות כי אע״פ [אף על פי] שאור המתגלה בג״ע [בגן עדן] הוא מבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין].

Therefore in Gan Eden, when they learned the Torah there by way of receiving reward, then, although the light revealed in Gan Eden is from the level of memalei kol almin,

אעפ"כ [אף על פי כן] מחמת שהא"מ [שהאור מקיף] שהוא סוכ"ע זורח בהא"פ [בהאור פנימי] לכן ראו אור הזורח מסוכ"ע והיינו קוב"ה [קודשא בריך הוא] אומר טהור.

nevertheless, because the encompassing light, which is sovev kol almin, shines into the inner light, they saw the light shining from sovev kol almin; and this is "the Holy One, blessed be He, says, 'Pure.'"

28 וכנ"ל שקדוש הוא בחי' כתר סוכ"ע אשר ע"פ הארת הכתר והחכמה שמאיר בג"ע [בגן עדן] דין הוא שספק זה טהור

As mentioned above, "holy" is the level of Keser (the Crown), sovev kol almin; and according to the radiance of Keser and Chochmah that shines in Gan Eden, the law is that this doubt is pure.

אכן לא השיגו רק גילוי הרצון שכך טהור אבל האור והפנימי' [והפנימיות / והפנימית] והטעם של הרצון מדוע ספק זה הוא טהור לא השיגו.

However, they comprehended only the revelation of the will, that it is pure; but the light, the inner dimension and the reason of the will, why this doubt is pure, they did not comprehend.

והיינו מחמת כי התגלות הנ"ל הוא מבחי' מקיף וסוכ"ע שאינו זורח בהא"פ [בהאור פנימי] רק בהעלם ולא בהתגלות ממש

That is because this revelation is from the level of the encompassing [light] and sovev kol almin, which shines into the inner light only in concealment, and not in actual revelation

(ולכן השיגו הפסק דין שספק זה טהור אכן הטעם שהוא הפנימיות לא השיגו וכמו ע"ד גולגלת' [גולגלתא] דחפיא על מוחא.

(and therefore they comprehended the ruling that this doubt is pure, but the reason, which is the inner dimension, they did not comprehend; as in the manner of "the skull (Gulgalta) that covers the brain."

שמו"ס [שמוחא סתימאה] שהוא פנימי' [פנימיות / פנימית] הכתר לא יכול לבא בגילוי כלל עד לע"ל [לעתיד לבוא] שיתגלו טעמי תורה והגילוי שבתורה שלפנינו הוא מבחי' גלגלתא שהוא הרצון בחי' חיצוניות כו' אלא שזהו בהיום לעשותם

For the hidden brain (Mocha Stima'ah), which is the inner dimension of Keser, cannot come into revelation at all until the Time to Come, when the reasons of the Torah will be revealed; and the revelation in the Torah as we have it is from the level of the Gulgalta, which is the will, the level of the outer dimension (chitzoniyus), etc. But this is in "today, to do them."

אך כמ"כ [כמו כן] בג"ע [בגן עדן] הגם שהוא בחי' לקבל שכרם אבל להיות ששם הגילוי מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ומבחינת סוכ"ע אינו מאיר כ"א בבחי' העלם מה שהמקיף זורח הארה בא"פ [באור פנימי].

So too in Gan Eden: although it is the level of "to receive their reward," since the revelation there is from the level of memalei kol almin, and from the level of sovev kol almin there shines only, in concealment, the radiance that the encompassing [light] shines into the inner light,

לכן ענין גילוי זה שאינו גילוי גמור היינו ע"ד הגילוי מבחי' גלגלתא דחפיא על מו"ס [מוחא סתימאה] שידעו הפסק דין שכך טהור והטעם שמבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] לא השיגו כלל)

therefore this revelation, which is not a complete revelation, is like the revelation from the level of the Gulgalta that covers the Mocha Stima'ah: they knew the ruling that it is pure, but the reason, which is from the level of the Mocha Stima'ah, they did not comprehend at all.)

**ואדרבה ע"פ ההשגה שבמתיבתא דרקיעא שהוא מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כנ"ל שהרקיע הוא מבחי' בינה כו'. הנה ע"פ השגה זו אמרו כלהו טמא כדין ספיקא דאורייתא לחומרא.**

**On the contrary: according to the comprehension in the Academy of the Firmament, which is from the level of memalei kol almin, as mentioned above, for the firmament is from the level of Binah (understanding), etc., according to this comprehension they all said "impure," in accordance with the law that a doubt in a Torah law is [resolved] stringently.**

**אמרו מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רב"נ [רבה בר נחמני] אני יחיד בנגעים כו' ולכן ידע הדין על מקורו.**

**They said, "Who will decide? Rabbah bar Nachmani will decide," for Rabbah bar Nachmani said, "I am unique in [the laws of] leprous afflictions," etc.; and therefore he knew the law at its source.**

**29 ומצא פסוק ודרש שגם בתורה כתוב שאין טמא אא"כ [אלא אם כן] ודאי בהרת קדמה אבל ספיקו טהור.**

**And he found a verse and expounded it: that it is also written in the Torah that it is not impure unless the baheres certainly came first, but a doubtful case of it is pure.**

**משא"כ לפי השגת המתיבתא דרקיעא לא מצאו זה בתורה שיהיה ספיקו טהור רק ששמעו ע"ד קיבול שכר בג"ע [בגן עדן] שקוב"ה [שקודשא בריך הוא] אמר טהור.**

**Whereas according to the comprehension of the Academy of the Firmament, they did not find this in the Torah, that a doubtful case of it should be pure; they only heard, by way of receiving reward in Gan Eden, that the Holy One, blessed be He, said, "Pure."**

אבל לפי השגתם בתורה נראה להם שהוא טמא והיינו לפי שהשגתם בג"ע [בגן עדן] הוא מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כו'.

But according to their comprehension of the Torah, it seemed to them that it is impure; that is because their comprehension in Gan Eden is from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), etc.

30 ועפ"ז [ועל פי זה] נראה להם שספק זה צ"ל טמא כנ"ל. ומה שלמעלה מבחי' השגה נק' עדן שע"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עין לא ראתה כו' והיא בחי' המקיף רק מ"מ מה שזורח המקיף בבחי' פנימי בהעלם זה ראו בג"ע [בגן עדן]

According to this, it seemed to them that this doubt must be impure, as mentioned above. And what is above the level of comprehension is called Eden, of which our Sages, of blessed memory, said, "No eye has seen," etc., and it is the level of the encompassing [light]; but nevertheless, what the encompassing [light] shines inwardly, in concealment, this they saw in Gan Eden;

לכן השיגו שקוב"ה [שקודשא בריך הוא] אמר טהור אבל טעם ע"ז לא השיגו כי המקיף אין זורח בהא"פ [בהאור פנימי] והכלי רק בבחי' העלם.

therefore they grasped that the Holy One, blessed be He, said "Pure," but they did not grasp the reason for it, for the encompassing [light] shines into the inner light and the vessel only in concealment.

אכן רב"נ [רבה בר נחמני] שהוא יחיד בנגעים פי' שמדרגתו הוא מבחי' הארה זו עצמה ממש מה שהמקיף זורח בהא"פ [בהאור פנימי] וע"כ נק' יחיד

But Rabbah bar Nachmani, who was "unique in nega'im": that is, his rank was from the level of this very radiance itself, what the encompassing [light] shines into the inner light; and therefore he is called "unique,"

שהוא למעלה ממדרגת שאר כל החכמים שהם מבחי' הא"פ [האור פנימי] ומה שהמקיף זורח בהא"פ [בהאור פנימי] הוא בבחי' העלם מהם,

for he is above the rank of all the other sages, who are from the level of the inner light, and for whom what the encompassing [light] shines into the inner light is hidden;

אבל רב"נ [רבה בר נחמני] הוא עצמו מבחי' הארה זו דהא"מ [דהאור מקיף] מה שזורח בהא"פ [בהאור פנימי] כו' וע"כ מצא טעמו ממש שע"פ הדין הכתוב ומפורש בתורה צ"ל ספק זה טהור הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחלה כו'.

but Rabbah bar Nachmani is himself from the level of this radiance of the encompassing light, what shines into the inner light, etc. Therefore he found its actual reason: that according to the law written and stated explicitly in the Torah, this doubt must be pure, "since Scripture opened with purity first," etc.

(וענין בחי' זו שנשמתו הוא מהארת המקיף י"ל [יש לומר] ע"ד מ"ש ע"פ אז ישיר משה בענין מן המים משיתיהו דגבי משה דהיינו מבחי' עלמא דאתכסייא שהוא בחי' סוכ"ע משם נמשך נשמת משה

(The matter of this level, that his soul is from the radiance of the encompassing [light], may be explained along the lines of what is written on the verse "Then Moshe sang," on "for I drew him out of the water," said of Moshe: that is, from the level of the concealed world, which is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), from there the soul of Moshe was drawn;

והיינו מה שהמקיף זורח בפנימי שהרי מן המים משיתיהו ליבשה כו'. ועמ"ש ג"כ ע"פ ואלה המשפטים שמשה שרשו מבחי' עגולים ומקיפים סוכ"ע כו'.

and this is what the encompassing [light] shines into the inner, for "out of the water I drew him" onto dry land, etc. And see also what is written on the verse "And these are the ordinances," that Moshe's root is from the level of the circles and encompassing lights, sovev kol almin, etc.

ועמ"ש בפ' יתרו סד"ה מראיהם ומעשיהם בפי' ענין משה שפיר קאמרת ומשם יובן שיכול להיות בחי' המשכת ניצוץ משה ממש ברבה בר נחמני וזהו שהי' [שהיה] ג"כ יחיד בבחי' זו דהיינו שהוא מבחי' הארת המקיף כו'.)

And see what is written in Parshas Yisro, at the end of the discourse beginning "Their appearance and their deeds," on the meaning of "Moshe, you have spoken well"; and from there it will be understood that there can be a drawing of an actual spark of Moshe in Rabbah bar Nachmani, and this is why he too was "unique" in this level, namely that he was from the level of the radiance of the encompassing [light], etc.)

(ועיין מ"ש מענין עדן בביאור ענין קי"ס [קריעת ים סוף] גבי והניף ידו על הנהר). והנה לתוספת ביאור בענין קוב"ה [קודשא בריך הוא] אומר טהור י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר פ' בא דל"ו ע"ב בשעתא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אתחזי על גנתא כו' עד ולא מתפרש מעדן.

(And see what is written about Eden in the explanation of the splitting of the Sea of Reeds, on "and He shall wave His hand over the river.") Now, for further explanation of "the Holy One, blessed be He, says 'Pure,'" it may be said according to what is written in the Zohar, Parshas Bo, 36b: "When the Holy One, blessed be He, appears over the garden," etc., up to "and it does not separate from Eden."

נמצא שהתגלו' [שהתגלות] זו הוא מבחי' עדן שהוא בחי' חכמה וכתר משא"כ השגת המתיבתא דרקיעא בעצמם בג"ע [בגן עדן] הוא נמשך מבחי' בינה דאצי' שהיא בחי' רקיע העליון כו'.

It follows that this revelation is from the level of Eden, which is the level of Chochmah (wisdom) and Keser (the Crown); whereas the comprehension of the Academy of the Firmament itself in Gan Eden is drawn from the level of Binah of Atzilus, which is the level of the upper firmament, etc.

אבל בחי' הגילוי דקב"ה [דקודשא בריך הוא] אתי לאשתעשע עם צדיקייא בג"ע [בגן עדן] זהו הגילוי מלמעלה מעלה מבחי' בינה.

But the level of the revelation of "the Holy One, blessed be He, comes to delight with the righteous in Gan Eden" is a revelation from far above the level of Binah.

31 ועמ"ש ע"פ באתי לגני כו' וע"פ הזהר בפ' בראשית דכ"ז ע"ב אעשה לו עזר בענין מעלת גילוי זה דקב"ה [דקודשא בריך הוא] אתי כו'.

See what is written on the verse "I have come into My garden," etc., and on the Zohar in Parshas Bereishis, 27b, [on] "I will make him a helper," concerning the superiority of this revelation, that "the Holy One, blessed be He, comes," etc.

וזהו ג"כ כענין המבואר במ"א ע"פ ויהי קול מעל לרקיע. דפי' קול ר"ל [רוצה לומר] המשכה וגילוי מלמעלה מבחי' הרקיע והפרסא והוא מבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין].

And this is also like the matter explained elsewhere on the verse "And there was a voice from above the firmament": "voice" means a drawing-down and revelation from above the level of the firmament and the partition (parsa), and it is from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

32 וכך ענין גילוי זה היא מלמעלה משרש השגת המתיבתא דרקיע ששרש השגתם מבחי' רקיע העליון דבינה.

So too, this revelation is from above the root of the comprehension of the Academy of the Firmament, whose comprehension is rooted in the level of the upper firmament of Binah (understanding).

אבל המשכה זו מבחי' עדן זהו מעל לרקיע כו' וכ"ז [וכל זה] נמשך להם ע"י שבעסק תורתם בהיום לעשותם המשיכו ג"כ מבחי' כתר עליון מבחי' סוכ"ע ועי"ז זוכים ג"כ בגי"ע [בגן עדן] לגילוי הארה זו להיות קב"ה [קודשא בריך הוא] אתי לאשתעשעא כו'.

But this drawing-down from the level of Eden is "above the firmament," etc. And all this is drawn to them because, in their Torah study during "today, to do them," they also drew down from the level of the Supernal Keser (Crown), the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); and through this they merit in Gan Eden as well the revelation of this radiance, that "the Holy One, blessed be He, comes to delight," etc.

(ועמ"ש בד"ה כי כאשר השמים החדשים בענין ויניחהו בגי"ע [בגן עדן] לעבדה כו')

(See what is written in the discourse beginning "For as the new heavens," on "and He placed him in Gan Eden to work it," etc.)

עוי"ל [עוד יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] במ"א בד"ה צאינה וראינה בפי' שאו ידיכם קדש וברכו את הוי' כו'. וזהו שנק' הקב"ה ע"ש באריכות וברכה זו הוא ע"י עסק התורה כמ"ש בזהר ויקרא די"ג א' ולכן מברכתם יבורכו גם הם אשר לכן הקב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקייא בגי"ע [בגן עדן] כו'.

One may further explain according to what is written elsewhere, in the discourse beginning "Go out and see," on the meaning of "Lift up your hands [in] holiness (kodesh) and bless (u'varchu) Havayah," etc.: and this is why He is called "the Holy One, blessed be He"; see there at length. And this blessing comes through occupation with Torah, as is written in the Zohar, Vayikra, 13a; and therefore "from their blessing they too will be blessed," which is why the Holy One, blessed be He, comes to delight with the righteous in Gan Eden, etc.

וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' כי תצא בד' רע"ח א' כ' [כתב] מתיבתא דקב"ה [דקודשא בריך הוא] הוא בבריאה ששם ג"ע [גן עדן] העליון ומתיבתא דרקיע הוא ביצירה. (ועיין בזהר בפ' בלק דר"ג ע"ב).

And see the Ramaz, Parshas Ki Seitzei, on folio 278a; he writes: the Academy of the Holy One, blessed be He, is in Beriah, where the Higher Gan Eden is, and the Academy of the Firmament is in Yetzirah. (And see the Zohar, Parshas Balak, 203b.)

והנה הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] ספ"ב [סוף פרק ב'] מהט"צ [מהלכות טומאת צרעת] פסק כהמתיבתא דספיקו טמא וכ' [וכתב] הכ"מ משום דת"ק ור' [ורבי] יהושע פליגי בזה ספ"ד [סוף פרק ד'] דנגעים והלכה כת"ק ואע"ג [ואף על גב] דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אמר טהור לא בשמים היא כו'.

Now, the Rambam, at the end of chapter 2 of the Laws of the Impurity of Tzara'as, ruled like the Academy, that a doubtful case of it is impure; and the Kesef Mishneh writes that this is because the Tanna Kamma and Rabbi Yehoshua disagree about this at the end of chapter 4 of Negaim, and the law follows the Tanna Kamma; and although the Holy One, blessed be He, said "Pure," "it is not in heaven," etc.

אמנם בהר"ש [בהרבי שמעון] ספ"ד [סוף פרק ד'] דנגעים משמע דהלי' [דהלכות / דהלכה] כר' [כרבי] יהושע משום דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אמר טהור כו' הענין י"ל [יש לומר] ע"פ מ"ש במ"א בענין שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] על ר"מ [רבי מאיר] שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים כו'

However, from Rabbeinu Shimshon, at the end of chapter 4 of Negaim, it is implied that the law follows Rabbi Yehoshua, because the Holy One, blessed be He, said "Pure," etc. The explanation may be given according to what is written elsewhere concerning what our Sages, of blessed memory, said about Rabbi Meir, that he would say of the impure, "pure," and show a face (panim) for it, etc.;

כי החכמה היא נמשכת מלמעלה דרך שערות שהם י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] זקן שקנה חכמה. שרש י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם והשערות הם צמצומים.

for wisdom is drawn from above through hairs, which are the thirteen tikkunim of the beard: zaken, "one who has acquired wisdom," the root of the thirteen principles by which the Torah is expounded; and the hairs are contractions (tzimtzumim).

אבל כשהחכמה היא בכתר שם היא בהרחבה גדולה בחי' א"ס וזהו ענין ומראה לו פנים שהי' [שהיה] מאיר וממשיך מבחי' הפנים דא"א שהוא פנוי משערות ולמעלה מבחי' הצמצומים (ועמ"ש מזה באריכות בביאור ע"פ אלה מסעי).

But when wisdom is in Keser, there it is in great expansiveness, the level of the Infinite (Ein Sof); and this is the meaning of "and show a face for it": he would shine and draw down from the level of the Face (panim) of Arich Anpin, which is free of hairs and above the level of the contractions (and see what is written about this at length in the explanation of the verse "These are the journeys").

ע"כ היה יכול לומר גם על הטמא טהור כו' וזה היה ענין ר"מ [רבי מאיר].

Therefore he was able to say even of the impure, "pure," etc., and this was the matter of Rabbi Meir.

אבל רוב החכמים שבדורו לא היו משיגים התורה רק כמו שכבר נמשכה בחכמה דאצי' המקבלת ע"י שערות י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] וזהו נובלות חכמה שלמעלה תורה כו' וכמ"ש בביאור ע"פ תורה צוה לנו משה.

But most of the sages of his generation comprehended the Torah only as it had already been drawn into Chochmah of Atzilus, which receives through the hairs of the thirteen tikkunim of the beard; and this is [the meaning of] "the unripe fruit of the supernal wisdom is Torah," etc., as is explained in the explanation of the verse "Moshe commanded us the Torah."

33 ולכן לא קבעו הלכה כמותו כי אחרי רבים להטות ועיין במדרש תלים ע"פ אמרות ה' כו' מזוקק שבעתים כו'

Therefore they did not fix the law in accordance with him, for "follow the majority to decide"; and see the Midrash on Tehillim, on the verse "The words of Havayah," etc., "refined sevenfold," etc.

וזהו ענין לא בשמים היא כי שמים הם מקיפים דחיה ויחידה. והתורה כבר נמשכה מהמקיפים לתוך א"פ [אור פנימי] במדות דאצילות.

And this is the meaning of "it is not in heaven": for "heaven" is the encompassing levels of chayah and yechidah, and the Torah has already been drawn down from the encompassing levels into the inner light, in the attributes of the World of Atzilus (Emanation).

ועפ"ז [ועל פי זה] יש לפרש דעת הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] דפסק כת"ק. כי רבה שהיה יחיד בנגעים ואהלות היינו מבחי' המקיף דחיה יחידה. ואעפ"כ [ואף על פי כן] אחרי רבים להטות

According to this, the view of the Rambam, who ruled like the Tanna Kamma, may be explained: Rabbah, who was "unique in nega'im and ohalos," was from the level of the encompassing [light] of chayah [and] yechidah; and nevertheless, "follow the majority to decide."

ומ"מ באמת י"ל [יש לומר] דהכא שאני דאין זה דומה להא דאחרי רבים להטות דהיינו דוקא בפלוגתא דחכמי המשנה זע"ז [זה עם זה / זה על זה] אבל הכא שאני דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] אומר טהור כו':

Yet in truth it can be said that here it is different: this is not comparable to "follow the majority to decide," which applies only to a dispute of the sages of the Mishnah with one another; but here it is different, for the Holy One, blessed be He, says "Pure," etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS METZORA • MAAMAR 1

# זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו'

"This shall be the law (torah) of the metzora on the day of his purification"

1 זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו'. הנה מבואר בע"ח [בעץ חיים] של"ז פ"ז [פרק ז'] שסיבת הנגעים הוא מחמת הסתלקות אור החכמה כי מצורע חשוב כמת וכתיב ימותו ולא בחכמה כו' ע"ש.

"This shall be the law (torah) of the metzora on the day of his purification," etc. Now, it is explained in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 37, chapter 7, that the cause of the nega'im (afflictions) is the withdrawal of the light of Chochmah (wisdom); for a metzora is considered like one who is dead, and it is written, "They die, and not with wisdom," etc.; see there.

2 ולהבין זה קצת צ"ל ענין מוחין דאימא ומוחין דאבא, כי הנה מוחין דאימא הוא כמ"ש אם הבנים שמחה שע"י ההתבוננות נולד האהבה והשמחה ורשפי אש והוא בחי' הרצוא להסתלק וליכלל בעצמותו ית'.

To understand this somewhat, we need [to explain] the matter of the intellect (mochin) of Imma and the intellect of Abba. For the intellect of Imma is as it is written, "The mother of the children is joyful": through contemplation are born the love and the joy and the flashes of fire, and this is the level of ratzo (running forth), to depart and be absorbed into His essence, may He be blessed.

אך יש עוד בחי' שלמעלה מהאהבה ברשפי אש דהיינו מוחין דאבא שאור א"ס ב"ה שורה בח"ע [בחכמה עילאה] וע"י נמשך הביטול עד שאין בו כח ויכולת להגביה א"ע [את עצמו] בבחי' רצוא שהוא בחי' יש מי שאוהב,

But there is yet another level, which is above the love in flashes of fire, namely, the intellect of Abba: that the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, rests in the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), and through this self-nullification (bittul) is drawn down, to the point that one has no strength or ability to lift himself up in the mode of ratzo, which is the level in which there is (yesh) someone who loves.

וזהו ענין ההשתחוואות שבשמונה עשרה וכמ״ש מזה בדוכתי טובא ועמ״ש ע״פ כאשר השמים החדשים וע״פ וכל העם רואים את הקולות וע״פ זאת חוקת התורה ובד״ה ועבד הלוי הוא ובד״ה מצה זו כו׳

And this is the matter of the bowings in the Shemoneh Esreh, as is explained on this in many places. And see what is written on the verse "As the new heavens," and on the verse "And all the people saw the sounds," and on the verse "This is the statute of the Torah," and in the discourse beginning "And the Levite, he shall serve," and in the discourse beginning "This matzah," etc.,

ובד״ה צאינה וראינה בענין ויין ישמח כו׳ להצהיל פנים משמן וע״פ כי תבואו אל ארץ מושבותיכם כו׳ בפ׳ נסכים.

and in the discourse beginning "Go forth and see," on the matter of "And wine gladdens," etc., "to make the face shine from oil"; and on the verse "When you come into the land of your dwellings," etc., in the passage on the libations.

3 וזהו אם רץ לבך שוב לאחד. כי ע״י הביטול דמוחין דאבא נמשך בחי׳ שוב והוא המשכת אלהות למטה. ולהמשכה זו צ״ל הרחבת הכלים והן אותיות התשב״כ [התורה שבכתב] ותשבע״פ [ותורה שבעל פה].

And this is [the meaning of] "If your heart runs, return to the One." For through the self-nullification (bittul) of the intellect (mochin) of Abba, the level of shov (returning) is drawn forth, and this is the drawing down of G-dliness below. And for this drawing down there must be an expansion of the vessels, and these are the letters of the Written Torah and the Oral Torah.

וז״ש [וזהו שכתוב] בע״ח [בעץ חיים] שער לאה ורחל פ״ז [פרק ז׳] וז״ל [וזה לשונו] וזכור כלל זה שאין נעשה בי׳ פרצופים אלו לאה ורחל כאן אלא אחר התגלות מוחין דאבא בז״א עכ״ל [עד כאן לשונו],

And this is what is written in Etz Chaim, Sha'ar Leah v'Rachel (the Gate of Leah and Rachel), chapter 7; these are its words: "And remember this rule: that these two partzufim (configurations), Leah and Rachel, are not formed here except after the revelation of the intellect of Abba in Z'eir Anpin (the emotive attributes)," end of quote.

כי לאה היא אותיות המחשבה והיא בחי׳ תשב״כ [תורה שבכתב] כי ס״ר אותיות התורה היינו אותיות המחשבה כמ״ש במ״א ע״פ את שבתותי תשמרו.

For Leah is the letters of thought, and she is the level of the Written Torah; for the six hundred thousand letters of the Torah are the letters of thought, as is explained elsewhere on the verse "You shall keep My Shabbosos."

4 ורחל היא אותיות הדבור תשבע"פ [תורה שבעל פה]. ולכן התהוות ב' בחי' אלו נמשך ע"י התגלות מוחין דאבא דייקא

And Rachel is the letters of speech, the Oral Torah. Therefore the coming into being of these two levels is drawn forth specifically through the revelation of the intellect (mochin) of Abba,

שהוא הביטול שמזה נמשך השוב והוא ההמשכה בבחי' כלים ואותיות כו' משא"כ מבחי' מוחין דאימא שמהם נמשך הרצוא שהוא אדרבה ההסתלקות מהכלים והאותיות.

which is the self-nullification (bittul) from which the shov is drawn forth, and that is the drawing down in the level of vessels and letters, etc.; which is not so with the level of the intellect of Imma, from which the ratzo is drawn forth, and that is, on the contrary, the withdrawal from the vessels and the letters.

ועיין מ"ש בד"ה וייצר את האדם בפ' בראשית איך שהאותיות נמשכים דייקא מח"ע [מחכמה עילאה] שלמעלה מהבינה ע"ש באריכות.

And see what is written in the discourse beginning "And He formed the man," in Parshas Bereishis, how the letters are drawn forth specifically from the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), which is above Binah (understanding); see there at length.

5 ולכן מחמת הסתלקות מוחין דאבא שזהו ענין צרעת דתרגומו סגירו מזה נסתעף שאין נבנים פרצופי לאה ורחל ויוצאים תמורתם הנגעים שאת נגד לאה כו'

Therefore, because of the withdrawal of the intellect (mochin) of Abba, which is the matter of tzaraas, which the Targum renders segiru ("closure"), from this it follows that the partzufim (configurations) of Leah and Rachel are not built, and in their stead come forth the nega'im: se'es corresponding to Leah, etc.;

דהיינו מחמת שאין נמשך בחי' שוב בכלים ואותיות דקדושה אזי מבחי' הרצוא לבד יוכל להסתעף יניקת החיצונים

that is, because the level of shov is not drawn down into the vessels and letters of holiness, then from the level of ratzo alone the nurture of the external forces can branch out,

כמו שאחר ההתלהבות בתפלה אם אינו עוסק בתורה יוכל להתהוות מההתלהבות בחי' דינים קפידא וכעס ומזה נסתעף ג"כ יש וגסות כו' או תאוות רעות.

just as after the fervor in prayer, if one does not occupy himself with Torah, there can come into being from the fervor the level of severities (dinim): irritability and anger; and from this there also branch out a sense of self (yesh) and haughtiness, etc., or evil desires.

[וז"ש [וזהו שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שם שאת כנגד לאה ספחת בהרת כנגד רחל כי לאה יש לה אור אחד ורחל ב' והם ג' אלפין כו'

(And this is what is written in Etz Chaim there: se'es corresponds to Leah, sapachas [and] baheres correspond to Rachel; for Leah has one light and Rachel two, and these are the three alefs, etc.

והענין כי לאה היא בחי' מחשבה ורחל היא בחי' דיבור וגם בחי' מעשה עשייה שבאצילות היא המל' ועמ"ש בפ' שלח בענין דור המדבר כו' מענין לאה ורחל

The explanation is that Leah is the level of thought, and Rachel is the level of speech and also the level of action; [for] the Asiyah (Action) that is in the World of Atzilus (Emanation) is Malchus (sovereignty). And see what is written in Parshas Shelach on the matter of the generation of the wilderness, etc., regarding Leah and Rachel.

והם ג' לבושים מדומ"ע [מדבור ומעשה] ונמשכים ממוחין דאבא וזהו ענין האלפין שהאל"ף הוא יו"ד וי"ו יו"ד (כמ"ש בד"ה מראיהם ומעשיהם ובד"ה להבין ביאור ענין האבות כו' ע"ש).

And these are the three garments, thought, speech and action, and they are drawn from the intellect of Abba; and this is the matter of the alefs, for the alef is a yud, a vav and a yud (as is explained in the discourse beginning "Their appearance and their workings," and in the discourse beginning "To understand the explanation of the matter of the Patriarchs," etc.; see there).

ובהסתלקות אור אבא יוצאין תמורתן הנגעים אותיות שמהם נמשך יניקה לחיצונים]. **וזהו ענין מצורע מוציא שם רע וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שלאה ורחל נק' שם**

And when the light of Abba withdraws, there come forth in their stead the nega'im, letters from which nurture is drawn to the external forces.) **And this is the matter of "metzora: one who brings out a bad name (motzi shem ra)"; and as is written in Etz Chaim, that Leah and Rachel are called shem ("name"),**

והיינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה והם בחי' שם טוב.

that is, as our Sages, of blessed memory, said, "The whole Torah in its entirety is the names of the Holy One, blessed be He"; and they are the level of a good name.

והמדבר לשון הרע שהוא הפך הטוב באותיות וכלים דקדושה. גורם שגם למעלה במקום שם טוב שהם האותיות והכלים דקדושה יצאו תמורתן אותיות הנק' שם רע דהיינו שבחי' שם ההוא ואותיות אלו הוא מקור חיות הרע

And one who speaks evil speech (lashon hara), which is the opposite of the good, in the letters and vessels of holiness, brings it about that above, too, in place of the good name, which is the letters and vessels of holiness, there come forth in their stead letters that are called a bad name; that is, that this level of name, and these letters, are the source of the life-force (chayus) of the evil,

והיינו כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמהנגעים נמשך יניקת הקליפות (ועמ"ש בד"ה לסוסתי ברכבי שפרעה העמיד תחלה סוסים נקבות כו' ע"ש).

as is written in Etz Chaim, that from the nega'im the nurture of the kelipos (husks) is drawn (and see what is written in the discourse beginning "To My mare in the chariots," that Pharaoh first set out female horses, etc.; see there).

והענין הוא ע"ד מ"ש בדור הפלגה ונעשה לנו שם ועד"ז נאמר הנפילים היו בארץ כו' אנשי השם. וכן בעדת קרח כתיב אנשי שם.

The explanation is along the lines of what is written of the generation of the Dispersion: "And let us make ourselves a name"; and in the same way it is said, "The Nefilim were on the earth," etc., "the men of the name." And so, too, of the company of Korach it is written, "men of name."

והיינו מפני שמחלוקת קרח על אהרן הוא ג"כ שלא רצה שיהיו הלוים טפלים ונכנעים לבחי' המשכת מוחין דאבא שזהו בחי' אהרן הכהן כ"א להיות הלוים דבר בפ"ע [בפני עצמו]

That is because Korach's dispute against Aharon was also that he did not want the Levites to be subordinate and submissive to the level of the drawing down of the intellect of Abba, which is the level of Aharon the kohen, but rather [wanted] the Levites to be a thing by themselves,

שהוא להיות בבחי' רצוא לבד וכמ"ש בזהר ר"פ קרח שמאלא אתכליל תדיר בימינא קרח בעי לאחלפא כו',

which is to be in the level of ratzo alone; as is written in the Zohar at the beginning of Parshas Korach: "The left is always included in the right; Korach sought to exchange," etc.;

ומזה נמשך יניקת הקליפות הנק׳ שם רע וכמ״ש ברבה פ׳ בראשית ס״פ כ״ו נאמר כאן אנשי השם ונאמר להלן קראי מועד אנשי שם כו׳.

and from this is drawn the nurture of the kelipos, which are called a bad name. And as is written in Midrash Rabbah on Parshas Bereishis, at the end of section 26: "It says here, 'the men of the name,' and it says there, 'those called to the assembly, men of name,'" etc.

וגם מלשון שם וכמ״ש קראו שם פרעה כו׳ וזהו ושם ימותו. ומצורע חשוב כמת. ועמ״ש מענין שם בד״ה חוקת התורה:

And also from the sense of sham ("there"), as it is written, "They called there (sham): Pharaoh…," etc., and this is "and there (sham) they shall die." And a metzora is considered like one who is dead. And see what is written on the matter of shem in the discourse beginning "The statute of the Torah."

6 ב והנה התיקון של הנגעים ורפואתן הוא ע״י והובא אל הכהן. כי הכהן הוא הממשיך אור אבא וכמ״ש ע״פ בהעלותך את הנרות וע״ש בענין שלך גדול משלהם כו׳

2. Now, the rectification of the nega'im and their healing is through "And he shall be brought to the kohen." For the kohen is the one who draws down the light of Abba, as is explained on the verse "When you raise up the lamps"; and see there on the matter of "Yours is greater than theirs," etc.

וע״י המשכת מוחין דאבא בז״א אזי יסוד אבא בוקע יסוד אימא והוא המשכת בחי׳ השוב.

And through the drawing down of the intellect (mochin) of Abba into Z'eir Anpin (the emotive attributes), the Yesod (foundation) of Abba breaks through the Yesod of Imma, and this is the drawing down of the level of shov.

וזהו ענין זיווג יעקב עם לאה ורחל יעקב אותיות יבקע שיסוד אבא בוקע יסוד אימא ומשם נמשך ההשפעה באותיות המחשבה והדבור לאה ורחל עור בעד עור כו׳ בחי׳ לבושים מודומ״ע [מחשבה דבור ומעשה] וכמ״ש ה׳ מלך גאות לבש כו׳.

And this is the matter of the union of Yaakov with Leah and Rachel: Yaakov is the letters of yivka ("will break through"), for the Yesod of Abba breaks through the Yesod of Imma, and from there the flow is drawn into the letters of thought and speech, Leah and Rachel, "skin for skin," etc., the level of garments, thought, speech and action; as it is written, "Havayah reigns; He has clothed Himself in majesty," etc.

7 וזהו ענין זאת תהיה תורת המצורע. וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שם וז"ל [וזה לשונו] כי זהו ענין אומרו זאת תהיה תורת המצורע

And this is the matter of "This shall be the law (torah) of the metzora," as is written in Etz Chaim there; these are its words: "For this is the matter of its saying, 'This shall be the torah of the metzora':

כי כל בחי' היותו מצורע הוא לסבת הסתלקות מוחין דמצד אבא חכמה הנק' תורה

for the whole matter of his being a metzora is on account of the withdrawal of the intellect (mochin) from the side of Abba, Chochmah (wisdom), which is called Torah;

וא"כ אין תיקונו אלא ע"י עסק התורה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לכן אמר תורת המצורע ולא טהרת המצורע או כיוצא עכ"ל [עד כאן לשונו].

and if so, there is no rectification for him except through occupying himself with the Torah, as our Sages, of blessed memory, said. Therefore it says 'the torah of the metzora,' and not 'the purification of the metzora' or the like," end of quote.

8 ועד"ז איתא בתנחומא ובילקוט מרפא לשון עץ חיים שהתורה עץ חיים היא והיא רפואתו של המצורע שהוציא שם רע כו' ע"ש

Along the same lines it is found in the Tanchuma and in the Yalkut: "The healing of the tongue is a tree of life": that the Torah is a tree of life, and it is the healing of the metzora who brought out a bad name, etc.; see there.

והיינו משום שע"י התורה ממשיך מוחין דאבא וזהו טוב שם משמן טוב שע"י התורה שהיא בחי' שמן הטוב ח"ע [חכמה עילאה] ממנה נמשך טוב שם

That is because through the Torah one draws down the intellect (mochin) of Abba. And this is "A good name is from good oil": that through the Torah, which is the level of "the good oil," the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), from it is drawn a good name,

שהוא הטבת השם ע"ד הטבת הנרות וכמ"ש במ"א בד"ה ואלה שמות בענין לאתקנא רזא דשמיה ובד"ה משה ידבר כו'

which is the making good (hatavah) of the name, like the making good of the lamps, as is explained elsewhere in the discourse beginning "And these are the names," on the matter of "to rectify the mystery of His Name," and in the discourse beginning "Moshe would speak," etc.

והיינו ע״י התומ״צ [התורה ומצות] שהם המשכת שמן הטוב שמן משחת קדש הפך בחי׳ שם רע הנ״ל ועיין בפ׳ יתרו דפ״ז סע״ב [סוף עמוד ב] בענין טוב שם משמן טוב וכמ״ש במ״א ע״פ שמן תורק שמך כו׳.

That is, through the Torah and mitzvos, which are the drawing down of "the good oil," "oil of holy anointing," the opposite of the level of a bad name mentioned above. And see [the Zohar] in Parshas Yisro, folio 87, end of side b, on the matter of "A good name is from good oil"; and as is explained elsewhere on the verse "Oil poured forth is your name," etc.

9 וזהו ג״כ ענין ביום טהרתו וכמ״ש בפ׳ קדושים ד״פ ע״ב ות״ח [ותא חזי] לא אתדכי בר נש לעלמין אלא במילין דאורייתא

And this is also the matter of "on the day of his purification," as is written [in the Zohar] in Parshas Kedoshim, folio 80, side b: "Come and see: a person is never purified except through words of Torah.

בגין כך מילין דאורייתא לא מקבלין טומאה. בגין דאיהי קיימא לדכאה לאלין מסאבי.

Therefore words of Torah do not receive impurity, because it stands to purify those who are impure.

10 ואסוותא באורייתא אשתכח כו׳ ועי״ש בפי׳ הרמ״ז [הרב משה זכות] שהוא לפי שהתורה שרשה ממו״ס [ממוחא סתימאה] שבה מלובש גבורה דעתיק והיא מקור המתקת הדינים שמשם נמשך קרע שטן כו׳ ע״ש.

And healing is found in the Torah," etc. And see there in the commentary of the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto), that this is because the Torah's root is from Mocha Stima'ah (the hidden brain), in which the Gevurah (restraint) of Atik is clothed, and it is the source of the sweetening of the severities (dinim), from where "Kera Satan" ("tear apart the accuser") is drawn, etc.; see there.

ועמש״ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פ׳ תזריע בענין התנאים ואמוראים בעסקם בתורה שעי״ז היה להם כח לעשות נסים גדולים כו׳. ועכ״ז [ועם כל זה] והובא אל הכהן.

And see what is written above in Parshas Tazria on the matter of the Tannaim and Amoraim, that through their occupation with the Torah they had the power to perform great miracles, etc. Nevertheless, "And he shall be brought to the kohen."

כי עיקר עסק התורה צ״ל בבחי׳ ביטול וכנ״ל בענין שוב לאחד משא״כ האומר אין לו אלא תורה (יבמות ק״ט ע״ב) לו בבחי׳ יש אפילו תורה אין לו:

For the main thing in occupying oneself with the Torah must be in the level of self-nullification (bittul), as mentioned above regarding "return to the One"; whereas "one who says that he has nothing but Torah" (Yevamos 109b), [Torah] for himself (lo), in the level of a sense of self (yesh), "does not have even Torah."

11 ג והנה להבין פי׳ אומרו והובא אל הכהן שמשמעו שיביאו את המצורע אל מקום הכהן.

3. Now, [we must] understand the meaning of its saying "And he shall be brought to the kohen," which implies that they bring the metzora to the place of the kohen.

והלא סמוך מיד אמר ויצא הכהן אל מחוץ למחנה דמשמע להפך שהכהן יצא אליו חוצה. גם ענין זאת תהיה תורת המצורע דתיבת תהיה מיותרת לכאורה וכמ״ש באלשיך.

Yet immediately after it, it says, "And the kohen shall go forth outside the camp," which implies the opposite, that the kohen goes out to him, outside. Also, [there is] the matter of "This shall be the law (torah) of the metzora," for the word "shall be" is seemingly superfluous, as the Alshich writes.

אך הענין יובן עפמ״ש [על פי מה שכתוב] בזהר דמ״ט ע״ב בפי׳ והובא אל הכהן והועלה מיבעי ליה כו׳ וביאר דבריו בע״ח [בעץ חיים] והביאם הרמ״ז [הרב משה זכות] ס״פ תזריע

But the matter will be understood according to what is written in the Zohar, folio 49, side b, on the meaning of "And he shall be brought (vehuva) to the kohen": "It should have said 'and he shall be brought up (vehu'alah),'" etc.; and its words are explained in Etz Chaim, and the Ramaz cited them at the end of Parshas Tazria:

כי ע״י הראותו אל הכהן התחתון גורם למעלה שאותם האורות דמצד אימא שבז״א היוצאים לחוץ ושאז שם נעשים בחוץ בחי׳ נגעים וע״י הראותו אל הכהן גורם למעלה שאותם האורות יחזרו למקומן כו׳

"For through his being shown to the lower kohen, he causes above that those lights from the side of Imma that are in Z'eir Anpin (the emotive attributes), which go out, and which then become there, outside, the level of nega'im (afflictions), through his being shown to the kohen he causes above that those lights return to their place, etc.,

בבחי׳ מטי ולא מטי יוצא לחוץ וחוזר ונכנס ומתדבק במקורו וע״כ [ועל ידי כך] לא יהיה כח אל החיצונים להתאחז בהם כו׳ עכ״ל [עד כאן לשונו].

in the mode of 'reaching and not reaching': going out, and returning and entering, and cleaving to its source; and through this the external forces will have no power to take hold of them," etc., end of quote.

12 וביאור הענין בעבודת ה׳ דהנה עם היות שסיבת הצרעת והנגעים הוא מחמת הסתלקות מוחין דאבא שהוא בחי׳ הביטול והשוב שמחמת זה נמשך יניקת החיצונים מבחי׳ הרצוא וההתלהבות דמוחין דאימא.

The explanation of the matter in the service of G-d: Now, although the cause of the tzaraas and the nega'im is the withdrawal of the intellect (mochin) of Abba, which is the level of self-nullification (bittul) and shov, and because of this the nurture of the external forces is drawn from the level of the ratzo and the fervor of the intellect of Imma,

והיה עולה על הדעת שתיקון המעוות הוא די ע״י העבודה בהמשכת מוחין דאבא לבד דהיינו בחי׳ השוב בעסק התורה שהיא המשכת מוחין דאבא בהאותיות והכלים כנ״ל.

one might have thought that the rectification of what was made crooked would be accomplished sufficiently through the service of drawing down the intellect of Abba alone, that is, the level of shov, in occupying oneself with the Torah, which is the drawing down of the intellect of Abba into the letters and the vessels, as mentioned above;

שע״י החזרת מוחין דאבא בז״א כמקדם יתוקן הדבר כי אור אבא דוחה יניקת החיצונים כנ״ל.

for through restoring the intellect of Abba into Z'eir Anpin (the emotive attributes) as before, the matter would be rectified, since the light of Abba repels the nurture of the external forces, as mentioned above.

אך באמת אי אפשר להמשיך המוחין דאבא בז״א. בלתי שיתחיל מתחלה לתקן המעוות בפגם שהיה במוחין דאימא. כי תשובה באותו מקום ואז אח״כ ימשיך המוחין דאבא.

But in truth it is impossible to draw the intellect of Abba into Z'eir Anpin without first beginning to rectify what was made crooked, in the blemish that was in the intellect of Imma. For teshuvah (return) [must be] in the same place, and then afterwards he will draw down the intellect of Abba.

13 והיינו שצריך לעורר בחי׳ הרצוא וההתלהבות הנמשך ממוחין דאימא ואח״כ יתחברו לבחי׳ הביטול דמוחין דאבא בחי׳ ואם רץ לבך שוב לאחד.

That is, one must arouse the level of the ratzo and the fervor that is drawn from the intellect (mochin) of Imma, and afterwards they will be joined to the level of the self-nullification (bittul) of the intellect of Abba: the level of "And if your heart runs, return to the One."

וזהו ענין תשובה תשוב ה׳ לגבי יו״ד כי הה״א עילאה היא בינה שבחטאו פגם בה שנפרדה מן היו״ד שהוא הביטול דח״ע [דחכמה עילאה] ועי״ז נמשך יניקת החיצונים ממוחין דאימא שזהו ענין הנגעים כנ״ל.

And this is the matter of teshuvah (return): tashuv hei, "the hei returns," to the yud. For the upper hei is Binah (understanding), in which, through his sin, he made a blemish, so that it became separated from the yud, which is the self-nullification of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah); and through this the nurture of the external forces is drawn from the intellect of Imma, which is the matter of the nega'im, as mentioned above.

14 וע״י שמתעורר בתשובה מעומקא דליבא ממעמקים קראתיך ב׳ עומקים דיסודות או״א [אבא ואימא] יחד דהיינו בבחי׳ רצוא ושוב

And through his being aroused in teshuvah (return) from the depth of the heart, "From the depths I have called You," the two depths, of the Yesod (foundation) of Abba and the Yesod of Imma, together, that is, in the mode of ratzo and shov,

שהוא בחי׳ אהבה רבה והביטול שלמעלה מהאהבה ע״י נעשה תשוב ה׳ לגבי יו״ד. אבל קודם התעוררות הרצוא שממוחין דאימא א״א להמשיך המוחין דאבא.

which is the level of a great love and the self-nullification (bittul) that is above the love, through this there comes about tashuv hei, "the hei returns," to the yud. But before the arousal of the ratzo that is from the intellect (mochin) of Imma, it is impossible to draw down the intellect of Abba.

15 ועיין במ״ש בד״ה צאינה וראינה בענין ויין ישמח כו׳ להצהיל פנים משמן. ועד״ז נאמר ועבד הלוי הוא שעבודת הלוים להמשיך מוחין דאימא

And see what is written in the discourse beginning "Go forth and see," on the matter of "And wine gladdens," etc., "to make the face shine from oil." Along these lines it is said, "And the Levite, he shall serve": that the service of the Levites is to draw down the intellect (mochin) of Imma,

וזהו ענין השיר ועי"ז אח"כ יומשך מוחין דאבא והוא ענין הכהנים משא"כ כהנים בלא לוים אי אפשר כו'.

and this is the matter of the song; and through this, afterwards, the intellect of Abba will be drawn down, and this is the matter of the kohanim; whereas kohanim without Levites is impossible, etc.

וז"ש [וזהו שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שאותן האורות יחזרו למקומן כו' בבחי' מטי ולא מטי כו' שהוא בחי' רצוא ושוב.

And this is what is written in Etz Chaim, that those lights shall return to their place, etc., in the mode of "reaching and not reaching," etc., which is the level of ratzo and shov.

(ועיין מ"ש מענין רצוא ושוב בד"ה וכל העם רואים את הקולות כו'). ובזה יש לפרש פי' והובא אל הכהן ואח"כ ויצא הכהן.

(And see what is written on the matter of ratzo and shov in the discourse beginning "And all the people saw the sounds," etc.) With this one can explain the meaning of "And he shall be brought to the kohen," and afterwards, "And the kohen shall go forth."

והובא אל הכהן. היינו ענין התעוררות הרצוא הנמשך ממוחין דאימא ושיבוא הרצוא ויוכלל בבחי' ביטול דמוחין דאבא. ע"ד תשוב ה' לגבי יו"ד.

"And he shall be brought to the kohen": this is the matter of the arousal of the ratzo that is drawn from the intellect of Imma, and that the ratzo should come and be absorbed into the level of the self-nullification (bittul) of the intellect of Abba, in the manner of tashuv hei, "the hei returns," to the yud.

16 וזהו ענין שמע ישראל שם גימטריא ב"ן [שם ב"ן] ורפ"ח יוחזר ויוכלל לשרשו ע' רבתי ז"ת [ז' תחתונות] דאימא ויוכלל בישראל סבא כו'.

And this is the matter of "Hear (Shema), O Israel": shem is the numerical value of [the Name] Ban (52) and 288; it is returned and absorbed into its root, the large ayin, the seven lower [Sefiros] of Imma, and it is absorbed into Yisrael Saba, etc.

ואח"כ ויצא הכהן. היינו המשכת השוב להתלבש בכלים ואותיות והוא בחי' שיסוד אבא בוקע יסוד אימא ונמשך ומתפשט לחוץ וכנודע מענין אך יצא יצא יעקב כו'.

And afterwards, "And the kohen shall go forth": this is the drawing down of the shov, to be clothed in vessels and letters; and this is the level of the Yesod (foundation) of Abba breaking through the Yesod of Imma and being drawn and spreading outward, as is known from the matter of "Yaakov had scarcely gone out (yatzo yatza)," etc.

17 ועוד יובן ענין זה ממ"ש במ"א בד"ה ראה אנכי בענין נחל איתן היינו חיבור בחי' י"ה תרין רעין.

This matter will be further understood from what is written elsewhere, in the discourse beginning "See, I [set before you]," on the matter of nachal eisan ("a strong stream"): that is, the union of the level of yud-hei, "the two companions."

ונחל איתן הוא ההמשכה מבחי' איתן שנמשך ומתפשט בו"ה שהוא בחי' המדות והלבושים מחשבה דבור ומעשה כו'.

And nachal eisan is the drawing down from the level of eisan ("strong"), which is drawn and spreads into vav-hei, which is the level of the emotive attributes (middos) and the garments, thought, speech and action, etc.

ועד"ז יובן כאן ענין והובא אל הכהן ואח"כ ויצא הכהן כו' ועי"ז והנה נרפא כו'.

In the same way, the matter here of "And he shall be brought to the kohen" and afterwards "And the kohen shall go forth," etc., will be understood; and through this, "and behold, it is healed," etc.

ועד"ז יובן ג"כ ענין זאת תהיה תורת המצורע

And in the same way the matter of "This shall be the law (torah) of the metzora" will also be understood:

היינו שכאשר והובא אל הכהן כו' בחי' תשובה תשוב ה' לגבי יו"ד אז אח"כ תהיה תורתו שלימה שהיא המשכת יו"ד לגבי ה' וגם בו"ה מלמעלה למטה משא"כ מקודם התשובה.

that is, when "he shall be brought to the kohen," etc., the level of teshuvah (return), tashuv hei, "the hei returns," to the yud, then afterwards his Torah shall be complete, which is the drawing of the yud to the hei, and also into vav-hei, from above to below; which is not so before the teshuvah.

18 והנה לזאת עיקר עבודת האדם להיות אחר הרצוא בחי׳ שוב שהרצוא אינו אלא התחלה לעורר הנפש אבל העיקר הוא ההמשכה בכלים רבים דאותיות התורה ובמצות.

Now, therefore, the main service of a person is that after the ratzo there be the level of shov; for the ratzo is only a beginning, to arouse the soul, but the main thing is the drawing down into many vessels, of the letters of the Torah, and into the mitzvos.

ועמ״ש בד״ה כי כאשר השמים החדשים דכמו שהארץ אינה רק כגרגיר חרדל לגבי השמים כך ערך בחי׳ הרצוא לגבי השוב כו׳ ע״ש.

And see what is written in the discourse beginning “For as the new heavens”: that just as the earth is only like a mustard seed relative to the heavens, so is the measure of the level of ratzo relative to the shov, etc.; see there.

19 וזהו שארז״ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ספ״ק [סוף פרק קמא] דע״ז [דעבודה זרה] לעולם ליגרס אינש ואע״ג [ואף על גב] דמשכח ואע״ג [ואף על גב] דלא ידע מאי קאמר שנאמר גרסה נפשי לתאבה.

And this is what our Sages, of blessed memory, said at the end of the first chapter of Avodah Zarah: “A person should always recite (ligros), even though he forgets, and even though he does not know what he is saying, as it is said, ‘My soul is crushed (garsah) with longing.’”

והיינו משום שעיקר העבודה לעשות כלים רבים לגילוי והמשכת האור והם אותיות של התורה שיגרוס וילמוד כו׳ ואז ממילא יומשך ויתקיים האור ועמ״ש מזה בביאור ע״פ וקבל היהודים כו׳.

That is because the main service is to make many vessels for the revelation and drawing down of the light, and these are the letters of the Torah, which he recites and studies, etc.; and then, of itself, the light will be drawn down and endure. And see what is written on this in the explanation of the verse “And the Jews accepted,” etc.

20 ובכ״ז [ובכל זה] יובן מ״ש לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים פי׳ כי בהרת עזה כשלג

Through all this will be understood what is written, “She does not fear the snow for her household, for all her household is clothed in scarlet.” The explanation: for baheres is “bright as snow,”

והוא ענין הסתלקות ועיכוב התפשטות הדם באותו מקום הבהרת שבהדם מלובש חיות הנפש וכשמסתלק נהפך לחוור כשלג.

and this is the matter of the withdrawal and holding back of the spreading of the blood in that place of the baheres; for in the blood is clothed the life-force (chayus) of the soul, and when it withdraws, [the place] turns white as snow.

והוא ענין הסתלקות מוחין דאבא כי והחכמה תחיה ובה מלובש אור א"ס וזהו ענין הדפק (וכמ"ש במ"א ע"פ קול דודי דופק).

And this is the matter of the withdrawal of the intellect (mochin) of Abba, for "wisdom gives life," and in it the Infinite Light (Or Ein Sof) is clothed; and this is the matter of the pulse (dofek) (as is explained elsewhere on the verse "The voice of my beloved knocks (dofek)").

והנה תשבע"פ [תורה שבעל פה] נק' חוט השני וכמ"ש סד"ה נאוו לחייך בתורים. ועמ"ש בענין תולעת שני ע"פ זאת חקת התורה

Now, the Oral Torah is called "the scarlet thread," as is explained at the end of the discourse beginning "Your cheeks are comely with rows." And see what is written on the matter of the scarlet wool (tola'as shani) on the verse "This is the statute of the Torah,"

והיא המשכת אור וחיות הח"ע [החכמה עילאה] וחוט השני אדום זהו כמשל התפשטות דם הנפש הפך הבהרת שהיא עיכוב סיבוב הדם כו'

and it is the drawing down of the light and the life-force of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah); and the scarlet thread is red, which is like the analogy of the spreading of the blood of the soul, the opposite of the baheres, which is the holding back of the circulation of the blood, etc.

ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע בענין שהתורה נק' אדם א' דם שהוא הממשיך חיות לכל הרמ"ח איברים שהם המצות

And see what is written in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' before 'we will hear,'" on the matter that the Torah is called adam: alef, dam ("blood"), which is what draws life-force to all the 248 limbs, which are the mitzvos.

וע"כ נאמר על כנס"י [כנסת ישראל] שהיא בחי' רחל שכנגדה הקליפה הנק' בהרת עזה כשלג כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שלא תירא מהתהוות בחי' זו

Therefore it is said of the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), which is the level of Rachel, opposite whom is the kelipah (husk) called "baheres bright as snow," as is written in Etz Chaim, that she does not fear the coming into being of this level,

מפני כי כל ביתה לבוש שנים תשבע״פ [תורה שבעל פה] שממשיך גילוי ח״ע [חכמה עילאה] אבא יסד ברתא וע״י אין שום מקום להתהוות בחי׳ בהרת הנ״ל (ועיין בפ׳ ויחי דרל״ח ע״ב ע״פ לא תירא כו׳ ובפ׳ חקת דקפ״ד ע״א):

because “all her household is clothed in scarlet”: the Oral Torah, which draws down the revelation of the higher Chochmah, “Abba founded the daughter”; and through this there is no room at all for the level of baheres mentioned above to come into being. (And see [the Zohar] in Parshas Vayechi, folio 238, side b, on the verse “She does not fear,” etc., and in Parshas Chukas, folio 184, side a.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS ACHAREI • MAAMAR 1

# כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל...

## For on this day He shall make atonement for you

1 כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (רבות תולדות פס"ה גבי שני גדיי עזים טובים. אחרי ספ"ך [סוף פרשה כ] וספכ"א. אמור ס"פ כ"ז.

**"For on this day He shall make atonement for you, to purify you; from all your sins before Havayah you shall be purified."** ([Midrash] Rabbah: Toldos, section 65, concerning "two good kids of the goats"; Acharei, the end of section 20 and the end of section 21; Emor, the end of section 27;

שלח לך פי"ו גבי במאזנים לעלות שה"ש [שיר השירים] רבה בפסוק כאהלי קדר. ובפסוק אל גנת אגוז. ובפסוק אחות לנו קטנה ובפתיחתא דאיכה בד"ה רבי יצחק פתח תחת אשר לא עבדת).

Shelach Lecha, section 16, concerning "in the scales they go up"; Shir HaShirim Rabbah on the verse "like the tents of Kedar," and on the verse "to the garden of nuts," and on the verse "we have a little sister"; and in the Introduction (Pesichta) to Eichah [Rabbah], in the passage beginning "Rabbi Yitzchak opened: 'Because you did not serve.'")

הנה יש להבין מה שכתוב יכפר סתם והל"ל [והוה ליה למימר] יכפר ה' כו'. אך נודע שיום הכפורים הוא יום התשובה וענין התשובה הוא להשיב נפשו האלהית למקור חוצבה

**Now, we need to understand what is written, "He shall make atonement," without specifying [who]; it should have said, "Havayah shall make atonement," etc. But it is known that Yom HaKippurim is the day of teshuvah (return), and the meaning of teshuvah is to return one's G-dly soul to the source from which it was hewn,**

כמו שהיתה קודם השתלשלות וירידת המדרגות לעוה"ז להתלבש בגוף האדם הגשמי שאז היתה כלולה במקורא ושרשא דכל עלמין אור א"ס ב"ה.

**as it was before the chaining-down (hishtalshelus) and the descent of the levels to this world, to be enclothed in the physical human body; for then it was included in the source and root of all worlds, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.**

2 וכמ"ש בזהר על פסוק ויפח באפיו נשמת חיים מאן דנפח מתוכו נפח שמתחלה היה ההבל כלול במקורו ושרשו דהיינו במהותו ועצמותו ממש אלא שלאחר ירידתו והשתלשלות המדרגות נשתנה ממהות למהות וירדה להתלבש בגוף האדם בעוה"ז

As is written in the Zohar on the verse "And He blew into his nostrils a soul of life": "One who blows, blows from within himself." For at first the breath was included in its source and root, that is, in his very being and essence itself, except that after its descent and the chaining-down of the levels, it changed from one essence to another and descended to be enclothed in the human body in this world.

אשר ע"כ צריך להשיבה למקורה כשהיתה ולהעלות נפשו להי' להיות דבוקה באלקים חיים שתכלל באור א"ס ב"ה כבתחלה.

Therefore one must return it to its source, as it was, and raise one's soul up to G-d, to be cleaving to the living G-d, so that it be included in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, as at the beginning.

3 והנה להבין תכלית וירידת והשתלשלות הנשמה כ"כ [כל כך] שירדה ממקום גבוה מאד למקום נמוך מאד.

Now, in order to understand the purpose of the soul's descent and chaining-down to such an extent, that it went down from a very high place to a very low place,

וצריך כמה יגיעות להשיבה כמקודם והלואי תהא השבה מעליותא כי הרבה דרכים בחזקת סכנה ח"ו [חס ושלום] ולמה היתה כזאת מלפניו יתי.

and many labors are needed to return it to how it was before, and would that the return be a proper one, for many roads are presumed to be dangerous, G-d forbid; why, then, did such a thing come about from before Him, may He be blessed?

(ועמ"ש מזה בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה). צריך להבין מ"ש כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא.

(See what is written on this in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' first.") We must understand what is written, "For Havayah your G-d is a consuming fire."

פי' ע"ד משל כשם שהאש אינו מאיר ואינו נתפס להקרא בשם אור ואש כלל עד שנאחז בפתילה או בעצים כי טבע האש להסתלק למעלה לשרשו ויסודו.

The meaning, by way of analogy: just as fire gives no light, and is not grasped so as to be called by the name "light" and "fire" at all, until it takes hold of a wick or of wood, for the nature of fire is to withdraw upward to its root and its element,

כך הנה דבר ה' שבו שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם בעשרה מאמרות שנברא העולם יהי אור וגו'. יהי רקיע וגו'.

so too the word of G-d, by which "the heavens were made, and by the breath of His mouth all their host," the Ten Utterances by which the world was created, "Let there be light," etc., "Let there be a firmament," etc.:

הלא כה דברי כאש. עד"מ להיות טבע ובחי' הסתלקות למקורא ושרשא דכולא

"Is not My word thus, like fire?" By way of analogy, it has the nature and quality of withdrawing to the source and root of all.

ומבשרי אחזה אלוה כמו עד"מ באדם הדבור הוא מיסוד האש כי יוצא מהבל הלב דרך הקנה והלב הוא עיקר יסוד האש, וע"כ צירופן הן הבל הלב להב.

And "from my flesh I behold G-d": just as, by way of analogy, in man, speech is from the element of fire, for it comes out from the breath of the heart by way of the windpipe, and the heart is the principal seat of the element of fire; and therefore their letter-combinations are hevel (breath), halev (the heart), lahav (flame).

4 ופרטי' [ופרטות] הנמשל איך הוא למעלה באור א"ס ב"ה אין די ביאור כאן ומבואר במ"א. והמשכיל יבין.

The details of the thing compared, how it is above in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, cannot be explained sufficiently here; it is explained elsewhere, and the discerning will understand.

נמצא שאי אפשר להקרא בשם אור ה' ואינו נתפס בשם אור וזיו כלל כי"א ע"י המשכות והשתלשלות המדרגות רבות שיהיה נתפס האור כמו בעשייה גשמיות וכמ"ש כולם בחכמה עשית.

It follows that it is impossible for it to be called by the name "the light of G-d," and it is not grasped as "light" and "radiance" at all, except through many drawings-down and the chaining-down of many levels, so that the light be grasped, as in physical action; as it is written, "You made them all with wisdom."

5 והנה נודע מה שכתוב ע"פ לעולם הוי' דברך נצב בשמים. כי דבר ה' שבו שמים נעשו נצב שם לעולם כי לעולם הוא מהוה מאין ליש

Now, it is known what is written on the verse "Forever, Havayah, Your word stands in the heavens": that the word of G-d by which the heavens were made stands there forever, for it is forever bringing [them] into being from nothing to something.

[וכן הוא במדרש תהלים על פסוק זה וז"ל [וזה לשונו] איזהו דבר הנצב בשמים

[And so it is in the Midrash on Psalms, on this verse; these are its words: "Which is the word that stands in the heavens?

אלא אמר הקב"ה על מה השמים עומדים על אותו דבר שאמרתי יהי רקיע בתוך המים כו'

Rather, the Holy One, blessed be He, said: 'On what do the heavens stand? On that word that I said, "Let there be a firmament in the midst of the waters,"' etc.;

ובאותו הדבר שברא אותן בו הם עומדים לעולם לכך נאמר לעולם דברך נצב בשמים עכ"ל [עד כאן לשונו] המדרש שוחר טוב].

and by that very word with which He created them, they stand forever. Therefore it is said, 'Forever, Your word stands in the heavens.'" End of the quotation from the Midrash Shocher Tov.]

(ועיין עוד על פסוק זה ברבות וירא פנ"ג [פרק נ"ג] גבי וה' פקד את שרה. תצוה ר"פ ל"ח ותוך פרשה הנ"ל אמור ר"פ כ"ט. במדבר פ"ב [פרק ב'] גבי והיה מספר בנ"י [בני ישראל]).

(And see further on this verse in [Midrash] Rabbah: Vayeira, section 53, concerning "And Havayah remembered Sarah"; Tetzaveh, the beginning of section 38, and within that section; Emor, the beginning of section 29; Bamidbar, section 2, concerning "And the number of the children of Israel shall be.")

והנה תחלת בריאת העולמות היה ברצונו יתי מעצמו ומאליו כי חפץ חסד הוא. אך להיות חיים וקיימים לעולם מאין ליש הוא ע"י מעשה התחתונים דוקא.

Now, the beginning of the creation of the worlds was by His will, may He be blessed, of Himself and of His own accord, "for He desires kindness." But that they be alive and enduring forever, from nothing to something, is through the deeds of the lower beings specifically,

כמ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ואין כבוד אלא תורה שהם דרך כלל רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות ל"ת [לא תעשה]

as it is written, "Everyone that is called by My Name, and for My glory, I have created him, I have formed him, indeed I have made him"; and "there is no glory but Torah," which in general consists of the 248 positive commandments and the 365 prohibitions,

שהם הם בחי' כלים להשראת אור ה' ומכון לשבתו שיהיה לו דירה בתחתונים והם הם כדמיון הפתילה והעצים שבהם נאחז האור שלא יסתלק למעלה ח"ו [חס ושלום]

which are themselves the aspect of vessels for the resting of the light of G-d, and "a fixed place for His dwelling," that He have a dwelling place among the lower realms; and they are themselves like the wick and the wood, in which the light takes hold so that it not withdraw upward, G-d forbid.

(ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פ' נ"ב ומהו הלבוש כו' ע"ש), כי הנה לאו אורחא דמלכא לאשתעי מילין דהדיוטא. פי' מילין דכדי שאינן מערכו

(See Sefer Shel Beinonim [Tanya], chapter 52, "And what is the garment," etc.; see there.) For it is not the way of a king to speak of commoners' matters, that is, trifling matters, which are beneath his station.

והנה כל העולמות עליונים ותחתונים כולם הם מילין דהדיוטא לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו שהוא רם ונשא עליהם רבבות מדרגות עד אין קץ ותכלית וכולא ממש כלא חשיבא קמיה,

Now, all the worlds, upper and lower, are all "commoners' matters" in relation to the Holy One, blessed be He, in His glory and His very Self, who is high and exalted above them by myriads of levels, without end or limit, and "all is truly considered as nothing before Him,"

וכמו למשל מלך בשר ודם שיש לו אלף אלפים ורבוא רבבות זהב וכסף ומרבה לספר בענין עפר וחרס את חרסי אדמה שהן ודאי מילין דהדיוטא לגביה.

just as, for example, a king of flesh and blood who has a thousand thousands and ten thousand myriads of gold and silver, and talks at length about dust and "a potsherd among the potsherds of the earth," which are certainly commoners' matters to him.

6 וכן ויותר מכן לאין קץ ותכלית נחשב לגבי הקב"ה לספר בדבר ה' בעשרה מאמרות יהי אור יהי רקיע כו'

So too, and more than this without end or limit, is it considered, in relation to the Holy One, blessed be He, to speak the word of G-d in the Ten Utterances, "Let there be light," "Let there be a firmament," etc.,

שהן מילין דהדיוטא יותר מעפר וחרס לגבי הכסף וזהב

for they are commoners' matters, more so than dust and potsherds in relation to silver and gold.

שהם ג"כ ענינים גשמיים בחי' דומם כמו העפר והחרס ומן העפר נלקחין אלא בצרוף את הכסף ובבחון את הזהב נעשו חשובים מאד ומובדלים הרבה מן העפר עד שאין לעפר ערך עמהם

For these too are physical things, of the level of the inanimate, like the dust and the potsherds, and they are taken from the dust, except that through the refining of the silver and the testing of the gold they have become very precious and far removed from the dust, until the dust bears no comparison with them.

אבל העולמות לגבי הקב"ה ואפילו עולמות עליונים וג"ע [וגן עדן] העליון אין ערוך אליו כלל ולית מחשבה תפיסא ביה כלל ומאפס ותהו נחשבו לו

But the worlds, in relation to the Holy One, blessed be He, even the upper worlds and the higher Gan Eden, bear no comparison to Him at all; "no thought can grasp Him" at all, and "they are accounted by Him as nothing and void."

(ועיין מענין הדיוט במא"א [במאורי אור] אות ה' ס"ל ובזח"ג [ובזהר חלק ג] תצא דרע"ו א'), אלא כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו

(And see on the subject of hedyot [commoner] in Me'orei Or, the letter hei, section 30, and in the Zohar, Part III, Teitzei, 276a.) Rather, all that the Holy One, blessed be He, created, He created only for His glory.

ולכן אומרים המלאכים קדוש וגו' מלא כל הארץ כבודו לפי שאצלם הוא באמת קדוש ומובדל לאין קץ ותכלית רם ומתנשא מימות עולם כי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא כו'.

And therefore the angels say, "Holy," etc., "the whole earth is full of His glory": because to them He is truly holy and separate without end or limit, "high and exalted from the days of the world"; for "You are He before the world was created, and You are He," etc.

7 ואני ה' לא שניתי כתיב אלא מלא כל הארץ התחתונה דוקא כבודו פי' לבושו. דר' [דרבי] יוחנן קרי למאני מכבדותא ששם נתלבש במעשה המצות וקיום התורה וגם התורה היא חכמתו ורצונו ית' שהוא כבודו.

And it is written, "I, Havayah, have not changed." Rather, "the whole earth," the lower one specifically, "is full of His glory": that is, His garment, for Rabbi Yochanan called his clothes "my honorers"; for there He is enclothed in the performance of the mitzvos and the fulfillment of the Torah. And the Torah too is His wisdom and His will, may He be blessed, which is His glory.

דהיינו הוד מעטה לבושו הוא מלא כל הארץ וכבוד הוא גימטריא ל"ב נתיבות חכמה הם הילוכים והשתלשלות חכמה עילאה בהשתלשלות העולמות למטה מטה

That is, the splendor, the mantle of His garment, is what fills the whole earth. And kavod (glory) has the numerical value of the thirty-two paths of wisdom, which are the courses and the chaining-down (hishtalshelus) of the supernal Chochmah (wisdom) in the chaining-down of the worlds, lower and lower,

עד שנתלבשה בתורה שבעל פה ובעולם הזה יש נתיבות הרבה שנתלבש בסדר זרעים ויש הרבה בסדר מועד וכו': (ועמ"ש סד"ה ושמתי כדכד גבי וכל גבולך):

until it was enclothed in the Oral Torah and in this world: there are many paths that are enclothed in the Order of Zeraim, and many in the Order of Moed, and so on. (And see what is written at the end of the discourse beginning "I will make your windows of kadkod," on "and all your borders.")

8 ב והנה כלל כל התורה ומצות הם ג' מדרגות שהם תורה ותפלה וצדקה וכדתנן על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים,

2. Now, all of the Torah and the mitzvos, taken as a whole, are three levels, which are Torah, prayer and charity; as we learned in the Mishnah: "On three things the world stands: on the Torah, on the service, and on acts of kindness."

כי תפלה היא במקום עבודת הקרבנות וגמילות חסדים היינו צדקה.

For prayer is in place of the service of the sacrifices, and acts of kindness are charity.

9 וכנגד ג׳ דברים אלו כתיב בראתיו יצרתיו אף עשיתיו שהם מחשבה דבור ומעשה. בראתיו היא בחי׳ מחשבה שהיא בחינת בריאה יש מאין והיא נגד התפלה שהיא עבודה שבלב זו הכוונה במחשבה ברעותא דליבא.

And corresponding to these three things it is written, "I have created him, I have formed him, indeed I have made him," which are thought, speech and action. "I have created him" is the level of thought, which is the level of creation (beriah), something from nothing; and it corresponds to prayer, which is "the service of the heart": this is the intention in thought, with the desire of the heart.

כמאמר רז״ל [רבותינו זכרונם לברכה] תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה ודבור התפלה הוא רק שיהיה הקול מעורר הכוונה לכן היא במקום הקרבנות ועבודת הקרבנות היתה תלויה בכהנא בעובדא וברעותא דליבא כנזכר בזהר.

As our Sages, of blessed memory, said, "Prayer without intention is like a body without a soul"; and the speech of prayer is only so that the voice should arouse the intention. Therefore it is in place of the sacrifices, and the service of the sacrifices depended on the Kohen, with the deed and with the desire of the heart, as is mentioned in the Zohar.

10 והיינו שתהיה כוונתו ומחשבתו דבוקה בה׳ להיות מרכבה אליו ית׳ ולמסור נפשו ורצונו לה׳ ית׳

That is, that one's intention and thought cleave to G-d, to be a chariot for Him, may He be blessed, and to give over one's soul and will to G-d, may He be blessed,

להיות לו רק רצון אחד ולב אחד לאביו שבשמים שלא להפרד מיחודו ואחדותו ית׳ ע״י סור מרע ועשה טוב דהיינו כד אתכפייא סט״א [סטרא אחרא] אזי יאיר עליו אור ה׳ על נפשו.

so as to have only one will and one heart for one's Father in heaven, so as not to be separated from His unity and oneness, may He be blessed, through "turn away from evil and do good"; that is, when the sitra achra (the other side) is subdued, then the light of G-d will shine upon him, upon his soul.

11 ועד״ז תקנו ברכות השחר בא״י [ברוך אתה ה׳] אלהינו מלך העולם כי אנו מבקשים שיומשך בחי׳ הוי׳ להוות העולמות שלא יופסק חיותם וקיומם ולא יסתלק למעלה כטבע האש ח״ו [חס ושלום]

Along these lines they instituted the morning blessings: "Blessed are You, G-d (Havayah), our G-d, King of the world." For we ask that the level of Havayah be drawn down to bring the worlds into being, that their life-force and existence not be cut off and that it not withdraw upward, as is the nature of fire, G-d forbid;

ולהיות בחי' אלהינו שנהיה בטלים אליו בחי' מרכבה אליו יתי' עד שיקרא שמו עלינו שהוא אלהינו כמ"ש אלהי אברהם על שם שהוא בחי' מרכבה ולא להיות דבר יש ונפרד בפ"ע [בפני עצמו]

and that there be the level of "our G-d," that we be nullified to Him, the level of a chariot for Him, may He be blessed, until His Name is called upon us, that He is "our G-d," as it says, "the G-d of Avraham," because he was the level of a chariot, and not to be an existent thing, separate by itself.

רק מלך העולם פי' מה שהוא מהוה ומחיה העולמות להיות יש ונפרד בפ"ע [בפני עצמו] הוא מפני היותו מלך שמו נקרא

But as for "King of the world," its meaning is that His bringing the worlds into being and giving them life as existent and separate by themselves is because He is King, "His Name is called King";

ואין מלך בלא עם מלשון עוממות דברים זרים ונפרדים שאם יהי' [יהיה] לאדם הרבה בנים אין נקרא שמו מלך עליהם כמ"ש במ"א.

and there is no king without a people (am), from the term omemos (dimmed): things that are foreign and separate. For if a man has many sons, he is not called a king over them, as is explained elsewhere.

משא"כ ישראל נקראים בנים למקום ברא כרעא דאבוה שהרגל בטלה אצל הראש כמ"ש במ"א.

Israel, however, are called children of the Omnipresent; "a son is the leg of his father," for the leg is nullified to the head, as is explained elsewhere.

12 והנה כל חיות וקיום העולמות והתהוותם מאין ליש תמיד תלוי במה שאנחנו ממשיכים עלינו אלהותו יתי' להיות בטלים אליו כי הנשמות המה פנימית העולמות.

Now, all the life-force and existence of the worlds, and their constant coming into being from nothing to something, depends on our drawing His G-dliness, may He be blessed, upon ourselves, to be nullified to Him; for the souls are the inner dimension (pnimiyus) of the worlds.

כמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלי ישראל שישראל הם קיום ומעמד כל העולמות

As our Sages, of blessed memory, said, "Just as the world cannot be without winds, so the world cannot be without Israel"; for Israel are the existence and the mainstay of all the worlds.

(ועמ"ש מזה בד"ה ויאמר משה אכלוהו היום), והוא כמשל חיי הגוף שתלוים בפנימיות נפש החיונית שאם יש איזה מאורע בנפשו החיונית גם כל גופו נהפך לחולה.

(See what is written on this in the discourse beginning "And Moshe said, 'Eat it today.'") It is like the life of the body, which depends on the inner dimension of the vital soul: if anything happens to one's vital soul, his whole body too becomes ill.

לכן אומרים בא"י [ברוך אתה ה'] אלהינו מלך העולם פי' שיבורך ויומשך להיות שם הוי' להוות כל הנמצאים ע"י שיהי' [שיהיה] לנו בבחי' אלהינו ואזי יהי' [יהיה] מלך העולם,

Therefore we say, "Blessed are You, G-d (Havayah), our G-d, King of the world": that is, that the Name Havayah be blessed and drawn down to bring all beings into existence, through His being for us in the level of "our G-d"; and then He will be "King of the world."

ותיקנו לומר כן בכל שחר להיות כי מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית ומהווה אותם ליש מאין המוחלט.

And they instituted saying this every morning, because "in His goodness He renews each day, constantly, the work of creation," and brings them into being as something from absolute nothingness.

אך אין נמצא משל כמוהו ודוגמתו למטה כלל להראות בחוש רק אפס קצהו שבכל יום מאיר מחשך הלילה וכברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא.

But there is no analogy like it, or example of it, below at all, to show it to the senses, except the barest edge of it: that every day it becomes light out of the darkness of the night, like the creation of the world, "first darkness and then light."

13 והרי הוא כמו יש מאין. ולכן בראש השנה אומרים זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון. כי בראש השנה נברא העולם ותמיד בכל שנה חוזר הדבר לקדמותו.

And this is like something from nothing. Therefore on Rosh Hashanah we say, "This day is the beginning of Your works, a remembrance of the first day." For on Rosh Hashanah the world was created, and always, every year, the matter returns to its original state.

יצרתיו הוא בחי' הדבור שעושה צורה לאותיות המחשבה ואין אותיות הדבור יש מאין כמו אותיות המחשבה

"I have formed him" is the level of speech, which gives form to the letters of thought; and the letters of speech are not something from nothing as the letters of thought are,

כי כבר היו אותן האותיות בתוך המחשבה ואינם אלא בחי' צורה והתגלות לאותיות המחשבה שהוא כמין חומר לצורה זו והוא נגד התורה שעיקר מצותה בדיבור.

for those same letters were already within the thought, and they are only the form and revelation of the letters of thought, which is a kind of matter for this form. And it corresponds to the Torah, whose mitzvah is chiefly in speech.

14 וכמ"ש ושננתם לבניך ודברת בם. וכתיב והגית בו יומם ולילה וקי"ל [וקיימא לן] דהרהור לאו כדיבור דמי ואין יוצא ידי חובתו בהרהור לבד.

As it is written, "And you shall teach them diligently to your children, and you shall speak of them"; and it is written, "And you shall recite it day and night"; and we hold [as law] that thinking is not like speaking, and one does not fulfill one's obligation with thinking alone.

והגם שמעלת התורה עולה למעלה מעלה על מעלת התפלה. כמו שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ותלמוד תורה כנגד כולם. אך אדרבה לפי שמעלתה במקורה היא ברום המעלות ברצון העליון ב"ה הנק' סתימא דכל סתימין אי אפשר לקבל אורה בבחי' גילוי עד שתרד למטה ותתלבש בגשמיות עולם הזה

And although the virtue of the Torah rises far, far above the virtue of prayer, as our Sages, of blessed memory, said, "And the study of Torah is equal to them all," yet on the contrary: precisely because its virtue in its source is at the height of all levels, in the Supernal Will, blessed be He, which is called "the most hidden of all hidden things," it is impossible to receive its light in a revealed way until it descends below and is enclothed in the physicality of this world:

הקל קול יעקב בהבל פיהם שבהם יתלבש אור ה' הגנוז בתורתו ומאיר בבחי' גילוי להחיות כל העולמות עליונים ותחתונים.

"the voice is the voice of Yaakov," in the breath of their mouths, in which the light of G-d hidden in His Torah is enclothed, and it shines in a revealed way to give life to all the worlds, upper and lower.

וכידוע ליודעי חן שכל דבר עליון מאד אינו בא לידי גילוי אורו אלא למטה בסוף מעשה כנ"ל.

And as is known to those who know chen [the hidden wisdom], everything very high comes to the revelation of its light only below, at the end of action, as mentioned above.

אף עשיתיו כנגד מעשה הצדקה.

"Indeed I have made him" corresponds to the deed of charity.

15 והנה בג' דברים אלו אנו ממשיכין עלינו אור ה' להיות האור נאחז כמו ע"ד משל בפתילה או בעצים

Now, through these three things we draw the light of G-d upon ourselves, so that the light takes hold, as, by way of analogy, in a wick or in wood.

וכמו שאנו רואים שאור הנאחז בעצים נעשה אור הרבה במאד מאד אבל הוא גס ועב.

And as we see, the light that takes hold in wood becomes a very, very great light, but it is coarse and thick.

16 והנאחז בפתילה הוא אור מועט אבל הוא דק. ככה ענין התאחזות אור ה' במחשבה הוא אור מועט שאין פעולתו בהתגלות כל כך להחיות העולמות כמו פעולת המעשה ודבור בתלמוד תורה דעקימת שפתיו הוי מעשה,

And that which takes hold in a wick is a small light, but it is fine. So too the taking hold of the light of G-d in thought is a small light, whose effect in giving life to the worlds is not as revealed as the effect of action, and of speech in the study of Torah, for the moving of one's lips counts as an action.

וכמו שאמר הכתוב היום לעשותם כתיב כי זה כל האדם ותכלית ירידת נשמתו לעוה"ז להמשיך אור ה' בבחי' גילוי מרום המעלות עד סוף המעשה.

And as Scripture says, "Today, to do them," is what is written. "For this is the whole of man," and the purpose of his soul's descent to this world: to draw down the light of G-d in a revealed way from the height of the levels to the end of action.

אבל השראת אור ה' במחשבה היא רוחנית דקה מרוחניות הנמשך ונתפשט למטה בבחי' המעשה,

[ועד"ז בודקין את החמץ היש והגסות לאור הנר דוקא שהבירור הוא במחשבה ועמ"ש ע"פ ובבואה כו' אמר עם הספר כו'],

But the resting of the light of G-d in thought is a spirituality finer than the spirituality that is drawn down and spreads out below, in the realm of action. [Along these lines, one searches for the chametz, the sense of self and the coarseness, by the light of a candle specifically, for the refinement is in thought; and see what is written on the verse "And when she came," etc., "he said with the letter," etc.]

אלא שבבחינת המעשה והדבור התפשטות האור הוא הרבה וניכר פעולותיו,

Only, in the realm of action and speech, the spreading of the light is great and its effects are noticeable.

וכמו שאנו רואים ברוחניות האדם בנפש החיוניות שפעולת המחשבה שבראש אינה כ"כ [כל כך] כמו פעולת הרגלים שהם מנענעים את כל הגוף ומוליכים ממקום למקום אעפ"כ [אף על פי כן] הראש הוא העיקר חיותו שבו תלוי כל חיות נפש האדם אלא ששניהם צריכים זה לזה.

As we see in the spiritual side of a person, in the vital soul: the activity of thought, which is in the head, is not as much as the activity of the legs, which move the whole body and carry it from place to place; nevertheless, the head is the main seat of its life-force, on which all the life-force of a person's soul depends; but the two need each other.

כך הענין בתורה ותפלה וצדקה שכולם צריכים זה לזה:

So it is with Torah, prayer and charity: they all need each other.

17 ג והנה לתוספת ביאור הכתוב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא צריך להזכיר כי כשם שהאש אינו נתפס ונאחז היטב בפתילה או בעצים להאיר על הארץ כ"א כשהוא אש אוכלה

3. Now, to explain further the verse "For Havayah your G-d is a consuming fire," we must mention that just as fire does not catch and take hold well in a wick or in wood, to give light upon the earth, except when it is a consuming fire,

דהיינו כשהיא אוכלת מה שמאחיזין בה שהפתילה או העצים יהיו נוחין ומוכשרין להתאכל ולכלות בה

that is, when it consumes what is made to hold it, so that the wick or the wood are yielding and fit to be consumed and spent in it,

כך אין אור ה' נאחז יפה ושורה בנפש האדם באחד מג' דברים אלו כי אם בביטול רצון וכלות הנפש אליו יתי כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח.

so too the light of G-d does not take hold well and rest in the soul of a person through any one of these three things, except with the self-nullification (bittul) of the will and the soul's expiring [in longing] for Him, may He be blessed; for "spirit brings spirit and draws down spirit."

18 ולכן תלוי המשכת אור ה' ע"י התורה והמצות בישראל כמ"ש ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל

Therefore the drawing down of the light of G-d through the Torah and the mitzvos depends on Israel, as it is written, "He established a testimony in Yaakov and placed a Torah in Yisrael";

כי יעקב וישראל הוא בחי' אתכפיא ואתהפכא שבזה תלוי המשכת אור ה' ע"י התורה והמצות משא"כ בלא ביטול רצון אין יכולת להמשיך ועמ"ש ע"פ הבאים ישרש.

for Yaakov and Yisrael are the levels of iskafya (subduing) and is'hapcha (transforming), on which the drawing down of the light of G-d through the Torah and the mitzvos depends; whereas without self-nullification of the will there is no ability to draw it down. And see what is written on the verse "In days to come, Yaakov shall take root."

19 והנה ע"י ג' דברים אלו שאנו ממשיכין בהם אור ה' אף שנתלבש בדברים גשמיים שכל אנושי על זה נאמר אני כברוש רענן

Now, through these three things, by which we draw down the light of G-d although it is enclothed in physical things [and] human intellect: of this it is said, "I am like a fresh cypress (berosh)."

פי' ברוש הוא ארז דק שיכולין לכוף ראשו לעיקרו ואח"כ כשחוזר לקדמותו הנה הוא מעלה את הדבר הניתן עליו כשהיה בכפיפתו לגבהו למעלה מאד, [וכענין הנמצא בספרים במעשה דיואב ברבת בני עמון],

That is, a berosh is a slender cedar whose top can be bent down to its base, and afterwards, when it returns to its former state, it raises the thing that was placed on it while it was bent, up to its height, very high [as in the account found in the books, of the episode of Yoav at Rabbas Bnei Ammon].

כך אמר הקב"ה אני הוא שנתלבש במעשה התחתונים כברוש רענן, ע"י כפיפת קומתו כביכול [ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] סד"ה קול דודי בענין דומה דודי לצבי ובד"ה קדש ישראל בענין פי' ואנכי תרגלתי לאפרים]

So the Holy One, blessed be He, said: I am the one who is enclothed in the deeds of the lower beings, "like a fresh cypress," through the bending of His stature, as it were [and see what is written above, at the end of the discourse beginning "The voice of my Beloved," on the subject of "My Beloved is like a gazelle," and in the discourse beginning "Israel is holy," on the explanation of "And I taught Ephraim to walk"],

שע"י זה תתעלה נפש האדם בעילוי אחר עילוי לאור באור א"ס ב"ה והיתה נפשו צרורה בצרור החיים את ה' ממש ועמ"ש מזה גבי שבת שבתון.

so that through this a person's soul is raised, ascent after ascent, to be illumined with the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, "and his soul shall be bound up in the bond of life with Havayah" Himself. And see what is written on this regarding "a Sabbath of complete rest."

20 והנה את זה לעומת זה עשה אלהים אש זרה כנגד אש אוכלה וג"כ נתלבש במחשבה דבור ומעשה אשר לא לה' המה בחינת קלון לעומת כבוד. וכמ"ש כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון

Now, "G-d made the one opposite the other": a strange fire opposite the consuming fire; and it too is enclothed in thought, speech and action "that are not G-d's," the level of disgrace (kalon) opposite glory (kavod), as it is written, "The wise shall inherit glory, but fools carry off disgrace."

וכשם שעל הטובה תתעלה נפשו מאד ביתר שאת מכאשר תוכל הנפש שאת לפי השגתה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש. כך לעומת זה על הרעה נאמר ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע

And just as, for the good, one's soul is raised very high, "with greater exaltation" than the soul is able to bear according to its comprehension, to be "bound up in the bond of life with Havayah" Himself, so, opposite this, of the evil it is said, "And the soul of your enemies He shall sling out, as from the hollow of a sling";

דהיינו קליעה למקום רחוק מאד מאד מאור פני ה' כמ"ש ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה וגו'.

that is, being slung to a place very, very far from the light of G-d's countenance, as it is written, "And I will surely hide My face on that day, for all the evil," etc.

21 ועמ"ש מענין כף הקלע בד"ה צו את בנ"י [בני ישראל] כו' את קרבני לחמי. והעצה היעוצה לזה הוא עשות התשובה ובפרט בעשרת ימי תשובה שאז הזמן ועת לכל חפץ להושיבם אל מקורם

And see what is written on the subject of "the hollow of the sling" in the discourse beginning "Command the children of Israel... My offering, My bread." And the counsel given for this is to do teshuvah (return), and especially in the Ten Days of Teshuvah, for then is the season, "and a time for every desire," to settle them back in their source;

ואזי ישתפך נפשו במרירות על ריחוקו מאור פני ה' וישוב אל הוי' וירחמהו כמ"ש ויזעקו אל ה' בצר להם,

and then his soul will pour itself out in bitterness over its distance from the light of G-d's countenance, "and he will return to Havayah, and He will have mercy on him," as it is written, "And they cried out to Havayah in their distress."

ועיקר התשובה כמ"ש אליך ה' נפשי אשא לבטל רצונו אליו יתּ' שיהי' [שיהיה] לו רצון אחד לאביו שבשמים בתשוקה וכלות הנפש ממש ולבקש מלפניו יתּ' שישרה עליו אור ה' ורצונו להיות לו ביטול רצון,

And the essence of teshuvah is as it is written, "To You, Havayah, I lift up my soul": to nullify one's will to Him, may He be blessed, so as to have one will for one's Father in heaven, with longing and the very expiring of the soul, and to ask of Him, may He be blessed, that the light of G-d and His will rest upon him, so that he have the self-nullification of the will.

ועד"ז תקנו לומר בקשת סלח לנו מחל לנו שאינו כפשוטו כ"א חטאת מה תפעל לו ומה ענין המחילה, אלא הענין לבקש המחילה והתגלות הרצון שישוב רצונו להיות שורה עלינו לעשות רצונו יתּ' בלב שלם ונפש חפיצה

Along these lines they instituted the request "Forgive us, pardon us," which is not meant literally, for "if you have sinned, what do you do to Him?" and what would pardon mean? Rather, the point is to ask for pardon and the revelation of the will: that His will return to rest upon us, so that we do His will, may He be blessed, with a whole heart and a willing soul.

ואומרים מי כמוך אב הרחמים זוכר כו'. פי' כל התהוות עולמות עליונים ותחתונים מראש ועד סוף הוא לפניו יתּ' זכירה אחת, וכמ"ש בזהר דבמחשבה אחת ברא את העולמות לפי שהוא יתּ' צופה ומביט עד סוף כל הדורות וקורא הדורות מראש,

And we say, "Who is like You, merciful Father, who remembers...," etc. That is: the entire coming into being of the upper and lower worlds, from beginning to end, is before Him, may He be blessed, a single remembrance; as is written in the Zohar, that with a single thought He created the worlds, because He, may He be blessed, looks and sees to the end of all the generations, and "calls the generations from the beginning."

וא"כ מיד כשעלו כל העולמות במחשבה להבראות הרי כבר נגמרו ונשלמו בריאתם לפניו יתּ'. [ועמ"ש מזה בד"ה תקעו בחדש].

If so, as soon as all the worlds arose in thought to be created, their creation was already finished and complete before Him, may He be blessed. [And see what is written on this in the discourse beginning "Blow the shofar on the new moon."]

22 והנה נראה בחוש גודל הצמצום שצמצם אור א"ס ב"ה במחשבה אחת ושאינה לפי ערכו ומהותו כלל והכל הוא מפני היותו אב הרחמים.

Now, one sees plainly the greatness of the tzimtzum (contraction) by which the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, was contracted into a single thought, which is not in keeping with His worth and essence at all; and all this is because He is the merciful Father.

פי' שמהוה וממשיך מדת רחמנות לרחם על העולמות ולהוותם ולקיימם תמיד בצמצום מחשבה אחת,

That is, He brings into being and draws down the attribute of compassion, to have compassion on the worlds, to bring them into being and to sustain them constantly, through the contraction of a single thought.

ומזה יתבונן האדם לעורר רחמים רבים על נפשו איך שנפלה מטה מטה מאד בהסתכלו בשרשו דע מאין באת. פי' מבחי' אין שהוא בחי' אב הרחמים.

And from this a person should reflect, so as to arouse great compassion on his soul, how it has fallen very, very low, when he looks at its root: "Know from where (me'ayin) you came," that is, from the level of Ayin (nothingness), which is the level of the merciful Father.

23 וא"כ הירידה שירד מאור פניו ית'. היא גדולה מאד ומאיגרא רמא כו' ובזה יתמרמר נפשו מאד ונגעה עד נקודת הלב ממש שיכלה נפשו ולבבו וישוב אל ה'.

If so, the descent by which he has come down from the light of His countenance, may He be blessed, is very great, "from a high roof," etc. And through this his soul will be very bitter, and it will touch the very point of the heart, so that his soul and heart will expire, and he will return to G-d.

וע"י תשובה מאהבה רבה כזו הנה הזדונות נעשו כזכיות פי' כשם שע"י הזכיות תתעלה נפשו באור ה' כך תתעלה נפשו ע"י המרירות הגדולה הזאת מחמת הזדונות ובמקום שבעלי תשובה כו':

And through teshuvah out of such great love, the willful sins become like merits. That is, just as through merits his soul is raised in the light of G-d, so his soul is raised through this great bitterness on account of the willful sins; and "in the place where baalei teshuvah [stand]," etc.

24 ד כי הנה במשה רבינו כתיב ושמתיך בנקרת הצור כשרצה להוריד י״ג מדות הרחמים. פי׳ מבחי׳ צור עליון מקור ושרש כל שרשי התהוות, כמ״ש הביטו אל צור חצבתם

4. For of Moshe our teacher it is written, "And I will place you in the cleft of the rock," when he wished to bring down the Thirteen Attributes of Mercy. That is, from the level of the Supernal Rock, the source and root of all the roots of coming-into-being, as it is written, "Look to the rock from which you were hewn."

ונקי׳ צור כמו למשל צור החלמיש שמכין בו להוציא האש שהיסוד האש שבו הוא בכח ובהעלם ולא בפועל.

And it is called "rock" as, for example, the flint rock, which one strikes to bring out fire, for the element of fire in it is potential and hidden, and not actual.

כך כביכול נקרא צור, צור חיינו כי הוא שרש ומקור לכל שרשי ההוי״ה, ושרש ההוי״ה הוא בו בהעלם בכח ולא בפועל שמבחי׳ שם הוי׳ להיות מהוה כל הנמצאים מאין ליש. שהוא בחי׳ אש אוכלה הנ״ל.

So, as it were, He is called "Rock," "the Rock of our life," for He is the root and source of all the roots of havayah (coming into being), and the root of coming-into-being is in Him hidden, in potential and not in actuality; [the coming-into-being] that is from the level of the Name Havayah, to bring all beings into existence from nothing to something, which is the level of the "consuming fire" mentioned above.

אבל בחי׳ הצור הוא שממנו נמשך ונתהווה בחי׳ אש אוכלה הנ״ל [ועיין בפרדס שער י״א פ״ג [פרק ג׳] ועמ״ש סד״ה והיה מספר בנ״י [בני ישראל]].

But the level of the Rock is that from which the level of the "consuming fire" mentioned above is drawn forth and comes into being. [See Pardes, Sha'ar (Gate) 11, chapter 3; and see what is written at the end of the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be."]

25 והנה גדול כחן של בעלי תשובה שמגיעים עד בחי׳ הצור הנ״ל כמו למשל אם נכבה מאור האש מוציאים האש מצור החלמיש.

Now, great is the power of baalei teshuvah, for they reach as high as the level of the Rock mentioned above; as, for example, if the light of the fire has gone out, one brings fire out of the flint rock.

כך הענין בבעל תשובה שנכבה אצלו מאור האש אוכלה לפי שאין להם בחי' הפתילה והעצים להתאחז בהם האור שהן הם תורה ומעשים טובים,

So it is with a baal teshuvah, in whom the light of the consuming fire has gone out, because they lack the wick and the wood for the light to take hold of, which are Torah and good deeds:

הנה ע"י המרירות הגדולה בנקודת הלב שהוא למעלה מהזמן ואין חפץ בזמן ומקום כלל שמואס בחיי נפשו כענין ר' אליעזר בן דורדיא שבכה עד שיצאת נשמתו [רבי],

through the great bitterness in the point of the heart, which is above time, so that he has no desire for time and space at all, for he despises the life of his soul, as in the case of Rabbi Eliezer ben Durdaya, who wept until his soul departed,

הרי מחמת זה מגיע לבחי' הצור למעלה מעלה מבחי' התהוות הויות והמשכת זמן ומקום [כמש"ש כמה שכתוב שם] הנה מקום אתי].

because of this he reaches the level of the Rock, far, far above the level of the coming into being of existences and the drawing forth of time and space [as it is written there, "Behold, there is a place with Me"].

26 ולכן יצאת בת קול שהוא מזומן לחיי עוה"ב [עולם הבא] כמעשה הצדיקים שנהנין מזיו תורתן ועבודתן, ואף שלא היה לו תומ"צ [תורה ומצות] מפני היותו דבוק במקורא ושרשא דכולא, אך לא כל אדם זוכה לזה.

Therefore a heavenly voice went forth [saying] that he is destined for the life of the World to Come, in the manner of the righteous, who enjoy the radiance of their Torah and their service, even though he had no Torah and mitzvos, because he was cleaving to the source and root of all. But not every person merits this.

27 ולכך אנו מתפללים השיבנו ה' אליך ונשובה שיהיה תחלה אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] בכדי שיוכל להיות אח"כ אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ונשובה אח"כ,

Therefore we pray, "Bring us back to You, Havayah, and we shall return": that there first be an arousal from above, so that afterwards there can be an arousal from below, "and we shall return" afterwards.

ואף כי לעולם באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] תלוי אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] אעפ"כ [אף על פי כן] חדש ימינו כקדם. פי' כמו שהיה תחלת בריאת העולמות מחמת רצונו הטוב כי חפץ חסד הוא.

And even though the arousal from above always depends on the arousal from below, nevertheless, "renew our days as of old": that is, as it was at the beginning of the creation of the worlds, from His good will, "for He desires kindness."

28 וענין חדש ימינו כי הימים נקראים המשכת אור ה' כמ"ש לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם כו' והיה לך הוי' לאור עולם

And the meaning of "renew our days": the days are called the drawing down of the light of G-d, as it is written, "The sun shall no longer be your light by day," etc., "and Havayah shall be for you an everlasting light."

וע"ז אנו מבקשים שיאיר עלינו אור חדש מבחי' הצור הנ"ל אף שנפסק ממנו האור הראשון מבחי' אש אוכלה הוא והיינו כמו בחושך,

And for this we ask: that a new light shine upon us from the level of the Rock mentioned above, even though the first light, from the level of "He is a consuming fire," has been cut off from us, and we are as in darkness.

וזהו כי ביום הזה שהוא יוהכ"פ [יום הכפורים] יום התשוב' [התשובה] שמתעורר ומתגלה למטה בחי' חפץ חסד ע"י החמשה תפלות לכך יכפר עליכם סתם מאן דלית ליה שם ידיעא ולא אתפס בשם ולא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל,

And this is [the meaning of] "For on this day," which is Yom Kippur, the day of teshuvah, when the level of "He desires kindness" is aroused and revealed below through the five prayers: therefore [it says] "He shall make atonement for you" unspecified, [meaning] the One who has no known name, who is not grasped by any name and is not alluded to by any letter, or the tip of a letter, at all;

כי שמות ההוי"ה מורים על המשכת מאין ליש מהעלם אל הגילוי להיות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין.

for the Names of havayah (coming into being) indicate the drawing forth from nothing to something, from concealment to revelation, to be the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

משא"כ הקב"ה בכבודו ובעצמו לא שייך עליו לומר לא בחי' ממלא כל עלמין ולא בחי' סובב כל עלמין. שאינו בגדר עלמין כלל

But of the Holy One, blessed be He, in His glory and His very Self, it does not apply to say either the level of "filling all worlds" or the level of "encompassing all worlds," for He is not within the bounds of worlds at all.

ושם מקור הסליחה וכפרה נושא עון ועובר על פשע

And there is the source of forgiveness and atonement, "who bears iniquity and passes over transgression";

כי לפניו יתּ' לגבי עצם מהותו כביכול לא שייך שום פגם ועון ופשע כ"א בהמשכות היורדות מאור פניו יתּ' ע"י כמה צמצומים ומסכים ולבושי' [ולבושין / ולבושים] רבים.

for before Him, may He be blessed, in relation to His very essence, as it were, no blemish, iniquity or transgression applies at all, but only in the drawings-down that descend from the light of His countenance, may He be blessed, through many contractions (tzimtzumim) and screens and many garments.

29 וזהו מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, לפני הוי' דוקא דהיינו בטרם שנאצלו בחי' המשכת ההויות להוות כל הנמצאים

And this is [the meaning of] "from all your sins before Havayah you shall be purified": before Havayah specifically, that is, before the level of the drawing forth of the existences, to bring all beings into being, was emanated;

ואז תטהרו כשתעלו ותגיעו למדרגה ההיא דהיינו לבחי' צור הנזכר לעיל

and then "you shall be purified," when you rise and reach that level, that is, the level of the Rock mentioned above.

[וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ס"פ אחרי תטהרו בגימ' [בגימטריא] כת"ר כי הנה תרי"ג מצות עם ז' דרבנן הם ממשיכים תר"ך עמודי אור

[And see the Ramaz, at the end of Parshas Acharei: tit'haru ("you shall be purified") has the numerical value of Keser (the Crown), for the 613 mitzvos, together with the 7 [mitzvos] of the Sages, draw down 620 pillars of light.

אך אם חטא על הנפש וחסר ופגם בהמשכות הנ"ל הנה התיקון לזה הוא ע"י התשובה שגדול כחה למלאות כל הפגמים והחסרונות וזהו ענין תטהרו בגימ' [בגימטריא] תר"ך כו' ועמ"ש בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך כו'):

But if one has sinned against the soul, and has left lacking and blemished these drawings-down, the repair for this is through teshuvah, whose power is great to fill all the blemishes and deficiencies; and this is the meaning of tit'haru having the numerical value 620, etc. And see what is written in the discourse beginning "For this commandment which I command you," etc.]

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS ACHAREI • MAAMAR 2

# כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל...

## For on This Day He Shall Atone for You

1 כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. להבין כפל לשון לטהר ותטהרו.

"For on this day He shall atone for you, to purify you; from all your sins, before Havayah, you shall be purified." [We need] to understand the double expression, "to purify" and "you shall be purified."

צריך לבאר ענין עשי"ת [עשרת ימי תשובה] ולמה הוקבעו עשרה ימים דוקא והיום הזה הוא יום העשירי יכפר עליכם הלא כל זמן שעושים תשובה היה צריך שיומחל להם מיד.

We need to explain the matter of the Ten Days of Teshuvah: why exactly ten days were fixed, and [why] "this day," which is the tenth day, "He shall atone for you." Surely, whenever people do teshuvah, they ought to be forgiven at once.

אך הענין הוא כי ענין התשובה הוא להשיב פנים בפנים אליו יתי כי הלא התשובה הוא לשוב ולהתקרב אליו יתי

But the point is that teshuvah is to turn the face back, face to face, toward Him, may He be blessed. For surely teshuvah is to return and draw close to Him, may He be blessed.

ולכאורה לא שייך לשון זה לגבי הקב"ה דכתיב ביה את השמים ואת הארץ אני מלא ולמה צריך לשוב ולהתקרב אליו יתי ובמה נתרחק.

Yet seemingly this expression does not apply with regard to the Holy One, blessed be He, of whom it is written, "I fill the heavens and the earth." So why must one return and draw close to Him, may He be blessed, and in what way did one become distant?

אלא הענין הוא כמשל ב' בנ"א [בני אדם] שעומדים זה אצל זה רק שחוזרים עורף זה מזה אין לך ריחוק גדול מזה ואין קירוב אלא בהחזרת פנים אל פנים.

Rather, the point is like the analogy of two people who stand next to each other, except that they have turned the backs of their necks away from each other: there is no distance greater than this, and there is no closeness except by turning back face to face.

2 וכך הנה כתיב וראית את אחורי ופני לא יראו שיש בחי' פנים ואחוריים למעלה.

So too, it is written, "You shall see My back, but My face shall not be seen": there is a level of face and [a level of] back Above.

וכתיב יאר ה' פניו אליך פי' שההשפעה תהי' [תהיה] בבחי' הארת פנים מפנימיות רצונו כדכתיב ואוהב את יעקב וכתיב כי מחה אמחה כו'

And it is written, "May Havayah make His face shine upon you"; the meaning is that the flow [of blessing] should be on the level of the shining of the face, from the inner dimension of His will, as it is written, "And I loved Yaakov," and it is written, "For I will utterly blot out," etc.

ולכן ההשפעה שמשפיע לו להחיותו הוא מבחי' אחוריים דהיינו כמאן דשדי בתר כתפוי שנותן לשונאו שאינו נותנו ברצון גמור רק כמי שמוכרח להשפיע ואין השפעה זו מבחי' פנימיות ועיקר רצונו.

Therefore the flow that He grants him to give him life comes from the level of the back, that is, like one who throws [something] behind his shoulders, as one who gives to his enemy: he does not give it with full will, but only as one who is compelled to give, and this flow is not from the inner dimension and the essence of His will.

אבל לצדיק בא ההשפעה מבחי' פנימיות רצונו שנותן ברצון גמור ובהארת פנים בשמחה ובטוב לבב ברוב עוז וחדוה.

But to the tzaddik the flow comes from the inner dimension of His will: He gives with full will and with a shining face, in joy and with gladness of heart, with abundant strength and rejoicing.

3 ועד"ז יובן ג"כ ענין התשובה, כי הנה כתיב כי פנו אלי עורף פי' כי פנו אלי שפונים אליו ית' בקיום תורתו ומצותיו.

In the same way the matter of teshuvah will also be understood. For it is written, "For they have turned to Me the back of the neck." The meaning of "for they have turned to Me" is that they do turn to Him, may He be blessed, by keeping His Torah and His mitzvos.

אבל מ״מ אין זה אלא בבחי׳ עורף שאינו מבחי׳ פנימית הרצון מאהבה ותשוקה אלא מצות אנשים מלומדה והולך בקרירות.

Nevertheless, this is only on the level of the back of the neck, for it is not from the inner dimension of the will, out of love and longing, but [as] "a commandment of men learned by rote," and he goes about it coldly.

והתשובה היא החזרת פנים בפנים להיות פנימיות רצונו וחפצו בתורת ה׳ ומצותיו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל.

And teshuvah is turning back face to face, so that his innermost will and desire be in the Torah of G-d and His mitzvos, in joy and with gladness of heart, more than [from] an abundance of all things.

(ועמ״ש מזה ע״פ שובה ישראל והנה ע״י התשובה שהיא החזרת פנים בפנים כנ״ל ע״י נמשך ג״כ מלמעלה ענין ישר יחזו פנימו המבואר במ״א סד״ה כי תשמע בקול גבי לעשות הישר).

(And see what is written on this on the verse "Return, O Israel." Now through teshuvah, which is turning back face to face as mentioned above, through this there is also drawn down from Above the matter of "The upright shall behold His face," which is explained elsewhere, at the end of the discourse beginning "When you heed the voice," on [the words] "to do what is right.")

אך איך תהיה בחינה זו קבוע בנפש האדם צריך להקדים תחילה מאמר רז״ל [רבותינו זכרונם לברכה] גדול תלמוד שמביא לידי מעשה

But how can this level become fixed in a person's soul? We must first preface the saying of our Sages, of blessed memory, "Great is study, for it leads to action."

מכלל שהמעשה הוא העיקר והתלמוד אינו גדול אלא במה שמביא לידי מעשה. וארז״ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] הלומד שלא לעשות מוטב שנהפך לו שלייתו וכו׳.

By implication, action is the main thing, and study is great only in that it leads to action. And our Sages, of blessed memory, said: "One who learns not in order to do, it would have been better for him had his afterbirth been turned over," etc.

ובירושלמי אמרו על פסוק וכל חפצים לא ישוו בה אפילו חפצי שמים שכל המצות אינן כדאי אפילו לדבר אחד של דברי תורה שמעלת עסק התורה יתירה על מעלת קיום המצות.

And in the Jerusalem Talmud they said on the verse "And all things desired cannot compare to her": even things desired by Heaven; that is, all the mitzvos are not worth even a single word of the words of Torah, for the virtue of occupying oneself with Torah exceeds the virtue of keeping the mitzvos.

וגם בגמ' [בגמרא] שלנו (במ"ק [במועד קטן] ד"ט ע"ב) רמו קראי אהדדי כתיב וכל חפציך לא ישוו בה חפציך ולא חפצי שמים.

And in our Gemara too (in Moed Katan, folio 9, side b), it sets the verses against each other: it is written, "And all the things you desire cannot compare to her": the things you desire, but not things desired by Heaven.

וכתיב וכל חפצים לא ישוו בה אפי' [אפילו] חפצי שמים, ומשני כאן במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים וכאן במצוה שאפשר לקיימה ע"י אחרים שמצוה שאפשר לקיימה ע"י אחרים יניחנה ויעסוק בתורה.

And it is written, "And all things desired cannot compare to her": even things desired by Heaven. And it answers: here [it speaks] of a mitzvah that cannot be done by others, and there of a mitzvah that can be fulfilled by others; for a mitzvah that can be fulfilled by others, one should leave it and occupy himself with Torah.

4 ולכאורה אינו מובן שהרי כל התורה אינו רק פירוש וביאור כיצד תהא המצוה נעשית

Now seemingly this is not understood, for the whole Torah is nothing but the interpretation and explanation of how the mitzvah is to be done.

ואיך ילמוד הוא פירוש וביאו' [וביאור] המצוה והמצו' [והמצות / והמצוה] עצמה תיעשה ע"י אחרי' [אחריה]. ועמ"ש מזה בד"ה וידבר אלקים כו' לאמר אנכי כו'.

So how is he to study the interpretation and explanation of the mitzvah, when the mitzvah itself will be done by others? And see what is written on this in the discourse beginning "And G-d spoke, etc., saying: I am, etc."

וגם להבין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה והעוסק בתורת מנחה כאלו הקריב מנחה.

[We] also [need] to understand the saying of our Sages, of blessed memory: "Whoever occupies himself with the law of the burnt-offering, it is as if he had offered a burnt-offering; and whoever occupies himself with the law of the meal-offering, it is as if he had offered a meal-offering."

והלא הקרבנות תלוים בבהמ"ק [בבית המקדש] ובמזבח וההקרבה תלויה בכהנים דוקא.

But surely the offerings depend on the Holy Temple and on the altar, and the offering up depends specifically on the kohanim.

והיאך מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב והוא איש זר אשר לא מבני הכהנים וגם אין כאן לא בהמ"ק [בית המקדש] ומזבח. (ועמ"ש מזה ג"כ במ"א בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע).

So how does Scripture account it to him as if he had offered [it], when he is a non-kohen, who is not of the sons of the kohanim, and also there is neither Holy Temple nor altar here? (And see what is written on this also elsewhere, in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' before 'we will hear.'")

ויובן כל זה ע"פ ביאור ענין מעלת התו' [התורה] בכללה שהיא מצוה לכל א' וא' ללמוד כל הלכו' [הלכות] התורה אפילו הלכו' [הלכות] שאינן צריכות לכל אדם כגון דיני הוראת איסור והיתר שאינה מסורה אלא למורי הוראות

All this will be understood by explaining the virtue of the Torah as a whole: it is a mitzvah for each and every one to learn all the laws of the Torah, even laws that are not needed by every person, such as the laws of ruling on what is forbidden and what is permitted, which are entrusted only to those who issue rulings,

וכגון משפטים שבין איש לרעהו שאינן מסורים אלא לדיינים ואעפ"כ [ואף על פי כן] המצוה היא על כל אדם אפילו מי שאינו רוצה להיות דיין ומורה הוראה בישראל:

and such as the civil laws between a man and his fellow, which are entrusted only to judges. Even so, the mitzvah is on every person, even one who does not wish to be a judge or one who issues rulings in Israel.

5 ב והענין הוא כי הנה כתיב והיו הדברים האלה וגו'. ודברת בם בשבתך בביתך וגו',

2. The point is this. It is written, "And these words shall be," etc., "And you shall speak of them when you sit in your house," etc.

דלכאורה פי' הדברים האלה היינו האמורים בק"ש [בקריאת שמע] דעלה קאי ובאמת מצות ק"ש [קריאת שמע] היא בשחרית וערבית בלבד ולא כל היום ואיך נאמר ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך כו'.

For seemingly the meaning of "these words" is those said in the Shema, to which it refers; yet in truth the mitzvah of reciting the Shema is only in the morning and the evening, and not all day. So how is it said, "And you shall speak of them when you sit in your house and when you walk, etc."?

דמשמע כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשה בין בשבתך בביתך בין בלכתך בדרך כו'.

For this implies all day and all night, constantly, never to be silent, whether when you sit in your house or when you walk on the way, etc.

אלא ודברת בם בדברי תורה כתיב, וא"כ צריך להבין מהו הדברים האלה דמשמע דקאי על הדברים האמורים למעלה אחד ואהבת כו'

Rather, "And you shall speak of them" is written of words of Torah. If so, we need to understand what "these words" are, since it implies that it refers to the words said above, "One" and "You shall love," etc.

(וע' מענין על לבבך ברבות בקהלת בפסוק כל הנחלים הולכים אל הים ובפסוק דברתי אני עם לבי).

(And see on the matter of "upon your heart" in the Midrash Rabbah on Koheles, on the verse "All the rivers flow into the sea," and on the verse "I spoke with my heart.")

אך הנה נודע פי' מלת אחד שהוא לבדו הוא בשמים וארץ ודי רוחות העולם כמו שהיה לבדו קודם בריאת העולם.

But the meaning of the word "One" is known: that He alone is in the heavens and the earth and the four directions of the world, just as He was alone before the creation of the world.

וכמ"ש אני ה' לא שניתי משום דכולא קמיה כלא ממש חשיב, ואין העולמות תופסים מקום כלל רק בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד], מלכותך מלכות כל עולמים שמבחי' מלכותו נתהווה בריאת העולמות מאין ליש,

As it is written, "I, Havayah, have not changed," because everything before Him is considered as truly nothing, and the worlds take up no room at all, except in [the level of] "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever." "Your kingship is a kingship over all worlds": from the level of His Malchus came the creation of the worlds, from nothing to something,

וכמאמר יחיד חי העולמים מלך דהא דכולא קמי' [קמיה] כלא חשיב היינו קמיה דוקא משא"כ בבחי' מלכותו הוא שכינת עוזו השוכנת בתחתונים

as in the saying, "Unique One, Life of the worlds, King." For [the statement] that everything before Him is considered as nothing means before Him specifically; whereas on the level of His Malchus, this is the Shechinah (Divine Presence) of His strength, which dwells in the lower realms,

והיינו ע"י רבוא רבבות צמצומים שיהא נגלה כבוד מלכותו ית', (ועמ"ש מזה ע"פ שיר השירים. וע"פ צאינה וראינה לא זז מחבבה כו'), ואי לזאת ואהבת את הוי' אלהיך ממש

and this is through myriads upon myriads of contractions, so that the glory of His kingship, may He be blessed, be revealed. (And see what is written on this on [the verse] "The Song of Songs," and on "Go forth and see": "He did not cease to cherish her," etc.) Therefore, "You shall love Havayah your G-d," truly,

דהיינו להיות האהבה ורעותא דלבא להבטל אליו ית' ממש להיות נפשו נכללת ובטלה במציאות באור א"ס ב"ה ממש דכולא קמיה כלא ממש חשיב.

that is, that there be love and the yearning of the heart to be nullified to Him, may He be blessed, truly, so that his soul be included and nullified in its very existence in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, for everything before Him is considered as truly nothing.

וזהו אחד ואהבת שמבחינת אחד נמשך להיות האהבה ורעותא דלבא בנפש האדם להיות הוי' ממש אלהיך

And this is "One" [followed by] "You shall love": from the level of "One" there is drawn [the power] for love and the yearning of the heart to be in a person's soul, so that Havayah truly be "your G-d."

והיינו ע"י עסק התורה דכתיב עוטה אור כשלמה שאור התורה עוטה הקב"ה כשלמה שאור א"ס ב"ה ממש מתלבש בהתורה

And this is through occupying oneself with Torah, as it is written, "He wraps Himself in light as in a garment": the light of the Torah wraps the Holy One, blessed be He, like a garment, for the Infinite Light, blessed be He, itself is clothed in the Torah.

(ועמ"ש מזה בד"ה ועשו להם ציצית. ועיין עוד מזה בפ' תולדות קמ"ב ב'. תרומה קס"ד בפ' פנחס רמ"ה ב').

(And see what is written on this in the discourse beginning "They shall make for themselves tzitzis." And see further on this in Parshas Toldos, 142b; Terumah, 164; in Parshas Pinchas, 245b.)

ועל זה נאמר לבושי [לבושין / לבושים] כתלג חיוור כי תחלת הויית השלג הוא מן המים שנקרשו ונעשו שלג ואח"כ כשנפשר ונמס חוזר למים, כך הויית לבוש התורה הוא מבחי' המים שהיא בחי' חכמה עילאה חכים ולא בחכמה ידיעא.

And of this it is said, "His garment is white as snow." For snow first comes into being from water that has congealed and become snow, and afterward, when it thaws and melts, it returns to water. So too, the garment of the Torah comes into being from the level of water, which is the level of Supreme Chochmah: "He is wise, but not with a knowable wisdom."

ומזה נמשך ג"כ בתורה גשמיות שלפנינו להיות גילוי בחי' חכמתו ורצונו ית'. וזהו חכמה בראש וחכמה בסוף.

And from this there is also drawn, into the physical Torah that is before us, a revelation of the level of His wisdom and will, may He be blessed. And this is "wisdom at the beginning and wisdom at the end."

6 והנה כתיב שער רישי [רישיה] כעמר נקא אלו הן המשכות כל פרטי ההלכות שבתורה וכמ"ש קווצותיו תלתלים וגו' תילי תלים של הלכות

Now it is written, "The hair of His head is like clean wool": these are the drawings-down of all the particular laws in the Torah, as it is written, "His locks are curled (taltalim)," etc.: mounds upon mounds (tilei tilim) of laws,

שהן המשכות מבחי' שערות בלבד שהם בחי' הארה מצומצמת ומועטת מעט מזעיר ע"י צמצומים רבים ושונים

which are drawings-down from the level of hairs alone, which are the level of a radiance that is contracted and diminished, a tiny trickle, through many and various contractions.

כמ"ש נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר שלהיות המשכת נפלאותיך ומחשבותיך אלינו בעסק התורה שלפנינו המלובשת בגשמיות עצמו מספר הצמצומים רבים ריבוא רבבות מדרגות עד אין מספר.

As it is written, "Your wonders and Your thoughts toward us: there is no comparison to You; should I tell and speak of them, they are too many to be counted." That is, for there to be a drawing-down of "Your wonders and Your thoughts toward us" in the study of the Torah that is before us, which is clothed in physicality, the contractions "are too many to be counted": many, myriads upon myriads of levels, beyond number.

(ועמ"ש מזה ע"פ ויהי מקץ) כי אין ערוך אליו ית' כלל וכמו שנודע פי' ערך במספר שאפילו אחד לגבי אלף אלפים ורבבות נקרא בשם ערך שהם מסוג א' שהכל נופל תחת סוג המספר,

(And see what is written on this on [the verse] "And it came to pass at the end.") For there is no comparison to Him, may He be blessed, at all; as the meaning of "comparison" in number is known: even one relative to thousands of thousands and myriads is called comparable, since they are of one kind, for all falls under the category of number.

משא"כ לגבי אור א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו' לא שייך ערך כלל.

Whereas with regard to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is as its name, having no end, etc., comparison does not apply at all.

7 והנה כתיב סלסלה ותרוממך פי' סלסלה לסלסל ולהפריד השערות שלא יהיו מעורבים ומבולבלין כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לא ידעו רבנן מאי סלסלה עד דשמעי וכו' דהוה מהפך במזיי' כו'

Now it is written, "Salseleha, and she will exalt you." The meaning of salseleha is to curl and separate the hairs, so that they are not mixed and tangled, as our Sages, of blessed memory, said: "The Rabbis did not know what salseleha means until they heard," etc., "one who was turning over his hair," etc.

שהסלסול הוא בשערות להפרידם שלא יהא עירוב נימא בחברתה, וכך צריך להפריד כל ההלכות שבגמ' [שבגמרא] שלא יהי' [יהיה] עירוב ובלבול בין הלכה להלכה.

For curling is done to hairs, to separate them so that one strand is not mixed with its fellow. So too one must separate all the laws in the Gemara, so that there is no mixing and confusion between one law and another.

וכמו שמצינו בכמה מקומות בתלמוד דקאמרי ורמינהו וכו' ומשני לא קשיא הא ר' [רבי] מאיר כו' שמבררין ומלבנין כל הלכה לעצמה שלא תהא הלכה אחרת סותרת אותה ומבלבלתה.

As we find in several places in the Talmud, where they say, "And they raised a contradiction," etc., and it answers, "It is no difficulty: this is Rabbi Meir," etc.: they sort out and clarify each law on its own, so that another law does not contradict it and confuse it.

8 והנה בבחינת סלסול הזה כתיב ותרוממך שנפש האדם מתרוממת ע"י זה לבחי' שער רישי' [רישיה] כעמר נקא והוא מקור התורה

Now of this level of curling it is written, "and she will exalt you": through this a person's soul is raised up to the level of "The hair of His head is like clean wool," and this is the source of the Torah.

שהתורה היא רק בחי' לבוש עוטה אור כשלמה משא"כ התרוממות זו היא למעלה מבחי' לבוש שהיא נוגעת לעצמיות אור א"ס ב"ה ממש (ועמ"ש במ"א ע"פ הנותן שלג כצמר מענין לבושיה כתלג ושער רישיה כו'):

For the Torah is only the level of a garment, "He wraps Himself in light as in a garment," whereas this exaltation is above the level of a garment, for it touches the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself. (And see what is written elsewhere on [the verse] "He gives snow like wool," on the matter of "His garment is like snow" and "the hair of His head," etc.)

9 ג וכאשר ישכיל ויתבונן האדם בנפשו איך שע"י סלסול הלכות של התורה תתרומם נפשו לעלות לאור א"ס ב"ה ממש ממילא יגיל וישמח בחדוות ה' הוא אור א"ס ב"ה מקור החיים מקור התענוגים

3. And when a person understands and contemplates in his soul how, through the curling of the laws of the Torah, his soul will be exalted to rise to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, then of itself he will exult and rejoice in the joy of G-d, that is, the Infinite Light, blessed be He, the Source of life, the Source of delights,

יותר מרוב כל אפילו מחיי עוה"ב [עולם הבא] ג"ע [גן עדן] תחתון ועליון שאין זה אלא זיו כו', וגם בבחי' זיו הזה אמרו על אחר מוטב דלידיניה כו'.

more than an abundance of all things, even more than the life of the World to Come, the lower and the upper Gan Eden, for that is only a radiance, etc. And even concerning this radiance they said about Acher, "Better that he be judged," etc.

10 ומכ"ש [ומכל שכן] וק"ו [וקל וחומר] שישים נפשו בכפו להיות כל ישעו וכל חפצו בעסק התורה להתענג על ה' ממש שהוא מקור החיים ומקור התענוגים

And all the more so, a fortiori, he will place his life in his hand, so that all his salvation and all his desire be in occupying himself with Torah, to delight in G-d Himself, who is the Source of life and the Source of delights.

ואף שאין התענוג הזה נראה ונגלה בהתגלות היינו משום שגדול כח התענוג ההוא שאין העולמות יכולים לסובלו

And though this delight is not seen and revealed openly, that is because the power of that delight is so great that the worlds cannot bear it,

ולכן אינו בא לידי גילוי בהשגת הנבראים

and therefore it does not come to be revealed in the comprehension of created beings.

ואדרבה כ״ש [כל שכן] וק״ו [וקל וחומר] השמחה גדולה יותר לאלהים בהתבוננות נפשו שבודאי שורה עליו גילוי העונג העליון ב״ה מה שאינו נתפס ונקלט בשום השגה ולית מחשבה תפיסא בי' [ביה],

On the contrary, all the more so, a fortiori, the joy in G-d is greater when his soul contemplates that the revelation of the Supreme Delight, blessed be He, surely rests upon him: that which is not grasped or taken in by any comprehension, and "no thought can grasp Him."

וכן בעסק התורה שהיא בחי' לבושי [לבושין / לבושים] כתלג חיוור, הנה נודע שהמחשבה והדיבור של האדם הן בחי' לבושים מחשבה לבוש הפנימי ודבור לבוש האמצעי

And so too in occupying oneself with Torah, which is the level of "His garment is white as snow": it is known that a person's thought and speech are the level of garments: thought is the inner garment, and speech the middle garment.

וא״כ כשנפשו של אדם מתלבשת במחשבה ודיבור של התורה הנה היא מתלבשת בלבושו של הקב״ה לבושי [לבושין / לבושים] כתלג חיוור ממש ואין קרבת ה' ממש יותר מזה כמו ע״ד משל שנים שמתכסים בטלית אחד.

If so, when a person's soul is clothed in the thought and speech of the Torah, it is clothed in the very garment of the Holy One, blessed be He, "His garment is white as snow," and there is no closeness to G-d Himself greater than this, as, by way of analogy, two who are covered by one tallis.

(ועמ״ש סד״ה ואשה כי תדור), ובזה יובן מה שבפרשה שניה של ק״ש [קריאת שמע] אומרים ונתתי מטר ארצכם וכו' ונתתי עשב בשדך כו'. כאלו מדבר בעדו

(And see what is written at the end of the discourse beginning "And if a woman vows.") And with this will be understood why in the second paragraph of the Shema we say, "And I will give the rain of your land," etc., "And I will give grass in your field," etc., as though he were speaking for himself.

ובאמת הקב"ה הוא הנותן ומשה רבינו ע"ה [עליו השלום] אמר זה לפי ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה.

But in truth the Holy One, blessed be He, is the One who gives; and Moshe our teacher, peace be upon him, said this because the Shechinah speaks from within Moshe's throat.

11 וזהו מאמר השכינה שבגרונו שאומרת ונתתי, אבל מה שאנחנו אומרים ג"כ ונתתי אינו מובן לכאורה אלא היינו ע"י שאומרים תחלה לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם.

This is the saying of the Shechinah in his throat, which says "And I will give." But that we too say "And I will give" is seemingly not understood. Rather, this is through first saying, "to love Havayah your G-d and to serve Him with all your heart and with all your soul."

והיינו מסירת נפש ולא בשביל שלא יהא כופר בה' ממש אלא היינו ביטול היש וגסות הרוח שבאדם

And this is self-sacrifice (mesirus nefesh): not in order to avoid actually denying G-d, but rather the nullification of the yesh (the sense of self) and of the haughtiness of spirit that is in a person.

שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כל מי שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשירה (בסוטה דף ה' ע"א) שהוא בבחי' אשירה ממש שעושה את עצמו ליש ודבר נפרד מיחודו ית',

Of this our Sages, of blessed memory, said, "Whoever has haughtiness of spirit deserves to be cut down like an asherah" (in Sotah, folio 5, side a), for he is truly in the state of an asherah, making himself into an entity (yesh) and a thing separate from His unity, may He be blessed.

וצריך להיות בבחי' ביטול ומסירת נפש להי' והיינו כמו שנודע ממאמר מודים אנחנו לך שההודאה היא אליו יתי' דכולא קמיה כלא חשיב וכל מה שלמטה מטה הוא יותר כלא

One must be in a state of self-nullification (bittul) and self-sacrifice to G-d, as is known from the saying "We acknowledge You": the acknowledgment is to Him, may He be blessed, that everything before Him is considered as nothing, and whatever is lower down is even more as nothing,

ולא כמו שנראה בערכנו שהבריאה היא יש מאין ונראה לעינינו גשמיות העולם ליש ודבר נפרד כו' כמ"ש במ"א.

and not as it appears from our perspective, that creation is something from nothing, and the physicality of the world appears to our eyes as an entity and a separate thing, etc., as is explained elsewhere.

12 וע"י ביטול זה נמשך ומתגלה יחוד אור א"ס ב"ה ממש בנפשו ויכול לומר ונתתי שאור א"ס ב"ה המתגלה בו הוא הוא המדבר בו

And through this self-nullification, the unity of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself is drawn down and revealed in his soul, and he can say "And I will give," for the Infinite Light, blessed be He, that is revealed in him is itself what speaks in him.

וכמ"ש במ"א בפ' ואתחנן גבי ק"ש [קריאת שמע], והוא כענין ודברי אשר שמתי בפיך שדבר ה' ממש הוא בפיו.

As is explained elsewhere, in Parshas Va'eschanan regarding the Shema. And this is like the matter of "And My words which I have placed in your mouth": the word of G-d itself is in his mouth.

וע"ד זה תמצא במאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אלו ואלו דברי אלהים חיים שמה שב"ש [שבית שמאי] אומרים וב"ה [ובית הלל] אומרים וכן דברי אביי ורבא אין זה דבריהם ממש אלא דבר ה' שבפיהם,

And along these lines you will find in the saying of our Sages, of blessed memory, "These and these are the words of the living G-d": what Beis Shammai say and what Beis Hillel say, and likewise the words of Abaye and Rava, are not truly their own words, but the word of G-d that is in their mouths.

וכמו שאמר המגיד להבית יוסף אני המשנה המדברת בפיך. וזהו ענין התורה. אך המצות הם בקיום מצות המלך דוקא.

And as the Maggid said to the Beis Yosef, "I am the Mishnah that speaks in your mouth." And this is the matter of Torah. But the mitzvos consist specifically in keeping the command of the King.

13 והנה מבחי' מלכותו יתי' הוא חיות כל העולמות בעלי גבול במקום ובזמן מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור כל עולמים בחי' מקום דור ודור בחי' זמן

Now from the level of His Malchus, may He be blessed, comes the life-force of all the worlds, which are bounded in space and in time: "Your kingship is a kingship over all worlds, and Your dominion is in every generation." "All worlds" is the dimension of space; "every generation" is the dimension of time.

ואין בחי' מקום וזמן שייך אלא בבחי' מלכותו ית' מלך מלך וימלוך. אבל באי"ס ב"ה עצמו לא שייך בחי' זמן ומקום כלל (וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ז [פרק ז']).

And the dimension of space and time applies only to the level of His Malchus, may He be blessed: "He is King, He was King, and He will be King." But to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself, the dimension of time and space does not apply at all. (As is explained in Sefer Shel Beinonim, Part II, chapter 7.)

והנה עסק התורה נקרא בצלמנו שהוא בבחי' למעלה מן הזמן משא"כ המצות שהן בבחי' מלכות נקרא כדמותנו ושייך בהם לשון הזמן,

Now occupying oneself with Torah is called "in Our image," since it is on the level above time, whereas the mitzvos, which are on the level of Malchus, are called "after Our likeness," and the language of time applies to them.

לכן קיום המצות תלוי בזמן וקרבנות תלויין בזמן בהמ"ק [בית המקדש] משא"כ עסק התורה אינו תלוי בבהמ"ק [בבית המקדש] וכהן ובגדי כהונה כלל,

Therefore the keeping of the mitzvos depends on time, and the offerings depend on the time of the Holy Temple, whereas occupying oneself with Torah does not depend on the Holy Temple, a kohen or the priestly garments at all.

ואף שהתורה הוא פי' המצות מ"מ במחשבה ודבור עדיין הוא בבחי' רוחניות אבל המצות הם במעשה הגוף בפו"מ [בפועל ממש]:

And though the Torah is the explanation of the mitzvos, nevertheless, [being] in thought and speech, it is still on the level of spirituality, whereas the mitzvos are in the action of the body, in actual deed.

14 ד והנה זה לעומת זה עשה אלהים שכמו שנפש האלהית מתחלקת לעשר כחות שלשה שכליים ושבע מדות דקדושה, כך יש ג"כ בקליפה

4. Now, "G-d has made the one opposite the other": just as the G-dly soul is divided into ten powers, three intellectual [powers] and seven emotive attributes (middos) of holiness, so too there are [such] also in kelipah (the husk):

כמו חכמה דקדושה יש כנגדה חכמה דקליפה חרטומי מצרים וכן חכמים המה להרע (בירמיה סי' ד') וכיוצא בשאר כחות הנפש.

just as there is the Chochmah of holiness, opposite it there is a Chochmah of kelipah, the magicians of Egypt, and likewise, "They are wise to do evil" (in Jeremiah, chapter 4), and similarly with the other powers of the soul.

וזהו כלל שבסטרא דקדושה הכל בבחי' ביטול אליו ית' חכמה כח מה משא"כ חכמה דקליפה היא בחי' יש. וכמ"ש ע"פ בעלי במות ארנון.

And this is a general rule: on the side of holiness everything is in a state of self-nullification (bittul) to Him, may He be blessed, [as] Chochmah is koach mah (the power of 'what'), whereas the Chochmah of kelipah is a state of yesh. As is explained on [the verse] "the lords of the high places of Arnon."

וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ישראל שבחו"ל [שבחוץ לארץ] כו', כי ארץ ישראל נק' ארץ כנען לשון הכנעה וביטול (עמ"ש סד"ה ויהי בשלח פרעה)

And this is the saying of our Sages, of blessed memory, "Jews outside the Land," etc. For the Land of Israel is called the land of Canaan (Kena'an), an expression of submission (hachna'ah) and self-nullification (see what is written at the end of the discourse beginning "And it came to pass when Pharaoh sent").

משא"כ כשהוא בבחי' גסות הרוח ויש הוא כמו עובדי עבודת כוכבים בטהרה הם שענין עובדי כוכבים ומזלות הוא כמ"ש וראית את השמש ואת הירח כו' והשתחוית להם כו'.

Whereas when one is in a state of haughtiness of spirit and yesh, he is "like idol worshippers in purity." For the matter of worshippers of stars and constellations is as it is written, "And you see the sun and the moon," etc., "and you bow down to them," etc.

והנה כתיב ממגד תבואות שמש שהשמש משפיע לתבואות הארץ וכן כל צבא השמים שהם המזלות אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כו'.

Now it is written, "with the bounty of the crops of the sun": the sun bestows [influence] on the crops of the earth, and likewise all the host of heaven, which are the constellations: "There is no blade of grass below that does not have a constellation above," etc.

אלא שהשתחוי' [שהשתחויה] להם אסור מפני שמחשבים אותם ליש ודבר שהם המשפיעים

Only, bowing down to them is forbidden, because they regard them as an entity and a thing, as being the ones that bestow.

ובאמת אין השפעתם מצד עצמם אלא שהם כלי ההשפעה שבהם ועל ידם עוברת ההשפעה וכן כל עבודת כוכבים שעושה עצמה ליש ודבר אלא דקרו ליה אלהא דאלהא.

But in truth their bestowing is not of themselves; rather, they are the instruments of the bestowal, in which and through which the bestowal passes. And so too all idolatry makes itself into an entity and a thing, except that they call Him "the G-d of gods."

משא"כ סטרא דקדושה היא בבחי' ביטול שאין עוד מלבדו וא"כ מי שנמשך אחר גסות רוחו להחשיב עצמו ליש הרי הוא כעובד עבודת כוכבים בטהרה.

Whereas the side of holiness is in a state of self-nullification, for "there is nothing else besides Him." If so, one who is drawn after his haughtiness of spirit, to consider himself an entity, is like an idol worshipper in purity.

דהיינו מי שנמשך אחר בגדי כבוד להתפאר בפני בני אדם כי כבוד חכמים ינחלו כתיב

That is, one who is drawn after garments of honor, to glorify himself before people. For it is written, "The wise shall inherit honor,"

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת שהכבוד הנמשך לבחי' חכמה כח מ"ה [מה] הוא בבחי' ביטול משא"כ שאר כבוד של עוה"ז שהוא יש הוא מסטרא דקליפה.

and "You shall make holy garments for Aharon your brother, for honor and for glory": the honor that is drawn to the level of Chochmah, koach mah, is in a state of self-nullification, whereas any other honor of this world, which is yesh, is from the side of kelipah.

15 ובזה יובן מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כך הוא דרכה של תורה פת במלח כו' אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז כו'.

And with this will be understood what our Sages, of blessed memory, said: "This is the way of the Torah: bread with salt," etc., "if you do so, happy are you in this world," etc.

ולכאורה אינו מובן מהו העוה"ז בזה אלא הענין שכאשר ישים אל לבו ההכנעה וביטול אליו יתי' שבזה שורה עליו עונג עליון כנ"ל. אין לך עוה"ז גדול מזה.

Seemingly it is not understood what "this world" there is in this. But the point is that when he takes to heart the submission and self-nullification to Him, may He be blessed, through which the Supreme Delight rests upon him, as mentioned above, there is no "this world" greater than this.

16 ועל זה אמרו יפה שעה אחת כו'. אבל כשנמשך אחר תענוגי עוה"ז הרי ממשיך עליו סטרא דקליפה ומלביש א"ע [את עצמו] בגדים צואים

And of this they said, "Better is one hour," etc. But when one is drawn after the pleasures of this world, he draws the side of kelipah upon himself and clothes himself in filthy garments.

וכשישים אל לבו שהקליפות סבבוהו לא יהי' [יהיה] לו תענוג מעוה"ז כלל משא"כ כשפת במלח תאכל כו' ישמח לבו ויגל כי אין לו לבוש מסטרא דקליפה ומבגדים הצואים.

And when he takes to heart that the kelipos have surrounded him, he will have no pleasure from this world at all; whereas when "you eat bread with salt," etc., his heart will rejoice and exult, for he has no garment from the side of kelipah or from the filthy garments.

אך מי שפגם והעביר את הדרך בהמשיך את לבו אחר היש והגסות, העצה היעוצה לצעוק אל ה' בצר לו צעק לבם שיהא הלב צועק בקרבו

But one who has blemished and strayed from the way by drawing his heart after the yesh and the haughtiness, the counsel given is to cry out to G-d in his distress, "their heart cried out": that the heart cry out within him,

מקרב איש ולב עמוק איך לא שם לנגד עיניו אור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין שלפניו כחשיכה כאורה ורוחניות וגשמיות שוין וימלא בושה וכלימה וכמ"ש ולא נבוש לעולם ועד.

from "the inward part of man and the deep heart": how did he not set before his eyes the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which encompasses all worlds (sovev kol almin), before whom darkness is as light, and spirituality and physicality are equal? And he will be filled with shame and disgrace, as it is said, "And we shall not be ashamed forever and ever."

17 וכמשל מי שהולך ערום בלא הודע לו שיש אנשים רואים אותו ואח"כ כשרואה שהאנשים רואים אותו יתמלא בושה,

It is like the analogy of one who walks about naked, without being aware that there are people watching him; afterward, when he sees that people are watching him, he will be filled with shame.

כן ויותר מכן יש ליבוש מאור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין דכתיב בי' [ביה] את השמים ואת הארץ אני מלא.

So too, and even more so, one should be ashamed before the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which encompasses all worlds (sovev kol almin), of which it is written, "I fill the heavens and the earth."

(ועמ"ש מזה בד"ה מנורת זהב). ועל זה נאמר כי לא יראני האדם וחי בחייו אינו רואה אבל בשעת מיתתו רואה

(And see what is written on this in the discourse beginning "A menorah of gold.") And of this it is said, "For no man shall see Me and live": in his lifetime he does not see, but at the time of his death he sees.

והיינו כדי שיתמלא בושה וכלימה בראותו ה' נצב עליו ורואה במעשיו ועי"ז ישוב בתשובה שלימי' [שלימה] לפניו את פניך ה' אבקש

That is, so that he be filled with shame and disgrace on seeing G-d standing over him and seeing his deeds, and through this he will return in complete teshuvah before Him: "Your face, Havayah, I will seek,"

דהיינו לבקש פנימיות ה' גילוי אור א"ס ב"ה ממש דהיינו להחזיר פנים בפנים כנ"ל וכמים הפנים כתיב וזרקתי עליכם מים טהורים י"ג מכילין דרחמי

that is, to seek the inner dimension of G-d, the revelation of the Infinite Light, blessed be He, itself, which is to turn back face to face, as mentioned above. And [corresponding to] "As water, face to face," it is written, "And I will sprinkle pure water upon you": the Thirteen Attributes of Mercy,

שהם בחי' פנימיות והן מקור התורה ולכך ממלא כל הפגמים שפגם בתורה. כמ"ש אנת הוא ממלא כל שמהן ואנת הוא שלימו דכולהו ועי"ז וטהרתם.

which are the level of the inner dimension and are the source of the Torah; and therefore they fill all the blemishes that he made in the Torah. As it is said, "You are He who fills all the Names, and You are the completion of them all." And through this, "and you shall be purified."

18 והנה על בחי' החזרת פנים בפנים נתקנו כל עשרת ימי תשובה כנגד עשר כחות הנפש שבכל יום נתקן כח אחד שביום ראשון נתקן בחי' החכמה

Now, for the turning back face to face, all the Ten Days of Teshuvah were instituted, corresponding to the ten powers of the soul, so that on each day one power is rectified. On the first day the level of Chochmah is rectified,

דהיינו מה שהלביש נפשו בחכ' [בחכמה] דקליפה שהוא בחינת יש ע"ד מ"ש ראיתי איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו יבא לבחי' ביטול כח מה

that is, [the fault] that he clothed his soul in the Chochmah of kelipah, which is the level of yesh, in the manner of what is written, "I have seen a man wise in his own eyes; there is more hope for a fool than for him": [so that] he come to the level of self-nullification, koach mah.

עד שביום עשירי הוא יום כיפור נתקן בחי' התנשאות, ועל דבר הנ"ל נק' עליית המל' שהוא מ"ש לך ה' הממלכה בבחי' ביטול,

[And so on,] until on the tenth day, which is Yom Kippur, the level of self-exaltation is rectified. And for the reason mentioned above it is called the ascent of Malchus, which is what is written, "Yours, Havayah, is the kingdom," in a state of self-nullification.

לכן ביום הכפורים אסור באכילה ושתיה ונעילת הסנדל שהן הכל בחי' הלבשת היש ולהיות בבחי' ביטול ממש אליו יתי, ועד"ז הן כל הכריעות והשתחוואות שביום כפור שנופלים על פניהם להיות בבחי' בטול.

Therefore on Yom Kippur eating, drinking and wearing shoes are forbidden, for all of these are the level of clothing the yesh; and [this is] in order to be in a state of true self-nullification to Him, may He be blessed. In the same way are all the bowings and prostrations of Yom Kippur, when they fall on their faces: to be in a state of self-nullification.

19 והנה יש ב' מיני גסות הרוח בחי' חיצוניות שיודע בעצמו ערכו השפל ואעפ"כ [ואף על פי כן] מחשב א"ע [את עצמו] ליש ודבר בעיני הבריות, ויש בבחי' פנימיות שהוא בחי' עצמיות הגסות שדרכו ישר בעיניו והוא באמת חשוב גם בעיני עצמו.

Now there are two kinds of haughtiness of spirit. [One is] on the outer level (chitzoniyus): he knows within himself his lowly worth, and nevertheless regards himself as an entity and a thing in the eyes of people. And there is [one] on the inner level (pnimiyus), which is the very essence of haughtiness: his way is right in his own eyes, and in truth he is important in his own eyes as well.

20 והנה על בחינה הא' נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם עליכם דייקא. דהיינו מה שעליכם מבחוץ.

Now of the first kind it is said, "For on this day He shall atone for you (aleichem), to purify you": aleichem, "upon you," precisely, that is, what is upon you, on the outside.

ועל הבחינה הב' אמר מכל חטאתיכם דהיינו חטאת פנימיות שלכם לפני ה' תטהרו. פי' לפני ה' קודם בחי' הוי'.

And of the second kind it says, "from all your sins," that is, your inner sin: "before Havayah you shall be purified." The meaning of "before Havayah" is: prior to the level of Havayah.

כי התורה היא שמותיו של הקב"ה יו"ד היא חכמה אורייתא מחכמה נפקת. אבל ע"י התשובה מעומקא דליבא ממעמקים קראתיך ה' שממשיך בחי' הוי'.

For the Torah is the Names of the Holy One, blessed be He; the yud is Chochmah, [and] "the Torah comes forth from Chochmah." But through teshuvah from the depth of the heart, "From the depths I called You, Havayah," which draws down the level of Havayah.

21 ואז תטהרו מסטרא דקליפה בכדי שלא יהא העלם והסתר מאור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין. וזהו שנתנו לוחות אחרונות ביום כיפור גילוי אנכי ה' אלהיך. אנכי ממש

And then "you shall be purified" from the side of kelipah, so that there be no concealment and hiding of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which encompasses all worlds (sovev kol almin). And this is why the second Tablets were given on Yom Kippur: the revelation of "I am Havayah your G-d," the very "I."

ובזה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני פי' שזהו הבטחה שלא יהיו אלהים אחרים מעלימים ומסתירים את בחי' פנימיות כי עונותיכם מבדילים כו'.

And through this, "You shall have no other gods before My face": that is, this is a promise that no other gods will conceal and hide the level of the inner dimension, for "your iniquities separate," etc.

אך ביום כיפור הוא בהעלם כי לוחות אחרונות נתנו בצנעה אבל הגילוי הוא בשמחת תורה שמחה של תורה דהיינו גילוי מקור התורה והוא גילוי עונג העליון ב"ה:

But on Yom Kippur it is in concealment, for the second Tablets were given privately; the revelation, however, is on Simchas Torah, the rejoicing of the Torah, that is, the revelation of the source of the Torah, and this is the revelation of the Supreme Delight, blessed be He.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS ACHAREI • MAAMAR 3

# ביאור הדברים בענין לטהר תטהרו

## An Explanation of "To Purify … You Shall Be Purified"

◇

1 ביאור הדברים בענין לטהר תטהרו. הנה חיי צער תחיה היינו מהתבוננות מגדולת א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו' ממילא יחיה חיי צער על מה שרחוק מאור פניו יתי'

An explanation of the matters concerning "to purify … you shall be purified." Now, "you shall live a life of pain": that is, from contemplating the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, who is as His name: He has no end, etc., he will as a matter of course live a life of pain over being far from the light of His countenance, may He be blessed.

ותהיה זאת נחמתו אשריך וטוב לך בעוה"ז ע"י עסק התורה שהיא חכמתו ושם התלבשות אור א"ס ממש בחכמה

And this will be his consolation: "happy are you, and it is well with you" in this world, through occupying himself with the Torah, which is His wisdom; and there the very Infinite Light (Or Ein Sof) is clothed in Chochmah (wisdom).

ונמצא מתלבש גם הוא בלבושו של הקב"ה ונעשה יחוד א"ס בנפשו, וזהו יחוד קב"ה [קודשא בריך הוא] ושכינתי' וכמבואר בזהר בענין יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שהמלאכים מכסים היחוד בגדפין

It follows that he too is clothed in the garment of the Holy One, blessed be He, and the union of the Infinite One is brought about in his soul. And this is the union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah (Divine Presence), as is explained in the Zohar concerning the union of Z'eir Anpin and Nukva, that the angels cover the union with wings

(והובא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הקדישים פ"א. ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער הארת המוחין פ"ב [פרק ב'] ועיין מזה ג"כ במק"מ [במקדש מלך] סוף חלק א' בהשמטות ד"ה בראשית).

(This is cited in Pri Etz Chaim, Sha'ar HaKaddishim, chapter 1; and see Etz Chaim, Sha'ar Haaras HaMochin, chapter 2; and see on this also the Mikdash Melech, at the end of Part I, in the Hashmatos, [on the passage] beginning "Bereishis.")

וכיסוי זה הוא נמשך מבחי' או"א [אבא ואימא] כו' דהיינו שנמשך מקיף אחד לשניהם לצורך היחוד

And this covering is drawn from the level of Abba and Imma, etc.; that is, one encompassing [light] (makif) is drawn for the two of them, for the sake of the union.

וכך הוא בעסק התורה נמשך מקיף עליון שמקיף גם את נפשו להתכלל בבחי' אור א"ס בבחי' יחוד ע"י מקיף א' הכולל ב' הבחי'.

And so it is with occupying oneself with the Torah: a supernal encompassing [light] is drawn, which encompasses his soul too, so that it be included in the level of the Infinite Light, in a state of union, through one encompassing [light] that includes both levels.

2 ועתה נבוא לביאור לבושי' [לבושין / לבושים] כתלג חיוור איתא בזהר שהי"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] נק' לפעמים ג"כ בשם לבושי' [לבושין / לבושים] כתלג חיוור.

Now we shall come to the explanation of "His garment is white as snow." It is stated in the Zohar that the thirteen tikkunim of the beard (tikkunei dikna) are sometimes also called by the name "His garment is white as snow."

אך האמת הוא שעיקר הלבוש הוא החשמל ולא החשמל המפסיק בין אצילות לבי"ע כי זהו מחיצוניות בינה והוא בנוגה שמבחי' שבה"כ [שבירת הכלים] אלא הוא החשמל עליון המקיף כל האצילות

But the truth is that the main garment is the Chashmal; and not the Chashmal that separates between Atzilus and Beriah, Yetzirah and Asiyah, for that is from the outer dimension (chitzoniyus) of Binah (understanding), and it is in nogah, which is from the level of the shattering of the vessels (sheviras hakeilim); rather, it is the supernal Chashmal that encompasses all of Atzilus.

דהיינו שהתלבשות גבורה דעתיק במו"ס [במוחא סתימאה] הוא ע"י [עתיק יומין] מקיף זה

That is, the enclothing of the Gevurah of Atik in Mocha Stima'ah (the hidden brain) is through this encompassing [light] (makif).

(בלקוטי הש"ס [הששה סדרים] מהאריז"ל [מהאר"י זכרונו לברכה] דט"ז ד"ה לכי ומעטי איתא וז"ל [וזה לשונו] כי יש מסך בין עולם לעולם כו' ויש בין הא"ק [האדם קדמון] לאצילות מסך וכן בין האצילות לבריאה כו' וכל המסכים נק' מקיפים עכ"ל [עד כאן לשונו],

(In Likkutei HaShas by the Arizal, of blessed memory, folio 16, [in the passage] beginning "Go and diminish," it is stated, and these are his words: "For there is a screen between one world and the next, etc.; and between Adam Kadmon and Atzilus there is a screen, and likewise between Atzilus and Beriah, etc.; and all the screens are called makifim (encompassing [lights])." End of quote.

והנה הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ אמור דפ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] גבי כשמן הטוב על הראש כתב שגם כתר אריך נחשב מעולם א"ס כו' ועיקרו של אצילות מתחיל ממו"ס [ממוחא סתימאה] שהיא חכמה דאריך עכ"ל [עד כאן לשונו]

Now the Ramaz, at the beginning of Parshas Emor, folio 88, end of side b, on "Like the good oil upon the head," wrote that even the Keser of Arich [Anpin] is counted as [part] of the world of the Infinite One (Ein Sof), etc., and Atzilus proper begins from Mocha Stima'ah, which is the Chochmah of Arich [Anpin]. End of quote.

וא"כ ענין התלבשות גבורה דעתיק במו"ס [במוחא סתימאה] הוא ענין ההמשכה מאור א"ס בראשית האצילות וע"כ התלבשות זו הוא ע"י מקיף זה ומסך הנ"ל ואפשר שזהו ג"כ ענין קרומא דאוירא כו' ע' [עיין] בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ז [פרק ז] שזהו ענין רקיע המבדיל בין מים למים

If so, the matter of the enclothing of the Gevurah of Atik in Mocha Stima'ah is the matter of the drawing down from the Infinite Light (Or Ein Sof) at the beginning of Atzilus; and therefore this enclothing is through this encompassing [light] and the screen mentioned above. And possibly this is also the matter of the "membrane of air" (kruma de'avira), etc.; see Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 7, that this is the matter of "the firmament that divides between water and water."

ומזה יובן ג"כ ענין סלסלה ותרוממך שנתבאר לעיל דענין ההתרוממות הוא מבחי' לבושי' [לבושין / לבושים] כתלג לבחי' ומדרגת שער רישי' [רישיה] כו' והיינו כי שער רישי' [רישיה] הוא מבחי' כתר אריך שהוא מעולם א"ס שלמעלה מהמסך ומהאצילות כו').

And from this will also be understood the matter of "Salseleha, and she will exalt you," explained above: that the exaltation is from the level of "His garment is like snow" to the level and rank of "the hair of His head," etc. That is, "the hair of His head" is from the level of the Keser of Arich [Anpin], which is of the world of the Infinite One, which is above the screen and above Atzilus, etc.)

**וע"ז נאמר לבושי' [לבושין / לבושים] כתלג חיוור כמו שלג שתחלת הווייתו ממים ונקפא ונעשה שלג ואח"כ חוזר ונפשר ונמס והיה למים וזהו חכמה בראש חכמה בסוף,**

**And of this it is said, "His garment is white as snow": like snow, which first comes into being from water, and it freezes and becomes snow, and afterwards it thaws back and melts and becomes water. And this is "wisdom at the beginning, wisdom at the end."**

**והוא ע"ד משל כמו משלי שלמה או כמו שהרב מסביר שכל להתלמיד ע"פ משל**

**And it is in the manner of a parable (mashal), like the parables of Shlomo (Mishlei), or as a teacher explains an idea to the student through a parable.**

שכשעומד התלמיד על כוונת רבו במשל זה ומבין השכל עצמו הנה נעשה אצלו ג"כ בחינת חכמה כמו שהיה אצל רבו החכמה מתחלה רק שבאמצע נגלד ונקרש לפי שהחכמה לא היתה נתפסת בשכל התלמיד כמות שהיא בעצמה בשכל הרב רק ע"י משל,

When the student grasps his teacher's intent in this parable and understands the idea itself, then in him, too, it becomes the level of Chochmah (wisdom), as the wisdom was with his teacher at first; only, in the middle it froze and congealed, because the wisdom could not be grasped in the student's mind as it is in itself in the teacher's mind, but only through a parable.

וכך הוא בחי' לבוש עליון הוא בבחי' שלג שנגלד ונקרש עצמיות החכמה לבלתי הגלות נגלות כמות שהיא בעצמה רק אח"כ חוזר ונמס והיה למים בחי' חכמה אצל הנבראים

And so the level of the supernal garment is in the state of snow, in which the very essence of the wisdom froze and congealed, so as not to be openly revealed as it is in itself; only afterwards it melts back and becomes water, the level of Chochmah for created beings.

ועל ענין זה נאמר משליך קרחו כפתים כו' ישב רוחו יזלו מים מגיד דבריו ליעקב שלהיות מגיד דבריו ליעקב שהוא מבחי' יזלו מים נעשה ע"י הקרח שנגלד ונקרש כעין הקרח

And of this matter it is said, "He casts forth His ice like crumbs," etc., "He makes His wind blow, the waters flow"; "He declares His words to Yaakov." That is, "He declares His words to Yaakov," which is from the level of "the waters flow," comes to be through "the ice": that which froze and congealed, like ice.

וכך הוא בענין השלג, אלא שהשלג הוא בהתחלקות טיפין טיפין כי להיות יורד ההשפעה מוכרח להיות ע"י התחלקות

And so it is with snow, except that snow is divided drop by drop; for in order for the flow to descend, it must come through division.

וכמו שנודע מגבורות גשמים שיורדים ע"י התחלקות שאל"כ [שאם לא כן] היו מבול ח"ו [חס ושלום],

As is known of the "might of the rains" (gevuros geshamim): they descend through division, for otherwise they would be a flood, G-d forbid.

וגם י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] נק' בחי' לבושים על דרך זה שההארה היורדת דרך השערות שהם חלולים הנה השערות הם בחי' לבושים

And the thirteen tikkunim of the beard, too, are called the level of garments in this way: [as for] the radiance that descends through the hairs, which are hollow, the hairs are the level of garments.

והן בבחי' פירוד והתחלקות בבחי' שלג ונק' חיוור ששרש ההשפעה עצמה היא בחי' חסד

And they are in a state of separation and division, like snow; and they are called "white" because the root of the flow itself is the level of Chesed (kindness).

(וגם השלג יש בו תוקף הלבנונית יותר מבחי' עמר נקא וכמ"ש במ"א ע"פ הנותן שלג כצמר). ומים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך (אלא שיורדים בבחי' צמצום והתחלקות ההשפעה לפירורים):

(And snow, too, has a greater intensity of whiteness than the level of "clean wool," as is explained elsewhere on [the verse] "He gives snow like wool.") And [this is] water, which descends from a high place to a low place (except that it descends in a state of contraction and of division of the flow into fragments).

3 ב והנה מבחי' לבושיה כתלג חיוור נמשך בחי' שער רישיה כעמר נקא אלו הן פרטי ההלכות שבגשמיות

2. Now, from the level of "His garment is white as snow" is drawn the level of "the hair of His head is like clean wool": these are the particular laws concerning physical things,

כמו כל מסכת יומא שכל הרעש של הכה"ג [הכהן גדול] שהוא פורש משאר העם ונכנס לפני ולפנים

such as the whole of Tractate Yoma, where all the stir over the Kohen Gadol (High Priest) is that he withdraws from the rest of the people and enters the innermost sanctum;

והיה רק פעם א' בשנה והי' [והיה] צריך חמש טבילות ועשרה קידושין וכל העבודה הוא שמזה מדם הפר ומדם השעיר באצבע אחת למעלה ושבע למטה ומונה אחת ואחת כו'.

and this was only once a year, and he needed five immersions and ten sanctifications; and the whole service is that he sprinkles of the blood of the bull and of the blood of the goat with the finger, once upward and seven times downward, and counts "one and one," etc.

4 והנה כח זה שיש בגשמיות דם הפר והשעיר להיות נוגע להמשכת אור א"ס ב"ה הוא דרך בחי' שערות שהם המשכות מצומצמות

Now this power that the physical blood of the bull and the goat has, to bear upon the drawing down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, comes by way of the level of hairs, which are contracted drawings-down.

שהשערה היא המשכה להיות גילוי אור א"ס למטה ג"כ אך היינו דוקא ע"י ביטול ומס"נ [ומסירות נפש].

For a hair is a drawing-down, so that there be a revelation of the Infinite Light below as well. But this is specifically through self-nullification (bittul) and self-sacrifice (mesirus nefesh).

5 ועל דרך זה היה לימוד תנאים ואמוראים וכל עסק רשב"י [רבי שמעון בר יוחאי] היה בנגלה כ"ד קושיות וכ"ד פירוקים

And in this way was the study of the Tannaim and Amoraim; and the whole occupation of Rabbi Shimon bar Yochai was in the revealed [Torah]: twenty-four questions and twenty-four answers.

וגם בכל פרק מפרקי המסכתות שבש"ס [שבששה סדרים] נזכר ר"ש [רבי שמעון] ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין והי' [והיה] פטור מתפלה לפי שכל עסק תורתו היה עד"ז וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך.

And also, in every one of the chapters of the tractates of the Shas, Rabbi Shimon is mentioned, even in Keilim and in Nega'im and Uktzin. And he was exempt from prayer, because all of his occupation with Torah was in this way, as it is written, "And My words which I have placed in your mouth."

אך אין כח זה אלא בתורה עצמה, אבל המצות הן מצות המלך שהוא ביטול היש לאין שיהיה יש ויהיה בטל ומל' נק' בשם לבוש כמ"ש ה' מלך גאות לבש

But this power is only in the Torah itself. The mitzvos, however, are the commands of the King, which is the nullification of yesh (something) to ayin (nothing): that he be a yesh and [yet] be nullified. And Malchus (sovereignty) is called by the name "garment," as it is written, "Havayah reigns; He is clothed in majesty."

שלהיות בחי' מל' ועל מי מולך הלא כל עצמיות הנבראים וחיותם הוא מבחי' מל' ואיך שייך לשון מלוכה,

For as to being the level of Malchus: over whom does He reign? Surely the whole essence of the created beings and their life-force is from the level of Malchus; so how does the term "kingship" apply?

אלא כל ענין מל' הוא למעלה רק בחי' לבוש שנעשה לבוש והסתר להיות בחי' מל'

Rather, the whole matter of Malchus Above is only the level of a garment: it becomes a garment and a concealment, so that there be the level of Malchus.

וכמ"ש כי שמש ומגן ה' אלקים שבחי' אלקים הוא בחי' המל' היא בחי' מגן שהיא בחי' לבוש

As it is written, "For Havayah Elokim is a sun and a shield": the level of Elokim is the level of Malchus; it is the level of a "shield," which is the level of a garment.

(ועמ"ש בד"ה יונתי בחגוי מענין יפתי וע' סד"ה ועשית בגדי קדש ובד"ה יביאו לבוש מלכות)

(And see what is written in the discourse beginning "My dove, in the clefts," on the matter of "My fair one"; and see the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments," and in the discourse beginning "Let them bring royal apparel.")

רק בשרש העליון המצות הם גבוהים יותר שהמצות הן מבחי' גולגלתא ותורה היא בחי' מוחא,

Only, in the supernal root the mitzvos are higher, for the mitzvos are from the level of Gulgalta (the skull), and the Torah is the level of Mocha (the brain).

אלא שלפי שהמצות הם גבוהים יותר אינם יכולים להיות בבחי' התגלות כ"א בבחי' לבוש שהוא בחי' חיצוניות ומקיף,

But because the mitzvos are higher, they cannot be in a state of revelation, only in the state of a garment, which is the level of the outer dimension (chitzoniyus) and of an encompassing [light] (makif).

אבל התורה שהיא בחי' מוחא נעשית בחי' מזון ותורתך בתוך מעי (וע' באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי ועמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית מענין מזון ולבוש כו').

But the Torah, which is the level of Mocha, becomes the level of food: "And Your Torah is within my innards." (And see Iggeres HaKodesh, [the epistle] beginning "He and His life-forces"; and see what is written in the discourse beginning "A psalm, a song at the dedication of the House," on the matter of food and garment, etc.)

והנה כדי להיות המשכת המצות למטה הוא רק כמו כן בבחי' שערות ושער רישיה כעמר נקא שעי"ז נמשך למטה בכה"ג [בכהן גדול] כמו בסדר עבודת יוהכ"פ [יום הכפורים] הנ"ל

Now, for the drawing down of the mitzvos below, it is likewise only through the level of hairs, "the hair of His head is like clean wool," by which it is drawn down below, through the Kohen Gadol, as in the order of the Yom Kippur service mentioned above.

וגם זה הוא ע"י ביטול כי כה"ג [כהן גדול] נק' כהנא רבה בחי' ביטול רק לפי שזה הביטול הוא ביטול היש לכן תלוי בזמן ובמקום בקדשי קדשים דוקא,

And this too is through self-nullification (bittul), for the Kohen Gadol is called Kahana Rabba (the great priest), the level of bittul. Only, because this bittul is the nullification of the yesh, it therefore depends on time and on place: in the Holy of Holies specifically.

אבל התורה אע"פ [אף על פי] שהוא איש זר ולומד בלילה דלאו זמן הקרבה היא אעפ"כ [אף על פי כן] מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב בזמנו ובמועדו.

But [with] the Torah, even though he is a non-kohen and learns at night, which is not the time of offering, nevertheless Scripture accounts it to him as if he had offered [it] at its time and in its season.

לפי שהתורה היא בבחי' אין ממש והיינו לפי שעיקר לימוד התורה ברעותא דליבא תליא מילתא שיהיה בטל במחשבתו ודבורו וזה יכול להיות בעסקו בתורה,

For the Torah is on the level of true ayin. That is, because the essence of Torah study is [that] "the matter depends on the desire of the heart": that he be nullified in his thought and his speech; and this can be [so] in his occupation with Torah.

אבל במצוה בעשיי' [בעשייה] גשמית ע"י הגוף העושה אין זה ביטול ממש רק ביטול היש לאין שהוא עושה ומקיים מצות המלך

But in a mitzvah, in physical action, by means of the body that performs [it], this is not true bittul, only the nullification of yesh to ayin, in that he does and fulfills the command of the King.

שזהו בחי' עבד שהוא נפרד משא"כ עסק התורה הוא בבחי' בן, וזהו אם כבנים אם כעבדים כו'.

And this is the level of a servant, who is separate; whereas occupation with Torah is on the level of a son. And this is "whether as sons or as servants," etc.

אך הנה זה לעומת זה עשה האלקים וכל סטרא דקליפה הוא רק בחי' יש הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם וכבוד חכמים ינחלו.

But "G-d has made the one opposite the other," and the whole side of kelipah (the husk) is only the level of yesh: "Envy, lust and honor drive a person out of the world." And "the wise shall inherit honor."

שמי שהוא בבחי' חכמה כח מ"ה [מה] אין הכבוד עושה אותו יש ולכן מפני שיבה תקום וכן ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד כו',

For one who is on the level of Chochmah, koach mah (the potential of "what"), honor does not make him a yesh. Therefore, "Before the hoary head you shall rise"; and likewise, "And you shall make holy garments for Aharon your brother, for honor," etc.

משא"כ מי שאינו בבחי' כח מ"ה [מה] יכול להיות נמשך לבו אחר הכבוד ונעשה יש וגס רוח.

Whereas one who is not on the level of koach mah, his heart can be drawn after honor, and he becomes a yesh and haughty of spirit.

וזהו עיקר ע"ז [עבודה זרה] שמחשיב א"ע [את עצמו] ליש דקרו לי' אלקא דאלהא ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מי שיש בו גסות הרוח כו'.

And this is the essence of idolatry: that he considers himself a yesh, [though] they call Him "the G-d of gods." And therefore our Sages, of blessed memory, said, "One who has haughtiness of spirit," etc.

6 והנה כמו שבקדושה יש ב' בחי' תורה ומצות שהן פנימיות וחיצוניות כנ"ל כך ג"כ לעומת זה יש ב' דברים חיצוניות ופנימית

Now, just as in holiness there are two levels, Torah and mitzvos, which are the inner dimension (pnimiyus) and the outer dimension (chitzoniyus), as mentioned above, so too opposite this there are two things, an outer and an inner.

חיצונית היינו גסות בבחי' לבושים ומקיפים, ופנימית היינו תאוות זולל וסובא והכל הוא בנוגה שחיצונית שלה רע ופנימית טוב ולפעמים עולה הכל ונכלל בטוב, ולפעמים להפך כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פ"ז [פרק ז'].

The outer is haughtiness, in the mode of garments and encompassing [lights] (makifim); and the inner is the lust of the "glutton and drunkard." And all of it is in nogah, whose outer [part] is evil and whose inner [part] is good; and sometimes the whole of it rises and is included in the good, and sometimes the reverse, as is explained in Sefer Shel Beinonim, chapter 7.

7 והנה בחי' הפנימית יכולים להפך בעצמם מרע לטוב כמו איש אשר בסובאי יין וזוללי בשר אם למחר מתפלל בכח האכילה הרי הרע עצמו מתהפך לטוב ונעשה מרע טוב,

Now the inner level can itself be turned from evil to good. For example, a man who is among "guzzlers of wine and gluttonous eaters of meat": if the next day he prays with the strength of the eating, the evil itself is turned into good, and from evil it becomes good.

אבל החיצוניות ולבושי' [ולבושין / ולבושים] אינו נעשה מהם דבר טוב שיוכל לקבל הכבוד להיות נתפס בתוכו שלא יהיה יש.

But from the outer dimension and the garments nothing good is made that could receive the honor, holding it within itself without being a yesh.

8 ולכן כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם עליכם דוקא מה שהוא בחינת מקיף יכפר יקנח ויעביר לגמרי ואת רוח הטומאה אעביר כי תעביר ממשלת זדון.

Therefore, "For on this day He shall atone for you (aleichem), to purify you": aleichem, "upon you," specifically, what is on the level of an encompassing [light] (makif), "He shall atone": He shall wipe [it] away and remove [it] completely. "And the spirit of impurity I will remove"; "for You will remove the dominion of arrogance."

אבל מכל חטאתיכם פנימית שבכם לפני הוי' תטהרו בעצמיכם והיינו לפני הוי' דהיינו ממעמקים קראתיך הוי'

But "from all your sins," the inner [sin] that is in you: "before Havayah you shall be purified," in your very selves. That is, "before Havayah" means "From the depths I call You, Havayah."

כאדם הקורא לחבירו שיבא אצלו כך קוראין וממשיכים בחי' הוי' ע"י ממעמקים עומקא דליבא שצועק הלב בקרבו והיא בחינת א"ס שבנפשו שע"ז מעורר בחי' א"ס שממעמקים למעלה משם הוי'.

Like a person who calls his fellow to come to him, so one calls and draws down the level of Havayah through "from the depths," the depth of the heart (umka deliba), in which the heart cries out within him. And this is the level of the Infinite One (Ein Sof) that is in his soul, through which he arouses the level of the Infinite One of "from the depths," which is above the Name Havayah.

9 והיינו דוקא ביום הזה הוא יוהכ"פ [יום הכפורים] עליית המל' להיות פב"פ [פנים בפנים] שהמל' היא מקור הנבראים ומחיה אותם

**And this is specifically "on this day," which is Yom Kippur, the ascent of Malchus to be face to face. For Malchus is the source of the created beings and gives them life.**

ועתה היא עולה לקבל פנים עליונים דא"ס את פניך הוי' אבקש, ולכן אין עולים לתורה ביוהכ"פ [ביום הכפורים] רק ששה לפי שהמל' שהיא בחי' שביעית עלתה למעלה.

**And now it rises to receive the supernal face of the Infinite One (Ein Sof): "Your face, Havayah, I will seek." Therefore on Yom Kippur only six are called up to the Torah, because Malchus, which is the seventh level, has risen above.**

(ועיין בפי' לפני הוי' בזהר ח"ג [חלק ג'] ס"ז א' וע"פ פי' המק"מ [המקדש מלך] שם בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] מובן כמשנ"ת [כמו שנתבאר] כאן דלפני היינו למעלה יותר כו',

(And see the explanation of "before Havayah" in the Zohar, Part III, 67a; according to the explanation of the Mikdash Melech there, in the name of Rabbi Chaim Vital, it is understood as was explained here, that "before" means higher, etc.

אכן בזהר תרומה דק"ע ע"ב פי' כי מלפני הוא בחי' שלמעלה משם הויה אבל לפני היינו בחי' מלכות שהיא בחינת שקודם לשם הויה מלמטה למעלה,

However, in the Zohar on Terumah, 170b, it explains that "from before" (milifnei) is the level that is above the Name Havayah, whereas "before" (lifnei) is the level of Malchus, which is the level that precedes the Name Havayah [counting] from below upward.

וגם לפי' ההוא אין סתירה למש"כ [למה שכתוב] דהוא בחי' ממעמקים שלמעלה משם הוי' כי הנה יוהכ"פ [יום הכפורים] הוא עליי' [עלייה] המל' בעתיק. א"כ ב' הפי' עולים בקנה אחד שהבחי' מל' שהיא לפני שם הוי' ממטה למעלה עולה ביוהכ"פ [ביום הכפורים] לבחי' א"ס שלמעלה משם הוי' ולכן ע"י תטהרו גם אתם

Yet even according to that explanation there is no contradiction to what was written, that it is the level of "from the depths," which is above the Name Havayah; for Yom Kippur is the ascent of Malchus into Atik. If so, the two explanations agree as one: the level of Malchus, which is "before" the Name Havayah from below upward, rises on Yom Kippur to the level of the Infinite One, which is above the Name Havayah; and therefore, through this, you too "shall be purified."

והיינו כמ"ש בזהר תצוה דקפ"ה ע"ב ע"פ כי ביום הזה יכפר. יכפר ביום הזה וינקי ליה בקדמיתא וכל דא עליכם ופי' במק"מ [במקדש מלך] תחלה יתוקן מדת המל' שנק' היום הזה ואח"כ ישראל והיינו שע"י עליי' [עלייה] המל' בא"ס ע"י"ז יתוקנו כל הפגמים כי אנת הוא שלימותא דכולהו)

And this is as is written in the Zohar on Tetzaveh, 185b, on [the verse] "For on this day He shall atone": "He shall atone on this day and cleanse it first, and all of this is 'for you.'" And the Mikdash Melech explains: first the attribute of Malchus, which is called "this day," is rectified, and afterwards Israel. That is, through the ascent of Malchus into the Infinite One, through this all the blemishes are rectified, for "You are the completion of them all.")

(ועיין עוד ע"פ כי ביום הזה כו' בזהר ויקרא ט"ו ב' ובפ' אחרי ס"ב ב' ס"ד א' ובפ' אמור דק"ב האזינו דר"צ סע"ב [סוף עמוד ב]):

(And see further on [the verse] "For on this day," etc., in the Zohar on Vayikra, 15b; and in Parshas Acharei, 62b [and] 64a; and in Parshas Emor, folio 102; [and in] Haazinu, at the end of 290b.)

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS ACHAREI • MAAMAR 4

# ביאור הדברים ע"פ כי ביום הזה יכפר הנ"ל,...

## An explanation of the words on "For on this day He shall make atonement"

1 ביאור הדברים ע"פ כי ביום הזה יכפר הנ"ל, הנה נקדים ענין בגדי לבן דכה"ג [דכהן גדול] שעבודת יוהכ"פ [יום הכפורים] הוא בבגדי לבן.

An explanation of the words on the verse "For on this day He shall make atonement," mentioned above. Now, let us first introduce the matter of the white garments of the Kohen Gadol (High Priest), for the service of Yom Kippur is in white garments.

והנה הן היו מפשתן דייקא וכמ"ש כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד כו'. בגדי קדש הם.

Now, they were of flax specifically, as it is written, "He shall put on a holy linen (bad) tunic, and linen breeches," etc. "They are holy garments."

2 וע' בזהר פ' ויחי דרי"ז א' ובפ' פקודי דף רל"ט א' ובגמרא בזבחים דף י"ח ב' דאמר קרא בד דבר העולה מן הקרקע בד בבד.

And see in the Zohar, Parshas Vayechi, page 217a, and in Parshas Pekudei, page 239a, and in the Gemara, in Zevachim, page 18b: the verse says bad, [meaning] "a thing that grows from the ground singly (bad bevad)."

ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] שם קנה יחידי מכל גרעין ואין ב' קנים עולים מגזע אחד, משא"כ בשאר כל מיני צמחה כמו חטים ודגן שכמה שבלים עולין מחטה אחת.

And Rashi explains there: a single stalk from each seed, and two stalks do not come up from one stem; which is not so with all other kinds of plants, such as wheat and grain, where several ears come up from one kernel of wheat.

והענין לפי שבחי' בד היינו שנמשך מעולם האחדות, ועד"ז יובן ענין קרבן קין דכתיב ויבא קין מפרי האדמה מנחה להי' וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] זרע פשתן היה.

And the explanation is that the level of bad means that it is drawn from the World of Oneness. And in the same way one can understand the matter of Kayin's offering, as it is written, "And Kayin brought of the fruit of the ground an offering to Havayah," and our Sages, of blessed memory, said: it was flax seed.

והיינו לפי שהוא בחי' בד (ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים באזהרת שעטנז והנה קין העלה כו' ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] תצוה קפ"א ב' ובזח"ג [ובזהר חלק ג] קדושים פ"ז א').

And this is because it is the level of bad. (And see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Kedoshim, on the prohibition of shaatnez: "Now, Kayin brought up," etc.; and the Zohar, Part II, Tetzaveh, 181b; and the Zohar, Part III, Kedoshim, 87a.)

ולכן היה הכה"ג [הכהן גדול] צי"ל לבוש ביוהכ"פ [ביום הכפורים] בעבודת היום בבגדי בד דייקא כי אז הוא נכנס לפני ולפנים בעולם האחדות לכפר על כל פשעי בנ"י [בני ישראל] וכמ"ש ונסלח כו' והיינו בבגדי פשתן דוקא.

Therefore, on Yom Kippur, in the service of the day, the Kohen Gadol had to be clothed in linen (bad) garments specifically, for then he enters the innermost sanctum, into the World of Oneness, to atone for all the transgressions of the children of Israel, as it is written, "And it shall be forgiven," etc.; and this is in garments of flax specifically.

וזהו ענין הוי' בדד ינחנו. פי' בדד הוא בחי' לבדו כמו קודם שנברא העולם וכמ"ש במ"א

And this is the meaning of "Havayah alone (badad) guided him." That is, badad is the level of "He alone" (levado), as before the world was created, as is explained elsewhere

(ועמ"ש סד"ה וארא אל אברהם בענין בחי' יחיד וסד"ה להבין הענין שתפלת הבעל עסק כו' יחוד או"א [אבא ואימא] כו' משא"כ למעלה מעלה בחי' אנכי כו' וע' בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ט בהג"ה [בהגהה].

(And see what is written at the end of the discourse beginning "And I appeared to Avraham," on the level of Yachid (the Single One); and at the end of the discourse beginning "To understand the matter that the prayer of a businessman," etc.: the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah), etc., whereas far, far higher is the level of Anochi ("I"), etc. And see Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part II, chapter 9, in the gloss.

וע' עוד מענין בד בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' צו גבי מדו בד ובע"ח [ובעץ חיים] שער א"א פ"ה ועיין בר"ח [בראשית חכמה] שער התשובה פ"ג [פרק ג'] ובמא"א אות ב' ס"ד ועיין מ"ש במ"א גבי עד הגל).

And see further on the matter of bad in the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Tzav, on "his linen (bad) garment," and in Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 5; and see Reishis Chochmah, Sha'ar HaTeshuvah, chapter 3, and Me'orei Or, the letter beis, §64; and see what is written elsewhere concerning "the mound is witness").

ולכך הן בגדי לבן, כי בחי' הלובן אינו כשאר הגוונים. כי הוא בחי' עצמיות של הדבר ואין כאן דבר נוסף רק עצם הדבר לבד.

And therefore they are white garments, for the aspect of whiteness is not like the other colors. For it is the level of the thing's own essence, and there is nothing added here, only the essence of the thing alone.

משא"כ שאר הגוונים שהם צבע שצובעים בו אדום ירוק. שהצבע אדום הוא דבר נוסף על עצם הדבר שהיה לבן עד"מ ועכשיו ע"י הצבע נעשה אדום,

Whereas the other colors are a dye with which [things] are dyed, red [or] green. For the red dye is something added onto the essence of the thing, which was, for example, white, and now through the dye has become red;

ונמצא זהו הרכבה על עצם הדבר משא"כ גוון לבן שהוא עצמי ואינו צבע ומה שמכבסים בגדי פשתן בלשון אשכנז (בלייחט לאייוועגט) היינו רק שע"י זה יתוסף ויתגלה עצם הלבנונית

so it turns out that this is a compound upon the essence of the thing. Whereas the color white is essential and is not a dye. And the laundering of linen garments, called in the language of Ashkenaz (bleicht leivent, "bleaching linen"), is only so that through it the essence of the whiteness will be enhanced and revealed.

והנמשל מזה כי הנה ידוע ענין אורות וכלים שקודם שנאצלו הכלים לא שייך לומר על שפע אור א"ס שהוא קרוב לחסד יותר מחכמה.

And the analogue of this: it is known, regarding lights and vessels, that before the vessels were emanated, it cannot be said of the flow of the Infinite Light (Or Ein Sof) that it is closer to Chesed (kindness) than to Chochmah (wisdom).

כי לאו מכל מדות אלין איהו כלל. רק אחר שהכלי הגביל את האור נעשה התמונה בהאור להיות אור החסד או אור הגבורה שאז נק' הספירה בשם זה דוקא

For "He is not of any of these attributes at all." Only after the vessel has limited the light is the form made in the light, to be the light of Chesed or the light of Gevurah (restraint), for then the Sefirah is called by this name specifically.

משא"כ האורות בעצמן הן בחי' בלי מה בלי מהות כו' שהאור מעין המאור למעלה מעלה ממהות מדות ואפילו ממהות חב"ד [חכמה בינה ודעת] כו' כנודע.

Whereas the lights in themselves are the level of "without what" (beli mah), without a defined nature, etc.; for the light is akin to the Luminary, far, far above the defined nature of the attributes (middos), and even above the defined nature of Chochmah, Binah and Daas, etc., as is known.

3 וזהו ענין ההפרש שבין גוון לבן לשאר הגוונים. שבחי' לבן שהוא גוון עצמי ואין כאן דבר זולת עצם המהות זה הוא למעלה בחי' האורות כמו שהם בעצמן קודם שנתלבשו בכלים

And this is the meaning of the difference between the color white and the other colors. For the aspect of white, which is an essential color, where there is nothing other than the essence itself, is, above, the level of the lights as they are in themselves, before they were enclothed in vessels.

שע"ז מורה המראה לבן שההארה והגילוי הוא אור א"ס ממש פשוט בתכלית הפשיטות,

To this the white appearance points: that the illumination and revelation is the very Infinite Light (Or Ein Sof), simple in utter simplicity.

אבל כשהאורות מתלבשים בכלים ונעשה בחי' אור בכלי החסד או בכלי הגבורה שהכלי מגבלת האור הפשוט ועושה בו תמונה

But when the lights are enclothed in vessels and become the level of light in the vessel of Chesed (kindness) or in the vessel of Gevurah (restraint), the vessel limits the simple light and makes a form in it,

כמו הגוון והצבע ירוק או אדום הנעשה על דבר הפשוט כו' שנצבע אותו הדבר הפשוט. להיות ירוק סומק כו' אש ומים חו"ג [חסד וגבורה] כו'

like the color and dye, green or red, that is made upon a simple thing, etc., with which that simple thing is dyed, to be green [or] red (sumak), etc.: fire and water, Chesed and Gevurah, etc.

(ועמ"ש במ"א ע"פ אם בחקתי תלכו בענין ההפרש שבין אותיות החקיקה שהם מיניה וביה ובין אותיות הכתב שהדיו הוא דבר נוסף כו', דלכאורה זהו קרוב להפרש המבואר כאן בין לבן לשאר הגוונים ממש):

(And see what is written elsewhere on the verse "If you walk in My statutes (bechukosai)," on the difference between engraved (chakikah) letters, which are of the thing itself and within it, and written letters, where the ink is something added, etc.; for apparently this is truly close to the difference explained here between white and the other colors.)

4 והנה התלבשות האורות בכלים הוא כדי שעי"ז יומשך מהאור התהוות העולמות ובעלי גבול וזהו רבות עשית כו' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו כו'

Now, the enclothing of the lights in vessels is so that through this the coming into being of the worlds and of limited beings may be drawn from the light. And this is [the meaning of] "Many have You made," etc., "Your wonders and Your thoughts toward us," etc.

פי' שכדי שיומשך מהאורות דע"ס [דעשר ספירות] שהם בחינת נפלאותיך ומחשבותיך אלינו דהיינו בבי"ע עצמו מספר רבוא רבבות הצמצומים והיינו בחי' הכלים כו' וכלים מכלים שונים כו'.

That is: in order that there be drawn from the lights of the Ten Sefiros, which are the level of "Your wonders and Your thoughts," "toward us," that is, into Beriah, Yetzirah and Asiyah, "they are more than can be numbered": tens of thousands of myriads of contractions (tzimtzumim); and this is the level of the vessels, etc., "and vessels differing one from another," etc.

5 ודרך כלל הכלים הוא ציור אדם כמ"ש בצלמנו כדמותינו והיינו חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד] ונה"י [ונצח הוד יסוד] מתלבשים בעשייה.

And in general, the vessels are the form of a man, as it is written, "In Our image, after Our likeness": that is, Chochmah, Binah and Daas; Chesed, Gevurah and Tiferes; Netzach, Hod and Yesod. And Netzach, Hod and Yesod are enclothed in the World of Asiyah (Action),

עד שעי"ז נמשך מחכמה דאצי' להתלבש ג"כ בעשייה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] טפה זו מה תהא עליה חכם כו' והיינו ע"י רבבות צמצומים כנ"ל וכ"ז [וכל זה] אינו אלא לפי שהאור החכמה נתלבש בגוון וכלי.

until through this [light] is drawn from the Chochmah of Atzilus (Emanation) to be enclothed in Asiyah as well, as our Sages, of blessed memory, said: "This drop, what will become of it? A wise man," etc. And this is through myriads of contractions, as mentioned above. And all this is only because the light of Chochmah was enclothed in a color and a vessel.

משא"כ האור כמו שהוא פשוט כו' וזהו ענין בגדי לבן כנ"ל. ולכן לענין אבל לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים בלבד. (וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' ויחי):

Whereas the light, as it is, is simple, etc. And this is the matter of the white garments, as mentioned above. And therefore, regarding a mourner, they forbade only new white garments. (And see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Vayechi.)

6 ב והנה להבין ענין בגדי בד קודש לכה"ג [לכהן גדול] ביום הכפורים דייקא יום הסליחה. יש להקדים ענין הידוע שע"י קיום התורה ומצות ממשיכים אורות פנימים ואורות מקיפים,

2. Now, to understand the matter of the holy linen (bad) garments of the Kohen Gadol on Yom HaKippurim specifically, the day of forgiveness, we must first introduce the known matter that through fulfilling the Torah and mitzvos one draws down inner lights and encompassing lights.

כי הנה אורייתא מחכמה נפקת ושרשה ממו"ס [ממוחא סתימאה] דא"א שהיא נק' בחי' אור פנימי כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"ד מו"ס [מוחא סתימאה] דא"א הנק' חכמה והוא סוד אור פנימי

For "the Torah issues from Chochmah (wisdom)," and its root is from Mocha Stima'ah (the hidden brain) of Arich Anpin, which is called the level of inner light (or pnimi), as is written in Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 4: "The Mocha Stima'ah of Arich Anpin, which is called Chochmah, is the secret of inner light."

והמצות הן נמשכות מגולגלתא דא"א שהוא בחי' אור מקיף (כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שם ובפרק ג' ועיין בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב ספ"ו).

And the mitzvos are drawn from the Gulgalta (skull) of Arich Anpin, which is the level of encompassing light (or makif) (as is written in Etz Chaim there, and in chapter 3; and see Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 22, at the end of chapter 6).

ואע"ג [ואף על גב] שעל התורה נאמר לבושיה כתלג חיוור הרי שהתורה היא ג"כ בחי' לבוש ומקיף. הענין כי לבושיה כתלג חיוור קאי על י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם נעשים לבושים וחופפים על או"א [אבא ואימא]

And although of the Torah it is said, "His garment was white as snow," which shows that the Torah too is the level of a garment and an encompassing [light], the explanation is that "His garment was white as snow" refers to the thirteen tikkunim of the beard (tikkunei dikna), which become garments and hover over Abba and Imma (Chochmah and Binah).

שלכך נק' או"א [אבא ואימא] דאצי' הנסתרות לה' וכנודע דהנסתרות היינו י"ה שהם או"א [אבא ואימא]

That is why Abba and Imma of Atzilus (Emanation) are called "the hidden things [that] belong to Havayah," as is known that "the hidden things" are the yud and hei, which are Abba and Imma.

ומה שנק' נסתרות היינו לפי שהם מחופים ומכוסים בדיקנא דאריך,

And they are called "hidden" because they are covered and concealed by the beard of Arich [Anpin].

ואע"פ [ואף על פי] שהדיקנא היא נמשכה ממו"ס [ממוחא סתימאה] [והרמ"ז [והרב משה זכות] בפ' בראשית דף ח' כ' [כתב] בשם הפע"ח [הפרי עץ חיים] שהדיקנא מאירה ומתכוננת מג' מוחין חב"ד [חכמה בינה ודעת] היושבין לעילא בגולגלתא כו' אשר כ"ז [כל זה] הוא למעלה מאו"א [מאבא ואימא] דאצילות]. אך עכ"ז [עם כל זה] השפלתה הוא יותר למטה להיות ג"כ לבוש לאו"א [לאבא ואימא] דאצילות.

And although the beard is drawn from Mocha Stima'ah [and the Ramaz, on Parshas Bereishis, page 8, writes in the name of the Pri Etz Chaim that the beard shines and is formed from the three mochin, Chochmah, Binah and Daas, that rest above, in the Gulgalta, etc., all of which is above Abba and Imma of Atzilus], nevertheless its descent goes further down, to be a garment for Abba and Imma of Atzilus as well.

7 ופי' וענין הלבוש היינו כמו עד"מ האותיות המלבישים את השכל שאע"פ [שאף על פי] שע"י האותיות מתגלה השכל שהרב מסביר לתלמידו השכל ע"י האותיות היינו פשוטו של השכל

And the meaning and substance of the garment is like, for example, the letters that clothe the idea: although through the letters the idea is revealed, for the teacher explains the idea to his student through letters, this is the plain sense of the idea;

אבל פנימי' [פנימיות / פנימית] ועומק השכל אינו מתגלה ממש בהאותיות כ"א מוסתר ונעלם בהם בבחי' הסתר והעלם.

but the inner dimension and depth of the idea is not actually revealed in the letters; rather, it is hidden and concealed in them, in a state of hiddenness and concealment.

8 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] דלא קאים אינש אדעתי' [אדעתיה] דרביה עד ארבעין שנין והיינו מפני שעומק השכל של השפעת הרב היה עדיין בבחי' הסתר והעלם ממנו

Therefore our Sages, of blessed memory, said that a person does not grasp his teacher's mind until forty years. And this is because the depth of the idea that the teacher imparted was still in a state of hiddenness and concealment from him.

אלא שאעפ"כ [שאף על פי כן] אחר ארבעים שנין קאים לפי שמ"מ היה דעתיה דרבי' [דרביה] בבחי' מקיף עליו שמוסתר ומלובש בתוך האותיות שקבל מרבו בבחי' הסתר והעלם.

Yet even so, after forty years he does grasp it, because in any case his teacher's mind was upon him in the manner of an encompassing [light] (makif), hidden and clothed within the letters he received from his teacher, in a state of hiddenness and concealment.

9 ואחר מ' שנין נמשך מהעלם אל הגילוי. נמצא מובן מזה שהאותיות שהם לבושים היינו שמסתירים שהפנימי' [שהפנימיות / שהפנימית] לא יתגלה רק החיצונית נמשך ומתגלה.

And after forty years it is drawn from concealment into revelation. It follows, then, that the letters, being garments, are what conceal, so that the inner dimension is not revealed; only the outer dimension is drawn down and revealed.

ויובן זה עוד ג"כ מענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בסנהדרין דל"ה הטעם שאין דנין בע"ש [בערב שבת] וגומרין באחד בשבת משום דמינשי טעמייהו ואע"ג [ואף על גב] דשני סופרי הדיינים עומדים לפניהם וכותבין דברי המזכין ודברי המחייבין, פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] דמ"מ לבא דאינשי לא כתבי כו' ונשכח מלבו ישובו לטעמו כו',

This can be understood further from the saying of our Sages, of blessed memory, in Sanhedrin, page 35: the reason that one does not judge on Erev Shabbos and conclude on the first day of the week is that "their reasons would be forgotten." And although the two scribes of the judges stand before them and write down the words of those who acquit and the words of those who convict, Rashi explains that nevertheless "people's hearts they do not write down," etc., "and the settled understanding of his reasoning is forgotten from his heart," etc.

והיינו לפי שפנימית הסברא אינו מתגלה כלל מתוך האותיות כ"א מוסתר ונעלם.

And this is because the inner dimension of the reasoning is not revealed at all from the letters; rather, it is hidden and concealed.

10 ועד"ז גם המשל מלביש השכל אלא שהוא לבוש המעלים יותר מהאותיות. וזהו ענין לבושיה כתלג כמו השלג שנקפא המים ונעשה שלג ואח"כ חוזר ונמס והיה למים.

In the same way, a parable (mashal), too, clothes the idea, except that it is a garment that conceals more than the letters. And this is the meaning of "His garment like snow": like snow, where the water froze and became snow, and afterwards it melts again and becomes water.

כך הלבוש מעלים על פנימי' [פנימיות / פנימית] החכמה שאינו מתגלה להמקבל כי"א עומד עליו מלמעלה בבחי' הסתר ומקיף

So the garment conceals the inner dimension of the wisdom, so that it is not revealed to the recipient, but rather stands over him from above in a state of hiddenness and encompassing (makif),

אלא שזהו בשעת ההשפעה, אמנם אח"כ יוכל להיות נמשך גם הפנימית מההעלם אל הגילוי.

except that this is at the time of the imparting; afterwards, however, the inner dimension too can be drawn from concealment into revelation.

11 וכמשל התלמיד דאחר מ' שנין קאים אדעתיה דרביה כנ"ל. וזהו ענין שהשלג היה אח"כ למים כו' כבראשונה [ועמ"ש בפ' שלח לך בד"ה ויאמרו כו' טובה הארץ בענין עגולים ויושר].

As in the example of the student, who after forty years grasps his teacher's mind, as mentioned above. And this is [the meaning of] the snow afterwards becoming water, etc., as at first [and see what is written in Parshas Shelach Lecha, in the discourse beginning "And they said," etc., "The land is good," on the matter of circles and line (igulim veyosher)].

וזהו ענין שי"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] נק' לבושיה כתלג חיוור שהם נעשים ג"כ לבושי' [לבושין / לבושים] לאו"א [לאבא ואימא] דאצילות.

And this is why the thirteen tikkunim of the beard are called "His garment was white as snow": because they too become garments for Abba and Imma (Chochmah and Binah) of Atzilus.

כי הנה אע"פ [אף על פי] שהלבוש הוא נשפל להיות נמוך יותר מהשכל אבל באמת שרשו מלמעלה מהשכל המלובש בו, וכמ"ש במ"א מענין שלמה ששבח גודל חכמתו היה מ"ש וידבר שלשת אלפים משל [עיין מזה ר"פ לך לך בד"ה הנה אברם כו' ע"ש.

For although the garment is lowered to be beneath the intellect, in truth its root is above the intellect enclothed in it, as is explained elsewhere concerning Shlomo, that the praise of the greatness of his wisdom was what is written, "And he spoke three thousand parables" [see on this at the beginning of Parshas Lech Lecha, in the discourse beginning "Behold, Avram," etc.; see there;

12 ובד"ה והבדילה הפרוכת ובפ' מקץ בביאור על מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] מזוזה מימין ונ"ח משמאל]. ולכך הדיקנא דאריך ששרשה ממו"ס [ממוחא סתימאה] שהיא למעלה מאו"א [מאבא ואימא] דאצי' היא דוקא שנעשית לבוש לאו"א [לאבא ואימא] כו',

and in the discourse beginning "And the curtain shall separate," and in Parshas Miketz, in the explanation of the saying of our Sages, of blessed memory, "The mezuzah on the right and the Chanukah lamp on the left"]. And therefore it is specifically the beard of Arich [Anpin], whose root is from Mocha Stima'ah, which is above Abba and Imma of Atzilus, that becomes a garment for Abba and Imma, etc.,

וכמו בגשמיות הזקן מתחיל לצמוח אחר עשרים שנה לפי שאז מאירים המוחין דגדלות וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ולמכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים שנה וכמ"ש במ"א.

just as, physically, the beard begins to grow after twenty years, because then the mature intellect (mochin degadlus) shines, as our Sages, of blessed memory, said: "and to sell his father's property, [he may not] until he is twenty years old," as is explained elsewhere.

נמצא שערות הדיקנא אף שהן בחי' שערות לבד עכ"ז [עם כל זה] הרי הן באין ונמשכין ממוחין דגדלות שלמעלה מהמוחין שיש לו בתחלה קודם עשרים שנה.

It follows that the hairs of the beard, although they are only the level of hairs, nevertheless come and are drawn from the mature intellect, which is above the intellect he has at first, before twenty years.

13 ולכן ג"כ הסריס אין לו זקן לפי שאין בו כח ההולדה והיינו לפי שלהיות ההולדה וההשפעה הוא נמשך מהתחזקות המוחין והסריס שחסר בו כח זה אין לו זקן.

And therefore, too, a eunuch (saris) has no beard, because he does not have the power of begetting. That is: begetting and imparting come from a strengthening of the intellect (mochin), and the eunuch, who lacks this power, has no beard.

וכן נשים שדעתן קלות אין להם זקן כו'. וזהו ענין שהתורה ששרשה ממו"ס [ממוחא סתימאה] נק' ג"כ לבושיה דהיינו בחי' הדיקנא שהיא לבוש לאו"א [לאבא ואימא] אבל מ"מ בשרש התורה במו"ס [במוחא סתימאה] היא בחי' או"פ [אור פנימי].

And likewise women, "whose minds are light," have no beard, etc. And this is why the Torah, whose root is from Mocha Stima'ah, is also called "His garment": that is, the level of the beard, which is a garment for Abba and Imma (Chochmah and Binah). But nevertheless, at the root of the Torah, in Mocha Stima'ah, it is the level of inner light (or pnimi).

14 והנה זה לעומת זה התאוה והכבוד הם פנימיים ומקיפים דנוגה כי התאוה להיות בסובאי יין וזוללי בשר זהו מזון ואו"פ [ואור פנימי] דנוגה.

Now, "one opposite the other": craving and honor are the inner and encompassing [levels] of Nogah. For the craving to be "among guzzlers of wine and gluttons of meat" is the food and inner light of Nogah.

והכבוד וגסות הרוח בלבישת בגדי כבוד זהו מקיפים דנוגה והוא זלעו"ז [זה לעומת זה] נגד הפנימיים ומקיפים דקדושה [ועמ"ש בד"ה זאת חנוכת המזבח כו' בענין הבו להי' כבוד] הנמשכים ע"י תורה ומצות

And honor and haughtiness of spirit, in wearing garments of honor, are the encompassing [levels] of Nogah. And this is "one opposite the other," against the inner and encompassing [lights] of holiness [and see what is written in the discourse beginning "This is the dedication of the altar," etc., on the matter of "Give honor to Havayah"], which are drawn down through Torah and mitzvos.

שיסוד הקדושה הוא בחי' ביטול לאור א"ס ב"ה והמצות הם בחי' המשכה מלמעלה למטה שלכך נק' כל המצות ע"ש צדקה. צדקת פרזונו בישראל. משמיא מיהב יהבי כו' בחי' או"י [אור ישר]

For the foundation of holiness is the level of self-nullification (bittul) to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He; and the mitzvos are the level of drawing down from above to below, which is why all the mitzvos are called by the name of tzedakah (charity): "the righteous deeds (tzidkos) of His open towns in Israel"; "from Heaven they give," etc.: [this is] the level of direct light (or yashar).

וגם בחי' או"ח [אור חוזר] הוא ביטול עצמותו שמואס בחיי עוה"ז.

And the level of returning light (or chozer), too, is the nullification of one's very self, despising the life of this world.

משא"כ בחי' נוגה שהוא בחי' יש הפך הביטול וזהו התאוה והכבוד, ואצ"ל [ואין צריך לומר] דבר איסור גמור ח"ו [חס ושלום] שהם פנימים ומקיפים דג"ק [דגי קליפות] הטמאות שלמטה מטה מנוגה כו':

Whereas the level of Nogah is the level of yesh (self-existence), the opposite of self-nullification; and this is craving and honor. And needless to say [this is so of] something entirely forbidden, G-d forbid: these are the inner and encompassing [levels] of the three impure kelipos, which are far, far below Nogah, etc.

15 ג והנה ענין יום הכפורים יום התשובה להיות מחילת עוונות הוא ע"י התגלות והמשכת הארה גדולה ועצומה מאור א"ס ב"ה מה שלמעלה מעלה אפילו ממקיפים ופנימיים הנמשכים ע"י תורה ומצות שע"ז מתמלאים הפגמים שבתורה ומצות.

3. Now, the matter of Yom HaKippurim, the day of teshuvah (return), that there be forgiveness of sins, is through the revelation and drawing down of a great and tremendous illumination from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from what is far, far above even the encompassing and inner [lights] drawn down through Torah and mitzvos; and through this the flaws in Torah and mitzvos are filled.

16 וענין הארה עצומה זו היינו כי הנה מבואר למעלה דהמקיפים ופנימיים נמשכים מגלגלתא ומוחא דא"א וזהו ענין ההמשכה שע"י התורה ומצות

And the matter of this tremendous illumination is as follows. It was explained above that the encompassing and inner [lights] are drawn from the Gulgalta (skull) and the Mocha (brain) of Arich Anpin, and this is the drawing down that comes through the Torah and mitzvos.

אך ביוהכ"פ [ביום הכפורים] יום התשובה הוא התגלות עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין שלמעלה מבחי' גלגלתא וכתר דא"א.

But on Yom Kippur, the day of teshuvah (return), there is the revelation of Atika Kadisha, "the most hidden of all hidden," which is above the level of the Gulgalta and Keser (the Crown) of Arich Anpin.

ונק' מקור התענוגים וכמ"ש בזהר פ' אמור דק"א א' כתיב כי עמך הסליחה וכתיב כי עמך מקור חיים.

And it is called the source of delights (taanugim), as is written in the Zohar, Parshas Emor, page 101a: it is written, "For with You is forgiveness," and it is written, "For with You is the source of life."

פי' מקור חיים הוא מקור התענוגים שלמעלה מבחי' גלגלתא ומו"ס [ומוחא סתימאה] שהוא בחי' הרצון עליון והחכמה עילאה.

That is: "the source of life" is the source of delights, which is above the level of the Gulgalta and Mocha Stima'ah, which are the level of the supernal will and the supernal Chochmah (wisdom).

כי רק הארה מבחי' התענוג נמשך ומתלבש בהרצון והוא פנימית הרצון כו' (ועמ"ש ע"פ ואהיה אצלו אמון).

For only a glimmer of the level of delight is drawn and enclothed in the will, and it is the inner dimension of the will, etc. (And see what is written on the verse "And I was beside Him as a nursling.")

ולכן בהגלות בחי' עצמות התענוג עליון ע"ק [עתיקא קדישא] הוא ממלא כל הפגמים שבמקיפים ופנימיים דגלגלתא ומו"ס [ומוחא סתימאה],

Therefore, when the level of the very essence of the supernal delight, Atika Kadisha, is revealed, it fills all the flaws in the encompassing and inner [lights] of the Gulgalta and Mocha Stima'ah.

ועי"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ועיין בזהר ויקרא די"ו ע"א מאן ישוב, ישוב ע"ק [עתיקא קדישא] לאתגלייא כו'.

And of this our Sages, of blessed memory, said: "In the place where baalei teshuvah (those who return) stand, the completely righteous cannot stand." And see in the Zohar, Vayikra, page 16a: "Who is it that 'will return'? Atika Kadisha will return to be revealed," etc.

17 וזהו ענין יוהכ"פ [יום הכפורים] ולכן הכהן גדול שעל ידו נמשך המשכה עליונה זו נאמר בו בד קדש ילבש.

And this is the matter of Yom Kippur. And therefore of the Kohen Gadol, through whom this supernal drawing down comes, it is said, "Holy linen (bad) he shall put on."

והם בגדי לבן שהוא גוון עצמי היינו גילוי עצמיות התענוג שהוא פשוט דהיינו שהוא למעלה מבחי' התענוג שמתצמצם להיות מלובש בחכמה,

And these are white garments, [white] being an essential color: that is, the revelation of the very essence of delight, which is simple; that is, it is above the level of the delight that contracts itself to be enclothed in Chochmah (wisdom).

וכמ"ש במ"א כי מקור התענוג הוא בחי' עצמותו ית' ואינו עד"מ התענוג שלמטה באדם שהתענוג הוא מאיזו דבר שחוץ ממנו כמו מלמידת חכמה או איזה מאכל

As is explained elsewhere, the source of delight is the level of His very essence, may He be blessed. It is not like, for example, the delight below in a human being, where the delight is from some thing outside him, such as from learning wisdom or some food.

משא"כ בו ית' שאין לך דבר שחוץ ממנו ובחי' התענוג שבו היינו שהוא עצמו בחי' תענוג.

Whereas with Him, may He be blessed, there is nothing outside Him, and the level of delight in Him is that He Himself is the level of delight.

אלא שנמשך ע"י צמצום ומתלבש אח"כ בחכמה ולכן בחי' בגדי בד קדש זהו גילוי עצמיות התענוג שאז הוא פשוט שאינו מורכב ומלובש עדיין בשום דבר כו' עד"מ.

Only, it is drawn down through tzimtzum (contraction) and afterwards enclothed in Chochmah. Therefore the level of the holy linen (bad) garments is the revelation of the very essence of delight, which then is simple, not yet compounded with or clothed in anything, etc., by way of analogy.

18 ועוד זאת כמ"ש הלק"ת [הלקוטי תורה (להאריז"ל)] בד נמשך מת' עלמין דכסופין שהם בחי' אורות שפע הענג העליון הנמשכים מע"ק [מעתיקא קדישא] כו'.

Furthermore, as the Likkutei Torah of the Arizal writes, bad is drawn from the four hundred "worlds of yearning" (almin dechisufin), which are the level of lights, the flow of the supernal delight drawn from Atika Kadisha, etc.

ונקי עובר לסוחר שהוא מבחינה שלמעלה מהכתר וגלגלתא שהוא בחי' מקיף לשון סחור והמשכה זו הוא מלמעלה יותר מהמקיפים הנ"ל. (וכמ"ש במ"א בד"ה וישלח יעקב הנ"ל).

And it is called "passing to the merchant" (over lasocher), for it is from a level above Keser (the Crown) and Gulgalta, which is the level of makif (encompassing), [socher] being the language of sechor, "around"; and this drawing down is from higher than the encompassing [lights] mentioned above. (As is explained elsewhere, in the discourse beginning "And Yaakov sent," mentioned above.)

והכה"ג [והכהן גדול] שלובש בגדי בד קדש אשר הבגדים הם המקיפים היינו שמבחי' בד קדש שלמעלה מהמקיפים יומשך להיות בחי' מקיף

And the Kohen Gadol, who wears the holy linen (bad) garments, the garments being the encompassing [lights]: that is, from the level of holy bad, which is above the encompassing [lights], there is to be drawn down [light] to be the level of makif,

דהיינו מה שמשם ממש נמשך למלאות כל הפגמים שבמקיפים ופנימיים דקדושה כנ"ל וזהו כענין עובר לסוחר שעוברים ונמשכים בבחי' סוחר שהוא בחי' מקיף כנ"ל. וזהו ענין ויעבור דיג"מ [די"ג מדות] הרחמים.

that is, what is drawn from there itself to fill all the flaws in the encompassing and inner [lights] of holiness, as mentioned above. And this is like "passing to the merchant": they pass and are drawn into the level of socher, which is the level of makif, as mentioned above. And this is the meaning of "And He passed" (vaya'avor) of the Thirteen Attributes of Mercy.

19 והנה פי' יכפר עליכם לטהר אתכם היינו מהמקיפים דנוגה כמו מהכבוד וגסות שמהם ליכא בירור והעלאה כי"א להיות מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך כו',

Now, the meaning of "He shall make atonement for you, to purify you" refers to [purifying] from the encompassing [levels] of Nogah, such as honor and haughtiness, from which there is no refinement (birur) and elevation, but only that they be [as in] "I have wiped away your transgressions like a thick cloud, and your sins like a cloud," etc.;

משא"כ מבחי' הפנימיים דקליפה כמו התאוה בסובאי יין וזוללי בשר מאחר שנעשה מזה חיות פנימי בגוף הנה יוכל להתעלות אח"כ כשמתפלל בעומקא דליבא כו',

whereas from the level of the inner [levels] of kelipah (the husk), such as the craving "among guzzlers of wine and gluttons of meat," since an inner life-force (chayus) in the body was made from this, it can be elevated afterwards, when one prays from the depth of the heart, etc.

וע"ז נאמר מכל חטאתיכם תטהרו אתם לא כן מהמקיפים.

And of this it is said, "From all your sins you shall become pure": you [yourselves]. Not so from the encompassing [levels].

20 ועד"ז היה ג"כ בקרבנות ב' דברים זריקת הדם והקטרת אימורים.

In the same way, there were also two things in the offerings: the sprinkling of the blood and the burning of the sacrificial portions (eimurim).

הקטרת אימורים החלב עם היותו אסור להדיוט עולה ונכלל באלקות ע"י אש שלמעלה שהיה יורד בדמות אריה אור י"ה מבחי' שם מ"ה [שם מ"ה] כו' וזהו ענין בירורי הפנימיים ע"י התשובה.

The burning of the sacrificial portions: the fat, though it is forbidden to an ordinary person, rises and is absorbed into G-dliness through the fire from above, which would descend in the form of a lion (aryeh), the light (or) of Kah, from the level of the Name Mah, etc. And this is the refinement (birur) of the inner [levels] through teshuvah (return).

וזריקת הדם הוא בחי' התעוררות גבורות עליונות ממקור הגבורות דתהו להיות ע"י כלייה להמקיפים דנוגה כו'.

And the sprinkling of the blood is the level of the arousal of the supernal Gevuros (powers of restraint) from the source of the Gevuros of Tohu, so that through this there will be annihilation of the encompassing [levels] of Nogah, etc.

וזהו כי ביום הזה יכפר. מאן דלית ליה שם ידיע והוא למעלה מבחי' סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין]. והיינו ע"י ממעמקים קראתיך כו':

And this is "For on this day He shall make atonement": the One who has no known Name, who is above the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) and the light that fills all worlds (memalei kol almin). And this is through "From the depths I called You," etc.

21 ולתוספות ביאור. בענין הארה עצומה זו שלמעלה ממקיפים ופנימיים דגלגלתא ומו"ס [ומוחא סתימאה]. הענין הוא כי הנה למעלה מהתהוות הכלים אין שייך בחי' א"פ [אור פנימי] וא"מ [ואור מקיף] כלל.

For further explanation of this tremendous illumination, which is above the encompassing and inner [lights] of the Gulgalta and Mocha Stima'ah: the point is that above the coming into being of the vessels, the levels of inner light (or pnimi) and encompassing light (or makif) do not apply at all.

ששייכות ענין א"פ [אור פנימי] וגם אור מקיף הוא רק כשנתהוו בחי' הכלים אז שייך ענין א"פ [אור פנימי] המלובש בהכלי.

For the relevance of inner light, and also of encompassing light, is only when the vessels have come into being; then the matter of inner light, enclothed in the vessel, applies,

22 ואור מקיף שהוא מקיף על הא"פ [האור פנימי] והכלי. משא"כ בלמעלה מהתהוות הכלים כו' אין שייך שם כלל בחי' א"פ [אור פנימי] וא"מ [ואור מקיף].

and of encompassing light, which encompasses the inner light and the vessel. Whereas above the coming into being of the vessels, etc., the levels of inner light and encompassing light do not apply there at all.

וכמ"ש במ"א בפי' כי גאה גאה. פי' גאה הוא מלשון התנשאות מה שלמעלה מן הכלים שאינו יכול להתלבש בשום כלי כלל כ"א מאיר בבחי' מקיף מלמעלה והוא בחי' סוכ"ע.

As is explained elsewhere on the meaning of "For He is exalted, exalted (ga'oh ga'ah)." That is: ga'ah is a term of being uplifted, [meaning] what is above the vessels, which cannot be enclothed in any vessel at all but rather shines as a makif (encompassing) from above; and this is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

אבל אעפ"כ [אף על פי כן] מאחר שנק' סוכ"ע הרי יש לו שייכות לבחי' עלמין דהיינו בחי' אור מקיף שיש לו שייכות עם הכלים

Yet even so, since it is called "encompassing all worlds," it has a relation to the level of worlds: that is, the level of encompassing light, which has a relation to the vessels.

אבל א"ס ב"ה הוא גאה על גאה שהוא רם ומתנשא על המקיף והפנימי סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] כו' ואינו בגדר עלמין כלל.

But the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is "exalted above exalted": He is high and uplifted above the encompassing and the inner, sovev kol almin and memalei kol almin, etc., and is not within the bounds of worlds at all.

23 וזהו בחינת אתה הוא ה' לבדך. לבדך דייקא שאין שייך לומר סובב לבחי' עלמין כו'.

And this is the level of "You are Havayah, You alone." "You alone" precisely: for one cannot say [of Him] "encompassing" with respect to the level of worlds, etc.

ועי"ז נאמר ה' בדד ינחנו בבחי' הוא לבדו הוא כמו קודם שנברא העולם כו'. מה שאין לו שייכות לבחי' עלמין וכלים לא בבחי' א"פ [אור פנימי] ולא בבחי' א"מ [אור מקיף].

And of this it is said, "Havayah alone (badad) guided him": in the manner of "He is alone," as before the world was created, etc.; that which has no relation to the level of worlds and vessels, neither as inner light nor as encompassing light.

לכן הכה"ג [הכהן גדול] צ"ל ג"כ לבוש בגדי בד קדש להמשיך מבחי' בד קדש בחי' בגדי כהן מקיפים עליונים, וזהו ג"כ הענין שביוהכ"פ [שביום הכפורים] נכנס הכה"ג [הכהן גדול] לפני ולפנים לבית קדש הקדשים.

Therefore the Kohen Gadol must also be clothed in holy linen (bad) garments, to draw down from the level of holy bad the level of the priestly garments, supernal encompassing [lights]. And this, too, is why on Yom Kippur the Kohen Gadol enters the innermost sanctum, into the House of the Holy of Holies.

אשר סוכ"ע נק' קדש ומובדל שאינו מתלבש כו' אכן קדש הקדשים הוא מה שלמעלה מבחי' סוכ"ע כו' וע"י גילוי מבחי' זו מתמלאים כל הפגמים שבמקיפים ופנימיים דקדושה כו':

For sovev kol almin is called "holy" (kodesh) and set apart, since it is not enclothed, etc.; but the Holy of Holies is what is above the level of sovev kol almin, etc. And through a revelation from this level, all the flaws in the encompassing and inner [lights] of holiness are filled, etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS KEDOSHIM • MAAMAR 1

# וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו׳

"And when you come into the land and plant any tree for food"

1 וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו׳. ובשנה הרביעית כו׳. וארז״ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברבות קדושים פכ״ה מי יגלה עפר מעיניך אדה״ר [אדם הראשון] כו׳ והרי בניך ממתינין לערלה שלש שנים כו׳ ע״ש.

"And when you come into the land and plant any tree for food," etc. "And in the fourth year," etc. Our Sages, of blessed memory, said in [Midrash] Rabbah, Kedoshim, section 25: "Who will uncover the dust from your eyes, Adam, the first man," etc., "and here are your children, waiting out orlah for three years," etc.; see there.

2 ומזה יש ראיה לפי׳ הש״ך [השפתי כהן] על התורה שפי׳ שמצוה זו הוא תיקון לחטא עץ הדעת

From this there is proof for the explanation of the Siftei Kohen (Shach) on the Torah, who explains that this mitzvah is a rectification of the sin of the Tree of Knowledge,

שנאמר בו ג״כ כי טוב העץ למאכל ואדה״ר [ואדם הראשון] נצטווה עליו בשעה ט׳ ובשעה יו״ד עבר ואלו המתין ג׳ שעות עד שבת היה כל פריו קדש הלולים.

for of it, too, it is said, "that the tree was good for food." Adam, the first man, was commanded concerning it in the ninth hour, and in the tenth hour he transgressed; had he waited three hours, until Shabbos, "all its fruit" would have been "holy, for praises."

3 וכנגדם נצטוו בנטיעה שלש שנים יהיה לכם ערלים כו׳ ע״ש וזהו כוונת המדרש והרי בניך ממתינין כו׳ שבזה הם מתקנים חטא אדה״ר [אדם הראשון] בעץ הדעת כו׳

Corresponding to these [three hours], they were commanded regarding planting, "Three years they shall be orlah for you," etc.; see there. This is the intent of the Midrash, "and here are your children, waiting," etc.: that by this they rectify the sin of Adam, the first man, with the Tree of Knowledge, etc.

והנה פי׳ ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה׳ היינו שהם נאכלין לבעלים בירושלים ודבר זה הלולים לה׳ הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים.

Now, the meaning of "And in the fourth year all its fruit shall be holy, for praises to Havayah" is that they are eaten by the owners in Jerusalem; and this is [what is meant by] "praises to Havayah": that one carries it there to extol and to praise Heaven.

4 והנה כתיב ששם עלו שבטים כו׳ להודות לשם הוי׳. ויש להבין ענין ההודאה וההילול שאנו מהללים אותו ית׳ לאיזה ענין הוא הלא הוא ית׳ מרומם על כל ברכה ותהלה ולו דומיה תהלה

Now, it is written, "For there the tribes went up," etc., "to give thanks to the Name of Havayah." We need to understand the matter of thanksgiving and praise, our praising Him, may He be blessed: what purpose does it serve? Is He not, may He be blessed, "exalted above all blessing and praise," and "to Him silence is praise"?

אך הענין ע״פ מ״ש ואתה קדוש יושב תהלות ישראל דהנה א״ס ב״ה רם ומתנשא עד אין קץ מגדר התהוות כל העולמות שהוא ב״ה בעצמו קדוש ומובדל כו׳

But the explanation is according to what is written, "And You are holy, sitting upon the praises of Israel." For the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is exalted and uplifted without end beyond the bounds of the coming-into-being of all the worlds, for He, blessed be He, in Himself is holy and separate, etc.

רק התהוות כל העולמות הוא רק מבחי׳ שמו היינו שכל מדותיו ית׳ שהוא מהווה בהם כל העולמות הם רק שמותיו ית׳ בלבד וכמו שם האדם שבפני עצמו אין מצטרך כלל להשם

Rather, the coming-into-being of all the worlds is only from the level of His Name. That is, all His attributes (middos), may He be blessed, by which He brings all the worlds into being, are only His Names, may He be blessed, and nothing more; like a person's name, which for himself alone he does not need at all.

ולכן כדי להמשיך גילוי מדותיו ית׳ כיון שמצד עצמו הוא קדוש ומובדל מגדר בחי׳ אלו. הוא ע״י שמשבחים ומהללים אותו במדות אלו

Therefore, in order to draw down the revelation of His attributes, may He be blessed, since in Himself He is holy and separate from the bounds of these levels, this is through extolling and praising Him by these attributes;

שע״י ממשיכים גילוי השמות והמדות. אע״פ [אף על פי] שמצד עצמו לאו מכל אינון מדות איהו כלל

for through this we draw down the revelation of the Names and the attributes, even though in Himself "He is not any of these attributes at all."

כמו עד״מ באדם כשצריך חבירו אליו להשפעת חסדו והוא באותו העת בכעס ורוגז גדול שנמצא הוא רחוק ממדת החסד

It is like, by way of analogy, a person whose friend needs him to bestow his kindness, while he at that time is in great anger and fury, so that he is far from the attribute of kindness.

עכ״ז [עם כל זה] כשקורא אליו חבירו ומתחיל לשבחו איך שהוא בעל חסד גדול ע״י מעורר אצלו את מדת חסדו שיתגלה אליו שיתן לו את בקשתו

Even so, when his friend calls to him and begins to extol him, [saying] how he is a man of great kindness, through this [the friend] arouses in him his attribute of kindness, so that it is revealed toward him and he grants him his request.

ואף שמדה זו היה אז בהעל׳ [בהעלם] גדול אעפ״כ [אף על פי כן] מעוררה ע״י השבח וקריאת שם חסדו כו׳ ועד״ז יובן הנמשל למעלה ע״ד אחר

And although this attribute was then in great concealment, nevertheless he arouses it through the extolling and the calling of the name of his kindness, etc. In the same way the analogue Above will be understood, though in a different manner:

דהיינו משום שהוא ית׳ לאו מכל אינון מדות איהו כלל כנ״ל עד שבחי׳ מדות אלו נק׳ רק שמותיו שהרי בפ״ע [בפני עצמו] א״צ [אין צריך / אינו צריך] כלל להשם.

namely, because He, may He be blessed, "is not any of these attributes at all," as mentioned above, to the point that these attributes are called only His Names, for by oneself one has no need at all for the name.

5 וא״כ הם בהעלם גדול ועצום כמו שם האדם כשאין קורא לו בו. לכן כדי להמשיך גילוי מדות אלו הוא ע״י קריאת שמותיו ית׳ שאנו קוראים לו בהם. ומשבחים אותו בהם

If so, they are in great and immense concealment, like a person's name when no one calls him by it. Therefore, drawing down the revelation of these attributes is through calling His Names, may He be blessed, by which we call Him, and extolling Him by them;

היינו כמו שאומרים ברוך אתה הוי׳ שהוא ענין הלל ושבח שמהווה הכל מאין ליש

that is, as we say, "Blessed are You, Havayah," which is a matter of praise and acclaim: that He brings everything into being (mehaveh) from nothing into something.

ע״ז הקריאה ממשיכים גילוי שם הוי׳ שיומשך אלינו שיהווה את הכל כמבואר כ״ז [כל זה] במק״א [במקום אחר] ע״פ ואני נתתי לך שכם אחד כו׳ ע״ש באר היטב.

Through this calling we draw down the revelation of the Name Havayah, that it be drawn down to us, to bring everything into being. All this is explained elsewhere, on the verse "And I have given you one portion," etc.; see there, where it is explained very clearly.

6 וזהו פי׳ הפסוק ואתה קדוש יושב תהלות ישראל כלומר שהוא ית׳ מצד עצמו קדוש ומובדל

This is the meaning of the verse "And You are holy, sitting upon the praises of Israel." That is to say, He, may He be blessed, in Himself is holy and separate;

ושיהיה יושב ונמשך למטה שההמשכה נק׳ בשם ישיבה. כמו היושב שמשפיל קומתו. הוא ע״י תהלות ישראל שע״י ההילול והשבח גורמים הגילוי וההמשכה ולכן הילול ג״כ לי׳ [לשון] הארה כמו בהלו נרו עלי ראשי

and that He be "sitting" and drawn down below—for drawing down is called by the term "sitting," like one who sits, who lowers his stature—is through "the praises of Israel": through praise and acclaim they cause the revelation and the drawing down. Therefore hillul (praise) is also a term for illumination, as in "When His lamp shone (behilo) over my head."

וזהו ששם עלו שבטים כו׳ להודות לשם הוי׳ דקאי עמ״ש לעיל מיניה ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדו שהוא בחי׳ ירושלים של מעלה

And this is [the meaning of] "For there the tribes went up," etc., "to give thanks to the Name of Havayah," which refers to what is written just before it, "Jerusalem, built as a city that is joined to it together," which is the level of the Jerusalem Above;

דהיינו ברוך ה׳ מן העולם ועד העולם להמשיך מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא וכמ״ש מזה בד״ה אלה פקודי המשכן משכן העדות כו׳. ועד״ז הוא ענין יהיה כל פריו קדש הלולים להוי׳:

that is, "Blessed is Havayah from the world to the world," to draw down from the concealed world to the revealed world, as is explained on this in the discourse beginning "These are the accounts of the Mishkan, the Mishkan of the Testimony," etc. Along these lines is the matter of "all its fruit shall be holy, for praises to Havayah."

7 ב והנה בזח״ג [בזהר חלק ג] ס״פ קדושים דפ״ז סע״א [סוף עמוד א] פי׳ שם ענין שלש שנים כו׳ שנה הרביעית דא כנס״י [כנסת ישראל] דאיהי קיימא רביעאה לכורסייא

2. Now, in the Zohar, Part III, at the end of Parshas Kedoshim, folio 87, end of side a, it explains there the matter of the three years, etc.: "The fourth year: this is the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), who stands as the fourth [leg] of the Throne,

דהא כדין מזדווג בה קוב״ה [קודשא בריך הוא] בכנס״י [בכנסת ישראל] (ועמ״ש ע״פ יהודה אתה בת״א [בתורה אור] פי׳ ויחי)

for then the Holy One, blessed be He, unites with her, with the Congregation of Israel" (and see what is written on the verse "Yehudah, you," in Torah Ohr, Parshas Vayechi).

והרמ״ז [והרב משה זכות] בפ׳ וירא דף צ״ז סע״ב [סוף עמוד ב] פי׳ כי בשלש שנים הראשונים לנטיעת האילן בארץ מקבלת הארץ עליונה מבחי׳ ג׳ ספירות אחרונות שהם נהי״י [נצח הוד יסוד] ובשנה הרביעית מקבלת מתפארת כו׳ ואזי דוקא הלולא אשתכח.

And the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto), on Parshas Vayeira, folio 97, end of side b, explains that in the first three years of the tree's planting in the land, the supernal Land receives from the level of the last three Sefiros, which are Netzach, Hod and Yesod, and in the fourth year it receives from Tiferes (beauty), etc.; and specifically then "is the wedding celebration (hilula) found."

8 ואמנם אין זה מובן דאף אם מקבלת מנה״י [מנצח הוד יסוד] מדוע יהיה בהפירות איסור כ״כ [כל כך] להיות ערלים לא יאכל ואסורים בהנאה.

However, this is not understood: even if it receives from Netzach, Hod and Yesod, why should there be so great a prohibition on the fruits, that they be orlah, "not to be eaten," and forbidden for any benefit?

אלא ודאי הטעם כמ״ש בפרדס שער כ״ד בסופו דמ״ש שלש שנים יהיה לכם כו׳ זהו כנגד ג׳ קליפות הטמאות שנזכר במרכבת יחזקאל רוח סערה כו׳ והרביעית הוא קליפה דקה הנק׳ נוגה שיכולים להעלותה.

Rather, the reason is certainly as written in the Pardes, Sha'ar (Gate) 24, at its end: that what is written, "Three years shall it be for you," etc., corresponds to the three impure kelipos (husks) mentioned in the Chariot of Yechezkel, "a stormy wind," etc.; and the fourth is the thin kelipah called Nogah, which can be elevated.

9 וכ"כ [וכן כתב] בספר שערי אורה שער חמישי בענין ג' פעמים כי אמילם וכ"כ [וכן כתב] בזח"ב [בזהר חלק ב'] פקודי דף רמ"ד ע"ב שלש שנים כו'.

And so it is written in the book Shaarei Orah, the Fifth Gate, concerning the three times "for I will cut them off (amilam)"; and so it is written in the Zohar, Part II, Pekudei, folio 244, side b: "three years," etc.

וא"כ מה זה ענין לדברי הרמ"ז [הרב משה זכות] דלעיל ע"פ המאמר דפ' קדושים דפ"ז שתולה ענין ג' שני ערלה בקבלתה מנה"י [מנצח הוד יסוד] כו' ובשנה הרביעית שמקבלת מתפארת הוא בחי' זווגא והלולא.

If so, what does this have to do with the words of the Ramaz cited above, based on the passage in Parshas Kedoshim, folio 87, which ties the three years of orlah to its receiving from Netzach, Hod and Yesod, etc., and [says that] in the fourth year, when it receives from Tiferes, it is the level of union and wedding celebration (zivuga vehilula)?

10 והענין כי הדבור עליון נקרא בשם נקבה ומקבל לגבי המדות עליונות שנק' בשם משפיע ודכר כמ"ש זכר חסדו

The explanation is that the supernal speech is called by the term "female" and "recipient" in relation to the supernal attributes, which are called by the terms "bestower" and "male" (dechar), as it is written, "He remembered (zachar) His kindness."

והענין דמבשרי אחזה כי הנה הדבור מקבל מהקול היוצא מהבל הלב דרך הקנה. והלב הוא משכן המדות ולכן אין האדם מדבר אלא במה שלבו חפץ ומתאוה.

And the explanation, by way of "from my flesh I behold," is that speech receives from the voice, which comes out from the breath of the heart by way of the windpipe; and the heart is the dwelling place of the attributes. Therefore a person speaks only of what his heart wants and desires.

11 והנה אנו רואים פנימית המדה איננה מתלבשת בדבור כלל כ"א רק חיצונית המדה

Now, we see that the inner dimension (pnimiyus) of an attribute is not enclothed in speech at all, but only the outer dimension (chitzoniyus) of the attribute.

וכמו שאנו רואים. כשהאדם בהתפעלות כעס גדול אזי לא יוכל לדבר כלל וזה מפני שעצמיות ותוקף המדה איננה יכולה להתלבש באותיות כלל

As we see, when a person is in the agitation of great anger, he cannot speak at all, and this is because the essence and the force of the attribute cannot be enclothed in letters at all.

וכמ״ש ג״כ בד״ה תקעו בחודש שופר שלכן קול השופר הוא קול פשוט בלי אותיות מפני שהוא צעקה מפנימית הלב מה שלא יכול להתלבש באותיות. וה״ע [וזהו ענין] קלא פנימאה. משא״כ הקול המתלבש באותיות הוא רק אחוריים וחיצוניות של המדה.

As is also explained in the discourse beginning "Sound the shofar on the New Moon": this is why the voice of the shofar is a simple voice, without letters, because it is a cry from the inwardness of the heart, which cannot be enclothed in letters. This is the matter of the "inner voice" (kala penima'ah). By contrast, the voice that is enclothed in letters is only the back (achorayim) and the outer dimension of the attribute.

12 והנה הקול כלול מג׳ בחי׳ אש מים רוח כמ״ש בת״א [בתורה אור] פ׳ ויצא בד״ה ושבתי בשלום.

Now, the voice is composed of three aspects, fire, water and air (ruach), as is explained in Torah Ohr, Parshas Vayetzei, in the discourse beginning "And I return in peace."

וזהו ענין שעולם הדבור נק׳ עלמא דנוק׳ [דנוקבא] לגבי המדות ע״ד תשישות כח כנקבה דהיינו שאין נמשך בהדבור מעצמיות המדות כ״א מעט מזעיר מן המדות כו׳

This is the matter of the world of speech being called "the world of the feminine" (alma denukva) in relation to the attributes, in the manner of "weakness of strength, like a female": that is, there is not drawn into speech [anything] of the essence of the attributes, but only a very small portion of the attributes, etc.

וכן עד״מ למעלה שהרי כתיב לעולם ה׳ דברך נצב בשמים שאותיות ותיבות של מאמר יהי רקיע נצב ומלובשים ועומדים בתוך רקיע השמים להחיותם כמ״ש בסש״ב [בספר של בינונים] ח״ב [חלק ב׳] וכ״ה במדרש תלים.

And so too Above, for example, for it is written, "Forever, Havayah, Your word stands in the heavens": the letters and words of the utterance "Let there be a firmament" "stand," enclothed and abiding within the firmament of the heavens, to give them life, as is written in Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part II; and so it is in Midrash Tehillim.

13 והרי הרקיע הוא בעל גבול א״כ כבר נתצמצם דיבור זה להיות מתלבש תוך בעל גבול.

Now, the firmament is bounded; if so, this speech has already been contracted so as to be enclothed within something bounded.

משא״כ המדות עליונות הן בבחי׳ אין סוף כו׳. אלא זהו מפני שהדבור מקבל רק ע״י צמצום מבחי׳ אחוריים וחיצוניות מהמדות כו׳

The supernal attributes, by contrast, are in a state of infinity, etc. But this is because speech receives only through tzimtzum (contraction), from the level of the back and the outer dimension of the attributes, etc.

לכן אח״כ מתחלק לחלקים בדבור ע״י ה׳ מוצאות שיומשך בבחי׳ גבול וכמ״ש במ״א בד״ה אדני שפתי תפתח. [בסידור שער ר״ה [ראש השנה]] (ועיין בפרדס ערך גבול).

Therefore afterwards it is divided into parts in speech, through the five points of articulation, so that it be drawn down in a bounded manner, as is explained elsewhere, in the discourse beginning "Ado-nai, open my lips" [in the Siddur, the Gate of Rosh HaShanah] (and see the Pardes, the entry "Gevul" [boundary]).

וז״ש [וזהו שכתוב] באד״ר [באדרא רבא] דנשא דף קמ״א ע״ב ונקיב כו׳

And this is [the meaning of] what is written in the Idra Rabba, in Nasso, folio 141, side b: "and pierced (venakiv)," etc.

ובע״ח [ובעץ חיים] שער הכללים פ״י [פרק י׳ / פרשה י׳] שלכן נקראת נקבה נקב ה׳ פי׳ ה׳ מוצאות הדבור מקבלים מהמדות ע״י נקב

And in Etz Chaim, Sha'ar HaKelalim, chapter 10: that this is why she is called nekevah (female), nekev-hei: that is, the five (hei) points of articulation of speech receive from the attributes through a nekev (an opening),

דהיינו מיעוט האור ונתחבר נקב זה עם ה׳ תתאה ונעשית נקבה כו׳ וכ״כ [וכן כתב] עוד בהיכל ששי שער ל״ג פ״ב [פרק ב׳].

that is, a diminution of the light; and this nekev joined with the lower hei and became nekevah, etc. And so it is also written in the Sixth Palace, Sha'ar (Gate) 33, chapter 2.

14 ובשער ל״ד הוא שער הירח. וזהו ענין הנז״ל [הנזכר לעיל] שהדבור מקבל מבחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] שהם הבחי׳ תחתונה שבמדות וע׳ באג״ה [באגרת הקודש] סי׳ י״ט בד״ה עוטה אור כשלמה.

And in Sha'ar (Gate) 34, which is the Gate of the Moon. This is the matter mentioned above, that speech receives from the level of Netzach, Hod and Yesod, which are the lowest level within the attributes. And see Iggeres HaKodesh, section 19, in the discourse beginning "He wraps Himself in light as in a garment."

אך אחר שנבנה בחי׳ הדבור ע״י קבלתו מבחי׳ נהי״י [נצח הוד יסוד] ואחוריים של המדות עוד אח״כ מאיר בהדבור מבחי׳ עצמיות המדות.

But after the level of speech has been built through its receiving from the level of Netzach, Hod and Yesod and from the back of the attributes, afterwards there shines further into speech from the level of the essence of the attributes.

15 וזהו הנקרא יחוד דכר ונוקבא שעם היות שהדבור מצד עצמו נק׳ עלמא דנוק׳ [דנוקבא] להאיר בבחי׳ גבול ותכלית. אבל היחוד היינו שיאיר בו מבחי׳ המדות עצמן שנק׳ עלמא דדכורא כנ״ל

This is what is called the union of male and female (dechar venukva): although speech, of itself, is called "the world of the feminine," to shine in a manner of limit and end, the union, however, means that there shine into it from the level of the attributes themselves, which are called "the world of the masculine" (alma dedechura), as mentioned above.

ועיין מזה בד״ה אדני שפתי תפתח הנ״ל בפי׳ בקול דברי אלקים חיים

See about this in the discourse beginning "Ado-nai, open my lips," mentioned above, on the explanation of "with the voice of the words of the living G-d."

וכמו עד״מ שיש הפרש באדם בין דבור שמדבר דברי חול לדבור שמדבר דברי חכמה כו׳

It is like, by way of analogy, the difference in a person between speech in which he speaks mundane words and speech in which he speaks words of wisdom, etc.

ועד״ז נק׳ עשרה מאמרות מילין דהדיוטא לגבי הקב״ה שבהם מאיר רק מבחי׳ נהי״י [נצח הוד יסוד] להוות מאין ליש והיש נראה דבר נפרד.

In the same way, the Ten Utterances are called "words of commoners" (milin dehedyota) in relation to the Holy One, blessed be He, for in them there shines only from the level of Netzach, Hod and Yesod, to bring into being from nothing into something, and the something appears as a separate thing.

אבל עשרת הדברות נמשך בהם מבחי׳ פנימיות חכמתו ורצונו ית׳. והיה גילוי אלקותו ית׳ שלא בבחי׳ העלם והסתר כו׳ ולכן ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] (פ״ט דברכות דנ״ח סע״א [סוף עמוד א]) והתפארת זו מתן תורה.

But into the Ten Commandments there was drawn from the level of the inner dimension (pnimiyus) of His wisdom and will, may He be blessed, and there was a revelation of His G-dliness, may He be blessed, not in a manner of concealment and hiddenness, etc. Therefore our Sages, of blessed memory, said (Berachos, chapter 9, folio 58, end of side a), "'And the Tiferes (beauty)': this is the Giving of the Torah."

כי בחי׳ יחוד זה דהיינו תוספת האור עליון בהדבור ביותר על המדה הקצובה. נמשך ע״י מדת תפארת שלמעלה מבחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד].

For this level of union, that is, the addition of supernal light in speech beyond the fixed measure, is drawn through the attribute of Tiferes, which is above the level of Netzach, Hod and Yesod,

שנקרא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה (ע׳ [עיין] זח״ב [זהר חלק ב׳] תרומה קע״ה ב׳ ובאג״ה [ובאגרת הקודש] סי׳ י״ב).

which is called "the middle bar, which runs through from end to end" (see the Zohar, Part II, Terumah, 175b, and Iggeres HaKodesh, section 12).

כי פי׳ תפארת הוא ע״ד מארז״ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ספ״ו דאבות כל מה שברא הקב״ה לא בראו אלא לכבודו שנאמר ולכבודי בראתיו כו׳

For the meaning of Tiferes is in the manner of the saying of our Sages, of blessed memory, at the end of chapter 6 of Avos: "Everything that the Holy One, blessed be He, created, He created only for His glory, as it is said, 'And for My glory I created him,'" etc.;

ופי׳ בשל״ה [בשני לוחות הברית] דל״ט ע״ב דהיינו כדי שיהיה גילוי אלהותו ית׳ למטה ע״ד אתה הראית לדעת כי הוי׳ הוא האלקים אין עוד מלבדו.

and the Shelah (Shnei Luchos HaBris), folio 39, side b, explains: that is, so that there be a revelation of His G-dliness, may He be blessed, below, in the manner of "You have been shown, to know that Havayah is G-d; there is none else besides Him,"

וע״ד וידעו מצרים כי אני הוי׳ כו׳ וכמ״ש ואולם חי אני וימלא כבוד ה׳ את כל הארץ כו׳

and in the manner of "And Egypt shall know that I am Havayah," etc., and as it is written, "But indeed, as I live, and the glory of Havayah shall fill all the earth," etc.,

וכדמסיים באבות שם ואומר ה׳ ימלוך לעולם ועד כו׳ (ועיין מענין ולכבודי בראתיו בזח״ב [בזהר חלק ב׳] תרומה דקנ״ה ע״א).

and as it concludes in Avos there, “And it says, ‘Havayah shall reign forever and ever,’” etc. (And see on the matter of “And for My glory I created him” in the Zohar, Part II, Terumah, folio 155, side a.)

והיינו שיהיה גילוי יקר תפארת גדולתו ית׳ וכמשארז״ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] נתאוה הקב״ה להיות לו דירה בתחתונים והיינו בשביל להיטיב לברואיו להחיות רוח שפלים שיכירו וידעו יקר תפארת א״ס ב״ה כו׳

That is, that there be a revelation of the precious glory (tiferes) of His greatness, may He be blessed, as our Sages, of blessed memory, said, “The Holy One, blessed be He, desired to have a dwelling place among the lower realms.” And this is in order to bestow good upon His creatures, “to revive the spirit of the lowly,” that they recognize and know the precious glory of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, etc.

ועיין בשערי אורה שער חמישי גבי דע כי לכך נקרא תפארת כו׳ כי תפארת פי׳ הוא לשם הוי׳ כו׳ דהיינו הראות גדולתו ותפארתו כו׳ עד שהתפארת עולה למעלה עד א״ס כו׳ ע״ש באריכות.

And see Shaarei Orah, the Fifth Gate, at “Know that this is why it is called Tiferes,” etc.: for the meaning of Tiferes is [glory] for the Name Havayah, etc., that is, the showing of His greatness and His glory, etc., until the Tiferes ascends on high, up to the Infinite One, etc.; see there at length.

16 ולכן תוספת האור בהדבור עליון ע״ד ונגלה כבוד ה׳ וראו כל בשר יחדו כי פי ה׳ דבר

Therefore the addition of light in the supernal speech, in the manner of “And the glory of Havayah shall be revealed, and all flesh shall see together that the mouth of Havayah has spoken”:

זהו נמשך הכל ע״י המדת תפארת ועד״ז נאמר מוליך לימין משה זרוע תפארתו כו׳ וכתיב לעשות לך שם תפארת כו׳.

all this is drawn through the attribute of Tiferes. In the same way it is said, “Who led at the right hand of Moshe the arm of His glory (tiferes),” etc., and it is written, “to make for Yourself a Name of glory (tiferes),” etc.

17 ולכן נק׳ זה יחוד תפארת ומלכות כו׳ וזהו ג״כ שמתפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כי הכתר הוא הרצון ובחי׳ רצון זה להאיר למטה נמשך מבחי׳ תפארת שבעליון כו׳ שמדה זו גורמת הגילוי כנ״ל

Therefore this is called the union of Tiferes (beauty) and Malchus (sovereignty), etc. And this is also [why] from the Tiferes of the higher [level] the Keser (the Crown) of the lower is made: for Keser is the will, and this level of will, to shine below, is drawn from the level of the Tiferes of the higher, etc., for this attribute causes the revelation, as mentioned above.

וזהו ומהללים לשם תפארתך אשר מבואר למעלה שבחי׳ ההילול והשבח למעלה גורם גילוי האור.

And this is [the meaning of] "and [we] praise the Name of Your Tiferes": for it was explained above that praise and acclaim cause the revelation of the light Above.

ואיך הוא הגורם אלא ע״י שזהו העלאת מ״נ [מיין נוקבין] לבחי׳ תפארת והוא המאיר ע״י להיות גילוי יקר תפארתו כנ״ל והיינו ומהללים לשם תפארתך היינו תפארת ומלכות כו׳:

And how does it cause it? Only because this is an elevation of mayin nukvin (feminine waters) to the level of Tiferes, and it is [Tiferes] that shines through this, so that there be a revelation of His precious glory, as mentioned above. And this is "and [we] praise the Name of Your Tiferes": that is, Tiferes and Malchus, etc.

18 ג ומכ״ז [ומכל זה] יובן ההפרש בין ג׳ שנים הראשונות של נטיעת האילן שרומז לז״א בארץ העליונה שהיא הדבור

3. From all this will be understood the difference between the first three years of the planting of the tree, which [tree] alludes to Z'eir Anpin (the emotive attributes) in the supernal Land, which is speech,

שאזי אין מאיר רק בחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] עד״מ חיצוניות הקול שכלול מג׳ בחי׳ אש רוח מים כנ״ל ואזי ההארה בהדבור מעט מזעיר כנ״ל.

for then only the level of Netzach, Hod and Yesod shines, like, by way of analogy, the outer dimension of the voice, which is composed of three aspects, fire, air and water, as mentioned above; and then the illumination in speech is very slight, as mentioned above.

אבל בשנה הרביעית שהוא בחי׳ תפארת הנה ע״י מאיר בהדבור תוספת אור מרובה על העיקר כו׳

But in the fourth year, which is the level of Tiferes, through this there shines into speech an added light that exceeds the principal, etc.,

ונקרא יחוד קול ודבור ע״ד קול דודי דופק פתחי לי כו׳ קול דודי הנה זה בא מדלג כו׳ וזהו ענין הקל קול יעקב הוא בריח התיכון כו׳.

and this is called the union of voice and speech, in the manner of "The voice of my Beloved knocks: Open for me," etc.; "The voice of my Beloved! Behold, he comes, leaping," etc. And this is the matter of "The voice is the voice of Yaakov": [Yaakov] is the middle bar, etc.

19 ולכן ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה כו׳ כי מקודם אינה ראויה ליחוד ועד״ז הוא משארז״ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו כו׳

Therefore our Sages, of blessed memory, said, "A girl of three years and one day can be betrothed through cohabitation," etc., for before then she is not fit for union. Along the same lines is what our Sages, of blessed memory, said: "At three years old Avraham recognized his Creator," etc.

וז״ש [וזהו שכתוב] וההוא איבא לא אשתלים באשלמותא עד תלת שנין. שאין מאיר עליו מבחי׳ תפארת. שיהי׳ [שיהיה] ראוי לפאר את הקב״ה עליו באמור ברוך אתה הוי׳. עד שנה הרביעית כו׳.

And this is what is written: "And that fruit is not completed in its completeness until three years"; for there does not shine upon it from the level of Tiferes, so that it be fit to glorify (lefa'er) the Holy One, blessed be He, over it by saying, "Blessed are You, Havayah," until the fourth year, etc.

אך עיקר הענין הוא לפי שע״י עה״ד [עץ הדעת] טו״ר [טוב ורע] נתגברו הקליפות וכענין מ״ש בזח״א [בזהר חלק א] לך לך דע״ט סע״ב [סוף עמוד ב] ע״פ והכנעני אז בארץ כי ארור כנען עבד עבדים שהוא מג׳ קליפות הטמאות.

But the essence of the matter is that through the Tree of Knowledge of Good and Evil the kelipos (husks) grew strong, along the lines of what is written in the Zohar, Part I, Lech Lecha, folio 79, end of side b, on the verse "And the Canaanite was then in the land": that "Cursed is Canaan, a slave of slaves," for he is of the three impure kelipos.

20 ומחמת חטא הנ"ל היה לו אחיזה בארץ וע"ש בפ' נח דע"ג א' ב'. אך זהו דוקא בג' שנים הראשונים שאין מאיר בהארץ שהוא עולם הדבור רק מבחי' נה"י [נצח הוד יסוד] שהוא בחי' צמצום והסתר אזי יש להם יניקה

And because of the aforementioned sin he had a hold in the land; and see there, in Parshas Noach, folio 73, sides a and b. But this is only in the first three years, when there shines into the land, which is the world of speech, only from the level of Netzach, Hod and Yesod, which is a level of tz-imtzum (contraction) and concealment: then they [the kelipos] draw nurture,

וכמ"ש בענין חרנה מבחי' גרון נמשך חרון כו' וע"ד הנז' [הנזכר] בד"ה במדבר סיני בענין מדבר במ"ם פתוחה כו'

as is explained concerning "to Charan" (Charanah): from the level of garon (throat) is drawn charon (wrath), etc.; and along the lines of what is mentioned in the discourse beginning "In the wilderness of Sinai," concerning midbar (wilderness) with an open mem, etc.

אבל כשמאיר בהדבור מבחי' תפארת קו האמצעי תוספת אור אין להם יניקה כו' כי האור דוחה את החשך וכמ"ש כהמס דונג מפני אש יאבדו

But when there shines into speech, from the level of Tiferes, the middle line, an added light, they draw no nurture, etc., for light pushes away darkness, as it is written, "As wax melts before fire, they shall perish"

(כמ"ש בספ"ב [בספר של בינונים] פרק י"ט ועמ"ש בד"ה כיצד מרקדין גבי ובית הלל אומרים כו' ומ"ש בפ' צו בד"ה משמח חתן וכלה כו').

(as is explained in Sefer Shel Beinonim, chapter 19; and see what is written in the discourse beginning "How does one dance," concerning "And Beis Hillel say," etc.; and what is written in Parshas Tzav, in the discourse beginning "Who gladdens the groom and the bride," etc.).

ולכן כ"ז [כל זה] הוא בעץ מאכל דוקא דוגמת עץ הדעת כו' והנה ע"י דחייה זו דאתכפיא סט"א [סטרא אחרא] כששובר תאוותו וממתין ג' שנים כו' ע"י אסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] להיות ובשנה הרביעית גילוי יקר תפארת גדולתו ית'.

Therefore all this applies specifically to a tree for food, like the Tree of Knowledge, etc. Now, through this pushing away, in which the sitra achra (the other side) is subdued, when one breaks his desire and waits three years, etc., through this "the glory of the Holy One, blessed be He, is elevated," so that "in the fourth year" there is a revelation of the precious glory of His greatness, may He be blessed.

21 וזהו ועתה מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך. כי הנה באמת זה שיהי׳ [שיהיה] אצילת מדת התפארת הוא ג״כ ע״י קדימת הצמצום ומקום פנוי המבואר בע״ח [בעץ חיים]

And this is [the meaning of] "And now we give thanks to You and praise the Name of Your Tiferes." For in truth, the very emanation of the attribute of Tiferes is also through the prior tzimtzum (contraction) and the vacated space (makom panui) explained in Etz Chaim,

שהרי מצד עצמו לאו מכל אלין מדות איהו כלל רק בשביל להיטיב לברואיו צמצם א״ע [את עצמו] במדות אלו כנודע.

for in Himself "He is not any of these attributes at all"; only in order to do good to His creatures did He contract Himself into these attributes, as is known.

22 וא״כ גם בחי׳ תפארת התהוותה לאחר הצמצום כשאר המדות רק שהיא מקור להן. ולכן נאמר מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך.

If so, the level of Tiferes too came into being after the tzimtzum, like the other attributes, except that it is a source for them. Therefore it is said, "We give thanks to You and praise the Name of Your Tiferes."

פי׳ לך היינו מהותו עצמותו ית׳ אין שייך רק הודאה ולא הילול כי הוא ית׳ נורא תהלות ולו דומיה תהלה.

The meaning: to "You," that is, His very being and essence, may He be blessed, only thanksgiving applies, not praise, for He, may He be blessed, is "awesome in praises," and "to Him silence is praise."

23 והתהלה אינו רק לבחי׳ שמו ית׳ ולכן ממל׳ דא״ס נעשה כתר לאצי׳

Praise applies only to the level of His Name, may He be blessed. Therefore, from the Malchus of the Infinite One (Ein Sof) the Keser of Atzilus is made.

כי אין ערוך לגבי א״ס שיהיה שייך באמת בחי׳ תפארת בהעצמות משבחי׳ שמשבחי׳ [שמשבחים] אותו העולמות וכו׳ וכענין אמת אמר אל יברא כו׳ רק מבחי׳ מל׳ דא״ס נמשך מקור להיות כתר לאצילות רק אחר שנאצלו אצי׳ ע״ס [עשר ספירות] אזי מתפארת שבעליון נעשה כתר לתחתון כו׳

For, relative to the Infinite One, it is beyond all comparison that a level of Tiferes should truly apply in the Essence from the extolling with which the worlds extol Him, etc., as in the matter of "Truth said, 'Let him not be created,'" etc.; rather, from the level of the Malchus of the Infinite One a source is drawn, to become Keser for Atzilus, and only after the Ten Sefiros of Atzilus were emanated, then from the Tiferes of the higher the Keser of the lower is made, etc.

והנה ענין מ״ע [מצות עשה] ומל״ת [ומצות לא תעשה] זהו כענין ברכה והודאה (כמ״ש בד״ה אלה פקודי המשכן) ולכן קיום מצות ל״ת [לא תעשה] דשלש שנים יהיה לכם ערלים כו׳ זהו כענין מודים אנחנו לך.

Now, the matter of the positive commandments and the prohibitive commandments is like the matter of blessing and thanksgiving (as is explained in the discourse beginning "These are the accounts of the Mishkan"). Therefore the fulfillment of the prohibition "Three years they shall be orlah for you," etc., is like "We give thanks to You."

ועי״ז אח״כ ומהללים לשם תפארתך היינו יהיה כל פריו קדש הלולים ועמ״ש בת״א [בתורה אור] פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי בפי׳ נר הוי׳ נשמת אדם. כל הנשמה תהלל יה.

And through this, afterwards, [comes] "and [we] praise the Name of Your Tiferes," that is, "all its fruit shall be holy, for praises." See what is written in Torah Ohr, Parshas Mikeitz, in the discourse beginning "Sing and rejoice," on the explanation of "The lamp of Havayah is the soul of man" [and] "Let every soul praise Kah."

כי יתרון האור נמשך מן החול וכמ״ש בד״ה בשלח פרעה. בענין קליפה קדמה לפרי כו׳ ע״ש

For the advantage of light is drawn from the darkness, as is explained in the discourse beginning "When Pharaoh sent," on the matter that "the kelipah (husk) precedes the fruit," etc.; see there.

לכן ע״י קיום המצוה בשלש שנים דערלה ע״י אח״כ פריו קדש כו׳

Therefore, through the fulfillment of the mitzvah in the three years of orlah, through this, afterwards, its fruit is "holy," etc.,

וכעין מ"ש ברבות בראשית פי"א [פרק י"א] ע"פ אשר ברא אלקים לעשות כל מה שנברא בשי"ב [בששת ימי בראשית] צריכים עשייה כו' דהיינו לתקן ע"ש.

similar to what is written in [Midrash] Rabbah, Bereishis, section 11, on the verse "which G-d created to make": everything that was created in the six days of Creation requires making, etc., that is, to rectify; see there.

ועד"ז הוא מה שיחזקאל כשראה את המרכבה הקדושה כתיב וארא והנה רוח סערה כו' ענן גדול ואש כו'

Along these lines is [the fact] that when Yechezkel saw the holy Chariot, it is written, "And I looked, and behold, a stormy wind," etc., "a great cloud and fire," etc.

(וע' זח"ב [זהר חלק ב'] ויקהל דף ר"ג ע"א. ובפ' יתרו דס"ט ע"ב בענין מתוך הסנה. ורזא דא מי יתן טהור מטמא כו' ע"ש ובספר עה"ק [עבודת הקודש] חלק רביעי פי"ט ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] דקט"ז רע"ב [ריש עמוד ב] ודקל"ט ע"ב בד"ה ומברך המבדיל כו':)ד

(And see the Zohar, Part II, Vayakhel, folio 203, side a; and in Parshas Yisro, folio 69, side b, concerning "from within the thornbush," and "The secret of this: 'Who can bring the pure out of the impure,'" etc.; see there. And in the book Avodas HaKodesh, part four, chapter 19; and in the Shelah, folio 116, beginning of side b, and folio 139, side b, in the passage beginning "And he blesses: Who separates," etc.)

ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו כו'. בספר ש"א [שער א'] שער ה' פי' שאז הוא בבחי' ה' אחרונה דשם הוי'

4. "And in the fifth year you shall eat its fruit, so as to increase its yield for you," etc. In the book Shaarei Orah, Sha'ar (Gate) 5, it is explained that then it is in the level of the last hei of the Name Havayah.

וזהו ובשנה החמישית כו' והיינו כי בחי' מלכות נקראת לפעמים בשם דלי"ת ופעמים בשם ה'

And this is [the meaning of] "And in the fifth year," etc. That is, the level of Malchus is sometimes called by the name dalet and sometimes by the name hei.

וזהו ענין יהודה שיש בו ד' וה' כו' (כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ ויקרא וע' זח"ג [זהר חלק ג] חקת ק"פ ע"ב בענין ה' ד' הוות)

And this is the matter of Yehudah, in which there are a dalet and a hei, etc. (as the Ramaz writes at the beginning of Parshas Vayikra; and see the Zohar, Part III, Chukas, folio 180, side b, on the matter of "she was a hei [and] a dalet").

ויש לבאר כאן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' וירא שם דבשנה הרביעית מקבלת משני שלישים של תפארת דהיינו עד החזה כו'

And it can be explained here according to what the Ramaz writes on Parshas Vayeira, there: that in the fourth year it receives from two thirds of Tiferes, that is, up to the chest, etc.,

ואז נקראת דלת שמקבלת מד' בחי' תנה"י [תפארת נצח הוד יסוד] אבל בשנה החמישית מקבלת גם משליש העליון של תפארת.

and then it is called dalet, for it receives from four (dalet) levels, Tiferes, Netzach, Hod and Yesod; but in the fifth year it receives also from the upper third of Tiferes.

24 ואזי היא בחי' ה' ועמ"ש מענין זה בביאור ע"פ ושמתי כדכד שמשותיך בסופו. וביאור ענין שלישין אלו שבתפארת הענין כי המדה ת"ת [תפארת] עד"מ באדם למטה יש בה חב"ד [חכמה בינה ודעת] חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד].

And then it is the level of hei. See what is written on this matter in the explanation on the verse "And I will make your windows of kadkod," at its end. The explanation of these thirds in Tiferes is that the attribute of Tiferes, by way of analogy in man below, contains Chochmah, Binah and Daas; Chesed, Gevurah and Tiferes; Netzach, Hod and Yesod.

חב"ד [חכמה בינה ודעת] הוא השכל והשגה למה יתפאר עד"מ כדי שישבחו ויכירו תפארתו וגדלו והתפארות שבלבו להתפאר הוא העצם חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבה.

Chochmah, Binah and Daas are the reasoning and comprehension of why he should glory, for example, so that they extol and recognize his glory and his greatness; and the glorying in his heart, [the urge] to glory, is the essence: the Chesed, Gevurah and Tiferes in it.

25 ונה"י [ונצח הוד יסוד] הוא ההתפשטות שעושה מעשה להתפאר כענין בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו

And Netzach, Hod and Yesod are the extension, in which he does a deed in order to glory, as in "when he showed the riches of his glorious kingdom and the precious glory of his greatness,"

או מדבר דבורים שבהם יוכלו אחרים להכיר שבחו הרי המעשה או הדבורים שהכוונה בהם להתפאר מבחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] שבו לבר מגופא ואינו ערוך לעצמיות המדה.

or speaks words through which others can recognize his praiseworthiness. Thus the deed or the words whose aim is to glory are from the level of Netzach, Hod and Yesod in him, "outside the body," and are not comparable to the essence of the attribute.

או י״ל [יש לומר] באופן אחר כמו עד״מ שיש התפארות מן עשייה שהתפארות הלז הוא מדבר שחוצה לו ונפרד מעצמיות

Or it may be explained in another way: as, by way of analogy, there is glorying from making, and this glorying is from something outside him and separate from [his] essence,

כמו התפארות שיפואר וישובח במעשיו שיעשה כלי נאה וציור נאה שיכירו כח הפועל וישבחוהו הרי עיקר השבח בו מצד הכלי ויופי מלאכתה וה״ז [והרי זה] רחוק מאד מתפארת ושבח עצמיות הפועל

like the glorying of being glorified and extolled for his works, that he makes a beautiful vessel and a beautiful picture, so that they recognize the maker's power and extol him. Here the acclaim he receives is chiefly on account of the vessel and the beauty of its workmanship, and this is very far from the glory and acclaim of the maker's own essence,

שהרי אין זה שבח אלא מה שיכול לעשות כמה כלים נאים והכלי הוא מובדל ממנו שאינו אלא התפשטות מכחו

for this is acclaim only for his being able to make many beautiful vessels, and the vessel is separate from him, being only an extension of his power.

אבל כשישבחוהו בדבר שמעצמותו כגון שישבחו ויפארו את קולו שהוא ערב מאד תאיר ביותר עצמות מדת התפארות בזה ממה שיפארו וישבחו את מכתבו וציורו וכדומה וכן כששיבחו את גופו ובשרו שהם יפים מאד.

But when they extol him for something that is of his very self, for example, that they extol and glorify his voice, that it is very sweet, the essence of the attribute of glorying will shine more in this than when they glorify and extol his handwriting and his drawing and the like; and so too when they extol his body and his flesh, that they are very beautiful.

26 ומכש״כ [ומכל שכן] כשיפארו את חב״ד [חכמה בינה ודעת] שלו כל שהשבח והתפארת בדבר קרוב אל עצמותו תתעורר ביותר עצמות המדה וכל שהתפארת בדבר רחוק יותר מעצמותו יהיה יותר מבחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] שבו.

And all the more so when they glorify his Chochmah, Binah and Daas. Whenever the acclaim and the glory are for something close to his essence, the essence of the attribute is aroused more; and whenever the glory is for something farther from his essence, it will be more from the level of Netzach, Hod and Yesod in him.

ועד״ז י״ל [יש לומר] פי׳ ומבחר שלישיו דפרעה טבעו בים סוף כו׳ היינו גם שליש העליון חב״ד [חכמה בינה ודעת] שבו כמ״ש במ״א.

Along these lines one can explain the meaning of "and the choicest of his shalishim (officers)" of Pharaoh "were drowned in the Sea of Reeds," etc.: that is, even the upper third (shelish), the Chochmah, Binah and Daas in him, as is explained elsewhere.

27 ומובן למשכיל שהמדה ת״ת [תפארת] אינה מהות מדה ממש כשאר המדות שהם עצם המשכת דבר מה כמו חסדים או גבורות אבל התפארת היא מדה כוללת שישנה בכל המדות

It is understood by the discerning that the attribute of Tiferes is not the substance of an actual attribute like the other attributes, which are the very drawing forth of something, such as kindnesses (chasadim) or severities (gevuros); rather, Tiferes is an encompassing attribute, present in all the attributes,

שאינה רק ענין הכוונה והתועלת בכל מדה למה תימשך ולאיזה צורך כמו להשפיע חסד כדי שיכיר המקבל טובו וחסדו ה״ז [הרי זה] ת״ת [תפארת] שבחסד

for it is only the matter of the intent and the purpose in each attribute: why it should be drawn forth, and for what need. For example, to bestow kindness so that the recipient recognize his goodness and his kindness: this is the Tiferes in Chesed.

וכן ת״ת [תפארת] שבחכמה הכוונה בהשפעת השכל כדי שיכירו חכמתו ואפילו לרצון ישנה מדת תפארת למה ירצה כך וכמש״ל [וכמה שכתוב לעיל] בענין נתאווה הקב״ה להיות לו דירה בתחתונים (ועיין בש״א [בשער א׳] שער ה׳).

And so too the Tiferes in Chochmah is the intent, in bestowing intellect, that they recognize his wisdom. Even the will has an attribute of Tiferes: why he should will so; as is explained above on the matter of "The Holy One, blessed be He, desired to have a dwelling place among the lower realms" (and see Shaarei Orah, Sha'ar (Gate) 5).

ועד״מ זה יובן הנמשל למעלה. שבחי׳ תפארת גדולתו ית׳ שבאצי׳ שייך בה ג״כ ג׳ שלישין

By way of this analogy the analogue Above will be understood: that the level of the Tiferes of His greatness, may He be blessed, in Atzilus also has three thirds;

היינו שהדבור עליון מדת מלכותו ית׳ מקבל תחלה רק משליש התחתון של תפארת

that is, the supernal speech, the attribute of His Malchus, may He be blessed, receives at first only from the lower third of Tiferes,

כי מה שיוכל להתגלות בדבור להנבראים הוא הבחי׳ היותר תחתונה מיקר תפארת גדולתו ית׳ וכמאמר תתברך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת על כל שבח מעשה ידיך כו׳ יפארוך סלה.

for what can be revealed through speech to the created beings is the lowest level of the precious glory of His greatness, may He be blessed; as in the saying, "May You be blessed in the heavens above and on the earth below, for all the acclaim of the work of Your hands," etc., "they will glorify You, Selah."

שכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע ת״ק שנה אינה אלא בחי׳ מעשה ידיך

For all the worlds, heavens and earth—from the earth to the firmament is five hundred years—are only the level of "the work of Your hands."

שכמו במעשה ידי אדם עד"מ אינו מלובש אלא כח המעשה. שהוא הכח היותר פחות שבכחות הנפש כו' כך החיות המלובש בכל העולמות אינו אלא בחי' כח המעשה. שאינו נוגע לעצמות ומהות כו' כמ"ש כ"ז [כל זה] בד"ה בחודש השלישי לצאת בנ"י [בני ישראל].

For just as, by way of analogy, in the work of a person's hands only the power of action is enclothed, which is the lowest power among the powers of the soul, etc., so the life-force enclothed in all the worlds is only the level of the power of action, which does not touch the essence and being, etc., as all this is explained in the discourse beginning "In the third month after the children of Israel went out."

נמצא אשר כל מה שיוכלו הנבראים להלל ולשבח את הקב"ה במה שברא כל העולמות מאין ליש.

It follows that all the praise and acclaim the created beings can offer the Holy One, blessed be He, is for His having created all the worlds from nothing into something.

28 וזהו ענין פרק שירה שאומרים הנבראים וכן שיר המלאכים כל בעלי השיר יוצאים בשיר. הרי כל השגתם רק בבחי' שבח מעשה ידיך

And this is the matter of Perek Shirah, which the creatures recite, and likewise the song of the angels: "All the masters of song go out with song (shir)." Thus all their comprehension is only at the level of "the acclaim of the work of Your hands."

והרי זה כמו עד"מ מי שהוא חכם מופלא עד להפליא. ומשבחים אותו רק במה שיוכל לכתוב או לצייר יפה. שזהו הבחינה היותר אחרונה שבו ועד"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין צור כאלקינו אין צייר כאלקינו כו'

This is like, by way of analogy, someone who is wise, wondrous beyond all wonder, and they extol him only for what he can write or draw beautifully, which is the very last level in him. Along these lines our Sages, of blessed memory, said, "'There is no rock (tzur) like our G-d': there is no artist (tzayar) like our G-d," etc.

ועד"ז ארז"ל פ"ה דברכות דל"ג ע"ב משל למלך ב"ו [בשר ודם] שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו משבחים אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו כו' ע"ש.

Along these lines our Sages, of blessed memory, said (Berachos, chapter 5, folio 33, side b): "A parable: a king of flesh and blood who had a thousand thousand gold dinars, and they were extolling him for silver ones; is this not a disgrace to him?" etc.; see there.

(ועיין מזה בשל״ה [בשני לוחות הברית] במסכת תמיד שלו דרנ״ו ע״ב ודי רנ״ז ע״א שהאריך בזה). וזהו ענין הפי׳ שהדבור עליון מקור דבי״ע מקבל משליש התחתון של מדת התפארת שבאצילות שהוא עד״מ שבח מעשה ידיך כו׳ כנ״ל.

(And see on this in the Shelah, in his Tractate Tamid, folio 256, side b, and folio 257, side a, where he discusses this at length.) And this is the meaning of the explanation that the supernal speech, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, receives from the lower third of the attribute of Tiferes of Atzilus, which is, by way of analogy, "the acclaim of the work of Your hands," etc., as mentioned above.

ואפשר לומר ענין ג׳ שלישין דתפארת ע״ד שכללות העולמות נחלקים לג׳ בחי׳ היינו עולמות בי״ע ועולם האצילות ועולמות שלמעלה מאצילות.

And one may explain the matter of the three thirds of Tiferes along the lines that the worlds as a whole are divided into three levels: the worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah; the World of Atzilus; and the worlds that are above Atzilus.

29 וכמשארז״ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שט בח״י אלף עולמות שאינן כו׳ שהם מבחי׳ אין אשר והחכמה מאין תמצא כו׳ ועמ״ש הרמ״ז [הרב משה זכות] פ׳ שלח דקנ״ט סע״א [סוף עמוד א] בפי׳ המאמר תלת עלמין אית ליה לקוב״ה [לקודשא בריך הוא].

As our Sages, of blessed memory, said, "He travels through eighteen thousand worlds," "which are not (she'einan)," etc.; these are from the level of ayin (nothing), as in "And wisdom, from ayin (nothing) it is found," etc. And see what the Ramaz writes on Parshas Shelach, folio 159, end of side a, on the explanation of the saying, "The Holy One, blessed be He, has three worlds."

אשר בכל עולם מג׳ מיני עולמות הנ״ל מתגלה יותר מיקר תפארת גדולת אור א״ס ב״ה שאין ערוך הגילוי שבבי״ע לגבי הגילוי שבאצילות

For in each world of the three kinds of worlds mentioned above, more of the precious glory of the greatness of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is revealed: the revelation in Beriah, Yetzirah and Asiyah bears no comparison to the revelation in Atzilus,

וכמ״כ [וכמו כן] אין ערוך הגילוי שבאצי׳ לגבי הגילוי שבעולם הא״ס כו׳ ועמ״ש ע״פ הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה כו׳.

and likewise the revelation in Atzilus bears no comparison to the revelation in the World of the Infinite, etc. See what is written on the verse "The splendor of the glory of Your majesty, and the words of Your wonders I will speak," etc.

30 וזהו ענין ג״פ [ג׳ פעמים] קדוש ועמ״ש סד״ה ועשית בגדי קדש שבתיקון ועשיית בגדי אהרן יש ג׳ בחינות ומדרגות.

And this is the matter of "holy" three times. See what is written at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments," that in the preparation and making of Aharon's garments there are three levels and grades.

אך כ״ז [כל זה] רק בבחי׳ האור המאיר בעולמות אבל בעצמותו ית׳ אין שייך שום השגה רק מודים אנחנו לך. ומה שאנו מהללים זהו לשם תפארתך כו׳ כנ״ל.

But all this is only at the level of the light that shines in the worlds; with regard to His Essence, may He be blessed, however, no comprehension at all applies, only "We give thanks to You." And what we praise is "the Name of Your Tiferes," etc., as mentioned above.

31 והנה בשנה הרביעית מקבלת כנס״י [כנסת ישראל] משליש האחרון של מדת תפארתו ית׳ והרמ״ז [והרב משה זכות] כ׳ [כתב] משני שלישין כו׳ היינו מה שהנבראים יוכלו להלל את הקב״ה שנק׳ שבח מעשה ידיך כו׳ כנ״ל

Now, in the fourth year the Congregation of Israel receives from the last third of His attribute of Tiferes, may He be blessed—and the Ramaz writes, from two thirds, etc.—that is, what the created beings can praise the Holy One, blessed be He, for, which is called "the acclaim of the work of Your hands," etc., as mentioned above.

וזהו ענין הלולים לה׳ והלולים לשון רבים היינו שני בחי׳ הילול זהו ב׳ שלישי תפארת כו׳ משא״כ למעלה מזה אין להם השגה.

And this is the matter of "praises (hillulim) to Havayah": hillulim is in the plural, meaning two levels of praise, which are the two thirds of Tiferes, etc.; whereas above this they have no comprehension.

אלא שעי״ז נמשך אח״כ גם מבחי׳ שליש העליון של מדת תפארתו ית׳ וזהו ובשנה החמישית כו׳ להוסיף לכם תבואתו היינו תוספת האור הבא מלמעלה.

But through this, afterwards, there is drawn also from the level of the upper third of His attribute of Tiferes, may He be blessed. And this is [the meaning of] "And in the fifth year," etc., "so as to increase its yield for you": that is, the additional light that comes from above.

32 ואזי היא בבחי׳ ה״א. מה שבחי׳ דל״ת הוא לשון דלות ועניות לגבי בחי׳ זו דה״א.

And then it is in the level of hei, whereas the level of dalet is an expression of poverty (dalus) and lack in relation to this level of hei.

ומזה יובן בתוספת ביאור מ״ש בד״ה ראו כי ה׳ נתן לכם השבת בענין בה״א [באות ה״א] נברא העוה״ז

From this will be understood, with further explanation, what is written in the discourse beginning "See that Havayah has given you the Shabbos," concerning "with the hei this world was created,"

וצריך להמשיך גילוי בחי׳ ה׳ זה והיינו ע״ד המבואר כאן וז״ש [וזהו שכתוב] לעבדה ולשמרה בשני ההי״ן

and [that] one must draw down the revelation of this level of hei; and this is along the lines of what is explained here. And this is [the meaning of] what is written, "to work it and to guard it," with the two heis;

והיינו המשכת ה׳ עילאה בחי׳ י״ה והמשכת ה׳ תתאה ו״ה כו׳ ועיין בע״ח [בעץ חיים] שער ל״א פ״ז [פרק ז׳] מ״ש ע״פ ארבע הידות יהיה לכם והחמישית לפרעה.

that is, drawing down the upper hei, the level of yud-hei, and drawing down the lower hei, vav-hei, etc. And see in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 31, chapter 7, what is written on the verse "four parts shall be yours, and the fifth to Pharaoh."

(ועמ״ש מזה בביאור ע״פ צאינה וראינה כו׳ בסופו ומ״ש סד״ה קדש ישראל לה׳). וזהו הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו (בד״ה א׳ סי׳ י״ו כ״ז).

(And see what is written on this in the explanation on the verse "Go out and see," etc., at its end, and what is written at the end of the discourse beginning "Israel is holy to Havayah.") And this is [the meaning of] "Majesty (hod) and splendor (hadar) are before Him; strength and joy are in His place" (I Chronicles, chapter 16, [verse] 27).

ופי' הוד והדר לפניו יש לפרש על ענין השיר שהמלאכים מרננים ומשבחים לפניו כדמשמע ברבות בפתיחתא דאיכה דנ"ה ע"א שאמרו המלאכים כתיב הוד והדר לפניו ואתה אומר כדין כו' ע"ש.

And the meaning of "Majesty and splendor are before Him" can be explained as referring to the song that the angels sing and extol before Him, as is implied in [Midrash] Rabbah, in the Introduction (Pesichta) to Eichah, folio 55, side a, where the angels said, "It is written, 'Majesty and splendor are before Him,' and You say thus?" etc.; see there.

ומזה נמשך עוז וחדוה במקומו שהתענוג נמשך מביטול היש כמ"ש בד"ה את קרבני לחמי בענין לויתן זה יצרת לשחק בו כו'

From this is drawn "strength and joy in His place," for delight is drawn from the nullification of the yesh (bittul hayesh), as is explained in the discourse beginning "My offering, My bread," concerning "This Leviathan You formed to play with," etc.

וכן בגמרא (פ"ק [פרק קמא] דחגיגה דף ה' ע"ב) פירשו הוד והדר לפניו דמיירי בבתי בראי כו'.

So too in the Gemara (Chagigah, chapter 1, folio 5, side b) they explained that "Majesty and splendor are before Him" speaks of the outer chambers, etc.

והיינו כי ידוע שהתפשטות המדה היא העלאת מ"נ [מיין נוקבין] אל העצמיו' [העצמיות] עד"מ באדם כאשר יפארו זולתו תתעורר בלבו עצמיות התפארות ועפ"ז [ועל פי זה] יובן דההוד והדר אשר לפניו גורם עוז וחדוה במקומו

That is, it is known that the extension of the attribute is an elevation of mayin nukvin (feminine waters) to the essence. By way of analogy, in a person: when others glorify him, the essence of glorying is aroused in his heart. Accordingly it will be understood that the majesty and splendor that are before Him cause strength and joy in His place,

כי ע"י הם מוסיפין אורות הת"ת [התפארת] דאצי' העצמי בבחי' אצי' וזהו להוסיף לכם תבואתו ב' שלישי עליונים דת"ת [דתפארת] בשנה החמישית.

for through this they add the lights of the essential Tiferes of Atzilus, in the level of Atzilus. And this is "so as to increase its yield for you": the two upper thirds of Tiferes, in the fifth year.

33 ואפ״ל [ואפשר לומר] עוד כי ג׳ שנים הראשונות הם כנגד בי״ע שהדבור עליון מוסתר בהם והם יש ודבר נפרד בפ״ע [בפני עצמו].

One can say further that the first three years correspond to Beriah, Yetzirah and Asiyah, in which the supernal speech is hidden, and they are a yesh (something) and a thing separate unto itself.

והיינו כשאין יחוד בי״ע עם אצילות דהיינו יחוד זו״נ [זעיר אנפין ונוקבא] כמ״ש כרוב אחד מקצה מזה. (עיין בת״א [בתורה אור] ס״פ תרומה).

That is, when there is no union of Beriah, Yetzirah and Asiyah with Atzilus, that is, the union of Z'eir Anpin and Nukva, as it is written, "one cherub at the end on one side." (See Torah Ohr, end of Parshas Terumah.)

וה״ע [וזהו ענין] מיעוט הירח כשאין יחוד שמשא וסיהרא ואזי הג״ק [הגי קליפות] יונקים ממנה. אבל ובשנה הרביעית זהו נגד עולם האצילות שהמל׳ מקור דבי״ע מתייחדת עם ז״א דאצי׳

And this is the matter of the diminution of the moon, when there is no union of the sun and the moon (shimsha vesihara), and then the three kelipos draw nurture from her. But "And in the fourth year" corresponds to the World of Atzilus, in which Malchus, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, is united with Z'eir Anpin of Atzilus;

והוא ענין המשכת הביטול העליון דמ״ה [דשם מ״ה] בהנבראים ע״ד מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם אזי יהיו כל פריו קדש הלולים.

and this is the matter of drawing down the supernal self-nullification (bittul) of Mah into the created beings, in the manner of "What (mah) did they see concerning this, and what (mah) came upon them"; then "all its fruit" will be "holy, for praises,"

להיות יחודים עליונים יחוד י״ה ויחוד ו״ה כו׳ ועמ״ש ע״פ מי מנה בענין ומספר את רובע ישראל

so that there be supernal unions: the union of yud-hei and the union of vav-hei, etc. See what is written on the verse "Who has counted," concerning "and numbered the fourth part (rova) of Israel."

ויש לקשרו עמש״ל [עיין מה שכתוב לעיל] דבג׳ שנים הראשונות מקבלת מחיצוני׳ [מחיצוניות] המדות שהם בחי׳ נה״י [נצח הוד יסוד] ובשנה הרביעית מקבלת מהפנימי׳ [מהפנימיות / מהפנימית] משליש ת״ת [תפארת] אשר ד׳ בחי׳ תנה״י [תפארת נצח הוד יסוד] הם ג״כ בחי׳ אבי״ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] שבז״א כו׳

And this can be connected with what is written above: that in the first three years it receives from the outer dimension of the attributes, which are the level of Netzach, Hod and Yesod, and in the fourth year it receives from the inner dimension, from a third of Tiferes; for the four levels Tiferes, Netzach, Hod and Yesod are also the level of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah within Z'eir Anpin, etc.

ועפ״ז [ועל פי זה] י״ל [יש לומר] בחי׳ ובשנה החמישית כו׳ להוסיף לכם זהו תוספת אור הנמשך מקוצו של יו״ד דשם הוי׳ והוא בחי׳ הכתר כו׳

Accordingly one can explain the level of "And in the fifth year," etc.: "to increase for you" is an addition of light drawn from the tip (kotz) of the yud of the Name Havayah, which is the level of Keser, etc.;

ומשם דוקא נמשך תוספת האור להוסיף לכם כו׳ ועמ״ש במ״א בענין יוסף שנקרא כן ע״ש [על שם] תוספת האור כו׳.

and specifically from there the additional light is drawn, "to increase for you," etc. See what is written elsewhere about Yosef, who is so named on account of the addition (tosefes) of light, etc.

וזהו ויוסף הורד כו׳ ע״י ששם עלו שבטים כו׳ להודות כו׳ שע״י העלאה זו נמשך תוספת האור מבחי׳ יסוד דא״ק [דאדם קדמון] שהוא ג״כ ענין הוד והדר לפניו. בחי׳ הדר כו׳.

And this is [the meaning of] "And Yosef was brought down," etc., through "For there the tribes went up," etc., "to give thanks," etc.: for through this ascent an addition of light is drawn from the level of Yesod of Adam Kadmon, which is also the matter of "Majesty and splendor are before Him," the level of "splendor (hadar)," etc.

(ועיין עוד מענין פסוק ונטעתם כל עץ מאכל ברבות פ׳ נשא פ״י [פרק י׳ / פרשה י׳] דרל״ו ד׳ ובפ׳ שלח לך. ובשה״ש [ובשיר השירים] רבה בפ׳ שוקיו עמודי שש וס״פ חכו ממתקים):

(And see further on the matter of the verse "and you shall plant any tree for food" in [Midrash] Rabbah, Parshas Nasso, section 10, folio 236d, and in Parshas Shelach Lecha; and in Shir HaShirim Rabbah, on "His legs are pillars of marble," and at the end of "His palate is most sweet.")

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS KEDOSHIM • MAAMAR 2

# והדרת פני זקן זה שקנה חכמה

## And You Shall Honor the Face of an Elder

◇

1 והדרת פני זקן זה שקנה חכמה. שקנה היינו כמ"ש ותופשי התורה. דהיינו מי שתופס במוח הזכרון וחקוק על לוח לבו תמיד.

"And you shall honor the face of an elder": this is one who has acquired wisdom. "Who has acquired" means as it is written, "and those who hold the Torah": that is, one who holds [it] in the faculty of memory, and [it] is engraved on the tablet of his heart at all times.

כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] איזהו ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] כל ששואלין אותו דבר הלכה כו'. שאז מצוה לעמוד מפניו גם בשעה שאינו עוסק בתורה.

As our Sages, of blessed memory, said: "Who is a Torah scholar? Anyone who is asked a matter of halachah," etc. For then it is a mitzvah to rise before him even at a time when he is not occupied with Torah.

לפי שהקב"ה שוכן עד בקרבו גם כשעוסק במילי דעלמא. מאחר שהתורה חקוקה במוח הזכרון שבנשמתו ועל לבו. ואורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד (וע' בזהר ס"פ קדושים דפ"ז ע"ב).

For the Holy One, blessed be He, dwells forever within him, even when he is occupied with worldly matters, since the Torah is engraved in the faculty of memory of his soul and on his heart, and the Torah and the Holy One, blessed be He, are all one (and see the Zohar, end of Parshas Kedoshim, folio 87b).

לזאת כל איש נלבב אשר ידבנו לבו וכלתה נפשו לדבקה בו יתי בתמידות ולהיות ה' שוכן בקרבו תמיד בלי שום הפסק ופירוד לעולם אפילו רגע א'. יקנה לו התורה במוח הזכרון שבנפשו.

Therefore, every man of heart whose heart moves him, and whose soul longs to cleave to Him, may He be blessed, constantly, and for G-d to dwell within him always, without any interruption or separation ever, even for one moment, should acquire the Torah for himself in the faculty of memory of his soul.

שאז גם אם עוסק בצרכי הגוף הרי התורה היא בבחינת עלמא דאתכסיא שבנפשו שמאיר בו יו"ד של שם הוי', שלכן בפרשה קדש לי כל בכור כתיב בה ולזכרון בין עיניך כנודע.

For then, even if he is occupied with the needs of the body, the Torah is still at the level of the hidden world (alma de'iskasya) of his soul, in which the yud of the Name Havayah shines. That is why in the passage "Sanctify to Me every firstborn" it is written, "and as a remembrance between your eyes," as is known.

2 ובזה יובן טעם למ"ש בהלכות תלמוד תורה בשם הספרי שמצוה על כל אחד ואחד לידע כל התורה שהן כל תרי"ג מצות ודקדוקיהן כו'. והיינו להמשיך אור ה' על כל תרי"ג כחות שבנפשו האלקית בפרטותיהן.

With this will be understood the reason for what is written in the Laws of Torah Study in the name of the Sifrei: that it is a mitzvah upon each and every one to know the whole Torah, which is all 613 mitzvos and their fine details, etc. That is, to draw the light of G-d onto all 613 powers of his G-dly soul, in their particulars.

3 וכמ"ש כולך יפה רעיתי ומום אין בך כולך דייקא. שלכן גם שרש המשכה זו למעלה כלול מתרי"ג.

As it is written, "You are all beautiful, my beloved, and there is no blemish in you": "all," precisely. That is why the root of this drawing-down, on high, is also made up of 613.

ונקרא בשם אדם ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'.

And it is called by the name "man": "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man," etc.

אך מחמת צוק העתים וקוצר רוח דעת המשיג ועומק המושג. עכ"פ [על כל פנים] לפחות ישתדל לקבל עוז ותעצומות לקנות ולחקוק במוח הזכרון שבנפשו ה' חומשי תורת משה אשר כתב מפי הגבורה

But because of the distress of the times, and the shortness of spirit [and] of mind of the one who comprehends, and the depth of what is comprehended, he should at any rate, at the very least, strive to take on strength and might to acquire and engrave in the faculty of memory of his soul the Five Books of the Torah of Moshe, which he wrote from the mouth of the Almighty,

שהן שרש כל התורה שבכתב ושבעל פה כולה כנודע שרבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. רק שהן בהעלם גדול בעלמא דאתכסיא.

which are the root of all the Torah, Written and Oral, in its entirety, as is known: Rabbi Akiva would expound heaps upon heaps of laws on each and every crownlet [of the letters]. Only, they are in great concealment, in the hidden world.

ומעלמא דאתגליא היא התורה שבע"פ עכ"פ [שבעל פה] [על כל פנים] לפחות יקנה ויחקוק סדר קדשים הנקרא חכמה בדברי רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ומכפר עונותיו של אדם כמ"ש האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה]. (ועיין מ"ש ע"פ מפני שיבה תקום והדרת כו' סד"ה שחורה אני ונאוה):

And from the revealed world (alma de'isgalya), which is the Oral Torah, he should at any rate, at the very least, acquire and engrave the Order of Kodashim, which is called "wisdom" in the words of our Sages, of blessed memory, and which atones for a person's sins, as the Arizal, of blessed memory, wrote. (And see what is written on [the verse] "You shall rise before the hoary head, and you shall honor," etc., at the end of the discourse beginning "I am black, but comely.")

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EMOR • MAAMAR 1

# ונקדשתי בתוך בני ישראל וכו׳

## "And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel"

1 ונקדשתי בתוך בני ישראל וכו׳. להבין מהו לשון תוך. וגם צ״ל מאמרז״ל [מאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בענין שיש ג׳ כתות מלאכים.

"And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel," etc. We need to understand what the expression "midst" means. We also need to understand the saying of our Sages, of blessed memory, about there being three companies of angels.

כת אחת אומרת קדוש. וכת א׳ אומרת קדוש קדוש וכת אחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה׳ צבאות וגו׳.

One company says "Holy"; one company says "Holy, holy"; and one company says "Holy, holy, holy is Havayah of Hosts," etc.

כדאיתא בחולין (דצ״א ע״ב). ור״ל [ורוצה לומר] שהכת הא׳ אומרת פעם א׳ קדוש וכת הב׳ כופלים ואומרים ב״פ [ב׳ פעמים] קדוש וכת הג׳ ג״פ [ג׳ פעמים]. כמו שאנו אומרים.

As is found in [Tractate] Chullin (91b). That is to say, the first company says "Holy" once, the second company doubles it and says "Holy" twice, and the third company three times, as we say [it].

וגם צ״ל מ״ש בנזיר ג״כ לשון קדוש כמ״ש קדוש יהי׳ [יהיה] גדל פרע כו׳. הנה כתיב שרפים עומדים ממעל לו.

We also need to understand what is said of the nazirite, likewise using the expression "holy," as it is written, "He shall be holy; he shall let the locks grow," etc. Now, it is written, "Seraphim stood above Him."

2 ויש להבין איך יתכן שיעמדו ממעל לשכינה והלא הם נבראים בעלי גבול. הנה כתיב כי עמך מקור חיים ולמה לא נאמר ואתה כו׳.

We must understand how it is possible that they should stand above the Shechinah (Divine Presence): are they not created beings, possessed of limits? Now, it is written, "For with You is the source of life"; and why does it not say, "And You [are]," etc.?

ויובן כל זה בהקדים להבין פי׳ וענין קדוש. דהנה קדוש פירושו מובדל, דהיינו כמ״ש אני הוי׳ לא שניתי שאין שום שינוי אצלו ית׳ בין קודם בריאת העולם לאחר שנברא

All this will be understood by first understanding the meaning and concept of "holy." For "holy" means separate; that is, as it is written, "I, Havayah, have not changed": there is no change at all in Him, may He be blessed, between before the creation of the world and after it was created;

וכמאמר אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא כו׳, ור״ל [ורוצה לומר] שאין שום שינוי והתפעלות ח״ו [חס ושלום] אצלו ית׳ מבריאת העולם וכמ״ש אני ראשון ואני אחרון כו׳,

and as it is said, "You are He before the world was created, and You are He after it was created," etc. That is to say, there is no change and no being affected at all, G-d forbid, in Him, may He be blessed, by the creation of the world; and as it is written, "I am the first and I am the last," etc.

והיינו לפי שהוא ית׳ מובדל מכל העולמות דהיינו שהיותו מחיה ומהוה העולמות אינו כמו שהנפש מחיה את הגוף שמהות הנפש ממש מתלבשת בתוך הגוף להחיותו,

This is because He, may He be blessed, is separate from all the worlds; that is, His giving life to the worlds and bringing them into being is not like the way the soul gives life to the body, where the very being of the soul is enclothed within the body to give it life,

והרי נתפסת ממש בתוך הגוף ומתחלק החיות המתפשט ממנה בהגוף לג׳ חלקים שהוא החיות שמלובש במוחין שבראש.

and so it is actually held within the body, and the life-force that spreads from it into the body divides into three parts: the life-force enclothed in the brain in the head.

3 והחיות שבגוף והחיות שברגלים. שהחיות המלובש בהראש נעלה יותר הרבה מחיות שבגוף כנראה בחוש שבראש הוא כל פנימיות החיות.

The life-force in the body, and the life-force in the legs. For the life-force enclothed in the head is far higher than the life-force in the body, as is plainly seen: in the head is the whole inner dimension (pnimiyus) of the life-force,

דהיינו כח המחשבה והשכל והחושים המעולים שבפנים ראיה שמיעה כו׳. והחיות שבהגוף הוא למטה מבחי׳ זו

namely the power of thought and of intellect, and the superior senses in the face: sight, hearing, etc. The life-force in the body is below this level;

דהיינו ששם משכן המדות שבלב שהם למטה מהשכל וגם כח המעשה שבידים הוא למטה במדרגה מן החושים שבפנים ראיה ושמיעה כו׳.

that is, there is the seat of the emotive attributes (middos) in the heart, which are below the intellect; and also the power of action in the hands is lower in rank than the senses in the face, sight and hearing, etc.

4 ואח״כ ברגלים החיות יותר למטה מבחי׳ החיות שבגוף. וכ״ז [וכל זה] מפני שהמוחי׳ [שהמוחין] שבראש הם מקבלים תחלה החיות ומבחי׳ פנימיות יותר היינו מפנימי׳ [מפנימיות / מפנימית] הנפש, ואח״כ מבחי׳ התחתונה שבראש נמשך לגוף כו׳

And then, in the legs, the life-force is lower still than the level of the life-force in the body. All this is because the brain in the head receives the life-force first, and from a more inner level, that is, from the inner dimension of the soul; and afterwards, from the lowest level in the head, it is drawn down to the body, etc.

לכן החיות שבגוף הוא למטה במדריגה מהחיות שבראש וכן עד״ז מהגוף לרגלים.

Therefore the life-force in the body is lower in rank than the life-force in the head, and so too, in the same way, from the body to the legs.

הרי שהחיות המתפשט ממהות הנפש מתחלק לג׳ חלקים כלליים הנ״ל ראש וגוף ורגלים ויש בכל א׳ כמה אברים פרטיים כנודע. אך בכלל הם ג׳ בחי׳ הנ״ל.

Thus the life-force that spreads from the being of the soul divides into the three general parts mentioned above, head, body and legs; and in each one there are several particular limbs, as is known. But in general they are the three levels mentioned above.

5 ושינוי בחינותיהם הוא מצד שינוי גילוי החיות הנמשך להם מהנפש כנ״ל שבראש מאיר בחינה עליונה מהנפש כו׳.

The difference between their levels comes from the difference in the revelation of the life-force drawn to them from the soul, as mentioned above: in the head a higher level of the soul shines, etc.

ונמצא שחיות הנפש נתפסת ומתלבשת ממש בתוך כלי הגוף

It follows that the life-force of the soul is actually held and enclothed within the vessels of the body.

ולכן מתחלק החיות הזה המתפשט ממנה ונתפס בהגוף לפי מהות הכלים של הגוף שלהיות כלי המוחי׳ [המוחין] הם נעלים יותר מכלי הגוף לכך הם מקבלים בחינה עליונה מחיות הנפש שהוא כח המחשבה והשכל כנ״ל.

Therefore this life-force, which spreads from it and is held in the body, divides according to the nature of the body's vessels: since the vessels of the brain are higher than the vessels of the body, they receive a higher level of the soul's life-force, namely its power of mind and intellect, as mentioned above.

אבל מה שהוא ית׳ מחיה את העולמות אינו כן שאין בו בחי׳ התחלקות כלל ח״ו [חס ושלום] ולא שייך כלל לומר אצלו ראש וסוף כלל

But the way He, may He be blessed, gives life to the worlds is not so: in Him there is no aspect of division at all, G-d forbid, and it is not at all relevant to speak of head and end with regard to Him,

כי הוא ראשון והוא אחרון כו׳ והיינו לפי שהוא ית׳ אינו מתלבש כלל בתוך העולמות.

for He is first and He is last, etc. This is because He, may He be blessed, is not enclothed within the worlds at all.

6 ולא כמו שהנשמה מתלבשת בגוף כנ״ל. ולהיות כן אין שייך כלל בחי׳ התחלקות בהחיות שהוא מהווה העולמות דההתחלקות הוא מצד ההתלבשות כנ״ל

And not as the soul is enclothed in the body, as mentioned above. And since this is so, the aspect of division does not apply at all to the life-force with which He brings the worlds into being; for division comes from enclothement, as mentioned above.

דלפי שכלי המוחי׳ [המוחין] נעלים יותר לכן מתלבש בהם בחי׳ עליונה יותר כו׳, וזהו דוקא בבחי׳ החיות המתלבש בתוך הכלים שייך לומר כן.

For since the vessels of the brain are higher, therefore a higher level is enclothed in them, etc.; and it is specifically of life-force that is enclothed within vessels that this can be said.

משא״כ בו ית׳ שהיותו מחיה העולמות אינו ע״י שמתלבש בתוכן כלל. הלכך לא שייך כלל שום התחלקות כלל ועיקר גם בהחיות שנמשך ממנו להחיותם כיון שאינו מתלבש בתוכן.

This is not so with Him, may He be blessed, for His giving life to the worlds is not through being enclothed within them at all. Therefore no division whatsoever applies at all, even to the life-force drawn from Him to give them life, since He is not enclothed within them.

7 וזהו פי׳ וענין קדוש דהיינו שהוא ית׳ קדוש ומובדל מהעולמות דאע״פ [דאף על פי] שמחיה ומהווה אותן מאין עכ״ז [עם כל זה] אינו מתלבש בתוכן כו׳.

This is the meaning and concept of "holy": that He, may He be blessed, is holy and separate from the worlds; for although He gives them life and brings them into being from nothing, nevertheless He is not enclothed within them, etc.

ולפיכך אין שום שינוי והתפעלות אצלו ית׳ מהבריאה משא״כ הנשמה מתפעלת ממקרי הגוף לפי שמתלבשת ונתפסת בהגוף כנ״ל:

Therefore there is no change and no being affected in Him, may He be blessed, by creation; whereas the soul is affected by what happens to the body, because it is enclothed and held in the body, as mentioned above.

8 ב ואמנם צ״ל שהרי בבריאת העולמות יש ג״כ התחלקות מדרגות אין קץ כידוע בענין השתלשלות העולמות גבוה מעל גבוה שומר כו׳. וגם בעוה״ז אנו רואים חילוקי מדרגות דצח״מ [דומם צומח חי מדבר].

2. However, this must be understood: for in the creation of the worlds, too, there is a division into endless levels, as is known regarding the chain of descending worlds (hishtalshelus), "one higher than the high watches," etc. And in this world, too, we see distinctions of levels: inanimate, vegetative, animal and speaking.

וגם בכלל הוא התחלקות לג׳ בחי׳ כלליים וכמ״ש ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו שהן ג׳ עולמות כללים (ובהם פרטים רבים) ג״ע [גן עדן] העליון גן עדן התחתון ועוה״ז.

And in general, too, there is a division into three general levels, as it is written, "And for My glory I have created it, I have formed it, I have also made it": these are three general worlds (and within them many particulars), the higher Gan Eden, the lower Gan Eden, and this world.

והוא ממש עד״מ כהתחלקות החיות שבגוף האדם שמתחלק בכלל לג׳ בחי׳ ראש וגוף ורגל וכך העוה״ז כתיב בו והארץ הדום רגלי וג״ע [וגן עדן] התחתון הוא כמשל הגוף ששם משכן המדות בלב.

This is, by way of analogy, exactly like the division of the life-force in the human body, which divides in general into three levels, head, body and leg. And so, of this world it is written, "And the earth is My footstool"; and the lower Gan Eden is like the body in the analogy, where the seat of the emotive attributes is, in the heart.

9 וכך נודע דשית ספירן מקננין ביצירה. דהיינו ששם גילוי מדותיו ית׳ חסד כו׳ וגם מוחין חב״ד [חכמה בינה ודעת] מתלבשים בהמדות כו׳.

And so it is known that "the six Sefiros nest in Yetzirah": that is, there is the revelation of His attributes, may He be blessed, Chesed (kindness), etc., and also the intellect (mochin), Chochmah, Binah and Daas, is enclothed in the attributes, etc.

וג״ע [וגן עדן] העליון שם גילוי בחי׳ חב״ד [חכמה בינה ודעת] עצמן דא״ס ב״ה לנשמות היושבים ונהנין מזיו והוא כמו עד״מ הראש שבו משכן השכל.

And the higher Gan Eden is where the level of the very Chochmah, Binah and Daas of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is revealed to the souls, who "sit and delight in the radiance"; and this is, by way of analogy, like the head, in which is the seat of the intellect.

וא״כ מובן מזה שהחיות הנמשך ממנו ית׳ בהעולמות ג״כ מתחלק בתוכן לחילוקי מדרגות כמו עד״מ חיות המתפשט מהנפש בהגוף כנ״ל וההתחלקות נמשך מצד ההתלבשות בכלים.

If so, it is understood from this that the life-force (chayus) drawn from Him, may He be blessed, into the worlds also divides within them into distinct levels, just like, by way of analogy, the life-force that spreads from the soul into the body, as mentioned above; and the division comes about because of the enclothement in vessels.

וא״כ נראה שהחיות הנמשך ממנו ית׳ ג״כ מתלבש בתוכם,

If so, it appears that the life-force drawn from Him, may He be blessed, is also enclothed within them.

וכן נמצא לרז״ל [לרבותינו זכרונם לברכה] בהדיא (בפ״ק [בפרק קמא] דברכות) שדימו המשכת החיות ממנו ית׳ להעולמות לסדר המשכת החיות מהנפש בהגוף,

And so it is found explicitly in [the words of] our Sages, of blessed memory (in the first chapter of [Tractate] Berachos), that they likened the drawing down of the life-force from Him, may He be blessed, into the worlds to the order in which the life-force is drawn from the soul into the body.

והוא מ״ש רז״ל [רבותינו זכרונם לברכה] (דף י׳ ע״א) מה הקב״ה מלא כל העולם אף הנשמה מלאה את כל הגוף,

This is what our Sages, of blessed memory, said (folio 10a): "Just as the Holy One, blessed be He, fills the whole world, so the soul fills the whole body."

ובמדרש תלים ע״פ ברכי נפשי אמרו מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב״ה ממלא את העולם, והרי ענין שהנשמה ממלאה הגוף הוא בבחי׳ התלבשות ותפיסה ממש כנ״ל.

And in Midrash Tehillim, on [the verse] "Bless, my soul," they said: "Just as the soul fills the body, so the Holy One, blessed be He, fills the world." Now, the soul's filling the body is by way of actual enclothement and being held, as mentioned above.

10 וא״כ מדמים כן ענין התלבשות החיות ממנו ית׳ בהעולמות, וזהו לכאורה הפך ממשנ״ת [ממה שנתבאר] דהוא ית׳ קדוש ומובדל ומחי׳ את העולם שלא ע״י התלבשות ח״ו [חס ושלום].

If so, they compare to this the enclothement of the life-force from Him, may He be blessed, in the worlds. And this seems to be the opposite of what was explained, that He, may He be blessed, is holy and separate and gives life to the world not through enclothement, G-d forbid.

והוא כלל גדול בתורה וכנודע דאיהו תפיס בכולא עלמין ולית מאן דתפיס בי׳ [ביה]. אך הענין דודאי יש בחי׳ חיות המתלבש בהעולמות בפנימיותם ממש ומתחלק חילוקי מדריגות כמשל התחלקות חיות הנפש שבגוף.

And this is a great principle in the Torah, as is known: "He grasps all the worlds, and there is none who grasps Him." But the explanation is that there certainly is a level of life-force that is enclothed in the worlds, in their very inner dimension (pnimiyus), and divides into distinct levels, like the division of the life-force of the soul in the body in the analogy.

אך כללות בחי׳ חיות זה המתלבש בעולמות הוא רק בחי׳ זיו השכינה לבד זיו דוקא מבחי׳ הנק׳ שכינה.

But this life-force that is enclothed in the worlds, as a whole, is only the level of the radiance of the Shechinah (Divine Presence) alone: a radiance specifically, from the level that is called Shechinah.

11 והוא הנק׳ ג״כ ממכ״ע [ממלא כל עלמין]. ופי׳ שהחיות שנמשך ממנו ית׳ להתלבש בתוכיות העולמות ממש הוא רק מבחי׳ זיו והארה לבד מהשכינה ב״ה

And this is what is also called the light that fills all worlds (memalei kol almin). The meaning is that the life-force drawn from Him, may He be blessed, to be enclothed in the very innermost of the worlds is only from the level of a mere radiance and illumination of the Shechinah, blessed be He;

שבחי׳ זיו זה הוא הנמשך להיות ממכ״ע [ממלא כל עלמין]. ובבחי׳ התלבשות והתחלקות לכל עולם כפי מדרגתו בג״ע [בגן עדן] העליון כך כו׳.

and this level of radiance is what is drawn down to be the light that fills all worlds. And [it is] by way of enclothement and division for each world according to its level: in the higher Gan Eden thus, etc.

12 והנה בחי׳ זיו זה שהוא בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הוא הנק׳ עלמא דאתגליא בזהר. והטעם כי על בחי׳ זו נאמר ומבשרי אחזה אלוה.

Now, this level of radiance, which is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), is what the Zohar calls "the revealed world" (alma de'isgalya). The reason is that of this level it is said, "And from my flesh I shall behold G-d."

אחזה ממש כאלו נראה בעין ממש בבחי׳ גילוי. וענין ראי׳ [ראיה] זו הוא כמו שמבשרי אנו רואי׳ [רואים] שיש לנו נפש המחי׳ [המחיה] בשר הגוף

"I shall behold," actually, as though it were actually seen with the eye, openly. And the nature of this seeing is like the way that from my flesh we see that we have a soul which gives life to the flesh of the body:

שבהסתלקות הנפש מהגוף אזי נעשה הגוף פגר כאבן כנראה בלילה בעת השינה שהנשמה מסתלקת מהגוף ונשאר קיסטא דחיותא הרי שינה א׳ מס׳ [מששים] במיתה

for when the soul departs from the body, the body becomes a corpse, like a stone; as is seen at night, in sleep, when the soul departs from the body and [only] "a small measure of life" remains. Thus sleep is one sixtieth of death.

ולכן מברכים בכל בקר בעמידה משינה באי״י [ברוך אתה ה׳] המחזיר נשמות לפגרים מתים כי בכל יום מתחדש החיות ונעשה בריה חדשה

That is why every morning, on rising from sleep, we bless: "Blessed are You, G-d, Who restores souls to dead corpses"; for every day the life-force is renewed and one becomes a new creature.

הרי אעפ״י [אף על פי] שאין אנו רואים בעיני ראיה מהות הנפש איך ומה היא. מ״מ נודע ונרגש לנו שהנפש מלובשת בגוף שהרי נראה לנו פעולותיה שהגוף חי ממנה שהרי מצד עצמו הגוף הוא כאבן בהסתלק הנפש ממנו.

Thus, even though we do not see with the eyes of sight the being of the soul, how and what it is, nevertheless it is known and felt by us that the soul is enclothed in the body, for its activities are visible to us, in that the body lives from it; for of itself the body is like a stone when the soul departs from it.

13 וא״כ הנפש היא בבחי׳ גילוי ממש אצלינו שנראה לנו ענין התלבשות הנפש בגוף אע״פ [אף על פי] שאין המהות מושג ונראה מה הוא

If so, the soul is truly revealed to us, in that the soul's enclothement in the body is visible to us, even though its being, what it is, is not grasped or seen.

וכך ממש אחזה אלוה שהרי אנו רואים בעינינו פעלו הנראה שהעולם הוא גוף גדול חי ובהכרח שיש בהם חיות המחיה אותם כמו שנודע לנו הנפש ע״י פעלה הנראה בגוף

And exactly so, "I shall behold G-d": for we see with our eyes His visible work, that the world is a great living body, and necessarily there is in them a life-force that gives them life, just as the soul is known to us through its visible work in the body.

וכמו שאנו רואים החיות שבעוה״ז כמ״כ [כמו כן] הנבראים שבעולמות העליונים רואים ג״כ ומשיגים ביתר שאת החיות המהוה אותן,

And just as we see the life-force in this world, so too the created beings in the higher worlds also see and grasp, to a greater degree, the life-force that brings them into being.

וזהו ומבשרי אחזה אלוה מבשרי דוקא כמו שמבשרי אני מרגיש ואחזה הנפש שנתת בי כך אחזה אלוה היא התלבשות החיות בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הנמשך מא״ס ב״ה בתוכיות העולמות ממש כמו שהנשמה מלאה את כל הגוף

And this is "And from my flesh I shall behold G-d": "from my flesh" specifically. Just as from my flesh I sense and behold the soul that You placed within me, so "I shall behold G-d," that is, the enclothement of the life-force, the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), drawn from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, into the very innermost of the worlds, just as the soul fills the whole body.

וכך חיות זה מתחלק לג׳ בחי׳ כלליים ג״ע [גן עדן] העליון וג״ע [וגן עדן] התחתון ועוה״ז.

And so this life-force divides into three general levels: the higher Gan Eden, the lower Gan Eden, and this world.

14 ולכן נק׳ בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] עלמא דאתגליא [ועמ״ש בפ׳ ואתחנן ע״פ וידעת היום].

Therefore the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) is called "the revealed world." [And see what is written in Parshas Va'eschanan on the verse "And you shall know this day."]

ג אך בחי׳ חיות זה הנמשך בבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הוא רק הארה וזיו בעלמא זיו השכינה. אבל הוא ית׳ עצמו הוא קדוש ומובדל שאינו מתלבש ח״ו [חס ושלום] בתוך העולמות.

3. But this level of life-force, drawn down as the light that fills all worlds, is merely an illumination and radiance, the radiance of the Shechinah (Divine Presence). But He Himself, may He be blessed, is holy and separate, for He is not enclothed, G-d forbid, within the worlds.

15 ואף גם בחי׳ החיות הנמשך ממנו ית׳ להחיות העולמות עיקר החיות אינו מתלבש בתוכן כלל אלא מחיה ומהוה אותן שלא ע״י התלבשות וזהו בחי׳ סכ״ע [סובב כל עלמין].

And even of the life-force (chayus) drawn from Him, may He be blessed, to give life to the worlds, the main life-force is not enclothed within them at all; rather, it gives them life and brings them into being not through enclothement. And this is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

וזהו שנת״ל [שנתבאר לעיל] שהחיות שהוא ית׳ מחיה העולמות אינו כדמיון שהנפש מחיה את הגוף כי הוא ית׳ מחיה אותן אע״פ [אף על פי] שאינו מתלבש בתוכן רק בבחי׳ סובב ומקיף עליהן.

This is what was explained above: that the life-force with which He, may He be blessed, gives life to the worlds is not like the way the soul gives life to the body; for He, may He be blessed, gives them life although He is not enclothed within them, but only encompasses and surrounds them.

16 וההארה שנמשכת בבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הוא זיו והארה לבד מבחי׳ הסוכ״ע ונק׳ זיו השכינה כנ״ל. והלכך אין שייך בו שום שינוי ע״י הבריאה ולא כמו הנשמה שמתפעלת ממקרי הגוף לפי שמהו״ע [שמהותו ועצמותו] מתלבשת בהגוף.

And the illumination that is drawn down as the light that fills all worlds (memalei kol almin) is only a radiance and illumination from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), and it is called the radiance of the Shechinah (Divine Presence), as mentioned above. Therefore no change whatsoever applies to Him through creation; unlike the soul, which is affected by what happens to the body, because its very being and essence is enclothed in the body.

17 ואי לזאת מובן שבבחי׳ סוכ״ע אין שייך התחלקות ראש וסוף מעלה ומטה כיון שאינו מתלבש בהעולמות

Accordingly, it is understood that in the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) there is no division of head and end, above and below, since it is not enclothed in the worlds.

וז״ש [וזהו שכתוב] כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים פי׳ שרק הזיו וההוד של שמו ית׳ הוא מתלבש בארץ ושמים להחיותם ומתחלק לחלקים כנ״ל,

And this is [the meaning of] what is written, “For His Name is exalted, alone; His splendor is upon earth and heaven.” That is, only the radiance and splendor of His Name, may He be blessed, is enclothed in earth and heaven to give them life, and divides into parts, as mentioned above.

[וגם נודע דארץ ושמים נק׳ ג״ע [גן עדן] עליון ותחתון כידוע בפי׳ מי לי בשמים כו׳], אבל שמו עצמו הוא קדוש ומובדל ונשגב לבדו.

[It is also known that earth and heaven are called the higher and lower Gan Eden, as is known from the explanation of “Whom do I have in heaven,” etc.] But His Name itself is holy and separate, and “exalted alone.”

18 וכמ״ש אין ערוך אליך פי׳ שא״א להיות המשכת החיות ממנו ית׳ בבחי׳ סדר ההשתלשלות עילה ועלול וענין עילה ועלול הוא כמו שמהשכל מתהוה מדה שבלב וממדה מחשבה כו׳

And as it is written, “There is none to compare to You”: meaning, it is impossible for the life-force to be drawn from Him, may He be blessed, by way of the ordered chain of descent (hishtalshelus) of cause and effect. Cause and effect is like the way an emotive attribute in the heart comes into being from the intellect, and from the attribute, thought, etc.,

שמהות השכל נתפס בהמדה כו׳, משא״כ הוא ית׳ בחי׳ סכ״ע [סובב כל עלמין] ואינו נתפס בהעולמות ולא כמו שהעלול משיג עילתו אלא אין ערוך לך ממש.

where the very being of the intellect is held in the attribute, etc. Whereas He, may He be blessed, is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), and is not held in the worlds; and it is not as an effect grasps its cause; rather, "there is none to compare to You," literally.

19 וע״ז נאמר כי נשגב שמו לבדו. ולכן כתיב אני הוי׳ לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא כו׳ ומשנברא העולם הכל בשוה. וז״ש [וזהו שכתוב] אלקים חיים ומלך עולם.

Of this it is said, "For His Name is exalted, alone." Therefore it is written, "I, Havayah, have not changed," and "You are He before [the world] was created," etc., "and since the world was created": it is all the same. And this is [the meaning of] what is written, "the living Elokim and King of the world."

פי׳ מה שהוא אלקים חיים שנמשך ממנו חיות להיות מתלבש בכל נברא בפנימיותו ממש ולכן אלקים לשון רבים ע״ש [על שם] ריבוי התחלקות החיות לכל נברא.

The meaning: His being "the living Elokim" is that life-force is drawn from Him to be enclothed in every created being, in its very inner dimension (pnimiyus); and therefore "Elokim" is in the plural, on account of the many divisions of the life-force for each created being.

20 וזהו לשון אלקים חיים כו׳ הנה המשכה זו בכלל הוא רק מבחי׳ מלך עולם. דהיינו מבחי׳ מדת מלכותו ית׳ כמ״ש מלכותך מלכות כל עולמים.

This is the expression "the living Elokim," etc. Now, this drawing down, in general, is only from the level of "King of the world," that is, from the level of His attribute of kingship (Malchus), may He be blessed, as it is written, "Your kingship is a kingship over all worlds."

ומשם נמשך ג״כ להיות סדר השתלשלות עו״ע [עילה ועלול] ומעלה ומטה כמו ראש וגוף כו׳ כנ״ל משא״כ מהו״ע [מהותו ועצמותו] ית׳ קדוש ומובדל

From there, too, is drawn the ordered chain of descent (hishtalshelus) of cause and effect, and of above and below, like head and body, etc., as mentioned above; whereas His being and essence, may He be blessed, is holy and separate.

וכמשל התפשטות הממשלה והאדנות של המלך על אנשי המדינה שבממשלה זו הוא מנהיג׳ [מנהיגה] ואימתו עליהם הרי עצמות המלך אינו נתפס באנשי המדינה רק שמו לבד נק׳ עליהם והוא ממשלתו ואימתו,

It is like the analogy of the spreading forth of the king's rule and lordship over the people of the country: through this rule he leads them and his awe is upon them; yet the essence of the king is not held in the people of the country; only his name alone is called upon them, and that is his rule and his awe.

וכמ״כ [וכמו כן] יובן למעלה שחיות העולמות הוא נמשך ממדת מלכותו ית׳ שמבחי׳ מל׳ נמשך להיות מתפשט ומתלבש החיות בג׳ עולמות הנ״ל ג״ע [גן עדן] העליון ותחתון ועוה״ז.

So too it will be understood Above: the life-force of the worlds is drawn from His attribute of kingship, may He be blessed; for from the level of Malchus the life-force is drawn to spread forth and be enclothed in the three worlds mentioned above, the higher and lower Gan Eden and this world.

21 וגם באמת מובן ממשל המלוכה שבחי׳ ההתנשאות הוא בחי׳ מקיף וממעל לאנשי המדינה. וכך בחי׳ מלכותו ית׳ היא בחי׳ סובב ומקיף על העולמות

Indeed, it is also understood from the analogy of kingship that the level of [the king's] exaltedness is a level that encompasses and is above the people of the country. So too, the level of His kingship (Malchus), may He be blessed, is the level of encompassing and surrounding the worlds,

רק זיו והארה ממנה נמשך להיות מתלבש בהעולמות והוא ענין זיו השכינה שנמשך להיות כח הפועל בנפעל ממש ואז שייך סדר השתלשלות עילה ועלול כו׳

and only a radiance and illumination from it is drawn down to be enclothed in the worlds. This is the radiance of the Shechinah (Divine Presence), which is drawn down to be "the power of the Maker within the made," actually; and then the ordered chain of cause and effect applies, etc.

וכמש״ל [וכמה שכתוב לעיל] דאפי׳ [דאפילו] בחי׳ שמו שהוא מלכותו הוא נשגב לבדו רק הודו של שמו על ארץ ושמים כו׳ וזהו אתה קדוש ושמך קדוש (וכמ״ש במ״א בד״ה לכן אמור לבני ישראל).

And as was written above, even the level of His Name, which is His kingship, is "exalted alone," and only the splendor of His Name is "upon earth and heaven," etc. And this is [the meaning of] "You are holy and Your Name is holy" (and as is written elsewhere, in the discourse beginning "Therefore say to the children of Israel").

ובזה יובן ענין ד׳ רבתי דאחד שרומז למדת מלכותו יתׄ כנודע וא״כ צ״ל מ״ש אח״כ בשכמל״ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] הלא כבר נרמז ענין מלכותו בד׳ רבתי דאחד.

With this will be understood the matter of the large dalet of “Echad” (“One”), which alludes to His attribute of kingship, may He be blessed, as is known. If so, we need to understand what is said afterwards, “Blessed be the Name of the glory of His kingship forever and ever”: was the matter of His kingship not already alluded to in the large dalet of “Echad”?

אך הענין כי הד׳ רבתי דאחד הוא רומז על בחי׳ עצם מדת מלכותו יתׄ שהיא למעלה מההתלבשות בבי״ע

But the explanation is that the large dalet of “Echad” alludes to the level of the essence of His attribute of kingship, may He be blessed, which is above enclothement in Beriah, Yetzirah and Asiyah;

ולכן הד׳ סטרין מזרח ומערב צפון ודרום הם בטלים שם במציאות שאין שם התחלקות מעלה ומטה כנ״ל.

and therefore the four directions, east and west, north and south, are nullified in their existence there, for there is no division of above and below there, as mentioned above.

אך בחי׳ שם כבוד מלכותו ענין ג׳ תיבות אלו הוא מה שנמשך הזיו ממדת מלכותו יתׄ להתלבש בתוכיות העולמות בבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] ממש כח הפועל בנפעל

But the level of “the Name of the glory of His kingship,” the matter of these three words, is the radiance drawn from His attribute of kingship, may He be blessed, to be enclothed in the very innermost of the worlds as the light that fills all worlds (memalei kol almin), actually, “the power of the Maker within the made.”

ולהיותן נחלקים בכלל לג׳ חלקים ג״ע [גן עדן] העליון והתחתון והעוה״ז בחי׳ בראתיו יצרתיו עשיתיו ע״כ באו ע״ז ג׳ תיבות והן שם כבוד מלכותו.

And since they are divided in general into three parts, the higher and lower Gan Eden and this world, the levels of “I have created it, I have formed it, I have made it,” therefore three words come for this, namely shem kevod malchuso, “the Name of the glory of His kingship.”

22 וזהו פי׳ בשכמל״ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] היינו שאנו ממשיכים להיות המשכות מבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין]. וז״ש [וזהו שכתוב] כי עמך מקור חיים

And this is the meaning of "Blessed be the Name of the glory of His kingship forever and ever": that we draw down, so that there should be flows from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). And this is [the meaning of] what is written, "For with You is the source of life."

ולא נאמר כי אתה מקור חיים שאז היה משמע שהוא ב״ה הוא המקור הנובע ממנו החיים בהשתלשלות עילה ועלול.

And it does not say, "For You are the source of life"; for then it would imply that He, blessed be He, is the source from which life flows by way of a chain (hishtalshelus) of cause and effect.

23 וזה לא יתכן כלל כנ״ל שלא היה באפשר להיות נמשך מאתו ית׳ סדר והדרגת השתלשלות עילה ועלול

And this is not possible at all, as mentioned above: it was not possible for an ordered and graded chain (hishtalshelus) of cause and effect to be drawn from Him, may He be blessed;

כי אלו הי׳ [היה] נמשך השפע ממנו בבחי׳ עילה ועלול לא היה כלל התהוות העולמות בבחי׳ גבול ומדה.

for if the flow had been drawn from Him by way of cause and effect, the worlds would not have come into being at all as limited and measured.

לכן נאמר כי עמך מקור חיים שהמקור שנובע ממנו השתלשלות עילה ועלול הוא עמך ר״ל [רוצה לומר] שהוא דבר הטפל ובטל אצלך

Therefore it says, "For with You is the source of life": the source from which the chain of cause and effect flows is "with You," that is to say, it is something subordinate and nullified in relation to You;

להיות כי מקור זה הוא הנק׳ עלמא דאתגליא ונק׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] שמתלבש בתוך העולמות בפנימיותם שאז שייך לומר ענין השתלשלות עילה ועלול.

because this source is what is called "the revealed world" and is called the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is enclothed within the worlds, in their inner dimension (pnimiyus); and there it is relevant to speak of a chain of cause and effect.

24 והרי נת׳ [נתבאר] שבחינת ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הוא ענין זיו השכינה שהוא זיו והארה בעלמא וגם נמשך ע״י צמצום עצום בתחלה

Now, it has been explained that the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) is the radiance of the Shechinah (Divine Presence), which is a mere radiance and illumination; and also, it is drawn down first through an immense tzimtzum (contraction),

שיהיה הגילוי רק כטפה מאוקיינוס ויותר מכן אין ערוך כו׳ אז אח״כ נמשך מזה מקור לבחי׳ השתלשלות

so that the revelation should be only like a drop from the ocean, and even more so, beyond all comparison, etc.; then, afterwards, a source for the chain of descent (hishtalshelus) is drawn from this.

והנה בחי׳ הזיו הוא טפל ובטל במציאות לגבי מקורו כביטול טפה א׳ בים אוקיינוס אילו היה הים בלי גבול עד״מ

Now, the radiance is subordinate and nullified in existence relative to its source, like the nullification of one drop in the ocean, were the sea without limit, by way of analogy;

וכביטול זיו השמש בשמש לכן נק׳ עמך כו׳ אבל הוא ב״ה במהו״ע [במהותו ועצמותו] מובדל בבחי׳ אין ערוך לך.

and like the nullification of the sun's radiance in the sun. That is why it is called "with You," etc. But He, blessed be He, in His being and essence, is separate, in the manner of "There is none to compare to You."

25 וז״ש [וזהו שכתוב] אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון ומבלעדיך אין לנו מלך דהיינו אתה במהו״ע [במהותו ועצמותו] ית׳ הוא מובדל

And this is [the meaning of] what is said, "You are first and You are last, and apart from You we have no King": that is, "You," in His being and essence, may He be blessed, is separate,

שהוא ראשון והוא אחרון כמ״ש לא שניתי כו׳ וחיות כל העולמות הוא רק מבחי׳ מלך וכנ״ל בפי׳ אלקים חיים ומלך עולם.

for He is first and He is last, as it is written, "I have not changed," etc.; and the life-force of all the worlds is only from the level of "King," as mentioned above in the explanation of "the living Elokim and King of the world."

הרי מבואר ענין ופי׳ קדוש שהוא לומר שהוא ית׳ קדוש ומובדל ומחיה העולמות שלא ע״י התלבשות בתוכיותן ע״ד שהנשמה מחיה את הגוף.

Thus the concept and meaning of "holy" has been explained: it is to say that He, may He be blessed, is holy and separate, and gives life to the worlds not through enclothement in their innermost being, in the way that the soul gives life to the body.

26 והגם כי נת׳ [נתבאר] ג״כ שיש בחי׳ חיות אלהות המתלבש בפנימיותן כמו שהנשמה מתלבשת בגוף אך זהו רק בחי׳ זיו השכינה הארה דהארה

And although it was also explained that there is a level of G-dly life-force enclothed in their inner dimension (pnimiyus), as the soul is enclothed in the body, this is only the level of the radiance of the Shechinah (Divine Presence), an illumination of an illumination;

אבל מהו״ע [מהותו ועצמותו] נת׳ [נתבאר] קדוש ומובדל ואפילו בבחי׳ שמו נאמר כי נשגב שמו לבדו רק הודו דשמו על ארץ ושמים והוא בחי׳ הארה דהארה כנ״ל:

but His being and essence, as was explained, is holy and separate; and even of the level of His Name it is said, "For His Name is exalted, alone," and only the splendor of His Name is "upon earth and heaven," and this is the level of an illumination of an illumination, as mentioned above.

27 ד ובזה יובן מ״ש בנזיר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו. וצ״ל מה ענין הקדושה לגידול השער.

4. With this will be understood what is said of the nazirite, "He shall be holy; he shall let the locks of the hair of his head grow." We need to understand what holiness has to do with growing the hair.

אך הענין דהנה כתיב ועתיק יומין יתיב כו׳ ושער רישי׳ [רישיה] כעמר נקא. ופי׳ עתיק יומין הוא כמ״ש המתנשא מימות עולם.

But the explanation is this. It is written, "And the Ancient of Days sat," etc., "and the hair of His head was like pure wool." And the meaning of "Ancient of Days" (Atik Yomin) is as it is said, "Who is exalted above the days of the world."

כי ימות עולם הוא בחי׳ המקור חיים המתלבש בבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] כנודע בפי׳ מ״ש ששת ימים עשה ה׳

For "the days of the world" are the level of the source of life that is enclothed as the light that fills all worlds (memalei kol almin), as is known from the explanation of what is written, "Six days Havayah made."

ולא כתיב בששת אלא שרומז למדות עליונות המתלבשים להחיות העולמות, יום ראשון נמשך בחי׳ חסד ונבראו ע״י אור ומים כו׳.

It is not written "in six"; rather, it alludes to the supernal attributes that are enclothed to give life to the worlds: on the first day the level of Chesed (kindness) was drawn down, and through this light and water were created, etc.

28 וזהו בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] אבל מהו״ע [מהותו ועצמותו] ית׳ שהוא קדוש ומובדל נאמר עליו המתנשא מימות עולם שמרומם ומתנשא מלהיות מתלבש בתוכן כי אין ערוך לו כלל.

This is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). But of His being and essence, may He be blessed, which is holy and separate, it is said, "Who is exalted above the days of the world": He is raised and exalted beyond being enclothed within them, for there is no comparison to Him at all.

וזהו פי׳ עתיק יומין מלשון המעתיק הרים שנעתק ונבדל מבחי׳ ימות עולם [ועיין בזהר ח״ג [חלק ג׳] קל״ג ב׳ ע״פ וחסדי מאתך כו׳ וכתיב ובחסד עולם כו׳

And this is the meaning of "Atik Yomin," from the expression "Who removes (hama'tik) mountains": He is removed and separated from the level of "the days of the world." [And see the Zohar, Part III, 133b, on the verse "And My kindness [shall not depart] from you," etc., and it is written, "And with everlasting kindness," etc.;

ודף קל״ד ב׳ ענין ימי קדם וימי עולם ועמ״ש במ״א ע״פ ביום השמיני עצרת בפי׳ אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם ובד״ה השמים כסאי בענין שהתורה קדמה אלפים שנה לעולם]

and folio 134b, on the matter of "the days of old" and "the days of the world." And see what is written elsewhere on the verse "On the eighth day, an assembly," in the explanation of "which You swore to our fathers from the days of old," and in the discourse beginning "The heavens are My throne," on the matter of the Torah having preceded the world by two thousand years.]

וההמשכה הנמשך ממנו להיות מקור וחיות להתהוות בחי׳ ימות עולם ובחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הוא רק הארה מצומצמת שאין ערוך כלל למהו״ע [למהותו ועצמותו] ית׳.

And the flow drawn from Him to be a source and life-force for the coming into being of the level of "the days of the world" and the level of the light that fills all worlds is only a contracted illumination, which bears no comparison at all to His being and essence, may He be blessed.

29 וע״ז נאמר ושער רישי [רישיה] כעמר כו׳ שנמשלה לבקיעת השערה מהמוח.

Of this it is said, “And the hair of His head was like wool,” etc.: it is likened to the hair breaking through from the brain.

שעם היות שנמשך בהשערה חיות מהמוח כנודע שהשערה חלולה ובתוך החלל יש יניקה מהמוח. עכ״ז [עם כל זה] הוא רק מותרי מוחין וחיות מצומצם במאד עד שאינו נוגע כלל לחיות המוחין עד שבהחתך השערה לא יכאב למוח כלל,

For although life-force from the brain is drawn into the hair, as is known that the hair is hollow and within the hollow there is nourishment from the brain, nevertheless it is only the surplus of the brain and an extremely contracted life-force, so much so that it does not touch the life of the brain at all, to the point that when the hair is cut the brain feels no pain at all.

כך עד״מ א״א להמשיל משל אחר לבחי׳ האור והחיות הנמשך ממהו״ע [ממהותו ועצמותו] ית׳ להיות מקור לבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הנקרא מקור חיים. רק כמו בחי׳ שערה

So, by way of analogy, it is impossible to offer any other analogy for the light and life-force drawn from His being and essence, may He be blessed, to be a source for the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is called “the source of life,” only that of a hair;

לפי שמזה המשל מובן איך שאע״פ [שאף על פי] שנמשך ממנו הארה זו עכ״ז [עם כל זה] הוא קדוש ומובדל לגמרי

for from this analogy it is understood how, although this illumination is drawn from Him, nevertheless He is entirely holy and separate;

כי השערה אינו נוגע כלל למהות ועצם המוח עד״מ וכך זו ההארה אינו נוגע כלל למהו״ע [למהותו ועצמותו] ית׳

for the hair does not touch the being and essence of the brain at all, by way of analogy; and so this illumination does not touch His being and essence, may He be blessed, at all,

שהוא בעצמו קדוש ומובדל לגמרי ורק בחי׳ הארה מצומצמת הנמשלה לשערות נמשכת להיות מקור להתהוות מקור חיים וממכ״ע [וממלא כל עלמין].

for He Himself is entirely holy and separate; and only a contracted illumination, which is likened to hairs, is drawn down to be a source for the coming into being of “the source of life” and of the light that fills all worlds.

30 ולכן יש שייכות ענין הקדושה לבחי׳ שערות. דדוקא השערה מורה על ענין הקדושה דהא בהא תליא דלהיותו קדוש ומובדל א״א להיות ממנו ההמשכה רק ע״י בחי׳ שערות דוקא.

That is why holiness is connected with hair. For it is specifically the hair that indicates holiness, since the one depends on the other: because He is holy and separate, the flow from Him can come only through the level of hairs specifically.

ולכן בבחי׳ שערות אלו תלוי קדושה העליונה שהרי נמשכו מבחי׳ קדוש ומובדל בחי׳ סכ״ע [סובב כל עלמין] שא״א להיות משם שום המשכה בפנימית רק ע״י שערות כו׳

Therefore the supernal holiness hangs on these hairs, for they are drawn from the level of the holy and separate, the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), from which no inward flow at all is possible except through hairs, etc.

משא״כ מבחי׳ החיות דממכ״ע [דממלא כל עלמין] הנמשך ומתלבש בתוכיות העולמות דשם שייך ענין התלבשות והשתלשלות עילה ועלול, ומבואר למעלה דענין התלבשות והשתלשלות הוא שנתפס המהות העילה בהעלול כמו התלבשות השכל במדה או אפילו כהתלבשות הנשמה בגוף.

It is otherwise [with the flow] from the level of the life-force of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is drawn down and enclothed in the innermost of the worlds, where enclothement and a chain (hishtalshelus) of cause and effect apply; and it was explained above that enclothement and a chain of descent mean that the very being of the cause is held in the effect, like the enclothement of the intellect in an attribute, or even like the enclothement of the soul in the body.

ע״כ אין צ״ל משם ההמשכה ע״י בחי׳ שערות דוקא.

Therefore the flow from there need not come through the level of hairs specifically.

דהא ענין השתלשלות זו הוא הפך מבחי׳ שערות. שהשערה מורה על ההמשכה שבצמצום עצום עד שאין ערוך כלל להמקור.

For this chain of descent is the opposite of the level of hairs: the hair indicates a flow that comes with an immense contraction, so much so that it bears no comparison at all to the source.

אלא שם שייך המשל מהתלבשות הנשמה בגוף. או כמו התלבשות השכל בכח המעשה שביד כו׳.

Rather, there the analogy of the soul's enclothement in the body applies, or like the enclothement of the intellect in the power of action in the hand, etc.

31 ולכן ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שער באשה ערוה כי אשה רומז לבחינת החיות המתלבש בעולמות שהוא בחינת נוקבא כנודע.

That is why our Sages, of blessed memory, said, “A woman’s hair is nakedness (ervah)”: for “woman” alludes to the level of the life-force enclothed in the worlds, which is the level of Nukva (the feminine), as is known.

וע״כ כשנמשך משם ההמשכה בבחינת צמצום עצום ע״ד הנ״ל בבחי׳ שערה יוכל להיות מזה יניקת החיצונים מחמת ריבוי הצמצומים

Therefore, when the flow is drawn from there by way of an immense contraction, in the manner mentioned above, as a hair, the external forces can draw nourishment from it, because of the many contractions.

ולכן הוזהרו הלוים ג״כ להעביר תער כו׳ להיותם מבחי׳ גבורות בעצמם ע״כ כשיומשך מהם השפע ע״י שערות וצמצומים יהיה יניקת החיצונים

And that is why the Levites, too, were commanded “to pass a razor,” etc.: since they themselves are of the level of Gevuros (restraints), therefore, when the flow would be drawn from them through hairs and contractions, the external forces would draw nourishment.

(ועיין מ״ש מזה סד״ה ויקח קרח ובד״ה כי תצא בענין וגלחה את ראשה ובד״ה שרי אשתך. ועיין בפ׳ ויחי דרי״ז א׳ ועד לא גליש כו׳.

(And see what is written about this at the end of the discourse beginning “And Korach took,” and in the discourse beginning “When you go out,” on the matter of “and she shall shave her head,” and in the discourse beginning “Sarai your wife.” And see in Parshas Vayechi, folio 217a, “and before it became bald (galish),” etc.

ובמק״מ [ובמקדש מלך] ובזהה״ר [ובזוהר הרקיע] שם ועיין בפ׳ אחרי ד״ס ע״ב ובפ׳ נשא דקמ״ב א׳ ועיין בספר נשמת דוד על שה״ש [שיר השירים] בפסוק שערך כעדר העזים פי׳ שאין לחיצונים שום אחיזה בשערותיה כו׳ ע״ש.

And in the Mikdash Melech and in the Zohar HaRakia there. And see in Parshas Acharei, folio 60b, and in Parshas Naso, folio 142a. And see in the book Nishmas David on the Song of Songs, on the verse “Your hair is like a flock of goats,” [which] explains that the external forces have no hold at all on her hair, etc.; see there.

וכ״מ [וכן משמע] ממ״ש במ״א בשם התיקונים בפי׳ ודלת ראשך כארגמן הם טעמי תורה והם שערות דנוקבא שמהם נמשך התגלות טעמי תורה בהיכלות דבריאה ופי׳ כארגמן גווני דכלילן בגו גווני כמ״ש באדרא קמ״א ב׳ ובאדר״ז [ובאדרא זוטא] דרצ״ו א׳ ולכאורה זהו סותר למאמרים הנ״ל.

And so it is implied by what is written elsewhere in the name of the Tikkunim, in the explanation of "And the locks of your head are like purple": these are the reasons of the Torah, and they are the hairs of Nukva, from which the revelation of the reasons of the Torah is drawn into the chambers of Beriah; and the meaning of "like purple" is "colors that are included within colors," as written in the Idra, 141b, and in the Idra Zuta, folio 296a. Seemingly, this contradicts the statements mentioned above.

אך הענין כמ״ש בזהר הרקיע פ׳ ויחי שם שכשהנוק׳ [שכשהנוקבא] היא למעלה באצילות אז אין שום יניקה לחיצונים משערותיה אבל כשהנוק׳ [כשהנוקבא] למטה בבריאה בסוד הקליפות אז הם יונקים מהשערות

But the explanation is as written in the Zohar HaRakia, Parshas Vayechi, there: when Nukva is above, in Atzilus, the external forces have no nourishment at all from her hair; but when Nukva is below, in Beriah, in the mystery of the kelipos, then they draw nourishment from the hair.

וזהו שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד גלעד הוא ענין עד הגל הזה שהוא הפרסא המפסקת בין העולמות וכמ״כ [וכמו כן] יש פרסא מפסקת בין אצילות לבריאה כו׳ וע״ז הוא שאין לחיצוני׳ שום אחיזה בשערותיה

And this is [the meaning of] "Your hair is like a flock of goats that streamed down from Mount Gilead": "Gilead" is the idea of "this mound is a witness" (ed hagal hazeh), which is the partition (parsa) that separates between the worlds; and so too there is a partition separating between Atzilus and Beriah, etc. And through this the external forces have no hold at all on her hair.

וזהו שגלשו שפי׳ כתרגומו גליש תרגום קרח. דהיינו כאלו נקרחו ואין שם שערות כלל כך אין להם אחיזה מהשערות כו׳ וזה נעשה ע״י בחי׳ הר הגלעד

And this is [the meaning of] "that streamed down" (shegalshu), explained according to its Targum: galish is the Targum [Aramaic rendering] of "bald." That is, as though they had been made bald and there were no hair there at all, so they have no hold from the hair, etc. And this is brought about through the level of "Mount Gilead."

והוא ע״ד צדיקים נדמה להם כהר ועמך כולם צדיקים פי׳ שכל איסור קטן נדמה להם כהר ומסך מבדיל בינו לבין קונו ועי״ז לא ימשך אחר הגשמיות וכמ״ש במ״א ע״פ זה דהסבי עיניך כו׳ שערך כעדר כו׳

It is in the manner of "To the righteous it appears like a mountain"; and "Your people are all righteous," meaning that every small prohibition appears to them like a mountain and a screen dividing between a person and his Maker, and through this he will not be drawn after physicality. And as written elsewhere on this verse, "Turn away your eyes," etc., "your hair is like a flock," etc.

ועי״ז נמשך ג״כ למעלה בחי׳ שגלשו מהר הגלעד הנ״ל ועמ״ש מענין הפרסא בד״ה והבדילה הפרוכת שיש כמה בחי׳ פרסא בין עולם לעולם שמונע יניקת החיצונים כו׳ ע״ש וכנ״ל)

And through this, the level of "that were made bald (shegalshu) from Mount Gilead," mentioned above, is also drawn forth Above. And see what is written on the matter of the partition in the discourse beginning "And the curtain shall divide," that there are several levels of partition between one world and another which prevent the external forces from drawing nourishment, etc.; see there, and as mentioned above.)

משא״כ מבחי׳ סוכ״ע הקדוש ומובדל שא״א להיות משם השתלשלות עילה ועלול ע״כ א״א להיות ההמשכה אלא ע״י בחי׳ שערה דוקא.

Whereas from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is holy and separate, from which a chain of cause and effect is impossible, the flow can therefore come only through the level of a hair specifically.

ובשערות אלו תלוי הקדושה עליונה דוקא שהוא מקור להתהוות בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] כנ״ל

And on these hairs hangs the supernal holiness specifically, which is a source for the coming into being of the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), as mentioned above.

ולהיות שענין הנזירות כי יפליא להזיר, הנה ענין מצוה זו רומז למעלה מעלה דהיינו שהנזיר עולה למקום גבוה ודומה לעליון

And since the matter of the nazirite vow is "when he shall make a wondrous [vow] to be a nazirite," this mitzvah alludes to what is very high above: that is, the nazirite ascends to a lofty place and resembles the One Above

(כמ"ש בזהר פ' נשא דקכ"ז ע"ב ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] שם בטעמי מצות ובז"ה [ובזוהר הרקיע] פ' ויחי שם) ע"כ נאמר בו קדוש יהיה גדל פרע כו':

(as written in the Zohar, Parshas Naso, folio 127b, and in the Arizal's Likkutei Torah there, in Taamei HaMitzvos, and in the Zohar HaRakia, Parshas Vayechi, there); therefore it is said of him, "He shall be holy; he shall let the locks grow," etc.

32 ה וזהו ענין הכת הא' האומרים קדוש והם מבחי' השרפים כמבואר בפסוק ובגמ' [ובגמרא] דחולין שם והענין שהם בחי' מלאכים עליונים שבעולם הבריאה ששם מתגלה בחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] להיות הנשמות ומלאכים משיגים גדולת א"ס ב"ה.

5. And this is the matter of the first company, who say "Holy": they are of the level of the seraphim, as explained in the verse and in the Gemara of Chullin there. The explanation is that they are the level of the higher angels in the World of Beriah (Creation), where Chochmah, Binah and Daas are revealed, so that the souls and angels grasp the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

33 וכנז"ל [וכנזכר לעיל] בענין בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמתחלק החיות בכלל לג' בחי' ג"ע [גן עדן] העליון וג"ע [וגן עדן] התחתון ועוה"ז דוגמת ראש וגוף ורגלים

As mentioned above regarding the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), the life-force divides in general into three levels, the higher Gan Eden, the lower Gan Eden and this world, like head, body and legs.

ע"כ השרפים שהם מבחי' עולם הבריאה ששם הג"ע [הגן עדן] העליון הם משיגים גדולת א"ס ב"ה

Therefore the seraphim, who are of the level of the World of Beriah (Creation), where the higher Gan Eden is, grasp the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

ועיקר ההשגה הוא זה איך שהוא יתי' קדוש ומובדל בבחי' אין ערוך אליו ב"ה ומקור המשכת החיות ממנו יתי' להיות בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא רק ע"י צמצום עצום בבחי' שערה כנ"ל.

And the essence of the grasp is this: how He, may He be blessed, is holy and separate, in the manner of "There is none to compare to Him," blessed be He; and the source of the drawing of life-force from Him, may He be blessed, to be the level of the light that fills all worlds, is only through an immense contraction, as a hair, as mentioned above.

34 ומבחי׳ המקור הנק׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] הוא שנמשך ומתגלה כל השגות אלהות שבעולמות עליונים ותחתונים וג״ע [וגן עדן] העליון כו׳.

And from the level of the source called the light that fills all worlds (memalei kol almin) are drawn and revealed all the grasps of G-dliness in the higher and lower worlds and the higher Gan Eden, etc.

אבל הוא ית׳ עצמו קדוש ומובדל ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. והחיות שהוא ית׳ מחי׳ אותן שלא ע״י צמצומים הנק׳ סוכ״ע א״א כלל להתלבש בתוכיותן רק בבחי׳ מקיף והעלם.

But He Himself, may He be blessed, is holy and separate, and "no thought can grasp Him" at all. And the life-force with which He, may He be blessed, gives them life not through contractions, which is called the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), cannot be enclothed in their innermost at all, but only in the manner of encompassing and concealment.

ולכן כתיב לא שניתי ואין בו שום התחלקות מעלה ומטה. וע״ז נאמר אני ראשון ואני אחרון כנ״ל.

Therefore it is written, "I have not changed," and there is no division of above and below in Him. And of this it is said, "I am the first and I am the last," as mentioned above.

35 והנה ע״י התבוננותם והשגתם בזה אזי הם מתלהבים ומתלהטים בתשוקה ורשפי אש לאסתכלא ביקרא דמלכא בבחי׳ סוכ״ע שהוא קדוש ומובדל ולכן נק׳ שרפים ע״ש [על שם] הרשפי אש והתשוקה הנפלאה.

Now, through their contemplation and grasp of this, they are set aflame and blaze with longing and fiery flashes "to gaze upon the glory of the King," in the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is holy and separate. That is why they are called seraphim, on account of the fiery flashes (rishpei esh) and the wondrous longing.

וזהו שאומרים קדוש פעם א׳ הוא שיש להם רצון א׳ ליכלל בבחי׳ סוכ״ע כו׳ ולכן נאמר עליהם שרפים עומדים ממעל לו.

And their saying "Holy" once is that they have one will: to be absorbed into the level of the light that encompasses all worlds, etc. And that is why it is said of them, "Seraphim stood above Him."

36 ומבואר לעיל הקושיא איך שייך לומר על הנברא שעומד ממעל לשכינה כביכול. והענין דישעיה אמר וארא את אד׳ יושב על כסא רם וכו׳ שרפים עומדים ממעל לו.

The question was set out above: how can it be said of a created being that it stands above the Shechinah (Divine Presence), as it were? The explanation is that Isaiah said, "And I saw Ado-nai sitting upon a throne, high," etc., "Seraphim stood above Him."

ופי׳ שם אד׳ הוא בחי׳ מדת מלכותו ית׳

The Name Ado-nai is the level of His attribute of kingship (Malchus), may He be blessed.

והנה ישעי׳ [ישעיה] לא השיג בחי׳ מדת מלכותו כמו שהיא עדיין למעלה מהתלבשות בהעולמות שהוא בחי׳ ד׳ רבתי דאחד כנ״ל שם לא השיג ישעי׳ [ישעיה] כלל

Now, Isaiah did not grasp the level of His attribute of kingship as it still is above enclothement in the worlds, which is the level of the large dalet of "Echad," as mentioned above; that, Isaiah did not grasp at all

(זולתי על משה רבינו ע״ה [עליו השלום] אמרז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שהראהו קשר של תפילין וידוע דקשר זה הוא בחי׳ ד׳ והיינו ד׳ רבתי דאחד)

(except that about Moshe Rabbeinu, peace be upon him, our Sages, of blessed memory, said that He showed him the knot of the tefillin; and it is known that this knot is the level of dalet, namely the large dalet of "Echad").

רק השגתו היתה בבחי׳ מדת מלכותו כמו שהיא מלובשת בהעולמות בבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] שזהו ענין שם כבוד מלכותו.

Rather, his grasp was of the level of His attribute of kingship as it is enclothed in the worlds, as the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is the matter of "the Name of the glory of His kingship."

וז״ש [וזהו שכתוב] ישעיה ראיתי את אד׳ יושב על כסא כו׳ דהיינו כשנמשך להתלבש בעולם הבריאה הנק׳ כסא כנודע וזהו אתה גבור לעולם אד׳ שצ״ל תחלה גבורות וצמצומים. עד שיומשך להיות בבחי׳ אד׳.

And this is what Isaiah said, "I saw Ado-nai sitting upon a throne," etc.: that is, when it is drawn down to be enclothed in the World of Beriah (Creation), which is called "throne," as is known. And this is "You are mighty (gibbor) forever, Ado-nai": there must first be Gevuros (restraints) and contractions, until it is drawn down to be at the level of Ado-nai;

דהיינו ענין דאנת אשתמודע אדון על כולא והוא כי מבחי׳ זו נמשך להיות התהוות בי״ע בבחי׳ התחלקות ומתלבש החיות בכל אחד לפי ערכו.

that is, the idea of "You are known as L-rd over all." For from this level is drawn the coming into being of Beriah, Yetzirah and Asiyah with division, and the life-force is enclothed in each one according to its measure;

שזהו ע״י גבורות וצמצומים תחלה לצמצם האור והחיות עד שיהיה יכול להתלבש בהעולמות ושיתהוו בבחי׳ גבול ומדה

and this is through Gevuros and contractions first, to contract the light and the life-force until it can be enclothed in the worlds, and so that they come into being as limited and measured

(וע׳ במק״מ [במקדש מלך] ר״פ בראשית וז״ל [וזה לשונו] מצאתי בדברי האריז״ל [האר״י זכרונו לברכה] שנקודת המל׳ היורדת לבריאה נק׳ בשם אדנ״י), וע״ז אמר שרפים עומדים ממעל לו.

(and see the Mikdash Melech at the beginning of Parshas Bereishis, in these words: "I found in the words of the Arizal, of blessed memory, that the point of Malchus that descends into Beriah is called by the Name Ado-nai"). And of this he said, "Seraphim stood above Him";

כלומר כאלו הן למעלה מבחי׳ שם אדנ״י שהוא בחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין]. מפני שעיקר תשוקתם להשיג בחי׳ סוכ״ע הנק׳ קדוש.

that is to say, as though they were above the level of the Name Ado-nai, which is the level of the light that fills all worlds; because their main longing is to grasp the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is called "holy."

דהיינו שתשוקתם לצאת מהגבלתם וצמצומם מכח הפועל אלקי המחיה אותן בבחי׳ צמצום מבחי׳ ממכ״ע [ממלא כל עלמין] ולהדבק בבחי׳ סוכ״ע

That is, they long to go out of their limitation and contraction by the G-dly power of the Maker, which gives them life in a contracted manner from the level of the light that fills all worlds, and to cleave to the level of the light that encompasses all worlds.

ולהיות כי אל אשר רוחם פונה בתשוקתם יקרא בשם עומד שם וזהו שהשרפים עומדים בתשוקתם ממעל לו לשם אדני ר״ל [רוצה לומר] שתשוקתם לבחי׳ סוכ״ע וזהו שאומרים קדוש פ״א. ועמ״ש מענין שרפים עומדים בד״ה שחורה אני ונאוה.

And since, wherever their spirit turns in their longing, they are called by the name "standing" there, this is [why] the seraphim "stand," in their longing, "above Him," above the Name Ado-nai: that is to say, their longing is for the level of the light that encompasses all worlds. And this is their saying "Holy" once. And see what is written on the matter of "Seraphim stood" in the discourse beginning "I am black and comely."

והנה האדם הוא עולם קטן ויש בו ג״כ הג׳ בחי׳ של ג׳ כתות המלאכים הנ״ל

Now, man is a small world, and in him too there are the three levels of the three companies of angels mentioned above

(כי המלאכים כל א׳ הוא בחי׳ פרטית אבל האדם כלול מכל העולמות ולכן נאמר בו נעשה אדם לשון רבים כמ״ש במ״א באריכות),

(for each of the angels is a particular level, but man is comprised of all the worlds; that is why it is said of him, "Let us make man," in the plural, as explained elsewhere at length).

וזו הבחי׳ של הכת א׳ מהשרפים האומרים קדוש פעם א׳ שתשוקתם לאסתכלא ביקרא דמלכא ומתלהטים ברשפי אש כו׳ ישנה ג״כ בהאדם והוא בחי׳ יסוד האש שבלב

And this level of the first company, the seraphim who say "Holy" once, whose longing is "to gaze upon the glory of the King" and who blaze with fiery flashes, etc., exists in man too: it is the level of the element of fire in the heart.

כי כמו שהגוף האדם מורכב מד׳ יסודות גשמיים. וכן הנה״ב [הנפש הבהמית] מורכבת מד׳ יסודות רוחניים דנוגה. כך גם הנפש האלהית כלולה ומורכבת מד׳ יסודות רוחניים דקדושה האלקית (כמ״ש בסש״ב [בספר של בינונים] ח״א [חלק א׳] פ״ג [פרק ג׳]).

For just as the human body is composed of four physical elements, and so too the animal soul is composed of four spiritual elements of nogah, so too the G-dly soul is comprised and composed of four spiritual elements of G-dly holiness (as written in Sefer Shel Beinonim, Part I, chapter 3).

ומשכן יסוד המים הוא במוח ויסוד האש הוא בלב.

The seat of the element of water is in the brain, and the element of fire is in the heart.

והנה ענין מזיגות הד׳ יסודות אינן שוים בכל אדם שיש שיסוד המים בו בתגבורת יותר ויש שבו יסוד האש מתגבר יותר.

Now, the blends of the four elements are not the same in every person: in one, the element of water is more dominant, and in another the element of fire prevails more.

37 והוא כמו למשל הגחלים שיש גחלים בוערות שהאש מתלהט בהן בגילוי ויש גחלים עוממות שאין מתלהט בהן האש כ״א יש בהם רק ניצוץ א׳ בהעלם.

It is like, for example, coals: there are burning coals, in which the fire blazes openly, and there are dimmed coals, in which the fire does not blaze, but there is in them only a single spark, hidden.

אך עכ״ז [עם כל זה] כיון שעכ״פ [שעל כל פנים] יש בהם ניצוץ א׳ לזאת כשמנפחים את הניצוץ שבהם בחזקה אזי הוא מתלהט בהגחלת בבחי׳ גילוי כו׳.

Nevertheless, since there is at any rate one spark in them, therefore when one blows hard on the spark in them, it blazes up in the coal, openly, etc.

כמ״כ [כמו כן] הוא ג״כ בענין נפש האלהית שבאדם שיש שיסוד האש האלהי שבלבו הוא מתגבר יותר בבחי׳ גילוי כמשל גחלים בוערות כו׳

So too with the G-dly soul in man: in one, the element of G-dly fire in his heart prevails more, openly, like burning coals in the analogy, etc.;

ויש שיסוד האש האלהי שבלבו הוא בהעלם שהוא כמו גחלים עוממות שרק ניצוץ א׳ יש בהם ובבחי׳ העלם אבל ניצוץ א׳ יש בכל אחד ואחד מישראל.

and in another, the element of G-dly fire in his heart is hidden, like dimmed coals, in which there is only one spark, and that hidden. But one spark there is in each and every one of Israel.

38 ולזה הוא העצה לנפחו בחזקה שאז מתלהט ומתלהב ומתפשט בהגחלת כולו בבחי׳ גילוי וכמ״כ [וכמו כן] בנפש האלהית שבאדם שצריכים להבעיר הניצוץ שיש ביסוד האש שבלב שיתגלה בבחי׳ גילוי ע״י שמנפחים בו.

For this the remedy is to blow on it hard, for then it blazes and flames up and spreads through the whole coal, openly. And so too with the G-dly soul in man: one must kindle the spark in the element of fire in the heart, so that it becomes openly revealed, by blowing on it.

והוא כל סדר התפלה עד ק״ש [קריאת שמע] שהוא מתבונן בגדולתו ית׳ איך שאמר והיה העולם אומר ועושה כו׳.

This is the whole order of prayer up to the Shema, in which one contemplates His greatness, may He be blessed: how He "spoke and the world came into being," "says and does," etc.

שזו ההתבוננות שבתפלה עד בכל לבבך שבק״ש [שבקריאת שמע] הוא הכל בבחי׳ הניפוח שמנפחים את הניצוץ של יסוד האש האלהי שבלבבו שתאיר בבחי׳ גילוי בלב כו׳.

For this contemplation in prayer, up to "with all your heart" in the Shema, is all by way of blowing: one blows on the spark of the element of G-dly fire in his heart, so that it shines openly in the heart, etc.

39 ובבכל לבבך שבק״ש [שבקריאת שמע] מתגלה הניצוץ של יסוד האש האלהי בלב בבחי׳ גילוי שמתלהט ומתלהב בתשוקה ורשפי אש אליו ית׳.

And at "with all your heart" in the Shema the spark of the element of G-dly fire in the heart is openly revealed: it blazes and flames with longing and fiery flashes toward Him, may He be blessed.

וזהו ונקדשתי בתוך בנ״י [בני ישראל] פי׳ תוך בנ״י [בני ישראל] הוא נקודה הפנימי׳ [הפנימיות / הפנימית] של הלב של כאו״א [כל אחד ואחד] מישראל

And this is [the meaning of] "And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel": "the midst of the children of Israel" is the inner point of the heart of each and every one of Israel;

ושם בתוך נקודה פנימית הלב ונקדשתי להיות לבם בוער ברשפי אש ואהבה עזה לאסתכלא ביקרא דמלכא שהוא ית׳ קדוש ומובדל ואין ערוך אליו כלל.

and there, in the midst of the inner point of the heart, "I shall be sanctified," so that their heart burns with fiery flashes and fierce love "to gaze upon the glory of the King," Who, may He be blessed, is holy and separate, and there is no comparison to Him at all.

ע״כ יהיה נתפס התשוקה אליו ית׳ על ידי ההתבוננות איך שהוא ית׳ קדוש כו׳ בתוך פנימית נקודת הלב שהוא ענין אמירת הקדוש דכת הא׳.

Therefore the longing for Him, may He be blessed, through the contemplation of how He, may He be blessed, is holy, etc., will be held within the inner core of the point of the heart; and this is the saying of "Holy" by the first company.

ובאדם הוא בחי׳ האהבה דבכל לבבך דהיינו גילוי פנימית הלב בבחי׳ גילוי ממש להיות הלב מלא וגדוש מאהבת ה׳ בבחי׳ כלות הנפש כמ״ש נכספה וגם כלתה נפשי כו׳

**In man it is the level of the love of "with all your heart": that is, the inner core of the heart is actually revealed, so that the heart is full and overflowing with the love of G-d, in the manner of the soul's expiring, as it is written, "My soul yearns, and even expires," etc.**

(וגם הטעם שנק׳ תוך דכבר נת״ל [נתבאר לעיל] שחיות הנפש המתלבש בגוף נחלק לג׳ מדרגות היינו ראש גוף רגלים והם ג׳ בחי׳ ראש תוך סוף א״כ הלב הוא בחי׳ תוך

(Also, the reason it is called "midst": it was already explained above that the life-force of the soul enclothed in the body divides into three levels, namely head, body and legs, and these are the three levels of head, midst and end; if so, the heart is the level of "midst."

וזהו ונקדשתי בתוך כו׳ שיגע בתוך לבבו ממש וכמ״ש ולעבדו בכל לבבכם וארז״ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] עבודה שבלב זו תפלה. אך עיקר פי׳ בתוך היינו בתוכיות ופנימיות הלב וכמ״ש בד״ה ה׳ לי׳ בעוזרי בענין פי׳ קליטה שיהיה נקלט תוך תוכו ופנימיותו.

And this is "And I shall be sanctified in the midst," etc.: that it should touch the very midst of his heart, as it is written, "And to serve Him with all your heart," and our Sages, of blessed memory, said, "Service in the heart: this is prayer." But the main meaning of "in the midst" is in the innermost core and inner dimension of the heart, as written in the discourse beginning "Havayah is with me among my helpers," on the explanation of "absorption," that it should be absorbed into its very midst and its inner core.

ועוד פי׳ ונקדשתי בתוך בנ״י [בני ישראל] ונקדשתי ממש וכמ״ש בזהר פקודי דרל״א ע״א דכד אתקדש שמיה באתגליא שמיה דאתכסיא אסתלק על כורסי יקריה דכתיב ונקדשתי כו׳ ע״ש ופי׳ אסתלק שנמשך ממקום גבוה יותר וזהו פי׳ ונקדשתי

A further meaning of "And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel": "I shall be sanctified" literally; as written in the Zohar, Pekudei, folio 231a, that "when His Name is sanctified in the revealed, His hidden Name ascends upon His throne of glory, as it is written, 'And I shall be sanctified,'" etc.; see there. And the meaning of "ascends" is that it is drawn from a higher place; and this is the meaning of "I shall be sanctified."

והענין כמ״ש במ״א בד״ה צאינה וראינה. בפי׳ לא זז מחבבה עד שקראה אמי שהוא כמ״ש שאו ידיכם קדש וברכו את הוי׳ שהצדיקים הם הממשיכים בחי׳ קדש מקדש העליון שלמעלה מעלה מבחי׳ קדוש בוי״ו והיינו ע״י נשיאות ידיהם ביחו״ע [ביחודא עילאה] ויחו״ת [ויחודא תתאה] למסור נפשו באחד בק״ש [בקריאת שמע]

The matter is as written elsewhere, in the discourse beginning “Go out and see,” on the explanation of “He did not cease to cherish her until He called her ‘My mother’”: this is as it is written, “Lift up your hands in holiness (kodesh) and bless Havayah,” for the righteous are those who draw down the level of kodesh from the supernal Kodesh, which is very far above the level of kadosh with a vav; that is, through the lifting of their hands in the higher unity (yichuda ila’ah) and the lower unity (yichuda tata’ah), to give over one’s soul at “One” in the Shema;

ולכן קראה הקב״ה אמי שהם הממשיכים בחי׳ קדוש בוי״ו כו׳ ע״ש באריכות

and therefore the Holy One, blessed be He, called her “My mother,” for they are the ones who draw down the level of kadosh with a vav, etc.; see there at length.

וזהו פי׳ ונקדשתי בתוך בנ״י [בני ישראל] שע״י שנתפס ההתפעלות מקדושתו יתי׳ בתוכיות הלב של נש״י [נשמות ישראל] להיות בבחי׳ שאו ידיכם כו׳ ע״י ממשיכים ממש קדושתו יתי׳ דהיינו שממשיכים מבחי׳ קדש העליון להיות בחי׳ קדוש וזהו מ״ש שם אסתלק על כורסי יקרי׳ [ויקריה] שנמשך האור בז״א מבחי׳ קדש העליון כו׳.

And this is the meaning of “And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel”: that through the stirring [of feeling] at His holiness, may He be blessed, being held in the innermost of the heart of the souls of Israel, so as to be in the manner of “Lift up your hands,” etc., through this they actually draw down His holiness, may He be blessed; that is, they draw from the level of the supernal Kodesh so that there be the level of kadosh. And this is what is said there, “ascends upon His throne of glory”: the light is drawn into Z’eir Anpin (the emotive attributes) from the level of the supernal Kodesh, etc.

וז״ש [וזהו שכתוב] ברע״מ [ברעיא מהימנא] פ׳ אמור דצ״ג ע״א וכיון דישראל קא מקדשי כו׳ נהיר ההוא קדש כו׳ וכדין אקרי לעילא קדוש כו׳ על כורסיא דאיהו שמים כו׳ ע״ש):

And this is what is said in the Raaya Mehemna, Parshas Emor, folio 93a: “And since Israel sanctify,” etc., “that Kodesh shines,” etc., “and then above He is called Kadosh,” etc., “upon the throne, which is heaven,” etc.; see there.)

40 ו ואח״כ כת ב׳ אומרים ב״פ [ב׳ פעמים] קדוש הענין כי בחי׳ הקדוש הא׳ הוא העלאה ממטה למעלה שהשרפים רוצים ליכלל באי״ס ב״ה לאסתכלא כו׳ וזוהי בחי׳ כת הא׳.

6. Afterwards, the second company says "Holy" twice. The explanation: the first "Holy" is an ascent from below upward, for the seraphim want to be absorbed into the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, "to gaze," etc.; and this is the level of the first company.

אך בחי׳ כת הב׳ שאומרים פעם ב׳ קדוש הוא שחפצים להיות ג״כ המשכה מלמעלה למטה

But the level of the second company, who say "Holy" a second time, is that they desire that there also be a drawing down from above to below.

להיות כי צמאון השרפים הוא להדבק בסוכ״ע ובבחי׳ ביטול עצמותם דוקא מכל וכל. אבל כת הב׳ רוצים וחפצים בהמשכת אור א״ס ב״ה למטה.

For the thirst of the seraphim is to cleave to the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), and specifically through the nullification (bittul) of their very being, utterly; but the second company want and desire the drawing down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, below.

(ועמ״ש בד״ה שחורה אני הנ״ל בענין ההפרש שבין שרפים האומרים קדוש ובין האופנים שאומרים ברוך, ועוד יש להעיר ממ״ש במ״א ע״פ אז ישיר משה ובנ״י [ובני ישראל]

(And see what is written in the discourse beginning "I am black," mentioned above, on the difference between the seraphim, who say "Holy," and the ofanim, who say "Blessed." One may further note what is written elsewhere on the verse "Then Moshe and the children of Israel sang":

שענין הברכה ברוך אתה כו׳ מן העולם ועד העולם שיהיה בחי׳ עלמא דאתכסייא ובחי׳ סוכ״ע שהוא בחי׳ ביטול דכולא קמי׳ [קמיה] כלא חשיב נמשך בגילוי גם בעלמא דאתגליא וראו כל בשר כו׳,

that the meaning of the blessing "Blessed are You," etc., "from world to world," is that the level of the hidden world (alma de'iskasya) and the level of the light that encompasses all worlds, which is the level of the nullification of "all before Him is considered as nothing," should be drawn down openly into the revealed world as well, "and all flesh shall see," etc.

ועד״ז הוא ענין עבודת כת המלאכים האומרים ב״פ [ב׳ פעמים] קדוש שהוא המשכה מלמעלה למטה אמנם מעלת הכת הראשונה הוא כענין מש״ש [מה שכתוב שם] אבל עבודת הלוים מדה אחרת היתה בם והיא ממטה למעלה כו׳

And along these lines is the service of the company of angels who say "Holy" twice, which is a drawing down from above to below. However, the virtue of the first company is like what is written there: "But the service of the Levites, another quality was in them, and it is from below upward," etc.:

שלא יהיה בחי׳ ומדרגת עלמא דאתגליא נראה לבחי׳ ומדרגה כלל ולא יהיה תופס מקום כלל כמ״ש אתה הוא ה׳ לבדך כו׳ עד ולכן הפך ים ליבשה

that the level and rank of the revealed world should not appear as any level or rank at all, and should not occupy any place at all, as it is written, "You are Havayah alone," etc., until: and therefore "He turned the sea into dry land."

והיינו התכללות הברואים שבעלמא דאתגליא עד עלמא דאתכסיא ממש וכדפי׳ במ״א שהוא עליות הבריאה באצילות ולא בחי׳ המשכת הארה לבד מעלמא דאתכסיא כו׳ ועד״ז הוא ענין הכת הא׳ שאומרים פ״א קדוש שהוא ליכלל בעלמא דאתכסיא)

That is, the inclusion of the creatures of the revealed world into the hidden world itself, as explained elsewhere that it is the ascent of Beriah into Atzilus, and not merely the drawing down of an illumination from the hidden world, etc. And along these lines is the matter of the first company, who say "Holy" once, which is to be absorbed into the hidden world.)

(ועיין מ״ש לקמן פ׳ בהר ע״פ כי תבואו אל הארץ בענין אהבה שמבחי׳ אש כו׳).

(And see what is written below, in Parshas Behar, on the verse "When you come into the land," on the matter of love that is of the level of fire, etc.)

ובאדם שהוא עולם קטן יש בחי׳ זו ג״כ והוא בחי׳ ומדרגת אהבת בכל נפשך שלאחר אהבה דבכל לבבך

In man, who is a small world, there is this level too: it is the level and rank of the love of "with all your soul," which comes after the love of "with all your heart";

שהוא ג״כ המשכה מלמעלה למטה להיות התקשרות חב״ד [חכמה בינה ודעת] של האדם ולבושי הנפש מודו״מ [מחשבה דבור ומעשה] בחב״ד [בחכמה בינה ודעת] דא״ס ב״ה שבתורה ורצונו העליון ב״ה שבמצות

it, too, is a drawing down from above to below: that a person's Chochmah, Binah and Daas, and the garments of the soul, thought, speech and action, should be bound up with the Chochmah, Binah and Daas of the Infinite One, blessed be He, that is in the Torah, and with His supernal will, blessed be He, that is in the mitzvos;

וגם בכל נפשך כפשוטו אפילו נוטל את נפשך ע״ד מ״ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו׳ שהוא מסירת הנפש והרצון להיות לו רק רצון א׳ להי׳,

and also "with all your soul" in its plain sense, "even if He takes your soul," in the manner of what is written, "Whom do I have in heaven? And with You, I desire nothing," etc.: this is the giving over of the soul and of the will, to have only one will, for G-d.

(ומ״מ אינו דומה לביטול דשרפים דהתם רצונם ליפרד מן הפתילה מעצמו לאסתכלא כו׳ והיא בחי׳ העלאה משא״כ בכל נפשך שעושה ההסכם שאפילו נוטל כו׳ אין זה העלאה לבדה דאדרבה הוא חפץ ג״כ בעסק התורה ומצות רק שעושה ההסכם שאפילו נוטל כו׳

(Nevertheless, it is not like the nullification of the seraphim; for there their will is to separate from the wick of their own accord, "to gaze," etc., and this is the level of ascent. Whereas in "with all your soul," where one makes the resolve that "even if He takes," etc., this is not ascent alone; on the contrary, he also desires to engage in Torah and mitzvos, only he makes the resolve that "even if He takes," etc.

והסכם זה הוא מ״ע [מצות עשה] רמה ונשאה כי מצות בכל נפשך אפי׳ [אפילו] נוטל כו׳ הוא ממנין המצות כנודע, וע׳ ברע״מ [ברעיא מהימנא] פ׳ אמור צ״ג א׳ דאסתלק ו׳ רזא דשמים כו׳

And this resolve is a lofty and exalted positive commandment, for the mitzvah of "with all your soul, even if He takes," etc., is counted among the commandments, as is known. And see the Raaya Mehemna, Parshas Emor, 93a: "the vav, the mystery of heaven, ascends," etc.;

דהיינו שהקדוש הא׳ זהו בחי׳ ההעלאה, והיינו כמ״ש בכהאריז״ל [בכתבי האריז״ל] שלהיות יחוד או״א [אבא ואימא] הוא ע״י העלאת מ״נ [מיין נוקבין] במס״נ [במסירות נפש] כי כדי לעורר בחי׳ א״ס להיות המשכת אור חדש בח״ע [בחכמה עילאה] כו׳ הוא ע״י שהאדם מעורר בחינת א״ס בנפשו למס״נ [למסירות נפש] באחד שהוא בחי׳ בלי גבול של הכלי

that is, the first "Holy" is the level of ascent. And this is as written in the writings of the Arizal, of blessed memory: the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah) comes about through the raising of mayin nukvin (feminine waters) with self-sacrifice (mesirus nefesh); for in order to arouse the level of the Infinite One (Ein Sof), so that there be a drawing down of new light into the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), etc., it is through a person arousing the level of Ein Sof in his soul, to give himself over at "One," which is the level of the limitlessness of the vessel.

וזהו ענין קדוש דשרפים ממעל לו ממעל לבחי׳ ו׳ כדין נהיר ההוא קדש בהו בבחי׳ ו׳ מת״ת [מתפארת] דאימא נעשה כתר לז״א.

And this is the matter of the "Holy" of the seraphim, "above Him" (mima'al lo), above the level of vav: then "that Kodesh shines" in them, in the level of vav; from the Tiferes of Imma a Keser (crown) is made for Z'eir Anpin.

ואח״כ קדוש הב׳ זהו ההמשכה שע״י תורה. וקדוש הג׳ זהו ההמשכה שע״י מצות) (וכמבואר לקמן וכן מובן ממ״ש ברע״מ [ברעיא מהימנא] שם):

Afterwards, the second "Holy" is the drawing down that comes through Torah, and the third "Holy" is the drawing down that comes through mitzvos.) (As explained below, and so it is understood from what is written in the Raaya Mehemna there.)

41 ז וכת אחת אומרת קדוש ק״ק [קדוש קדוש] ובחי׳ זו של כת הג׳ ישנה ג״כ בעבודת האדם למטה והוא בחי׳ בכל מאדך שבק״ש [שבקריאת שמע]

7. "And one company says, 'Holy, holy, holy.'" This level of the third company exists also in the service of man below: it is the level of "with all your might" (me'odecha) in the Shema;

כי מאד פי׳ בלי גבול והוא בחי׳ א״ס למעלה מהכלים וצריכים להמשיך הבחי׳ מאד בחי׳ א״ס למטה והוא ע״י המצות.

for me'od means without limit, and it is the level of the Infinite (Ein Sof), above the vessels; and one must draw the level of me'od, the level of the Infinite, down below; and this is through the mitzvos.

42 ולכן מברכים עליהם אשר קדשנו במצותיו שממשיכים ע״י המצות בחי׳ קדוש גם למטה כו׳ וכן על התורה מברכים אשר קדשנו כו׳ על דברי תורה.

That is why over them we bless, "Who has sanctified us with His commandments": for through the mitzvos we draw the level of "holy" below as well, etc. And so over the Torah too we bless, "Who has sanctified us," etc., "concerning the words of Torah."

והענין יובן ע״ד מ״ש ברכו ה׳ מלאכיו גבורי כח כו׳ כל צבאיו משרתיו עושי רצונו.

The matter will be understood along the lines of what is written, "Bless Havayah, His angels, mighty in strength," etc., "all His hosts, His ministers, who do His will."

43 ופי׳ עושי רצונו היינו שעושים אצלו ית׳ בחי׳ רצון שירצה להשפיל עצמו להתהוות העולמות שמצד עצמו אין שייך בו בחי׳ רצון שירצה להתהוות העולמות שהוא א״צ [אין צריך / אינו צריך] להם כמ״ש אני הוי׳ לא שניתי

The meaning of "who do His will" is that they make in Him, may He be blessed, a will: that He should want to lower Himself to bring the worlds into being. For of Himself, a will that He should want the worlds to come into being does not apply to Him, since He has no need of them, as it is written, "I, Havayah, have not changed."

ואף שהתורה קדמה אלפים שנה לעולם הרי הוא ית׳ נעלה מאד מן האלפים שהם בחי׳ חכמה ובינה אאלפך חכמה אאלפך בינה כי כולם בחכמה עשית כתיב שגם החכמה עילאה נחשבת כעשייה גופנית אצלו יתברך.

And although the Torah preceded the world by two thousand years, He, may He be blessed, is far loftier than the "two thousand" (alpayim), which are the level of Chochmah and Binah, [as in] "I will teach you (a'alefcha) wisdom, I will teach you understanding"; for it is written, "You have made them all with wisdom," so that even the higher Chochmah is considered like physical action in relation to Him, may He be blessed.

אך הנה המשכת רצון זה היה תחלה מצד עצמו בחסד חנם וכמ״ש ותורת חסד והיינו לפי כי ואדם אין לעבוד כו׳, אבל עכשיו צ״ל אתערותא דלתתא לעורר המשכה זו.

However, at first the drawing down of this will was from His own side, in gratuitous kindness, as it is written, "And a Torah of kindness"; and this was because "and there was no man to work," etc. But now there must be an arousal from below (isarusa dilesata) to arouse this drawing down.

44 וזהו מלאכיו גבורי כח באתעדל״ת [באתערותא דלתתא] וע״ז מעוררים כביכול למעלה המשכת הרצון וזהו עושי רצונו שעושים לו רצון שירצה להניח את אורו כביכול על הצד ולירד לצמצם א״ע [את עצמו] כו׳,

And this is [the meaning of] "His angels, mighty in strength," with the arousal from below (isarusa dilesata); and through this they arouse above, as it were, the drawing down of the will. And this is "who do His will": they make Him a will, that He should want to set His light aside, as it were, and descend to contract Himself, etc.

והנה עיקר המשכה זו הוא ע״י תורה ומצות שע״ז עושים לו רצון כביכול שירצה להיות מלך העולם וכמארז״ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע״פ ועשיתם אותם אתם כתיב כאילו עשאוני,

Now, the main [way of] this drawing down is through Torah and mitzvos, for through them one makes Him a will, as it were, that He should want to be King of the world; as our Sages, of blessed memory, said on the verse "And you shall do them" (osam): "It is written atem ('you'): as though they made Me";

דהיינו שממשיכים שיעור קומה בחי׳ כמראה אדם שהוא ההמשכה להיות מקור וחיות להתהוות העולמות כו׳

that is, they draw down the shiur komah (the full stature), the level of "like the appearance of a man," which is the drawing down to be a source and life-force for the coming into being of the worlds, etc.

[עמ״ש מזה ע״פ צאינה וראינה ועמ״ש בד״ה לסוסתי בשה״ש [בשיר השירים] בענין כי אמרתי עולם חסד יבנה].

[See what is written about this on the verse "Go out and see," and see what is written in the discourse beginning "To My mare," in Shir HaShirim, on the matter of "For I said, the world shall be built with kindness."]

45 וזהו פי׳ הברכה של כל המצות ברוך אתה הוי׳ ברוך הוא המשכה שיהיה הוי׳ אלקינו בגילוי לנשמות הצדיקים ושיהיה מלך העולם גם בחיצוניות העולמות,

And this is the meaning of the blessing over all the mitzvos, "Blessed are You, Havayah": "blessed" is a drawing down, that "Havayah our G-d" be revealed to the souls of the righteous, and that He be "King of the world" in the outer dimension (chitzoniyus) of the worlds as well.

אשר קדשנו במצותיו פי׳ אשר הוא נתינת טעם שהכח להמשכה זו הוא מפני שקדשנו במצותיו לכך יכולים להמשיך הרצון על ידי המצות שירצה להיות מלך העולם.

"Who has sanctified us with His commandments": the word "who" (asher) gives a reason: the power for this drawing down is because He has sanctified us with His commandments; that is why we can, through the mitzvos, draw down the will that He should want to be King of the world.

(ועמ״ש מענין זה בד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע גבי פי׳ עושי דברו כו׳ וכמשי״ת [וכמו שיתבאר] לקמן בפי׳ כי אני ה׳ מקדשכם):

(And see what is written on this matter in the discourse beginning "When Israel put 'We will do' before 'We will hear,'" concerning the explanation of "who do His word," etc.; and as will be explained below, in the explanation of "For I am Havayah, Who sanctifies you.")

46 ח והנה בדרך פרט יש חילוק בין ענין ההמשכה שע״י עסק התורה לענין ההמשכה שע״י המצות שע״י התורה ממשיכים מפנימיות ע״י העסק בתורה שבכתב ותורה שבעל פה כי מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה.

8. Now, in particular, there is a difference between the drawing down that comes through engaging in Torah and the drawing down that comes through the mitzvos. Through the Torah one draws from the inner dimension (pnimiyus), by engaging in the Written Torah and the Oral Torah; for "Malchus is the mouth; the Oral Torah we call it."

וכמאמר רז״ל [רבותינו זכרונם לברכה] מתניתין מלכתא שהוא הדבור שמדבר בדברי תורה שמלובש בו דבר ה׳ כמ״ש ואשים דברי בפיך ועל ידי העסק במצות מעשיות ממשיכים מבחי׳ חיצוניות

And as our Sages, of blessed memory, said, "Our Mishnah is a queen": that is the speech with which one speaks words of Torah, in which the word of G-d is enclothed, as it is written, "And I have put My words in your mouth." And through engaging in the practical mitzvos one draws from the level of the outer dimension (chitzoniyus),

כמו מצות צדקה שהוא בחי׳ השפעה להחיות רוח שפלים כמ״כ [כמו כן] ממשיך מלמעלה שיושפע להחיות רוח שפלים ולב נדכאים. (ועמ״ש מזה בד״ה וידבר אלקים את כל הדברים האלה).

like the mitzvah of charity, which is a giving, "to revive the spirit of the lowly"; so too one draws from above that there be an influx "to revive the spirit of the lowly" and "the heart of the contrite." (And see what is written about this in the discourse beginning "And G-d spoke all these words.")

והנה אלו הב׳ בחי׳ של תורה ומצות כתיב בק״ש [בקריאת שמע] תחלה כתיב ודברת בם שהדבור הוא לשון הנהגה

Now, these two levels, of Torah and of mitzvos, are written in the Shema: first it is written, "And you shall speak of them" (bam), and speech is a term for leading;

והיא שעל ידי עסקו בתורה ימשיך וינהיג בחי׳ אור א״ס ב״ה בם ר״ל [רוצה לומר] בדברי תורה שמדבר ועי״ז ממשיך המשכה זו בפנימית העולמות וזהו בחי׳ הקדוש הב׳.

and this is that through his engagement in Torah he will draw and lead the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, "into them," that is, into the words of Torah that he speaks; and through this he draws this flow into the inner dimension of the worlds. And this is the level of the second "Holy."

47 ואח״כ כתיב וקשרתם שהוא מצות מעשיות שכל המצות הוקשו לתפילין והטעם הוא מפני שעיקר הכוונה פנימית של כל המצות הוא הכל להמשיך בחי׳ אחד למטה.

And afterwards it is written, "And you shall bind them," which is the practical mitzvos, for all the mitzvos are compared to tefillin. The reason is that the main inner intent of all the mitzvos is entirely to draw the level of "One" down below.

וזה מפורש יותר במצות תפילין שכותבין בהם אחד על קלף גשמי וכן במזוזה וממנו נלמוד על כל המצות שהכוונה הפנימית הוא הכל להמשיך בחי׳ אחד למטה, וזהו בחי׳ של כת הג׳ שאומרים ג״פ [ג׳ פעמים] קדוש

And this is more explicit in the mitzvah of tefillin, in which "One" is written on physical parchment, and likewise in the mezuzah; and from it we learn about all the mitzvos, that the inner intent is entirely to draw the level of "One" down below. And this is the level of the third company, who say "Holy" three times;

דהיינו כמ״ש קדוש קדוש קדוש ה׳ צבאות מלא כל הארץ כבודו מלא כל הארץ דייקא להיות ההמשכה בעשייה הגשמית והוא המשכת בחי׳ מאדך אור א״ס שבלי גבול למטה

that is, as it is written, "Holy, holy, holy is Havayah of Hosts; the whole earth is full of His glory": "the whole earth is full" precisely, that the drawing down be into physical action. And this is the drawing down of the level of "your might" (me'odecha), the Infinite Light (Or Ein Sof), which is without limit, down below.

(ודרך כלל המשכה זו היא ע״י תורה ומצות ודרך פרט ע״י מצות נמשך הגילוי גם בחיצוניות יותר וכמ״ש במ״א ע״פ ויעש דוד שם, ולכן הן ב׳ בחי׳ קדוש ושניהם המשכות מלמעלה למטה.

(In general this drawing down is through Torah and mitzvos, and in particular, through the mitzvos the revelation is drawn into the more outer dimension as well, as written elsewhere on the verse "And David made a name." That is why they are two levels of "Holy," and both of them are drawings down from above to below.

והם בחי׳ בכל נפשך ובכל מאדך לבד הקדוש הראשון שמלמטה למעלה כו׳ בחי׳ בכל לבבך.

And they are the levels of "with all your soul" and "with all your might," apart from the first "Holy," which is from below upward, etc., the level of "with all your heart."

ומ״ש במ״א כמה פעמים דבחי׳ בכל מאדך הוא האה״ר [האהבה רבה] שלמעלה מהכלי אינו סותר למש״כ [למה שכתוב], כי כאן נדרש לפי המאמר דבכל מאדך הוא בכל ממונך דהיינו מצות צדקה שהיא כללות המצות,

And what is written elsewhere several times, that the level of "with all your might" is the great love (ahavah rabbah) that is above the vessel, does not contradict what is written here; for here it is expounded according to the saying that "with all your might" is "with all your wealth," that is, the mitzvah of charity, which is the general and collective expression (klalus) of the mitzvos;

ועוד דגם כאן הכוונה דבחי׳ מאד הוא בלי גבול רק שהוא דרך המשכה מלמעלה למטה וכמ״ש רחבה מצותך מאד שהמצות הן כלי לגילוי בחי׳ מאד כדפי׳ פסוק זה באגה״ק [באגרת הקודש] ד״ה נודע דבאתערותא דלתתא ע״ש):

and further, here too the intent is that the level of me'od is without limit, only that it is by way of a drawing down from above to below, as it is written, "Your commandment is exceedingly (me'od) broad": the mitzvos are a vessel for the revelation of the level of me'od, as this verse is explained in Iggeres HaKodesh, in the passage beginning "It is known that through an arousal from below"; see there.)

48 ט אני ה׳ מקדשכם. פי׳ שבא לומר איך הכח באדם שע״י מצוה מעשיות ודי״ת [ודברי תורה] המדברים מהמצות מעשיות ימשיך ע״י גילוי אור א״ס ב״ה ממש דלית מחשבה תפיסא ביה כלל. לזה אמר אני הוי׳ מקדשכם.

9. "I am Havayah, Who sanctifies you." The meaning: it comes to tell how man has the power, through practical mitzvos and words of Torah that speak of the practical mitzvos, to draw down through this a revelation of the actual Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, where "no thought can grasp Him" at all. To this He said, "I am Havayah, Who sanctifies you."

פי׳ הוי׳ הוא סדר ההמשכה שכל המשכה מלמעלה למטה נמשך ע״י אותיות שם הוי׳ שהיו״ד מורה על הצמצום שצריך להיות תחלה כדי שיוכל להיות ההמשכה והה׳ שיש לו אורך ורוחב מורה על ההתפשטות.

The meaning: Havayah is the order of the drawing down, for every drawing down from above to below is drawn through the letters of the Name Havayah: the yud indicates the contraction (tz-imtzum) that must come first so that the drawing down can take place, and the hei, which has length and breadth, indicates the expansion.

49 ואח״כ הוי״ו הוא ההמשכה לבחי׳ ה׳ תתאה בהבראם בה׳ בראם. ולכן אומר אני הוי׳ מקדשכם

And then the vav is the drawing down to the level of the lower hei: "When they were created" (be-hibar'am), "with a hei He created them." Therefore He says, "I am Havayah, Who sanctifies you":

שלהיות המשכת בחי' קדוש ומובדל אור א"ס ב"ה ע"י התורה ומצות מעשיות שאינו בערך כו' אני עושה זאת לכם וממשיך לכם סדר המשכת קדושה עליונה ע"י אותיות שם הוי' ואני היינו א"ס ב"ה עצמו שהוא יתי' הנותן כח זה שנוכל להמשיך את אור א"ס ב"ה ע"י תומ"צ [תורה ומצות],

for there to be a drawing down of the level of the holy and separate, the Infinite Light, blessed be He, through Torah and practical mitzvos, which are not commensurate, etc., "I" do this for you, and draw down for you the order of the drawing down of supernal holiness through the letters of the Name Havayah; and "I" is the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself, Who, may He be blessed, gives this power, that we are able to draw down the Infinite Light, blessed be He, through Torah and mitzvos

(ועמ"ש במ"א בד"ה ביום השמיני עצרת גבי תתן אמת ליעקב כו' ומ"ש בד"ה זכור את יום השבת שזהו ענין מתן תורה שאז ניתן הכח הזה כו' ע"ש).

(and see what is written elsewhere, in the discourse beginning "On the eighth day, an assembly," concerning "Give truth to Yaakov," etc., and what is written in the discourse beginning "Remember the Shabbos day," that this is the matter of the giving of the Torah, when this power was given, etc.; see there).

רק שמתחלה צ"ל ונקדשתי בתוך בנ"י [בני ישראל] פי' שאנו צריכים להכין הכלי שיהיה בחי' קדושתו נתפס בתוכיות בנ"י [בני ישראל] שהוא בחי' קדוש הא'

Only, first there must be "And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel": that is, we must prepare the vessel, so that the level of His holiness is held in the innermost of the children of Israel, which is the level of the first "Holy";

שהוא מה שיהיה גילוי פנימי' [פנימיות / פנימית] נקודת הלב שהוא בחי' יסוד האש האלהי שבלב שיהיה בוער לבחי' קדוש הוא א"ס ב"ה ע"ד הכת הא' שהם השרפים.

that is, that there be a revelation of the inner core of the point of the heart, which is the level of the element of G-dly fire in the heart, so that it burns toward the level of "holy," which is the Infinite One, blessed be He, in the manner of the first company, the seraphim.

50 ואז ע"י אני ה' מקדשכם שע"י תומ"צ [תורה ומצות] מעשיות יומשך קדוש זה מלמעלה למטה בכלים של כל המ"ע [המצות עשה] וענפיהן ושמירת מל"ת [מצות לא תעשה] וענפיהן ומצות דרבנן.

And then, through this, "I am Havayah, Who sanctifies you": through Torah and practical mitzvos this "holy" will be drawn from above to below into the vessels of all the positive commandments and their branches, and of the keeping of the prohibitive commandments and their branches, and of the Rabbinic commandments.

והוא כמו עד״מ אש הגשמי שע״י האש נעשים כל הכלים שכל כלי שרוצה לעשות מכסף או מזהב עשייתה העיקרי הוא להבעירה באש תחלה ואח״כ יעשנה ויחליקנה,

It is like, by way of analogy, physical fire: all vessels are made through fire, for any vessel one wishes to make of silver or of gold, its main making is first to heat it in the fire, and afterwards he shapes it and smooths it.

כמ״כ [כמו כן] למעלה דכתיב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב ריבוי הכלים הם המצות דאורייתא ודרבנן וענפיהן כנ״ל ויין מלכות רב הוא ההמשכה שממשיכים בכלים אלו,

So too Above, as it is written, "And vessels of diverse vessels, and royal wine in abundance": the many vessels are the mitzvos of the Torah and of the Rabbis and their branches, as mentioned above; and "royal wine in abundance" is the flow that is drawn into these vessels.

אך עשיית כל הכלים הוא ע״י הבחי׳ יסוד האש האלהי שהוא בחי׳ השרפים שע״ז יכולים לעשות כל הכלים הנ״ל.

But the making of all the vessels is through the level of the element of G-dly fire, which is the level of the seraphim; for through it one can make all the vessels mentioned above.

51 והנה תחלה כתיב ולא תחללו כו׳ כי כל הנ״ל דבחי׳ ונקדשתי ובחי׳ מקדשכם זהו בחי׳ ועשה טוב.

Now, first it is written, "And you shall not profane," etc.; for all that was said above, of the level of "And I shall be sanctified" and the level of "Who sanctifies you," is the level of "and do good."

אך תחלה צ״ל סור מרע בתכלית וע״ז כתיב תחלה ולא תחללו את שם קדשי שלא תעשו בחי׳ חלל והפסק המפסיק ח״ו [חס ושלום] בין האדם לבין אבינו שבשמים.

But first there must be "turn from evil," completely; and of this it is written first, "And you shall not profane (sechalelu) My holy Name": that you should not make a void (chalal) and an interruption that separates, G-d forbid, between a person and our Father in heaven.

52 והיינו כמ״ש עונותיכם היו מבדילים ביניכם ובין כו׳ שע״י העוונות עושים בחי׳ חלל המפסיק ואז לא יועיל הניפוח בהניצוץ יסוד האש האלהי שבלב שמתכבה ע״ז.

This is as it is written, "Your iniquities have separated between you and," etc.: through the iniquities one makes a void that separates, and then the blowing on the spark of the element of G-dly fire in the heart will not help, for it is extinguished by this.

וזהו ולא תחללו ע״י שתהיו בחי׳ סור מרע בתכלית ואז יוכל להיות ונקדשתי בתוך כו׳ ואח״כ ממילא יהיה אני הוי׳ מקדשכם כנ״ל

And this is “And you shall not profane”: through your being at the level of “turn from evil,” completely; and then there can be “And I shall be sanctified in the midst,” etc.; and afterwards, as a matter of course, there will be “I am Havayah, Who sanctifies you,” as mentioned above.

ועמ״ש כה״ג [כהאי גוונא] בד״ה במדבר סיני באהל מועד כו׳,

And see what is written along these lines in the discourse beginning “In the wilderness of Sinai, in the Tent of Meeting,” etc.:

שמתחלה צ״ל בחי׳ יציאת מצרים שהוא סור מרע ואזי אח״כ יוכל לבא לידי בחינות ומדרגת מדבר סיני ואהל מועד כו׳ ע״ש:

that first there must be the level of the Exodus from Egypt, which is “turn from evil,” and then afterwards one can come to the levels and rank of “the wilderness of Sinai” and “the Tent of Meeting,” etc.; see there.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EMOR • MAAMAR 2

# לבאר הדברים ע"פ ונקדשתי בתוך בני ישראל בענין...

## To Explain "And I Shall Be Sanctified in the Midst of the Children of Israel"

1 לבאר הדברים ע"פ ונקדשתי בתוך בני ישראל בענין ג' כתות מלאכים כת אחת אומרת קדוש וזהו ענין השרפים וכת אחת אומרת קדוש קדוש כו'

To explain the matters on the verse "And I shall be sanctified in the midst of the children of Israel," concerning the three groups of angels: one group says "Kadosh" ("Holy"), and this is the matter of the Seraphim; and one group says "Kadosh, Kadosh," etc.

צריך להקדים מ"ש ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' אמור דצ"ג ע"א ע"פ זה דונקדשתי. קדש איהו סטר עלאה כו'.

We must first preface what is written in the Raaya Mehemna, Parshas Emor, folio 93, side a, on this verse of "And I shall be sanctified": "Kodesh ('holiness') is the supernal side," etc.

2 ומאי דאקרי קדוש כו' וכיון דישראל קא מקדשי סלקי מתתא לעילא יקרא עילאה עד דאסתלק ו' רזא דשמים עלאין לעילא. כיון דאינון שמים אסתלקו לעילא נהיר ההוא קדש בהו וכדין אקרי לעילא קדוש כו'.

"And what is called Kadosh," etc. "And once Israel sanctify, they raise the supernal glory from below to above, until the vav, the secret of the supernal heavens, ascends on high. Once those heavens have ascended on high, that Kodesh shines in them, and then it is called on high Kadosh," etc.

3 ופי' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פ"ב [פרק ב'] גבי קדושה דיוצר אור וז"ל [וזה לשונו] והנה ענין קדוש הוא כי תחלה עולה סוד ו' של תפארת לקבל הארה מחכמה הנקרא קדש ונעשה קדוש. ואח"כ מתפשט עד התפארת כו' ונעשה שם קדוש ב'

And it is explained in Pri Etz Chaim, Shaar Kerias Shema, chapter 2, regarding the Kedushah of [the blessing] Yotzer Or, and these are his words: "Now, the matter of Kadosh is that first the secret of the vav of Tiferes rises to receive illumination from Chochmah, which is called Kodesh, and it becomes Kadosh. Afterwards it spreads down to Tiferes, etc., and there the second Kadosh is formed."

וז"ש [וזהו שכתוב] ברע"מ [ברעיא מהימנא] שם ואינון שמים תייבין לדוכתייהו כו'.

And this is [the meaning of] what is written in the Raaya Mehemna there: "And those heavens return to their places," etc.

4 ואח"כ מתפשט ביסוד ונעשה שם קדוש ג' כו' ומשם מתפשט במל' עכ"ד [עד כאן דבריו] וכ"כ [וכן כתב] בשער חזרת העמידה רפ"ג [ריש פרק ג'] וז"ש [וזהו שכתוב] ברע"מ [ברעיא מהימנא] שם לבתר נחית ההוא נהירו עד דנטיל כולא חד צדיק עילאה דרגא יקירא לקדשא כולא לתתא.

"Afterwards it spreads into Yesod, and there the third Kadosh is formed, etc., and from there it spreads into Malchus." Thus far his words. And so he wrote in Shaar Chazaras HaAmidah, at the beginning of chapter 3. And this is [the meaning of] what is written in the Raaya Mehemna there: "Afterwards that light descends, until one supernal Tzaddik, a precious level, takes it all, to sanctify everything below."

וביאור הענין יובן בהקדים מ"ש בע"ח [בעץ חיים] שלצורך יחוד או"א [אבא ואימא] צ"ל העלאת מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] ממש בק"ש [בקריאת שמע].

The explanation of the matter will be understood by first prefacing what is written in Etz Chaim: that for the sake of the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah) there must be an elevation of mayin nukvin (feminine waters) through actual self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema.

ולצורך יחוד זו"נ סגי בהעלאת מ"ן [מיין נוקבין] ע"י התורה והמצות שע"ז ממשיכים יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] ולכן אפילו מי שתורתו אומנתו מפסיק לק"ש [לקריאת שמע] וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדול הקורא ק"ש [קריאת שמע] בעונתה יותר מהעוסק בתורה כו'.

But for the sake of the union of Z'eir Anpin and Nukva, the elevation of mayin nukvin through Torah and mitzvos suffices, for through this one draws down the union of Z'eir Anpin and Nukva. Therefore even one whose Torah is his occupation interrupts [his study] for the Shema; and our Sages, of blessed memory, said: "Greater is one who recites the Shema in its time than one who occupies himself with Torah," etc.

(ואע"ג [ואף על גב] שבלק"ת [שבלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' בראשית איתא דמצוה הוא שם הוי' ששני אותיות מ"צ דמצוה הם באי"ת ב"ש י"ה דהיינו שע"י המצוה גורם גם יחוד או"א [אבא ואימא] שהם י"ה אך מ"מ הם אותיות מחולפות במ"צ להורות שאין זה גילוי גמור כמו ו"ה שבאו בלא חלופי אתוון במצוה

(And although in the Likkutei Torah [of the Arizal], Parshas Bereishis, it is stated that [the word] mitzvah is the Name Havayah, since the two letters mem-tzadi of mitzvah are, in the Atbash [exchange of letters], yud-hei, which means that through the mitzvah one also brings about the union of Abba and Imma, which are yud-hei; nevertheless, they are letters exchanged into mem-tzadi, to show that this is not a complete revelation like the vav-hei, which come in mitzvah without an exchange of letters.

אבל עיקר יחוד או"א [אבא ואימא] שהם י"ה ממש זהו הנמשך ע"י העלאת מ"ן [מיין נוקבין] דמס"נ [דמסירות נפש] באחד וזהו ענין ק"ש [קריאת שמע] וע' בפי' וענין חלופי אתוון בבינונים שער היחוד והאמונה פרק י"ב).

But the essential union of Abba and Imma, which are the actual yud-hei, is what is drawn down through the elevation of mayin nukvin of self-sacrifice in [the word] Echad ("One"), and this is the matter of the Shema. And see the explanation, and the matter of the exchange of letters, in [Sefer Shel] Beinonim, Shaar HaYichud VehaEmunah, chapter 12.)

והטעם לזה הוא מפני שמכיון שכבר נמשך האור וההמשכה של א"ס ב"ה בהכלים דאצי' וא"כ כבר באה ההמשכה וישנה בבחי' סדר ההשתלשלות דהיינו כשנמשכה לאצילות לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] ורק שצריכים להמשיכה משם לבי"ע.

The reason for this is that, since the light and the flow of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, have already been drawn into the vessels of Atzilus, then the flow has already come and exists at the level of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), that is, when it was drawn into Atzilus, into Z'eir Anpin and Nukva; and one need only draw it from there into Beriah, Yetzirah and Asiyah.

(אשר זהו ענין יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שע"י יחוד זה נמשך הולדת נשמות מאצילות לעולם הבריאה כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער מ"ז שער סדר אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] פד"ה).

(And this is the matter of the union of Z'eir Anpin and Nukva: through this union the birth of souls is drawn from Atzilus into the World of Beriah, as is written in Etz Chaim, Shaar 47, the Shaar of the Order of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah, chapters 4 and 5.)

**לכן ע"י התורה והמצות ג"כ יכולים להמשיך המשכה זו מאחר שכבר ישנה להמשכה בכלים דזו"נ [דזעיר אנפין ונוקבא] דאצילות ע"כ ע"י התומ"צ [התורה ומצות] שהם בחי' כלים ממשיכים המשכה זו שבכלים דזו"נ [דזעיר אנפין ונוקבא] להיות נמשך בבי"ע.**

**Therefore through Torah and mitzvos, too, one can draw down this flow: since the flow already exists in the vessels of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus, therefore through Torah and mitzvos, which are at the level of vessels, one draws this flow that is in the vessels of Z'eir Anpin and Nukva so that it be drawn into Beriah, Yetzirah and Asiyah.**

(וגם עסק התורה צ"ל ג"כ בבחי' ביטול להיות ולא תחללו שלא לעשות חלל והפסק ח"ו [חס ושלום] דאל"כ [דאם לא כן] גם תורה אין לו אלא שעכ"ז [שעם כל זה] הוא בבחי' כלי אבל מסירת נפש היינו לצאת מהכלי לגמרי.

(And the occupation with Torah, too, must also be in a state of self-nullification (bittul), so that it be [in keeping with] "And you shall not profane": not to make a void and an interruption, G-d forbid; for otherwise "he does not even have Torah." Yet even so, it is at the level of a vessel; whereas self-sacrifice means to go out of the vessel entirely.

ולפיכך להמשיך היחוד דזו"נ [דזעיר אנפין ונוקבא] שהוא המשכת האור שכבר מלובש בכלי ממשיכים ע"י העלאת מ"ן [מיין נוקבין] דעסק התורה והמצות שהן הן מבחי' ז"א ונוק' [ונוקבא] שהתורה היא בז"א והמצות בנוק' [בנוקבא]

Therefore, to draw down the union of Z'eir Anpin and Nukva, which is the drawing down of the light that is already enclothed in a vessel, one draws it down through the elevation of mayin nukvin of occupation with Torah and mitzvos, which are themselves of the level of Z'eir Anpin and Nukva: the Torah is in Z'eir Anpin and the mitzvos are in Nukva.

ומ"מ כ' [כתב] בבינונים ס"פ כ"ה שקיום התורה ומצותיה תלוי בזה שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש כו' ע"ש)

Nevertheless, he wrote in [Sefer Shel] Beinonim, at the end of chapter 25, that the keeping of the Torah and its mitzvos depends on this: that one always remember the matter of giving over his soul to G-d for His unity, so that it be fixed in his heart always, literally, etc.; see there.)

אבל כדי להמשיך יחוד או"א [אבא ואימא] שהוא המשכת אור חדש מה שלא נמשך עדיין בהכלים דאצילות כלל כי אם שצריכים לעורר ולהמשיך אור חדש והמשכה חדשה ממש מאור א"ס ב"ה

But in order to draw down the union of Abba and Imma, which is the drawing down of new light, that which has not yet been drawn into the vessels of Atzilus at all, but rather one must arouse and draw down new light and a truly new flow from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He,

אשר זהו ענין יחוד או"א [אבא ואימא] דאין הפי' שהתחלת ההמשכה מאו"א [מאבא ואימא] לבד אלא כי או"א [אבא ואימא] מקבלים מכתר וכתר מעתיק עד א"ס המאציל העליון

and this is the matter of the union of Abba and Imma. For the meaning is not that the flow begins from Abba and Imma alone; rather, Abba and Imma receive from Keser, and Keser from Atik, up to the Infinite One, the Supernal Emanator;

כי הוא לבדו יש בו כח לחדש תמיד לפי שאין לו סוף משא"כ בנאצלים כו'.

for He alone has the power to renew constantly, since He has no end, which is not so with the emanated beings, etc.

אלא שנק' ע"ש יחוד דאו"א [דאבא ואימא] לפי כי בהיות האור עדיין למעלה מאו"א [מאבא ואימא] הוא בחי' סתימו דכל סתימין ונעלם מאד וראשית הגילוי הוא בחכמה וממנה נמשך בבינה

It is only called by the name of the union of Abba and Imma because while the light is still above Abba and Imma it is at the level of "the most hidden of all hidden things" and very concealed, and the beginning of revelation is in Chochmah, and from it the light is drawn into Binah.

וכמ"ש כ"ז [כל זה] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פי"א [פרק י"א] ומבואר באריכות יותר בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' וירא

All this is as written in Pri Etz Chaim, Shaar Kerias Shema, chapter 11, and it is explained at greater length in the Likkutei Torah [of the Arizal], Parshas Vayera.

(ועיין בזהר פ' בשלח דס"ג ע"ב ע"פ ממעמקים קראתיך אמר רבי חזקיה כד עתיקא סתימא דכל סתימין בעי לזמנא ברכאן לעלמין אשרי כולא ואכליל כולא בהאי עמיקא עילאה כו' ועי' במק"מ [במקדש מלך] שם בשם האריז"ל [האריי זכרונו לברכה].

(And see the Zohar, Parshas Beshalach, folio 63, side b, on the verse "Out of the depths I have called You": "Rabbi Chizkiyah said: When the Ancient One, most hidden of all hidden, wishes to prepare blessings for the worlds, He places everything and includes everything in this supernal depth," etc. And see the Mikdash Melech there, in the name of the Arizal, of blessed memory.

וע' עוד בפ' ויגש דר"י ע"א ת"ח [תא חזי] בית פרעה כו' ע"ש. ועוי"ל [ועוד יש לומר] הטעם שנקרא ע"ש יחוד דאו"א [דאבא ואימא] מטעם שכשנמשך האור ומגיע בחו"ב [בחכמה ובינה] זהו ההתקשרות והמשכת הסובב בממלא ועמ"ש גבי פסח בענין ויוציאנו ה' אלקינו או"א [אבא ואימא] שהלבישו כו' ועמ"ש סד"ה שימני כחותם ע"ש)

And see further in Parshas Vayigash, folio 210, side a: "Come and see: the house of Pharaoh," etc.; see there. One may further say that the reason it is called by the name of the union of Abba and Imma is that when the light is drawn down and reaches Chochmah and Binah, this is the bond and the drawing of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) into the light that fills all worlds (memalei kol almin). And see what is written regarding Pesach on the matter of "And Havayah our G-d brought us out": Abba and Imma, who enclothed, etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "Set me as a seal"; see there.)

ולכן כדי לעורר ולהמשיך מאור א"ס ממש צ"ל העלאת מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] שע"ז ממשיך מעיקרא דכולא המשכה חדשה דאל"כ [דאם לא כן] אינו יכול לעורר ולהמשיך מבחי' א"ס ממש.

Therefore, in order to arouse and draw down from the Infinite Light itself, there must be an elevation of mayin nukvin through self-sacrifice, for through this one draws a new flow from "the root of all"; otherwise one cannot arouse and draw down from the level of the Infinite One itself.

ולכן לעורר המשכה זו צ"ל העלאת מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] ממש שע"ז מעורר וממשיך מעצמות אור א"ס ב"ה וממשיך משם המשכה חדשה ע"י יחוד דאו"א [דאבא ואימא] (ועמ"ש בזה בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים ובביאור ע"פ הראיני את מראיך)

Therefore, to arouse this flow there must be an elevation of mayin nukvin through actual self-sacrifice, for through this one arouses and draws from the essence of the Infinite Light, blessed be He, and draws from there a new flow through the union of Abba and Imma. (And see what is written on this in the discourse beginning "How beautiful are your steps in sandals," and in the explanation of the verse "Show me your appearance.")

ויובן עוד ענין זה ממ"ש במ"א בד"ה פתח אליהו שמאצילות לבי"ע הגם שהאור נמשך ע"י פרסא מ"מ נק' סדר ההשתלשלות

This matter will be understood further from what is written elsewhere, in the discourse beginning "Patach Eliyahu": that from Atzilus to Beriah, Yetzirah and Asiyah, although the light is drawn through a parsa (partition), it is nevertheless called the order of hishtalshelus;

משא"כ מא"ס ב"ה לאצילות הוא שלא כסדר ההשתלשלות רק ע"י צמצום ומקום פנוי כי אין ערוך לך כו' חד לא בחושבן כו' ע"ש באריכות.

whereas from the Infinite One, blessed be He, to Atzilus it is not according to the order of hishtalshelus, but only through tzimtzum (contraction) and an empty space, for "There is no comparison to You," etc., "One, but not in number," etc.; see there at length.

5 והנה באדם ג"כ יש בחי' השתלשלות ומה שלמעלה מהשתלשלות. דהיינו כי מחכמה ולמטה הוא בחי' השתלשלות שכל ומדות ומחודומ"ע [ומחשבה דבור ומעשה]. לכן ע"ז ממשיכים ג"כ מסדר ההשתלשלות מאצילות לבי"ע.

Now in man, too, there is the level of the chain of descent (hishtalshelus) and that which is above hishtalshelus. That is, from Chochmah downward is the level of hishtalshelus: intellect and emotive attributes (middos), and thought, speech and action. Therefore through these one also draws down from the order of hishtalshelus, from Atzilus to Beriah, Yetzirah and Asiyah.

אבל להיות המשכת אור חדש מא"ס ב"ה שהוא מלמעלה מסדר ההשתלשלות זה אינו כ"א ע"י העלאת מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] דייקא שהוא בנפש ג"כ מבחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות דהיינו למעלה מהשכל והטעם.

But for there to be a drawing down of new light from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, which is from above the order of hishtalshelus, this is only through the elevation of mayin nukvin through self-sacrifice (mesirus nefesh) specifically, which in the soul, too, is from the level that is above the order of hishtalshelus, that is, above intellect and reason.

6 והשכל לגבי למעלה מהשכל והחכמה הוא שלא כסדר ההשתלשלות כמ"ש והחכמה מאין תמצא. ועמ"ש מזה סד"ה כי קרוב אליך הדבר.

And intellect, relative to that which is above intellect and Chochmah, is not according to the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), as it is written, "And wisdom is found from ayin ('nothing')." And see what is written on this at the end of the discourse beginning "For the matter is near to you."

והיינו בחי' יחידה שבנפש שממנה נמשך הרצון להי' במס"נ [במסירות נפש] ולכן ע"י"ז דייקא מעורר וממשיך מלמעלה מסדר ההשתלשלות כו'

**This is the level of yechidah in the soul, from which the will for G-d with self-sacrifice (mesirus nefesh) is drawn; and therefore through this specifically one arouses and draws down from above the order of hishtalshelus, etc.**

(וז"ש [וזהו שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פ"ה דרוחין ונפשין של הצדיקים הם מ"ן [מיין נוקבין] ומ"ד [ומיין דוכרין] דזו"נ [דזעיר אנפין ונוקבא]. אך נשמה לנשמה ונשמה הם מ"ן [מיין נוקבין] ומ"ד [ומיין דוכרין] דאו"א [דאבא ואימא]. ועיין מזה בשער היחודים פ"ח [פרק ח'].

(And this is what is written in Pri Etz Chaim, Shaar Kerias Shema, chapter 5: that the ruach and nefesh [levels] of the righteous are the mayin nukvin (feminine waters) and mayin duchrin (masculine waters) of Z'eir Anpin and Nukva, but the neshamah of the neshamah and the neshamah are the mayin nukvin and mayin duchrin of Abba and Imma. And see on this in Shaar HaYichudim, chapter 8.

והיינו כי רוח ונפש זהו בחי' האור המלובש בכלי וממשיכים ע"י"ז האור שכבר מלובש בכלים כנ"ל אבל להמשיך יחוד או"א [אבא ואימא] צ"ל העלאת מ"ן [מיין נוקבין] בבחי' מאדך בלי גבול שהוא בחי' יחידה וזהו ענין נשמה לנשמה. כנודע דהיינו שהיא למעלה מבחי' נשמות הכלים כו')

That is, ruach and nefesh are the level of the light enclothed in a vessel, and through them one draws down the light that is already enclothed in vessels, as mentioned above; but to draw down the union of Abba and Imma (Chochmah and Binah) there must be an elevation of mayin nukvin at the level of me'odecha ("your might"), without limit, which is the level of yechidah, and this is the matter of the neshamah of the neshamah, as is known; that is, it is above the level of the souls of the vessels, etc.)

וזהו ענין קדוש הא' דפי' ברע"מ [ברעיא מהימנא] שהוא הסתלקות הוי"ו שהוא ז"א דאצילות בחכמה שנק' קדש.

**And this is the matter of the first Kadosh, which the Raaya Mehemna explains as the ascent of the vav, which is Z'eir Anpin of Atzilus, into Chochmah, which is called Kodesh.**

ועלייה זו היינו שז"א עולה בבחי' מ"נ [מיין נוקבין] בכדי שע"י"ז יהיה יחוד או"א [אבא ואימא] שבחינה זו נעשה ע"י המס"נ [המסירות נפש] למטה.

**And this ascent means that Z'eir Anpin rises as mayin nukvin, so that through this there will be the union of Abba and Imma; and this level is brought about through self-sacrifice below.**

ולמעלה הוא ג"כ בחי' ביטול והתכללות ז"א למעלה (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ שימני כחותם. בהפרש שבין עליות העולמות ובין עליות ז"א בבחי' עיבור במעי אימא שעי"ז ממשיך מוחי' [מוחיה] דגדלות כו' ע"ש)

And Above, too, it is a state of self-nullification (bittul) and inclusion of Z'eir Anpin Above. (And see what is written on this in the explanation of the verse "Set me as a seal," on the difference between the ascents of the worlds and the ascents of Z'eir Anpin in the state of ibur (gestation) in the womb of Imma, through which it draws down the mochin of gadlus (the mature intellect), etc.; see there.)

ועי"ז דייקא נמשך יחוד או"א [אבא ואימא] אשר החכמה נק' קדש והוא בחי' אין. והבינה נק' יש. והיחוד הוא שיומשך ויתהווה מאין ליש.

And through this specifically the union of Abba and Imma is drawn down: Chochmah is called Kodesh and is the level of ayin (nothing), and Binah is called yesh (something), and the union is that it be drawn down and come into being from ayin to yesh.

והוא המשכת אור חדש ולאו דוקא בחו"ב [בחכמה ובינה] דאצילות לבד. כי"א שרש המשכה זו הוא מלמעלה מאצילות וגם בעולם העקודים שיומשך מחכמה לבינה כו'.

This is the drawing down of new light, and not necessarily in Chochmah and Binah of Atzilus alone; rather, the root of this flow is from above Atzilus, and also in the World of the Akudim, that it be drawn from Chochmah to Binah, etc.

7 וזהו ברוך אומר ועושה אמירה היא בחכמה והעשייה בבינה שהם ל"ב נתיבות ושבילין הנמשכים מחכמה לבינה

And this is [the meaning of] "Blessed is He who says and does": the saying is in Chochmah and the doing in Binah, which are the thirty-two paths and pathways drawn from Chochmah to Binah,

שהם ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית וזהו כולם בחכמה עשית בבינה. והוא מפני שהחכמה נק' אין ובינה נק' יש.

which are the thirty-two Names Elokim in the work of Creation. And this is [the meaning of] "You made them all with wisdom": [the making is] in Binah. This is because Chochmah is called ayin and Binah is called yesh.

8 ולכך התלבשות אור א"ס הוא בחכמה דוקא מפני שחכמה היא בחינת ביטול וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פל"ה בשם המגיד נ"ע [נשמתו עדן]

Therefore the enclothement of the Infinite Light (Or Ein Sof) is in Chochmah specifically, because Chochmah is the level of self-nullification (bittul), as is written in Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter 35, in the name of the Maggid, whose soul is in Eden.

והיינו שהחכמה הוא רק זה ההשגה עצמה שמשגת עוצם הביטול איך דכולא קמיה כלא חשיב ממש ואין עוד. ואיך דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

That is, Chochmah is only this very comprehension that comprehends the intensity of the bittul: how "all before Him is considered as actually nothing," and "there is nothing else," and how "no thought can grasp Him at all."

ולכך נק' החכמה אמת. וכמ"ש מזה ע"פ ויכתוב משה את מוצאיהם כו'.

Therefore Chochmah is called truth; as is written on this on the verse "And Moshe wrote their goings forth," etc.

אבל בחי' בינה שהוא בחי' ההשגה נק' יש (וכמ"ש במ"א בענין מוחין דאבא ומוחין דאימא. שבחי' מוחין דאימא זהו מקור סדר ההשתלשלות מעילה לעילה אבל מוחין דאבא הוא מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות.)

But the level of Binah, which is the level of comprehension, is called yesh (something). (As is written elsewhere on the matter of the mochin of Abba and the mochin of Imma: the mochin of Imma are the source of the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), from cause to cause, but the mochin of Abba are that which is above the order of hishtalshelus.)

(עיין מזה בד"ה מצה זו כו' ובד"ה ששים המה מלכות. גבי ומעין מבית ה' יצא)

(See on this in the discourse beginning "This matzah," etc., and in the discourse beginning "There are sixty queens," regarding "And a spring shall go forth from the house of Havayah.")

וזהו שדוקא ע"י עליית הוי"ו שהוא בחי' שמים ז"א דאצילות לבחי' קדש שהוא חכמה. שהוא בבחינת ביטול ואין. ע"י"ז הוא ממשיך יחוד או"א [אבא ואימא].

And this is why specifically through the ascent of the vav, which is the level of "heavens," Z'eir Anpin of Atzilus, to the level of Kodesh, which is Chochmah, which is in a state of bittul and ayin, through this it draws down the union of Abba and Imma,

שיומשך המשכה חדשה מאור א"ס. ויתהוה ויומשך מאין ליש. וזהו ענין שרפים עומדים ממעל לו. והם כת אחת האומרת קדוש פ"א.

so that a new flow be drawn from the Infinite Light, and come into being and be drawn from ayin to yesh. And this is the matter of "Seraphim stand above him (mima'al lo)," and they are the one group that says Kadosh once,

דהיינו בחי' קדוש הא'. והיינו שעבודתם הוא ליכלל וליבטל באור א"ס ב"ה. אשר למטה זהו נק' מס"נ [מסירות נפש].

that is, the level of the first Kadosh. This means that their service is to be absorbed and nullified in the Infinite Light, blessed be He, which below is called self-sacrifice (mesirus nefesh).

ולכן עומדים ממעל לו פי' ל"ו נק' המשכת האור שנמשכו כבר בכלים. שהוא בחי' הוי"ו דקדוש.

Therefore they "stand above lo": that is, lo (lamed-vav) is the name for the drawing down of the light that has already been drawn into vessels, which is the level of the vav of Kadosh.

(וגם ו' פעמים ו' גימט' [גימטריא] ל"ו וכמ"ש במ"א בענין מי ברא אלה. דאלה היינו ששה מדות כל א' כלול ששה בגימטריא אלה)

(And also, vav times vav is numerically lamed-vav (thirty-six), as is written elsewhere on the matter of "Who created these (eleh)": that eleh is the six attributes, each one comprising six, which is the numerical value of eleh.)

אבל השרפים עומדים ממעל ל"ו שהם גורמים גם באצי' עליית הוי"ו לבחי' קדש מה שלמעלה מבחי' ו'.

But the Seraphim stand above the lamed-vav, for they bring about, in Atzilus too, the ascent of the vav to the level of Kodesh, which is above the level of vav.

(וע"ד מ"ש במ"א בד"ה לך לך בענין הוא עשנו ולו אנחנו ולא באל"ף ול"ו בוי"ו. וע"ד מ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ב סע"ב [סוף עמוד ב] ע"פ ולו נתכנו עלילות ע"ש.

(This is along the lines of what is written elsewhere, in the discourse beginning "Lech Lecha," on the matter of "He made us, and we are His (velo)": velo with an alef, and lo with a vav. And along the lines of what is written in the Idra Zuta, folio 292, end of side b, on the verse "And by Him (velo) actions are weighed"; see there.

ועד"ז ועד בחילופי אתוון אחד נמצא מה שבאחד זהו בחי' אלף רישא דאתוון. בחלופי אתוון זהו ו' וזהו בחי' ועד. ולכן בחי' למס"נ [למסירות נפש] באחד זהו ממעל לוי"ו דועד. כי ועד הוא יחו"ת [יחודא תתאה] משא"כ אחד יחו"ע [יחודא עילאה] כו'.)

In the same way, vaed ("and ever") is, in the exchange of letters, echad ("one"). Thus what in echad is the level of alef, the head of the letters, is in the exchange of letters a vav, and this is the level of vaed. Therefore the level of self-sacrifice in Echad is above the vav of vaed, for vaed is the lower unity (yichuda tata'ah), whereas echad is the higher unity (yichuda ila'ah), etc.)

(ובזה יובן מ"ש בירושלמי רפ"ט דברכות. עוביו של רקיע מהלך ת"ק שנה. טלפי החיות מהלך חמש מאות שנה וחמש עשרה מנין ישרה.)

(And with this will be understood what is said in the Jerusalem Talmud, at the beginning of chapter 9 of Berachos: "The thickness of the firmament is a journey of five hundred years. The hooves of the Chayos are a journey of five hundred and fifteen years, the number of yesharah ('straight').")

(הובא בתוספות פ"ב [פרק ב'] דחגיגה ד"ג ע"א). דאינו מובן מהו ענין שהרגל הוא חמש עשרה דוקא יותר מעובי הרקיעים ושבין כל רקיע שהכל מהלך ת"ק שנה.

(It is cited in Tosafos, chapter 2 of Chagigah, folio 13, side a.) For it is not understood why the foot is specifically fifteen more than the thickness of the firmaments and [the distance] between each firmament, which are all a journey of five hundred years.

והענין כי ת"ק שנה נמשך מבחי' ה' מדות שבפסוק לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד.

The explanation is that the five hundred years are drawn from the level of the five attributes in the verse "Yours, Havayah, are the greatness, and the might, and the beauty, and the victory, and the splendor,"

שהן עצמיות המדות משא"כ בחי' מדה הששית בחי' כי כל הוא ההשפעה שהוא כללות דחמשה מדות העצמיים וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שכ"ח ספ"א [סוף פרק א'].

which are the essence of the attributes; whereas the level of the sixth attribute, the level of "for all (ki chol)," is the bestowal, which is the general and collective expression of the five essential attributes, as is written in Pri Etz Chaim, Shaar 28, end of chapter 1.

9 ועמ"ש מזה בד"ה אתה הצבת כל גבולות ארץ. ושמים הם אש ומים היינו שנמשכו מבחי' מדות עליונות

And see what is written on this in the discourse beginning "You set all the borders of the earth." And the heavens (shamayim) are fire and water (esh umayim), that is, they were drawn from the level of the supernal attributes;

לכן הם כל אחד ת"ק שנה כפי המדות העצמיים שמהם חוצבו.

therefore each of them is five hundred years, according to the essential attributes from which they were hewn.

אמנם עבודת המלאכים שהם בחי' עומדים ממעל לו. היינו להמשיך האור מיחוד או"א [אבא ואימא] שלמעלה מבחי' המדות כי בחכמה מלובש אור א"ס שלמעלה מעלה מבחי' מדות כו' וע"כ נאמר ורגליהם רגל ישרה אשר מנין ישרה הוא בחי' י"ה יותר מבחי' ת"ק

However, the service of the angels who are at the level of "standing above lo" is to draw down the light from the union of Abba and Imma, which is above the level of the attributes, for in Chochmah is enclothed the Infinite Light (Or Ein Sof), which is far above the level of the attributes, etc. Therefore it is said, "And their feet were a straight (yesharah) foot," for the number of yesharah is the level of yud-hei more than the level of five hundred.

והיינו לפי שממשיכים מבחי' י"ה בהמדות שהם בחי' ת"ק שנה שלהיות מקור ההתחדשות מאין ליש הוא מבחי' י"ה וכמ"ש כי ביה ה' צור עולמים כו'

That is because they draw from the level of yud-hei into the attributes, which are the level of five hundred years; for the source of renewal from ayin to yesh is from the level of yud-hei, as it is written, "For with Kah, Havayah formed the worlds," etc.

ועד"ז יובן ענין ט"ו ווין שבאמת ויציב שהם נגד ט"ו שיר המעלות שהוא ג"כ להמשיך מבחי' י"ה בבחי' ו"ה (ועמ"ש בד"ה ראה אנכי נותן בענין יהא שמיה רבא מברך כו'):

In the same way will be understood the matter of the fifteen vavs in Emes VeYatziv, which correspond to the fifteen Songs of Ascents: this too is to draw from the level of yud-hei into the level of vav-hei. (And see what is written in the discourse beginning "See, I set before you," on the matter of "May His great Name be blessed," etc.)

10 ב וענין הקדוש הב' דפי' ברע"מ [ברעיא מהימנא] ולבתר נהיר ההוא נהירו עילאה על כורסיא דאיהו שמים ואינון שמים תייבין לדוכתייהו ומתיישבין ביה בההוא נהירו וכדין אקרי קדוש

2. And the matter of the second Kadosh, which the Raaya Mehemna explains: "And afterwards that supernal light shines upon the throne, which is the heavens, and those heavens return to their places and settle in that light, and then it is called Kadosh":

היינו מה שאח"כ נמשך מחו"ב [מחכמה ובינה] לז"א והוא ענין שתפארת דאימא נעשה כתר לז"א.

this is what is afterwards drawn from Chochmah and Binah to Z'eir Anpin, and it is the matter of Tiferes of Imma becoming Keser for Z'eir Anpin.

פי' שע"י עליות הוי"ו דקדוש בקדש שהוא למטה מבחי' העלאת מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] שע"ז נעשה יחוד או"א [אבא ואימא] כנ"ל ואז נעשה מזה אח"כ להיות ת"ת דאימא כתר לז"א וזהו הקדוש הב' והמשכה זו הוא ע"י עסק התורה.

That is: through the ascents of the vav of Kadosh into Kodesh, which below comes from the level of the elevation of mayin nukvin through self-sacrifice (mesirus nefesh), through which the union of Abba and Imma comes about, as mentioned above, there afterwards comes about from this that Tiferes of Imma becomes Keser for Z'eir Anpin; and this is the second Kadosh. And this flow is through occupation with Torah.

11 ועיין בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב פ"ג [פרק ג'] דנשמת הכתר דז"א הוא מתפארת דאבא. וזהו שע"י יחוד או"א [אבא ואימא] דייקא נמשך הכתר לז"א.

And see Etz Chaim, Shaar 22, chapter 3, that the soul of the Keser of Z'eir Anpin is from Tiferes of Abba. And this is why specifically through the union of Abba and Imma the Keser is drawn to Z'eir Anpin.

וביאור הדבר הוא כי הנה א"ס ב"ה כשמו כן הוא אין לו תחלה ואין לו תכלה וכל העולמות נאצלו ונבראו במחשבה א' לבד

The explanation of the matter is this. The Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is as His Name: He has no beginning and no end, and all the worlds were emanated and created with one thought alone.

וזהו ענין צופה ומביט עד סוף כל הדורות והיינו בסקירה אחת ולזאת צמצום עצום הוא להיות מצמצם א"ע [את עצמו] כביכול במחשבה האחת

And this is the matter of "He looks and gazes to the end of all generations," that is, in one glance. Therefore it is an immense tzimtzum (contraction) for Him to contract Himself, as it were, into the one thought.

ובתחלת הבריאה היה זה מעצמו כי חפץ חסד הוא אבל עתה צ"ל אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] להעלות מ"ן [מיין נוקבין] להמשיך לו יתברך רצון. שיהיה רוצה לצמצם א"ע [את עצמו] להחיות העולמות.

At the beginning of creation this came of itself, "for He desires kindness"; but now there must be an arousal from below, to raise mayin nukvin, to draw down for Him, may He be blessed, a will (ratzon): that He will want to contract Himself to give life to the worlds.

12 וזהו ענין שממשיכים להיות הכתר לז"א שהכתר היינו רצון והוא המשכת הרצון להיות בחי' ז"א דאצילות.

And this is the matter of drawing down so that there be the Keser for Z'eir Anpin: the Keser is will, and it is the drawing down of the will that there be the level of Z'eir Anpin of Atzilus.

כי באמת גם בחינת אצילות הוא בחי' צמצום אצלו יתי כי אצילות היינו מלשון ויאצל מן הרוח. שהוא בחי' הארה והתגלות ממנו יתי.

For in truth even the level of Atzilus is a tzimtzum in relation to Him, may He be blessed, for Atzilus is from the expression "And He drew (vayatzel) from the spirit," which is the level of an illumination and revelation from Him, may He be blessed.

13 ואצל המקבלים נקרא בחינת אצילות גילוי מן ההעלם. שהוא יתברך אינו מושג והוא הנעלם טמירא דכל טמירין.

From the perspective of the recipients, the level of Atzilus is called a revelation from concealment, for He, may He be blessed, is not comprehended; He is the Concealed One, "the most hidden of all hidden."

ואצילות הוא מה שנמשך בבחינת גילוי. אבל אצלו יתי הוא להיפך שקמיה יתברך אין נעלם.

And Atzilus is what is drawn down in a revealed way. But in relation to Him, may He be blessed, it is the opposite, for before Him, may He be blessed, there is nothing concealed.

14 ולהיות בחי' אצילות שהוא הגילוי לגבי המקבלים צ"ל ע"י צמצום עצום א"כ אצילות זה נקרא העלם אצלו יתברך

And since for the level of Atzilus, which is the revelation for the recipients, to come about there must be an immense tzimtzum (contraction), then this Atzilus is called concealment in relation to Him, may He be blessed:

דהיינו שעיקר האור הוא בבחינת העלם ולא נגלה כלל בהאצילות כו'.

that is, the essence of the light is in concealment and is not revealed at all in Atzilus, etc.

א"כ מה שאצלנו נקרא גילוי. אצלו יתברך נקרא בחינת העלם וכמאמר הזהר דכתר עליון אע"ג [אף על גב] דאיהו אור צח אוכם הוא קדם עילת העילות דהיינו שהאור והגילוי דכתר נקרא חשך והעלם לגבי א"ס ב"ה.

If so, what is called revelation for us is called concealment in relation to Him, may He be blessed; as in the saying of the Zohar that the supernal Keser, "even though it is a clear light, is black before the Cause of causes": that is, the light and revelation of Keser is called darkness and concealment relative to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

(ועמ"ש מזה ע"פ שחורה אני אש שחורה) ונודע דהכתר נקרא אצילות שבאצי' והיינו שמה שאצל העש"ס [העשר ספירות] נק' אצילות וגילוי זהו באמת בחינת העלם אצלו ית' מטעם הנ"ל שלהיות גילוי זה הוא ע"י העלם עיקר האור כו'.

(And see what is written on this on the verse "I am black," [concerning] "black fire.") And it is known that Keser is called the Atzilus of Atzilus; that is, what is called, relative to the Ten Sefiros, Atzilus and revelation is in truth concealment in relation to Him, may He be blessed, for the reason mentioned above: that this revelation comes about through the concealment of the essence of the light, etc.

ועד"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] צמצם שכינתו בין שני בדי הארון.

And in the same way our Sages, of blessed memory, said: "He contracted His Shechinah between the two poles of the Ark."

דלכאורה אינו מובן מהו הפי' צמצם שכינתו בין שני בדי הארון. הלא לית אתר פנוי מיניי' ומלא כל הארץ כבודו. את השמים ואת הארץ אני מלא.

For seemingly it is not understood what is meant by "He contracted His Shechinah between the two poles of the Ark": is it not [so that] "there is no place empty of Him," and "the whole earth is full of His glory," [and] "I fill the heavens and the earth"?

15 ופי' המגיד נ"ע [נשמתו עדן] כי הנה בכל העולם עם היותו מלא כל הארץ הוא בבחי' העלם מהעולם שלכן נקרא סתימו דכל סתימין. רק בין בדי הארון היה אורו יתברך מתגלה בבחינת גילוי.

And the Maggid, whose soul is in Eden, explained: in the whole world, though He fills the whole earth, He is concealed from the world, which is why He is called "the most hidden of all hidden." Only between the poles of the Ark was His light, may He be blessed, revealed openly.

אך זה הגילוי גופא הוא בחינת צמצום אצלו יתברך. שהוא יתברך בעצמו הוא סתימו דכל סתימין.

But this revelation itself is a tzimtzum (contraction) in relation to Him, may He be blessed, for He Himself, may He be blessed, is "the most hidden of all hidden."

16 ואי אפשר להתגלות רק הארה בעלמא. לכך כל בחינת גילוי הוא בחינת צמצום אצלו יתברך.

And it is impossible for anything but a mere glimmer to be revealed; therefore every revelation is a tzimtzum (contraction) in relation to Him, may He be blessed.

וקצת משל ע"ז כמו עד"מ כשהרב מעמיק מאד באיזו שכל עמוק מאד וכל שכלו ומחשבתו בעמקות השכל ההוא.

Something of an analogy for this: as, by way of example, when a teacher delves very deeply into some very deep idea, and all his intellect and thought are in the depth of that idea,

17 ובעת טרדתו בעמקות מחשבתו מדבר אותו בדבור ג"כ הנה אצל הרב הארת השכל שיצא בדבור ממנו הוא כלא חשיב לגבי עיקר עמקות השכל שבמחשבתו שלא נמשך ונתגלה כלל בדבור

and while he is absorbed in the depth of his thought he also speaks it in speech. For the teacher, the glimmer of the idea that has come out from him in speech is as nothing compared with the essential depth of the idea in his thought, which has not been drawn and revealed in speech at all.

אבל לגבי התלמיד השומע אזי הדבור של הרב הוא אצלו הגלוי והמחשבה של הרב הוא ההעלם.

But for the student who listens, the teacher's speech is for him the revealed, and the teacher's thought is the concealed.

18 ואצל הרב הוא להפך שזה הגלוי הוא העלם כו' ומכ"ז [ומכל זה] מובן מה שצריכים להמשיך מתפארת דאימא להיות כתר לז"א.

And for the teacher it is the reverse: this revealed [speech] is concealment, etc. From all this one understands why it is necessary to draw down from Tiferes of Imma to become Keser for Z'eir Anpin.

כי הנה ז"א הוא המדות דאצילות כשמלובשים האורות בכלים ונק' חג"ת [חסד גבורה תפארת] שהם בחי' סדר הנהגת העולמות.

For Z'eir Anpin is the emotive attributes (middos) of Atzilus when the lights are enclothed in vessels, and they are called Chesed, Gevurah and Tiferes, which are the order of the conduct of the worlds.

19 וזהו צמצום אצלו יתי' דלאו מכל אלין מדות איהו כלל. ועל כן צריכים להמשיך לו רצון שירצה בזה הצמצום שהוא הגילוי שבמדות דאצילות שבהם התנהגות העולמות.

And this is a tzimtzum (contraction) in relation to Him, may He be blessed, for "He is not of any of these attributes at all." Therefore it is necessary to draw down for Him a will (ratzon), that He will want this tzimtzum, which is the revelation in the attributes (middos) of Atzilus, through which the worlds are conducted.

וזהו ענין הכתר דז"א שהוא בחי' רצון שממשיכים מתפארת דאימא. כי אימא נק' א"ס בערך ז"א ע' [עיין] בע"ח [בעץ חיים] שכ"ה דרוש ה' וגם שהתגלות עתיק שהוא א"ס הוא בבינה.

And this is the matter of the Keser of Z'eir Anpin, which is the level of will, which is drawn from Tiferes of Imma. For Imma is called "Ein Sof" relative to Z'eir Anpin (see Etz Chaim, Shaar 25, Derush 5), and also, the revelation of Atik, which is Ein Sof, is in Binah.

20 וזהו ענין הקדוש השני והוא נמשך ע"י עסק התורה דמחו"ב [דמחכמה ובינה] נפקת.

And this is the matter of the second Kadosh, and it is drawn down through occupation with Torah, which "comes forth from Chochmah and Binah."

אך היינו אחר העלאת מ"ן [מיין נוקבין] דקדוש הא' למס"נ [למסירות נפש] באחד שעי"ז ממשיכים יחוד דאו"א [דאבא ואימא] שהוא המשכת אור חדש מהמאציל העליון כו' ואזי אח"כ קדוש הב' הוא מה שנמשך מאו"א [מאבא ואימא] הכתר לז"א כנ"ל.

But this is after the elevation of mayin nukvin of the first Kadosh, self-sacrifice (mesirus nefesh) in Echad, through which one draws down the union of Abba and Imma, which is the drawing down of new light from the Supernal Emanator, etc.; and then afterwards the second Kadosh is what is drawn from Abba and Imma: the Keser for Z'eir Anpin, as mentioned above.

(ופי' מ"ש ברע"מ [ברעיא מהימנא] נהיר ההוא נהירו עילאה על כורסיא דאיהו שמים יובן ממ"ש במ"א בד"ה השמים כסאי שהשמים היא התורה כמו שנתלבשה במדות חו"ג [חסד וגבורה] ולהיות התהוות התורה בבחי' שמים שהתורה קדמה אלפים שנה לעולם

(The meaning of what is said in the Raaya Mehemna, "that supernal light shines upon the throne, which is the heavens," will be understood from what is written elsewhere, in the discourse beginning "The heavens are My throne": that the heavens are the Torah as it is enclothed in the attributes of Chesed and Gevurah. And for the Torah to come into being at the level of heavens, for "the Torah preceded the world by two thousand (alpayim) years,"

דהיינו בחי' אאלפך חכמה אאלפך בינה שלמעלה מבחי' עולם ומבחי' שמים הנה זהו נק' בחי' כסאי שהוא בחי' ישיבה והשפלה והיינו ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] כו' ע"ש וז"ש [וזהו שכתוב] הרע"מ [הרעיא מהימנא] ולבתר נהיר ההוא נהירו עילאה על כורסיא דאיהו שמים.

that is, the level of "I will teach you (a'alefcha) wisdom, I will teach you understanding," which is above the level of world and above the level of heavens, this is called the level of "My throne," which is the level of sitting and lowering, and this is through an arousal from below, etc.; see there. And this is what the Raaya Mehemna says: "And afterwards that supernal light shines upon the throne, which is the heavens."

כורסיא דייקא כמ"ש השמים כסאי כנ"ל והיינו מה שנמשך מאו"א [מאבא ואימא] הכתר לז"א הנק' שמים והיינו ע"י עסק התורה):

"Throne" specifically, as it is written, "The heavens are My throne," as mentioned above; and this is what is drawn from Abba and Imma: the Keser for Z'eir Anpin, which is called heavens, and this is through occupation with Torah.)

21 ג והקדוש הג' הוא כשיורד ונמשך עוד למטה לדרגא דצדיק שהוא סופא דכל דרגין שהוא בחי' יסוד.

3. And the third Kadosh is when it descends and is drawn further down, to the level of Tzaddik, which is "the end of all levels," which is the level of Yesod.

וזה נעשה ע"י קיום המצות מעשיות. כי פי' צדיק זהו ע"ד מ"ש באברהם ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה כו'

And this is brought about through the fulfillment of the practical mitzvos. For the meaning of Tzaddik is along the lines of what is written of Avraham, "And they shall keep the way of Havayah, to do tzedakah," etc.;

שהצדקה היא להחיות רוח שפלים וגם כל המצות נק' צדקה וכמ"ש וצדקה תהיה לנו כי נשמור כו'

for tzedakah is "to revive the spirit of the lowly," and all the mitzvos, too, are called tzedakah, as it is written, "And it shall be tzedakah for us, if we take care," etc.

וכך למעלה המשכת האור לדרגא דצדיק שממנו נמשך במל' מקור דבי"ע זהו ע"י המצות מעשיות.

And so Above: the drawing down of the light to the level of Tzaddik, from which it is drawn into Malchus, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, is through the practical mitzvos.

22 וביאור הדבר יובן בהקדים להבין ההפרש בין עסק התורה לקיום המצות. דהנה הגם שהתורה אינה רק פירוש על המצות להורות איך תיעשה המצוה. א"כ העיקר הוא המעשה.

The explanation of the matter will be understood by first understanding the difference between occupation with Torah and the fulfillment of the mitzvos. Now, although the Torah is only an explanation of the mitzvos, to teach how the mitzvah is to be done, so that the main thing is the deed,

וכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. וגם מה שנמנו וגמרו תלמוד גדול היינו משום שמביא לידי מעשה.

and so our Sages, of blessed memory, said, "Not study is the main thing, but deed"; and also what they voted and concluded, "Study is greater," is because it leads to deed

(ועמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא בפי' שלח שלכך נקראת התורה לבושיה. שנק' לבוש לגבי המצוה ורצון העליון עצמו.

(and see what is written on the verse "And now, may it be great," in Parshas Shelach, that this is why the Torah is called His garments: it is called a garment relative to the mitzvah and the supernal will itself,

וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' במדבר דקי"ח ע"א דאבא הוא מלבוש הפנימי של אריך כו' ועמ"ש עוד בד"ה אני דפ' ציצית גבי שער בימין ושער בשמאל).

and as the Ramaz wrote on Parshas Bamidbar, folio 118, side a, that Abba is the inner garment of Arich, etc.; and see further what is written in the discourse beginning "Ani" ("I") of the passage of tzitzis, regarding "hair on the right and hair on the left"),

אעפ"כ [אף על פי כן] התורה שהיא בחי' חכמה היא נעלה מהמצות שממשכת מבחי' הפנימית שהוא התגלות חכמה עילאה ממש.

even so, the Torah, which is the level of Chochmah, is loftier than the mitzvos, for it draws from the inner dimension (pnimiyus), which is the revelation of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah) itself,

ומעשה המצות ממשיכים רק מחיצוניות הכתר (ועמ"ש ע"פ וידבר דעשרת הדברות)

whereas the performance of the mitzvos draws only from the outer dimension (chitzoniyus) of Keser (and see what is written on "And He spoke" of the Ten Commandments).

ולכן ע"י עסק התורה ממשיכים הכתר לז"א. דאורייתא מחכמה נפקת ועיקר לימוד התורה הוא להבינה על בוריה נמצא הוא המשכת החכמה בבינה ומתפארת דבינה נעשה כתר לז"א.

Therefore through occupation with Torah one draws the Keser to Z'eir Anpin, for "the Torah comes forth from Chochmah," and the essence of Torah study is to understand it thoroughly; so it is the drawing of Chochmah into Binah, and from Tiferes of Binah the Keser for Z'eir Anpin is made.

וע"י המצות מעשיות ממשיכים שיהיה כתר לנוק' [לנוקבא] שהוא לבחי' מל' מקור דבי"ע וז"ש [וזהו שכתוב] ברע"מ [ברעיא מהימנא] שם לקדשא כולא לתתא.

And through the practical mitzvos one draws down that there be a Keser for Nukva, that is, for the level of Malchus, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah. And this is what is said in the Raaya Mehemna there: "to sanctify everything below."

נמצא ההמשכה שע"י התורה היא פנימית שהוא המשכת הכתר והרצון בבחי' אצילות וע"י המצות שנמשך הכתר לנוק' [לנוקבא] מקור דבי"ע זהו ההמשכה בחיצוניות.

So the flow through the Torah is inner: it is the drawing of the Keser and the will (ratzon) into the level of Atzilus; while through the mitzvos, by which the Keser is drawn to Nukva, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, this is the flow in the outer dimension.

אך הנה מבואר במ"א שכל בחינה ומדרגה שהיא נשפלת למטה יותר שרשה גבוה ונעלה יותר.

However, it is explained elsewhere that every level and rank that is lowered further down has a higher and loftier root.

(ועמ"ש ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות מענין דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] שהם עד"ז) וגם שכל בחינה ומדרגה הנעלה יותר יכולה לישפל ולירד למטה יותר. ע"ד ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך כו'.

(And see what is written on the verse "And Moshe spoke to the heads of the tribes," on the matter of the inanimate, vegetative, animal and speaking, which are along these lines.) And also, every loftier level and rank can be lowered and descend further down, along the lines of "And I will pass through the land of Egypt": I and not an angel, etc.

וכמ"כ [וכמו כן] כאן בענין המצות מעשיות כי הנה המצות הם הכל בדברים גשמיים ציצית מצמר גשמי וכן קלף התפילין והיינו לפי ששרשם גבוה מאד נעלה יותר מהחכמה

So too here, regarding the practical mitzvos: the mitzvos are all in physical things, tzitzis of physical wool, and likewise the parchment of the tefillin, and this is because their root is very high, loftier than Chochmah;

ולכן התורה דמחכמה נפקת לא נשפלה כ"כ [כל כך] למטה כמו המצות (וע' באג"ה [באגרת הקודש] איהו וחיוהי שהוא כחותם המתהפך כו').

and therefore the Torah, which "comes forth from Chochmah," has not been lowered so far down as the mitzvos. (And see Iggeres HaKodesh, [the letter beginning] "He and His life-forces," that it is like an inverted seal, etc.)

והיינו כי מעשה המצות הם נשפלו בדברים שתחת ממשלת ק"נ [קליפת נוגה] שהוא משבירת הכלים שנפלו בק"נ [בקליפת נוגה].

That is, the practical mitzvos have been lowered into things that are under the dominion of kelipas nogah, which is from the shattering of the vessels that fell into kelipas nogah,

שהיו קודם השבירה במדרגה גבוה מאד נעלה. דהיינו מעולם התהו שהוא בחי' נקודים שלמעלה מהאצילות שהוא בחי' ברודים כו'.

which before the shattering were at a very high, lofty rank, namely from the World of Tohu, which is the level of Nekudim, which is above Atzilus, which is the level of Berudim, etc.

23 ולכן האדם מקבל חיות וניזון מצומח וחי. ואין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן.

Therefore man receives life-force (chayus) and is nourished from the vegetative and the animal; and "a child does not know how to call 'father' until he tastes the taste of grain."

וכן אכילת מצה מיכלא דמהימנותא. ואף אותן שנשמותיהם הם מאצילות ממש ואפילו משרע"ה [משה רבינו עליו השלום] היו צריכים ג"כ לאכול מצה.

And likewise the eating of matzah, "the food of faith"; and even those whose souls are from Atzilus itself, and even Moshe our teacher, peace be upon him, also needed to eat matzah.

24 והוא מפני שהאמונה הנמשכת מאכילת המצה שהיא מיכלא דמהימנותא היא מלמעלה מבחי' אצילות והיינו לפי ששרשה הוא מעולם התהו כו'

This is because the faith drawn from eating matzah, which is "the food of faith," is from above the level of Atzilus; that is, because its root is from the World of Tohu, etc.

אך עתה לאחר השבירה הם רחוקים מאור א"ס ב"ה שנפלו בשבירה בק"נ [בקליפת נוגה] אבל כשהם מתבררים ע"י שם מ"ה [שם מ"ה] המבררן שהוא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] כי בחכמה אתבררו.

But now, after the shattering, they are far from the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, for they fell in the shattering into kelipas nogah. But when they are refined through the Name Mah, which refines them, which is the level of the higher Chochmah, for "through Chochmah they are refined,"

25 והוא ע"י בחי' קדוש הא' שהוא בחי' עליית הו' בקדש העליון לצורך יחוד או"א [אבא ואימא]. ועי"ז שמתבררים הם מתעלים למקורם ושרשם שם ס"ג [שם ס"ג] שלמעלה ממ"ה [משם מ"ה] ואז הם נעלים מאצילות שאז מתקרבים לאור א"ס ב"ה

and this is through the level of the first Kadosh, which is the ascent of the vav into the supernal Kodesh for the sake of the union of Abba and Imma. And through their being refined they ascend to their source and root, the Name Sag, which is above Mah; and then they are loftier than Atzilus, for then they come close to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

ולכן ע"י עליית מ"ן [מיין נוקבין] הנ"ל ממשיכים היחוד דאו"א [דאבא ואימא] שמקור ההמשכה מהמאציל העליון למעלה מעלה מהחכמה.

Therefore through the elevation of mayin nukvin mentioned above one draws down the union of Abba and Imma, for the source of the flow is from the Supernal Emanator, far above Chochmah.

26 ועמ"ש בביאור ע"פ ואהיה אצלו אמון בפי' ממושבותיכם תביאו כו' שזהו ענין ק"ש [קריאת שמע] יחוד או"א [אבא ואימא] שנמשך דייקא ע"י ביטול היש בירור הרפ"ח ניצוצין כו'.

And see what is written in the explanation of the verse "And I was beside Him as a nursling (amon)," on the meaning of "From your dwellings you shall bring," etc.: that this is the matter of the Shema, the union of Abba and Imma, which is drawn down specifically through the nullification (bittul) of the yesh, the refinement of the 288 sparks, etc.

וזהו מ"ש בע"ח [בעץ חיים] שהמשכת הכתר לע"ס [לעשר ספירות] דתיקון הוא ג"כ מבירורים דעולם דתהו עתיק דתיקון לקח ה' ראשונות דכתר דב"ן [דשם ב"ן] כו'

And this is what is written in Etz Chaim: that the drawing of the Keser to the Ten Sefiros of Tikkun is also from the refinements of the World of Tohu; Atik of Tikkun took the first five of the Keser of Ban, etc.;

דהיינו שדוקא מהבירורים של הרפ"ח ניצוצים שבשבירה יכולים להמשיך הכתר לי"ס [לי' ספירות] דתיקון והיינו מטעם הנ"ל שלאחר שמתבררים אז הם מתקרבים לשרשם שמעולם התהו בחי' נקודים

that is, specifically from the refinements of the 288 sparks of the shattering one can draw the Keser to the ten Sefiros of Tikkun, and this is for the reason mentioned above: that after they are refined they come close to their root, which is from the World of Tohu, the level of Nekudim,

שהוא למעלה מבחי' התיקון שהוא בחי' ברודים. לכך בהם ועל ידם נמשך הכתר דתיקון. (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ וידבר דראשי המטות):

which is above the level of Tikkun, which is the level of Berudim. Therefore in them and through them the Keser of Tikkun is drawn down. (And see what is written on this in the explanation of "And he spoke" of "the heads of the tribes.")

27 ד ונחזור לענינינו בענין מעלת המצות מעשיות דהיינו שלפי שהם נעשים בדבר שנפל תחת ממשלת ק"נ [קליפת נוגה] שהם משבה"כ [משבירת הכלים] כמו קלף התפילין וצמר דציצית וכן כולם.

4. Let us return to our subject, the superiority of the practical mitzvos: because they are done with a thing that fell under the dominion of kelipas nogah, which are from the shattering of the vessels, such as the parchment of the tefillin and the wool of the tzitzis, and so all of them;

והם הם בירור והעלאת מהות הדבר עצמו שנפל בשבירה.

and they are themselves the refinement and elevation of the very substance of the thing that fell in the shattering;

לכך הם דוקא ממשיכים הכתר לנוק' [לנוקבא] שהיא מל' דאצילות מקור דבי"ע שזהו ענין המשכת הרצון להחיות רוח שפלים דהיינו להשפעת האור והחיות בבי"ע

therefore they specifically draw the Keser to Nukva, which is Malchus of Atzilus, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah. This is the matter of drawing down the will (ratzon) "to revive the spirit of the lowly," that is, for the bestowal of light and life-force (chayus) in Beriah, Yetzirah and Asiyah;

וזהו צמצום גדול יותר מהמשכת הכתר לז"א שאינו עדיין מקור דבי"ע ממש. ולכן צריכים להמשיך כתר ורצון זה ממקום גבוה ונעלה יותר.

and this is a greater tzimtzum (contraction) than the drawing of the Keser to Z'eir Anpin, which is not yet actually the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah. Therefore this Keser and will must be drawn from a higher and loftier place,

וכמו שנזכר למעלה דדוקא כל דבר גבוה ונעלה יותר יכול לישפל ולירד למטה יותר (ועמ"ש בד"ה ועשית בגדי קדש ובביאור ע"פ יונתי בענין רעיתי יפתי)

as mentioned above, that specifically whatever is higher and loftier can be lowered and descend further down. (And see what is written in the discourse beginning "And you shall make holy garments," and in the explanation of the verse "My dove," on the matter of "my beloved, my beautiful one.")

ולכן המשכת כתר לנוק' [לנוקבא] זהו דייקא ע"י המצות מעשיות שהם בירור מהות הדבר שנפל בשבה"כ [בשבירת הכלים]

Therefore the drawing of the Keser to Nukva is specifically through the practical mitzvos, which are the refinement of the substance of the thing that fell in the shattering of the vessels,

ששרשן גבוה מאד מס"ג [משם ס"ג] שלמעלה מאצילות ע"כ ע"י בירור והעלאה זו מעוררים למעלה ומשם דייקא נמשך להיות הגלוי למטה במקור דבי"ע כו'

whose root is very high, from Sag, which is above Atzilus; therefore through this refinement and elevation one arouses far, far above, and specifically from there it is drawn down to be the revelation below, in the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

ועמ"ש מזה בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות שהיא כמשל האבוקה שמאירה למרחוק כו' ומאחר שמאיר למרחוק מוכרח שבמקומו הוא אור גדול מאד כו'

And see what is written on this in the explanation of the verse "Let them bring the royal garment": that it is like the analogy of a torch that shines far off, etc.; and since it shines far off, it must be that in its own place it is a very great light, etc.;

כך לפי ששרש המצות למעלה מעלה ע"כ נמשך על ידם האור למרחוק והוא להיות המשכת הכתר למל' שהיא מקור דבי"ע.

so, because the root of the mitzvos is far, far above, therefore through them the light is drawn far off, and this is the drawing of the Keser to Malchus, which is the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

28 וזהו ענין הקדוש השלישי. שמבואר ברע"מ [ברעיא מהימנא] שנתפשט ונמשך יותר למטה לדרגא דצדיק לקדשא כולא לתתא שהוא להיות המשכת הכתר לנוק' [לנוקבא] שמתפארת דז"א נעשה כתר לנוק' [לנוקבא] ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ויקח קרח.

And this is the matter of the third Kadosh, which, as explained in the Raaya Mehemna, spreads and is drawn further down, to the level of Tzaddik, "to sanctify everything below": this is the drawing of the Keser to Nukva, for from Tiferes of Z'eir Anpin the Keser for Nukva is made. And see what is written on this in the explanation of the verse "And Korach took."

29 וזהו ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. פי' כבוד הוא בחי' כתר כמ"ש כבוד חכמים ינחלו שהחכמים הם ינחלו את הכבוד שהוא למעלה מן החכמה שהוא בחי' כתר.

And this is [the meaning of] "For My glory I have created it, I have formed it, I have also made it." That is, kavod (glory) is the level of Keser, as it is written, "The wise shall inherit glory": the wise will inherit the glory, which is above Chochmah, which is the level of Keser.

וכמו ההפרש בין אנכי לאני שאני הוא בבחי' מל'.

And it is like the difference between Anochi and Ani (both "I"): Ani is at the level of Malchus,

30 ואנכי שהוא ג"כ כפי' אני אלא שהוא בבחי' כבוד והתנשאות. ולכן הוא בבחי' כתר. וע"ז מורה תוספת הכף שבאנכי שהיא ראש תיבת כתר ותיבת כבוד. ועמ"ש מזה סד"ה זאת חנוכת המזבח.

and Anochi, which also means "I," but at the level of glory and exaltation, and therefore it is at the level of Keser. And this is indicated by the added kaf in Anochi, which is the initial of the word Keser and of the word kavod. And see what is written on this at the end of the discourse beginning "This is the dedication of the altar."

אך פי' ולכבודי בראתיו יצרתיו כו' רומז על המשכת הכתר לנוק' [לנוקבא] שהיא מקור דבריאה יצירה עשייה ונמשך ע"י מצות מעשיות וזהו פזר נתן לאביונים כו' קרנו תרום בכבוד.

But the meaning of "For My glory I have created it, I have formed it," etc., alludes to the drawing of the Keser to Nukva, which is the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, and it is drawn through the practical mitzvos. And this is [the meaning of] "He has distributed, he has given to the needy," etc., "his horn (keren) shall be exalted with glory."

פי' שהמל' דאצילות נקראת קרן ע"ש [על שם] שהיא התחברות אצי' עם הבריאה וזהו עד"מ כמו קרן זויות שהוא התחברות ב' הכתלים וכמ"ש במ"א

That is: Malchus of Atzilus is called keren because it is the joining of Atzilus with Beriah; and this is, by way of analogy, like a keren zavis (a corner), which is the joining of two walls, as is written elsewhere.

ועיין מזה בזהר פ' במדבר דק"ך ע"א ופי' קרנו תרום בכבוד היינו רוממות המל' כמ"ש ארוממך אלקי המלך

And see on this in the Zohar, Parshas Bamidbar, folio 120, side a. And the meaning of "his horn shall be exalted with glory" is the exaltation of Malchus, as it is written, "I will exalt You, my G-d the King,"

והיינו בכבוד שהוא הכתר וזהו הנמשך ע"י פזר נתן לאביונים שהוא הצדקה שהיא כללות המצות כנודע ועיין בזהר פ' בהעלותך דף קנ"ד ריש ע"א מענין קרנו תרום כו'

and this is "with glory," which is the Keser; and this is what is drawn through "He has distributed, he has given to the needy," which is tzedakah, which is the general and collective expression (klalus) of the mitzvos, as is known. And see the Zohar, Parshas Behaalos'cha, folio 154, beginning of side a, on the matter of "his horn shall be exalted," etc.;

וברע"מ פ' פנחס דרנ"ה ע"ב כתר עליון כו' כבוד עילאה כו' ועמ"ש עוד בפי' ולכבודי בראתיו כו' אף עשיתיו בביאור ע"פ מי מנה כו' ומספר כו'.

and the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas, folio 255, side b: "The supernal Keser," etc., "the supernal glory," etc. And see what is written further on the meaning of "For My glory I have created it," etc., "I have also made it," in the explanation of the verse "Who has counted," etc., "and the number," etc.

אבל התורה שהיא החכמה המברר את מעשה המצות.

But the Torah is the Chochmah that refines the performance of the mitzvos;

אבל אין בה מהות הרפ"ח הניצוצים עצמן המתבררים משבירת הכלים שזהו דייקא ע"י מצות מעשיות כנ"ל אלא דעקימת שפתיו מה שקורא ושונה נמי הוה מעשה.

but it does not contain the substance of the 288 sparks themselves that are refined from the shattering of the vessels, which is specifically through the practical mitzvos, as mentioned above; except that "the moving of his lips," his reading and reviewing, is also a deed,

31 והוא ג"כ בירורי רפ"ח כו' אבל מ"מ עיקר מהות העלאת הרפ"ח ניצוצין הוא ע"י מעשה.

and it is also refinements of the 288, etc.; but nevertheless the essential elevation of the very substance of the 288 sparks is through deed.

לכך ע"י התורה הוא המשכת הכתר לז"א. וזהו קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת

Therefore through the Torah is the drawing of the Keser to Z'eir Anpin. And this is [the meaning of] "Havayah is near to all who call upon Him, to all who call upon Him in truth,"

ואין אמת אלא תורה שע"י עסק התורה קוראים וממשיכים את הכתר לז"א דאצילות. אבל כדי להיות נמשך הכתר למל' זהו דוקא ע"י המצות מעשיות מטעם הנ"ל.

and "there is no truth but Torah": for through occupation with Torah one calls and draws the Keser to Z'eir Anpin of Atzilus. But for the Keser to be drawn to Malchus, this is specifically through the practical mitzvos, for the reason mentioned above.

32 ועוד כי זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] הן בחי' יצירה ועשייה שבאצילות והנה בי"ע הם מודומ"ע [מחשבה דבור ומעשה] וע"כ ע"י עסק התורה שהיא בחי' דבור ממשיכים הכתר לז"א שהוא יצירה שבאצילות

Furthermore, Z'eir Anpin and Nukva are the level of Yetzirah and Asiyah within Atzilus; and Beriah, Yetzirah and Asiyah are thought, speech and action. Therefore through occupation with Torah, which is the level of speech, one draws the Keser to Z'eir Anpin, which is Yetzirah within Atzilus;

אבל שיהיה המשכת הכתר בבחינת עשייה שבאצי' שהיא המל' זהו דייקא ע"י המצות מעשיות.

but for the drawing of the Keser to be at the level of Asiyah within Atzilus, which is Malchus, this is specifically through the practical mitzvos.

ועיין מ"ש בפ' שלח ע"פ טובה הארץ מאד מאד. וע"פ ועתה יגדל נא שלכך ע"י התורה נמשך האור בג"ע [בגן עדן] העליון וע"י המצות נמשך בג"ע [בגן עדן] התחתון כו' ע"ש

And see what is written in Parshas Shelach on the verse "The land is very, very good," and on the verse "And now, may it be great": that this is why through the Torah the light is drawn into the higher Gan Eden, and through the mitzvos it is drawn into the lower Gan Eden, etc.; see there.

אך מ"מ המשכה זו שע"י התורה היא בחי' פנימית ועל זה אמרו כל חפצים לא ישוו בה כו' וכמ"ש במ"א:

Nevertheless, this flow through the Torah is the inner level (pnimiyus), and of this they said, "All desirable things cannot compare to it," etc., as is written elsewhere.

33 ה ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך א"א כו'. והיינו שצריך להיות המשכת הרצון בקיום והשתלשלות העולמות.

5. And with this will be understood the saying of our Sages, of blessed memory: "Just as the world cannot be without winds, so it cannot be," etc. That is, there must be a drawing down of the will (ratzon) into the existence and the chain of descent (hishtalshelus) of the worlds.

כי הרצון פשוט שעלה ברצונו לברוא את העולם. זה היה אותו הפעם בתורת נדבה בלתי העלאת מ"ן [מיין נוקבין]. אבל אחר בריאת האדם צ"ל לעבדה ולשמרה להעלות מ"ן [מיין נוקבין] להמשיך הרצון.

For the simple will, that it arose in His will to create the world, was at that time as a free gift, without an elevation of mayin nukvin; but after the creation of man there must be "to work it and to guard it," to raise mayin nukvin to draw down the will.

34 והיינו ע"י התורה והמצות שע"ז ממשיכים ב' כתרים לז"א ולנוקבא שהוא בחי' הרצון להיות עולם האצילות וביע"ב כו'.

This is through the Torah and the mitzvos, for through them one draws down two crowns, to Z'eir Anpin and to Nukva, which are the level of the will that there be the World of Atzilus and Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

וזהו א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך שעוסקים בבנינו של עולם. וזהו ג"כ ענין העסק בתורה שבכתב ושבע"פ [ושבעל פה] בליל שבועות שממשיכים הכתר לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים].

And this is [the meaning of] "Do not read 'your children' (banayich) but 'your builders' (bonayich)," for they are occupied with the building of the world. And this is also the matter of occupation with the Written and the Oral Torah on the night of Shavuos, by which one draws the Keser to Z'eir Anpin and Nukva, as is written in Pri Etz Chaim.

35 והוא עד"מ העטרה והכתר שעושין למלך ב"ו [בשר ודם] מזהב ואבנים טובות שיש בה שני דברים הא' עצם וגוף הזהב ואבנים טובות. הב' מה שמתקנים אותם להיות נקבעים בציור והידור היותר נאות בהכתר והעטרה.

It is like, by way of analogy, the diadem and crown made for a king of flesh and blood from gold and precious stones, in which there are two things: first, the substance and body of the gold and precious stones; second, that they are fashioned to be set in the most fitting design and splendor in the crown and diadem.

36 וכמו כן יובן על דרך משל זה למעלה אשר בהמשכת הכתר יש ג"כ ב' בחינות דהיינו תורה ומצות.

In the same way will be understood, by way of this analogy, Above: in the drawing down of the Keser there are also two aspects, namely Torah and mitzvos.

כי ע"י המצות נעשה בירורי רפ"ח ניצוצים שנמשלו לעצם האבנים טובות שיקרותן הוא לפי שהוא דבר הפלא שהאבן שהוא דומם יהיה מאיר.

For through the mitzvos come about the refinements of the 288 sparks, which are likened to the substance of the precious stones, whose preciousness is because it is a wondrous thing that a stone, which is inanimate, should shine.

כך הוא ענין בירור הרפ"ח ניצוצים מק"נ [מקליפת נוגה] שנפלו מאד למטה וע"י הבירור מאירים מאד ע"י שרשן הנעלה

So is the matter of the refinement of the 288 sparks from kelipas nogah, which fell very far down, and through the refinement they shine greatly by virtue of their lofty root.

אך עכ"ז [עם כל זה] כדי שיעלו להיות בבחי' כתר זהו דייקא ע"י התורה שהיא בחי' חכמה איך ומה יהיה בירורם ועלייתם כי בחכמה אתברירו.

Yet even so, for them to rise to be at the level of Keser, this is specifically through the Torah, which is the level of Chochmah: how and what their refinement and ascent will be, for "through Chochmah they are refined."

37 וזהו שבכל ימי הספירה הוא בירור רפ"ח ניצוצים כנודע מענין עומר שעורים מאכל בהמה שם ב"ן [שם ב"ן] כו'

And this is why in all the days of the Counting [of the Omer] there is the refinement of the 288 sparks, as is known from the matter of the Omer of barley, animal food, the Name Ban, etc.;

ואח"כ בליל שבועות עוסקים בתשב"כ [בתורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] שבאמרו שכך כשר ואם לא כן פסול וכן בטהור וטמא אסור ומותר חייב וזכאי כו'

and afterwards, on the night of Shavuos, one occupies oneself with the Written Torah and the Oral Torah, in which one says that so it is fit and if not it is unfit, and likewise with pure and impure, forbidden and permitted, liable and exempt, etc.;

דהיינו שבאופן זה דייקא יעלו הניצוצים ולא באופן אחר זהו ענין ציור הכתר והעטרה עד"מ והיינו ע"י התורה כו'.

that is, that specifically in this way the sparks will ascend and not in another way: this is the matter of the design of the crown and diadem, by way of analogy, and this is through the Torah, etc.

אך היסוד והשרש לכ"ז [לכל זה] הוא הקדוש הא' שהוא בחי' השרפים שהוא בחינת העלאת מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] בק"ש [בקריאת שמע] שע"ז הוא עליית הו' דקדוש שהוא ז"א דאצילות בקדש שהוא ח"ע [חכמה עילאה] לייחד מוחין דאו"א [דאבא ואימא].

But the foundation and root of all this is the first Kadosh, which is the level of the Seraphim, the elevation of mayin nukvin through self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema, through which is the ascent of the vav of Kadosh, which is Z'eir Anpin of Atzilus, into Kodesh, which is the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah), to unite the mochin of Abba and Imma.

38 ובחכמה דייקא אתברירו נמצא ע"ז דייקא עיקר שלימות בירור הרפ"ח ניצוצים ואז יכולים להמשיך מהם ועל ידם הכתר לע"ס [לעשר ספירות] דתיקון.

And it is specifically "through Chochmah that they are refined"; so it is specifically through this that the essential completion of the refinement of the 288 sparks comes about, and then one can draw from them and through them the Keser to the Ten Sefiros of Tikkun.

וכאשר למטה מעלים מ"ן [מיין נוקבין] במס"נ [במסירות נפש] כמ"כ [כמו כן] נעשה למעלה שמתעלה הוא"ו דקדוש בקדש להמשיך יחוד העליון דאו"א [דאבא ואימא].

And when below one raises mayin nukvin through self-sacrifice (mesirus nefesh), so too it comes about Above that the vav of Kadosh rises into Kodesh, to draw down the supernal union of Abba and Imma.

וכן להפך מלמעלה למטה שכשמתעלה למעלה הו' בקדש כו' כמ"כ [כמו כן] נעשה למטה כו'. וכמ"ש בביאור ע"פ ואהיה אצלו אמון בענין יעקב חבל נחלתו כו'. (ועמ"ש סד"ה שה"ש [שיר השירים]):

And so in reverse, from above to below: when Above the vav rises into Kodesh, etc., so too it comes about below, etc. As is written in the explanation of the verse "And I was beside Him as a nursling," on the matter of "Yaakov is the rope of His inheritance," etc. (And see what is written at the end of the discourse beginning "The Song of Songs.")

39 ו והנה עפ"י [על פי זה] י"ל [יש לומר] פי' הפסוק צאינה וראינה כו' בעטרה שעטרה לו אמו

6. Now, according to this one may explain the verse "Go forth and see," etc., "the crown with which his mother crowned him."

והוא ע"ד מ"ש במדרש פ' קדושים ס"פ כ"ד בענין ג"פ [ג' פעמים] קדוש. משל לבני מדינה שעשו שלש עטרות למלך. מה עשה המלך הניח בראשו אחת ושתים בראש בניו כך בכל יום העליונים מכתירים לפני הקב"ה שלש קדושות ואומרים קדוש קדוש קדוש.

It is along the lines of what is said in the Midrash on Parshas Kedoshim, at the end of section 24, on the matter of the three times Kadosh: "A parable of the people of a province who made three crowns for the king. What did the king do? He placed one on his own head and two on the heads of his sons. So every day the supernal beings crown before the Holy One, blessed be He, three sanctifications, saying 'Kadosh, Kadosh, Kadosh.'

מה הקב"ה עושה. נותן בראשו אחת ושתים בראשן של ישראל ההי"ד [הדא הוא דכתיב] כי קדוש אני והתקדשתם והייתם קדושים עכ"ל [עד כאן לשונו].

What does the Holy One, blessed be He, do? He puts one on His own head and two on the heads of Israel, as it is written, 'For I am holy,' 'and you shall sanctify yourselves, and you shall be holy.'" End of quote.

פי' העטרה הא' שהקב"ה נותן בראשו הוא בחי' המשכת הכתר עליון דאצילות שלמעלה גם מהחכמה עילאה הנקרא ראשו עד"מ ונק' כתר זה רעוא דכל רעוין

The meaning: the first crown, which the Holy One, blessed be He, puts on His own head, is the level of the drawing down of the supernal Keser of Atzilus, which is above even the higher Chochmah, which is called "His head," by way of analogy; and this Keser is called "the will of all wills,"

והוא נמשך ע"י קדוש א' דהשרפים שהוא בחי' למס"נ [למסירות נפש] באחד שע"ז ממשיכים יחוד או"א [אבא ואימא] אשר המשכה זו הוא ממקורא דכולא ממש ומשם נמשך במוחין דאו"א [דאבא ואימא] וזהו ענין נותן בראשו אחת.

and it is drawn down through the first Kadosh of the Seraphim, which is the level of self-sacrifice (mesirus nefesh) in Echad, through which one draws down the union of Abba and Imma; for this flow is from "the source of all" itself, and from there it is drawn into the mochin of Abba and Imma. And this is the matter of "He puts one on His own head."

40 והשתים שנותן בראשן של ישראל היינו המשכת הבי' כתרים לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] שנמשכים ע"י התורה והמצות כנ"ל.

And the two that He puts on the heads of Israel are the drawing down of the two crowns to Z'eir Anpin and Nukva, which are drawn through the Torah and the mitzvos, as mentioned above.

ועיין בפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר ר"פ שלח דקנ"ט ע"א גבי תלת עלמין אית ליה לקב"ה [לקודשא בריך הוא] מה שפי' שם בענין ג' פעמים קדוש. והוא קרוב למשנ"ת [למה שנתבאר] כאן.

And see the commentary of the Ramaz on the Zohar, at the beginning of Parshas Shelach, folio 159, side a, regarding "The Holy One, blessed be He, has three worlds," what he explains there on the matter of the three times Kadosh; and it is close to what has been explained here.

41 והנה מבואר במ"א דמה שכנס"י [שכנסת ישראל] נק' אמי זהו ע"י מס"נ [מסירות נפש] באחד שמשם מקור התורה וע"ז הוא ממשיך גילוי התורה.

Now, it is explained elsewhere that the Congregation of Israel (Knesses Yisrael) is called "My mother" through self-sacrifice (mesirus nefesh) in Echad, for there is the source of the Torah; and through this it draws down the revelation of the Torah.

ולכן נק' אמי אם הבנים שהיא היא המוליד הגילוי כו'. ולכן נאמר בעטרה שעטרה לו אמו פי' שעטרה לו היינו העטרה האחת שנותן בראשו

Therefore it is called "My mother," "the mother of children," for it is what gives birth to the revelation, etc. And therefore it is said, "the crown with which his mother crowned him": that is, "with which she crowned him" is the one crown that He puts on His own head.

וע"ז אמר הפייט יוקדש באחת משלש קדושות היא האחת המיוחדת שנמשך מבחי' כשנק' כנס"י [כנסת ישראל] אמי כנ"ל.

And of this the liturgical poet said, "He shall be sanctified with one of three sanctifications": this is the one, the unique one, which is drawn from the level at which the Congregation of Israel is called "My mother," as mentioned above.

42 וע"ש [ועל שם] הבי' עטרות שנותן בראשן של ישראל דהיינו ע"י המצות והתורה נק' בתי ואחותי. וכמ"ש במ"א ע"פ רני ושמחי בת כו'.

And on account of the two crowns that He puts on the heads of Israel, that is, through the mitzvos and the Torah, it is called "My daughter" and "My sister," as is written elsewhere on the verse "Sing and rejoice, O daughter," etc.

ולכן נאמר על עטרה זו שנותן בראשו צאינה וראינה. פי' צאינה מהכלי והגבול בבחינת בכל מאדך בלי גבול וע"ד מה שנת' [שנתבאר] במ"א בביאור ענין שם מ"ב שבפ' ראשונה דק"ש [דקריאת שמע] שע"י"ז ממשיכים עטרה זו כו' כנ"ל

Therefore it is said of this crown that He puts on His own head, "Go forth and see." The meaning of "Go forth" is: from the vessel and the limit, in the manner of "with all your might," without limit; and along the lines of what is explained elsewhere in the explanation of the matter of the Name of forty-two [letters] in the first section of the Shema, through which one draws down this crown, etc., as mentioned above.

וגם כמ"ש במ"א דפי' צאינה היינו מן הלבושים שהנשמה מלובשת בג"ע [בגן עדן] כי היא למעלה מכח החכמה וההשגה כו' ע"ש:

And also as is written elsewhere, that the meaning of "Go forth" is from the garments in which the soul is clothed in Gan Eden, for it is above the power of wisdom and comprehension, etc.; see there.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EMOR • MAAMAR 3

# וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר...

## "And You Shall Count for Yourselves from the Morrow of the Shabbos"

1 וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות כו'. הנה וספרתם הוא לשון בהירות כמו אבן ספיר וכן ע"ס [עשר ספירות] הוא לשון בהירות.

"And you shall count for yourselves from the morrow of the Shabbos, from the day you bring the Omer of the waving, seven weeks," etc. Now, usefartem ("you shall count") is an expression of brightness, as in "a sapphire stone" (even sapir); and likewise "the Ten Sefiros" is an expression of brightness.

וזהו וספרתם לכם כו' היינו להמשיך ע"ס [עשר ספירות] שיאירו לכם למטה (עיין בפרדס ש"ח פ"ב [פרק ב'] בשם ספר הבהיר אמאי אקרי ספירות ע"ש [על שם] השמים מספרים כו'. ועיין בזהר תרומה קל"ו ב' מאי מספרים כו' דנהרין כו').

And this is [the meaning of] "And you shall count for yourselves," etc.: that is, to draw down the Ten Sefiros so that they shine for you below. (See the Pardes, Sha'ar (Gate) 8, chapter 2, in the name of Sefer HaBahir: "Why are they called Sefiros? On account of 'The heavens declare (mesaprim),'" etc. And see the Zohar, Terumah, 136b: "What is mesaprim?" etc., "that they shine," etc.)

ולהבין זאת הנה פסח הוא יציאת מצרים וחג השבועות הוא מ"ת [מתן תורה] וקודם קבלת התורה היו צריכים לספור ז' שבועות שלימות ואח"כ היו יכולים לקבל התורה (ועיין בזהר פ' אמור דף צ"ז).

To understand this: Pesach is the Exodus from Egypt, and the festival of Shavuos is the Giving of the Torah; and before receiving the Torah they had to count seven complete weeks, and afterwards they could receive the Torah (and see the Zohar, Parshas Emor, page 97).

כי הנה כתיב והחיות רו"ש [רצוא ושוב] שלמעלה הכל בבחי' רצוא ושוב.

For it is written, "And the living creatures (chayos) ran and returned (ratzo vashov)": that above, everything is in the aspect of ratzo and shov.

וכמ"כ [וכמו כן] פסח הוא בחי' רצוא ושבועות הוא בחי' שוב כי פסח הוא יצ"מ [יציאת מצרים] שהוא בחפזון כמ"ש ואכלתם אותו בחפזון.

So too, Pesach is the level of ratzo and Shavuos is the level of shov. For Pesach is the Exodus from Egypt, which was in haste, as it is written, "And you shall eat it in haste."

וכתיב בחפזון יצאת כו', כי אז היה התגלות אלקות מלמעלה כמאמר עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם בבחי' חפזון ולעתיד כתיב כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כו' שלא יהיה בבחי' חפזון אבל יצ"מ [יציאת מצרים] היה בחפזון כו',

And it is written, "In haste you went out," etc. For then there was a revelation of G-dliness from above, as it is said, "until the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them": in the aspect of haste. But of the Future it is written, "For not in haste shall you go out, nor shall you go in flight," etc.: that it will not be in the aspect of haste; whereas the Exodus from Egypt was in haste, etc.

(ועמ"ש מזה ברבות ס"פ בא ובמכילתא פ' בא פרשה ז' וע"ש והובא ג"כ בילקוט פ' בא. וע' בספ"ב [בספר של בינונים] פל"א

(See what is written about this in [Midrash] Rabbah at the end of Parshas Bo, and in the Mechilta, Parshas Bo, section 7, and see there; it is also brought in the Yalkut, Parshas Bo. And see Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter 31.

ועמ"ש ס"פ וישב סד"ה כה אמר כו' ונתתי לך מהלכים אבל לע"ל [לעתיד לבוא] כשיתגלה בחי' סוכ"ע כו' שיהיה גם השוב בבחי' הליכה כמו הרצוא כו', ומ"ש סד"ה והיה מספר בני ישראל בענין שלעתיד תהיה מעלת אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] גדולה וגבוה לאין קץ כו'. ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין כי לא בחפזון)

And see what is written at the end of Parshas Vayeshev, at the end of the discourse beginning "Thus says," etc., [on] "And I will give you places to walk"; but in the Time to Come, when the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is revealed, etc., even the shov will be in the aspect of walking, like the ratzo, etc. And [see] what is written at the end of the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," on the matter that in the Future the superiority of the arousal from below (isarusa dilesata) will be great and high without end, etc. From all this the matter of "For not in haste" will be understood.)

והיינו בחי' רצוא ממטה למעלה משא"כ שבועות הוא בחי' שוב שהוא בחי' מ"ת [מתן תורה] גילוי רצונו למטה. כמ"ש וירד ה' על הר סיני המשכה מלמעלה למטה.

And this is the level of ratzo, from below upward; whereas Shavuos is the level of shov, which is the level of the Giving of the Torah, the revelation of His will below, as it is written, "And Havayah descended upon Mount Sinai": a drawing down from above to below.

והנה כתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] בכל דור ודור כו'. שצ"ל בכל יום בחי' יצ"מ [יציאת מצרים].

Now, it is written, "So that you remember the day of your going out of the land of Egypt all the days of your life"; and as our Sages, of blessed memory, said, "In every generation," etc.: that each day there must be the level of the Exodus from Egypt.

2 והיינו בק"ש [בקריאת שמע] ואהבת כו'. וחותם אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי כו'. ובפרט מן ב"ש [ברוך שאמר] עד ק"ש [קריאת שמע] הוא הכנה שיבוא לבחי' יצ"מ [יציאת מצרים] ואהבת כו'.

That is, in the Shema, "And you shall love," etc.; and one concludes, "I am Havayah your G-d, Who brought [you] out," etc. In particular, [the prayers] from Baruch She'amar until the Shema are a preparation for one to come to the level of the Exodus from Egypt, "And you shall love," etc.

והיינו כשיתבונן איך שכל צבא השמים לך משתחוים והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כו' והחיות זעות מחיל כסא נושאות ומנושאות עם כסא אלף אלפים ורבוא רבבן ישמשוניה וכולם הם בבחי' ביטול תמיד.

That is, when one contemplates how "all the host of heaven bow down to You," and "the ofanim and the holy chayos, with a great noise," etc., and "the chayos tremble with dread of the Throne; they carry and are carried with the Throne"; "a thousand thousands and ten thousand times ten thousand serve Him"; and all of them are constantly at the level of self-nullification (bittul).

3 וזהו להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו שהוא בחי' הדר מלכותו שכולם בטלים לגבי' ממש ונמשך להם הביטול ע"י שמשיגים כי מלכותך מלכות כל עולמים.

And this is [the meaning of] "To make known to the sons of man His mighty deeds and the glory of the splendor of His kingship": this is the level of "the splendor of His kingship," that all of them are truly nullified before Him. And the self-nullification is drawn to them through their comprehending that "Your kingship is the kingship of all worlds."

פי' מלכותך שחיות כל העולמות אינו אלא מבחי' מלכותך הארת שמו בלבד לא כמו שהנשמה מחיה את הגוף שעצמיות חיות הנשמה מלובש בתוך הגוף ממש. אבל מהותו ועצמותו רם ומתנשא כו'.

The meaning of "Your kingship": that the life-force (chayus) of all the worlds is only from the level of "Your kingship" (Malchus), merely the radiance of His Name; not as the soul gives life to the body, where the very essence of the soul's life-force is enclothed within the body itself. Rather, His being and essence is exalted and uplifted, etc.

4 ואין שום דבר מלבישו כלל היה הוה ויהיה בלי שינוי כלל כמ"ש אני ה' לא שניתי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא כו' בלי שום שינוי כלל

And nothing whatsoever enclothes Him; [He] was, is and will be without any change at all, as it is written, "I, Havayah, have not changed"; "You are He before the world was created, and You are He after it was created," etc., without any change whatsoever.

ואין שום דבר מכסה ומסתיר נגדו אלא רק הארת שם כבוד מלכותו בלבד זהו חיות והתהוות כל העולמות.

And nothing at all covers over or conceals before Him; rather, only the mere radiance of "the Name of the glory of His kingship": this is the life-force and the coming-into-being of all the worlds.

5 וזהו מלכותך מלכות כל עולמים היינו שכל עולמים אף שהן אלף אלפים ורבוא רבבן כמ"ש היש מספר לגדודיו ומן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'.

And this is [the meaning of] "Your kingship is the kingship of all worlds": that all worlds, even though they are a thousand thousands and ten thousand times ten thousand, as it is written, "Is there any number to His legions?", and "from the earth to the firmament is a journey of five hundred years," etc.,

עכ"ז [עם כל זה] הם אין ערוך כלל לגבי אורו כו' שהוא בחי' א"ס ממש

nevertheless they bear no relation at all to His light, etc., which is truly the level of the Infinite One (Ein Sof).

וכנודע שאפילו אחד לגבי רבוא רבבן יש לו ערך שהוא חלק קטן ממנו. אבל רבוא רבבן לגבי בלי גבול בבחינת א"ס ממש אין ערך כלל.

As is known, even one, relative to ten thousand times ten thousand, has a relation [to it], for it is a small part of it; but ten thousand times ten thousand, relative to [what is] without limit, at the level of the Infinite One itself, has no relation at all.

6 וע"י שמשיגים את כל הנ"ל ע"י"ז הם בבחי' ביטול תמיד

And through their comprehending all the above, through this they are constantly at the level of self-nullification.

וע"י התבוננות כל הנ"ל בעומק הדעת אזי ממילא יבא לבחי' רצוא בק"ש [בקריאת שמע] להיות ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך

And through contemplating all the above in the depth of Daas (knowledge), then, of itself, one will come to the level of ratzo in the Shema, so that there will be "And you shall love Havayah your G-d with all your heart":

לצאת מן המצרים וגבולים שכולם הם בבחי' גבול, כמו מהלך ת"ק שנה הן בגשמיות הן ברוחניות הוא בבחי' מצר וגבול המכסים ומסתירים להיות נראה ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] רק לדבקה בו כו' שהוא בלי גבול בחי' א"ס ממש.

to go out of the straits (meitzarim) and limits, all of which are in the aspect of limitation: like a journey of five hundred years, whether in physicality or in spirituality, it is in the aspect of a strait and a limit, which cover over and conceal, so that [the world] appears as an entity, a thing unto itself; but only to cleave to Him, etc., Who is without limit, truly the level of the Infinite One.

7 וזהו נק' יצ"מ [יציאת מצרים] לצאת מן המצרים וגבולים כנ"ל,

And this is what is called the Exodus from Egypt (Mitzrayim): going out of the straits (meitzarim) and limits, as mentioned above.

וזהו שבגלות מצרים נאמר בפרעה לא ידעתי את ה' ששם הוי"ה שהוא היה הוה ויהיה בלי שינוי לא ידעתי רק שם אלקים המכסה ומסתיר להיות יש ודבר בפ"ע [בפני עצמו] דוקא.

And this is why, in the exile of Egypt, it is said of Pharaoh, "I do not know Havayah": that the Name Havayah, which [means that] He was, is and will be without change, "I do not know"; [I know] only the Name Elokim, which covers over and conceals so that there be, specifically, an entity, a thing unto itself.

וזהו לא ידעתי את הוי' שהדעת הי' [היה] בבחינת גלות. וזהו שחותם בק"ש [בקריאת שמע] אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי כו' אני הוי' דוקא:

And this is [the meaning of] "I do not know Havayah": that Daas (knowledge) was in the aspect of exile. And this is why one concludes the Shema with "I am Havayah your G-d, Who brought [you] out," etc.: "I am Havayah," specifically.

8 ב וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] תפלות אבות תקנום. פי' אבות הם חג"ת [חסד גבורה תפארת] שנמשך מהם אהוי"ר [אהבה ויראה] ורחמנות שהם אברהם יצחק ויעקב.

2. And this is [the meaning of] the saying of our Sages, of blessed memory, "The prayers were instituted by the Patriarchs." The meaning: the Patriarchs are Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty), from which are drawn love and awe and compassion; these are Avraham, Yitzchak and Yaakov.

והיינו שכל התפלה היא בג' מיני פסוקים,

That is, the whole of prayer consists of three kinds of verses:

היינו פסוקים של חסד שנעשה מהם בק"ש [בקריאת שמע] ואהבת כו' ע"י ההתבוננות כנ"ל שהוא בחי' אברהם אוהבי להיות גילוי האהבה בנפש בחי' רצוא ועי"ז אח"כ והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך ודברת בם כו'.

namely, verses of Chesed, from which there comes about, in the Shema, "And you shall love," etc., through the contemplation mentioned above, which is the level of "Avraham, who loves Me": that there be a revelation of love in the soul, the level of ratzo. And through this, afterwards, [comes] "And these words which I command you shall be," "and you shall speak of them," etc.

9 ואף שבפי' שניה כתיב ואספת דגנך עכ"ז [עם כל זה] נעשה תורתן קבע ומלאכתן עראי.

And although in the second section [of the Shema] it is written, "And you shall gather in your grain," nevertheless it comes to be "their Torah fixed and their work occasional."

וזהו כי האדם עץ השדה שהוא כמו אילן הצומח בארץ שהעיקר הוא הפרי שעליו עכ"ז [עם כל זה] יש גם קוצין ועלין וגוף האילן והעיקר הוא רק הפירות כו'.

And this is [the meaning of] "For man is the tree of the field": that he is like a tree that grows in the ground, whose main thing is the fruit upon it. Even so, it also has thorns and leaves and the body of the tree; and the main thing is only the fruit, etc.

כמ"כ [כמו כן] האדם העיקר הוא הפרי היינו תורה ומצות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מאי פרי מצות וזהו ענין תורתן קבע ושאר כל צרכי גופו הם כמו העלים לגבי הפרי.

So too with a person: the main thing is the fruit, that is, Torah and mitzvos, as our Sages, of blessed memory, said, "What is 'fruit'? Mitzvos." And this is the matter of "their Torah fixed"; and all the other needs of his body are like the leaves relative to the fruit.

10 וזה נעשה הכל מבחי' ואהבת כו' שהוא בחי' אברהם, וכן יצחק בחי' גבורה שנעשה מזה בחי' יראה בנפש פחד יצחק.

And all this comes about from the level of "And you shall love," etc., which is the level of Avraham. And likewise Yitzchak, the level of Gevurah (restraint), from which there comes about the level of awe in the soul: "the Fear of Yitzchak."

ובחי' יעקב הוא בחי' רחמנות דהיינו מי שלבו כלב האבן שאף שמתבונן בכל הנ"ל לא יבא לבחי' ואהבת שבק"ש [שבקריאת שמע] מחמת שקשור מאד בהבלי העולם להיות יש ודבר בפ"ע [בפני עצמו]

And the level of Yaakov is the level of compassion: that is, [for] one whose heart is like a heart of stone, so that even though he contemplates all the above, he will not come to the level of "And you shall love" of the Shema, because he is very bound up in the vanities of the world, so as to be an entity, a thing unto himself;

ומחמת זה לבו כלב האבן. אזי העצה לזה הוא לעורר רחמים רבים על נפשו.

and because of this his heart is like a heart of stone. Then the counsel for this is to arouse great compassion upon his soul.

11 וכמ"ש ליעקב אשר פדה את אברהם וזהו ע"י פסוקי רחמנות שבתפלה והוא המלך המרומם כו' ברחמיך הרבים רחם עלינו.

As it is written, "To Yaakov, who redeemed Avraham." And this is through the verses of compassion in the prayer, namely, "The King Who is exalted," etc., "In Your abundant compassion, have compassion on us."

אבינו אב הרחמן רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל ולא נבוש לע"ו [לעולם ועד].

"Our Father, compassionate Father, have compassion on us, and put understanding (binah) in our heart, to understand and to comprehend, and let us not be ashamed forever and ever."

פי' כי הנה כתיב כי לא יראני האדם וחי וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] בחייהם אינם רואים אבל במיתתם רואים כי בחייהם שהנפש מלובש בגוף ומכסה ומסתיר עליו להיות נראה לו זה העולם ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו].

The explanation: for it is written, "For man shall not see Me and live," and our Sages, of blessed memory, said, "In their lifetime they do not see, but in their death they see." For in their lifetime, when the soul is enclothed in the body, [the body] covers over him and conceals, so that this world appears to him as an entity, a thing unto itself.

אבל בצאת הנפש מהגוף אזי רואים שבאמת מהותו ועצמותו כו' היה הוה ויהיה בלי שום שינוי ואין שום דבר יכול להלבישו כלל ולהסתירו והיה מקח טעות לגמרי מה שהיה נראה לו העולם ליש ודבר בפ"ע [בפני עצמו].

But when the soul leaves the body, then they see that in truth His being and essence, etc., was, is and will be without any change, and that nothing at all can enclothe Him or conceal Him; and it was an utterly mistaken transaction, that the world appeared to him as an entity, a thing unto itself.

12 ואזי הבושה גדולה עד למאד על שכל מחשבותיו ומגמותיו היו בהבלי העולם ובעסקיו כאלו הוא דבר בפ"ע [בפני עצמו] ממש והוא חוצפא והעזה גדולה כו'.

Then the shame is exceedingly great, that all his thoughts and aims were in the vanities of the world and in his affairs, as if it were truly a thing unto itself; and this is great impudence and brazenness, etc.

ולכן בקשתנו ברחמיך הרבים רחם עלינו ותן בלבנו בינה היינו להבין דבר מתוך דבר

Therefore our request is, "In Your abundant compassion, have compassion on us, and put understanding (binah) in our heart": that is, to understand one thing from another.

היינו אף בעוד שהנשמה מלובש בגוף יבין וישכיל שבאמת הכל בטל בתכלית כמו קודם שנברא העולם בלי שום שינוי ממש כנ"ל ולא נבוש לע"ו [לעולם ועד]. בכדי שלא יהיה אח"כ הבושה לעולם ועד.

That is, even while the soul is enclothed in the body, one will understand and comprehend that in truth everything is utterly nullified, just as before the world was created, truly without any change, as mentioned above; "and let us not be ashamed forever and ever": so that afterwards there will not be the shame forever and ever.

וזהו ליעקב אשר פדה את אברהם [עיין בד"ה מה יפו פעמיך]:

And this is [the meaning of] "To Yaakov, who redeemed Avraham." [See the discourse beginning "How beautiful are your steps."]

13 ג והנה כל הנ"ל שהוא בחי' רצוא יצ"מ [יציאת מצרים] אינו אלא לנפש האלקית בלבד שהיא בבחי' גלות בתוך מצרים וגבולים המכסים כו'.

3. Now, all the above, which is the level of ratzo, the Exodus from Egypt, is only for the G-dly soul alone, which is in the aspect of exile within straits and limits that cover over, etc.

וכמו שאמר פרעה לא ידעתי את הוי' כו'. וכמ"ש אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך כו' שזהו שנאמר ליעקב שהוא הנפש האלקית בלבד.

As Pharaoh said, "I do not know Havayah," etc. And as it is written, "I will go down with you to Egypt, and I will bring you up," etc.: for this was said to Yaakov, who is the G-dly soul alone.

יו"ד עקב יעקב חבל נחלתו כי חלק הוי' עמו.

Yud akev (yud and heel): "Yaakov is the cord of His inheritance," "for Havayah's portion is His people."

כמ"ש וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' שישראל בלבד שהוא הנפש האלקית כי ישראל עלה במחשבה ישראל לי ראש כו' וישראל בלבד ראו אשר עשה הוי' כו'.

As it is written, "And Israel saw the great hand that Havayah had wrought": that Israel alone, which is the G-dly soul—for "Israel arose in [G-d's] thought," [and] Yisrael is li rosh, "a head for Me," etc. —Israel alone saw what Havayah had wrought, etc.

14 וכמ"כ [וכמו כן] בק"ש [בקריאת שמע] בחי' רצוא יצ"מ [יציאת מצרים] הנ"ל ואהבת כו' אינו אלא לנפש האלהית בלבד אבל נפש הבהמית מ"מ הוא רוצה לאכול כמעשה בהמה כו'.

So too in the Shema, the level of ratzo, the Exodus from Egypt mentioned above, "And you shall love," etc., is only for the G-dly soul alone; but the animal soul, nevertheless, wants to eat as an animal does, etc.

וכדי לקבל את התורה שהוא גילוי רצונו ית' כביכול למטה הוצרך להיות מקודם בחי' ביטול נפש הבהמית ג"כ. [ועמ"ש ע"פ אדם כי יקריב כו' תקריבו כו' ע"ש].

And in order to receive the Torah, which is the revelation of His will, may He be blessed, as it were, below, there first had to be the level of the nullification of the animal soul as well. [And see what is written on "When a man brings," etc., "you shall bring," etc.; see there.]

15 והיינו ע"י הנפת העומר וספה"ע [וספירת העומר]. כמ"ש והניף את העומר לפני הוי' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן,

This is through the waving of the Omer and the Counting of the Omer. As it is written, "And he shall wave the Omer before Havayah, for your favor (lirtzonchem); on the morrow of the Shabbos the kohen shall wave it."

כי הנה העומר הוא מן השעורים שהוא מאכל בהמה וכמ"כ [וכמו כן] למעלה יש ג"כ בחי' בהמה והוא המרכבה העליונה פני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל כי חיה בכלל בהמה

For the Omer is from barley, which is animal food. And likewise above there is also the level of an animal (behemah): this is the supernal Chariot (Merkavah), "the face of a lion on the right, and the face of an ox on the left," for a wild animal (chayah) is included in [the term] behemah.

כמ"ש על הים שעשה שלמה עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה כו' שהיא המרכבה העליונה

As it is written of the Sea that Shlomo made, "It stood upon twelve oxen, three facing north," etc., which is the supernal Chariot;

והים עליהם מלמעלה שהיא בחי' ים העליון בחי' בהמה רבה שם ב"ן [שם ב"ן] גימטריא בהמה שהוא שרש המרכבה דפני אריה כו',

"and the Sea was upon them, above," which is the level of the supernal Sea, the level of the great animal (behemah rabbah), the Name Ban (52), numerically [equal to] behemah, which is the root of the Chariot of "the face of a lion," etc.

והמרכבה הנ"ל הוא שרש ומקור לכל הבהמות ונפש הבהמית שלמטה שנמשכים ממנה.

And this Chariot is the root and source of all the animals and of the animal soul below, which are drawn from it.

16 ושעורה שעור ה' והיינו מברורים שלמטה שנבררים ונכללים בבחי' בהמה רבה הנ"ל

And barley (se'orah) is shi'ur hei, "the measure of hei": that is, [it is] from the refinements (birurim) below, which are refined and included in the level of the great animal mentioned above.

כמאמר יוצר משרתים שיש מלאכים שהם בטלים בכל יום ונבלעים ונכללים בבחי' בהמה רבה הנ"ל. כמו המאכל שעורים שנבלע בבהמה שלמטה וחוזרים ומתחדשים בכל יום כו'.

As in the saying, "Who forms ministering [angels]": for there are angels that are nullified every day, and are swallowed and included in the level of the great animal mentioned above, like the food of barley that is swallowed into an animal below; and they are renewed again every day, etc.

17 וזהו יניפנו הכהן שהוא בחי' חסד העליון העלה את בחי' בהמה רבה הנ"ל [עיין בזהר פ' בלק דקפ"ח ע"ב] ע"י עומר שעורה שעור ה' הנ"ל.

And this is [the meaning of] "the kohen shall wave it": [the kohen,] who is the level of supernal Chesed (kindness), raised up the level of the great animal mentioned above [see the Zohar, Parshas Balak, page 188b] through the Omer of barley, shi'ur hei, mentioned above.

לפני הוי' למעלה מהוי' כנודע. וזהו ממחרת השבת ולא ממחרת יו"ט [יום טוב] שהוא למעלה מבחי' שבת ודי"ל [ודי למבין].

"Before Havayah": above Havayah, as is known. And this is [why it says] "from the morrow of the Shabbos" and not "from the morrow of the Yom Tov": for it is above the level of Shabbos. This suffices for one who understands.

18 ועי"ז אח"כ ע"י ספה"ע [ספירת העומר] היו המשכות מקיפים מלמעלה למטה לעומר כו'. וזהו היום יום א' לעומר יום הוא בחי' חסד כמ"ש יומם יצוה ה' חסדו

And through this, afterwards, through the Counting of the Omer, there were drawings down of encompassing lights (makifim) from above to below, to the Omer, etc. And this is [the meaning of] "Today is one day to the Omer": "day" is the level of Chesed (kindness), as it is written, "By day Havayah commands His kindness";

והיינו בחי' חסד עליון להמשיך מלמעלה מעלה לבחי' עומר כדי שיהיה ביטול הרצון מנפש הבהמית ג"כ דוקא.

that is, the level of supernal Chesed, to draw down from the very highest [levels] to the level of the Omer, so that there be the nullification of the will of the animal soul too, specifically.

19 וזהו לרצונכם כדי שיהיה ביטול הרצון שלכם ע"י המשכת המקיפים הנ"ל ע"י ספה"ע [ספירת העומר] כו'.

And this is [the meaning of] "for your favor (lirtzonchem)": so that there be the nullification of your will (ratzon), through the drawing down of the encompassing lights mentioned above, through the Counting of the Omer, etc.

וזהו וספרתם לכם היינו להמשיך הארת המקיפים הנ"ל שהוא ממחרת השבת דוקא כנ"ל לכם למטה להפוך את נפש הבהמית ג"כ שיהיה ביטול רצונכם.

And this is [the meaning of] "And you shall count for yourselves": that is, to draw down the radiance of the encompassing lights mentioned above, which is specifically from "the morrow of the Shabbos," as mentioned above, "for yourselves," below, to transform the animal soul too, so that there be the nullification of your will.

20 וזהו מיום הביאכם את עומר פי' מאותו יום שהניפו את העומר שהוא לפני הוי' אזי וספרתם לכם תמשיכו לכם ע"י ספה"ע [ספירת העומר] שבע שבתות שהם מ"ט מדות.

And this is [the meaning of] "From the day you bring the Omer": the meaning is, from that day on which they waved the Omer, which is "before Havayah," then "you shall count for yourselves": you shall draw down for yourselves, through the Counting of the Omer, "seven weeks," which are the forty-nine attributes (middos).

ואז היה יכול להיות אח"כ מתן תורה בשבועות שהוא גילוי רצונו ממש מלמעלה למטה שהוא למעלה מתפלה שהוא בחי' יצי"מ [יציאת מצרים] שהוא הרצוא כנ"ל.

And then, afterwards, there could be the Giving of the Torah on Shavuos, which is the revelation of His very will from above to below, which is higher than prayer, which is the level of the Exodus from Egypt, which is the ratzo, as mentioned above.

21 ואהבת בכל לבבך שעדיין אינו בבחי' ביטול בתכלית כי יש מי שאוהב כו'. משא"כ בלימוד התורה שהוא דבר ה' ממש בפיו.

"And you shall love with all your heart" is still not at the level of utter self-nullification (bittul), for there is one who loves, etc. Torah study, by contrast, is the very word of G-d in his mouth.

כמ"ש ואשים דברי בפיך דברי ממש. אני המשנה המדברת בפיך. וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אלו ואלו דברי אלקים חיים כו' שהם דברי אלקים ממש גילוי רצונו ממש למטה.

As it is written, "And I have put My words in your mouth": My words, truly. "I am the Mishnah that speaks in your mouth." And as our Sages, of blessed memory, said, "These and these are the words of the living G-d," etc.: that they are truly the words of G-d, the very revelation of His will below.

וזהו ודברת בם בם ממש והוא בחי' ובכל נפשך היינו לקשר מחשבה במחשבה כו'. (ועמ"ש סד"ה וארא אל אברהם).

And this is [the meaning of] "And you shall speak in them (bam)": in them, truly. And this is the level of "and with all your soul," that is, to bind thought with thought, etc. (And see what is written at the end of the discourse beginning "And I appeared to Avraham.")

אך הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו

But our Sages, of blessed memory, said, "Whoever says, 'I have nothing but Torah,' even Torah he does not have."

שמאחר שהוא יש ודבר בפ"ע [בפני עצמו]. אזי אף כשמדבר ד"ת [דברי תורה] אין זה דבר ה' כלל. ואין זה גילוי רצונו כלל, רק צריך להיות מקודם בחי' הרצוא יצ"מ [יציאת מצרים] ממטה למעלה כנ"ל.

For since he is an entity, a thing unto himself, then even when he speaks words of Torah, this is not the word of G-d at all, and this is not the revelation of His will at all. Rather, there must first be the level of the ratzo, the Exodus from Egypt, from below upward, as mentioned above.

22 וע"י זה רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כי באתערותא דלתתא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ומעורר למעלה המשכת רצונו כביכול למטה.

And through this, "spirit brings spirit and draws down spirit"; for through an arousal from below (isarusa dilesata) [there comes] an arousal from above (isarusa dile'eila), and it arouses above the drawing down of His will, as it were, below.

אך שיתלבש בדברים גשמיים כמו תרומות ומעשרות וקרבנות כו' ולאו אורחא דמלכא לאשתעי במלין דהדיוטא כו'.

But that it should be enclothed in physical things, such as terumos and tithes and offerings, etc.: "and it is not the way of the King to speak of the matters of a commoner," etc.

23 וע"ז היה צריך מקודם שיניף הכהן את העומר שהוא שעורה שעור ה' מיכלא דבהמה רבה הנ"ל לפני הוי' למעלה מהוי' כנ"ל.

And for this, the kohen first had to wave the Omer, which is barley, shi'ur hei, the food of the great animal mentioned above, "before Havayah": above Havayah, as mentioned above.

וע"ז אח"כ ע"י ספה"ע [ספירת העומר] היה המשכת המקיפים למטה לעומר וספרתם לכם כו' שבע שבתות כו'.

And through this, afterwards, through the Counting of the Omer, there was the drawing down of the encompassing lights below, to the Omer: "And you shall count for yourselves," etc., "seven weeks," etc.

והיה יכול להיות אח"כ מתן תורה בשבועות שהוא גילוי רצונו כביכול למטה באותיות התורה [ועיין בזהר פ' תצוה דף קפ"ב סע"ב [סוף עמוד ב] וכיון כו' ודף קפ"ג ע"א עד אפיק אורייתא כו' וע' לקמן]:

And afterwards there could be the Giving of the Torah on Shavuos, which is the revelation of His will, as it were, below, in the letters of the Torah. [And see the Zohar, Parshas Tetzaveh, page 182, end of side b, "And since," etc., and page 183a, until "brings forth the Torah," etc.; and see below.]

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EMOR • MAAMAR 4

# והניף את העומר

## "And he shall wave the Omer"

◇

1 והניף את העומר. הנה העומר הוא מאכל שעורים שהוא מיכלא דבעירא. הענין הוא עפ"י [על פי] מ"ש יוצר משרתים ואשר משרתיו כו' שיש ב' מיני מלאכים.

"And he shall wave the Omer." Now, the Omer is a food of barley, which is animal fodder. The matter is according to what is said, "Who forms ministering [angels], and whose ministers," etc.: that there are two kinds of angels.

הא' הם אשר עומדים ברום עולם ששת ימי בראשית והם נצחיים וקימים עד שיחזור העולם לתוהו כו'.

The first are those who stand in the heights of the universe since the six days of Creation; they are eternal and endure until the world returns to tohu (chaos), etc.

2 והן הם החיות שבמרכבה. ויש מלאכים שנבראים בכל יום ואומרים שירה וכלים והיינו בחי' ניצוצי הקדושה שנפלו בשבירה דנוגה דבי"ע

And these are the chayos (holy beasts) of the Chariot. And there are angels that are created every day, and sing a song, and expire; that is, the level of the sparks of holiness that fell in the shattering [into] the nogah of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

וכשהם מתבררים ועולים בבחי' מ"ן [מיין נוקבין] בכל יום ויום מחדש היינו ענין השירה וכלות הנפש שלהם שהם כלים ונכללים בבחי' המל'.

And when they are refined and rise as mayin nukvin (feminine waters), each and every day anew, this is the matter of their song and the expiry of their soul (kelos hanefesh): that they expire and are included in the level of Malchus.

3 וכענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן,

And it is like the saying of our Sages, of blessed memory: "The Holy One, blessed be He, stretched out His little finger among them and burned them."

והפי׳ ידוע דהיינו שמחמת הארת גילוי אלקות עליהם יותר מכדי המדה וגבול שהיו יכולים להכיל ולהגביל בתוכן נשרפו ונכללו בה׳ אחד ויוצאים מן הכלי אמנם זה היה מצד עונש מחמת שקטרגו מה אנוש כו׳.

And the explanation is known: that because the radiance of the revelation of G-dliness upon them was more than the measure and limit that they could contain and confine within themselves, they were burned and included in the One G-d, and they go out of the vessel. However, this was by way of punishment, because they had accused [man, saying], "What is man," etc.

אך יובן כמ״ש [כמו כן] מדוגמא זו ג״כ בענין הבירורים שהם מתבררים וכלים בבחי׳ מל׳ שהוא מחמת ריבוי גילוי אור א״ס עליהם.

But likewise, from this example, it will also be understood concerning the birurim (refined sparks), that they are refined and expire into the level of Malchus: this is because of the abundant revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) upon them.

4 וזהו עיקר עבודתם התמידי כו׳. וזהו ענין אלף טורין דאכלה בהמה רבה. עיין בזהר פ׳ פנחס דרי״ז א׳, שהוא בחי׳ מלכות הנק׳ בהמה בגימ׳ [בגימטריא] בי״ן [שם ב״ן] שבה נכללים הבירורים דנוגה כו׳,

And this is the essence of their constant service, etc. And this is the matter of "the thousand mountains that the great beast (behemah rabbah) eats" (see the Zohar, Parshas Pinchas, 217a), which is the level of Malchus, called behemah (beast), whose numerical value is [that of] the Name Ban (52), in which the birurim of nogah are included, etc..

ונק׳ בהמה רבה כי הוא בחי׳ כללי נגד מרכבה י״ב בקר שהם בחי׳ פרטיים ומל׳ כולל הכל. לכן נק׳ רבה.

And it is called behemah rabbah because it is a general level, as against the Chariot of the twelve oxen, which are particular levels; and Malchus includes everything. Therefore it is called rabbah (great).

5 והוא ע״ד שפי׳ בזהר פ׳ ויחי דרמ״ז ע״א מאי רבות אלא כמה דכתיב זעקת סדום ועמורה כי רבה כמו גדלה.

And this is along the lines of what the Zohar explains in Parshas Vayechi, 247a: "What is rabbos? Rather, as it is written, 'The outcry of Sedom and Amorah, for it is rabbah,' like gadlah (great)."

וכן רבות גדולות עילאין ורברבין על כולא ושם קאי אפילו על י"ב בקר הנ"ל דבריאה שהם ג"כ נק' רבות לגבי הפרטיים הנמשכים מהן.

"And so rabbos [means] great ones, supernal and greater than all." And there it refers even to the twelve oxen of Beriah mentioned above, which are also called rabbos relative to the particulars that are drawn from them.

כמו הי"ב שבטים הם נשמות כוללות כמו שבט ראובן יש במחנה שלו כמה רבואות ואלפים ונשמת ראובן עצמו היא כוללת כל הנשמות שבשבטו שהם ענפים ממנו וכן כל שבט כו'.

Just as the twelve tribes are inclusive souls: the tribe of Reuven, for instance, has in its camp many myriads and thousands, and the soul of Reuven himself includes all the souls of his tribe, which are branches of him; and so with every tribe, etc.

6 וזהו ענין רבות בנות כו' ע"ש ואמנם לגבי בחי' מל' נק' י"ב בקר הנ"ל בחי' פרטיים

And this is the matter of "Great daughters (rabbos banos)," etc.; see there. However, relative to the level of Malchus, the twelve oxen mentioned above are called particular levels.

והמל' שהיא כולל כולם נק' בהמה רבה. וכמ"כ [וכמו כן] מל' דא"ק [דאדם קדמון] נק' בהמה רבה [ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער א"א פ"א ושער ז"א פ"א].

And Malchus, which includes them all, is called behemah rabbah. And likewise the Malchus of Adam Kadmon is called behemah rabbah [and see Etz Chaim, Sha'ar Arich Anpin, chapter 1, and Sha'ar Z'eir Anpin, chapter 1].

7 והנה במל' דבריאה נכללים הבירורים שמנוגה דבריאה ובמל' דיצי' [דיצירה] נכללים הברורים דנוגה דיצי' [דיצירה] כו'.

Now, in the Malchus of Beriah are included the birurim from the nogah of Beriah, and in the Malchus of Yetzirah are included the birurim of the nogah of Yetzirah, etc.

וכמ"כ [וכמו כן] ענין העומר שהוא מיכלא דבעירא שהוא מאכל שעורים היינו בחי' הבירורים שמתכללים בבחי' מל' שנמשל לאכילה שהמאכל מתעכל באצטומכא והפסולת נדחה לחוץ והמובחר עולה עד למוח ונעשה חיות לנפשו.

And likewise the matter of the Omer, which is animal fodder, being a food of barley, is the level of the birurim that become included in the level of Malchus. This is likened to eating: the food is digested in the stomach, and the waste is pushed outside, and the choicest part rises up to the brain and becomes life-force (chayus) for his soul.

8 וכך בירורים הללו שמתכללים בבחי' מל' ונעשים בה חיות כו', אך ענין שעורה הוא שעור ה' כמוזכר בזהר,

So too these birurim, which become included in the level of Malchus, become life-force in it, etc. However, the matter of se'orah (barley) is shi'ur hei (the measure of five), as is mentioned in the Zohar.

והענין הוא כי שעור ה' היינו התחלקות ה' גבורות לחלקים רבים להחיות הנבראים רבים שונים זמ"ז [זה מזה] מחנה מיכאל כו'

And the explanation is that shi'ur hei is the division of the five Gevuros into many parts, to give life to the many creations, which differ from one another: the camp of Michael, etc.

שבהתחלקות זו הוא מה' גבורות המפרידות ומחלקות להקול פשוט שיתחלק לחלקים רבים באותיות הדבור ודרך כלל מתחלק לה' מוצאות הפה אחה"ע מהגרון בומ"ף משפתים כו'.

For this division comes from the five Gevuros, which separate and divide the simple voice, so that it is divided into many parts in the letters of speech; and in general it is divided into the five places of articulation of the mouth: alef-ches-hei-ayin from the throat, beis-vav-mem-pei from the lips, etc.

9 ואח"כ נתחלק לרבוא רבבות צירופי אותיות ממוצא זה עם מוצא זולתו שמזה הוא סיבת התהוות המלאכים והנשמות בלי מספר. כמ"ש אלף אלפין ישמשוניה דהיינו ע"י התחלקות צירופי אותיות שבעשרה מאמרות יהי אור כו'.

And afterwards it is divided into myriads upon myriads of combinations of letters, of one place of articulation with another; and this is the cause of the coming into being of the angels and the souls without number, as it is written, "A thousand thousands minister to Him": that is, through the division of the combinations of letters in the Ten Utterances, "Let there be light," etc.

10 ושרש הה"ג [החמש גבורות] הוא מה"ג [מחמש גבורות] דאימא דהיינו בחי' התחלקות האותיות במחשבה שהם בחי' אותיות דאימא שנק' פתוחי חותם דהיינו ביסוד דאימא

And the root of the five Gevuros is from the five Gevuros of Imma: that is, the level of the division of the letters in thought, which are the level of the letters of Imma, which are called "engravings of a signet" (pituchei chosam), that is, in the Yesod of Imma.

שכפי התחלקות צירופי האותיות במחשבה כך נמשך הדבור לדבר צירופי' [צירופיה] הללו דוקא

For as the combinations of the letters are divided in thought, so speech is drawn to speak these very combinations.

והיינו כפי הרצון שיש לו באיזה צירופי אותיות כך הוא מחשב וממילא אח"כ נמשך כן בדבור [ועמ"ש מזה בפ' חקת ע"פ ויקחו אליך פרה כו' ע"ש].

That is, according to the will one has for certain combinations of letters, so does he think, and as a matter of course it is afterwards drawn so into speech [and see what is written on this in Parshas Chukas, on the verse "And they shall take to you a heifer," etc.; see there].

11 והנה הבירורים שהמל' מבררת הרפ"ח ניצוצים הוא ג"כ ע"י ה"ג [חמש גבורות] שהוא בחי' גבורות וצמצומים לירד למטה ולטרוף הניצוצים מידי החיצונים,

Now, the birurim by which Malchus refines the 288 sparks are also through the five Gevuros, which are the level of gevuros (powers of restraint) and contractions (tzimtzumim), to descend below and to seize the sparks from the hands of the external forces (chitzonim).

ולכן נאמר ע"ז ותתן טרף לביתה שהוא ענין בירור הרפ"ח שנק' טרף כמו ארי טורף שהוא ע"י גבורה. ולמטה בעבודה הוא ענין לעולם ירגיז אדם יצ"ט [יצר טוב] על יצה"ר [יצר הרע].

Therefore it is said of this, "And she gives teref (food) to her household": this is the matter of the refinement of the 288 [sparks], which is called teref (prey), like a lion that tears (tores), which is through Gevurah. And below, in divine service, this is the matter of "A person should always incite his good inclination against his evil inclination."

ולכן נק' הבירורים שעורה שעור ה' והוא מיכלא דההיא בהמה [וע' בזהר ר"פ יתרו דס"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם ומשם יובן מה שאומרים מזמור אלקים יחננו בימי הספירה בעת ספירת העומר]:

Therefore the birurim are called se'orah, shi'ur hei, and it is the fodder of that behemah [and see the Zohar at the beginning of Parshas Yisro, at the end of 67b, and the Ramaz there; and from there will be understood our saying the psalm "May G-d be gracious to us" in the days of the Counting, at the time of the counting of the Omer].

12 ב אך ענין הנפת העומר תנופה לפני הוי'. ומבואר בזהר פ' בלק קפ"ח ב' תנופה תנ"ו פ"ה תנו כבוד כו'.

2. However, the matter of the waving of the Omer [is] "a waving (tenufah) before Havayah." And it is explained in the Zohar, Parshas Balak, 188b: tenufah is tenu peh ("give the mouth"); "Give glory," etc.

והענין הוא עפ"י [על פי] המבואר בענין ההפרש שבין פסח לשבועות, שבפסח היה בחי' העלאת ז"א מבחי' קטנות הנק' מצרים בחי' מצרים וגבולים להתעלות לקבל בחי' מוחין דגדלות

And the matter is according to what is explained concerning the difference between Pesach and Shavuos: that on Pesach there was the level of the elevation of Z'eir Anpin from the level of smallness (katnus), called Mitzrayim (Egypt), the level of meitzarim (straits) and limits, rising to receive the level of the intellect (mochin) of greatness (gadlus).

והיינו בחי' עליות הנפש האלקית שבאדם ששרשה מז"א כי אתם קרוים אדם בגימטריא מ"ה [שם מ"ה] כו' [ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ אדם כי יקריב מכם וע' בזהר פ' ויחי דרמ"ה ע"ב].

And this is the level of the ascents of the G-dly soul in man, whose root is from Z'eir Anpin, for "you are called adam (man)," whose numerical value is [that of] the Name Mah (45), etc. [and see what is written elsewhere in the explanation on the verse "When a man (adam) of you brings an offering"; and see the Zohar, Parshas Vayechi, 245b].

13 ואח"כ ביום שני של פסח מניף הכהן ששרשו מאבא את העומר שהוא בחי' העלאת הנפש הבהמית שבאדם שתתברר לאתהפכא כו'.

And afterwards, on the second day of Pesach, the kohen, whose root is from Abba, waves the Omer, which is the level of the elevation of the animal soul in man, that it be refined so as to be transformed (lis'hapcha), etc.

ושרשה הוא מבחי' מל' שנק' בהמה בגימ' [בגימטריא] בי"ן [שם בי"ן] כו', היינו ששרש הנה"ב [הנפש הבהמית] הוא מן המרכבה י"ב בקר ששרשם מבחי' מל'. שגם היא צריכה להתעלות אח"כ בשבועות בכדי לקבל התורה שהוא מבחי' כתר רצה"ע [רצון העליון].

And its root is from the level of Malchus, which is called behemah, whose numerical value is Ban, etc.; that is, the root of the animal soul is from the Chariot of the twelve oxen, whose root is from the level of Malchus. For it too needs to be elevated afterwards, on Shavuos, in order to receive the Torah, which is from the level of Keser, the Supernal Will.

כי יש ב' מיני רצון רצון העליון ורצון תחתון רצ"ע [רצון העליון] שלמעלה מהשכל ורצון תחתון שלמטה מן השכל שהוא מסתעף מחמת שהשכיל בדעתו בטובת אותו דבר ע"כ רוצה וחפץ בו.

For there are two kinds of will, the Supernal Will and the lower will: the Supernal Will, which is above intellect, and the lower will, which is below intellect, which branches out because he has grasped with his mind the goodness of that thing; therefore he wants it and desires it.

14 ובשבועות במ"ת [במתן תורה] היה בחי' גילוי רצון העליון ולא היה אפשר להיות זה כ"א ע"י ההכנה תחלה להוליד הרצון לה' ע"י ההתבוננות ועי"ז ישרה עליו הרצון העליון

And on Shavuos, at the Giving of the Torah, there was the level of the revelation of the Supernal Will. And this could not be except through preparation first, to beget the will for G-d through contemplation; and through this the Supernal Will will rest upon him.

וזהו ענין עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו וכמ"ש במ"א ע"פ צאינה וראינה כו', וזהו ענין ספירת העומר

And this is the matter of "Make His will as your will, so that He will make your will as His will," and as is explained elsewhere on the verse "Go forth and gaze," etc. And this is the matter of the counting of the Omer.

והיינו אחר שהניף את העומר לפני הוי' למעלה משם הוי' דז"א דהיינו בבחי' בינה והוא מלמטה למעלה אזי אח"כ ממשיכים מלמעלה למטה

That is, after he has waved the Omer "before Havayah," above the Name Havayah of Z'eir Anpin, that is, in the level of Binah, and this is from below upward, then afterwards one draws down from above to below.

וזהו ענין וספרתם לכם ממחרת השבת כו', דהיינו המשכת המקיפים דאימא שנק' ממחרת השבת כי מעלי שבתא הוא בחי' מל'.

And this is the matter of "And you shall count for yourselves from the morrow of the Shabbos," etc.: that is, the drawing down of the encompassing [lights] (makifim) of Imma, which is called "the morrow of the Shabbos." For the eve of Shabbos (ma'alei shabbata) is the level of Malchus.

15 ויומא דשבתא הוא בחי' ז"א. וממחרת השבת היינו בחי' בינה שלמעלה מן השבת.

And the day of Shabbos (yoma deshabbata) is the level of Z'eir Anpin. And "the morrow of the Shabbos" is the level of Binah, which is above Shabbos.

כמו ע"ד דוגמא הפי' הידוע במ"ש בעבר הנהר שהוא בחי' חכמה שנק' עבר הנהר שלמעלה מן הנהר דבינה ונהר יוצא מעדן

[This is] by way of comparison like the known explanation of what is written, "beyond the river (be'ever hanahar)," which is the level of Chochmah, called "beyond the river," that is above the river of Binah, [as in] "And a river goes forth from Eden."

וכך הוא פי' וענין ממחרת השבת דהיינו בחי' בינה שהיא למעלה מבחי' זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שהם בחי' שבתא דלילא ושבתא דיומא

And so is the meaning and matter of "the morrow of the Shabbos": that is, the level of Binah, which is above the level of Z'eir Anpin and Nukva, which are the levels of the Shabbos of the night and the Shabbos of the day.

והגם כי בינה נק' ג"כ שבת אבל נק' שבת שבתון [כמ"ש הפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך שבת וע' בזהר ח"ב [חלק ב'] ס"ג ב' פ"ח א'], ומבחי' בינה נמשכים המקיפים למל'.

And although Binah too is called Shabbos, yet it is called Shabbos Shabbason (a Shabbos of complete rest) [as the Pardes writes in Erchei HaKinuyim, under the entry "Shabbos"; and see the Zohar, Part II, 63b and 88a]. And from the level of Binah the encompassing [lights] are drawn to Malchus.

16 וזהו פי' היום בגימ' [בגימטריא] א"ל [אמר ליה] הוי' שהוא המשכת המקיפים לעומר לבחי' המל' הנק' עומר. וענין המקיפים יובן ע"ד מ"ש למעלה בענין המלאכים שהם כלים מחמת גילוי אור א"ס עליהם יותר מכדי מדתן.

And this is the meaning of "the day" (hayom), whose numerical value is [that of the Names] Kel Havayah: it is the drawing down of the encompassing [lights] to the Omer, to the level of Malchus, which is called omer. And the matter of the encompassing [lights] will be understood along the lines of what was written above concerning the angels, who expire because of the revelation of the Infinite Light upon them beyond their measure.

דהיינו מחמת שהכלי שלהם קטנה מהכיל אור הגדול הזה והוא הנעשה בחי' מקיף סובב עליהם והמלאכים שכלי שלהם גדול יותר הם יכולים להכיל אור זה בבחי' פנימית

That is, because their vessel is too small to contain this great light, and it is this that becomes the level of an encompassing [light] surrounding them. And the angels whose vessel is larger can contain this light in the manner of an inner [light].

א"כ לפי ערך זה גם אם עליהם יהיה הארת אור גדול ונעלה מאד עד שגם הכלי שלהם לא תוכל להכילו יהיה ג"כ בבחי' מקיף עליהם.

If so, by this proportion, even upon them, if there were the radiance of a very great and exalted light, such that even their vessel could not contain it, it too would be in the manner of an encompassing [light] upon them.

17 וכמ"כ [וכמו כן] בעבודת ה' יש ב' בחי' אהבה הא' האהבה שהיא מוגבלת בנפש בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] ואהבה זו יש לה קץ ותכלה בזמן כמו שעה א' וכדומה.

So too in the service of G-d there are two levels of love. The first is the love that is limited within the soul, in an inner manner; and this love has an end and conclusion in time, such as one hour and the like.

אכן יש אהבה הב' שהוא מחמת ההתבוננות בגדולת ה' בעצמו ובכבודו כי אני הוי' לא שניתי כו' שמחמת זה יתעורר בנפשו אהבה שלמעלה מן הכלי שלו.

But there is the second love, which comes from contemplating the greatness of G-d Himself and His glory, "For I, Havayah, have not changed," etc.; and because of this a love that is above his vessel will be aroused in his soul.

18 והוא הנק' בחי' מקיף שהוא בחי' שומר

And it is this that is called the level of an encompassing [light] (makif), which is the level of a guard (shomer).

כי מאהבה ראשונה מאחר שיש לה הפסק א"כ אח"כ יוכל להתאוות לדברים גשמיים מאחר שאין חבוש מתיר עצמו כו' כי גם בזלעו"ז יש לעומת בחי' פנימי זה מנגד וסותר לזה [בזה לעומת זה].

For with the first love, since it has an interruption, he can then afterwards come to desire physical things, since "a prisoner cannot free himself," etc. For on the opposing side too ("one opposite the other") there is, corresponding to this inner level, [something] that opposes and contradicts it.

אכן אהבה זו שלמעלה מהגבלה בכלי הוא בחי' שומר והוא ענין לבוש החשמל שמלביש לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] משני צדדיהם בשביל שלא יינקו החיצונים.

But this love, which is above being limited in a vessel, is the level of a guard. And this is the matter of the garment of the Chashmal, which clothes Z'eir Anpin and Nukva on both their sides, so that the external forces should not draw nourishment.

19 וביאור הענין בעבודה הוא כי הנה ענין המוחין שנכנסו בבחי' או"פ [אור פנימי] הוא השכל וההתבוננות שנמשך מזה אהבה ותשוקה במדות שבלב.

And the explanation of the matter in divine service is this: the intellect (mochin) that entered in the manner of an inner light (or pnimi) is the reasoning and contemplation from which love and longing are drawn into the emotive attributes (middos) of the heart.

וזה יוכל להיות נפסק שנפסק המדה ויוכל להיות התהוות והולדת מדות ורצונות זרים

And this can be interrupted, the attribute being interrupted, and there can be the coming into being and birth of foreign attributes and desires.

רק השמירה ע"ז שלא יפול ממדריגתו הוא ע"י מוחין עליונים יותר שלא נכנסו כלל במדות רק מקיף על המדות ושומרם שלא יהיה לו חפץ ורצון אחר בלתי להי' לבדו

Only, the safeguard against this, so that he not fall from his level, is through higher mochin, which did not enter the middos at all, but only encompass the middos and guard them, so that he should have no desire or will other than for G-d alone.

והיינו ע"י ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה בהשגת מוחו ובינתו מה שהלב קטן מהכיל התבוננות זו ולא נכנס בגילוי הלב כו'.

And that is through contemplating the greatness of the Infinite One, blessed be He, in the grasp of his mind and his understanding, [a contemplation] which the heart is too small to contain, and which did not enter into the revelation of the heart, etc.

[ותוכן ענין זה מבואר במ"א ע"פ טוב לחסות בה' מבטוח באדם יעו"ש [יעויין שם] ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה עיני כל אליך ישברו].

[The substance of this matter is explained elsewhere, on the verse "It is better to take refuge in Havayah than to trust in man"; see there. And see what is written on this also in the discourse beginning "The eyes of all look hopefully to You."]

20 והיינו מ"ש שבע שבתות תמימות תהיינה דהיינו שלהיות תספרו חמשים יום בז' מדות דאימא חג"ת נהי"מ [נצח הוד יסוד מלכות] [חסד גבורה תפארת]

And this is what is written, "Seven complete weeks (shabbasos) shall there be": that is, that "you shall count fifty days" is to be in the seven emotive attributes (middos) of Imma: Chesed, Gevurah, Tiferes, Netzach, Hod, Yesod and Malchus.

ששם למעלה מבחי' כו' שאין שם מקום ליניקת החיצונים כלל ונק' עלמא דחירות וכמ"ש בזהר פ' תצוה קפ"ג א' ע"פ וקראתם דרור כו'

For there [it is] above the level of, etc., where there is no place at all for the external forces to draw nourishment; and it is called "the world of freedom" (alma decheirusa), as is written in the Zohar, Parshas Tetzaveh, 183a, on the verse "And you shall proclaim liberty," etc.

משא"כ בז"א אברהם שיצא ממנו ישמעאל כו' שיש יניקה להחיצונים מפסולת המדות וע"כ בבינה נק' שבע שבתות תמימות שהם בבחי' שלימות שאין מהם יניקת החיצונים.

Whereas in Z'eir Anpin, [as with] Avraham, from whom Yishmael came out, etc., the external forces draw nourishment from the waste of the middos. And therefore in Binah they are called "seven complete weeks (shabbasos)," for they are in a state of completeness, from which the external forces do not draw nourishment.

21 והנה ע"י המשכת המקיפים יוכל להיות אח"כ בשבועות גילוי הארת רצון העליון במתן תורה מבחי' כ"ע [כתר עליון] אנכי הוי' כו'.

Now, through the drawing down of the encompassing [lights], there can afterwards be, on Shavuos, the revelation of the radiance of the Supernal Will at the Giving of the Torah, from the level of Keser Elyon (the Supernal Crown): "I am Havayah," etc.

והיינו מפני שבפסח היה בחי' עליות ז"א שנק' איש כו'. ואח"כ ע"י העומר הוא עליית המל' ואז יהיה בשבועות יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כתר א' לשתיהן וז"ש [וזהו שכתוב] לרצונכם פי' לעשות בחי' רצון וכתר כו'.

And this is because on Pesach there was the level of the ascent of Z'eir Anpin, which is called ish (man), etc.; and afterwards, through the Omer, there is the ascent of Malchus; and then on Shavuos there will be the union of Z'eir Anpin and Nukva, one crown for both of them. And this is what is written, lirtzonchem ("for your acceptance"): that is, to make the level of will (ratzon) and crown, etc.

[וזהו ענין המבואר בזהר פ' תצוה דקפ"ב סע"ב [סוף עמוד ב] ת"ח [תא חזי] כתיב וכפר בעדו ובעד ביתו כו'

[And this is the matter explained in the Zohar, Parshas Tetzaveh, at the end of 182b: "Come and see: it is written, 'And he shall atone for himself and for his household (beiso),' etc.

כגוונא דא האי דרגא שארי לאתקדשא פי' ביום א' דפסח נתקדש ז"א ע"י שנמשכו בו המוחין דאו"א [דאבא ואימא] שזהו ענין קול דודי כו' מדלג על ההרים כו'

In the same way, this level begins to be sanctified." The meaning is: on the first day of Pesach Z'eir Anpin was sanctified, through the mochin of Abba and Imma being drawn into it; and this is the matter of "The voice of my beloved," etc., "leaping upon the mountains," etc.

וכיון דאיהו אתקדש בעי לכפרה על ביתו היינו להיות תיקון ועליית המל' ג"כ וזהו ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] דישראל בספירת העומר מאכל בהמה כו'

"And since he has been sanctified, he needs to atone for the house of the vav (beis vav)": that is, that there be the rectification and ascent of Malchus too; and this is through the arousal from below (isarusa dilesata) of Israel in the counting of the Omer, animal fodder, etc.

ועי"ז נמשך ומתגלה אח"כ בחג השבועות בחי' הגבוה משניהם והוא התגלות הכתר לשניהם וזהו מקפץ על הגבעות קיפוץ בשתיים

And through this, afterwards, on the festival of Shavuos, there is drawn down and revealed a level higher than both of them, which is the revelation of the Keser to both of them. And this is "skipping upon the hills": skipping (kipotz) is with both [feet].

והיינו ע"ד שנת' [שנתבאר] במ"א ע"פ זכר ונקבה בראם ויברך אותם שע"י יחוד מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] נמשך ומתגלה בחי' הגבוה משניהם ע' [עיין] מזה בביאור ע"פ חכלילי עינים מיין. ובפ' תצוה סד"ה ועשית בגדי קדש ועד"ז יובן כאן]:

And this is along the lines of what was explained elsewhere on the verse "Male and female He created them, and He blessed them": that through the union of [the Names] Mah and Ban there is drawn down and revealed a level higher than both of them (see on this in the explanation on the verse "His eyes are red with wine," and in Parshas Tetzaveh, at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments"); and in the same way it will be understood here.]

22 ג והנה להבין מ"ש בזהר בלק קפ"ח ב' דבחי' חטה הוא ג"כ רק בבחי' מל' כמש"ש [כמה שכתוב שם] חטה ברתא דמתחטא לקמי אבוה כו' אבל חמינן בשבטים כולהו דלית בהו ח"ט. ובה אית ח"ט וקרינן חט"ה כו' ע"ש.

3. Now, to understand what is written in the Zohar, Balak, 188b, that the level of chitah (wheat) too is only in the level of Malchus, as is written there: "Chitah: the daughter who pleads endearingly (mischata) before her father," etc.; "but we see that in all the tribes there is no ches and tes, and in her there is ches and tes, and we call [her] chitah," etc.; see there.

23 וזה לכאורה נגד מ"ש לעיל דבחי' שעורה שעור ה' זהו מיכלא דההוא בהמה רבה שהוא בחי' מל' שם ב"ן [שם ב"ן].

And this seemingly contradicts what was said above, that the level of se'orah, shi'ur hei, is the fodder of that behemah rabbah, which is the level of Malchus, the Name Ban.

אבל חטה הוא מאכל אדם והרי ממ"ש הזהר מבואר דחטה הוא ג"כ בבחי' מל' שנק' בהמה. משא"כ בשבטים כולהו אין בהן אותיות ח"ט כו'.

But chitah is human food; and yet from what the Zohar writes it is clear that chitah too is in the level of Malchus, which is called behemah, whereas none of the tribes has the letters ches and tes, etc.

24 ועוד צ"ל מ"ש למעלה דשורש נה"א [נפש האלקית] הוא מבחי' ז"א ושרש נה"ב [נפש הבהמית] הוא מבחי' מל'. והרי מבואר בדוכתי טובא דמל' נק' אימא תתאה וכנס"י [וכנסת ישראל] שהיא שרש ומקור הנשמות נה"א [נפש האלקית].

And further, we must understand what was said above, that the root of the G-dly soul is from the level of Z'eir Anpin and the root of the animal soul is from the level of Malchus. Yet it is explained in very many places that Malchus is called Imma Tata'ah (the lower mother) and Knesses Yisrael (the Congregation of Israel), which is the root and source of the souls, [that is,] of the G-dly soul.

אך הענין הוא כי המל' מקבלת ה"ח [ה' חסדים] וה"ג [וחמש גבורות]. ה"ח [ה' חסדים] נמשכין לה מאבא וה"ג [וחמש גבורות] נמשכין לה מאימא.

But the matter is that Malchus receives the five Chasadim and the five Gevuros: the five Chasadim are drawn to her from Abba, and the five Gevuros are drawn to her from Imma.

25 ובי' בחי' אלו הם ג"כ בחי' פנימיות המל' וחיצוניות המל'. ושרש נש"י [נשמות ישראל] הוא מבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] דמל' המקבלת ה"ח [ה' חסדים] הנ"ל אשר שרשן מאבא וזהו בחי' חטה כמבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים] בדרוש השבועות.

And these two levels are also the levels of the inner dimension (pnimiyus) of Malchus and the outer dimension (chitzoniyus) of Malchus. And the root of the souls of Israel is from the level of the inner dimension of Malchus, which receives the five Chasadim mentioned above, whose root is from Abba; and this is the level of chitah, as is explained in Pri Etz Chaim, in the discourse on Shavuos.

והענין ע"פ חסידות הוא מבואר במ"א ע"פ וספרתם לכם גבי חג השבועות שהוא כענין אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום כו' שהדעת ההוא שנתחדש בתינוק הוא ענין גילוי הדעת הנעלם שלמעלה מן הדעת המושג כו' רק שנתלבש בקטנות דעת התינוק,

And the matter, according to Chassidus, is explained elsewhere, on the verse "And you shall count for yourselves," with regard to the festival of Shavuos: that it is like the matter of "A child does not know how to call 'Abba' (father) until he tastes," etc.; that the daas (knowledge) newly born in the child is the matter of the revelation of the hidden daas, which is above the daas that is grasped, etc., only that it is clothed in the smallness of the child's daas.

וכך הוא המשכת ה״ח [ה׳ חסדים] דאבא שבחי׳ ח״ע [חכמה עילאה] הוא למעלה מההשגה ונמשך ומתלבש בנש״י [בנשמות ישראל] להיות ביטול הנפש כו׳ וזהו ענין אבא יסד ברתא.

And so it is with the drawing down of the five Chasadim of Abba: the level of the higher Chochmah (Chochmah Ila'ah) is above comprehension, and it is drawn down and clothed in the souls of Israel, to be the self-nullification (bittul) of the soul, etc. And this is the matter of "Abba founded the daughter" (Abba yasad barta).

[וע׳ בזהר ח״א [חלק א׳] קי״ב א׳ ובפ׳ אמור ק׳ ע״ב מענין בת אבי שמבואר מזה דהמשכת הנשמות מבחי׳ מל׳ הוא כשמקבלת מבחי׳ אבא דוקא].

[And see the Zohar, Part I, 112a, and Parshas Emor, 100b, on the matter of "the daughter of my father," from which it is explained that the drawing down of the souls from the level of Malchus is when she receives from the level of Abba specifically.]

26 ושעורה שהיא בחיצוניות המל׳ נת׳ [נתבאר] לעיל ויתי׳ עוד לקמן.

And se'orah, which is in the outer dimension (chitzoniyus) of Malchus, was explained above and will be explained further below.

ומה שכתוב בזהר אשר בשבטים לא היו ב׳ אותיות ח״ט הנ״ל היינו כי באמת ב׳ אותיות ח״ט הם מגבורות והשבטים היו גבוהים מהם

And what is written in the Zohar, that in the tribes there were not the two letters ches and tes mentioned above, that is because in truth the two letters ches and tes are from the Gevuros, and the tribes were higher than them.

רק אחר שנצטרף ה׳ לשני אותיות הנ״ל היינו ה״ח [ה׳ חסדים] דאבא אז נמתקים ב׳ אותיות ח״ט הנ״ל ונק׳ חטה. [ועמ״ש במ״א דהחילוק בין חמץ למצה זהו בין ח׳ לה״א].

Only after the hei has been joined to the two letters mentioned above, that is, the five Chasadim of Abba, then the two letters ches and tes mentioned above are sweetened, and it is called chitah. [And see what is written elsewhere, that the difference between chametz and matzah lies between ches and hei.]

27 וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר כברתא דמתחטא לקמי אבוה ועביד לה רעותא ר"ל [רוצה לומר] שעושה לה אביה חסד דהיינו המשכת ה"ח [ה' חסדים] דאבא להמתיק אותיות ח"ט הנ"ל

And this is what is written in the Zohar, "like a daughter who pleads endearingly before her father, and he does her will": that is to say, her father does kindness (chesed) for her, that is, the drawing down of the five Chasadim of Abba to sweeten the letters ches and tes mentioned above.

וזהו דמתחטא כו' [ע"ד והייתי אני ובני שלמה חטאים וזהו וחטאך בצדקה פרוק כי הצדקה ממשיך ה"ח [ה' חסדים] במל'].

And this is "who pleads endearingly (mischata)," etc. [along the lines of "And I and my son Shlomo will be chata'im (offenders)"; and this is "Redeem your sin (chata'ach) with charity (tzedakah)," for charity draws down the five Chasadim into Malchus].

28 והנה חטה הנ"ל הוא בבחי' מל' רק שהוא בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] דמל' גבורות ממותקות מה"ח [מה' חסדים]. ולכן אדם הראשון אשר נשמתו היה מאילנא דחיי היה גבוה מזה דהיינו שהוא מז"א שנק' אילנא דחיי.

Now, the chitah mentioned above is in the level of Malchus, only it is in the inner dimension (pnimiyus) of Malchus: Gevuros sweetened by the five Chasadim. And therefore Adam, the first man, whose soul was from the Tree of Life (ilana dechayei), was higher than this; that is, he was from Z'eir Anpin, which is called the Tree of Life.

ולכן חטא דאדה"ר [דאדם הראשון] עץ הדעת חטה היתה כי חטה היה מדרגה שלמטה ממנו בחי' מלכות דאצי' שנק' עץ הדעת לגבי ז"א כו'.

And therefore [concerning] the sin of Adam, "The Tree of Knowledge was wheat (chitah)": for chitah was a level below him, the level of Malchus of Atzilus, which is called the Tree of Knowledge relative to Z'eir Anpin, etc.

[והפי' כי חטה היינו מה שהדעת נשפל ונמשך למטה בקטנות וכענין מ"ש במ"א ע"פ בשברי לכם מטה לחם כו'

[And the explanation is that chitah is daas being lowered and drawn downward into smallness, like the matter of what is written elsewhere on the verse "When I break for you the staff of bread," etc..

וזה שייך בבחי' מל' ששם בירור בחי' חט ע"י ה"ח [ה' חסדים] משא"כ בז"א שהוא למעלה מבחי' זו.

And this pertains to the level of Malchus, where there is the refinement of the level of chet (sin) through the five Chasadim, whereas Z'eir Anpin is above this level.

אך לכאורה צ"ל הרי הנשמות נולדים ע"י זיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצי' וא"כ יש בכל נשמה מחלק האם שהיא בחי' מל' והיינו בחי' חטה.

But seemingly we must understand: the souls are born through the union of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus; and if so, in every soul there is [something] of the mother's share, which is the level of Malchus, and that is the level of chitah.

29 וא"כ מדוע נק' זה חטא על אדה"ר [אדם הראשון] שאכל חטה. אך התירוץ ע"פ מ"ש בזהר תרומה דקס"ז ע"ב אדם קדמאה אתצייר ואתגליף בלא נוקבא כו' ע"ש,

If so, why is this called a sin for Adam, that he ate chitah? But the answer is according to what is written in the Zohar, Terumah, 167b: "The first Adam was formed and engraved without a female," etc.; see there.

דלכאורה הפי' דכמו שבגשמיות לא היה ילוד אשה כ"א יציר כפיו של הקב"ה כך ג"כ נשמתו שרשה למעלה מבחי' יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצילות.

For seemingly the meaning is that just as physically he was not born of a woman but was the handiwork of the Holy One, blessed be He, so too his soul was rooted above the level of the union of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus.

30 וא"כ לא היה בו מבחי' עה"ד [עץ הדעת] ומבחי' חטה כ"א למעלה מבחי' זו היינו ח"ע [חכמה עילאה] כמו שהיא בעצמותה,

And if so, he had in him nothing of the level of the Tree of Knowledge and of the level of chitah, but only [what is] above this level, that is, the higher Chochmah as it is in its essence.

ולכן היה חטא מה שאכל מבחי' חטה כו' משא"כ כל הנשמות שאחריו כמו שנולדו למטה ע"י דכר ונוק' [ונוקבא]. כך שרש נשמתם מזיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא].

And therefore it was a sin that he ate of the level of chitah, etc. Whereas all the souls after him: just as they are born below through male and female, so the root of their soul is from the union of Z'eir Anpin and Nukva.

לכן שייך בהם בחי' חטה מאכל אדם כו' מצד שרשם מבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] דמל'.

Therefore the level of chitah, human food, etc., pertains to them, by virtue of their root in the level of the inner dimension (pnimiyus) of Malchus.

31 ומצד שרשם מז"א לא היה בשבטים אותיות ח"ט כו'.

And by virtue of their root from Z'eir Anpin, the tribes did not have the letters ches and tes, etc.

אמנם בזהר ס"פ אמור דף ק"ד סע"א [סוף עמוד א] כ' [כתב] ואדם מדכר ונוק' [ונוקבא] נפיק ופי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שנשמת אדה"ר [אדם הראשון] יציר כפיו של הקב"ה נמשכה ג"כ מזיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] דאצילות רק שהוא בהיכלות דאו"א [דאבא ואימא] כו' ע"ש.

However, in the Zohar at the end of Parshas Emor, folio 104, at the end of side a, it writes: "And Adam came forth from male and female." And the Ramaz explains that the soul of Adam, the handiwork of the Holy One, blessed be He, was also drawn from the union of Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus, only that it was in the chambers (heichalos) of Abba and Imma, etc.; see there.

32 וע' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' קדושים דפ"ג סע"א [סוף עמוד א] ומ"ש עליו בספר הגלגולים פרק י"ח ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] ס"פ בראשית.

And see the Raaya Mehemna, Parshas Kedoshim, 83, at the end of side a, and what is written on it in Sefer HaGilgulim, chapter 18, and in the Likkutei Torah [of the Arizal], at the end of Parshas Bereishis.

ולפ"ז [ולפי זה] הפי' בזהר תרומה הנ"ל הוא באופן אחר וע' מק"מ [מקדש מלך] שם. וא"כ לכאורה הדרא קושיא לדוכתה.

And according to this, the explanation of the Zohar, Terumah, mentioned above is in another way; and see the Mikdash Melech there. And if so, seemingly the question returns to its place.

אך באמת לק"מ [לא קשה מידי] דהנה מבואר בזהר בראשית דל"ז סע"א [סוף עמוד א] ע"פ לא ידון רוחי באדם לעולם.

But in truth there is no difficulty at all. For it is explained in the Zohar, Bereishis, 37, at the end of side a, on the verse "My spirit shall not abide in man forever":

ר' [רבי] אחא אמר בההוא זמנא הוה ההוא נהרא דנגיד ונפיק אפיק רוחא מאילנא דחיי ואריק באילנא דשריא ביה מותא ואתמשכן רוחין בגווייהו דבני נשא יומין סגיאין. עד דסלקו בישין כו'

"Rabbi Acha said: At that time, that river which flows and goes forth would bring forth spirit from the Tree of Life and pour it into the tree in which death dwells, and spirits were drawn into human beings for many days, until the wicked arose," etc.

כדין אסתלק רוחא עילאה מההוא אילנא בשעתא דפרחו נשמתין בבני נשא כו' וע"ש במק"מ [במקדש מלך] שמתחלה היה עיקר הנשמה מז"א וקצת מהמל'.

"Then the supernal spirit departed from that tree, at the time that the souls in human beings flew off," etc. And see there in the Mikdash Melech, that at first the essence of the soul was from Z'eir Anpin, and a little from Malchus.

33 וגם מז"א היינו מה שנמשך לו מא"א ע"י [מאריך אנפין] אימא עילאה ולכך היו חיים הרבה כי אריכו דיומין אינון מאריך.

And also from Z'eir Anpin, that is, what is drawn to it from Arich Anpin through Imma Ila'ah (the higher Imma); and therefore they lived long, for "length of days is from Arich."

ואחר שחטאו היה בהפך טיפת הנוק' [הנוקבא] מרובה על הדכורא והיא נק' אילנא דמותא לכך לא היו מאריכים ימים עכ"ד [עד כאן דבריו] ועיין בזהר ר"פ בשלח דמ"ד סע"ב [סוף עמוד ב].

And after they sinned it was the reverse: the drop of the female was greater than [that of] the male, and it is called the tree of death; therefore they did not live long. Thus far his words. And see the Zohar at the beginning of Parshas Beshalach, 44, at the end of side b.

34 וכיון שכן שאפילו בבני אדם ואחר חטא עה"ד [עץ הדעת] עכ"ז [עם כל זה] היה אז עיקר הנשמה מז"א ומלמעלה מעלה כו'.

And since it is so, that even in human beings, and after the sin of the Tree of Knowledge, nevertheless the essence of the soul was then from Z'eir Anpin and from higher and higher, etc..

כ"ש [כל שכן] וק"ו [וקל וחומר] באדה"ר [באדם הראשון] עצמו שהיה יציר כפיו וקודם חטא עה"ד [עץ הדעת] שהיה עיקר הנשמה שמלמעלה מעלה מרובה על טיפת הנוק' [הנוקבא]

How much more so, by a fortiori reasoning, in Adam himself, who was His handiwork, and before the sin of the Tree of Knowledge: the essence of the soul, which is from higher and higher, was greater than the drop of the female.

וכמ"ש בספר הגלגולים פי"ט שהיה לו נר"נ דאצי' וגם נשמה לנשמה דאצי' ולכן נק' זה חטא על אדה"ר [אדם הראשון] מה שירד בבחי' חטה.

And as is written in Sefer HaGilgulim, chapter 19, that he had nefesh, ruach and neshamah of Atzilus, and also a neshamah of the neshamah of Atzilus. And therefore this is called a sin for Adam: that he descended into the level of chitah.

35 ועמ"ש מזה עוד בביאור ענין קי"ס [קריעת ים סוף] ד"ה הנה ים סוף]. ושעורה הוא בחי' חיצוניות שבמל' שהוא להחיות כל פרטי התחלקות נבראים מלאכים שהוא ע"י ה"ג [חמש גבורות].

And see what is written on this further in the explanation of the matter of the Splitting of the Sea of Reeds, the discourse beginning "Behold, the Sea of Reeds."] And se'orah is the level of the outer dimension (chitzoniyus) in Malchus, which is to give life to all the particulars of the division of creations, angels, which is through the five Gevuros.

ושרשן מה"ג [מחמש גבורות] דאימא [כי בינה מקננא בכורסייא עולם הבריאה וכן בחי' חיצוניות שבמל' שמתלבש בבי"ע מקור קבלתה מה"ג [מחמש גבורות] דאימא] והוא כמו עד"מ הדבור באדם נמשך ע"י ה' מוצאות אחה"ע מהגרון כו'

And their root is from the five Gevuros of Imma [for Binah nests in the Throne, the World of Beriah; and likewise the level of the outer dimension in Malchus, which is clothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, the source of its receiving is from the five Gevuros of Imma]. And this is, by way of analogy, like speech in man, which is drawn through the five places of articulation, alef-ches-hei-ayin from the throat, etc.

כי הקול הוא פשוט ונתצמצם ומתחלק בכ"ב אותיות ע"י ה"ג [חמש גבורות] ומקור המחלקן הוא המחשבה כמ"כ [כמו כן] כל פרטי התחלקות צירופי אותיות דבר ה' בחי' מל' הוא ע"י ה"ג [חמש גבורות] ושרשן מה"ג [מחמש גבורות] דאימא בחי' מחשבה

For the voice is simple, and it was contracted and is divided into twenty-two letters through the five Gevuros, and the source that divides them is thought. Likewise, all the particulars of the division of the combinations of letters of the word of G-d, the level of Malchus, are through the five Gevuros, and their root is from the five Gevuros of Imma, the level of thought.

וזהו ענין שעורה וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] ומשם ג"כ שרש נה"ב [נפש הבהמית] ששרשה מי"ב בקר אבל הנה"א [הנפש האלקית] שרשה מפנימי' [מפנימיות / מפנימית] המל' ומז"א עצמו וכמ"ש בזהר ויחי דף רמ"ה,

And this is the matter of se'orah, as was written above. And from there too is the root of the animal soul, whose root is from the twelve oxen; but the G-dly soul, its root is from the inner dimension (pnimiyus) of Malchus and from Z'eir Anpin itself, as is written in the Zohar, Vayechi, folio 245.

וזהו שבחי' מל' נק' לפעמים בהמה כנ"ל ולפעמים נק' אדם שכשהיא באצי' נק' אדם וכשיורדת בבריאה נק' בהמה וכמ"ש ורוח הבהמה היורדת היא למטה כו' והיינו ב' בחי' הנ"ל חיצונית המל' ופנימי' [ופנימיות / ופנימית] המל'.

And this is why the level of Malchus is sometimes called behemah, as mentioned above, and sometimes called adam: when she is in Atzilus she is called adam, and when she descends into Beriah she is called behemah, as it is written, "and the spirit of the beast that goes down below," etc. And these are the two levels mentioned above, the outer [dimension] of Malchus and the inner dimension of Malchus.

36 וענין ספי' [ספירה / ספירות] העומר שהוא בירור נפש הבהמית זהו תיקון ועליית בחי' שבמל' הנק' בהמה ועי"ז אח"כ בחג השבועות נעשי' [נעשית / נעשים] בבחי' אדם שמתעלה באצילות בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] המל'.

And the matter of the counting of the Omer, which is the refinement of the animal soul: this is the rectification and elevation of the level within Malchus that is called behemah; and through this, afterwards, on the festival of Shavuos, it becomes the level of adam, which rises into Atzilus, into the inner dimension (pnimiyus) of Malchus.

וזהו ענין והקרבתם מנחה חדשה כו' והמ"ד [והמיין דוכרין] שנמשך ע"י זהו ענין מתן תורה כו' שהיא המשכת כתר וחכמה באותיות דבחי' חטה

And this is the matter of "And you shall offer a new meal-offering," etc. And the mayin duchrin (masculine waters) that are drawn down through this are the matter of the Giving of the Torah, etc., which is the drawing down of Keser and Chochmah into the letters of the level of chitah.

והוא כענין יחוד וחיבור הטוב דעה"ד [דעץ הדעת] והתכללותו בעץ החיים למהוי אחד באחד (ועיין בזהר פ' אמור דף צ"ו ע"א ועיין מ"ש בביאור ע"פ קול דודי כו'):

**And it is like the matter of the union and joining of the good of the Tree of Knowledge and its inclusion in the Tree of Life, to be one in one (lemehevei echad be'echad) (and see the Zohar, Parshas Emor, folio 96a; and see what is written in the explanation on the verse "The voice of my beloved," etc.).**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EMOR • MAAMAR 5

# והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני...

"And the kohen shall wave them upon the bread of the first fruits"

1 והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני הוי' על שני כבשים כו'.

"And the kohen shall wave them upon the bread of the first fruits, a wave-offering before Havayah, upon the two lambs," etc.

ואיתא בגמרא שהלחם מלמעלה כו' שמניף הכבשים עם הלחם ביחד. ולהבין ענין זה והתחברות זו להיות הכבשים עם הלחם בתנופה.

And it is stated in the Gemara that the bread is on top, etc., that he waves the lambs together with the bread. And [we must] understand this matter, and this joining: that the lambs are with the bread in the waving.

הנה נודע כי תכלית כל הבריאה להיות היש בטל לאין. ובכל עולם נמשך ביטול היש לפי מדרגתו.

Now, it is known that the purpose of all creation is that the "something" (yesh) be nullified to the "nothing" (ayin). And in every world the nullification of the yesh is drawn down according to its level.

2 והנה עיקר הביטול הוא להיות בטל ונכלל ממש באור א"ס ב"ה ומיוחד בו ביחוד גמור ואמיתי בתכלית היחוד כהתאחדות אברי הגוף בנפש החיונית השורה ומתלבש בתוכם שאין להם חיות אחר מבלעדי חיות הנפש

Now, the essence of self-nullification (bittul) is to be nullified and actually included in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, and united with it in a complete and true union, the ultimate union, like the union of the limbs of the body with the vital soul that rests and is enclothed within them, for they have no other life-force apart from the life-force of the soul.

ולכן האברים נשמעים לרצון הנפש בביטול והתאחדות גמור וכך תהיינה כחות נפש החיונית בטלות ונכללות ממש באור א"ס ב"ה השורה ומקיף על נפשו.

Therefore the limbs obey the will of the soul in complete nullification and union. And so should the powers of the vital soul be nullified and actually included in the Infinite Light, blessed be He, which rests upon and encompasses his soul.

3 ועמ"ש ע"פ והקרבתם עולה אשה. אך הנה בטבע האדם בתולדתו אין כמו ביטול זה

And see what is written on the verse "And you shall offer a burnt-offering, a fire-offering." But in the nature of man, as he is born, there is nothing like this nullification.

ודוגמתו אינו נמצא בגשמיות כלל לבטל רצונו מפני רצון אחרים בבחי' ביטול זה כאלו אין לו רצון אחר כלל

And its like is not found in physicality at all: to nullify his will before the will of others at the level of this nullification, as though he had no other will at all.

אלא טבע זו היא בבהמה שהן בטלות ברצון המנהיגם ולכל אשר יחפוץ יטה אותם ואינם משנות את תפקידם

Rather, this nature is in domestic animals, which are nullified to the will of the one who leads them: wherever he wishes he turns them, and they do not change their appointed task.

והיינו מפני כי שרשן ויסודתן בהררי קדש. היא מדרגות עליונות באור א"ס ב"ה ושם הן בבחי' ביטול באור א"ס ממש (ועמ"ש ע"פ ויאכילך את המן בענין בהמה רבה שלמעלה מאדם) אלא שנפלו למטה מטה ממדרגת האדם ונמשך בחי' ביטול למטה תחי" [תחת יד] האדם.

This is because their root and foundation is "in the holy mountains," which are lofty levels in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, and there they are at the level of nullification in the Infinite Light itself (see what is written on the verse "And He fed you the manna," on the matter of the "great beast" (behemah rabbah) that is above man). Only, they fell far down, below the level of man, and the level of nullification was drawn down below, under the hand of man.

וזהו ענין הקרבנות שהיו מקריבין הבהמה ע"ג [על גבי] המזבח ועולה חיותה במקורה ושרשה שהוא בחי' ביטול ממש באור א"ס ב"ה

This is the meaning of the sacrifices: they would offer the animal upon the altar, and its life-force rises into its source and root, which is the level of nullification in the very Infinite Light, blessed be He.

והקרבנות היו מן הבקר ומן הצאן מכל הבהמה ולא מן החיות שבבהמה יש בה ביטול יותר מן החיה.

And the sacrifices were from the cattle and from the flock, from among all the domestic animals, and not from the wild beasts; for a domestic animal has more nullification than a wild beast.

4 וכן מכל הבהמה נבחרו כבשים עפ"י [על פי] הרוב שנמשך בהם בחי' הביטול יותר. כי הבקר פני שור מהשמאל בחי' גבורות.

Likewise, from among all the domestic animals, lambs were chosen for the most part, because the level of nullification is drawn into them more. For cattle are "the face of an ox on the left," the level of Gevuros (restraints).

וגם שור מנגח בקרנו ועזים הם ג"כ בחי' גבורות. אבל הכבשים הם בבחי' רחמים והכשבים הפריד יעקב שכבשים הם בבחי' מדותיו של יעקב בחי' רחמים.

Also, an ox gores with its horn; and goats, too, are the level of Gevuros. But lambs are at the level of compassion, and "Yaakov separated the lambs (kesavim)," for lambs (kevasim) are at the level of Yaakov's attributes (middos), the level of compassion.

כי הכבשים יש להם קול רחמנות שמעורר רחמים והיינו לפי שמקורם ושרשם הוא ממדרגה עליונה יותר שהוא מקור הרחמים.

For lambs have a voice of pity that arouses compassion. This is because their source and root is from a higher level, which is the source of compassion.

5 ולכן בנפילת החיות למטה נמשך להם הקול שמעורר רחמים וגם הם חלשים בטבעם כתולדותם והרי ניכר ומורגש בהם טבע הביטול [וגם הכבשים יש בהם צמר ששרשו גבוה מאד

Therefore, when the life-force fell below, the voice that arouses compassion was drawn to them. They are also weak by nature, from birth, and so the nature of nullification is recognizable and felt in them. [Lambs also have wool, whose root is very high,

וכמ"ש בזהר גדול ח"א [חלק א'] דמ"ב ע"ג [עמוד ג'] ע"פ והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו מחשבתיה הוה בההוא אתר דאתמר בי' [ביה] ועתיק יומין יתיב כו' ושער רישי' [רישיה] כעמר נקא וקב"ה [וקודשא בריך הוא] מחשבתא טבא צרפה למעשה ובג"ד [ובגין דא] קביל ליה וכו'.

as is written in the Zohar Gadol, Part I, folio 42, column c, on the verse "And Hevel, he too brought of the firstborn of his flock": "His [Hevel's] thought was on that place of which it is said, 'And the Ancient of Days (Atik Yomin) sat,' etc., 'and the hair of His head was like clean wool'; and the Holy One, blessed be He, joins a good thought to the deed, and because of this He accepted it," etc.

ועמ"ש לקמן בפ' פנחס ע"פ צו את בנ"י [בני ישראל] כו' וע' במשנה ספ"ו דכריתות. וע' בזהר משפטים קכ"ה א' ועמ"ש במ"א ע"פ שערך כעדר העזים שגלשו כו']:

See what is written below in Parshas Pinchas on the verse "Command the children of Israel," etc.; and see the Mishnah at the end of chapter 6 of Kerisos. And see the Zohar, Mishpatim, 125a; and see what is written elsewhere on the verse "Your hair is like a flock of goats that streamed down," etc.]

6 ב והנה בנפילת החיות למטה בגשמיות נק' בשם כבשים הב' קודם לשי"ן. כי הב' רומז לבחינת חכמה בחכמה יבנה בית. והשי"ן רומז לג' קוין המסתעפים ונמשכים למטה משא"כ כשהם למעלה במקורם הם אחדות אחד.

2. Now, when the life-force has fallen below into physicality, they are called by the name kevasim (כבשים), with the beis before the shin. For the beis alludes to the level of Chochmah (wisdom), [as it is written,] "With wisdom a house (bayis) is built." And the shin alludes to the three lines that branch out and are drawn downward; whereas when they are above, in their source, they are a single unity.

7 ושם נק' כש"ב [כשל בינונים] השי"ן קודם לבי"ת שהשי"ן הוא מדות עליונות שלמעלה מהחכמה ושכל ונק' בזהר טורי חשוכא.

And there they are called kesev (כשב), with the shin before the beis, for the shin is the supernal attributes (middos) that are above Chochmah and intellect, which are called in the Zohar "the mountains of darkness."

[ועיין במ"ש פ' תולדות בביאור ע"פ מים רבים שבשה"ש [שבשיר השירים] בענין דעת עליון ובד"ה שניך כעדר]

[See what is written in Parshas Toldos, in the explanation (biur) on the verse "Many waters" in the Song of Songs, on the matter of the supernal Daas (knowledge), and in the discourse beginning "Your teeth are like a flock."]

אך והכשבים הפריד יעקב שיעקב הוא הממשיך בחי' הכשבים מבחינתם ומדרגתם שבמקורם לבחי' הפירוד שיהי' [שיהיה] נק' בשם כבשים.

But "And Yaakov separated the lambs (kesavim)" [means] that Yaakov is the one who draws the level of the kesavim from their level and rank in their source to the level of separation, so that they will be called by the name kevasim.

כדי שיהי' [שיהיה] נמשך בחי' הביטול גם בעלמא דפרודא את הכבש א' תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כו'.

[This is] so that the level of nullification will be drawn also into the world of separation (alma deperuda): "The one lamb you shall offer in the morning, and the second lamb you shall offer toward evening," etc.

והענין כי בקר הוא בקר דאברהם בחי' חסד עליון שמתפשט אור א"ס ב"ה למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית.

The explanation is: morning is "the morning of Avraham," the level of supernal Chesed (kindness), in which the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, spreads forth above without end and below without limit.

8 והנה בהתפשטותו למטה מדרגה אחר מדרגה בירידות המדרגות בדרך השתלשלות והתלבשות יש יניקה ואחיזה לקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] לינק מהקדושה בחי' אהלי קדר וכמו שאמר אברהם לו ישמעאל יחיה לפניך.

Now, as it spreads downward, level after level, in the descent of the levels by way of the chain of descending worlds (hishtalshelus) and enclothement, there is nurture and a hold for the kelipos (husks) and the sitra achra (the other side), to draw nurture from holiness: the level of "the tents of Kedar," and as Avraham said, "O that Yishmael might live before You."

וצריך להקדים כבש שהוא בחי' ביטול בבחי' רחמנות שלא יומשך אור א"ס ב"ה רק בבחי' ביטול להיות אור א"ס שורה ומתגלה במי שבטל אליו דוקא

And it is necessary to bring a lamb first, which is the level of nullification, with the quality of pity, so that the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, will be drawn only at the level of nullification: that the Infinite Light should rest and be revealed specifically in one who is nullified to it.

[ועמ"ש בפ' וירא ע"פ אנכי מגן לך וע' בזהר בלק דף ר"ד ע"ב וס"פ מקץ דף ר"ג].

[See what is written in Parshas Vayeira on the verse "I am a shield to you"; and see the Zohar, Balak, folio 204b, and the end of Parshas Mikeitz, folio 203.]

9 ואת הכבש השני תעשה בין הערבים זמן שליטת מדתו של יצחק בחי' גבורות להמתיקן כו' והמשכות בחי' ביטול זה ב' כבשים בבחי' בקר ובבחי' בין הערבים נעשה ע"י יעקב שהוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה

"And the second lamb you shall offer toward evening": the time when the attribute of Yitzchak, the level of Gevuros (restraints), holds sway, in order to sweeten them, etc. And the drawings-down of this level of nullification, the two lambs, at the level of morning and at the level of "toward evening," are accomplished through Yaakov, who is "the middle bar that runs through from end to end."

לכך הפריד יעקב הכבשים מבחי' כשבים שהיו במקורן ושרשן לבחי' כבשים לעלמא דפרודא להתחלק בב' בחי' ומדרגות שונות.

Therefore Yaakov separated the lambs from the level of kesavim, as they were in their source and root, to the level of kevasim, into the world of separation, to be divided into two different aspects and levels.

אך בשבועות והניף הכהן אותם על לחם כו' על שני כבשים שמניף את הכבשים למעלה לשרשן ומקורן בחי' כשבים להיות בטלים ומיוחדים באור א"ס ב"ה ממש והיינו עם הלחם

But on Shavuos, "And the kohen shall wave them upon the bread," etc., "upon the two lambs": he waves the lambs upward, to their root and source, the level of kesavim, so that they are nullified and united in the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He. And this is [done] with the bread.

כי הנה ענין תנופות שתי הלחם הוא. כי הנה בי' הלחם רומזות לתשב"כ [לתורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] כמ"ש לכו לחמו בלחמי כו'

For the meaning of the wavings of the two loaves is [as follows]. Now, the two loaves allude to the Written Torah and the Oral Torah, as it is written, "Come, eat of my bread," etc.

כי הן בחי' גבוהות שיש בתשב"כ [בתורה שבכתב] מה שאין בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] והוא ענין הטעמים שבתורה זרקא מקף שופר הולך סגולתא כו' שהם בחי' ניגון בבחי' מתיקות ותענוג.

For they are lofty levels: in the Written Torah there is what is not in the Oral Torah, and this is the matter of the cantillation marks (te'amim) of the Torah, zarka, makaf, shofar holech, segolta, etc., which are the level of melody, with the quality of sweetness and delight.

10 וע"ז נאמר ויהי שירו חמשה ואלף ובלילה שירה עמי שהטעמים הן בבחי' שיר וניגון לנגן בשירה וזמרה מרוב שמחה ותענוג שהטעמים אלו הם בתשב"כ [בתורה שבכתב] ולא בתשבע"פ [בתורה שבעל פה]

Of this it is said, "And his songs were a thousand and five," and "At night His song is with me": for the cantillation marks are at the level of song and melody, to sing in song and hymn out of great joy and delight. These cantillation marks are in the Written Torah and not in the Oral Torah.

ואין בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] שום פי' וביאור על הטעמים לבאר ולפרש לנו שירה זו מאי היא [ועמ"ש בפ' הברכה ע"פ תורה צוה וע"פ ויהי מקץ וע"פ שיר השירים וע"פ ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים כו'].

And in the Oral Torah there is no interpretation or explanation of the cantillation marks, to explain and interpret for us what this song is. [See what is written in Parshas HaBerachah on the verse "The Torah [Moshe] commanded," and on "And it came to pass at the end," and on "The Song of Songs," and on "And I was with Him as a nursling (amon), and I was a delight," etc.]

רק תשבע"פ [תורה שבעל פה] היא פי' וביאור יסוד המצות ושורשן שפי' וביאור זה הוא בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] דוקא ולא בתשב"כ [בתורה שבכתב] כי אין שום מצוה בתשב"כ [בתורה שבכתב] שלא תהיה צריכה לפי' וביאור תשבע"פ [תורה שבעל פה] כיצד תהיה דרך עשיית המצוה ובאיזה אופן

The Oral Torah, however, is the interpretation and explanation of the basis of the mitzvos and their root; this interpretation and explanation is in the Oral Torah specifically and not in the Written Torah. For there is no mitzvah in the Written Torah that does not need the interpretation and explanation of the Oral Torah: how the mitzvah is to be performed and in what manner.

ובשבועות מניפין ב' בחי' הלחם למעלה במקורן ושרשן להיות כלולות ומתאחדות באור א"ס ב"ה

And on Shavuos the two levels of the bread are waved upward, into their source and root, to be included and united in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

כי שם הן מיוחדות בתכלית היחוד איהו וחיוהי חד כו' הוא היודע והוא המדע כו'.

For there they are united in the ultimate union: "He and His life-forces are one," etc.; "He is the Knower and He is the Knowledge," etc.

11 ובהן וע"י מתייחדים גם חיות הכבשים להיותן בטלים בשרשן ומקורן העליון להיות הכל בבחי' ביטול.

And in them and through them the life-force of the lambs, too, is united, so that they are nullified in their supernal root and source, so that everything is at the level of nullification.

ולכן בשתי הלחם דשבועות כתיב חמץ תאפינה שמאחר שמתעלה למקור החיות ומקור החיות המהוה עולמות הנפרדים יש מאין הוא בבחי' המתנשא מימות עולם שזהו חיותם והתהוותם

Therefore of the two loaves of Shavuos it is written, "They shall be baked leavened." For since it is raised up to the source of the life-force, and the source of the life-force, which brings the separate worlds into being as something from nothing, is at the level of "Who is exalted above the days of the world," and this is their life-force and their coming-into-being,

שמחמת שמתנשא ומסתלק מהם אור א"ס ב"ה למעלה ואינו מתלבש בתוכם ממש לכך נתהווה חיותם וקיומם בבחי' נפרדים להיות דבר ויש בפ"ע [בפני עצמו]

for because the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is exalted and withdrawn from them, above, and is not actually enclothed within them, therefore their life-force and existence came into being as separate, to be a thing and an entity in its own right.

ובהעלותם למקורן ושרשן הוא המתנשא מימות עולם נעשו גם הם בבחי' התנשאות שלמעלה מאחר שנכללו ונתאחדו במקורם ממש [ועמ"ש מזה גבי חג השבועות ע"פ וידבר אלקים כו' ע"ש].

And when they are raised to their source and root, which is "Who is exalted above the days of the world," they too become of the level of the exaltation that is above, since they have been included and united in their very source. [See what is written on this regarding the festival of Shavuos, on the verse "And Elokim spoke," etc.; see there.]

12 ובזה יובן ההפרש שבין כבשי עצרת לבין שני הכבשים התמידים ליום כי שני כבשי עצרת הם שלמים הנאכלים לבעלים משא"כ שני כבשי התמידים ליום הם עולות.

With this the difference will be understood between the lambs of Atzeres and the two daily tamid lambs: the two lambs of Atzeres are peace-offerings (shelamim), which are eaten by the owners, whereas the two lambs of the daily tamid are burnt-offerings (olos).

והענין כי התמידים הם הכבשים הנמשכים למטה לעולם הפירוד כנ"ל ואזי א"א להאכיל לבעלים שלא יומשך למטה מטה יותר ויהיה אחיזה ויניקה לסט"א [לסטרא אחרא]. וצ"ל כולו כליל.

The explanation is: the tamid offerings are the lambs that are drawn down below, into the world of separation, as mentioned above. And so it is impossible to give them to the owners to eat, lest it be drawn down still further and there be a hold and nurture for the sitra achra (the other side). And it must be wholly consumed (kalil).

אבל כבשי עצרת שהם על לחם הביכורים תנופה לפני הוי' למעלה במקורם לבחי' כשבים וגם נכללים ומיוחדים בבחי' שתי הלחם כנ"ל שם אין שליטה ויניקה כלל

But [as for] the lambs of Atzeres, which are "upon the bread of the first fruits, a wave-offering before Havayah," [raised] upward into their source, to the level of kesavim, and are also included and united in the level of the two loaves, as mentioned above, there is no dominion or nurture [for the other side] there at all.

ולכן הם שלמים הנאכלים אפי' [אפילו] לבעלים:

Therefore they are peace-offerings, which are eaten even by the owners.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS EMOR • MAAMAR 6

# ביאור ע"פ והניף הכהן אותם

## An explanation of the verse "And the kohen shall wave them"

1 ביאור ע"פ והניף הכהן אותם

An explanation of the verse "And the kohen shall wave them."

2 הנה מתחלה נבאר ענין תהו ותיקון. והנה שרש נפש האדם הוא מעולם התיקון נעשה אדם בצלמנו, אכן שרש דצ"ח [דומם צומח חי] הוא מבחי' עולם התהו שקדם לעולם התיקון

Now, first we will explain the matter of Tohu (chaos) and Tikkun (rectification). The root of the soul of man is from the World of Tikkun: "Let Us make man in Our image." But the root of the inanimate, the vegetative and the animal is from the level of the World of Tohu, which preceded the World of Tikkun.

וכמ"ש באדרא (דקל"ה סע"א [סוף עמוד א] וע"ב) בענין עולם התהו ובגין דתיקונא דא דאדם לא אשתכח לא יכילו למיקם כו' ע"ש ודף קמ"א ע"ב שבחי' עולם התיקון הוא בחי' אדם.

As is written in the Idra (folio 135, end of side a, and side b) concerning the World of Tohu: "And because this tikkun (configuration) of Adam was not found, they could not endure," etc.; see there; and on folio 141b, that the level of the World of Tikkun is the level of Adam (Man).

והענין יובן ממה שאנו רואים למטה באדם בחי' מציאות נבדל מכל הברואים שהוא מושל בכל הברואים וכמ"ש וירדו בדגת הים כו'.

The matter will be understood from what we see below in man: a quality of existence set apart from all the creatures, in that he rules over all the creatures, as it is written, "And let them have dominion over the fish of the sea," etc.

3 והענין הוא לפי שאדם הוא בחי' פרצוף כלול מעשר ספירות וכל המדרגות של כל הברואים ואינו בבחי' מדרגה ומדה אחת מיוחדת לבד

The explanation is that man is the level of a partzuf (configuration), comprising the ten Sefiros and all the levels of all the creatures, and he is not in the mode of one single, particular level and attribute alone,

כמו שארי הברואים שיש לכל א' מדה מיוחדת בלתי הרכבה מזולתו כלל כמ"ש ואת כל עוף כנף למינהו כו' נפש חיה למינה כו',

like the other creatures, each of which has a particular attribute, with no admixture at all of anything other than it, as it is written, "and every winged bird after its kind," etc., "living creature after its kind," etc.

כמו ד"מ [דרך משל] בעופות הנשר טבעו רחמני על בניו והעורב טבעו אכזרי,

As, for example, among birds: the eagle is by nature compassionate toward its young, and the raven is by nature cruel.

הנה לא יש בנשר הרכבה מאכזריות כלל שמטבע העורב, וכמ"כ [וכמו כן] להיפוך בעורב אין כלל מטבע הנשר שלא יש בו נטי' [נטייה] ממדת האכזריות אפילו כמלא נימא שיתגלה בעורב אחד פעם א' רחמים

Now, in the eagle there is no admixture at all of the cruelty that is the raven's nature; and likewise, conversely, in the raven there is nothing at all of the eagle's nature: it has no leaning away from the attribute of cruelty even by a hair's breadth, such that compassion would show itself in a single raven even once

(וכמ"ש בגמרא עירובין דכ"ב א' כתובות מ"ט ב' וע"ש בתוס' [בתוספות]) והיינו מחמת כי נבראו טבעם במדה א' בלתי התכללות ממדות אחרות.

(as is written in the Gemara, Eruvin 22a [and] Kesubos 49b; and see there in Tosafos). This is because their nature was created in a single attribute, without inter-inclusion of other attributes.

והיינו לפי ששרשם מעולם התהו שהיו הספירות זה תחת זה ולא היו בסוד פרצופים וקוין שהוא בחינת ההתכללות וכדלקמן.

And this is because their root is from the World of Tohu, where the Sefiros were one beneath the other and were not in the mystery of partzufim and lines (kavin), which is the level of inter-inclusion, as [will be explained] below.

וכמ"כ [וכמו כן] גם המלאכים שנק' ג"כ ע"ש עופות ועוף יעופף ועוף זה מיכאל יעופף זה גבריאל.

So too the angels, who are also called by the name "birds": "and let birds fly" — "and birds" (ve'of), this is Michael; "fly" (ye'ofef), this is Gavriel.

הנה מיכאל הוא שר של מים חסד אהבה וגבריאל שר של אש בחי' גבורה יראה כו' כל א' במדה מיוחדת ולכן אין מלאך אחד עושה שתי שליחות.

Michael is the prince of water, Chesed (kindness), love; and Gavriel is the prince of fire, the level of Gevurah (restraint), awe, etc.: each one in a particular attribute. And therefore one angel does not carry out two missions.

אבל לא כן האדם הוא בטבעו מורכב מכמה מדות שונות דבר והיפוכו

But man is not so: by his nature he is composed of many different attributes, a thing and its opposite.

(ולשון הרמב"ם [הרבי משה בן מימון]) (בהקדמה לפירוש המשניות) כל מיני בעלי חיים והאילנות יש להם פעל אחד בלבד או ב' פעלים כו' אבל האדם יעשה מעשים רבים משתנים זה מזה כו'.

(In the words of the Rambam) (in the Introduction to the Commentary on the Mishnah): "All species of animals and trees have only one action, or two actions, etc.; but man performs many actions that differ from one another," etc.

והנה מלבד שיש לו מכל הע"ס [העשר ספירות] ג' שכליים וז' מדות אף גם זאת בכל מדה מהמדות והשכליים הוא כלול ג"כ משאר המדות ד"מ [דרך משל] באכזריות שלו כלול רחמנות

Now, besides having [something] of all the Ten Sefiros, three intellectual [faculties] and seven emotive attributes, more than this: in each one of the emotive attributes and the intellectual faculties he is also comprised of the other attributes. For example, in his cruelty compassion is included,

כמו אב המכה את בנו שהכאה זו אכזריות היא והרי כלול בה רחמנות ואהבה שאינו מכה אותו רק מפני אהבתו וחמלתו עליו וכמ"ש חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר.

like a father who strikes his son: this striking is cruelty, yet included in it are compassion and love, for he strikes him only because of his love and pity for him, as it is written, "He who spares his rod hates his son, but he who loves him disciplines him early."

וכן עד"ז בשאר המדות גם כלול בו מבחי' דומם צומח חי (הן בגופו שהשערות הן בחי' צומח כו' והן בנפשו כלול דצ"ח [דומם צומח חי] רוחניים האותיות הן בחי' דומם והמדות בחי' צומח כו'

**And so too, in the same way, with the other attributes. He also includes** [something] **of the levels of the inanimate, the vegetative and the animal** (both in his body, for the hair is the level of the vegetative, etc.; and in his soul, which includes a spiritual inanimate, vegetative and animal: the letters are the level of the inanimate, and the emotive attributes the level of the vegetative, etc.

ועמ"ש בפ' בראשית ע"פ וייצר בענין שגוף האדם היה מתחלה דומם משא"כ גוף הבע"ח [הבעלי חיים] כו' והיינו לפי שהאדם כולל ממדבר עד דומם) **ולכן נקרא האדם עולם קטן.**

And see what is written in Parshas Bereishis on the verse "And He formed," on the matter that the body of man was at first inanimate, which is not so of the body of animals, etc.; and this is because man includes [everything] from the speaking down to the inanimate). **And therefore man is called a small world.**

וכ"ז [וכל זה] הוא מחמת שנברא בצלם ודמות שלמעלה אדם דלעילא אשר הוא בחי' פרצוף ופרצוף הוא קשר ע"ס [עשר ספירות] וכל ספירה כלולה מע"ס [מעשר ספירות] וכידוע ההפרש בין נקודה ספירה לפרצוף

**All this is because he was created in the image and likeness of Above, the Supernal Adam (Adam dele'eila), which is the level of a partzuf; and a partzuf is a binding together of the Ten Sefiros, with each Sefirah comprised of ten Sefiros, as is known** [regarding] **the difference between a point (nekudah), a Sefirah and a partzuf**

(בע"ח [בעץ חיים] שער כ"ט שער הפרצופים פ"ז [פרק ז'] כ' [כתב] כי נקודה הוא עשייה שבספירה. וספירה הוא בחי' הספירה שלימה מאבי"ע [מאצילות בריאה יצירה עשיה] שבה. ופרצוף הוא קשר י"ס [י' ספירות] וכל ספירה מהם שלימה מאבי"ע [מאצילות בריאה יצירה עשיה] עכ"ל [עד כאן לשונו])

(in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 29, Sha'ar HaPartzufim, chapter 7, he wrote: "For a point is the Asiyah within the Sefirah; a Sefirah is the level of the Sefirah complete with the Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah within it; and a partzuf is a binding of ten Sefiros, each Sefirah of them complete with Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah." End of quote.)

גם יש בפרצוף בחי' מוחין חב"ד [חכמה בינה ודעת] אשר באו בשינויים לפעמים בחינת גדלות ופעם קטנות

**There is also in a partzuf the level of the intellect (mochin), Chochmah, Binah and Daas, which come with changes: sometimes the state of gadlus (maturity), and at times katnus (immaturity).**

ומחמת כי בצלם אלקים נעשה האדם שלמטה ג"כ לכן יש בו כל בחי' הנ"ל גם בחינת פנימית וחיצוניות.

And because man below, too, was made "in the image of G-d," therefore all the aspects mentioned above are in him, as well as the aspects of the inner dimension (pnimiyus) and the outer dimension (chitzoniyus).

4 וכל אלה אין בשאר הברואים לבד מאדם שנברא בצלם אלקים שהוא בחי' אדם העליון שכולל הכל

And none of these are in the other creatures, except for man, who was created in the image of G-d, which is the level of the Supernal Adam, who includes everything.

וגם במרכבה כתיב ופני אדם לארבעתן אנפי זוטרי ואנפי רברבא וע"כ נאמר באדם וירדו בדגת הים ובעוף השמים כו'

And of the Chariot, too, it is written, "and the face of a man for the four of them," small faces and large faces. And therefore it is said of man, "And let them have dominion over the fish of the sea and over the birds of the heavens," etc.:

שכמו שאדם דלעילא על דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה מושל על כל הארבע חיות המרכבה הכוללים כל החיות פרטיים כו' כך האדם לפי שנעשה בצלם אלקים וכולל ג"כ הבחי' דצ"ח [דומם צומח חי] לכן הוא מושל ורודה בכולם

for just as the Supernal Adam — "upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man upon it from above" — rules over all four Chayos (living beings) of the Chariot, which include all the particular living creatures, etc., so man, since he was made in the image of G-d and also includes the levels of the inanimate, vegetative and animal, therefore rules and has dominion over them all.

(ועיין בפרדס של"א פ"ח [פרק ח']. ובשל"ה [ובשני לוחות הברית] בהקדמה בבית ישראל):

(And see the Pardes, Sha'ar (Gate) 31, chapter 8; and the Shelah, in the Introduction, in [the section] Beis Yisrael.)

5 ב והטעם לכ"ז [לכל זה] למה אדם דוקא הוא בא בהתכללות ופרצוף ולא שאר בעלי חיים היינו מפני דשרש אדם הוא מעולם התיקון ושרש דצ"ח [דומם צומח חי] הוא מעולם התהו שקדם לבחי' תיקון וכנ"ל,

2. The reason for all this — why man specifically comes with inter-inclusion and as a partzuf, and not the other living creatures — is that the root of man is from the World of Tikkun, while the root of the inanimate, the vegetative and the animal is from the World of Tohu, which preceded the level of Tikkun, as mentioned above.

דהנה שבירת הכלים דתהו היה מחמת שהיה ריבוי האור והכלי הי' [היה] קטן מהכיל

For the shattering of the vessels of Tohu came about because there was an abundance of light, and the vessel was too small to contain [it].

ולכן נשברו הכלים ונפלו למטה בבי"ע והאור נסתלק למעלה. ולכן נעשה אח"כ עולם התיקון מיעוט האור וריבוי הכלים.

And therefore the vessels shattered and fell down into Beriah, Yetzirah and Asiyah, and the light withdrew upward. And therefore afterwards the World of Tikkun was made: a lessening of the light and an increase of the vessels.

והנה מהו ענין ריבוי האור היינו התגלות האור בתוקף ובתגבורת בתכלית (וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ מים רבים כו' מי נח).

Now, what is the meaning of an abundance of light? It is the revelation of the light in strength and in utmost intensity (as is explained elsewhere, in the explanation on the verse "Many waters," etc., "the waters of Noach").

ולכן היו ז' מדות דתהו זה תחת זה בלי התכללות זה מזה כלל, מחמת כי האור והמדה הי' [היה] בא בהתגלות ובתגבורת לכן לא היה מתחבר עם המדה שכנגדו והיו ענפין מתפרדין.

Therefore the seven attributes of Tohu were one beneath the other, without any inter-inclusion of one with another at all. Since the light and the attribute came in revelation and in intensity, it did not join with the attribute opposite it, and they were branches that part from one another.

עד"מ למטה מה שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] לעולם יהא רך כקנה וזהו דוגמת עולם התיקון ואל יהא קשה כארז שזהו בחי' עולם התהו.

By way of analogy below, our Sages, of blessed memory, said, "A person should always be soft as a reed" — this is an example of the World of Tikkun — "and not be hard as a cedar," which is the level of the World of Tohu.

ד"מ [דרך משל] איש הקשה במדותיו בלי נטות מהם כלל. כך היה אותו האור והמדה בא בחוזק והתגלות המדה ההיא

By way of analogy, a man who is hard in his attributes, without bending from them at all. So too, that light and attribute came with force and with the revelation of that attribute;

לכן לא היה נכלל ממדה אחרת כלל מחמת ריבוי התגלות המדה ההיא וזה נקרא ריבוי האור אשר כל אחד על מעמדו דמדה ההיא דייקא בלי התכללות היפוכו

therefore it was not included with any other attribute at all, because of the abundant revelation of that attribute. And this is called an abundance of light: that each one [stands] on its own ground, of precisely that attribute, without inter-inclusion with its opposite.

ולכן לא היו יכולים הכלים לסבול האור הרב והחזק ונשברו ונפלו בבי"ע והאורות נסתלקו למעלה שנשארו למעלה בבחי' העלם.

And therefore the vessels could not bear the great and strong light, and they shattered and fell into Beriah, Yetzirah and Asiyah, and the lights withdrew upward, remaining above in a state of concealment.

אמנם עולם התיקון הוא מיעוט האור היינו שאין המדה באה בתגבורת כ"א דוגמת ענין רך כקנה שיכול לנטות ממדתו.

The World of Tikkun, however, is a lessening of the light; that is, the attribute does not come with intensity, but rather like "soft as a reed," which can bend from its attribute.

6 וע"כ הוא בבחי' קוין והתכללות המדות זה מזה חסד כלול מגבורה וגבורה מחסד. וזהו כי התיקון הוא בחי' אדם משא"כ בתהו כנ"ל בשם הזהר

Therefore it is in the mode of lines (kavin) and of the inter-inclusion of the attributes one with another: Chesed comprised of Gevurah, and Gevurah of Chesed. And this is [why] Tikkun is the level of Adam, which is not so in Tohu, as mentioned above in the name of the Zohar.

והיינו כי האדם הוא בחי' פרצוף שהוא התכללות מע"ס [מעשר ספירות] יחד וגם כל הע"ס [העשר ספירות] כלולים מכולם ולהיות בחי' התכללות זו זהו דייקא בעולם התיקון מטעם הנ"ל.

That is, Adam is the level of a partzuf, which is the inter-inclusion of the Ten Sefiros together, with all the Ten Sefiros also comprised of all of them; and this inter-inclusion comes to be specifically in the World of Tikkun, for the reason mentioned above.

7 ולכן גם האדם שלמטה לפי ששרשו מהתיקון לכן הוא כלול מכל המדות וגם כל מדה יש בה התכללות מכולם

And therefore man below, too, since his root is from Tikkun, comprises all the attributes, and each attribute also has in it an inter-inclusion of all of them.

אבל בחי' דצ"ח [דומם צומח חי] ששרשן נמשך מהספירות דתהו שלא היה בהם בחי' התכללות לכן כמ"כ [כמו כן] בטבע דצ"ח [דומם צומח חי] שיש לכל בעל חי מדה מיוחדת ואין בה מדה אחרת כלל וכנ"ל.

But the inanimate, vegetative and animal, whose root is drawn from the Sefiros of Tohu, in which there was no inter-inclusion — therefore, likewise, in the nature of the inanimate, vegetative and animal, each animal has a particular attribute, with no other attribute in it at all, as mentioned above.

והנה מ"מ בחי' תהו קודמת והגבה למעלה בשרשה מבחי' תיקון (וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] קרוב לסופו כי הן מס"ג [משם ס"ג] שבפנימית א"ק [אדם קדמון] והתיקון ע"י מ"ה [שם מ"ה] הוא יוצא מהמצח הארה בעלמא כו', ועיין מזה בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ וישב ד"ה חכמת המסכן וס"פ קרח).

Now, nevertheless, the level of Tohu comes first and is higher above in its root than the level of Tikkun (as is written in Iggeres HaKodesh, near its end, that they are from [the Name] Sag in the inner dimension of Adam Kadmon, whereas Tikkun, through [the Name] Mah, issues from the forehead, a mere glimmer, etc.; and see on this the Ramaz, at the beginning of Parshas Vayeshev, in the passage beginning "The wisdom of the poor man," and at the end of Parshas Korach).

אך אעפ"כ [אף על פי כן] מצד ההתכללות הנ"ל יש בתיקון מעלה גבוה שאינה בבחי' תהו. כי יש בתיקון גילוי אור א"ס שאין בתהו

Yet even so, by virtue of the inter-inclusion mentioned above, Tikkun has a lofty superiority that is not in the level of Tohu. For in Tikkun there is a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) that is not in Tohu.

והוא כמ"ש בזהר קוב"ה [קודשא בריך הוא] לא שריא אלא באתר שלים פי' קוב"ה [קודשא בריך הוא] הוא עצמות המאציל אנת הוא שלימותא דכולא ואינו שורה אלא באתר שלים

And this is as is written in the Zohar: "The Holy One, blessed be He, does not dwell except in a complete place." The meaning: the Holy One, blessed be He, is the essence of the Emanator, "You are the perfection of all," and He dwells only in a complete place.

היינו כשיש התכללות למטה וקשר וחיבור העי"ס [העשר ספירות] יחד אזי ישכון בהם אור א"ס שלימותא דכולא מה שלמעלה מע"ס [מעשר ספירות] ולאו מכל אלין מדות איהו כלל.

That is, when there is inter-inclusion below and a binding and joining of the Ten Sefiros together, then the Infinite Light, "the perfection of all," which is above the Ten Sefiros, "and He is not of any of these attributes at all," will dwell in them.

משא"כ כשכל מדה היא בפ"ע [בפני עצמו] אין זה כלל אתר שלים שיהיה השראה משלימותא דכולא כו'.

Whereas when each attribute is by itself, this is not a complete place at all, such that there would be an indwelling of "the perfection of all," etc.

ולכן בתיקון ע"י ההתכללות בבחי' פרצוף אדם העליון נמשך השראת אור א"ס משלימותא דכולא משא"כ בעולם התהו וזהו מעלה יתירה ועצומה דבחי' אדם שבתיקון על עולם התהו

And therefore in Tikkun, through the inter-inclusion in the level of the partzuf of the Supernal Adam, the indwelling of the Infinite Light is drawn down from "the perfection of all," which is not so in the World of Tohu. And this is the additional and immense superiority of the level of Adam in Tikkun over the World of Tohu

(וז"ש [וזהו שכתוב] ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך כו' וכמו שמצינו במ"ת [במתן תורה] ויחן ישראל באחדות אז ניתנה תורה. ועמ"ש סד"ה שניך כעדר הרחלים,

(and this is [the meaning of] what is written, "Bless us, our Father, all of us as one, with the light of Your countenance," etc.; and as we find at the Giving of the Torah: "And Israel encamped" in unity, and then the Torah was given. And see what is written at the end of the discourse beginning "Your teeth are like a flock of ewes";

ועמ"ש במ"א בד"ה ויאמר ה' הן עם אחד כו' שבמקום ההתכללות שבקדושה ממשיכים האור מבחי' עקודים בכלי א' וזהו בחי' שלימותא דכולא שלמעלה מהתהו כי עולם התהו הוא מבחי' נקודים ועולם העקודים בחי' טעמים ובענין טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות] הטעמים בכתר ונקודות בחכמה כו' וכמ"ש במ"א):

and see what is written elsewhere, in the discourse beginning "And Havayah said, 'Behold, they are one people,'" etc., that in the place of the inter-inclusion in holiness one draws down the light from the level of Akudim, [bound] in one vessel, and this is the level of "the perfection of all" that is above Tohu. For the World of Tohu is from the level of Nekudim, and the World of Akudim is the level of ta'amim; and in the matter of ta'amim, nekudos, tagin, osiyos (cantillation notes, vowels, crowns and letters), the ta'amim are in Keser and the nekudos in Chochmah, etc., as is explained elsewhere):

8 ג והנה אחר ששוכן בבחי' תיקון הארת אור א"ס שלמעלה מע"ס [מעשר ספירות] ע"י"ז יכולים אח"כ ליכלל המדות והספירות בבחי' ביטול במציאות ממש יותר מקודם שהיה ההתכללות רק מחמת חלישת התגלות האור כענין רך כקנה כו' אבל לא בחי' עצמיות הביטול ממש.

3. Now, once the illumination of the Infinite Light that is above the Ten Sefiros dwells in the level of Tikkun, through this the attributes and the Sefiros can afterwards be included [in one another] in a state of actual nullification (bittul) of [their] existence, more than before, when the inter-inclusion was only because of the weakening of the revelation of the light, as in "soft as a reed," etc., but not the level of the essence of self-nullification itself.

אכן בהגלות נגלות עליהם גילוי אור א"ס שלימותא דכולא אשר כל המדות כאין נגדו.

However, when there is openly revealed upon them the revelation of the Infinite Light, "the perfection of all," before which all the attributes are as nothing —

כי כשמו כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו [חס ושלום] אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] מקור המדות.

for as His name, so is He: He is not in the category of an attribute, G-d forbid, but higher and higher without end, even above the level of Chochmah, Binah and Daas, the source of the attributes —

9 ואזי המדות היו לאחדים ובטלים ממש כנר בפני אבוקה באורו ית' המאיר להם ואין תופסים מקום כלל.

then the attributes become one and are actually nullified, like a candle before a torch, in His light, may He be blessed, that shines upon them, and they occupy no place at all.

וזהו ענין עושה שלום במרומיו בין שר של מים ושר של אש וכמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] ע"פ והיה מעשה הצדקה שלום כו' ע"ש

And this is the meaning of "He makes peace in His heights": between the prince of water and the prince of fire; as is written in Iggeres HaKodesh on the verse "And the work of righteousness shall be peace," etc.; see there.

(והתכללות זו הוא בחי' ביטול אמיתי ממש שלמעלה מבחי' הביטול דרך כקנה כו' עד שאפילו כשהמדות היו בריבוי האור היו בטלים ומתכללים

(And this inter-inclusion is the level of actual, true self-nullification, which is above the level of the nullification in the manner of "like a reed," etc.; so much so that even when the attributes were in an abundance of light, they were nullified and included [in one another],

וכמו בעולם העקודים שודאי היה שם ריבוי האור יותר מבנקודים ואעפ"כ [ואף על פי כן] לא היה שם שבה"כ [שבירת הכלים] ח"ו [חס ושלום] והיינו מחמת קרבתן לאור א"ס שעי"ז הם בבחי' ביטול אמיתי כו' והתכללות אמיתי עד שעקודים בכלי א'.

as in the World of Akudim, where there was certainly an abundance of light, more than in Nekudim, and yet there was no shattering of the vessels there, G-d forbid. That is because of their nearness to the Infinite Light, through which they are in a state of true self-nullification, etc., and true inter-inclusion, to the point that they are bound (akudim) in one vessel.

ומבחי' ביטול זה נמשך אח"כ בעולם התיקון ג"כ ע"י השראת אור א"ס הנמשך בעולם התיקון שעי"ז נמשך בהם הביטול האמיתי כו'.

And from this level of self-nullification [something] is drawn afterward into the World of Tikkun as well, through the indwelling of the Infinite Light that is drawn into the World of Tikkun, through which the true self-nullification is drawn into them, etc.

ועמ"ש בביאור ע"פ את שבתותי תשמרו בענין שבת תתאה שהוא עליי' [עלייה] בי"ע באצי' ביטול היש ושבת עילאה הוא עד"ז באצי' ג"כ בחי' ביטול אמיתי בבחי' אין מקור החכמה כו' והיינו ג"כ כמש"כ [כמה שכתוב] שעי"י התגלות אור א"ס בעולם התיקון נמשך ביטול עליון יותר כו').

And see what is written in the explanation on the verse "You shall keep My Shabbosos," on the matter of the lower Shabbos, which is the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah into Atzilus, the nullification of the yesh (something); and the upper Shabbos is, in the same way, in Atzilus too: the level of true self-nullification in the level of ayin (nothing), the source of Chochmah, etc. And this, too, is as was written [above]: that through the revelation of the Infinite Light in the World of Tikkun a higher self-nullification is drawn down, etc.).

והיינו ענין מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה] דאיהו ארח אצילות ושקיו כו' היינו השראת אור א"ס ששורה בשם מ"ה [שם מ"ה] דחכמה מבחי' שלימותא דכולא אשר כל אורות ומדות בטלים במציאות נגד התגלות אור א"ס

**And this is the meaning of "Within is the Name Mah, which is the path of Atzilus, and the watering," etc.: that is, the indwelling of the Infinite Light that dwells in the Name Mah of Chochmah, from the level of "the perfection of all," whereby all the lights and attributes are nullified in their existence before the revelation of the Infinite Light.**

ולכן איהו ארח אצילות שמקשר ומחבר לכל אורות וספירות דאצילות שיהיו מתחברין בהתכללות גמור ואמיתי

**And therefore it is "the path of Atzilus," which binds and joins all the lights and Sefiros of Atzilus, so that they are joined in complete and true inter-inclusion**

(ואפשר שזהו ענין מ"ש בליקוטי הש"ס [הששה סדרים] מהאריז"ל [מהארי' זכרונו לברכה] בפי' הבאת שלום בין אדם לחבירו דהיינו אסתכלותא אנפין באנפין בין האדם לחבירו שהוא האריך בזעיר.

**(and perhaps this is the meaning of what is written in Likkutei HaShas from the Arizal, of blessed memory, on the explanation of "bringing peace between a man and his fellow": that is, the gazing face into face between "a man" and "his fellow," which is [the gazing of] Arich into Z'eir.**

והענין כי לגבי א"א נק' המדות דאצילות זעיר אנפין כי קטן יעקב אבל ארך אפים וגדל חסד היינו שהמדות הן בלי גבול וכמ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה וסד"ה בכ"ה בכסלו.

**The point is that relative to Arich Anpin, the attributes of Atzilus are called Z'eir Anpin, for "Yaakov is small"; but "long-suffering (erech apayim) and great in kindness" means that the attributes are without limit, as is explained in the discourse beginning "And it was when Pharaoh sent" and at the end of the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev."**

וזהו ג"כ ענין ההפרש בין גדולה לחסד וכמ"ש במ"א. ונמצא בכתר עליון המדות הן בבחי' גדולה ותוקף ואעפ"כ [ואף על פי כן] הן בהתכללות בתכלית והיינו מעוצם הביטול לגבי א"ס ב"ה וכנ"ל בענין עקודים

**And this is also the matter of the difference between Gedulah (greatness) and Chesed, as is explained elsewhere. It follows that in Keser Elyon (the Supreme Crown) the attributes are in a state of greatness and strength, and even so they are in utmost inter-inclusion; and that is from the intensity of the self-nullification before the Infinite One, blessed be He, as mentioned above regarding Akudim.**

וזהו כתר עליון כו' מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה] כו' וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב וע"פ הראיני את מראיך ולכן נק' הכתר אדם, ובפרדס ערך אדם שהכתר נקרא אדם קדמון

And this is [the meaning of] "Keser Elyon," etc., "within is the Name Mah," etc., as is explained elsewhere, in the explanation on the verse "Who has counted the dust of Yaakov" and on the verse "Show me your appearance." And therefore Keser is called Adam; and in the Pardes, under the entry Adam, [it is written] that Keser is called Adam Kadmon.

והיינו כי א"ק [אדם קדמון] הוא כתר דכללות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] כו' וכאשר נמשך מבחי' זו ג"כ בז"א דאצילות כנזכר לעיל שע"י ההתכללות נמשך ושורה בו מבחי' שלימותא דכולא זהו ענין הבאת שלום בין אדם לחבירו.

That is, because Adam Kadmon is the Keser of Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah as a whole, etc. And when [something] of this level is drawn also into Z'eir Anpin of Atzilus, as mentioned above, that through the inter-inclusion [something] of the level of "the perfection of all" is drawn and dwells in it — this is the meaning of "bringing peace between a man and his fellow."

ואפשר שזהו ג"כ פי' וענין מה שמו ומה שם בנו היינו ב' בחי' מ"ה [שם מ"ה] שהן ב' בחי' אדם הנ"ל.

And perhaps this is also the meaning and the matter of "What (mah) is His name, and what (mah) is His son's name": that is, two levels of Mah, which are the two levels of Adam mentioned above.

והיינו ב' בחי' ההתכללות הנ"ל האי ע"י בחי' רך כקנה הבי' ע"י גילוי אור א"ס משלימותא דכולא מ"ה [שם מ"ה] שמו מלגאו איהו שם מ"ה [שם מ"ה].

And these are the two levels of inter-inclusion mentioned above: the first through the level of "soft as a reed"; the second through the revelation of the Infinite Light from "the perfection of all": "Mah is His name," "within is the Name Mah."

ועיין בזהר בלק דקצ"א ע"ב ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ובפרדס ערך מה דפי' מה שמו היינו חכמה עילאה כו' וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] ג"כ בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה.

And see the Zohar, Balak, folio 191b, and the Mikdash Melech there, and the Pardes, under the entry Mah, which explains "What (mah) is His name" as supernal Chochmah, etc.; and as is explained also in the discourse beginning "To understand the explanation of the matter of 'The Patriarchs are themselves the Chariot.'"

י"ל [יש לומר] דמ"מ מקור ההמשכה הוא מבחי' כתר אלא שהוא ע"י החכמה וכנודע מענין יחוד או"א [אבא ואימא] שבק"ש [שבקריאת שמע] ששרש ההמשכה מלמעלה מעלה כו' והנה מבואר בליקוטי הש"ס [הששה סדרים] שם בשם האד"ר [האדרא רבא] כי בעידנא דמסתכל אריך בז"א אזי גורם זיווג בין ז"א ונוק' [ונוקבא].

It can be said that nevertheless the source of the drawing down is from the level of Keser, except that it is through Chochmah, as is known from the matter of the union of Abba and Imma in the recital of the Shema, where the root of the drawing down is from higher and higher, etc. Now, it is explained in Likkutei HaShas there, in the name of the Idra Rabba, that at the time when Arich gazes into Z'eir Anpin, it brings about a union between Z'eir Anpin and Nukva.

וזהו שמהבאת שלום בין אדם לחבירו נמשך אכילת פירות בעוה"ז עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר בפ' בהעלותך דקנ"ו א' בגין דהאי קרן כו' וע"ד איבא דיליה וע"ש במק"מ [במקדש מלך]

And this is [why] from "bringing peace between a man and his fellow" comes the eating of fruits in this world, according to what is written in the Zohar, in Parshas Beha'aloscha, folio 156a: "Because this principal," etc., "and therefore its fruit," etc.; and see there in the Mikdash Melech.

וזהו ענין אדם דדברי הימים באלף רבתי שאתוון רברבין שרשן מבחי' כתר וע"י הארת הכתר נמשך זיווג זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] וזהו מ"ש בפ' מצורע דנ"ג ע"ב אדם דא שלימו דכולא.

And this is the meaning of "Adam" in Chronicles, with a large alef: for large letters have their root in the level of Keser, and through the illumination of Keser the union of Z'eir Anpin and Nukva is drawn down. And this is what is written in Parshas Metzora, folio 53b: "Adam — this is the perfection of all."

וזהו שנמנו במשנה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז כו' כבוד אב ואם וגמ"ח [וגמילות חסדים] והבאת שלום כו' ותלמוד תורה כנגד כולם והיינו לפי שע"י כ"ז [כל זה] ממשיכים אור א"א בז"א ע"י או"א [אבא ואימא] כנ"ל בענין מ"ה [שם מ"ה] שמו כו'.

And this is [why] the Mishnah lists, "These are the things whose fruits a person eats in this world, etc.: honoring father and mother, acts of kindness, and bringing peace, etc.; and the study of Torah is equal to them all." That is because through all these one draws the light of Arich Anpin into Z'eir Anpin by way of Abba and Imma, as mentioned above regarding "Mah is His name," etc.

ובענין גמילות חסדים יובן ממ"ש במ"א בפי' אל עליון גומל חסדים טובים. ועמ"ש ג"כ ע"פ וארשתיך לי לעולם בשם הזהר בפי' לעולם ועמ"ש בד"ה הוי' יחתו מריביו איך ע"י המשכה זו מא"א [מאריך אנפין] מתמתקים כל הדינים

And the matter of acts of kindness will be understood from what is explained elsewhere on the meaning of "G-d Most High, who bestows good kindnesses." And see also what is written on the verse "And I will betroth you to Me forever," in the name of the Zohar, on the meaning of "forever"; and see what is written in the discourse beginning "Havayah — His adversaries shall be shattered," how through this drawing down from Arich Anpin all the judgments are sweetened.

ועיין בר"ח [בראשית חכמה] פי"ב משער האהבה בענין כי המלך בוטח בה' ובחסד עליון בל ימוט כו' ועמ"ש בד"ה הנה להבין שרש ענין מתן תורה בפי' יתרו גבי דוד בשתים ולא עלתה לו. וע' עוד מענין אכילת פירותיהן בעוה"ז באג"ה [באגרת הקודש] בד"ה וילבש צדקה כשריון).

And see the Reishis Chochmah, chapter 12 of Sha'ar HaAhavah, on the matter of "For the king trusts in Havayah, and through the kindness of the Most High he shall not falter," etc. And see what is written in the discourse beginning "Now, to understand the root of the matter of the Giving of the Torah," in Parshas Yisro, concerning David, "with two, and it did not count against him." And see further on the matter of "eating their fruits in this world" in Iggeres HaKodesh, in the discourse beginning "And He put on righteousness as a coat of mail.")

**ומעתה יובן ענין נעשה אדם כו' וירדו בדגת כו' כי האדם הוא מבחי' תיקון אשר יש בו השראת אור א"ס וגם התכללות כולם כנ"ל**

**And from this the meaning of "Let Us make man," etc., "and let them have dominion over the fish," etc., will be understood: for man is from the level of Tikkun, in which there is the indwelling of the Infinite Light and also the inter-inclusion of them all, as mentioned above.**

**ולכן יכול האדם דייקא לרדות ולמשול בכולם (ועיין בזהר ח"ב [חלק ב'] דצ"ד סע"ב [סוף עמוד ב]. ח"ג [חלק ג'] דמ"ח א'.)**

**And therefore specifically man can have dominion and rule over them all (and see the Zohar, vol. 2, folio 94, end of side b; vol. 3, folio 48a).**

(והנה לכן יש ג"כ באדם הבחירה. וכמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] פ"ה מהל' [מהלכות / מהלכה] תשובה שע"ז נאמר הן האדם היה כאחד ממנו.

(Now, therefore man also has free choice, as the Rambam writes in chapter 5 of the Laws of Teshuvah, that of this it is said, "Behold, man has become like one of us."

כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ וכו' ע"ש.

"That is to say: behold, this species of man is unique in the world, and there is no second species like it in this respect, that he of himself knows good and evil and does whatever he desires," etc.; see there.

והיינו כמ"ש במ"א שבחירה זו נלקחה מבחי' גבוה מאד שהוא בחי' הממשלה שהמלוכה והממשלה לחי עולמים ע"ד כשעלה ברצונו הפשוט כו' ואין מעכב על ידו ועד"ז הוא בחי' הבחירה שניתן לאדם עד שאין מי שמעכב על ידו

And this is as is explained elsewhere, that this choice was taken from a very high level, which is the level of dominion; for "sovereignty and dominion belong to the One who lives forever," in the manner of "when it arose in His simple will," etc., and none can hold back His hand. And in the same way is the power of choice given to man, so that there is none who can hold back his hand.

אך לפי שבחינה ומעלה הרמה זו ירדה ונתלבשה למטה בגוף הגשמי ובנה"ב [ובנפש הבהמית] שכלולים מטוב ורע ע"כ יכולה להיות ממשלה זו גם לבחור הרע ח"ו [חס ושלום] ה' ישמרנו וזהו וייצר כו' ויפח באפיו כו' צמצומים רבים עד שירד כח בחירה וממשלה זו למטה.

However, because this lofty level and quality descended and was clothed below in the physical body and in the animal soul, which are composed of good and evil, therefore this dominion can also choose evil, G-d forbid, may G-d protect us. And this is [the meaning of] "And He formed," etc., "and He breathed into his nostrils," etc.: many contractions, until this power of choice and dominion descended below.

אבל שרש בחינה זו נלקחה ממקום גבוה מאד ועיין בפרדס שע"ד פ"ט ומה שניתן בחירה וממשלה זו לאדם היינו לפי ששרש בחי' אדם הוא נעלה מאד כנ"ל.

But the root of this level was taken from a very high place; and see the Pardes, Sha'ar (Gate) 4, chapter 9. And the reason this choice and dominion were given to man is that the root of the level of Adam is very exalted, as mentioned above.

ולכן ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' וכמ"ש הרמב"ם [הרבי משה בן מימון] שם הואיל והרשות בידינו כו')

And therefore: "And now, Israel, what does Havayah your G-d ask of you, but to fear," etc.; and as the Rambam writes there, "since the choice is in our hands," etc.)

ולכן איתא בספרים שהדפק שבאדם מורה על הארת אור א"ס שבתוכו וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בטעמי מצות פ' וירא כי הדפק אחוריים דאבא והחיות שבתוכו הוא אור הא"ס

And therefore it is stated in the books that the pulse in man indicates the illumination of the Infinite Light within him; as is written in the Likkutei Torah of the Arizal, in Ta'amei HaMitzvos, Parshas Vayeira, that the pulse is the back (achorayim) of Abba, and the life-force within it is the Infinite Light.

כי התלבשות אור א"ס הוא בחכמה והדפיקו בחי' רצוא ושוב והיינו בחי' מטי ולא מטי דחכמה לפי שאור א"ס שורה בחכמה:

For the Infinite Light is clothed in Chochmah, and the beating is the mode of "running and returning" (ratzo vashov), that is, the level of "reaching and not reaching" of Chochmah, because the Infinite Light dwells in Chochmah:

10 ד ומעתה יובן ג"כ ענין שהאדם ניזון ומקבל חיות מהמאכלים שהם דצ"ח [דומם צומח חי]. וגם הוא מתקן ומעלה אותם ע"י.

4. And from this the matter will also be understood of man's being nourished and receiving life-force from foods, which are the inanimate, vegetative and animal; and also that through this he rectifies and elevates them.

דהיינו מפני שהאדם הוא מבחי' תיקון אשר ע"י ההתכללות שורה שם אור הא"ס שלימותא דכולא וכנ"ל דאור א"ס שורה בחכמה.

That is, because man is from the level of Tikkun, where, through the inter-inclusion, the Infinite Light, "the perfection of all," dwells, as mentioned above, for the Infinite Light dwells in Chochmah.

11 ולכן יכול האדם בברכתו שמברך ברוך אתה הוי' להמשיך גילוי אור א"ס בחכמה ובחכמה אתבררו לברר הדצ"ח [הדומם צומח חי]

And therefore man, through his blessing in which he blesses, "Blessed are You, Havayah," can draw down a revelation of the Infinite Light in Chochmah — and "through Chochmah they are refined" — to refine the inanimate, vegetative and animal,

אשר המוצא פי ה' שבמאכל שרשו מעולם התהו רק שמחמת שבה"כ [שבירת הכלים] נפלו הכלים למטה בבי"ע והאורות נסתלקו למעלה במאציל העליון

of which "that which comes forth from the mouth of Havayah" in the food has its root in the World of Tohu; only, because of the shattering of the vessels, the vessels fell down into Beriah, Yetzirah and Asiyah, and the lights withdrew upward into the Supernal Emanator.

אמנם אחר הבירור וההעלאה של המאכל לבחי' התיקון ע"י הברכה הנה ע"י מתקרבים לאורות שלהן דתהו שנסתלקו למעלה ומתגלים ומתאחדים בהן האורות דתהו.

However, after the refinement and elevation of the food to the level of Tikkun through the blessing, through this they draw near to their own lights of Tohu that withdrew upward, and the lights of Tohu are revealed in them and become united with them.

כמו עד"מ נפש האדם שמסתלקת מהגוף מחמת מיתה ה"י [השם ישמרנו] וצרורה בצרור החיים בג"ע [בגן עדן], וכשיהיה תחה"מ [תחיית המתים] שיתעלה הגוף תתגלה ותתלבש בו הנשמה שהיתה בג"ע [בגן עדן] כו'

As, by way of analogy, the soul of man, which departs from the body because of death, may G-d protect us, and is bound up in the bond of life in Gan Eden; and when the Resurrection of the Dead comes and the body is elevated, the soul that was in Gan Eden will be revealed and clothed in it, etc.

כמ"כ [כמו כן] הכלים דתהו שמתו ונפלו בבי"ע אחר שנתקנו ונכללו בבחי' התיקון נתגלה ונמשך בהן נשמתן היינו האורות דתהו.

So too the vessels of Tohu, which died and fell into Beriah, Yetzirah and Asiyah: after they are rectified and included in the level of Tikkun, their soul, that is, the lights of Tohu, is revealed and drawn into them.

12 ונמצא שעי"ז ניתוסף ריבוי אור גדול לבחי' תיקון שהוא האדם כי האורות דתהו שנסתלקו ונכללו בעצמות המאציל הם גבוהים הרבה מאורות דתיקון כנ"ל רק שמחמת תגבורת ותוקף האור לא יכלה הכלי להכיל כו'

It follows that through this a great abundance of light is added to the level of Tikkun, which is man. For the lights of Tohu that withdrew and were included in the essence of the Emanator are much higher than the lights of Tikkun, as mentioned above; only, because of the intensity and strength of the light, the vessel could not contain [it], etc.

אכן אחרי שנתבררו הכלים ונכללו בתיקון שהוא בבחי' ההתכללות אז יחיה ע"י האדם דתיקון שנתגלה בו אור שגדול יותר מהאדם דתיקון כו' כנ"ל

But after the vessels have been refined and included in Tikkun, which is in the mode of inter-inclusion, then through this the Adam of Tikkun will live, in that a light greater than the Adam of Tikkun is revealed in him, etc., as mentioned above.

(שהוא מס"ג [משם ס"ג] שבפנימית א"ק [אדם קדמון] כו' ונמצא נכלל בתיקון ב' המעלות שיהיה אורות גדולים כמו בתהו ואף על פי כן יהיה בבחי' התכללות ע"י הארת אור א"ס שלימותא דכולא כו' מעין בחינת עקודים כו').

(For it is from Sag in the inner dimension of Adam Kadmon, etc.; and so both advantages are found included in Tikkun: there will be great lights, as in Tohu, and even so it will be in a state of inter-inclusion, through the illumination of the Infinite Light, "the perfection of all," etc., something like the level of Akudim, etc.).

ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (ברכות דנ"ה א' ע"פ וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה' ביחזקאל מ"א כ"ב)

And with this the saying of our Sages, of blessed memory, will be understood (Berachos 55a, on the verse "And he said to me, 'This is the table that is before Havayah,'" in Ezekiel 41:22):

פתח במזבח וסיים בשולחן כל זמן שבהמ"ק [שבית המקדש] קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו.

"It opens with the altar and concludes with the table: as long as the Holy Temple stood, the altar atoned for Israel; and now a person's table atones for him."

כי הנה ענין הקרבנות הוא העלאת נפש הבהמה ע"י הכהן שהוא חסד דז"א מעולם התיקון וימין מקרבת

For the matter of the sacrifices is the elevation of the soul of the animal through the kohen, who is the Chesed of Z'eir Anpin, from the World of Tikkun, and "the right hand draws near."

ולכן כשמברך ושוחטה ומקריבה ע"ג [על גבי] המזבח הוא מברר רוח הבהמה שנפלה בשבה"כ [בשבירת הכלים] ומעלה אותה לשרשה שמפני שור שבמרכבה עד שנכללת במל' דאצילות וזה נק' אכילת המזבח.

And therefore, when he blesses, slaughters it and offers it upon the altar, he refines the spirit of the animal that fell in the shattering of the vessels and elevates it to its root, which is from the face of the ox in the Chariot, until it is included in the Malchus of Atzilus; and this is called the eating of the altar.

מזבח היינו מל' דאצי' ועי"ז מתגלים האורות דתהו ולכן נהנים המלאכים מהקרבנות בהתגלות האורות דתהו אשר משם שרשן, וז"ש בזהר"ק [בזהר הקדוש] (פ' פנחס דרמ"א א') [וזהו שכתוב] ואתהניין מיסודא ועקרא דילהון וכמובא באג"ה [באגרת הקודש] סד"ה איהו וחיוהי.

The altar is the Malchus of Atzilus. And through this the lights of Tohu are revealed; and therefore the angels derive pleasure from the sacrifices, in the revelation of the lights of Tohu, which is their root. And this is what is written in the holy Zohar (Parshas Pinchas, folio 241a): "And they derive pleasure from their foundation and root," as is brought in Iggeres HaKodesh, at the end of the discourse beginning "He and His life-forces."

וזהו ריח ניחוח להוי' שע"י הריח שהוא העלאת מ"ן [מיין נוקבין] מבירור נה"ב [נפש הבהמית] נמשך ניחוח לשון נחית דרגא והוא המשכה להוי'

And this is [the meaning of] "a pleasing fragrance (re'ach nicho'ach) to Havayah": through the fragrance, which is the raising of mayin nukvin (feminine waters) from the refinement of the animal soul, nicho'ach is drawn down — a term [meaning] nachis darga ("a level descended") — and it is a drawing down to Havayah;

דהיינו שנעשה הוי' חדשה כי גם בע"ס [בעשר ספירות] דתהו יש שם הוי' ונתגלה ונמשך לע"ס [לעשר ספירות] דתיקון לבחי' שם הוי' דתיקון.

that is, a new Havayah is made. For in the Ten Sefiros of Tohu, too, there is the Name Havayah, and it is revealed and drawn into the Ten Sefiros of Tikkun, into the level of the Name Havayah of Tikkun.

13 ולכן המזבח מכפר על האדם שמבחי' תיקון ע"י שממשיך ריח ניחוח להוי' כו'.

And therefore the altar atones for man, who is from the level of Tikkun, through drawing down "a pleasing fragrance to Havayah," etc.

וכמ"כ [וכמו כן] עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו. ע"י אכילתו בברכה וכוונה שע"י"ז ג"כ מברר הדצ"ח [הדומם צומח חי] ומעלה מ"ן [מיין נוקבין] משבה"כ [משבירת הכלים] וממשיך גילוי האורות דתהו.

So too, now, a person's table atones for him, through his eating with a blessing and with intention, through which he too refines the inanimate, vegetative and animal, raises mayin nukvin from the shattering of the vessels, and draws down a revelation of the lights of Tohu.

אך היינו ע"י שמתפלל תחלה להבטל אליו יתי שזהו בחי' אדם דתיקון שמעלתו הוא בחי' הביטול

But this is through his first praying, to be nullified to Him, may He be blessed; for this is the level of the Adam of Tikkun, whose superiority is the level of self-nullification.

אדם בגימטריא מ"ה [שם מ"ה] ואז נק' השולחן שולחנו של אדם דוגמא שלמעלה בחי' המל' דאצי' המבררת הניצוצין נק' שולחן לאדם העליון ז"א דאצילות.

Adam has the numerical value of Mah (45). And then the table is called "a person's (Adam's) table," after the pattern above, where the level of the Malchus of Atzilus, which refines the sparks, is called a table for the Supernal Adam, Z'eir Anpin of Atzilus.

ולכן ע"י מכפר עליו כמו המזבח כו' (ועיין בזהר פ' תרומה דף קנ"ג סע"ב [סוף עמוד ב] ודף קל"ג ע"א. ועיין ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' עקב דרע"א סע"ב [סוף עמוד ב] מענין זה השולחן ועמ"ש בפ' נשא בד"ה כה תברכו כו'):

And therefore, through this, it atones for him like the altar, etc. (And see the Zohar, Parshas Terumah, folio 153, end of side b, and folio 133a; and see the Raaya Mehemna, Parshas Ekev, folio 271, end of side b, on the matter of "this is the table"; and see what is written in Parshas Naso, in the discourse beginning "So shall you bless," etc.):

14 ועתה נבוא לענין תנופת הלחם ע"ג [על גבי] שתי הכבשים. רק מתחלה נקדים ענין השתי כבשים התמידין שבכל יום.

Now we will come to the matter of the waving of the bread upon the two lambs. But first let us introduce the matter of the two lambs, the daily offerings (temidin) that are [brought] every day.

דאיתא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ה' פ"ג [פרק ג'] בענין עולת התמיד שכל עולה הוא בחי' לאה שהיא עליונה ושם הדינים הקשים כולם ולכן בא עולת התמיד כנגדה למתק דינה.

For it is stated in Pri Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 5, chapter 3, on the matter of the daily burnt-offering (olas hatamid), that every burnt-offering is the level of Leah, who is higher, and all the harsh judgments are there; and therefore the daily burnt-offering comes corresponding to her, to sweeten her judgment.

15 ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ צו שהקשה שהרי עיקר זיווג של שחרית הוא דיעקב ורחל. ופי' שמ"מ צריך ג"כ מיתוק לדיני לאה כו' ע"ש.

And see the Ramaz at the beginning of Parshas Tzav, who asks: but the main union of the morning is that of Yaakov and Rachel! And he explains that nevertheless a sweetening of the judgments of Leah is also needed, etc.; see there.

וביאור ענין דזיווג יעקב ורחל ולאה ושע"ז באו השני תמידין להמתיק הדינים כו'. כי הנה כתיב כרחל לפני גוזזיה נאלמה ורחל היינו כבש והוא בחי' מל' שנמשלה לרחל.

And the explanation of the matter of the union of Yaakov with Rachel and with Leah, and that for this the two daily offerings come, to sweeten the judgments, etc.: for it is written, "like a ewe (rachel) before her shearers she is mute"; and a rachel is a lamb (keves), and it is the level of Malchus, which is likened to a ewe.

לפי שמצינו שיש ברחל טבע ההכנעה יותר מכל הבהמות. וגם לכל רואה מעירה רחמים עליה וקולה קול המעורר רחמנות.

For we find that the ewe has the nature of submission more than all the animals. Also, in everyone who sees it, it arouses compassion for itself, and its voice is a voice that arouses compassion.

וגם שמנחת א"ע [את עצמו] לגזוז ולא תשמיע קולה משא"כ כל הבהמות לא ישקוטו ולא ינוחו כשיבואו לגוזזם

And also, it lets itself be shorn and does not let its voice be heard, whereas all the animals do not keep quiet and do not rest when [people] come to shear them

(וכ"ז היא בחי' ההכנעה וביטול בחי' ונפשי כעפר לכל תהיה כמ"ש במ"א בד"ה אם לא תדעי לך).

(and all this is the level of submission and self-nullification, the level of "and let my soul be as dust to all," as is explained elsewhere, in the discourse beginning "If you do not know").

והדוגמא בזה בשכינה אשר יורדת להשפיע לבי"ע ומחיה גם את החיצונים וסובלת זה ויניקתם מהשערות וזהו ענין לפני גוזזיה נאלמה וכמ"ש ע"פ אלה מסעי בנ"י [בני ישראל] כו'.

And the counterpart of this is in the Shechinah, which descends to bestow upon Beriah, Yetzirah and Asiyah and gives life even to the external forces (chitzonim), and bears this, their nurture being from the hairs; and this is the meaning of "before her shearers she is mute," and as is explained on the verse "These are the journeys of the children of Israel," etc.

וכדי להמתיק הדינים דתרין נוקבין לאה ורחל שבהם נאחזים החיצונים נאמר את הכבש אחד תעשה בבקר

And in order to sweeten the judgments of the two Nukvin, Leah and Rachel, in which the external forces take hold, it is said, "The one lamb you shall make (ta'aseh) in the morning."

תעשה לשון תיקון כמו ועשתה את צפרניה ותיקון זה היינו ע"י עולת התמיד שמקריבין הכבש הגשמי ששרשה מעולם התהו ע"ג [על גבי] המזבח

Ta'aseh is a term for rectification (tikkun), as in "and she shall do (ve'asesah) her nails." And this rectification is through the daily burnt-offering, in which the physical lamb, whose root is from the World of Tohu, is offered upon the altar.

ובזה מעלים מ"ן [מיין נוקבין] מהרפ"ח ניצוצין ועי"ז יורד ונמשך מלמעלה מ"ד [מיין דוכרין] והוא ענין אש שלמעלה ארי' [אריה] דאכיל קרבנין ארי' [אריה] אותיות ראי' [ראיה] שהוא הארת שם מ"ה [שם מ"ה] מחכמה המברר המ"ן [המיין נוקבין] ועי"ז נמתקים הגבורות דנוק' [דנוקבא].

And by this one raises mayin nukvin (feminine waters) from the 288 sparks, and through this mayin duchrin (masculine waters) descend and are drawn down from above. And this is the matter of the fire above, "a lion that consumes the offerings": aryeh (lion) has the letters of re'iyah (sight), which is the illumination of the Name Mah from Chochmah, which refines the mayin nukvin; and through this the Gevuros of Nukva are sweetened.

16 וזהו ענין זיווג יעקב ורחל. וכן הזיווג דלאה כי לכל נוקבא צריך המתקה לבוא מדכורא והיינו בחי' יעקב ז"א דאצי'.

And this is the matter of the union of Yaakov and Rachel, and likewise the union of Leah: for every Nukva needs sweetening to come from the masculine (Dechura), that is, the level of Yaakov, Z'eir Anpin of Atzilus.

והענין כי רחל הוא אותיות הדבור ולאה היא אותיות המחשבה ולכן שניהם נק' נוקבא כי אותיות הוא הבחינה אחרונה רק נגד רחל שהוא דבור עלמא דאתגליא נק' לאה שהיא מחשבה עלמא דאתכסיא אבל מ"מ גם המחשבה הוא בחי' אותיות כו'

The point is that Rachel is the letters of speech, and Leah is the letters of thought. And therefore both are called Nukva, for letters are the last level; only, relative to Rachel, which is speech, the revealed world (alma de'isgalya), Leah, which is thought, is called the concealed world (alma de'iskasya); but nevertheless thought, too, is the level of letters, etc.

והנה התחלקות הקול וההבל במבטא בה' מוצאות הפה הוא ע"י ה"ג [חמש גבורות] מנצפ"ך שמחלקות הקול וההבל לחלקים כו'

Now, the division of the voice and the breath in pronunciation through the five places of articulation of the mouth is through the five Gevuros, Mantzepach, which divide the voice and the breath into parts, etc.

וזהו שבנין הנוק' [הנוקבא] אותיות הוא מהגבורות וכן הוא ג"כ באותיות המחשבה שהם באים ג"כ בהתחלקות כמו אותיות הדבור ע"י ה"ג [חמש גבורות] מנצפ"ך דאימא כו'

And this is [why] the structure of the Nukva, the letters, is from the Gevuros. And so it is also with the letters of thought, which also come with division, like the letters of speech, through the five Gevuros, Mantzepach, of Imma, etc.

(ועמ"ש ע"פ וגבורתך ידברו להודיע לבני האדם גבורותיו כו' ובד"ה אדי שפתי תפתח)

(And see what is written on the verse "And they shall speak of Your might, to make known to the children of men His mighty acts," etc., and in the discourse beginning "Ado-nai, open my lips.")

והנה ע"י השתלשלות הגבורות נמשך יניקת החיצונים שהם הדינים הקשים ויניקתם מפסולת גבורות דקדושה (ועמ"ש מענין זה בד"ה ויקחו אליך פרה בפ' חקת).

Now, through the chain of descent of the Gevuros comes the nurture of the external forces, which are the harsh judgments; and their nurture is from the waste of the Gevuros of holiness (and see what is written on this matter in the discourse beginning "And let them take to you a heifer," in Parshas Chukas).

אך ע"י יעקב שהוא בחי' אז יבקע כשחר אורך המשכת אור א"ס השורה בחכמה עילאה ומלמעלה מעלה כו' עי"ז נמתקים הדינים והגבורות

But through Yaakov, who is the level of "Then your light shall break forth like the dawn," the drawing down of the Infinite Light that dwells in Chochmah Ila'ah (the higher Chochmah), and from higher and higher, etc. — through this the judgments and the Gevuros are sweetened;

ולא יהיה בחי' גוזזיה להפריד השערות והאותיות ביש ודבר ונפרד כו' והיינו ע"י התגלות הביטול מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] כו'.

and there will not be the level of "her shearers," separating the hairs and the letters into a yesh (something), a separate thing, etc.; and that is through the revelation of the self-nullification from the level of Chochmah Ila'ah, etc.

17 וזהו דאיתא במ"ח את הכבש אחד יעקב תעשה בבקר כו' כי יעקב הוא הממשיך בחי' כבש ממקורו ושורשו

And this is what is stated in Mishnas Chassidim: "The one lamb, Yaakov, you shall make in the morning," etc.; for Yaakov is the one who draws the level of keves (lamb) from its source and root,

וכמו שיבוא בסמוך בענין והכשבים הפריד יעקב שממשיך מבחינת כתר וחכמה בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דז"א וזהו ענין כבש.

as will come shortly regarding "And the lambs (kesavim) Yaakov separated": that he draws from the level of Keser and Chochmah into Chesed, Gevurah and Tiferes of Z'eir Anpin; and this is the matter of keves.

ולכן ע"י המשכה זו שממשיך גילוי זה באותיות המחשבה ודבור מתמתקין הדינים הקשים הנאחזים בצירופי האותיות בין צירוף לצירוף כו'

And therefore, through this drawing down, in which he draws this revelation into the letters of thought and speech, the harsh judgments that take hold in the combinations of the letters, between one combination and the next, etc., are sweetened

(ועמ"ש מענין זה בפ' פנחס ע"פ את הכבש אחד כו'. ועוד נת' [נתבאר] מענין יעקב אז יבקע בד"ה להבין ענין משמח חתן וכלה בפ' צו.

(and see what is written on this matter in Parshas Pinchas, on the verse "The one lamb," etc. And it is further explained regarding Yaakov, "then shall break forth," in the discourse beginning "To understand the matter of 'Who gladdens the groom and the bride,'" in Parshas Tzav.

ועמ"ש עוד מענין להמתיק דיני לאה בביאור ע"פ באתי לגני כו'. וברבות נז' [נזכר] מענין את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני כו' בפ' ויחי פצ"ט גבי בבקר יאכל עד.

And see what is written further on the matter of sweetening the judgments of Leah in the explanation on the verse "I have come into My garden," etc. And in [Midrash] Rabbah the matter of "The one lamb you shall make in the morning, and the second lamb," etc., is mentioned in Parshas Vayechi, section 99, on "in the morning he shall devour the prey";

נשא פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד] רס"א ד'. שה"ש [שיר השירים] רבה ס"פ לסוסתי באסתר בפסוק גם ושתי. זח"א [זהר חלק א] קל"ג א'. דרכ"ט ב'. דרמ"ד א' ח"ג [חלק ג'] דרמ"ב א'. דרכ"ו ב' ברע"מ [ברעיא מהימנא]. ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים בד"ה אזהרת שעטנז.

Naso, section 14, folio 261d; Shir HaShirim Rabbah, at the end of [the passage on] "To my mare"; in Esther, on the verse "Also Vashti"; Zohar, Part I, folio 133a; folio 229b; folio 244a; Part III, folio 242a; folio 226b, in the Raaya Mehemna. And see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Kedoshim, in the passage beginning "The prohibition of shaatnez."

והובא במק"מ [במקדש מלך] פ' קדושים בדף פ"ו ע"ב איך שע"י קרבן הכבשים מעוררים מדעת עליון דמזלא דאריך המזוג או"א [אבא ואימא] ומשם ניתוסף כח לזעיר ואז מזדווג עם המל'. וזהו ענין וישע ה' אל הבל ואל מנחתו כו'):

And it is brought in the Mikdash Melech, Parshas Kedoshim, on folio 86b, how through the offering of the lambs one arouses from the supernal Daas of the mazala of Arich, which unites Abba and Imma; and from there strength is added to Z'eir, and then he unites with Malchus. And this is the meaning of "And Havayah turned to Hevel and to his offering," etc.):

18 **ה וזהו ענין והכשבים הפריד יעקב. והנה כמעט בכל מקום בתורה נאמר כבש בי"ת קודם לשי"ן וכאן נאמר כשבים השי"ן קודם לבי"ת וכן נזכר עוד שם בפ' ויצא גבי צאן לבן.**

**5. And this is the meaning of "And the lambs (kesavim) Yaakov separated." Now, almost everywhere in the Torah it says keves, with the beis before the shin, but here it says kesavim, with the shin before the beis; and it is mentioned again there, in Parshas Vayetzei, concerning Lavan's sheep.**

19 **והענין יובן בהקדי' [בהקדים] מ"ש דאו"א [דאבא ואימא] מלבישים לזרועות דא"א וכמ"ש ג"כ בפע"ח [בפרי עץ חיים] בפי' עבדים היינו לפרעה ויוציאנו ה' אלקינו או"א [אבא ואימא] שהלבישו לזרועות דאריך וכמ"ש במ"א.**

**The matter will be understood by first introducing what is written, that Abba and Imma clothe the arms of Arich Anpin; as is written also in Pri Etz Chaim on the explanation of "We were slaves to Pharaoh, and Havayah our G-d brought us out": Abba and Imma, who clothed the arms of Arich, as is explained elsewhere.**

ואיתא ג"כ בע"ח [בעץ חיים] דאו"א [דאבא ואימא] יונקים ממזלות דא"א אבא יונק ממזל השמיני ואימא ממזל הי"ג.

And it is also stated in Etz Chaim that Abba and Imma draw nurture from the mazalos of Arich Anpin: Abba draws from the eighth mazal, and Imma from the thirteenth mazal.

20 ומזלות הם בחי' שערות לבד. והענין כי לשון יניקה הוא כמו עד"מ הולד שיונק משדי אמו

And the mazalos are only the level of hairs. The point is that the term "nurture" (yenikah) is like, by way of analogy, an infant that nurses from its mother's breasts:

הנה עצם מציאות הולד הוא כבר נתהווה מבטן אמו ומה שיונק משדי אמו הוא פועל הגדלה וריבוי באברי הולד.

the very existence of the infant has already come into being from its mother's womb, and its nursing from its mother's breasts brings about growth and increase in the infant's limbs.

כמ"כ [כמו כן] פי' וענין אבא יונק ממזל השמיני היינו אחרי שכבר נאצל אבא מאור המאציל אך להיו' [להיות] הגדלה וריבוי באור אבא הוא ע"י שיונק ממזל השמיני.

So too the meaning and matter of "Abba draws nurture from the eighth mazal": after Abba has already been emanated from the light of the Emanator, the growth and increase in the light of Abba come about through its drawing nurture from the eighth mazal.

21 וההגדלה הוא להיות בבחי' פרצוף ומוחין דגדלות ואזי יוכל להשפיע למטה להיות נה"י [נצח הוד יסוד] שלו מוחין לז"א ומז"א לנוק' [לנוקבא] חכמה תתאה מל' דאצילות להחיות בי"ע

And the growth is to be in the state of a partzuf and of mature mochin (mochin degadlus); and then it can bestow below, so that its Netzach, Hod and Yesod become mochin for Z'eir Anpin, and from Z'eir Anpin to Nukva, the lower Chochmah, the Malchus of Atzilus, to give life to Beriah, Yetzirah and Asiyah.

ואם לא היה בו ההגדלה זו בבחי' פרצוף ומוחין דגדלות לא היה יכול להשפיע למטה בירידות המדרגות

And if it did not have this growth into the state of a partzuf and mature mochin, it could not bestow below through the descents of the levels;

רק אחרי שיונק ממזל השמיני אשר הוא בא מחכמה סתימאה כמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ב א' ומשם נתגדל אור אבא אזי יכול להשפיע למטה

only after it draws nurture from the eighth mazal, which comes from Chochmah Stima'ah (the hidden Chochmah), as is written in the Idra Zuta, folio 292a, and from there the light of Abba grows — then it can bestow below.

וכנודע דדוקא מי שהוא גדול בחכמה יותר הוא שיכול להסביר השכל אף לאחרים והיינו מחמת כי דבר הגבוה יותר יוכל להשפיל ולירד למטה יותר

And as is known, specifically one who is greater in wisdom is the one who can explain the concept even to others; that is because the higher a thing is, the lower it can bend down and descend.

ולכן אחר שיונק אבא ממזל הנמשך מח"ס [מחכמה סתימאה] שהוא בחי' גבוה מאד אזי יכול להשפיע למטה.

And therefore, after Abba draws nurture from the mazal that is drawn from Chochmah Stima'ah, which is a very high level, then it can bestow below.

אבל מקודם לזה אף שאו"א [שאבא ואימא] מלבישים לזרועות דא"א שהם חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבכתר עדיין לא היה בהם הגדלה זו ולא יכלו להשפיע למטה המוחין לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] כו' כ"א הגדלה זו נעשה אחר שמקבל מח"ס [מחכמה סתימאה] שהוא למעלה הרבה מבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] שבכתר.

But before this, even though Abba and Imma clothe the arms of Arich Anpin, which are Chesed, Gevurah and Tiferes of Keser, they did not yet have this growth, and they could not bestow the mochin below to Z'eir Anpin and Nukva, etc.; rather, this growth comes about after it receives from Chochmah Stima'ah, which is far above the level of Chesed, Gevurah and Tiferes of Keser.

(ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי הנ"ל גבי פי' אל עליון גומל חסדים טובים כו'.

(And see what is written in the explanation on the verse "These are the journeys" mentioned above, regarding the explanation of "G-d Most High, who bestows good kindnesses," etc.

ועמ"ש ע"פ לך לך כי אב רם ח"ע [חכמה עילאה] ושיומשך וירד להשפיע למטה זהו ע"י שנמשך בו מאור הכתר כו' ע"ש. ועמ"ש בביאור ע"פ משה ידבר בענין תלת עלמין דנפיק מתקונא קדמאה).

And see what is written on the verse "Go forth (lech lecha)": that Av-ram ("exalted father") is Chochmah Ila'ah, and that its being drawn and descending to bestow below is through the light of Keser being drawn into it, etc.; see there. And see what is written in the explanation on the verse "Moshe would speak," on the matter of the three worlds that issue from the first tikkun.)

והנה עכ"ז [עם כל זה] היניקה ממזלות עם היות שנמשכת ממקום גבוה מח"ס [מחכמה סתימאה] עכ"ז [עם כל זה] נמשך בבחי' ודרך השפעה חיצוניות.

Now, even so, the nurture from the mazalos, although it is drawn from a high place, from Chochmah Stima'ah, is nevertheless drawn in the mode and manner of an external flow.

משא"כ מה שאו"א [שאבא ואימא] מלבישים לחו"ג [לחסד וגבורה] דא"א הוא בא בהם בבחי' פנימית כי ההלבשה שמלבישי' זה לזה היא קירוב ותפיסא בעצם ומהות המלובש בו.

Whereas Abba and Imma's clothing of the Chesed and Gevurah of Arich Anpin comes into them in an inward manner; for the clothing in which one clothes another is a closeness to, and a grasping of, the very essence and being of that which is clothed in it.

22 וכמו עד"מ התלבשות השכל במדות שמהות השכל ממש נתפס ומתלבש בהמדה והיו לאחדים כמ"כ [כמו כן] מה שאו"א [שאבא ואימא] מלבישי' [מלבישים] לחו"ג [לחסד וגבורה] דא"א הלבשה זו הוא עד"מ התלבשות הרצון בהשכל שהוא ג"כ מתאחד עם השכל

As, by way of analogy, the clothing of the intellect in the emotive attributes: the very being of the intellect is grasped and clothed in the attribute, and they become one. So too Abba and Imma's clothing of the Chesed and Gevurah of Arich Anpin: this clothing is, by way of analogy, like the clothing of the will in the intellect, which also becomes one with the intellect;

כמו עד"מ שמחמת רצונו לאיזו דבר נתהווה אצלו שכל וטעם לאותו הדבר וכמ"ש וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר כו' לא אוסף עוד כו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו.

as, for example, because of his will for some thing, an intellectual reason for that thing comes into being for him. And as it is written, "And Havayah smelled the pleasing fragrance, and said," etc., "I will not again," etc., "for the inclination of man's heart is evil from his youth."

הרי טענה זו דיצר לב האדם רע שמתחלה נמשך ממנה חובה אח"כ נולד בה טוב טעם לזכות והמלמד חובה מלמד זכות

For this argument, that the inclination of man's heart is evil, from which at first guilt was drawn, afterwards gave rise to a good reason for merit; and that which argues for guilt argues for merit.

והיינו ע"י התגלות הרצון עליון בחכמה ומטה החכמה כלפי חסד כפי בחי' הרצון שהוא אריך אנפין ורב חסד כו' וזהו בחי' התלבשות שעצמיות המדות שבכתר מתלבשים באו"א [באבא ואימא].

And that is through the revelation of the supernal will in Chochmah, which inclines the Chochmah toward Chesed, in accordance with the level of the will, which is Arich Anpin, "and abundant in kindness," etc. And this is the level of clothing, in which the very essence of the attributes that are in Keser is clothed in Abba and Imma.

משא"כ מה שיונקים ממזלות אין זה התלבשות רק בחי' יניקה ממזלות וגם זאת היניקה נמשך רק ע"י בחי' שערות לבד.

Whereas the nurture from the mazalos is not clothing, only the level of nurture from the mazalos; and this nurture, too, is drawn only through the level of hairs alone.

23 והענין כי מחו"ג [מחסד וגבורה] דא"א שהם ז"ת [ז' תחתונות] דא"א יוכל לבא ההשפעה באו"א [באבא ואימא] בבחי' התלבשות ממש מעצמיות חו"ג [חסד וגבורה] ובבחי' סדר השתלשלות עילה ועלול ומהם נתהוה עיקר מהות או"א [אבא ואימא]

The point is that from the Chesed and Gevurah of Arich Anpin, which are the seven lower [Sefiros] of Arich Anpin, the flow can come into Abba and Imma in the mode of actual clothing, from the very essence of Chesed and Gevurah, and in the mode of the order of the chain of descent of cause and effect; and from them came into being the essential being of Abba and Imma.

אכן ההגדלה והריבוי עד שעי"ז יוכל להשפיע למטה נמשך ממקום עליון יותר היינו מח"ס [מחכמה סתימאה] והוא מלמעלה מסדר ההשתלשלות עילה ועלול ולכך לא שייך התלבשות וגם נמשך רק דרך בחי' שערות כו'

However, the growth and increase, to the point that through this it can bestow below, are drawn from a higher place, that is, from Chochmah Stima'ah, and it is above the order of the chain of descent of cause and effect; and therefore clothing does not apply, and it is also drawn only by way of the level of hairs, etc.

(ועמ"ש בספר מבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספ"ה וז"ל [וזה לשונו] דוגמת רישא תניינא דאריך שמתלבש בי"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] ולא באברים לרוב העלמו עכ"ל [עד כאן לשונו] והיינו בחי' אין שע"ז נאמר והחכמה מאין תמצא ואינו מתלבש באברים שהם חו"ג [חסד וגבורה] דאריך כ"א בי"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם המזלות כו').

(And see what is written in the book Mevo She'arim, Sha'ar (Gate) 3, Part 2, end of chapter 5, and these are his words: "Like the second head of Arich, which is clothed in the thirteen tikkunei dikna and not in the limbs, because of its great concealment." End of quote. And that is the level of ayin (nothing), of which it is said, "And Chochmah is found from ayin (nothing)"; and it is not clothed in the limbs, which are the Chesed and Gevurah of Arich, but only in the thirteen tikkunei dikna, which are the mazalos, etc.)

וזהו ענין כשב. שי"ן קודם לבי"ת. אות הכ"ף היינו בחי' כתר והשין הקודם לבי"ת היינו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאריך המדות שבכתר. שמהם נמשך הבי"ת היינו או"א [אבא ואימא] תרין ריעין שמלבישים לחג"ת [לחסד גבורה תפארת] דא"א כנ"ל.

And this is the matter of kesev, with the shin before the beis: the letter kaf is the level of Keser, and the shin that precedes the beis is the Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich, the attributes that are in Keser, from which the beis is drawn, that is, Abba and Imma, the "two companions," who clothe the Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich Anpin, as mentioned above.

24 והנה לכאורה הרי יש ג' מוחין היינו חב"ד [חכמה בינה ודעת] ולמה נזכר רק בי"ת שהם רק חו"ב [חכמה ובינה].

Now, seemingly there are three mochin, Chochmah, Binah and Daas; so why is only beis mentioned, which is only Chochmah and Binah?

אמנם הענין הוא כמ"ש בס"י [בספר יצירה] עשר ולא אחד עשר הגם שעם הדעת הם י"א אך כשהכתר נמנה אין הדעת נמנה כי הדעת אינו נחשב לספי' [לספירה / לספירות] בפ"ע [בפני עצמו] רק הוא בחי' ממוצע ליחד ולחבר חו"ב [חכמה ובינה]

But the point is as is written in Sefer Yetzirah, "ten and not eleven": although with Daas they are eleven, when Keser is counted Daas is not counted, for Daas is not reckoned as a Sefirah in its own right; rather, it is an intermediary level, to unite and join Chochmah and Binah.

וכמ"כ [וכמו כן] דעת המתפשט במדות הוא המקשר השכל במדות ואינו נחשב בחי' בפ"ע [בפני עצמו] והוא פנימית המדות וחיותן כו' וכ"ז [וכל זה] הוא ענין כשב השי"ן קודם לבי"ת.

So too, the Daas that extends into the emotive attributes is what binds the intellect to the attributes, and it is not reckoned as a level in its own right; and it is the inner dimension of the attributes and their life-force, etc. And all this is the matter of kesev, with the shin before the beis.

אמנם אח"כ נמשך מחו"ב [מחכמה ובינה] למטה חג"ת [חסד גבורה תפארת] דז"א ואז נק' כבש הבי"ת קודם לשי"ן. כי השין היינו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דז"א שהם מקבלים ונמשכים מחו"ב [מחכמה ובינה] בחי' בית כנ"ל

However, afterwards Chesed, Gevurah and Tiferes of Z'eir Anpin are drawn down from Chochmah and Binah, and then it is called keves, with the beis before the shin; for the shin is Chesed, Gevurah and Tiferes of Z'eir Anpin, which receive and are drawn from Chochmah and Binah, the level of beis, as mentioned above

(וזהו ענין המדות הנמשכים מהשכל משא"כ שין דכשב היינו המדות עליונות שלמעלה מהשכל וכנודע מענין טורי חשוכא וטורי נהורא ועמ"ש ע"פ שניך כעדר הרחלים כו'

(and this is the matter of the attributes that are drawn from the intellect; whereas the shin of kesev is the supernal attributes that are above the intellect, as is known from the matter of "mountains of darkness" and "mountains of light." And see what is written on the verse "Your teeth are like a flock of ewes," etc.;

ועמ"ש בביאור ע"פ מים רבים כו' אם יתן איש מענין ב' בחי' מדות הנ"ל ועמ"ש בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה בענין ז"א בעתיקא אחיד ותליא ועמ"ש מזה בביאור ע"פ שימני כחותם)

and see what is written in the explanation on the verse "Many waters," etc., "if a man would give," on the matter of the two levels of attributes mentioned above; and see what is written in the discourse beginning "To understand the explanation of the matter of 'The Patriarchs are themselves the Chariot,'" on the matter of "Z'eir Anpin is attached to and hangs upon Atika"; and see what is written on this in the explanation on the verse "Set me as a seal").

וזהו נעשה ונמשך על ידי יעקב אשר הוא בריח התיכון קו האמצעי שממשיך מכתר וחכמה בז"א וכמ"ש בזהר תרומה דקע"ה ע"ב.

And this is made and drawn down through Yaakov, who is the middle bar, the central line, which draws from Keser and Chochmah into Z'eir Anpin, as is written in the Zohar, Terumah, folio 175b.

וזהו והכשבים הפריד יעקב היינו מה שהיה שי"ן קודם לבי"ת היינו כמו שהיה קודם השפעת חו"ב [חכמה ובינה] למטה בז"א והיו חו"ב [חכמה ובינה] מקבלים מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דאריך. המשיך יעקב מבחי' זו גם לעולם הפירוד

And this is [the meaning of] "And the lambs (kesavim) Yaakov separated": that which was shin before beis, that is, as it was before the flow of Chochmah and Binah down into Z'eir Anpin, when Chochmah and Binah received from Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich — Yaakov drew from this level also into the world of separation.

היינו שיומשך מחו"ב [מחכמה ובינה] המוחין לחג"ת [לחסד גבורה תפארת] דז"א ויהי' [ויהיה] כבש אשר הש"ין חג"ת [חסד גבורה תפארת] דז"א יקבלו מחו"ב [מחכמה ובינה] בי"ת המקבל מכ"ף כתר כו'.

That is, that the mochin be drawn from Chochmah and Binah to Chesed, Gevurah and Tiferes of Z'eir Anpin, and it will be keves, in which the shin, Chesed, Gevurah and Tiferes of Z'eir Anpin, will receive from Chochmah and Binah, the beis, which receives from the kaf, Keser, etc.

25 ופי' הפריד שמזה נמשך שיהי' [שיהיה] שני בחי' לאה ורחל וע"ז נאמר את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני כו' ונק' זיווג יעקב ורחל. וכן עם לאה.

And the meaning of "separated" is that from this it comes about that there are two levels, Leah and Rachel; and of this it is said, "The one lamb you shall make in the morning, and the second lamb," etc.; and this is called the union of Yaakov and Rachel, and likewise with Leah.

וענין המשכה זו היינו שיומשך הביטול העליון גם למטה בעולם הפירוד וזהו והכשבים הפריד כו'

And the matter of this drawing down is that the supernal self-nullification be drawn down below as well, in the world of separation; and this is "And the lambs (kesavim) he separated," etc.

והיינו ע"י שנעשה בחי' כבש שנמשך הארת הכתר ומוחין דאו"א [דאבא ואימא] בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דז"א ומז"א לרחל מקור דבי"ע כנ"ל.

And that is through the coming about of the level of keves, in which the illumination of Keser and the mochin of Abba and Imma are drawn into Chesed, Gevurah and Tiferes of Z'eir Anpin, and from Z'eir Anpin to Rachel, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, as mentioned above.

26 ואמנם ענין הנפת שני הכבשים בשבועות היינו לשרשן ומקורן לבחי' כשבים היינו שבחי' כבש שהשי"ן למטה מן הבי"ת יתעלה לשרשו ומקורו בחי' כשב שהשי"ן לפני הבי"ת.

However, the matter of the waving of the two lambs on Shavuos is [raising them] to their root and source, to the level of kesavim; that is, that the level of keves, in which the shin is below the beis, be elevated to its root and source, the level of kesev, in which the shin is before the beis;

דהיינו שיתעלה ז"א לשרשו ומקורו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאריך שלמעלה מחו"ב [מחכמה ובינה] וזהו והניף הכהן אותם כו' לפני הוי' למעלה מהחכמה כו'.

that is, that Z'eir Anpin be elevated to its root and source, Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich, which are above Chochmah and Binah. And this is [the meaning of] "And the kohen shall wave them," etc., "before Havayah": above Chochmah, etc.

27 והנה כשהשי"ן למטה מהבי"ת נצרך להמתיק דיני לאה ורחל שלא יהי' [יהיה] יניקת החיצונים מבחי' השי"ן ח"ו [חס ושלום] דהינו מהמדות

Now, when the shin is below the beis, there is a need to sweeten the judgments of Leah and Rachel, so that there be no nurture of the external forces from the level of the shin, G-d forbid, that is, from the attributes.

וכנזכר בזהר ר"פ בראשית גבי עאלת אות שי"ן כו' אמר לה יאות אנת וטב אנת וקשוט אנת אבל הואיל ואתוון דזיופא נטלין לך למהוי עמהון ואז נק' שקר ע"ש והיינו ענין יניקת החיצונים מהמדות עליונות דאות שי"ן וע' בזהר הרקיע שם.

As is mentioned in the Zohar at the beginning of Parshas Bereishis, regarding "The letter shin entered," etc.: "He said to it: You are fitting, and you are good, and you are true; but since the letters of falsehood take you to be with them," and then it is called sheker (falsehood); see there. And this is the matter of the nurture of the external forces from the supernal attributes of the letter shin; and see the Zohar HaRakia there.

(וע' בזהר פ' מקץ דר"ד א'. ובפ' תרומה דקמ"ח ב'. וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] בכוונת קבלת שבת). ולכן מקריבין התמיד בבחי' התעוררות רחמים שלא יומשך האור רק בקדושה כו':

(And see the Zohar, Parshas Mikeitz, folio 204a, and Parshas Terumah, folio 148b; and see Pri Etz Chaim on the intention of Kabbalas Shabbos.) And therefore the daily offering is brought in the mode of an arousal of compassion, so that the light be drawn only into holiness, etc.:

28 אמנם כשמניפין בחי' כבש לשרשו בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאריך שנק' כשב שם אין שום שליטה ויניקה כלל לחיצונים

But when the level of keves is waved to its root, the level of Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich, which is called kesev, there the external forces have no dominion or nurture at all

(ויי"ל [ויש לומר] רמז לזה בכתוב ממ"ש בפ' אמור שור או כשב כו' ואח"כ נאמר והניף אותם כו' היינו שהתנופה לבחי' כשב שהשי"ן קודם לבי"ת כו'.

(and it can be said that there is an allusion to this in the verse, in what is written in Parshas Emor, "An ox or a kesev," etc., and afterwards it is said, "And he shall wave them," etc.; that is, the waving is to the level of kesev, in which the shin precedes the beis, etc.

והנה י"ל [ויש לומר] כבש התנהגות השי"ן מדות ע"י המוחין והוא ע"ד רך כקנה עולם התיקון אכן כשב השי"ן קודם לבי"ת המדות שלמעלה מהשכל והם בבחי' תוקף המדות ואעפ"כ [ואף על פי כן] תיקון והתכללות וכענין עקודים בכלי אחד כו' וכנז' [וכנזכר] לעיל):

Now, it can be said that keves is the conduct of the shin, the attributes, through the mochin, and that is in the manner of "soft as a reed," the World of Tikkun; whereas kesev, with the shin before the beis, is the attributes that are above the intellect, and they are in the mode of the strength of the attributes, and even so [they are] Tikkun and inter-inclusion, like the matter of Akudim, in one vessel, etc., as mentioned above):

29 ו אך הנה תנופת שני הכבשים היו עם שתי הלחם דוקא ואיתא במשנה (פ"ה דמנחות) נותן שתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים כו'.

6. But now, the waving of the two lambs was specifically together with the two loaves; and it is stated in the Mishnah (chapter 5 of Menachos): "He places the two loaves on top of the two lambs," etc.

ולהבין מדוע הי' [היה] הלחם מלמעלה הרי מדרגת חי נכבד במעלה מצומח אך הענין כמו שהאדם אף שהוא מדבר וגבוה הרבה מדצ"ח [מדומם צומח חי] אעפ"כ [אף על פי כן] בשרשן נלקחו הדצ"ח [הדומם צומח חי] מבחי' עליונה יותר מהאדם

And to understand why the bread was on top, since the level of the animal is more honored in quality than the vegetative: the point is that just as man, although he is a speaking [being] and much higher than the inanimate, vegetative and animal, nevertheless in their root the inanimate, vegetative and animal were taken from a level higher than man,

דהיינו ענין עולם התהו הגבוה מעולם התיקון רק שנפלו למטה יותר מהאדם ע"י שבה"כ [שבירת הכלים] ולכן האדם מקבל חיותו מדצ"ח [מדומם צומח חי].

that is, the matter of the World of Tohu, which is higher than the World of Tikkun; only they fell lower than man through the shattering of the vessels, and therefore man receives his life-force from the inanimate, vegetative and animal —

כמ"כ [כמו כן] בדצ"ח [בדומם צומח חי] עצמן עם היות ששרש כולן מעולם התהו אך גם בתהו יש מדרגות רבות זו למעלה מזו

so too in the inanimate, vegetative and animal themselves: although the root of all of them is from the World of Tohu, in Tohu, too, there are many levels, one above the other.

וכשנפלו בשבה"כ [בשבירת הכלים] הנה מה שהיה שם גבוה יותר נפל למטה יותר כנודע ממשל נפילת אבן מראש החומה כו' וכמ"ש באור החיים בענין אריה ושור וכמ"ש במ"א.

And when they fell in the shattering of the vessels, what was higher there fell lower, as is known from the analogy of a stone falling from the top of a wall, etc.; and as is written in the Or HaChaim on the matter of the lion and the ox, and as is explained elsewhere.

30 ועד"ז בענין דצ"ח [דומם צומח חי] שצומח הוא מדרגה שלמטה יותר ממדרגת החי היינו לפי ששרשו בתהו גבוה יותר משרש החי.

And along these lines regarding the inanimate, vegetative and animal: the vegetative is a level lower than the level of the animal because its root in Tohu is higher than the root of the animal.

ולכן בנפילתו למטה בשבה"כ [בשבירת הכלים] לא יכול להתלבש בבחי' חי רק במדרגה שלמטה מזה היינו בחי' צומח

And therefore, in its fall downward in the shattering of the vessels, it could not be clothed in the level of the animal, only in the level below that, the level of the vegetative.

ולכן החי ניזון ומקבל חיותו מהצומח וגם האדם שניזון משניהם אעפ"כ [אף על פי כן] לחם דייקא לבב אנוש יסעד משא"כ בשר אף שמרבה דם אינו משביע כמו הלחם,

And therefore the animal is nourished and receives its life-force from the vegetative; and man, too, is nourished from both, yet it is specifically "bread [that] sustains man's heart," whereas meat, although it increases blood, does not satisfy as bread does.

ולכן אין מברכים ברכת המזון רק על הלחם דייקא והיינו לפי ששרש הצומח (ובפרט לחם וחטה דעת כו') שרשו גבוה בתהו משרש החי

And therefore the Grace after Meals is recited only over bread specifically. And that is because the root of the vegetative (and especially bread, and wheat, [which is] Daas, etc.) is higher in Tohu than the root of the animal.

וע"כ אף שנפל למטה יותר מ"מ מעלת שהוא משביע נשאר בו יותר מבחי'.

And therefore, although it fell lower, nevertheless the quality of satisfying remained in it more than in the level [of the animal].

ולכן כשמניפים שתי הלחם ושני הכבשים לשרשן אז הלחם מלמעלה כי שם בשרשן הם גבוהים יותר

And therefore, when the two loaves and the two lambs are waved to their root, then the bread is on top, for there, in their root, they are higher.

לכן אדרבה עליית שני הכבשים כ"כ [כל כך] למעלה הוא באמצעות שתי הלחם שהם אורם יותר גבוה

Therefore, on the contrary, the ascent of the two lambs so high above is by means of the two loaves, whose light is higher

(ועמ"ש במ"א מענין מ"ש מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] מאין לי בשר כו')

(and see what is written elsewhere on the matter of what Moshe our teacher, peace be upon him, said, "From where shall I have meat," etc.).

והיה הנפת הלחם והכבשים בחג השבועות כי אחרי שספרו מ"ט ימי העומר בירור נה"ב [נפש הבהמית] והמשכת מ"ט שערי בינה ואז בחג השבועות התגלות שער החמשים המשכת הכתר כו' אז מניפים שני הכבשים היינו לשרשן ומקורן לבחי' כשבים.

And the waving of the bread and the lambs was on the festival of Shavuos, for after they have counted the forty-nine days of the Omer, the refinement of the animal soul and the drawing down of the forty-nine gates of Binah, then on the festival of Shavuos [comes] the revelation of the fiftieth gate, the drawing down of Keser, etc.; then the two lambs are waved, that is, to their root and source, to the level of kesavim.

31 ועלייתם זו הוא ע"י שתי הלחם מטעם הנ"ל והיינו כי שתי הלחם נגד תשב"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה]

And this ascent of theirs is through the two loaves, for the reason mentioned above. That is, the two loaves correspond to the Written Torah and the Oral Torah,

היינו ח"ע [חכמה עילאה] וחכמה תתאה חכמה בראש וחכמה בסוף תשב"כ [תורה שבכתב] הוא כ"ב אתוון ונק' חטה וזהו לחם א' בחי' ח"ע [חכמה עילאה] ולחם הב' הוא נגד בחי' ח"ת [חכמה תתאה] תשבע"פ [תורה שבעל פה].

that is, Chochmah Ila'ah (the higher Chochmah) and Chochmah Tata'ah (the lower Chochmah), "Chochmah at the beginning and Chochmah at the end." The Written Torah is the twenty-two letters and is called chitah (wheat), and this is the first loaf, the level of the higher Chochmah; and the second loaf corresponds to the level of the lower Chochmah, the Oral Torah.

והנה יש מעלה בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] אשר בה מבואר גילוי הרצון שבמצוה איך ומה לעשות הציצית ותפילין (ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ לכן אמור לבנ"י [לבני ישראל])

Now, the Oral Torah has an advantage, for in it is explained the revelation of the will that is in the mitzvah: how, and what, to make the tzitzis and the tefillin (and see what is written elsewhere, in the explanation on the verse "Therefore say to the children of Israel").

אכן יש בתשב"כ [בתורה שבכתב] מה שאין בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] והוא ענין הטעמים זרקא מקף שופר כו' שהם נגינות

However, the Written Torah has what the Oral Torah does not, and that is the matter of the cantillation notes (ta'amim) — zarka, makaf, shofar, etc. — which are melodies.

וזהו ויהי שירו חמשה ואלף ואין בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] שום ביאור ע"ז (ועמ"ש בד"ה תורה צוה בפ' וזאת הברכה). והענין כמו עד"מ בהשגת השכל יש ב' בחי'.

And this is [the meaning of] "and his songs were a thousand and five"; and in the Oral Torah there is no explanation of this at all (and see what is written in the discourse beginning "The Torah commanded," in Parshas Vezos HaBerachah). The point is that, by way of analogy, in intellectual comprehension there are two levels.

האי מה שיכול לפרש ולהביא השכל בדיבור או בכתב והבחי' הב' הוא עצם השכל ועומק המושג מה שאינו יכול להסביר כלל בדבור.

The first is what one can explain and convey of the concept in speech or in writing; and the second level is the essence of the concept and the depth of what is grasped, which one cannot explain in speech at all.

אמנם עכ"ז [עם כל זה] ע"י רמיזא יוכל לגלות דבר עצם השכל וזהו ענין לחכימא ברמיזא.

But even so, through a hint one can reveal something of the essence of the concept; and this is the matter of "for the wise, a hint."

ויובן יותר ע"ד מ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] (שט"ז פ"א) שהשיג האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] בשעת השינה בשבת רזין עילאין מה שלא יספיק לדרוש זה בשמונים שנה.

And it will be understood further along the lines of what is written in Pri Etz Chaim (Sha'ar (Gate) 16, chapter 1), that the Arizal, of blessed memory, grasped during his sleep on Shabbos supernal secrets which eighty years would not suffice to expound.

והיינו לפי שהשגתו היה בבחי' ראי' [ראיה] עצם החכמה ולא בבחי' שמיעה והבנה ולכן במעט רגע יוכל להשיג ולראות מה שיצטרך זמן רב לפרש בדבור כו'.

That is because his grasp was in the mode of seeing the essence of Chochmah, and not in the mode of hearing and understanding; and therefore in a brief moment he could grasp and see what would need a long time to explain in speech, etc.

32 וכעין זה עד"מ הוא ענין לחכימא ברמיזא שא"צ [שאין צריך / שאינו צריך] לזה הקדמת דברים והסבר כ"א ע"י הרמיזא משיג עצם השכל ושרשו.

And something like this, by way of analogy, is the matter of "for the wise, a hint": it needs no preface of words and explanation; rather, through the hint one grasps the essence of the concept and its root.

ועד"ז הוא ענין הטעמים והנגינות שבתושבע"כ [שבתורה שבכתב] שהם כמו רמיזות עד"מ שע"ז מתגלה אפס קצה מח"ע [מחכמה עילאה] מה שלא יוכל לבוא ולהתגלות באותיות התורה

And along these lines is the matter of the cantillation notes and melodies in the Written Torah, which are like hints, by way of analogy, through which a tiny fraction of the higher Chochmah is revealed: what cannot come and be revealed in the letters of the Torah,

דהיינו מה שא"א להתגלות בדבור. שמה שנמשך בדבור ואותיות זהו רק חיצוניות ח"ע [חכמה עילאה] נובלות חכמה

that is, what cannot be revealed in speech. For what is drawn into speech and letters is only the outer dimension of the higher Chochmah, novlos chochmah (the "fallen fruit" of wisdom);

אבל הגילוי מפנימיות ועצמיות ח"ע [חכמה עילאה] א"א להתגלות בדבור ואותיות וכענין מעשה דהאריז"ל [דהאר"י זכרונו לברכה] הנ"ל שלא יספיק דבור שמונים שנה כו' וגילוי זה רק ע"י טעמים ונגינות כו'.

but the revelation from the inner dimension and essence of the higher Chochmah cannot be revealed in speech and letters, as in the story of the Arizal mentioned above, that eighty years of speech would not suffice, etc.; and this revelation is only through the cantillation notes and melodies, etc.

33 ושרש ענין זה דשתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים הוא עפמשנ"ת [על פי מה שנתבאר] לעיל דמה שאו"א [שאבא ואימא] יונקים ממזלות דאריך זהו בחי' הגבה מאד נעלה יותר ממה שמלבישים לחו"ג [לחסד וגבורה] דא"א

And the root of this matter of the two loaves upon the two lambs is according to what was explained above: that Abba and Imma's drawing nurture from the mazalos of Arich is a very high level, more exalted than their clothing of the Chesed and Gevurah of Arich Anpin;

כי הוא המשכה מבחי' עתיק שמאיר ע"י ג"ר [ג' ראשונות] דא"א בבחי' מזלות דנפקי ממו"ס [ממוחא סתימאה] כו' ובחי' עתיק הוא בחי' תחתונה שבמאציל (ועמ"ש מזה בד"ה יו"ט [יום טוב] של ר"ה [ראש השנה] שחל להיות בשבת).

for it is a drawing down from the level of Atik, which shines through the first three [Sefiros] of Arich Anpin in the mode of the mazalos that issue from Mocha Stima'ah (the hidden brain), etc.; and the level of Atik is the lowest level within the Emanator (and see what is written on this in the discourse beginning "On Yom Tov of Rosh HaShanah that falls on Shabbos").

נמצא זהו גילוי בחי' עליונה יותר הרבה וזהו דשתי הלחם למעלה משני הכבשים כי תנופת הכבשים לבחי' כשבים היינו לחג"ת [לחסד גבורה תפארת] דא"א.

It follows that this is a revelation of a much higher level; and this is [why] the two loaves are above the two lambs. For the waving of the lambs is to the level of kesavim, that is, to Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich Anpin;

ותנופת שתי הלחם אורייתא דמחו"ב [דמחכמה ובינה] נפקת מניפין אותן לשרשן ומקורן בי' מזלות דנפקי ממו"ס [ממוחא סתימאה] כי לחם בגימ' [בגימטריא] מזלא שמשם שרש המשכת הלחם (וכמ"ש במק"מ [במקדש מלך] בפי' הזהר תרומה דף קנ"ג קנ"ה ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם).

and the two loaves — "the Torah issues from Chochmah and Binah" — are waved to their root and source, the two mazalos that issue from Mocha Stima'ah; for lechem (bread) has the numerical value of mazala, from which is the root of the drawing down of bread (as is written in the Mikdash Melech on the explanation of the Zohar, Terumah, folios 153 [and] 155, and in the Ramaz there).

ועו"ל [ועוד יש לומר] בענין תנופת שתי הלחם עפמ"ש [על פי מה שכתוב] הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ קרח בפי' הנחמדים מזהב ומפז כו' ששרש ומקור התורה הוא דעת דסתמו חו"ג [חסד וגבורה] מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] כו'

And one may further say, regarding the waving of the two loaves, according to what the Ramaz writes at the beginning of Parshas Korach on the explanation of "more desirable than gold, than fine gold," etc.: that the root and source of the Torah is the Daas in which Chesed and Gevurah, the positive commandments and the prohibitive commandments, are concealed, etc.

וי"ל [ויש לומר] שע"ז רומז תנופת שתי הלחם כי חטה הוא דעת ושתי הלחם היינו מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] כו'

And it can be said that the waving of the two loaves alludes to this: for wheat is Daas, and the two loaves are the positive commandments and the prohibitive commandments, etc.

והם ג"כ תשב"כ [תורה שבכתב] ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] כי תשבע"פ [תורה שבעל פה] הוא בבחי' מדרגת ל"ת [לא תעשה] שרובה סייגים וגדרים וכמ"ש במ"א.

And they are also the Written Torah and the Oral Torah, for the Oral Torah is in the mode of the level of the prohibitions, most of it being fences and safeguards, as is explained elsewhere.

34 וזהו דשתי הלחם למעלה משני הכבשים אף לאחר עליית הכבשים לשרשן בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דאריך כי בחי' דעת שרש ומקור התורה הוא דעת דעתיק כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם והוא למעלה מעלה מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דאריך.

And this [why] the two loaves are above the two lambs even after the ascent of the lambs to their root in Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich: for the level of Daas, the root and source of the Torah, is the Daas of Atik, as the Ramaz writes there, and it is far above Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich.

גם לפי המבואר למעלה בענין כשב שהבי"ת רומז לחו"ב [לחכמה ובינה] ומה שאין הדעת נמנה היינו לפי שהכתר נמנה וא"כ צ"ל דההמשכה מבחי' חיצוניות הכתר.

Also, according to what was explained above regarding kesev, that the beis alludes to Chochmah and Binah, and that Daas is not counted because Keser is counted — if so, it must be said that the drawing down is from the level of the outer dimension of Keser.

אבל בחי' דעת דעתיק היינו המשכה מפנימית הכתר כו' (ועמ"ש במ"א ע"פ והשיבו את לחמכם במשקל לבחי' מתקלא ועיין עוד מזה בביאור ע"פ החלצו מאתכם כו')

But the level of the Daas of Atik is a drawing down from the inner dimension of Keser, etc. (And see what is written elsewhere on the verse "And they shall return your bread by weight," [as referring] to the level of the matkela (the scale); and see further on this in the explanation on the verse "Arm from among you," etc.)

וגם המשכה זו נמשך ע"י ב' מזלות דא"א שמהם מקבלים או"א [אבא ואימא] שזהו ההמשכה שלמעלה מסדר ההשתלשלות ומההתלבשות כו' וכמ"ש במ"א, ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בשם המבוא שערים ש"ג ח"ב [חלק ב'] ספי"ה.

And this drawing down, too, comes through the two mazalos of Arich Anpin, from which Abba and Imma receive; for this is the drawing down that is above the order of the chain of descent and above clothing, etc., as is explained elsewhere; and see what is written above in the name of Mevo She'arim, Sha'ar (Gate) 3, Part 2, end of chapter 5.

והנה לפי שהתורה נמשכה ממקום עליון מאד לכך יכלה לירד למטה בגשמיות (וכמ"ש במ"א ע"פ לך לך ובד"ה ואהי' [ואהיה] אצלו אמון)

Now, because the Torah was drawn from a very high place, therefore it could descend below into physicality (as is explained elsewhere on the verse "Go forth" and in the discourse beginning "And I was with Him as a nursling").

ולכך ג"כ ע"י שתי הלחם דייקא הוא ג"כ עליית והנפת ב' הכבשים לשרשן ומקורן כנ"ל

And therefore, too, it is specifically through the two loaves that the ascent and waving of the two lambs to their root and source come about, as mentioned above.

וזהו שבתנופת הלחם והכבשים איתא מוליך ומביא מעלה ומוריד מעלה היינו ההעלאה ומוריד היינו שמשם יומשך וירד להתלבש למטה כו' וכנ"ל שכדי להיות ההמשכה למטה הוא ע"י שנמשך דייקא ממקום היותר עליון כו':

And this is [why] concerning the waving of the bread and the lambs it is stated: "He moves [them] forward and back, raises and lowers." "Raises" is the elevation, and "lowers" is that from there it will be drawn and descend to be clothed below, etc.; and as mentioned above, in order for the drawing down below to come about, it is through being drawn specifically from the highest place, etc.:

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BEHAR • MAAMAR 1

# כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם...

## When You Come into the Land That I Am Giving You

◇

1 כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת להי' שש שנים וגו'. הנה משמעות הכתוב כי מיד כי תבאו אל הארץ ושבתה קודם שיתחילו השש שנים.

"When you come into the land that I am giving you, the land shall rest a Shabbos to Havayah. Six years," etc. Now, the implication of the verse is that immediately, "when you come into the land," "[the land] shall rest," before the six years begin.

2 ויובן בהקדים ביאור הכתוב פתחי לי אחותי רעיתי וגו'. ופי' שאמר הקב"ה לכנסת ישראל פתחי לי בכדי שתהיי בבחי' אחותי רעיתי.

This will be understood by first explaining the verse, "Open to Me, My sister, My beloved," etc. The meaning is that the Holy One, blessed be He, said to the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), "Open to Me," so that you will be at the level of "My sister, My beloved."

הגם דכנסת ישראל נקראת תמיד בשם זה מ"מ בחינה זו פעמים שהיא בהתגלות ופעמים שהיא מכוסה ומסותרת.

Although the Congregation of Israel is always called by this name, nevertheless this level is at times revealed and at times covered and hidden.

3 ולכן אמר פתחי להסיר המכסה וההסתר כדי שתהיה בחינה זו בהתגלות. ולהבין ענין מהות בחינה זו כשהיא בהתגלות ומהו המכסה והלבוש המסתיר גילוי זה.

Therefore He said, "Open": to remove the covering and the concealment, so that this level will be revealed. And [we need] to understand what the essential nature of this level is when it is revealed, and what the covering and the garment are that hide this revelation.

הנה פי' אחותי הוא מלשון איחוי אלכסנדרית שבגמרא שהוא מלשון חיבור שמחבר שני דברים יחד להיות לאחדים כגוף אחד ממש.

Now, the meaning of achosi ("My sister") is from the expression "the Alexandrian joining (ichui)" in the Gemara, which is an expression of connection: that it joins two things together so that they become one, like truly one body.

4 וכך הוא עד"מ ענין האהבה הטבעית שבנפשות ישראל ממקור חוצבן שהן חלק אלוה ממעל ממש ומיוחדים בתכלית היחוד באור א"ס ב"ה ממש.

So it is, by way of analogy, with the natural love in the souls of Israel, [which comes] from the source from which they are hewn: for they are truly "a part of G-d above," and are united in the ultimate union with the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

וע"כ גם למטה אחר שנבראו מאין ליש וירדו מטה מטה להתלבש בגוף ונפש החיונית זאת היא מדת הצדיקים מצד נפש אלהית אשר בקרבם חשקם ותשוקתם להתכלל באור ה' ולהבטל במציאות אליו ית' בכלות הנפש ממש מעומקא דלבא,

Therefore, even below, after they have been created from nothing into something and have descended lower and lower to be enclothed in a body and the vital soul, this is the trait of the righteous (tzaddikim): by virtue of the G-dly soul within them, their desire and their yearning is to be included in the light of G-d and to be nullified in [their very] existence to Him, may He be blessed, with a true expiring of the soul (kelos hanefesh), from the depth of the heart.

וכל ימיהם תמיד הם בביטול הנ"ל מחמת טבע נפשותם שנעשה להם טבע ואין צריכים שום התבוננות והכנה לעורר את האהבה.

All their days they are constantly in the self-nullification mentioned above, because of the nature of their souls, which has become nature for them, and they need no contemplation or preparation at all to arouse the love.

5 וכמ"ש אם זכרתיך על יצועי באשמורות אהגה בך. וכתיב בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך.

As it is written, "When I remember You upon my bed, I meditate on You in the night watches." And it is written, "When you sit in your house and when you walk on the way, and when you lie down and when you rise."

והוא ע"ד משל כאהבת אח ואחות שהאהבה ביניהם קבועה ונטועה מעצמה בטבע בתולדותם בלי שום התעוררות כלל, וזו היא אהבה האמיתית מנקודת אמת לאמתו שאין לה הפסק ועומדת לעד.

This is, by way of analogy, like the love of a brother and sister: the love between them is fixed and planted of itself, by nature, from their birth, without any arousal at all. And this is the true love, from the point of truth in its very truth, which has no interruption and stands forever.

משא"כ כשאין אהבה זו קבועה ונטועה בלב האדם כ"א בשעה שמעורר את האהבה בעתים מזומנים בשעת ק"ש [קריאת שמע] ותפלה וכיוצא בו ואח"כ חולפת ועוברת ממנו אין אהבה זו נקראת בשם אהבת אמת לאמתו, דהיינו מנקודת האמת ממש כ"א בשם שפת אמת

Whereas when this love is not fixed and planted in a person's heart, but [is present] only at the time when he arouses the love at set times, at the time of the recitation of the Shema and prayer and the like, and afterwards it passes and departs from him, this love is not called by the name "love of truth in its very truth," that is, [a love] from the very point of truth, but rather by the name "lip of truth" (sefas emes).

מלשון שפה לפיו שהוא אימרא שסביב הבגד דהיינו שפת הבגד וקצהו.

[This is] from the expression "a border (safah) for its opening," which is the hem around the garment, that is, the border of the garment and its edge.

כך ע"ד משל האהבה הזאת הבאה בעת התעוררות היא שפת האמת וקצהו דהיינו התחלת האמת אבל אינו נקרא בשם אמת גמור לאמתו.

So, by way of analogy, this love that comes at a time of arousal is the lip of truth and its edge, that is, the beginning of truth, but it is not called by the name "complete truth in its very truth."

ולכן אמרו בזהר (ר"פ תשא ד' קפ"ח וע"ש במק"מ [במקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות]) שפת אמת תכון לעד כוננת לעד לא כתיב אלא תכון לעד וכתיב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת באמת דייקא.

Therefore it is said in the Zohar (at the beginning of Parshas Tisa, folio 188; and see there in the Mikdash Melech and in the Ramaz): "'The lip of truth shall be established forever': it is not written 'is established forever,' but 'shall be established forever.'" And it is written, "Havayah is near to all who call upon Him, to all who call upon Him in truth": "in truth," precisely.

דהיינו בנקודת אמת ולא בשפת אמת, כי מאחר שצריך הוא תמיד לעורר את האהבה הרי לא נעשית עדיין טבע עצמותו ומהותו ממש מנקודת הלב ממש.

That is, with the point of truth and not with the lip of truth. For since he must constantly arouse the love, then it has not yet become the nature of his very essence and being, from the very point of the heart.

6 ומ"מ נקראת בשם שפת אמת מאחר שעכ"פ [שעל כל פנים] בשעה זו מעורר את האהבה מנקודת לבו כל חד לפום שעורא דיליה

Nevertheless it is called by the name "lip of truth," since at any rate at that time he arouses the love from the point of his heart, each one according to his own measure;

וגם אחר התפלה נשאר רשימו שבזכרו את ה' מתעורר רוח נדיבה בקרבו מאליו לאהבת ה' והרי נתקיים בו ג"כ מ"ש אם זכרתיך גו' [וע' בספר של בינונים [וגו' / גומר] בסשי"ב ח"א [חלק א'] ס"פ י"ג.

and also after prayer an impression (reshimu) remains, so that when he remembers G-d, a generous spirit is aroused within him of its own accord toward the love of G-d. Thus there is fulfilled in him, too, what is written, "When I remember You," etc. [And see Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part I, at the end of chapter 13.

7 ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי כו' ויכתוב משה כו' בענין תתן אמת ליעקב.

And see what is written elsewhere, in the explanation on "These are the journeys," etc., "And Moshe wrote," etc., on the subject of "You will give truth to Yaakov."

ועמ"ש במ"א בענין ח' פעמים אמת באמת ויציב. הד' פעמים אמת הראשונים עד עזרת הוא רצון ותשוקת הלב להדבק בה' עד כלותו הנק' היכל הרצון

And see what is written elsewhere on the subject of the eight times "truth" [is said] in Emes VeYatziv. The first four times "truth," up to "Ezras," are the will and the yearning of the heart to cleave to G-d to the point of its expiry, which is called the Chamber of Will (Heichal HaRatzon).

ואח"כ עוד ד"פ אמת דהיינו אמת האמתי שמסייעהו מלמעלה להתאמת הד' אמת שלמטה להיות אמת אמיתי במס"נ [במסירות נפש] עד כלותה כו'

And afterwards another four times "truth," that is, the true truth, by which he is helped from above, so that the four [times] "truth" below are made true, to be true truth, with self-sacrifice (mesirus nefesh) to the point of [the soul's] expiry, etc.

ועי' אג"ה [אגרת הקודש] ד"ה וזורע צדקה שכר אמת]

And see Iggeres HaKodesh, the passage beginning "And one who sows charity [has] a reward of truth."]

והסיבה שמונע את האהבה מליכנס לעומק נקודת הלב ממש. כי הנה אהבה זו מלובשת ומוסתרת בכח המתאוה לדברים גשמיים מנפש החיונית ששרשה בחי' גסות הרוח משכא דחויא החופף ומסתיר על כח ובחינת אהבה זו,

And the cause that prevents the love from entering the depth of the very point of the heart [is] that this love is enclothed and hidden in the power that desires physical things, [which comes] from the vital soul, whose root is the level of coarseness of spirit, "the skin of the serpent," which covers over and hides the power and the level of this love.

ויש בה מדרגות שונות כמה מיני לבושים הקטן לפי קטנו והגדול לפי גודל מעלתו צריך הוא להסיר אפי' [אפילו] בחי' לבוש דק מבחי' גסות הרוח, אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אין אני והוא וכו',

And in it there are different degrees, several kinds of garments: the lesser one according to his smallness; and the greater one, according to the greatness of his stature, must remove even the level of a subtle garment from the level of coarseness of spirit. Our Sages, of blessed memory, said, "I and he cannot," etc.

וצריך לפתוח את המכסה, כמשל אדם שרוצה לפתוח נקב בכותל המפסיק שצריך לחתוך ולשבור הכותל עד שיעשה מקום חלל.

And one must open the covering, as in the analogy of a person who wants to open a hole in a dividing wall: he must cut and break the wall until a hollow space is made.

כך צריך האדם שרוצה להיות אהבה זו תקועה בלבו ליכנס אל תוך פנימיות נקודת הלב ותוך תוכו מעומקא דלבא ממש בכלות הנפש וביטול במציאות אליו יתי להיות לו לב נשבר ורוח נשברה

So a person who wants this love to be implanted in his heart, entering into the inner dimension (pnimiyus) of the point of the heart and its innermost core, from the very depth of the heart, with expiring of the soul and nullification of existence to Him, may He be blessed, must have a broken heart and a broken spirit,

להסיר גסות רוחו וכח המתאוה לדברים גשמיים להיות יש ונפרד בפני עצמו רק ישים אליו לבו.

to remove his coarseness of spirit and the power that desires physical things [and desires] to be a something (yesh), separate unto himself; rather, he should set his heart only on Him.

8 ועל זה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם שהיה לפני ההיכל בבית המקדש,

Of this our Sages, of blessed memory, said, "Open for Me [an opening] like the eye of a needle, and I will open for you [an opening] like the entrance of the Hall," which was before the Sanctuary in the Holy Temple.

כי הבא לטהר מסייעין אותו להסיר ממנו כל בחינת ומדרגת גסות הרוח ולהעלותו מעלה מעלה עד רום המעלות.

For "one who comes to purify himself is helped" to remove from him every level and degree of coarseness of spirit, and to raise him higher and higher, to the loftiest of heights.

ועי"ז יאיר אור האהבה זו תוך פנימיות נקודת הלב ממש עד שתתבטל כח מהות הנפש כשלהבת העולה מאליה להכלל ולהדבק באורו יתי

Through this, the light of this love will shine within the inner dimension of the very point of the heart, until the power of the soul's being is nullified, like a flame that rises of its own accord, to be included in and to cleave to His light, may He be blessed.

(וכמ"ש בספרא דצניעותא) (רפ"א זהר ח"ב [חלק ב'] דקע"ו ע"ב) וארעא אתבטלת וזו היא בחי' אחותי הנ"ל ומזה יבא עוד לבחי' רעיתי (ועמ"ש עוד מענין בחינת אחותי בד"ה לבבתני אחותי כלה):

(As is written in the Sifra DeTzniusa) (at the beginning of chapter 1; Zohar, Part II, folio 176b): "and the earth was nullified." And this is the level of "My sister" mentioned above; and from this one will come further to the level of "My beloved." (And see further what is written on the subject of the level of "My sister" in the discourse beginning "You have captured My heart, My sister, bride.")

9 ב וביאור ענין רעיתי הוא ע"ד מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים וכדכתיב כי לא ידח ממנו נדח ממנו דייקא כמ"ש במ"א דהיינו לאשתאבא בגופא דמלכא.

2. The explanation of the matter of "My beloved" (rayasi) is along the lines of what our Sages, of blessed memory, said: "Israel sustain their Father in heaven"; and as it is written, "that no banished one be cast away from Him": "from Him," precisely, as is explained elsewhere; that is, to be absorbed into the body of the King.

ולהבין זה איך הנשמה שהיא בחי' נברא יש ודבר בפני עצמו תוכל לאשתאבא וכו'. אך הנה אמרו בזהר תלת קשרין מתקשרין כחדא אורייתא בקוב"ה [בקודשא בריך הוא] וישראל באורייתא כו'.

To understand this: how can the soul, which is at the level of a created being, a something (yesh) and a thing unto itself, be absorbed, etc.? But the Zohar says, "Three bonds are bound together as one: the Torah with the Holy One, blessed be He, and Israel with the Torah," etc.

כי מפני שבחי' ומעלת התורה גבוה מבחי' מעלת ומדרגת נשמות ישראל ממקור חוצבם דאורייתא מחכמה נפקת כו' וזהו מה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

For it is because the level and stature of the Torah is higher than the level, stature and degree of the souls of Israel [as they are] at the source from which they are hewn, since "the Torah emerges from Chochmah," etc. And this is what our Sages, of blessed memory, said: "Fortunate is he who comes here with his learning in his hand."

אך להבין זה שהרי התורה היא ג"כ מלובשת בענינים גשמיים כמו עניני ציצית ותפילין וסוכה וכמה דיני ממונות וטענות ע"ד משל ראובן טוען כך ושמעון כך ומה ענינם בג"ע [בגן עדן] העליון ותחתון.

But this needs to be understood, for the Torah, too, is enclothed in physical matters, such as the matters of tzitzis, tefillin and sukkah, and many monetary laws and claims, for example, Reuven claims thus and Shimon claims thus. What do these have to do with the higher and the lower Gan Eden?

אך הנה כתיב לכו לחמו בלחמי. כי כמו הלחם מזון גשמי שעליו יחיה האדם חיי גופו הוא ע"י שנבלע באבריו של אדם.

But it is written, "Come, eat (lachamu) of My bread (belachmi)." For just as [with] bread, physical food, by which a person lives the life of his body: this is through its being absorbed into the person's limbs.

כך התורה שנקראת מזון וחיים לנפש הרוחני צריכה היא שתבלע באברי נפשו ושבה כבשרו ממש וע"י זה הנפש תשוב אל ה' לאשתאבא בגופא דמלכא להיות נבלע בגופא דמלכא ממש.

So the Torah, which is called food and life for the spiritual soul, must be absorbed into the limbs of his soul and become truly like his flesh; and through this the soul will return to G-d, to be absorbed into the body of the King (le'ishtaava begufa demalka), to be truly absorbed into the body of the King.

וכמ"ש אכלתי יערי עם דבשי וגו'. וזהו לחמו בלחמי מתחלה לחמו שיהי' [שיהיה] לכם לחם ומזון ליבלע באברי נפשכם ואח"כ בלחמי.

As it is written, "I have eaten My honeycomb with My honey," etc. And this is [the meaning of] "Come, eat of My bread": first "eat" (lachamu), that there be for you bread and food to be absorbed into the limbs of your soul, and afterwards "of My bread" (belachmi).

10 והנה באבות מלאכות של שבת תנא סידורא דפת נקט הזורע וכו' כי כדי לעשות לחם שיהא ראוי למאכל אדם עד שיהא נבלע באבריו ושבה כבשרו צריך מתחלה עבודת הזריעה והטחינה ולישה ואפיה.

Now, in the primary categories of labor (avos melachos) of Shabbos, the Tanna followed the order of [making] bread: "one who sows," etc. For in order to make bread that is fit for a person to eat, so that it is absorbed into his limbs and becomes like his flesh, there must first be the work of sowing, and grinding, kneading and baking.

11 ולהבין ארבעה עבודות הללו בעבודת ה' צריך לבאר היטב בפרטיות ענין וסדר הזריעה בגשמיות על דרך משל

To understand these four labors in the service of G-d, we must explain well, in detail, the matter and the order of sowing in the physical [world], by way of analogy:

שזורעין גרעין חטה או נוטעין גרעין פרי בארץ ומכסין בעפר והגרעין ההוא נרקב ונפסד וכח הצומח אשר בארץ מצמיח חטה או פרי כעין הגרעין הנזרע או הנטוע בארץ,

One sows a kernel of wheat or plants the seed of a fruit in the ground and covers it with soil, and that seed rots and decays, and the power of growth in the earth brings forth wheat or fruit like the seed that was sown or planted in the ground.

כי לפי שכח הצומח אשר בארץ הוא כח כללי זורעין הגרעין ההוא להיות כעין העלאת מ"נ [מיין נוקבין] אל כח הצומח להצמיח כח פרטי כעין הגרעין ההוא.

For since the power of growth in the earth is a general power, one sows that seed to be like a raising of mayin nukvin (feminine waters) to the power of growth, so that it brings forth a particular power like that seed.

12 והיינו לפי שהגרעין ההוא ג"כ נתהוה מכח הצומח ויש בו בחי' כח הצומח בהעלם אלא שנתגשם ונגרע ממהותו עד שנעשה גרעין.

That is, because that seed, too, came into being from the power of growth, and there is within it the aspect of the power of growth in concealment, only it became physical and diminished from its essence until it became a seed.

ומ"מ יש לו שייכות בצד מה אל כח הצומח הרוחני

Nevertheless, it has some connection to the spiritual power of growth.

לפיכך כשנרקב ונפסד גוף הגרעין הנה כח הצומח המלובש בו בטל לגבי כח הצומח הכללי אשר בארץ ונעשה מ"נ [מיין נוקבין] אליו ומצמיח כעין הגרעין בתוספת מרובה על העיקר

Therefore, when the body of the seed rots and decays, the power of growth enclothed in it is nullified before the general power of growth in the earth and becomes mayin nukvin to it, and it brings forth [growth] like the seed, with an increase greater than the original.

וכן מצמיח כל מיני פירות במיני מטעמים וגוון וריח כעין הגרעין ההוא כגון אם היה הגרעין של תפוחים מצמיח תפוחים ואם הי' [היה] של ענבים מצמיח ענבים וכיוצא בהן.

So too it brings forth all kinds of fruits, with kinds of flavors, color and fragrance like that seed: for example, if the seed was of apples, it brings forth apples, and if it was of grapes, it brings forth grapes, and the like.

הגם שבגרעין ההוא אינו נראה ונרגש שום טעם וריח כלל רק כמו עץ בעלמא מ"מ הרי הוא עכ"פ [על כל פנים] ממהות הפרי ההוא ויש בו בכחו מלובש ומוסתר כל כחות הטעמים והגוונים והריח שבפרי ההוא

Although in that seed no taste or fragrance at all is seen or sensed, [it is] only like mere wood, nevertheless it is at any rate of the essence of that fruit, and within it, in its potential, there are enclothed and hidden all the powers of the tastes, the colors and the fragrance in that fruit;

אלא שהוא מצומצם מאד עד שאינו נרגש ונראה בו שום טעם וריח ולזאת יכול הוא להמשיך כח הצומח שיצמיח הפירות של הגרעין ההוא בכל עניניהם בטעמם ובריחם ומראה שלהם בלי שום הסתר וצמצום כלל.

only it is very contracted, so that no taste or fragrance is sensed or seen in it. And therefore it can draw forth the power of growth to bring forth the fruits of that seed in all their aspects, in their taste and their fragrance and their appearance, without any concealment or contraction at all.

13 והנה ככל המשל הזה בפרטיות יתבונן המשכיל בעבודת ה' ובתורתו כי הנה התורה היא חכמתו ורצונו יתי'

Now, in accordance with all the details of this analogy, the discerning person should contemplate the service of G-d and His Torah. For the Torah is His wisdom and His will, may He be blessed,

והוא וחכמתו א' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' ובריבוי הצמצומים והשתלשלות ממדרגה למדרגה ירדה מטה מטה עד שנתלבשה ונתגשמה בענינים גשמיים.

and He and His wisdom are one: "He is wise, but not with a knowable wisdom," etc. And through the many contractions (tzimtzumim) and the chain of descent (hishtalshelus) from level to level, it descended lower and lower, until it was enclothed in physical matters and became physical.

והוא כמשל גרעין הזרע או הפרי שנלקח מכח הצומח שהכח ההוא הוא בחי' אין ממש ממאמר תדשא דהיינו אש דת (כ"כ [כל כך] הש"ך [השפתי כהן] בשם הר"ש [הרבי שמעון])

This is like the analogy of the kernel of seed or of fruit, which is taken from the power of growth; that power is at the level of actual nothingness (ayin), from the utterance "Let [the earth] sprout" (Tadshe), that is, esh das, "a fiery law" (so writes the Shach in the name of the Rash).

והפרי הנצמח ממנו ע"י התלבשותו בארץ הוא בחי' יש מאין

And the fruit that grows from it, through its being enclothed in the earth, is at the level of something from nothing (yesh me'ayin),

אבל מ"מ יש בו חיות רוחני כי טוב למאכל ונחמד למראה או שיש בו ריח.

but nevertheless it has spiritual life-force within it, for it is good for food and pleasant to the sight, or it has fragrance.

משא"כ גרעין הנזרע החיות שבו מצומצם כ"כ [כל כך] עד שאין נראה ונרגש בו אפילו שום טעם וריח.

Whereas in the seed that is sown, the life-force within it is so contracted that not even any taste or fragrance is seen or sensed in it.

כך ע"ד משל התורה שנתלבשה ונתגשמה בדברים גשמיים החיות שבה מצומצם מאד כי בג"ע [בגן עדן] העליון שהוא עולם הבריאה מאירים שם חב"ד [חכמה בינה ודעת] דא"ס ב"ה ומאיר אור התורה בבחי' תענוג בהשגות שכליות אלהות ממש.

So too, by way of analogy, with the Torah, which has been enclothed in physical things and become physical: the life-force within it is very contracted. For in the higher Gan Eden, which is the World of Beriah, there shine the Chochmah, Binah and Daas of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, and the light of the Torah shines as delight, in intellectual apprehensions of actual G-dliness.

14 ומ"מ בחי' השגה ההיא היא בחי' יש מאין לגבי מקורא דכולא חכמה עילאה חכים ולא בחכמה ידיעא, משא"כ בירידתה למטה נתגשמה עד שאין נראה ונרגש בה ענין התענוג ושכל אלהות כ"א דינים והלכות בענינים גשמיים

Nevertheless, that apprehension is at the level of something from nothing (yesh me'ayin) relative to the source of all, the supernal Chochmah, [of which it is said,] "He is wise, but not with a knowable wisdom." Whereas in its descent below it became physical, until no delight or G-dly intellect is seen or felt in it, but only laws and rulings concerning physical matters

(ועמ"ש במ"א ע"פ המאמר בפ' בראשית דכ"ז ב' אעשה לו עזר כו' דא משנה כו' ע"ש).

(and see what is written elsewhere on the statement in Parshas Bereishis, folio 27b: "'I will make him a helper,' etc.: this is the Mishnah," etc.; see there).

וזהו הזורעים בדמעה ברנה יקצרו כי הרי בשעת לימודו אין לו תענוג ומ"מ ברנה יקצורו

And this is [the meaning of] "Those who sow in tears will reap in joyous song": for at the time of his learning he has no delight, and nevertheless "in joyous song they will reap,"

כי מחמת הלימוד נעשה אור התורה זרוע בארץ העליונה, כי בחי' דבר ה' זו הלכה ובטל לגבי כח הצומח בחי' חכמה כו'

for through the learning the light of the Torah becomes sown in the higher earth. For [it is] the level of "the word of Havayah: this is halachah," and it is nullified before the power of growth, the level of Chochmah, etc.

ועי"ז מצמיח שכר מצוה מצוה בג"ע [בגן עדן] העליון שצדיקים יושבין ונהנין מזיו השכינה ומתענגים בהשגתם השגת אלקות שההשגה ההיא היא בחי' יש מאין וזיו והארה מאורה של מעלה בכח הצומח.

Through this "the reward of a mitzvah is a mitzvah" grows forth in the higher Gan Eden, where "the righteous sit and delight in the radiance of the Shechinah" and take delight in their apprehension, the apprehension of G-dliness; for that apprehension is at the level of something from nothing, and a radiance and glow from the light above, in the power of growth.

והיינו זיו תורתם ועבודתם ממש שהוא כמו למשל הכח הצומח שמצמיח כעין הגרעין וכו'. וגופי ההלכות גשמיות הם בחי' העלאת מ"נ [מיין נוקבין] לגבי חכמתו ורצונו ית' המלובשים בדבר ה' זו הלכה.

That is, the radiance of their very Torah and service, which is, for example, like the power of growth that brings forth [growth] like the seed, etc. And the physical bodies of the laws are at the level of a raising of mayin nukvin to His wisdom and will, may He be blessed, which are enclothed in "the word of Havayah: this is halachah."

15 והנה כמו שבזריעה גשמיות אינה צומחת עד שירקב הגרעין ויפסד וישתנה ממהותו ויהיה נקלט בארץ ממש והיו לאחדים ממש.

Now, just as in physical sowing [the seed] does not grow until the seed rots and decays and changes from its nature and is truly absorbed into the earth, and they become truly one;

ככה צריך להיות נפש האדם להתבטל ממהותה ע"י מס"נ [מסירות נפש] בתורה ובמצות ולהיות נקלטת ומתאחדת בארץ העליונה היא מלכותו ושכינת עוזו ע"י מס"נ [מסירות נפש] זו בבחי' העלאת מ"ן [מיין נוקבין] כמ"ש בידך אפקיד רוחי כו'

so must a person's soul be nullified from its own being through self-sacrifice (mesirus nefesh) in Torah and mitzvos, and be absorbed and united in the higher earth, which is His Malchus and "the Shechinah of His might," through this self-sacrifice, as a raising of mayin nukvin, as it is written, "Into Your hand I entrust my spirit," etc.

ועי"ז נקלטת ומתייחדת התורה שלמד בעוה"ז ג"כ בארץ העליונה כיחוד כח הצומח שבגרעין בכח הצומח שבארץ הגשמי.

Through this, the Torah that he learned in this world is also absorbed and united in the higher earth, like the union of the power of growth in the seed with the power of growth in the physical earth.

16 ומזה יתבונן המשכיל להיות למודו ע"ד זה שיהי' [שיהיה] בבחי' מ"נ [מיין נוקבין] ולא יעשה הטפל עיקר דהיינו שלא ישים כל מגמתו אל התורה כמו שהיא בלבושים הגשמיים בלבד

From this the discerning person should reflect that his learning is to be in this manner: that it be at the level of mayin nukvin, and that he not make the secondary into the essential; that is, that he not direct all his aim to the Torah only as it is in its physical garments.

כי האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו, רק ישים לבו לפנימיות אלהות המלובש בה ממקורה ושרשה למעלה בחי' חכמה עילאה ולישא וליתן בדבורו של מקום,

For "one who says, 'I have only Torah,' does not have even Torah." Rather, he should set his heart on the inner G-dliness enclothed in it, from its source and root above, the level of supernal Chochmah, and [he should] discuss and deliberate in the word of the Omnipresent;

כי הלכה זו היא דבר ה' וחכמתו ורצונו מלובשים בה ואזי הוא לימודו בבחי' מ"נ [מיין נוקבין] ובטל לגבי חכמתו יתי' והיו לאחדים ממש:

for this halachah is the word of G-d, and His wisdom and will are enclothed in it. Then his learning is at the level of mayin nukvin and nullified before His wisdom, may He be blessed, and they become truly one.

17 ג וכדי שתתאחד ג"כ עם נפשו האלהית. הנה התפלה קרויה נפש כדכתיב ואשפוך את נפשי כו'.

3. And in order that [the Torah] also be united with his G-dly soul: prayer is called "soul," as it is written, "And I poured out my soul," etc.

וצריך הוא לעורר את האהבה בתפלה מעומקא דלבא בכלות הנפש ממש במס"נ [במסירות נפש] בביטול במציאות אליו יתי'.

He must arouse the love in prayer from the depth of the heart, with a true expiring of the soul, with self-sacrifice (mesirus nefesh), with nullification of existence to Him, may He be blessed:

בחי' אחותי הנ"ל. שיהי' [שיהיה] ענין מסירת נפש וביטול הנ"ל נקבע במוחו ולבו בשעת התפלה שהיא בחי' חכמה עילאה

the level of "My sister" mentioned above; so that this self-sacrifice and self-nullification mentioned above become fixed in his mind and heart at the time of prayer, which is the level of supernal Chochmah

(וכמ"ש אמור לחכמה אחותי את וז"ש [וזהו שכתוב] אחותי בת אבי היא כו' בזמנא דנטלא מבי אבא כמ"ש בזהר"ק [בזהר הקדוש] פ' אמור ד' ק' ע"ב)

(as it is written, "Say to wisdom, 'You are my sister'"; and this is [the meaning of] what is written, "She is my sister, the daughter of my father," etc.: "at the time when she receives from the house of Abba," as is written in the holy Zohar, Parshas Emor, folio 100b).

ולכן כשלומד אח"כ ע"ד הנ"ל שיהא לימודו בטל לגבי חכמה עלאה המלובשת בתורתו. הרי מתייחדים יחד אור תורתו באור נפשו האלהית.

Therefore, when he learns afterwards in the manner mentioned above, so that his learning is nullified before the supernal Chochmah enclothed in his Torah, then the light of his Torah and the light of his G-dly soul are united together.

ולזאת העת קבוע ללמוד יהי' [יהיה] מיד אחר התפלה וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו פי' שבא לכאן נפשו האלהית ע"י מס"נ [מסירות נפש] וביטול הנ"ל ותלמודו ג"כ בידו ע"ד הנ"ל.

For this reason the time fixed for learning should be immediately after prayer. And this is [the meaning of] "Fortunate is he who comes here with his learning in his hand": that is, that his G-dly soul comes here through the self-sacrifice and self-nullification mentioned above, and his learning, too, is in his hand, in the manner mentioned above.

18 ועבודת הטחינה בעבודת ה' הוא בחי' לב נשבר ונדכה. פי' ונדכה מלשון דכו במדוכה. וכמ"כ [וכמו כן] ענין הטחינה שטוחן ומפרר החטה עד אשר דק כקמח. וכענין שכתוב ושחקת ממנה הדק.

The labor of grinding in the service of G-d is the level of "a broken and crushed heart." The meaning of "crushed" (nidkeh) is from the expression "they pounded [it] in a mortar" (dachu bamedochah). So too the matter of grinding: one grinds and crumbles the wheat until it is fine as flour; and as it is written, "And you shall grind some of it very fine."

וגם בענין לימוד התורה כתיב גרסה נפשי וגם לשון הגמרא גרסינן מלשון ריחיים של גרוסות.

And regarding the learning of Torah, too, it is written, "My soul is crushed (garsah)," and the Gemara's expression garsinan ("we learn") is also from the expression "a mill for grits (gerosos)."

19 ואח"כ בחי' הלישה והוא שנותן מים בקמח לחברם לעשות גוף אחד ועיסה אחת.

Afterwards [comes] the level of kneading: one puts water into the flour to join them, to make one body and one dough.

וכך צריך לעורר את האהבה לדבקה בו יתי ולהיות משוך אחריו כמים שלא יהי' [יהיה] בבחי' פירוד ח"ו [חס ושלום]. ובחי' האפייה הוא כענין מ"ש וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור.

So one must arouse the love, to cleave to Him, may He be blessed, and to be drawn after Him like water, so that there be no separation, G-d forbid. And the level of baking is like what is written, "And when you bring a meal offering baked in an oven."

20 וכתיב תקרב בלא יו"ד ויש אם למסורת, דהיינו כשהנפש רוצה להתקרב בעצמה להי' אזי תהי' [תהיה] בבחי' מאפה תנור כמ"ש ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד.

Takriv, "you bring," is written without a yud, and the written form has authority (yesh em lamasores); that is, when the soul wants to bring itself near to G-d, then it will be at the level of "baked in an oven," as it is written, "And ten women shall bake your bread in one oven."

פי' שיעורר בלבו רשפי אש האהבה מחמת בחי' אחד דהיינו מגדולתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה הממלא וסובב כ"ע [כל עלמין] וכולא קמיה כלא חשיב ממש

That is, he should arouse in his heart the fiery flashes (rishpei esh) of love because of the level of "one," that is, from the greatness of the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, who fills and encompasses all worlds (memalei vesovev kol almin), and before whom all is truly considered as nothing,

אשר ע"כ תתלהט ותתלהב נפשו לאסתכלא ביקרא דמלכא ותתבטל כח הנפש ממהותה ועצמותה באהבה עזה ויתירה מאהבת ה' לדבקה בו בלבד לרוות נפשו הצמאה שהיא בחי' מים כנ"ל

so that his soul will therefore blaze and flame up "to gaze upon the glory of the King," and the power of the soul will be nullified from its being and essence, in a love that is fierce and exceeds the love of G-d that is only to cleave to Him, to quench his thirsting soul, which is the level of water mentioned above.

כי כמו שהמים והאש גשמיים הם ב' הפכים בטבעם מים הוא טבע מחבר ומצרף ואש הוא בטבע מפרר ומפריד היסודות כנודע שבאש מתפרדים כל היסודות שיסוד המים יוצא בעשן ויסוד העפר נעשה אפר מפוזר כו'

For just as physical water and fire are two opposites in their nature: water is by nature joining and combining, and fire is by nature crumbling and separating the elements, as is known, that in fire all the elements separate: the element of water goes out in smoke, and the element of earth becomes scattered ash, etc.;

כך האהבה בחינת רשפי אש היא בחינה הפכיית מבחי' האהבה של בחי' מים שהיא לדבקה בו דהיינו שתשאר עצמות ומהות הנפש דבוקה בו ית'.

so the love that is the level of fiery flashes is a level opposite to the love that is the level of water, which is to cleave to Him, that is, that the essence and being of the soul should remain cleaving to Him, may He be blessed.

משא"כ בחי' רשפי אש היא האהבה שמפרדת כחות הנפש ממהותם ועצמותם ותשתפך הנפש אל חיק אביה אור א"ס ב"ה ממש.

Whereas the level of fiery flashes is the love that separates the powers of the soul from their being and essence, and the soul pours itself out into the bosom of its Father, the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

21 ועוד זאת היא בחי' אפייה כמ"ש וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו וגו'. ופי' נכמרו רחמיו מלשון מכמר בשרא שהוא לשון חמימות

Furthermore, this is the level of baking, as it is written, "And Yosef hurried, for his compassion was stirred toward his brother," etc. The meaning of "his compassion was stirred" (nichmeru rachamav) is from the expression "the heating of the meat" (michmar bisra), which is an expression of warmth;

כי הרחמנות הוא מצד החמימות כי חם לבו בקרבו (וכמ"ש במ"א ע"פ הזהר במדבר קי"ח א').

for compassion comes from warmth, since his heart grows warm within him (as is explained elsewhere on the Zohar, Bamidbar, folio 118a).

כי הנה ישראל נקראו על שם יוסף כדכתיב נוהג כצאן יוסף וצריך לעורר רחמים על בחי' בנימין שנק' בן אוני

For Israel are called by the name of Yosef, as it is written, "who leads Yosef like a flock"; and one must arouse compassion on the level of Binyamin, who is called Ben-Oni ("son of my sorrow").

והיינו להיות ממארי דחושבנא לחשוב עם נפשו איך ירדה מטה מטה כל חד לפום מה דידע אינש בנפשי' [בנפשיה] ולרחם על ניצוץ אלהות שבו.

That is, to be among "the masters of reckoning," to take account with his soul of how it has descended lower and lower, each one according to what a person knows in his own soul, and to have compassion on the spark of G-dliness within him.

22 ויבא החדרה ויבך שמה כדכתיב במסתרים תבכה נפשי דהיינו בחדרי לבו. ומ"מ ויתאפק ויאמר שימו לחם זו התורה

"And he entered the chamber and wept there," as it is written, "In secret places my soul shall weep," that is, in the chambers of his heart. Nevertheless, "he restrained himself and said, 'Set out bread'": this is the Torah;

כי צריך להיות שניהם חדוה תקוע בלבאי מסטרא דא כו'. וזהו ויבא החדרה ויבך שמה שמה דייקא.

for there must be both: "joy is lodged in my heart on this side," etc. And this is [the meaning of] "And he entered the chamber and wept there": "there," precisely.

23 וע"י זה נעשית התורה בחי' לחם אפוי ממש שנבלע באברין דמלכא בחי' בטול באור א"ס ב"ה ממש וכו' ע"י שנבלע באברי נפשו האלהית כו'.

Through this the Torah becomes the level of truly baked bread, which is absorbed into the limbs of the King, the level of nullification in the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, etc., through its being absorbed into the limbs of his G-dly soul, etc.

וזהו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. פי' שתלמודו נתייחד בנפשו והיו לאחדים. משא"כ בלא בחי' אפיי' [אפייה] הנ"ל לא הי' [היה] יכול ליבלע באברי נפשו ולא יכול להיות חיים ומזון לנפש

And this is [the meaning of] "Fortunate is he who comes here with his learning in his hand": that is, that his learning has become united with his soul and they have become one. Whereas without the level of baking mentioned above, it could not be absorbed into the limbs of his soul and could not be life and food for the soul;

כי על הלחם אפוי דוקא יחי' [יחיה] האדם שנבלע באבריו משא"כ אם אינו אפוי אין הקיבה מבשלתו והרי הלחם מונח בפני עצמו בקיבה ולא נבלע באברים.

for it is specifically by baked bread that "man lives," since it is absorbed into his limbs; whereas if it is not baked, the stomach does not digest it, and the bread lies by itself in the stomach and is not absorbed into the limbs.

וככה ממש ע"ד משל בלא בחי' אפיה הנ"ל הרי התורה שלומד הוא דבר בפני עצמו ונפשו הוא דבר בפני עצמו ואינן מתייחדים יחד ולא נקרא ותלמודו בידו

Exactly so, by way of analogy: without the level of baking mentioned above, the Torah that he learns is a thing by itself and his soul is a thing by itself, and they are not united together, and it is not called "with his learning in his hand"

(ועמ"ש בפ' משפטים ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ולקמן בפ' בחקתי ע"פ ואפו עשר נשים כו'):

(and see what is written in Parshas Mishpatim on the verse "And under His feet was like the work of the sapphire brick," and below in Parshas Bechukosai on the verse "And ten women shall bake," etc.).

24 ד אך קודם שילמוד צריך ג"כ בחי' בא לכאן דהיינו לעורר את האהבה בתפלה במסירת נפש וביטול במציאות אליו יתי'

4. But before he learns, there must also be the level of "comes here," that is, to arouse the love in prayer with self-sacrifice (mesirus nefesh) and nullification of existence to Him, may He be blessed,

כדי שיוכל ללמוד אח"כ על דרך הנ"ל ולזאת העת קבוע ללמוד יהי' [יהיה] מיד אחר התפלה כו'

so that he can learn afterwards in the manner mentioned above; and for this reason the time fixed for learning should be immediately after prayer, etc.

ולכן ע"י בחי' בא לכאן ותלמודו בידו הוא בבחי' אשרי (ועמ"ש בביאור ע"פ הראיני את מראיך וממש"ש [וממה שכתוב שם] יובן לשון אשרי מי שבא. כי אשרי הוא מלשון באשרי כי אשרוני

Therefore, through the level of "comes here with his learning in his hand," he is at the level of "fortunate" (ashrei). (And see what is written in the explanation on the verse "Show me your appearance"; and from what is written there, the expression "Fortunate is he who comes" will be understood. For ashrei is from the expression "In my good fortune (be'oshri), for they have called me fortunate."

והוא בחי' התגלות התענוג כתר כו' וזהו דייקא ע"י הלימוד שאחר התפלה כו' וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר פ' בהר ק"ח א' הה"ד [הדא הוא דכתיב] כי תבואו וגו' ושבתה הארץ נייחא ודאי. מיהו כאן פי' ושבתה בענין אחר).

And it is the level of the revelation of delight, Keser, etc.; and this is specifically through the learning that follows prayer, etc. And this is what is said in the Zohar, Parshas Behar, folio 108a: "As it is written, 'When you come,' etc., 'the land shall rest': rest, certainly." Here, however, "shall rest" is explained in another way.)

וזהו כי תבואו אל הארץ פי' מיד כי תבואו (שהוא בחי' בא לכאן) ויעוררו את האהבה בבחי' תפלה בחי' נפש כמ"ש ואשפוך את נפשי הוא בחי' ארץ עליונה.

And this is [the meaning of] "When you come into the land": that is, immediately "when you come" (which is the level of "comes here") and arouse the love at the level of prayer, the level of "soul," as it is written, "And I poured out my soul," which is the level of the higher earth.

אשר אני נותן לכם כי האהבה האמיתית היא הבאה מלמעלה אלא שצריך התעוררות האדם ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא.

"That I am giving you": for the true love is the one that comes from above, only it requires the person's arousal, and "through an arousal from below [comes] an arousal from above."

25 ואז ושבתה הארץ דהיינו כמ"ש בס' דצניעותא וארעא אתבטלת דהיינו שיהי' [שיהיה] בחי' ביטול כחות הנפש במציאות בבחי' אחותי הנ"ל.

And then "the land shall rest," that is, as is written in the Sifra DeTzniusa, "and the earth was nullified": that is, that there be the level of nullification of the existence of the powers of the soul, at the level of "My sister" mentioned above.

שבת לה' ביטול אחר ביטול דהיינו בתחלה ושבתה הארץ בבחי' סור מרע ואח"כ שבת לה' בבחי' ועשה טוב צריך שיהיה ג"כ בבחי' ביטול הנ"ל ואח"כ שש שנים תזרע שדך אלו שיתא סדרי משנה.

"A Shabbos to Havayah": nullification after nullification; that is, first "the land shall rest," at the level of "turn away from evil," and afterwards "a Shabbos to Havayah," at the level of "and do good," which must also be at the level of the nullification mentioned above. And afterwards, "Six years you shall sow your field": these are the six orders of the Mishnah.

תזרע בארץ עליונה שנקראת שדה. חקל תפוחין קדישין. בחי' דבר ה'. להיות כמשל הזריעה הנ"ל.

"You shall sow" in the higher earth, which is called a "field": "the field of holy apples," the level of "the word of G-d"; so that it be like the analogy of sowing mentioned above.

ושש שנים תזמור הוא בחי' תלמוד שהוא טעמי המשנה וסברותיה

"And six years you shall prune" is the level of Talmud, which is the reasons of the Mishnah and its lines of reasoning.

(והשתא א"ש [אתי שפיר] מ"ש ושבתה כו' קודם שש שנים תזרע כו'. והיינו כי מקודם בחי' שש שנים תזרע ותזמור שהוא עסק התורה צ"ל בחי' המס"נ [המסירות נפש] בתפלה שהוא בחי' ושבתה הארץ ארעא אתבטלת כדי להיות בבחי' בא לכאן ותלמודו בידו כנ"ל).

(Now it is well understood why it is written "[the land] shall rest," etc., before "Six years you shall sow," etc. That is, before the level of "six years you shall sow" and "prune," which is engaging in Torah, there must be the level of self-sacrifice (mesirus nefesh) in prayer, which is the level of "the land shall rest," "the earth was nullified," in order to be at the level of "comes here with his learning in his hand," as mentioned above.)

והנה בעבודת הכרם צריך הוא לזמר דהיינו לקצוץ הקוצים המכלים את הכרם והוא ג"כ מעבודת הזריעה והנטיעה כי הזומר חייב משום נוטע משום דלצמוחי פרי עביד

Now, in the work of the vineyard one must prune, that is, cut away the thorns that destroy the vineyard; and this, too, is part of the work of sowing and planting, for one who prunes is liable on account of planting, because he does it to make fruit grow.

כך הוא ע"ד משל לימוד התלמוד שהוא בירור ההלכה שמברר איך הי' [היה] הסלקא דעתך בגמרא.

So it is, by way of analogy, with the study of Talmud, which is the clarification of the halachah: it clarifies what the initial supposition (salka da'atach) in the Gemara was,

וכל הקושיות הנופלים לפי הסלקא דעתך שבגמ' [שבגמרא] או אפילו הסלקא דעתך דמקשן וקושייתו בכדי לברר הלכה ברורה

and all the difficulties that arise according to the initial supposition in the Gemara, or even the questioner's initial supposition and his difficulty: [all of it is] in order to clarify a clear halachah.

לכן נמשלו דברי התלמוד ליין המשמח מחמת בירור ההלכה. משא"כ המשנה נק' בשם לחם וכתיב לחם לבב אנוש יסעד.

Therefore the words of the Talmud are compared to wine that gladdens, because of the clarification of the halachah. Whereas the Mishnah is called by the name "bread," and it is written, "bread that sustains the heart of man."

26 והנה כתיב ויין ישמח לבב אנוש. וכתיב גבי יין המשמח אלהים ואנשים אלא אית יין ואית יין כו'

Now, it is written, "And wine that gladdens the heart of man," and it is written regarding wine, "which gladdens G-d and men." But there is wine and there is wine, etc.

כי כאשר מבין התלמוד כמו שהוא לבוש בלבושים גשמיים ואינו יכול להפשיטו מלבושים שלו להיות תורת אלהיו בקרבו השכלות אלהות ממש נק' יין המשמח לבב אנוש.

For when he understands the Talmud as it is clothed in physical garments, and he cannot strip it of its garments, so that the Torah of his G-d be within him as actual G-dly understanding, it is called "wine that gladdens the heart of man."

אבל כשמתענג על ה' בהשכלתו ברוחניות התורה השגת אלקות נק' יין המשמח אלהים בשמחת אלהים וחדות ה'.

But when he delights in G-d through his understanding of the spirituality of the Torah, the apprehension of G-dliness, it is called "wine that gladdens G-d," with the joy of Elokim and the gladness of Havayah.

והנה כתיב כי כרם ה' צבאות בית ישראל (וע' בזהר ח"א [חלק א'] ע' [עיין] צ"ו) וצריך כל אחד ואחד לעבוד בנפשו עבודת הכרם

Now, it is written, "For the vineyard of Havayah Tzevaos is the house of Israel" (and see the Zohar, Part I, folio 96), and each and every one must do the work of the vineyard in his own soul:

לקצוץ הקוצים דהיינו המדות נפשיות שבאדם הבאות מנפשו החיונית דהיינו קנאה ושנאה ותאוה ודומיהן בכדי לברר הטוב

to cut away the thorns, that is, the emotive attributes (middos) of the soul in a person that come from his vital soul, namely envy, hatred, desire and the like, in order to refine out the good.

ואז אחר הבירור שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שהם ג' מיני שבתות נגד שלשה מיני עולמות בריאה יצירה עשייה שנתברר מהם הטוב לה' ודי"ל [ודי למבין]:

And then, after the refinement, "there shall be a Shabbos of complete rest for the land, a Shabbos to Havayah": these are three kinds of Shabbos, corresponding to the three kinds of worlds, Beriah, Yetzirah and Asiyah, from which the good has been refined for G-d. And this suffices for one who understands.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BEHAR • MAAMAR 2

# את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו וגו'

## "My Shabbosos you shall keep, and My Sanctuary you shall revere"

1 את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו וגו'. הנה פי' שבתתי הם שתי שבתות, שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (שבת קי"ח ב')

"My Shabbosos you shall keep, and My Sanctuary you shall revere," etc. Now, the meaning of "My Shabbosos" is two Shabbosos, as our Sages, of blessed memory, said (Shabbos 118b):

אמר ר' [רבי] יוחנן משום ר' [רבי] שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין,

Rabbi Yochanan said in the name of Rabbi Shimon ben Yochai: "Were Israel to keep two Shabbosos in accordance with their laws, they would be redeemed immediately."

והיינו ב' בחי' שבת שיש בכל שבת וכמ"ש עלת שבת בשבתו (ועמ"ש במ"א ע"פ והיה מדי חדש בחדשו גבי מדי שבת בשבתו)

That is, the two levels of Shabbos that are in every Shabbos, as it is written, "the burnt-offering of Shabbos on its Shabbos" (and see what is written elsewhere on the verse "And it shall be, every New Moon on its New Moon," regarding "and every Shabbos on its Shabbos").

והיינו כמ"ש בזהר בראשית דף ה' ע"ב שיש שבת תתאה ושבת עילאה בכל שבת וע"ז נאמר את שבתתי תשמרו.

And this is as stated in the Zohar, Bereishis, folio 5b, that there is a lower Shabbos (Shabbos tata'ah) and a higher Shabbos (Shabbos ila'ah) in every Shabbos, and of this it is said, "My Shabbosos you shall keep."

וזהו שבירושלמי (פ"ק [פרק קמא] דתענית סוף ה"א) אמרו אלו היו ישראל משמרין שבת א' כתיקונה מיד הי' [היה] בן דוד בא.

And this is [the meaning of] what they said in the Jerusalem Talmud (the first chapter of Taanis, end of halachah 1): "If Israel would keep one Shabbos as it ought to be kept, the son of David would come immediately."

דאינו סותר למאמר אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כי פי' שתי שבתות היינו ג"כ שבת אחת ע"ד הנזכר.

This does not contradict the saying "Were Israel to keep two Shabbosos," for the meaning of "two Shabbosos" is also one Shabbos, in the manner mentioned.

2 ולהבין זה צ"ל ענין שבת. כי הנה נודע דשבת הוא בחי' עליות העולמות, והתומע"ט [והתורה ומצות ומעשים טובים] של כל ימי החול מתעלים למעלה בשבת,

To understand this, we need to [explain] the concept of Shabbos. Now, it is known that Shabbos is the level of the ascent of the worlds, and the Torah, mitzvos and good deeds of all the weekdays rise upward on Shabbos.

ואמנם לא שמתכללים בשבת ממש כי א"א למהות העבודה שבחול שתוכלל בשבת, אלא שיש בכל יום הארת שבת, וכמ"ש זכור את יום השבת, והוא התפלה שבה נכללים ועולים התומע"ט [התורה ומצות ומעשים טובים] של כל היום,

Yet it is not that they are included in Shabbos itself, for it is impossible for the very nature of the weekday service to be included in Shabbos. Rather, on every day there is a glimmer of Shabbos, as it is written, "Remember the Shabbos day": this is prayer, in which the Torah, mitzvos and good deeds of the whole day are included and rise.

כי התפלה נק' עולת תמיד ע"ש [על שם] עליות העולמות שעולים למעלה מעלה בזמן התפלה (ע' [עיין] בזהר פ' פנחס דרמ"ז ע"ב ופ' פקודי דר"ס סע"ב [סוף עמוד ב]),

For prayer is called "the continual burnt-offering" (olas tamid) on account of the ascent of the worlds, which rise higher and higher at the time of prayer (see the Zohar, Parshas Pinchas, folio 247b, and Parshas Pekudei, folio 260, end of side b),

כמו שהשבת נק' עולת שבת ע"ש [על שם] עליות העולמות שבשבת, ואח"כ התפלות של כל ימי החול עם כל התומע"ט [התורה ומצות ומעשים טובים] שנכללו בהן נכללים בשבת ממש.

just as Shabbos is called "the burnt-offering of Shabbos" (olas Shabbos) on account of the ascent of the worlds on Shabbos. And afterwards the prayers of all the weekdays, with all the Torah, mitzvos and good deeds that were included in them, are included in Shabbos itself.

וצ"ל ענין עליות אלו מהו דהא מלא כל הארץ כבודו, וכתיב כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, וכמ"ש בזהר דלית אתר פנוי מיניי

Now we need to understand what these ascents are, since "the whole earth is full of His glory," and it is written, "that Havayah, He is G-d in the heavens above and on the earth below," and as stated in the Zohar, that "there is no place empty of Him"

(וכמ"ש ג"כ במדרש רבה פ' שמות פ' ב' למה מתוך הסנה ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה אפילו סנה).

(as is also stated in Midrash Rabbah, Parshas Shemos, section 2: "Why from within the thornbush? To teach you that there is no place empty of the Shechinah, not even a thornbush").

ואי"כ מהו לי' [לשון] עליות העולמות וכן בפסוק נאמר עלת שבת דמשמע שעולים למעלה דוקא. ויובן בהקדים ענין ירידת הנשמות בגוף בעוה"ז שהיא ירידה צורך עליה.

If so, what is the meaning of the term "the ascent of the worlds"? And likewise the verse says "the burnt-offering (olas) of Shabbos," which implies that they specifically rise upward. This will be understood by first introducing the subject of the souls' descent into a body in this world, which is a descent for the sake of an ascent.

והנה ידוע דגם קודם ירידתן הם גבוהים מאד במדרגה, כמאמר ישראל עלו במחשבה, משא"כ אפילו במלאכים דכתיב וברוח פיו כל צבאם, וכמו שעד"מ באדם האותיות והדיבורים שמדבר הם כלא חשיב לגבי כללות נפש המדברת

Now, it is known that even before their descent they are very lofty in rank, as it is said, "Israel arose in [G-d's] thought," which is not so even with the angels, of whom it is written, "and by the breath of His mouth all their host." By way of analogy: in a person, the letters and words he speaks are as nothing compared with the speaking soul as a whole,

ולא נעשה שינוי וגרעון בה מחמת הדבורים ויכולה היא לדבר דיבורים אין קץ, כך כל העולמות והמלאכים והחיות שבהם הוא רק הארה וכלא חשיב אצלו ית' ואין תופס מקום נגדו כו'.

and no change or diminution occurs in it because of the words, and it can speak words without end. So too, all the worlds, and the angels and the life-force within them, are only a glimmer, and are as nothing before Him, may He be blessed, and occupy no place relative to Him, etc.

3 ואמנם נש"י [נשמות ישראל] עלו במחשבה, ואע"ג [ואף על גב] דגם המחשבה היא כלא חשיב אצלו ית', וכמו למשל מחשבות האדם שנמשכים מנפשו ונשמתו שאין תופסים מקום כלל

The souls of Israel, however, arose in thought. And although thought too is as nothing before Him, may He be blessed, just as, for example, a person's thoughts, which are drawn from his nefesh and his neshamah, occupy no place at all,

ולא שינוי ולא גרעון בנפשו מחמת המחשבות ויכולה היא לחשוב מחשבות אין קץ, וכך עד"מ למעלה המחשבה א' היא כלא חשיב כו' וכמ"ש אני הוי' לא שניתי כו'

and there is no change and no diminution in his soul because of the thoughts, and it can think thoughts without end; so too, by way of analogy, above, a single thought is as nothing, etc., as it is written, "I, Havayah, have not changed," etc.

מ"מ המחשבה הוא למעלה מן הדבור שהדבור נק' לבוש החיצון,

nevertheless thought is higher than speech. For speech is called the outer garment,

כמו עד"מ בגשמיות לבוש שאינו לובשו תמיד רק לפעמים דהיינו כשהולך לחוץ,

like, by way of analogy, a physical garment that one does not wear always, only at times, that is, when one goes outside.

כך הוא הדבור שהרי לא תמיד הוא מדבר אלא כשצריך לגלות לזולתו ויש מעצור לרוחו שלא לדבר, משא"כ המחשבה היא לבוש הפנימי שלובשו תמיד גם כשהוא בפ"ע [בפני עצמו] שא"א להיות בלא מחשבה, ולכן לא תנוח המחשבה לעולם.

So it is with speech, for one does not speak all the time, but only when one needs to reveal [something] to another, and one can hold one's spirit back from speaking. Thought, by contrast, is the inner garment, which one wears always, even when one is by oneself, for it is impossible to be without thought; therefore thought never rests.

והיא ג"כ נצחית כמו שהנפש עצמה נצחית (ועמ"ש בד"ה אני ישנה גבי רעיתי ובד"ה ראיתי והנה מנורת זהב) ולכן העולמות והנבראים שהתהוותן מבחי' דבור נתחדשו ונתהוו בשי"ב [בששת ימי בראשית] שאז היה עת לדבר.

It is also eternal, just as the soul itself is eternal (and see what is written in the discourse beginning "I am asleep," on the words "my love," and in the discourse beginning "I have seen, and behold, a menorah of gold"). Therefore the worlds and the created beings, whose coming into being is from the level of speech, were newly brought into being in the six days of Creation, for then it was a time to speak.

וגם יחזרו לאין ואפס אחר הזמן משך עמידת העולם שית אלפי שני דהוי עלמא כו'

And they will also return to nothingness and naught after the time of the world's duration, the "six thousand years that the world exists," etc.

(ובמדרש רבה סדר נח פ' ל"ד מבואר ראי' [ראיה] מהתורה שיש גבול לעמידת העולם מדכתיב כל ימי הארץ), והיינו לפי שהתהוותם הוא מבחי' הדיבור אשר יש עת לחשות כמו שיש עת לדבר.

(In Midrash Rabbah, the order of Noach, section 34, a proof is brought from the Torah that there is a limit to the world's duration, from the verse "all the days of the earth.") That is because their coming into being is from the level of speech, for which there is a time to be silent just as there is a time to speak.

משא"כ הנשמות לפי שעלו במחשבה היו גם קודם שי"ב [בששת ימי בראשית]

The souls, however, because they arose in thought, existed even before the six days of Creation,

וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] בבראשית רבה פ' ח' ע"פ עם המלך במלאכתו ישבו שם (בד"ה א' סי' ד') עם מלך מלכי המלכים הקב"ה ישבו נפשות של צדיקים שבהן נמלך הקב"ה וברא את העולם.

as our Sages, of blessed memory, said in Bereishis Rabbah, section 8, on the verse "There they dwelt with the king in his work" (I Chronicles, chapter 4): "With the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, sat the souls of the righteous, with whom the Holy One, blessed be He, took counsel and created the world."

וגם לכן הם נצחיים כי המחשבה היא ג"כ תמידית והשכל והמחשבה הם תרין רעין דלא מתפרשין וכהדין קמצא דלבושא מיניי וביה.

For this reason too they are eternal, for thought is also constant, and intellect and thought are "two companions that never part," and like "the locust whose garment is of itself and within it."

אך הנשמות הם מחולקים במעלה ומדרגה זה מזה כי יש ס"ר נשמות שרשיים. (וכל שרש מתחלק לענפים וענפים לניצוצות אין קץ כו') כנגד ס"ר אותיות שבתורה

But the souls are differentiated from one another in standing and rank, for there are six hundred thousand root souls (and each root divides into branches, and the branches into sparks without end, etc.), corresponding to the six hundred thousand letters of the Torah.

אף שבתורה אין נמצא ס"ר אותיות היינו מפני אותיות המשך שהם אותיות אהוי"י שבכלל הנקודות שאינן בכתב אבל ישנן במחשבה שהקמץ הוא א' והחירק י" כו'.

And although in the Torah there are not six hundred thousand letters to be found, that is because of the letters of extension, the letters alef, hei, vav and yud, which are included in the vowel points: they are not in the writing, but they are present in thought, for the kamatz is an alef and the chirik a yud, etc.

(וכדפרש"י [וכדפירש רש"י / וכדפירוש רש"י] ספ"ו דכתובות גבי ינחם כתיב כאילו כתיב ינאחם), אך איזו מהנקודות הם אינו ידוע כו'.

(as Rashi explains at the end of the sixth chapter of Kesubos, regarding ינחם, that it is written as if it were written ינאחם). But which of the vowel points they are is not known, etc.

וא"כ יפלא למה ירדו הנשמות כ"כ [כל כך] למטה וכנודע בפי' מה שאנו אומרים בכל יום המתנשא מימות עולם כו' ברחמיך הרבים רחם עלינו,

If so, it is a wonder why the souls descended so far down, as is known from the explanation of what we say every day: "Who is exalted from the days of the world," etc., "in Your abundant mercy, have mercy on us."

שרחמנות גדולה היא על הנשמות שירדו מאיגרא רמה היינו מחשבתו ית' המתנשא מימות עולם. למטה מאד בעוה"ז בגוף ונפש הבהמית. אך הענין נודע דירידה זו צורך עלייה היא:

For there is great pity on the souls, which descended "from a lofty roof," namely His thought, may He be blessed, which is "exalted from the days of the world," very far down into this world, into a body and an animal soul. But the matter is known: this descent is for the sake of an ascent.

4 **קיצור** (ענין אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות. ענין עולת תמיד ועולת שבת. מהו פי' עלייה ויובן בהקדים ענין ירידת הנשמה לגוף שהיא ג"כ צורך עלייה):

**Summary.** (The meaning of "Were Israel to keep two Shabbosos." The meaning of the continual burnt-offering and the burnt-offering of Shabbos. What "ascent" means; this will be understood by first introducing the subject of the soul's descent into the body, which is also for the sake of an ascent.)

5 ב וענין העלייה יובן ע"פ מאמר בורא קדושים ישתבח שמך לעד, כי הנשמות נק' קדושים

2. The matter of the ascent will be understood through the words "Creator of holy ones, may Your Name be praised forever." For the souls are called "holy ones,"

וכמו שאומרים בשמו"ע [בשמונה עשרה] וקדושים בכל יום יהללוך סלה דקאי על הנשמות, שמתחלה אומרים סדר קדושה של המלאכים איך שאומרים קדוש וברוך וימלוך, ואח"כ אומרים עוד וקדושים בכל יום על הנשמות.

as we say in the Shemoneh Esreh, "and holy ones praise You every day, selah," which refers to the souls. First we say the order of the Kedushah of the angels, how they say "Holy," and "Blessed," and "He shall reign"; and afterwards we say further, "and holy ones every day," about the souls.

6 ואומרים כסדר מלמטה למעלה תחלה קדושת המלאכים שהמלאכים יש להם גוף, וכמ"ש בדניאל ס"י וגויתו כתרשיש

We say them in order, from below upward: first the Kedushah of the angels, for the angels have a body, as it is written in Daniel, chapter 10, "and his body was like beryl,"

וכתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט, ולכן המלאכים תופסים מקום שיש מלאך גדול מהלך ת"ק שנה ויש מלאך בשליש עולם כו',

and it is written, "He makes His angels winds, His ministers a flaming fire." Therefore the angels occupy space: there is a great angel the size of a journey of five hundred years, and there is an angel that is a third of the world, etc.

והיינו הגוף שלהם גדול כ"כ [כל כך] שהוא בבחי' מקום ומאחר שהם בבחי' מקום הרי הם ג"כ בבחי' זמן שהמקום והזמן שניהם הם נבראים בבחי' א',

That is, their body is so large that it is in the category of space; and since they are in the category of space, they are also in the category of time, for space and time were both created as one.

ולכן יש להן עת קבוע לומר שירה, משא"כ הנשמות אין להם בחי' זמן ומקום לפי שהם בבחי' קדושים, קדש היינו מובדל שהנשמה כמו שהיא למעלה הם מובדלים מבחי' גוף לגמרי ואינן בבחי' מקום,

Therefore they have a fixed time to say song. The souls, however, have no aspect of time and space, because they are at the level of "holy ones": kadosh means separate, for the souls, as they are above, are entirely separate from anything bodily and are not in the category of space,

ולכן אינן ג"כ בבחי' זמן, וע"כ שירה שלהם הוא בכל יום תמיד וזהו וקדושים בכל יום יהללוך וגם סלה בלי הפסק.

and therefore they are also not in the category of time. Hence their song is every day, constantly; and this is "and holy ones praise You every day," and also "selah," without interruption.

כמאמר ילכו מחיל אל חיל וכל הילוך ועליי' [ועלייה] הוא ע"י שיר דוקא. (וכמ"ש מזה בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית).

As it is said, "They go from strength to strength," and every going and ascent is specifically through song (as is explained on this in the discourse beginning "A psalm, a song of the dedication of the House").

וגם כי הנה וקדושים לי' [לשון] רבים שיש בחי' קדושים רבים גבוה מעל גבוה עד רום המעלות, וזהו יהללוך סלה.

Moreover, "holy ones" is in the plural, for there are many levels of holy ones, "one high above another," up to the loftiest heights; and this is "praise You, selah."

כי הנה ההילול הוא מחמת ההשגה והתענוג באלקותו ית', וזהו הג"ע [הגן עדן] שהוא תענוג הנשמות בהשגתם מזיו השכינה ע"ד שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מוטב דלידיניה וליתי' [וליתיה] לעלמא דאתי שכדאי כל יסורי גיהנם אף גם בשביל תענוג ג"ע [גן עדן] התחתון,

For praise comes from the apprehension of His G-dliness, may He be blessed, and the delight in it; and this is Gan Eden, the souls' delight in their apprehension of the radiance of the Shechinah. This is along the lines of what our Sages, of blessed memory, said: "Better that he be judged and come to the World to Come," for all the sufferings of Gehinnom are worthwhile even just for the delight of the lower Gan Eden.

ועד"ז יש ריבוי מדרגות בעילוי אחר עילוי, הגם שבספרים לא נזכר רק ב' מדרגות דרך כלל ג"ע [גן עדן] העליון וג"ע [וגן עדן] התחתון, היינו שלא נתגלו אלינו.

And in this way there are many levels, one exaltation after another, even though in the books only two levels are mentioned, in general terms: the higher Gan Eden and the lower Gan Eden; that is, [the others] have not been revealed to us.

7 וזהו יהללוך סלה בלי הפסק, ומ"מ נאמר עליהם בורא קדושים ישתבח שמך

And this is "praise You, selah," without interruption. Nevertheless, it is said of them, "Creator of holy ones, may Your Name be praised."

היינו שעם כל השבח הזה של בחי' הנשמות וכל בחי' הקדושים עד רום המעלות אינן מקבלים ומשיגים אלא מבחי' שמו יתי' בלבד שבבחי' זו הם מהללים סלה, וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] נהנים מזיו השכינה.

That is, with all this praise of the souls and of all the levels of holy ones up to the loftiest heights, they receive and apprehend only from the level of His Name, may He be blessed, alone, and it is at this level that they praise, selah, as our Sages, of blessed memory, said, "they delight in the radiance of the Shechinah."

8 ובזהר נקי בלשון אור וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] אור אין סוף, פי' עד"מ אור השמש המאיר לארץ ולדרים שהוא זיו והארה ממנו ונחשב לאין ואפס לגבי עצם השמש שהוא מקור האור והזיו.

In the Zohar it is called by the term "light," and as Etz Chaim says, "the Infinite Light (Or Ein Sof)." The meaning is, by way of analogy, like the light of the sun that shines on the earth and on those who dwell [on it], which is a radiance and glimmer from it, and is reckoned as nothing and naught compared with the body of the sun itself, which is the source of the light and the radiance;

עד שאין שום שינוי בעצם השמש אם מאיר אורו על הארץ או אם יחשיכו העבים או שיסתירו חלוני הבית ולא יומשך שם האור

so much so that there is no change at all in the body of the sun, whether its light shines on the earth, or clouds darken [it], or the windows of a house are shut and the light is not drawn in there:

אין מכ"ז [מכל זה] שום שינוי כלל במאור השמש. כך פי' אור א"ס הוא רק בחי' הארה המתפשט ונמשך ממנו ית'.

none of this makes any change at all in the sun, the luminary. So too, the meaning of "the Infinite Light" is only a glimmer that spreads forth and is drawn from Him, may He be blessed.

9 והנה הארה מבחי' זו ע"י צמצומים רבים נמשך להיות מושג לקדושים הנ"ל. וזהו פי' ישתבח שמך.

Now, a glimmer of this level, through many contractions (tzimtzumim), is drawn down so as to be apprehended by the holy ones mentioned above. And this is the meaning of "may Your Name be praised."

כי הנה בחי' זו שנק' בלשון הזהר אור נק' ג"כ שם. כמ"ש בפרקי דר"א [דרבי אליעזר] פ"ג [פרק ג'] עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו הגדול בלבד

For this level, which in the language of the Zohar is called "light," is also called "Name," as is written in Pirkei deRabbi Eliezer, chapter 3: "Before the world was created, there were the Holy One, blessed be He, and His great Name alone."

והכל הולך אל מקום אחד וכוונה אחת, להבין ענין חיות אלקות המחיה את כל העולמות איך שאינו נוגע כלל לעצמיות רק שכל מדרש מדבר בלשון אחר ומשל אחר, וכמ"ש וידבר שלשת אלפים משל

And all go to one place and one intent: to understand the matter of the G-dly life-force that gives life to all the worlds, how it does not touch the essence at all; except that each Midrash speaks in a different idiom and with a different analogy, as it is written, "And he spoke three thousand parables."

וכן בלשון מקרא הוא נק' ג"כ בלשון שם, דכמו השם אשר יקראו לו עד"מ אברהם הרי אין ערוך השם לגבי עצמותו ומהותו של האדם ואינו נוגע לו כלל

And so in the language of Scripture too it is called by the term "Name." For just as with the name by which one is called, for example Avraham: the name bears no comparison to the person's essence and being, and does not touch him at all,

שבפ"ע [שבפני עצמו] א"צ [אין צריך / אינו צריך] להשם, ועכ"ז [ועם כל זה] מתלבש החיות באותיות השם וכמ"ש גבי אדה"ר [אדם הראשון] ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו (בראשית ב' י"ט),

for by himself he has no need of the name; and nevertheless the life-force is clothed in the letters of the name, as it is written concerning Adam, the first man, "And He brought [it] to the man to see what he would call it, and whatever the man would call it, a living soul, that is its name" (Genesis 2:19).

הרי יש שייכות ממש להשם אל עצם הדבר ואינו הסכמה בעלמא (ועיין ברכות בראשית פרשה י"ז מזה עד אני ה' הוא שמי שקרא לי אדה"ר [אדם הראשון])

Thus the name has a real connection to the thing itself and is not a mere convention (and see on this in [Midrash] Rabbah, Bereishis, section 17, up to "'I am Havayah, that is My Name': that is My Name that Adam, the first man, called Me").

והיינו שהוא ע"ד מ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] שער היחוד והאמונה ספ"א [סוף פרק א'] וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק [בלשון הקודש] הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות כו' ע"ש.

That is, it is along the lines of what is written in Sefer Shel Beinonim, Shaar HaYichud VehaEmunah, end of chapter 1: "And its name, by which it is called in the Holy Tongue, is a vessel for the life-force contracted into the letters of that name, which has descended from the Ten Utterances," etc.; see there.

ועד"ז בשם האדם הנה הנשמה עצמה קודם בואה בגוף אינה נקראת בשם כלל כמ"ש בפ' בלק ע"פ מי מנה ובפי' ולאדם לא מצא עזר כו', והוא מהרמב"ן [מהרבי משה בן נחמן] שם

And similarly with a person's name: the soul itself, before it comes into the body, is not called by a name at all, as is explained in Parshas Balak on the verse "Who has counted," and in the explanation of "But for Adam there was not found a helper," etc.; and this is from the Ramban there.

נמצא השם אינו לבחי' הנשמה עצמה והרי גם לגוף עצמו אין השם מועיל, אך השם מקשר הנשמה בגוף והחיות הנמשך מהנשמה ומחיה הגוף הוא נשרש בהשם.

It follows that the name is not for the soul itself; and for the body itself, too, the name is of no use. Rather, the name binds the soul to the body, and the life-force that is drawn from the soul and gives life to the body is rooted in the name.

דהיינו ראובן חיות שלו באותיות ריש אלף כי הוא מבחי' ראיה, וכמ"ש ברבות פ' שמות ראובן שנאמר ראה ראיתי כו'

That is, Reuven: his life-force is in the letters reish and alef, because he is from the level of sight (re'iyah), as is written in [Midrash] Rabbah, Parshas Shemos: "Reuven, as it is said, 'I have surely seen,'" etc.;

וע"ש מענין שמות, ועמ"ש בד"ה יהודה אתה כו', ולאה מחמת שראתה המעשה ראו מה בין בני כו' ידעה ששרש נשמתו באותיות שמו ראובן.

and see there on the subject of names, and see what is written in the discourse beginning "Yehudah, you," etc. And Leah, because she saw the deed, "See what is the difference between my son," etc., knew that the root of his soul was in the letters of his name, Reuven.

דהנה כל דבר הגדול הצריך לצמצם א"ע [את עצמו] להחיות שלמטה ממנו הוא רק בבחינת שמו

For anything great that must contract itself in order to give life to what is below it does so only through the level of its name.

שלעצמו א"צ [אין צריך / אינו צריך] שום שם רק בכדי להתגלות לאחרים צריך שם, והנה כשמתגלה לאחרים אינו מתגלה לו בעצמיות שכלו רק שמו כו'.

For itself it needs no name at all; only in order to be revealed to others does it need a name. And when it is revealed to others, what is revealed to [the other] is not the essence of its intellect but only its name, etc.

10 והנה נראה שאותיות השם הם חומריים ואינם כלום רק שבו יש חיות מעט שמחיה את הגוף.

Now, one sees that the letters of a name are physical and amount to nothing, except that there is in it a little life-force that gives life to the body.

דהיינו כנודע שהאור והחיות המתפשט מהנשמה בהגוף דהיינו החיות המתפשט בכל רמ"ח איברי הגוף אין זה מהות ועצמות הנשמה ממש אלא רק בחי' גילוי והארה ממנו, וכמ"ש בספ"ב [בספר של בינונים] פנ"א

That is, as is known, the light and life-force that spreads from the soul into the body, that is, the life-force that spreads through all 248 limbs of the body, is not the actual being and essence of the soul, but only a revelation and glimmer from it, as is written in Sefer Shel Beinonim, chapter 51.

והמשכת הארה זו נשרש באותיות השם.

And the drawing down of this glimmer is rooted in the letters of the name.

לכן השם שייך דוקא בהתלבשות הנשמה בגוף שאז נמשך הארה מהנשמה להתפשט בגוף וזהו ע"י בחי' השם,

Therefore a name applies specifically when the soul is clothed in the body, for then a glimmer is drawn from the soul to spread through the body, and this is through the name.

משא"כ קודם ירידתה בגוף היה הארה זו כלולה במהותה ועצמותה בבחי' ביטול ממש ע"כ אין נקראת בשם כי השם הוא רק בחי' הארה כו' משא"כ מהותה ועצמותה כו'.

Before its descent into the body, however, this glimmer was included in its being and essence in a state of complete self-nullification (bittul); therefore it is not called by a name, for the name is only a glimmer, etc., which is not so with its being and essence, etc.

נמצא מובן ג"כ דענין השם הוא ג"כ עד"מ דבחי' הארה כו' מה שאינו נוגע לעצמיות כלל.

It is thus also understood that the matter of the name, too, is an analogy for a glimmer, etc., something that does not touch the essence at all.

שכשהנשמה למעלה א"צ [אין צריך / אינו צריך] לשם רק כשהיא ממלאה את הגוף שהוא בחי' הארה המתפשט ממנה הוא ע"י השם.

For when the soul is above it needs no name; only when it fills the body, which is [through] the glimmer that spreads from it, is it through the name.

11 וכך יובן למעלה מה שהוא יתי' מחיה ומהוה העולמות עליונים ותחתונים הוא רק בבחי' שמו ולא בעצמותו ממש כי העצמות לא היו יכולים לסבול.

And so it will be understood above: that He, may He be blessed, gives life to and brings into being the higher and lower worlds is only through the level of His Name, and not through His actual essence, for they could not bear the essence.

וגם בבחי' שמו כתיב כי נשגב שמו לבדו. דהיינו ששמו ג"כ אינו בגדר מהווה ומחיה כלל אלא הוא לבדו.

And even of the level of His Name it is written, "for His Name is exalted, alone": that is, His Name too is not within the bounds of bringing into being and giving life at all, but is alone.

12 ונשגב מורה על הפלגה יתירה שהוא מופלג הרבה מעולמות הנאצלים כו' רק כי הודו על ארץ ושמים פי' שנמשך הוד וזיו משמו לחיות ארץ ושמים כו',

And "exalted" indicates an exceeding remoteness: that it is far removed from the emanated worlds, etc.; only "His splendor is over earth and heavens," meaning that a splendor and radiance is drawn from His Name to give life to earth and heavens, etc.

וזהו ושמך קדוש כו' שגם בחי' שמך הוא קדוש ומובדל. ומה שנמשך בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כמו שהנשמה ממלא את הגוף. זהו רק הארה דהארה כו'.

And this is [the meaning of] "and Your Name is holy," etc.: even the level of "Your Name" is holy and separate. And what is drawn down as the light that fills all worlds (memalei kol almin), as the soul fills the body, is only a glimmer of a glimmer, etc.

וזהו לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ בתהלים (סי' מ"ו ט') וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דברכות (ד"ז ע"ב) אל תקרי שמות אלא שמות.

And this is [the meaning of] "Come, behold the works of Havayah, Who has wrought desolations (shamos) in the earth," in Psalms (46:9); and our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Berachos (folio 7b): "Do not read shamos (desolations) but shemos (names)."

כי הנה יש כמה שמות לו ית' והיינו מחמת שהעולמות לא יכלו לסבול ולהבין האור והחיות הנמשך ומתפשט משמו הגדול ב"ה רק ע"י אמצעות כמה מיני מדרגות

For He, may He be blessed, has several Names. This is because the worlds could not bear and comprehend the light and life-force drawn and spreading from His great Name, blessed be He, except through the mediation of several kinds of levels;

וכל מדרגה הגבוה המחיה את שלמטה ממנו הוא רק בבחי' שם וכולם ממנו יתברך

and each higher level that gives life to the one below it does so only at the level of a name, and all of them are from Him, may He be blessed

(והוא ע"ד מ"ש באג"ה [באגרת הקודש] איהו וחיוהי ענין הקו והארת הקו והארה דהארה. והארה דהארה דהארה כו'),

(this is along the lines of what is written in Iggeres HaKodesh on "He and His life-forces" (ihu vechayohi): the matter of the kav, the glimmer of the kav, and a glimmer of a glimmer, and a glimmer of a glimmer of a glimmer, etc.);

**ולכן יש כמה שינויים בעולמות** (וע' בפרדס שער השמות פרק א' שיש שני שמות שאותיותיהם שוים ועכ"ז [ועם כל זה] א' מורה למעלה מעלה בבחי' ומדרגה יותר גבוה כו' ע"ש הטעם.

**and therefore there are many differences among the worlds.** (And see the Pardes, Shaar HaShemos, chapter 1, that there are two Names whose letters are the same, and nevertheless one indicates a far higher level and rank, etc.; see there for the reason.

ומזה יובן ג"כ עד"ז מה שיש למטה ב' בנ"א [בני אדם] ששמותיהן שוין ואעפ"כ [ואף על פי כן] אינן שוין במעלתן), **והנה השם אינו כלום כנגד העצמיות וכאפס נחשב כו'.**

From this one will also understand, in the same way, why below there are two people whose names are the same and who nevertheless are not equal in standing.) **Now, the name is nothing compared with the essence and is reckoned as naught, etc.**

**וזהו לכו חזו מפעלות הוי' היא הפליאה הגדולה שהוא א"ס ב"ה המהוה כל העולמות תמיד מאין ליש בדבורו.**

**And this is** [the meaning of] **"Come, behold the works of Havayah": it is the great wonder that He, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, constantly brings all the worlds into being from nothing to something through His speech.**

**אשר שם שמות בארץ לשון שממה שבאמת אפילו כל העולמות מריש כל דרגין כו' הוא רק שממה נגד עצמותו ית' וכמ"ש במ"א ע"פ במדבר סיני**

**"Who has wrought shamos in the earth" is a term of desolation: in truth even all the worlds, from the head of all levels, etc., are only a desolation compared with His essence, may He be blessed, as is explained elsewhere on the verse "In the wilderness of Sinai,"**

**והיינו לפי שחיותם הוא רק מבחי' שֵׁמות כי ביה הוי' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב כו' (ועמ"ש מזה ע"פ ובבואה לפני המלך כו'. וע' זח"א ר"פ נח ד"ס ע"א).**

**and that is because their life-force is only from the level of shemos (names), for "with Kah, Havayah is the Former of worlds": with the yud the World to Come was created, etc. (And see what is written on this on the verse "And when she came before the king," etc.; and see the Zohar, Part I, beginning of Parshas Noach, folio 60a.)**

וזהו בורא קדושים ישתבח שמך שכל העליות של בחי' וקדושים בכל יום יהללוך סלה אינו אלא בבחי' שמך כו' ולכן אמר בורא קדושים שהם בחי' בריאה מאין ליש.

And this is [the meaning of] "Creator of holy ones, may Your Name be praised": all the ascents of the level of "and holy ones praise You every day, selah" are only within the level of "Your Name," etc. Therefore it says "Creator of holy ones," for they are at the level of creation (beriah) from nothing to something.

כי הנה כתיב והחכמה מאין תמצא פי' כי התהוות החכמה שהוא ראשית ההשתלשלות מא"ס ב"ה אינו כמו השתלשלות שמהחכמה למטה שהוא דרך עילה ועלול

For it is written, "And Chochmah (wisdom) is found from ayin (nothing)." The meaning is that the coming into being of Chochmah, which is the beginning of the chain of descending worlds (hishtalshelus), from the Infinite One, blessed be He, is not like the chain of descent from Chochmah downward, which is by way of cause and effect,

כמשל באדם שיש בו שכל ומדות ומחודומ"ע [ומחשבה דבור ומעשה] שמשתלשלים זה מזה הנה השכל עצמו נמשך ומתלבש בהמחשבה, וכן המחשבה בהדבור וכן השכל ומדות כו'.

as in the analogy of a person, who has intellect, emotive attributes, and thought, speech and action, which descend one from another: the intellect itself is drawn into and clothed in thought, and likewise thought in speech, and likewise intellect and emotive attributes, etc.

13 וזהו הנק' השתלשלות עילה ועלול שהוא בחי' יש מיש. ולא יש מאין. כי העילה עצמה נתפסת ומתלבשת בהעלול.

This is what is called a chain of cause and effect, which is the category of something from something, and not something from nothing, for the cause itself is grasped and clothed in the effect.

וכך הוא ענין השתלשלות עילה ועלול שבאצי' מהחכמה ולמטה כמ"ש בזהר בראשית, וכמ"ש כולם בחכמה עשית.

And so it is with the chain of cause and effect in Atzilus, from Chochmah downward, as is written in the Zohar, Bereishis, and as it is written, "You made them all with Chochmah."

שכל ההתהוות נמשכו מהעלם לגילוי מבחי' חכמה שבתחלה היו כלולים יחד בבחי' חכמה, והוא בחי' המאמר האחד שבו יכול להבראות דהיינו שהוא הכולל לכל ט' מאמרות.

For all that came into being was drawn from concealment to revelation from the level of Chochmah, in which they were at first included together; and this is the level of the "one utterance" with which [the world] "could have been created," that is, the one that includes all nine utterances.

14 וכן הוא למטה ג"כ כשעלה ברצונו לברא העולם במחשבה א' נבראו כל העולמות בדרך כלל והוא מ"ש בראשית ברא ות"י [ותרגום ירושלמי] בחוכמתא ונפרטו אח"כ בט' מאמרות בששת ימים כו'.

And so it is below as well: when it arose in His will to create the world, all the worlds were created in general in one thought. This is [the meaning of] "Bereishis bara," which the Targum Yerushalmi renders "with wisdom"; and afterwards they were differentiated in the nine utterances, over the six days, etc.

אבל התהוות החכמה מא"ס ב"ה הוא יש מאין ממש להיות כי א"ס ב"ה הוא למעלה מעלה אין קץ מבחי' ומדרגת חכמה ולכן כדי שיהיה התהוות בחי' חכמה זהו בריאה יש מאין.

But the coming into being of Chochmah from the Infinite One, blessed be He, is truly something from nothing, since the Infinite One, blessed be He, is infinitely higher than the level and rank of Chochmah; therefore, for Chochmah to come into being is a creation of something from nothing.

(ועמ"ש מזה בד"ה ואתחנן ובפ' וירא בד"ה פתח אליהו כו'

(And see what is written on this in the discourse beginning "Va'eschanan," and in Parshas Vayera, in the discourse beginning "Eliyahu opened," etc.;

וע' בהרמב"ן [בהרבי משה בן נחמן] בפי' החומש ר"פ בראשית במ"ש ועתה שמע פי' המקרא כו', שכמ"כ [שכמו כן] בגשמיות בהתהוות עוה"ז כללות הבריאה יש מאין הוא נתהווה ע"י מאמר דבראשית כו' אלא שנפרטו אח"כ ע"י ט' מאמרות כנ"ל, וכמ"ש במ"א בסידור ע"פ הקל קול יעקב.

and see the Ramban in his commentary on the Chumash, at the beginning of Parshas Bereishis, where he writes, "Now hear the explanation of the verse," etc., that likewise in physical matters, in the coming into being of this world, creation in general, something from nothing, came into being through the utterance "Bereishis," etc., only that afterwards [things] were differentiated through the nine utterances, as mentioned above; and as is written elsewhere, in the Siddur, on "The voice is the voice of Yaakov."

ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעש' לנשמע גבי ענין בראשית נמי מאמר הוא, והיינו מטעם הנ"ל שכמ"כ [שכמו כן] למעלה באצי' החכמה מאין תמצא)

And see also what is written on this in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' before 'we will hear,'" concerning "'Bereishis' is also an utterance"; and that is for the reason mentioned above, that likewise above, in Atzilus, "Chochmah is found from ayin.")

**וזהו בורא קדושים, פי' שהנשמות שעלו במחשבה שלכן נק' קדושים, שכללותן ומקורן הוא מבחי' חכמה עילאה שנק' קדש, וכמו הבן שהתהוותו הוא מבחי' מוח האב. הנה הם בחי' בריאה יש מאין והיינו מבחי' שמך.**

**And this is "Creator of holy ones." That is, the souls, which arose in thought and are therefore called "holy ones," for their general and collective expression (klalus) and their source is from the level of supernal Chochmah, which is called "holy," just as a son comes into being from the brain of the father: they are at the level of creation, something from nothing, that is, from the level of "Your Name."**

**וזהו ישתבח שמך, ולכן ירדו ונתלבשו בגוף שהיא צורך עלייה:**

**And this is "may Your Name be praised." Therefore they descended and were clothed in a body, which is for the sake of an ascent.**

15 **קיצור.** (כי הנה בורא קדושים שהם הנשמות והיינו וקדושים בכל יום יהללוך סלה. עכ"ז [עם כל זה] התהוותם רק מבחינת שמך שהוא ענין הארה בעלמא שנחשב לאין ואפס לגבי עצמותו ית'. כמו שם האדם שאינו ערוך לעצמותו.

**Summary.** (For "Creator of holy ones" refers to the souls, and this is "and holy ones praise You every day, selah." Even so, their coming into being is only from the level of "Your Name," which is a mere glimmer, reckoned as nothing and naught compared with His essence, may He be blessed, like a person's name, which bears no comparison to his essence.

וזהו אשר שם שמות בארץ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] אל תקרי שמות אלא שמות. וכמ"כ [וכמו כן] גם החכמה מקור בחי' הנשמות מאין תמצא מבחי' שנק' אין הוא בחי' שמך. משם נתהוה בבחי' בריאה יש מאין):

And this is "Who has wrought shamos in the earth," and our Sages, of blessed memory, said, "Do not read shamos but shemos." And likewise Chochmah too, the source of the souls, "is found from ayin," from the level called ayin, which is the level of "Your Name": from there it came into being by way of creation, something from nothing.)

16 ג אך ענין העלייה מהו, וגם להבין דהנה נודע דעיקר קבול השכר הוא בזמן תחיית המתים

3. But what is the ascent? And we must also understand: it is known that the main receiving of reward is at the time of the Resurrection of the Dead,

וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ודע מתן שכרן של צדיקים לע"ל [לעתיד לבוא],

as our Sages, of blessed memory, said, "And know that the giving of the reward of the righteous is in the Time to Come."

שאם הפי' על הג"ע [הגן עדן] מהו לי' [לשון] לעתיד הלא הג"ע [הגן עדן] ישנו גם עתה לנשמות בצאתם מן הגוף, אלא בודאי קאי על תח"ה [תחיית המתים] לפי שזהו עיקר השכר ועליית הנשמות, וג"ע [וגן עדן] אינו אלא לפי שעה עד התחיי' [התחייה].

For if the meaning were Gan Eden, why the expression "in the Time to Come"? Gan Eden exists even now, for the souls when they leave the body. Rather, it certainly refers to the Resurrection of the Dead, for that is the main reward and ascent of the souls, while Gan Eden is only for a time, until the Resurrection.

וגם זה צ"ל למה קיבול שכר העיקרי הוא להנשמות כשיהיו בגופים דווקא. אך הענין עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בזהר דא"ס ב"ה הוא סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין].

And this too must be understood: why the main receiving of reward is for the souls specifically when they will be in bodies. But the matter is according to what is written in the Zohar, that the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, is the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) and the light that fills all worlds (memalei kol almin).

פי' כי הנה עצמותו יתי' אינו בגדר השפעה כלל (ועמ"ש ע"פ אתם נצבים), ולכן פי' אור א"ס היינו על החיות המאיר ונמשך ממנו יתי' להחיות העולמות

That is, His essence, may He be blessed, is not within the bounds of bestowing at all (and see what is written on the verse "You are standing"); therefore "the Infinite Light (Or Ein Sof)" refers to the life-force that shines and is drawn from Him, may He be blessed, to give life to the worlds,

שהוא כמו זיו והארה לבד כמו זיו השמש לגבי השמש, אלא שזהו משל גשמי,

which is like a mere radiance and glimmer, like the radiance of the sun relative to the sun; only that this is a physical analogy.

ופי' המשל היינו כי לפי שעצמותו יתי' הוא מחיה החיים ומכלכל חיים על כן בחי' איזה גילוי ממנו דוגמת זיו והארה לבד הוא מחיה את העולמות ומהוה אותן.

And the meaning of the analogy is that because His essence, may He be blessed, is the Giver of life to the living and the Sustainer of life, therefore some revelation from Him, like a mere radiance and glimmer, gives life to the worlds and brings them into being.

עד"מ מה שהנשמה מחיה את הגוף שהחיות המלובש ברמ"ח איברי הגוף שהן חיים מן הנשמה כח הראיה בעין וכח השמיעה באוזן כו', אין זה חלק מעצמות הנשמה ממש אלא שהוא בחי' גלוי והארה מהנשמה,

By way of analogy, as the soul gives life to the body: the life-force clothed in the 248 limbs of the body, which live from the soul, the power of sight in the eye and the power of hearing in the ear, etc., is not an actual part of the essence of the soul, but is a revelation and glimmer from the soul.

כי לפי שהיא בעצמה נשמת רוח חיים ע"כ בהתלבשותה בגוף היא מחיה את הגוף וחיות זה שהגוף חי ממנה הוא כמו בחי' הארה ממנה ואין מעצמותה ממש. (וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פנ"א),

Because it is itself "a breath of the spirit of life," therefore when it is clothed in the body it gives life to the body; and this life-force from which the body lives is like a glimmer from it, and is not of its actual essence (as is written in Sefer Shel Beinonim, chapter 51).

אלא שהנשמה מתלבשת עכ"פ [על כל פנים] עצמותה ג"כ תוך הגוף ואז נמשך הארה וחיות ממנה להחיות רמ"ח איברי הגוף,

However, the soul's essence too is at any rate clothed within the body, and then a glimmer and life-force is drawn from it to give life to the 248 limbs of the body;

ולכן מתפעלת בעצמותה ג"כ ממקרי הגוף, אבל בהנמשל למעלה אינו כן שאינו מתפעל מהעולמות ואתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא משנברא העולם כו' הכל בהשוואה אחת וכמ"ש אני הוי' לא שניתי,

therefore it is affected in its essence too by what happens to the body. But in the analogue above it is not so, for He is not affected by the worlds: "It was You before the world was created; it is You since the world was created," etc., all equally, as it is written, "I, Havayah, have not changed."

והיינו לפי שהוא יתי קדוש ומובדל ואינו מתלבש ונתפס בהעולמות ואפילו בהאור לא שייך בחי' התלבשות אלא אחר כמה צמצומים כו',

That is because He, may He be blessed, is holy and separate, and is not clothed in or grasped by the worlds; and even with the light, being clothed does not apply except after several contractions, etc.

וא"כ ק"ש [כל שכן] שיובן שהחיות שכל העולמות עליונים ותחתונים חיים ומתהוים ממנו יתי אינו עצמותו ח"ו [חס ושלום] רק גילוי הארה לבד.

If so, all the more will it be understood that the life-force from which all the worlds, higher and lower, live and come into being from Him, may He be blessed, is not His essence, G-d forbid, but only the revelation of a glimmer.

ולכן הוא יתי נקי' מחיה החיים מכלכל חיים כו' (ועמ"ש בד"ה ונקדשתי בתוך בנ"י [בני ישראל] ובד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בפי' כי עמך מקור חיים שגם בחי' המקור חיים הוא רק עמך טפל ובטל לך,

Therefore He, may He be blessed, is called "the Giver of life to the living, the Sustainer of life," etc. (And see what is written in the discourse beginning "And I shall be sanctified among the children of Israel," and in the discourse beginning "After Havayah your G-d you shall walk," on the meaning of "For with You is the source of life": even the level of the source of life is only "with You," secondary and nullified to You;

ולכן לא נאמר כי אתה כו' כי גם בחי' חיי החיים הוא בחי' אור א"ס והוא ע"ד עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו לבד שבחי' האור כלול במאור כו').

therefore it does not say "for You are," etc., for even the level of the Life of life is the level of the Infinite Light. And this is along the lines of "Before the world was created there were He and His Name alone," in that the light is included in the luminary, etc.)

והנה בחי' אור וגילוי והמשכה זו נקי' אור א"ס כי אין קץ וגבול להארה זו מאחר שהוא עכ"פ [על כל פנים] אור וזיו עד"מ ממנו יתי הבלתי בעל גבול כו',

Now, this level of light, revelation and drawing down is called "the Infinite Light," for this glimmer has no end or limit, since it is at any rate a light and radiance, by way of analogy, from Him, may He be blessed, Who is without limit, etc.

(ונקרא ג"כ שמו הגדול ועמ"ש מענין יהא שמיה רבא מברך ס"פ שלח בד"ה אני הוי' כו' להיות לך לאלקים).

(It is also called "His great Name"; and see what is written on "May His great Name be blessed" at the end of Parshas Shelach, in the discourse beginning "I am Havayah … to be your G-d.")

ומה שאעפ"כ [שאף על פי כן] נתהוו העולמות בבחי' גבול ותכלית, היינו מחמת כמה מיני צמצומים שהיה בהאור שלא להיות בגילוי בחי' א"ס אלא בגבול ומדה, (כמ"ש בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות).

And that the worlds nevertheless came into being as limited and finite is because of several kinds of contractions (tzimtzumim) that took place in the light, so that it should not be revealed as infinite but in limit and measure (as is written in the Biur on "Let them bring royal apparel").

וזהו בחי' ממלא שהוא מה שנמשך בבחי' גילוי בגבול ומדה עד"מ ומאיר בכל עולם לפי ערכו כו', וראשית הגילוי הוא בחכמה כו'

And this is the level of memalei (filling): what is drawn down in revelation, in limit and measure, by way of analogy, and shines in each world according to its capacity, etc.; and the beginning of the revelation is in Chochmah, etc.

וכללות בחי' זו אינו אפילו כערך טפה לגבי אוקיינוס לגבי האור א"ס ממש שאינו מאיר בבחי' גילוי והתלבשות העולמות כ"א בבחי' סוכ"ע,

And this level as a whole is not even in the proportion of a drop to an ocean compared with the actual Infinite Light, which does not shine as revealed and clothed in the worlds but only as the light that encompasses all worlds.

ואין פי' סובב שמקיף מלמעלה כי לית אתר פנוי מיניה רק שאינו מושג ונתפס כו' ולא כמו שהנשמה מתלבשת בגוף כו'.

And sovev (encompassing) does not mean that it surrounds from above, for "there is no place empty of Him"; only that it is not apprehended and grasped, etc., and is not like the way the soul is clothed in the body, etc.

17 ונקי סובב ע"ד מ"ש כאשר יהיה האופן בתוך האופן, פי' כמו עיגול קטן שבתוך עיגול גדול המקיפו מכל צדדים שלא יתכן לומר שמה שמקיף למעלה הוא מעולה יותר ממה שמקיף למטה בתחתי' [בתחתיה] האופן הקטן.

It is called sovev (encompassing) along the lines of what is written, "as it were a wheel within a wheel." That is, like a small circle within a large circle that surrounds it on all sides, where one cannot say that what surrounds it above is superior to what surrounds it below, beneath the small wheel.

כי האופן הגדול שוה הוא ממש מלמעלה ולמטה. וכך אור א"ס ב"ה הוא שוה ומשוה קטן וגדול, וז"ש מעונה אלהי קדם ומתחת זרועות עולם שהוא למטה כמו למעלה [וזהו שכתוב]

For the large wheel is exactly the same above and below. And so the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is equal and makes small and great equal; and this is [the meaning of] what is written, "The ancient G-d is a dwelling, and underneath are the everlasting arms": that He is below as above

(וע' ע"פ זה ברבות ר"פ ויצא הוא מקומו של עולם ע"ש גבי ויפגע במקום וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' כי תשא ע"פ הנה מקום אתי),

(and see on this verse in [Midrash] Rabbah, beginning of Parshas Vayetzei, "He is the place of the world," see there, regarding "And he encountered the place"; and see the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Ki Sisa, on the verse "Behold, there is a place with Me").

ולכן ההארה המתלבשת בעולמות להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] היא כלא חשיבא לגבי ערך אור הגנוז ונעלם שאינו מתלבש ונק' סכ"ע [סובב כל עלמין], וכנודע פי' מלת ערך במספרים שאחד במספר יש לו ערך לגבי מספר אלף אלפים כו',

Therefore the glimmer that is clothed in the worlds, to be the light that fills all worlds (memalei kol almin), is as nothing in proportion to the hidden and concealed light, which is not clothed [in them] and is called the light that encompasses all worlds (sovev kol almin). As is known, the meaning of the word "proportion" with numbers: one in number has a proportion to a number of a thousand thousands, etc.,

אבל לגבי דבר שהוא בבחי' בלי גבול ומספר אין כנגדו שום ערך במספרים כו', וכך אין ערוך אור הנמשך ומתלבש בעולמות לגבי עיקר האור מה שאינו נתפס ומתלבש בעולמות (וכמ"ש כ"ז [כל זה] בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח).

but compared with something that is without limit or number, no number has any proportion to it, etc. So too, the light drawn down and clothed in the worlds bears no proportion to the main light, which is not grasped and clothed in the worlds (as is written of all this in Sefer Shel Beinonim, chapter 48).

וזהו ענין עליית הנשמות ע"י ירידתן בגוף בעוה"ז כי אע"ג [אף על גב] דעלו במחשבה היינו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שמקורן מבחי' חכמה עילאה

And this is the matter of the ascent of the souls through their descent into a body in this world. For although they arose in thought, that is the level of the light that fills all worlds, since their source is from the level of supernal Chochmah

(וגם פי' בורא קדושים ישתבח שמך ששרשם מבחי' שמך ושבעה שמות שאינן נמחקין הם התפשטות בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כמ"ש במ"א בד"ה מראיהם ומעשיהם).

(and this is also the meaning of "Creator of holy ones, may Your Name be praised": their root is from the level of "Your Name," and the seven Names that may not be erased are an extension at the level of the light that fills all worlds, as is written elsewhere, in the discourse beginning "Their appearance and their work").

והעלייה הוא ההתגלות אור הסכ"ע [הסובב כל עלמין] שיהי' [שיהיה] לע"ל [לעתיד לבוא] בזמן התחיי' [התחייה], ולכן יהי' [יהיה] גילוי זה לנשמות בגופים דייקא כי לפי שהוא שוה ומשוה כו' ואין שייך בו מעלה ומטה כו' לכן יהיה הגילוי גם בעשייה ממש.

And the ascent is the revelation of the light that encompasses all worlds, which will be in the Time to Come, at the time of the Resurrection. Therefore this revelation will be to the souls specifically in bodies: since it is equal and makes equal, etc., and above and below do not apply to it, etc., therefore the revelation will be even in the World of Asiyah (Action) itself.

והנה עלייה זו וגילוי זה נמשך דוקא ע"י קיום מעשה המצות בעוה"ז,

Now, this ascent and this revelation are drawn down specifically through the actual performance of the mitzvos in this world

(ולכן מה"ט [מהאי טעמא] ג"כ הוא שלע"ל [שלעתיד לבוא] יהי' [יהיה] הגילוי בעשייה דוקא לנשמות בגופים כו'), שבשביל זה ירדה הנשמה בגוף כדי לקיים מצות מעשיות דוקא כמ"ש היום לעשותם,

(and for this reason too, in the Time to Come the revelation will be specifically in Asiyah, to the souls in bodies, etc.), for it was for this that the soul descended into the body: in order to fulfill specifically the mitzvos of action, as it is written, "this day, to do them."

ולכן הנשמה באה בגלגול כמה פעמים עד שתשלים קיום כל התרי"ג מצות לפי שע"י קיום המצות דוקא יהיה זה הגילוי דלע"ל [דלעתיד לבוא].

Therefore the soul comes in reincarnation several times, until it completes the fulfillment of all 613 mitzvos, because it is specifically through the fulfillment of the mitzvos that this revelation of the Time to Come will come about.

18 והענין כי שכר מצוה מצוה. פי' שהמצוה עצמה היא השכר ע"ד שיתבאר. כי הנה תכלית ויסוד כל המצות הוא להפוך היש לאין דהיינו שיהיה ביטול היש, וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] הוקשה כל התורה לתפילין.

The point is that "the reward of a mitzvah is the mitzvah." That is, the mitzvah itself is the reward, in the manner that will be explained. For the purpose and foundation of all the mitzvos is to turn the yesh (something) into ayin (nothing), that is, that there be the self-nullification (bittul) of the yesh. And this is what our Sages, of blessed memory, said: "The whole Torah is compared to tefillin."

כי בתפילין כותבין אחד על קלף גשמי ששרשו מק"נ [מקליפת נוגה] שהוא יש ונפרד ונכלל בבחי' אין שנעשה כלי לאלקות השורה עליו בחי' אחד כו', וכך הוא ענין כל מצות התורה.

For in tefillin one writes "One" on physical parchment, whose root is from kelipas nogah, which is a yesh and separate, and it becomes included in the level of ayin, for it becomes a vessel for the G-dliness that rests upon it, the level of "One," etc. And so it is with all the mitzvos of the Torah.

19 ומה גם בקרבנות היו רואים ביטול זה בפו"מ [בפועל ממש] שעיקר הקרבן הוא שיוכלל הבהמה או העוף בבחי' אש שלמעלה שהיה יורד בגילוי ממש ה"ז [הרי זה] ביטול היש לאין בפו"מ [בפועל ממש].

And all the more so with the offerings, where this self-nullification (bittul) was seen in actual fact: for the essence of an offering is that the animal or the bird be included in the fire from above, which used to descend in actual revelation; this is the nullification of the yesh into ayin in actual fact.

וכן ג"כ ענין מצות הצדקה שהממון שייגע עליו בכל רמ"ח איבריו עד שהרויחו נותנו לעני דלית ליה מגרמיה כלום ה"ז [הרי זה] ביטול היש לאין

So too the mitzvah of charity: the money for which he toiled with all his 248 limbs until he earned it, he gives to a poor person, who "has nothing of his own"; this is the nullification of the yesh into ayin

(וזהו בחי' חסד לאברהם שנמשך מצד הביטול כמ"ש ואנכי עפר ואפר וכמ"ש בד"ה ארץ הרים ובקעות),

(and this is the level of "kindness to Avraham," which comes from bittul, as it is written, "and I am dust and ashes"; and as is explained in the discourse beginning "A land of hills and valleys").

וכן הוא ג"כ מצות תלמוד תורה הגם שהוא המשכת אלקות למטה. אבל ההמשכה הוא ע"י ביטול היש וכמ"ש ודברת בם כו' סמוך לבכל נפשך.

And so too the mitzvah of Torah study: although it is a drawing down of G-dliness below, the drawing down is through the nullification of the yesh, as it is written, "and you shall speak of them," etc., next to "and with all your soul."

כי הנה צ"ל פי' ובכל נפשך שהוא אפילו נוטל את נפשך וא"כ הל"ל [הוה ליה למימר] ובכל גופך, (וע' בת"ז [בתיקוני זהר] ד"י [די יסודות] ע"א).

For we need to understand the meaning of "and with all your soul," which is "even if He takes your soul"; if so, it should have said "and with all your body" (and see the Tikkunei Zohar, folio 10a).

אך הענין דקאי ג"כ על ודברת בם דכתיב בתריה

But the point is that it refers also to "and you shall speak of them," written after it:

שכל מה שיקרא וישנה מקרא ומשנה לא יהי' [יהיה] נפשו מסך מבדיל כאלו עושה וקורא ושונה, אלא כמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך כו' אני המשנה המדברת בפיך כו' ב"ש [בית שמאי] וב"ה [ובית הלל] אלו ואלו דברי אלקים חיים כו',

in all the Scripture and Mishnah that he reads and learns, his soul should not be a screen that separates, as though he were the one who does, reads and learns; rather, as it is written, "And My words which I have put in your mouth," etc.: "I am the Mishnah that speaks in your mouth," etc.; Beis Shammai and Beis Hillel, "these and these are the words of the living G-d," etc.

ושלשה דברים אלו הם כללות כל המצות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה שהוא קרבנות ועל גמ"ח [גמילות חסדים].

And these three things are the general and collective expression (klalus) of all the mitzvos, as our Sages, of blessed memory, said: "The world stands on three things: on the Torah, on the service," which is the offerings, "and on acts of kindness."

וכמ"כ [וכמו כן] כל פרטי המצות שתכליתם ויסודם הוא ביטול היש לאין (וכמ"ש ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' כו' הרי שתכלית המצות הוא בחי' יראה).

And likewise all the particular mitzvos: their purpose and foundation is the nullification of the yesh into ayin (as it is written, "And Havayah commanded us to do all these statutes, to fear Havayah," etc.; thus the purpose of the mitzvos is the level of awe).

אמנם ביטול זה אינו אמיתי שהרי מ"מ יש הוא אלא שמבטל א"ע [את עצמו].

However, this bittul is not true [bittul], for he is nevertheless a yesh, only he nullifies himself.

אך מ"מ הוא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שע"י אח"כ יהיה בחי' אין ממש ע"ד יחוד עולם האצי' בא"ס ב"ה דאיהו וגרמוהי חד שהע"ס [שהעשר ספירות] הם בבחי' ביטול אמיתי לאור א"ס ב"ה המלובש בהם כו',

Even so, it is an arousal from below (isarusa dilesata), through which afterwards there will be the level of actual ayin, in the manner of the union of the World of Atzilus with the Infinite One, blessed be He, where "He and His vessels are one" (ihu vegarmohi chad), for the Ten Sefiros are in a state of true bittul to the Infinite Light, blessed be He, that is clothed in them, etc.

וכך יהיה גילוי זה חסד דרועא ימינא למטה בעולם העשייה ממש יהי' [יהיה] הגוף ודרועא ימינא כלי למטה ג"כ בעולם העשייה להשראת אור א"ס כמו בחי' חסד דרועא ימינא כו',

And so this revelation of "Chesed is the right arm" will be below, in the World of Asiyah itself: the body and the right arm will be a vessel, below too, in the World of Asiyah, for the indwelling of the Infinite Light, like the level of "Chesed is the right arm," etc.

(וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ב"ב [בבא בתרא] ע"ה בי' עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה. וע"ש בפרש"י [בפירש רש"י / בפירוש רש"י]) והיינו ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] דביטול היש שנתן צדקה בידו כו'.

(And this is what our Sages, of blessed memory, said in Bava Basra 75b: "The righteous are destined to be called by the Name of the Holy One, blessed be He"; and see Rashi's commentary there.) And this is through the arousal from below of the nullification of the yesh, in that he gave charity with his hand, etc.

וחכמה ומוח האדם יהיה כלי לבחי' חכמה עילאה ממש שאור א"ס מלובש בה, והיינו ע"י עסק התורה ע"ד הנ"ל כו',

And a person's wisdom and mind will be a vessel for the level of supernal Chochmah itself, in which the Infinite Light is clothed; and this is through Torah study in the manner mentioned above, etc.

והיינו ע"י גילוי אור הסכ"ע [הסובב כל עלמין] דקמיה באמת כולא כלא חשיבי' [חשיבי] ואצילות עם עשייה שוין, וזהו ששכר מצוה היא המצוה בעצמה כי עיקר המצוה הוא ביטול היש לאין

And that is through the revelation of the light that encompasses all worlds, before which in truth "all is reckoned as nothing," and Atzilus and Asiyah are equal. And this is why the reward of a mitzvah is the mitzvah itself: for the essence of the mitzvah is the nullification of the yesh into ayin,

וזהו עצמו הוא השכר של המצוה אלא שהשכר הוא גילוי אין אמיתי ממקורא דכולא ושהביטול ע"י גילוי אא"ס [אור אין סוף] ב"ה

and that itself is the reward of the mitzvah; only that the reward is the revelation of the true ayin from "the Source of all," and that the bittul is through the revelation of the Infinite Light, blessed be He.

וביטול זה ישנו בכל א' מישראל. שהרי כל א' מבטל א"ע [את עצמו] מעט לפי ערכו, אם ע"י אתכפיא או ע"י אתהפכא ועי"ז יהיה לו חלק לעוה"ב [לעולם הבא],

And this bittul is present in every one of Israel, for each one nullifies himself a little, according to his measure, whether through subjugation (iskafya) or through transformation (is'hapcha), and through this he will have a share in the World to Come.

ולכן מאן דלא כרע במודים שאין לו בחי' הודיה וביטול כלל ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] דלא יקום בתח"ה [בתחיית המתים] כו':

Therefore, of one who does not bow at Modim, who has no acknowledgment and bittul at all, our Sages, of blessed memory, said that he will not rise at the Resurrection of the Dead, etc.

20 **קיצור.** (והנה אור א"ס ב"ה הוא סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] שבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין] עם היותו ג"כ בחי' אור ושמו לבד עכ"ז [עם כל זה] הוא א"ס ממש ולכן נקרא שמו הגדול.

**Summary.** (Now, the Infinite Light, blessed be He, is the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) and the light that fills all worlds (memalei kol almin). The level of sovev, although it too is only light and His Name, is nevertheless truly infinite, and therefore it is called "His great Name."

אבל בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] המתלבש בתוך העולמות הוא רק הארה מצומצמת. ושרש הנשמות מבחי' ישתבח שמך היינו מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] מבחי' חכמה והעלייה הוא גילוי סוכ"ע. וגילוי זה נמשך ע"י מעשה המצות.

But the level of memalei, which is clothed within the worlds, is only a contracted glimmer. The root of the souls is from the level of "may Your Name be praised," that is, from the level of memalei, from the level of Chochmah, and the ascent is the revelation of sovev. And this revelation is drawn down through the performance of the mitzvos,

שכללותן תורה ועבודה וגמילת חסדים שתכלית יסודתם ביטול היש. ועי"ז נמשך השכר מצוה גילוי בחי' אין שלמעלה מהחכמה מה שהחכמה תמצא מבחי' זו דרך יש מאין):

whose general and collective expression is Torah, service and acts of kindness, and the purpose of whose foundation is the nullification of the yesh. And through this the reward of the mitzvah is drawn down: the revelation of the level of ayin that is above Chochmah, from which Chochmah "is found," by way of something from nothing.)

21 ד והנה מעתה יובן ג"כ ענין שתי שבתות כהלכתן. כי הנה השבת הוא עליית העולמות והעלייה היינו ג"כ בחי' ביטול, וכמו ענין עלייה דלע"ל [דלעתיד לבוא] שהוא ג"כ בחי' ביטול הנ"ל.

**4. Now, from this the matter of "two Shabbosos in accordance with their laws" will also be understood. For Shabbos is the ascent of the worlds, and the ascent is also the level of bittul, like the ascent of the Time to Come, which is also the level of bittul mentioned above.**

והענין כי הנה פי' וישבת ביום השביעי הוא עד"מ מאדם שעשה איזה מלאכה כמו שכותב איזה שכל, הנה צריך שכלו לירד עד שיתלבש בהמדות והמחשבה, ואח"כ יורדים כולם ומתלבשים בכח המעשה.

**The point is that the meaning of "And He rested on the seventh day" is, by way of analogy, like a person who did some work, such as writing down some idea: his intellect must descend until it is clothed in the emotive attributes and in thought, and afterwards they all descend and are clothed in the power of action.**

22 ואחר שנח ממלאכתו חוזרים כל הכחות ומתעלי' ונכללים בכח השכל ובעצמות הנפש כו'. וכך עד"מ ששת ימים עשה ה', היינו ירידת החכמה והמדות ע"י כמה צמצומים להתלבש בעשרה מאמרות כו',

And after he rests from his work, all the powers return and rise and are included in the power of the intellect and in the essence of the soul, etc. And so, by way of analogy, "six days Havayah made": that is the descent of Chochmah and the emotive attributes through several contractions to be clothed in the Ten Utterances, etc.

ולכן נז' [נזכר] הכל שם אלקים במעשה בראשית שהוא בחי' צמצומים כו', ובשבת כתיב ויכל אלקים היינו שכלו ופסקו הצמצומים ועולה ונכלל בשם הוי' שהוא בחי' סכ"ע [סובב כל עלמין],

Therefore throughout the work of Creation the Name Elokim is mentioned, which is the level of contractions (tzimtzumim), etc. And of Shabbos it is written, "And Elokim finished," meaning that the contractions came to an end and ceased, and it rises and is included in the Name Havayah, which is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin),

וכמו עד"מ הנ"ל עליית השכל והמדות שנשפלו שחוזרים ומתעלים לשרשן, וז"ש [וזהו שכתוב] שבת להוי' וכמ"ש אני הוי' חוקר לב בוחן כליות

just as in the analogy mentioned above, the ascent of the intellect and the emotive attributes that had been lowered, which return and rise to their root. And this is [the meaning of] what is written, "a Shabbos to Havayah," and as it is written, "I, Havayah, search the heart and test the kidneys":

שלפי שאני הוי' בחי' סוכ"ע שהוא למטה כמו למעלה המשפילי לראות בשמים ובארץ שמים וארץ שוים, לכן אני חוקר לב וכליות שאין שום דבר מסתיר לפניו ית' וכחשכה כאורה כו',

because "I am Havayah," the level of sovev, which is below as above, "Who lowers Himself to look upon the heavens and upon the earth," heaven and earth being equal, therefore "I search the heart and kidneys," for nothing conceals before Him, may He be blessed, and "darkness is as light," etc.

ולכן בשבת שנאמר שבת להוי' היינו עליות בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בסכ"ע [בסובב כל עלמין] (ועמ"ש בפ' בשלח סד"ה להבין ענין לחם משנה).

Therefore on Shabbos, of which it is said "a Shabbos to Havayah," there is the ascent of the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) into sovev (and see what is written in Parshas Beshalach, at the end of the discourse beginning "To understand the matter of the double bread").

ולכן הוא עליות העולמות שגם העולמות יש להם עלייה והיינו ג"כ בחי' ביטול שמתבטלים מיש לאין, וזהו פי' ויכולו השמים והארץ כו'.

Therefore it is the ascent of the worlds: the worlds too have an ascent, and that too is the level of self-nullification (bittul), in that they are nullified from yesh into ayin. And this is the meaning of "And the heavens and the earth were finished (vayechulu)," etc.

ויכולו לשון כלות הנפש וביטול כו' שבשבת הם בבחי' עלייה וביטול וכדלקמן, (וכן לשון שבת ג"כ השבתה שהוא ענין ביטול), והיינו מחמת גילוי בחינת סכ"ע [סובב כל עלמין] שעי"ז נמשך הביטול כנ"ל בענין שכר מצוה מצוה.

Vayechulu is a term of the soul's expiring yearning (kelos hanefesh) and of bittul, etc.: on Shabbos they are in a state of ascent and bittul, as will be explained below (and likewise the term Shabbos also means cessation, which is a matter of bittul). And that is because of the revelation of the level of sovev, through which the bittul is drawn forth, as mentioned above regarding "the reward of a mitzvah is the mitzvah."

(והנה מה שנק' בחי' זו עלייה והלא לית אתר פנוי מיניה ונמצא למטה כמו למעלה. אך הענין כמ"ש במ"א בענין כורע בברוך וזוקף בשם כי כורע היינו המשכה וזוקף היינו העלאה.

(Now, as for this level being called an "ascent": surely "there is no place empty of Him," and He is found below as above? But the matter is as is explained elsewhere on "one bows at 'Blessed' and straightens up at the Name": bowing is drawing down, and straightening up is raising up.

כי יש ב' בחי' בגילוי אלקות הא' כמ"ש וירד הוי' שהירידה הוא ענין המשכה למטה, ופי' למטה ר"ל [רוצה לומר] למטה במדרגה שנראה העולם למטה כמו שהוא בבחינתו ומדרגתו רק שנמשך בו גילוי אלקות כי הוא ית' כל יכול,

For there are two levels in the revelation of G-dliness. The first is as it is written, "And Havayah descended": the descent is a drawing down below; and "below" means lower in level, that the world below is seen as it is in its own level and rank, only that a revelation of G-dliness is drawn into it, for He, may He be blessed, is all-powerful.

אבל הבחי' הב' הוא מ"ש לע"ל [לעתיד לבוא] עין בעין יראו שהוא בבחי' עלייה ממטה למעלה ומלאה הארץ דעה שגם הארץ תשתנה ממהות' [ממהותה] ותזדכך עד שתמלא הארץ דעה את ה',

But the second level is what is said of the Time to Come, "eye to eye they shall see," which is in the manner of an ascent from below upward; and "the earth shall be full of knowledge," that the earth too will change from its nature and be refined until "the earth is full of the knowledge of Havayah."

והוא כמשל ב' בנ"א [בני אדם] שהא' עומד במקום גבוה והב' במקום נמוך וכדי שיתחברו יש ב' אופנים כו'. וזהו ענין כורע בברוך וזוקף בשם שהם ב' בחי' הנ"ל, ולכן בשבת שנאמר שבת להוי' זהו בחי' עליות העולמות כענין וזוקף בשם כו').

This is like the analogy of two people, one standing in a high place and the other in a low place: for them to be joined there are two ways, etc. And this is the matter of bowing at "Blessed" and straightening up at the Name, which are the two levels mentioned above. Therefore on Shabbos, of which it is said "a Shabbos to Havayah," this is the level of the ascent of the worlds, like "and straightens up at the Name," etc.)

והנה מבואר למעלה שיש ב' מדרגות בבחי' הביטול. הא' ב חי' ביטול היש לאין והוא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] לבחי' גילוי ביטול האמיתי

Now, it was explained above that there are two degrees of bittul. The first is the level of the nullification of the yesh into ayin, and it is an arousal from below (isarusa dilesata) for the revelation of true bittul,

דהיינו שיהיה גילוי בחי' אין ממש היינו אור א"ס ב"ה מה שהוא בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין] ואינו מושג כלל

that is, that there be a revelation of the level of actual ayin, which is the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, as it is at the level of sovev, which is not apprehended at all;

ולכן נק' אין, (ופי' אין כמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] דרפ"ח ע"ב ובג"כ ע"ק [עתיקא קדישא] אקרי אין כו', ועמ"ש ע"ז במבוא שערים שער שלישי ח"ב [חלק ב'] פ"י [פרק י' / פרשה י'], וע' בזהר שלח דקנ"ח ב' ע"פ היש בה עץ אם אין.

therefore it is called ayin (and the meaning of ayin is as is written in the Idra Zuta, folio 288b: "And therefore Atika Kadisha is called ayin," etc.; and see what is written on this in Mavo Shearim, Gate Three, Part 2, chapter 10; and see the Zohar, Shelach, folio 158b, on the verse "Is there a tree in it or not (ayin)?"

ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם במ"ש והוא הנק' אין כו' ע"ש). וע"י גילוי זה יהי' [יהיה] הביטול אמיתי.

and in the commentary of the Ramaz there, where he writes, "and this is what is called ayin," etc.; see there). And through this revelation the bittul will be true.

וכך יובן שיש ב' בחי' אלו בשבת וזהו ענין שתי שבתות כהלכתן שיש בכל שבת,

And so it will be understood that these two levels are in Shabbos; and this is the matter of "two Shabbosos in accordance with their laws," which are in every Shabbos:

דהיינו שבת תתאה ושבת עילאה. והנה להבין ענין שבת תתאה צריך להקדים תחלה ענין מצות שביעית הכתוב בסדרה זאת.

namely, the lower Shabbos and the higher Shabbos. Now, to understand the matter of the lower Shabbos, we must first introduce the mitzvah of Shevi'is (the Sabbatical year), which is written in this parshah,

שנק' ג"כ שבת כמ"ש ושבתה הארץ שבת לה' שהוא ג"כ בחי' שבת ועלייה שהיש בטל לאין

which is also called Shabbos, as it is written, "And the land shall rest a Shabbos to Havayah": it too is the level of Shabbos and ascent, in which the yesh is nullified into ayin.

כי שש שנים שזורע וחורש וקוצר לעצמו הוא בחי' יש ודבר והארץ ופירותיה הן שלו דוקא,

For in the six years in which he sows, plows and reaps for himself, he is at the level of a yesh, a thing [in its own right], and the land and its fruits are his alone.

נמצא הוא בחי' יש ודבר ובשביעית הוא בחי' ביטול היש ולכן נעשה הפירות הפקר (וגם ארעא אפקרא רחמנא לצורך אכילת הפירות) (בנדרים דמ"ב ע"ב).

So he is at the level of a yesh, a thing [in its own right]; but in the seventh year it is the level of the nullification of the yesh, and therefore the fruits become ownerless (and also "the Merciful One made the land ownerless" for the purpose of eating the fruits) (Nedarim, folio 42b).

רק שיוכל לזכות מן ההפקר כאדם אחר הזוכה מן ההפקר כו' ולכן כתיב ולבהמתך ולחיה כו' שכל זמן שחיה אוכלת בשדה כו', וזהו מצות ביעור בשביעית שמוכרח להוציאם מן הבית.

Only, he may acquire from what is ownerless like any other person who acquires from what is ownerless, etc. Therefore it is written, "And for your cattle and for the beast," etc., [teaching] that as long as the beast eats in the field, etc.; and this is the mitzvah of removal (biur) in the seventh year, that he is obliged to remove them from the house.

23 וזהו ביטול היש בפ"מ (בפועל ממש). וגם מה שתלה הכתוב אכילת אדם באכילת חיה שכשכלה לחיה מן השדה אסור לו לאכול וחייב לבער. היינו מפני שהוא ביטול היש עד שאדם ובהמה שוים.

And this is the nullification of the yesh in actual fact. And also, the fact that the verse made a person's eating depend on the beast's eating, so that when [the produce] is finished for the beast from the field he is forbidden to eat and is obliged to remove [it], is because it is the nullification of the yesh, to the point that man and beast are equal.

וזהו מפני שהוא שבת הארץ ועלייה בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין],

And this is because it is the Shabbos of the land, and an ascent into the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

כי הנה התחלקות המדרגות דצח"מ [דומם צומח חי מדבר] זהו מצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שבאדם מתגלה בחי' חכמה שלא נתגלה ונמשך בחי' זו בבהמה וחיה שנתגלה בהם רק בחי' החיות בלבד כו',

(ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח).

For the division into the ranks of inanimate, vegetative, animal and speaking is from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin): in man the level of Chochmah is revealed, while this level is not revealed and drawn into domestic animals and wild beasts, in which only the level of life-force is revealed, etc. (and see Sefer Shel Beinonim, chapter 48).

אבל כשמתבטלים לגבי בחי' סוכ"ע שמקיף על כולן בהשוואה א' הרי כולן שוין כי בבחי' סובב נאמר אדם ובהמה תושיע ה' בהשואה א'

But when they are nullified before the level of sovev, which encompasses them all equally, they are all equal; for of the level of sovev it is said, "Man and beast You save, Havayah," equally,

והיינו בחי' בהמה רבה כו', (עמש"ל [עיין מה שכתוב לעיל] בד"ה והניף הכהן ובפ' עקב בד"ה ויאכילך). ולכן באכילת שביעית אדם ובהמה שוין.

and this is the level of the "great beast," etc. (see what is written above in the discourse beginning "And the Kohen shall wave," and in Parshas Eikev in the discourse beginning "And He fed you"). Therefore in eating [the produce of] Shevi'is, man and beast are equal.

והיינו ע"י התגלות סכ"ע [סובב כל עלמין]. ואמנם כ"ז [כל זה] הוא ענין ביטול היש לאין. והיינו כענין בחי' ומדרגת שבת תתאה, אבל שבת עילאה הוא למעלה מבחי' זו.

And that is through the revelation of sovev. However, all this is the matter of the nullification of the yesh into ayin, and that is like the level and rank of the lower Shabbos; but the higher Shabbos is above this level.

24 וביאור הענין הוא דהנה מצינו שנאמר בתורה גבי שבת ב' לשונות הא' כמ"ש וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה. שהוא השבת והעלייה מכל אשר עשה דהיינו מבחי' עשייה.

The explanation of the matter is this. We find that the Torah uses two expressions about Shabbos. The first is as it is written, "And He rested on the seventh day from all His work which He had made": this is the rest and ascent from all that He made, that is, from the level of Asiyah (making).

הב' מ"ש אח"כ כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא. שהוא בחי' שבת ועלייה גם מבחי' בריאה. עם היותו למעלה מבחי' עשייה,

The second is what is written afterwards, "for on it He rested from all His work which He created": this is the level of rest and ascent also from the level of Beriah (creation), although it is above the level of Asiyah,

וכמ"ש אשר ברא אלקים לעשות שהבריאה הוא רק מקור להיות מזה אח"כ בחי' עשייה

as it is written, "which G-d created to make": creation is only a source from which the level of Asiyah afterwards comes to be.

ובשבת שבת ג"כ מבחי' מלאכתו אשר ברא כו', והן הן בחי' שבת תתאה ושבת עילאה.

And on Shabbos He rested also from the level of "His work which He created," etc. And these are precisely the levels of the lower Shabbos and the higher Shabbos.

כי הנה וישבת מבחי' אשר עשה היינו עליות עולמות התחתונים שנק' בכלל בחי' עשייה אצלו ית' ובשבת הם מתעלים למעלה מבחי' עשייה,

For "and He rested" from the level of "which He made" is the ascent of the lower worlds, which in general are called the level of Asiyah relative to Him, may He be blessed; and on Shabbos they rise above the level of Asiyah.

וזהו והנה טוב מאד ויכולו השמים כו', פי' שהוטב והוכשר בעיניו סדר ההשתלשלות שנעשו על אופן ויכולו לשון כלות הנפש

And this is "and behold, it was very good. And the heavens ... were finished (vayechulu)," etc.: meaning that the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus) was good and fitting in His eyes, in that they were made in the manner of vayechulu, a term of the soul's expiring yearning (kelos hanefesh):

שנעשו בענין שיוכלו להיות בבחי' כלות הנפש מלמטה למעלה בבחי' רצוא ושוב וכל בחי' העליות הללו הוא עד עלייתם בבחי' חכמה שהיא ראשית ההשתלשלות

they were made in such a way that they can be in a state of kelos hanefesh from below upward, in the manner of "running and returning." And all these ascents go as far as their ascent into the level of Chochmah, which is the beginning of the chain of descent,

כי אבא מקנן באצי' שהוא בחי' ביטול חכמה היא כח מ"ה [מה],

for "Abba nests in Atzilus," which is the level of self-nullification (bittul): Chochmah is koach mah, "the power of 'what?'"

משא"כ בבי"ע אין מתגלה בחי' חכמה וכמאמר אימא מקננא בכורסייא, ועליי' [ועלייה] עולמות ע"י הביטול היינו ליכלל באצי' אשר שם גילוי ח"ע [חכמה עילאה] שבו מלובש אור א"ס.

In Beriah, Yetzirah and Asiyah, by contrast, the level of Chochmah is not revealed, as it is said, "Imma nests in the Throne." And the ascent of the worlds through bittul is to be included in Atzilus, where there is the revelation of supernal Chochmah, in which the Infinite Light (Or Ein Sof) is clothed.

25 וע"ז נאמר וישבת מכל אשר עשה. שהרי גם בחכמה כתיב והחכמה מאין תמצא שנק' בריאה יש מאין לגבי אור א"ס ב"ה. וזהו בחי' שבת תתאה והוא ענין ביטול היש לאין וכן הוא בענין שביעית.

And of this it is said, "And He rested from all that He made." For even of Chochmah it is written, "And Chochmah is found from ayin," so that it is called a creation, something from nothing, relative to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He. And this is the level of the lower Shabbos, which is the matter of the nullification of the yesh into ayin; and so it is with Shevi'is.

26 והנה כן הוא ג"כ ענין המצות שהם ג"כ ביטול היש לאין. אמנם השכר שיהי' [שיהיה] ע"י לעתיד היינו בחי' גילוי עצמות אור א"ס הסכ"ע [הסובב כל עלמין] הוא בחי' אין שממנו תמצא החכמה עילאה.

And so too is the matter of the mitzvos, which are likewise the nullification of the yesh into ayin. However, the reward that will come through them in the future is the level of the revelation of the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is the level of ayin from which supernal Chochmah "is found."

וזהו בחי' ומדרגת שבת עילאה והוא מ"ש כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא שהחכמה נקרא בריאה כנ"ל.

And this is the level and rank of the higher Shabbos, which is what is written, "for on it He rested from all His work which He created," for Chochmah is called "creation," as mentioned above.

27 והנה חיות והתהוות החכמה הוא רק מבחי' שמו וזיו בלבד וכמבואר למעלה בפי' בורא קדושים ישתבח שמך כו' ושמו בגימ' [בגימטריא] רצון.

Now, the life and coming into being of Chochmah is only from the level of His Name and radiance alone, as explained above on the meaning of "Creator of holy ones, may Your Name be praised," etc.; and shemo ("His Name") has the numerical value of ratzon (will).

אבל עצמותו יתי הנקי' בעל הרצון ונקרא מאור פי' מקור האור הוא למעלה מעלה מהיות מקור לחכמה ובשבת יש בחי' עליות העולמות כ"כ [כל כך] עד שהחכמה עולה ונכלל במאצילה הסכ"ע [הסובב כל עלמין] וזהו בחינת שבת עילאה.

But His essence, may He be blessed, which is called the Master of the will and is called the Luminary, that is, the source of the light, is far above being a source for Chochmah. And on Shabbos the ascent of the worlds is so great that Chochmah rises and is included in its Emanator, sovev; and this is the level of the higher Shabbos.

ובחי' ביטול זה זהו ענין כתר שהוא לשון שתיקה כתר לי זעיר (באיוב רסי' [ריש סימן] ל"ו), דפירושו המתן לי מעט ודום שהוא ענין שתיקה.

And this level of bittul is the matter of Keser (the Crown), which is a term of silence: "Kattar li z'eir" (Job, beginning of chapter 36), which means "Wait for me a little" and be still, which is a matter of silence.

והוא ענין סייג לחכמה שתיקה. סייג הוא גדר ומקיף שלמעלה מהחכמה הוא השתיקה והביטול וכענין משתאה לה מחריש.

And this is the matter of "A fence for wisdom is silence": a fence is an enclosure and something encompassing, for above Chochmah is silence and bittul, as in "wondering at her, keeping silent."

וכמ"ש במ"א בענין כבד פה וכבד לשון דמשה כו', וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בירו' [בירושלמי] כתיב שבת לה' אלקיך שבות כה' מה הוא שבת ממאמר אף אתה שבות ממאמר אר"ח [אמר רבי חנינא] בדוחק התירו שאילת שלום בשבת:

And as is explained elsewhere on Moshe's being "heavy of mouth and heavy of tongue," etc. And this is what our Sages, of blessed memory, said in the Jerusalem Talmud: it is written, "a Shabbos to Havayah your G-d": rest as Havayah [rests]; just as He rested from speech, so you too rest from speech. Rabbi Chanina said: with difficulty did they permit greeting one another on Shabbos.

28 **קיצור.** (וזהו ענין שתי שבתות כהלכתן. כי שבת העלייה מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בסוכ"ע ועי"ז נמשך בחי' הביטול. ויש בזה שני בחי'. שבת תתאה הוא ענין ביטול היש לאין בבחי' חכמה כח מה. ושבת עילאה בחי' שלמעלה מהחכמה):

Summary. (And this is the matter of "two Shabbosos in accordance with their laws." For Shabbos is the ascent from the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) into the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), and through this bittul is drawn forth. And in this there are two levels: the lower Shabbos is the nullification of the yesh into ayin at the level of Chochmah, koach mah; and the higher Shabbos is the level that is above Chochmah.)

29 ה וזהו את שבתותי תשמרו. פי' שבתותי היינו בחי' שבת תתאה שהוא ביטול היש לאין, ושבת עילאה שהוא ביטול האמיתי

5. And this is [the meaning of] "My Shabbosos you shall keep." "My Shabbosos" means the level of the lower Shabbos, which is the nullification of the yesh into ayin, and the higher Shabbos, which is true self-nullification (bittul);

שב' שבתות אלו ישנן בכל שבת כנ"ל (וע' מענין את שבתותי תשמרו בזח"א [בזהר חלק א] ה' ב' ח"ג [חלק ג'] פב"א. ת"ז [תיקוני זהר] ריש תקון כ"ד).

for these two Shabbosos are in every Shabbos, as mentioned above (and see on "My Shabbosos you shall keep" in the Zohar, Part I, 5b, and Part III, 82a; Tikkunei Zohar, beginning of Tikkun 24).

ופי' תשמרו שבאמת שבת הוא בחי' מתנה שנותנים אותה לנו מה' רק שאנו צריכים לשמור שלא יפסידו אותה ח"ו [חס ושלום] ע"י איזה קלקול וגרמא בנזקין המונע גילוי זה

And the meaning of "you shall keep" is that in truth Shabbos is a gift, given to us by G-d; only we must guard it so that it not be lost, G-d forbid, through some fault, some indirect cause of harm, that prevents this revelation,

כמו אפילו דברים שאדם דש בעקביו שקר וגסות, וכמ"ש דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ובגסות אין אני והוא יכולים לדור בעולם א'.

such as even the things that a person tramples with his heels, falsehood and arrogance; as it is written, "He who speaks falsehoods shall not stand before My eyes," and of arrogance [it is said], "I and he cannot dwell in one world."

והנה הרבותא היא על שבת תתאה שהוא ביטול היש שגם זה אינו אלא בחי' תשמרו

Now, the novelty is regarding the lower Shabbos, which is the nullification of the yesh: that this too is only in the category of "you shall keep,"

דהיינו שצ"ל שלא יהיה ביטול זה גופא בבחי' יש שהוא ביטל עצמו ע"י כחו (וכמ"ש ופלגשו ושמה ראו מ"ה [שם מ"ה] שעושה יש ודבר מהביטול והוא שרש השתלשלות והתהוות היש גשמי דסט"א [דסטרא אחרא] כו').

אלא הכל מאת ה'

that is, one must see to it that this very bittul not be in a state of yesh, in that he nullified himself by his own power (as it is written, "And his concubine, whose name was Re'umah," re'u mah, "see the 'what'": making a yesh and a thing out of the bittul; and this is the root of the descent and coming into being of the physical yesh of the sitra achra, etc.); rather, everything is from G-d.

כי הגם שהבחירה ניתנה בידי האדם עכ"ז [עם כל זה] אלמלא עוזרו אין יכול לו

For although free choice is given into man's hands, nevertheless, were it not that He helps him, he could not prevail over [his inclination];

וגם ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] היה בעיניך כרשע כו' (וכמ"ש הפי' בסש"ב [בספר של בינונים] פכ"ז). וזהו את שבתותי שב' השבתות הם שלי כו'.

and our Sages, of blessed memory, also said, "Be in your own eyes like a wicked person," etc. (as its explanation is written in Sefer Shel Beinonim, chapter 27). And this is "My Shabbosos": the two Shabbosos are Mine, etc.

ומקדשי תיראו פי' מקדשי קאי על התורה כי המקדש שלמטה הוא מעשה ידי האדם שלמה המלך בנה אותו,

"And My Sanctuary you shall revere": "My Sanctuary" refers to the Torah. For the Sanctuary below is the work of man's hands: King Shlomo built it.

אבל התורה היא מקדשו של הקב"ה ממש וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א [ד' אמות] של הלכה

But the Torah is the very Sanctuary of the Holy One, blessed be He, as our Sages, of blessed memory, said, "The Holy One, blessed be He, has in His world only the four cubits of halachah."

(ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] פנ"ב שהתלמוד והמשנה נמשכים מהיכל קה"ק [קדש הקדשים] דבריאה יצירה כו' נמצא ד' אמות של הלכה הם בחי' מקדשי ממש.

(And see Sefer Shel Beinonim, chapter 52, that the Talmud and the Mishnah are drawn from the chamber of the Holy of Holies of Beriah, Yetzirah, etc.; it follows that the four cubits of halachah are the level of "My Sanctuary" itself.

ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער כסה"כ [כסא הכבוד] פ"ה דשרש היכל קדה"ק [קודש הקדשים] שרשו מאד נעלה. ועמ"ש בביאור ע"פ שבת שבתון בשם זהר הרקיע פ' בראשית).

And see Etz Chaim, Shaar Kisei HaKavod (the Gate of the Throne of Glory), chapter 5, that the root of the chamber of the Holy of Holies is very lofty. And see what is written in the Biur on "a Shabbos of complete rest (Shabbas Shabbason)," in the name of the Zohar HaRakia, Parshas Bereishis.)

והענין כי התורה הוא המשכת אלקות בבחי' פנימית כמו שבהמ"ק [שבית המקדש] היה גילוי השכינה והוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]. ושבת הוא העליות בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין].

The point is that the Torah is a drawing down of G-dliness in an inward manner, just as in the Holy Temple there was the revelation of the Shechinah; and this is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin). And Shabbos is the ascents into the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin).

ולכן אמר עם היות דשבתותי תשמרו שהוא עליות בבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין], עכ"ז [עם כל זה] ומקדשי תיראו אני הוי' פי' אני הוא עצמותו ית' הוא ממש הוי' שהוא מה שנמשך להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] כו' וכולא חד.

Therefore it says: although "My Shabbosos you shall keep," which is the ascents into the level of sovev, nevertheless "and My Sanctuary you shall revere; I am Havayah." That is, "I," which is His very essence, may He be blessed, is truly Havayah, which is what is drawn down to be memalei, "with the yud the World to Come was created," etc.; and all is one.

30 וזהו אורייתא מחכמה נפקת פי' נפקת היינו התגלותה היא מחכמה אבל מקור חוצבה הוא למעלה מן החכמה

And this is [the meaning of] "The Torah comes forth from Chochmah": "comes forth" means that its revelation is from Chochmah, but the source from which it is hewn is above Chochmah.

כי התורה היא פי' וביאור המצות שהם רצון העליון תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן גימ' [גימטריא] תר"ך כתר,

For the Torah is the explanation and elucidation of the mitzvos, which are the Supernal Will (ratzon ha'elyon): the 613 mitzvos of the Torah together with the seven mitzvos of the Rabbis equal 620, the numerical value of keser (crown).

והנה גבי מקדשי נאמר תיראו (ועיין מזה ברבות בשיר השירים בפסוק כמגדל דוד ובסדר בשלח פכ"ט ע"פ נורא אלקים ממקדשך. ובזבחים קט"ו ב' ובסדר ויצא ס"פ ס"ט ע"פ מה נורא המקום הזה ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] ע"ט א')

Now, regarding "My Sanctuary" it says "you shall revere" (and see on this in [Midrash] Rabbah on Shir HaShirim, on the verse "like the tower of David," and in the order of Beshalach, section 29, on the verse "Awesome is G-d from Your sanctuaries"; and in Zevachim 115b; and in the order of Vayetzei, end of section 69, on the verse "How awesome is this place"; and in the Zohar, Part II, 79a);

והטעם כי לפי שבחי' מקדשי הוא ההמשכה בבחי' גילוי ואור פנימי לכך נמשך מזה היראה מצד הגילוי (ועמ"ש בד"ה וירא ישראל כו' ויראו העם כו' ובסש"ב [ובספר של בינונים] ס"פ כ"ג):

and the reason is that because the level of "My Sanctuary" is the drawing down as revelation and inner light, therefore awe is drawn from it, because of the revelation (and see what is written in the discourse beginning "And Israel saw ... and the people feared," etc., and in Sefer Shel Beinonim, end of chapter 23).

LIKKUTEI TORAH · PARSHAS BEHAR · MAAMAR 3

# ביאור הדברים ע"פ את שבתותי כו'

## An explanation of the words on "My Shabbosos you shall keep"

1 ביאור הדברים ע"פ את שבתותי כו'. ענין תשמרו ותיראו יובן בהקדים ענין בחי' שם שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו לבד.

An explanation of the words on the verse "My Shabbosos," etc. The meaning of "you shall keep" and "you shall revere" will be understood by first introducing the concept of the level of a Name, as our Sages, of blessed memory, said: "Before the world was created, there were He and His Name alone."

כי הנה השמות הם המחברים האורות עם הכלים, פי' עד"מ שם האדם שבו ועל ידו הוא פונה לקוראי בשמו אבל כשהוא בפני עצמו אינו צריך לשמו כלל,

For the Names are what join the lights with the vessels. That is, by way of analogy, a person's name: by it and through it he turns to those who call him by his name; but when he is by himself he has no need of his name at all.

נמצא ענין בחי' השם הוא שבו ועל ידו ממשיכים אותו שיהיה נמשך ומתגלה. כמו כן יובן למעלה ענין השמות הוא שהם המחברים האורות עם הכלים.

It follows that the level of the name is that by it and through it one draws him forth, so that he is drawn out and revealed. So too it will be understood above: the Names are what join the lights with the vessels.

(וע' מ"ש בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות בפ' בא דשם נת' [נתבאר] דשאר השמות מלבד שם הוי' הם בהכלים דע"ס [דעשר ספירות].

(And see what is written in the discourse beginning "On that very day all the hosts went out," in Parshas Bo, where it was explained that the other Names, besides the Name Havayah, are in the vessels of the Ten Sefiros.

אך מבואר במ"א בשם הבעש"ט [הבעל שם טוב] נ"ע [נשמתו עדן] דאין ר"ל [רוצה לומר] שהשמות הן הכלים עצמן דהא הכלים הם המדות והשם קאי להבורא עצמו שהוא עצמו כביכול נק' אל וכמאמר אליו ולא למדותיו

But it is explained elsewhere in the name of the Baal Shem Tov, whose soul is in Eden, that this does not mean that the Names are the vessels themselves, for the vessels are the attributes (middos), whereas the Name refers to the Creator Himself, for He Himself, as it were, is called E-l, as in the teaching, "To Him, and not to His attributes."

אלא מ"ש שהשמות הן בהכלים פי' שהם החיות וההארה מאור א"ס המלובש בהכלי ומחיה את הכלי כי הכלים יש בהן חיות מאור א"ס מלבד האור המלובש בהם.

Rather, what is written, that the Names are in the vessels, means that they are the life-force (chayus) and the illumination from the Infinite Light (Or Ein Sof) that is enclothed in the vessel and gives life to the vessel; for the vessels have in them life-force from the Infinite Light apart from the light that is enclothed in them.

וזהו ענין שאר השמות שאינן נמחקין אמנם שם הוי' הוא המשכת האור בהכלי שמחבר וממשיך האור בהכלי).

And this is the meaning of the other Names, which may not be erased. The Name Havayah, however, is the drawing down of the light into the vessel: it joins the light with the vessel and draws it into the vessel.)

והנה ענין השמות למעלה הם בחי' האותיות ע"ב [שם ע"ב] ס"ג [שם ס"ג] מילוי יודי"ן מילוי ההי"ן כו'

Now, the Names above are the level of the letters: the Name Av (72), the Name Sag (63), the spelling-out (milui) with yuds, the spelling-out with heis, etc.

והנה עד"מ למטה אף שהתהוות האותיות הוא מן השכל עכ"ז [עם כל זה] אין מהות האותיות מערך מהות השכל כלל שהשכל עצמו הוא מהות השכלה וההשכלה מעורר את המדות להיות מתאוה עד"מ למה שהשכל מורה שהוא טוב

Now, by way of analogy below: although the letters come into being from the intellect, nevertheless the essence of the letters bears no comparison at all to the essence of the intellect. For the intellect itself is the very essence of insight, and the insight arouses the attributes, so that one desires, for example, what the intellect shows to be good.

ונמצא שהמדות יש להם שייכות ממש להשכל ומתאחדים זע"ז [זה עם זה / זה על זה] אבל אין כן האותיות שהם רק לבושים להשכל.

It follows that the attributes have a real connection to the intellect, and they unite with each other; but not so the letters, which are only garments for the intellect.

(וכמו הלבוש שאינו מתאחד כ"כ [כל כך] עם המלובש בו וכלבוש תחליפם ויחלופו אבל התאחדות המדות עם השכל הוא כמו התאחדות הגוף עם הנפש שהיו לאחדים ממש

(Like a garment, which is not so united with the one who wears it, and [as it is written,] "Like a garment You change them, and they pass away." But the union of the attributes with the intellect is like the union of the body with the soul, which have become truly one.

והיינו לפי שהאותיות הם בחי' דומם משא"כ המדות ועמ"ש בפ' בראשית ע"פ וייצר כו' ובד"ה בכ"ה בכסלו בפ' וישב גבי חומת בת ציון, ועמ"ש מענין לבוש וגוף בד"ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו).

That is because the letters are the level of the inanimate, which is not so with the attributes. And see what is written in Parshas Bereishis on the verse "And He formed," etc., and in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev," in Parshas Vayeshev, regarding "the wall of the daughter of Zion"; and see what is written on the matter of garment and body in the discourse beginning "'Remember' and 'Keep' were said in a single utterance.")

**דהיינו שמ"מ אי אפשר לתפוס את השכל רק ע"י אותיות והם בחי' לבושים הפנימים שגם המדות שבאדם אין מקבלים שפע השכל להיות נמשך במדה אלא ע"י האותיות שהרי מחשבה שחושב השכל הוא בחי' אותיות.**

**That is: nevertheless, it is impossible to grasp the idea except through letters, and they are the level of the inner garments. For even a person's attributes do not receive the flow of the intellect, so that it is drawn into an attribute, except through the letters, since the thought in which one thinks the idea is the level of letters.**

(ועד"ז יובן ענין השמות למעלה כמו שם ע"ב [שם ע"ב] דיודי"ן הוא המביא אור דחכמה שיתלבש בכלי החכמה כמו שהאותיות מחברים השכל והמדות עד"מ).

(And in the same way the Names above will be understood: for instance, the Name Av of yuds is what brings the light of Chochmah (wisdom) to be enclothed in the vessel of Chochmah, just as, by way of analogy, the letters join the intellect and the attributes.)

**והנה עפ"ז [על פי זה] יובן מעט מ"ש בע"ח [בעץ חיים] בענין הצמצום שהיה באור א"ס ונשאר מקום פנוי (כמ"ש בשער עגולים ויושר ענף ב')**

**Now, according to this we can understand a little of what is written in Etz Chaim on the tzimtzum (contraction) that took place in the Infinite Light, and a vacant space remained (as is written in Sha'ar Iggulim VeYosher, Branch 2).**

ואיתא באוצ"ח [באוצרות חיים] בתחלתו בהג"ה [בהגהה] דמ"ש מקום פנוי וחלל הוא לאו דוקא כי נשאר שם רשימו מהאור, אבל לגבי הא"ס נק' חלל

And it is stated in Otzros Chaim, at its beginning, in a gloss, that what is written, "a vacant space and a void," is not meant literally, for a reshimu (impression) of the light remained there; but relative to the Infinite One it is called a void.

ובע"ח [ובעץ חיים] אינו מבואר ענין הרשימו רק בספר עמק המלך ביאר זה שהוא בחינת אותיות רל"א שערים פנים ואחור כו'

And in Etz Chaim the nature of the reshimu is not explained; only in the book Emek HaMelech does [the author] explain it: that it is the level of letters, the 231 gates, forward and backward, etc.

(וע' מזה ג"כ בזהר הרקיע בפ' בראשית על דט"ו ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם. ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ אני ישנה ולבי ער. בענין האותיות שאלוני כו')

(And see on this also in Zohar HaRakia, on Parshas Bereishis, on folio 15, and in the Mikdash Melech there. And see what is written above on the verse "I am asleep, but my heart is awake," on the subject of "Ask Me of the osiyos [the letters]," etc.)

והיינו שהצמצום היה שלא יהיה גילוי האור א"ס ע"י האותיות, וז"ש [וזהו שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שהאור נסתלק ופי' דאיך שייך נסתלק כי אינו בגדר מקום,

That is, the tzimtzum was that there should be no revelation of the Infinite Light through the letters. And this is [the meaning of] what is written in Etz Chaim, that the light withdrew. And the explanation: for how can "withdrew" apply, since it is not within the bounds of place?

ועוד דהלא את השמים ואת הארץ אני מלא כתיב אלא דר"ל [דרוצה לומר] שהוא בבחי' העלם ואינו מתגלה ע"י האותיות

And furthermore, it is written, "Do I not fill the heavens and the earth?" Rather, it means that it is in a state of concealment and is not revealed through the letters,

ולא כמו קודם הצמצום שהיה נמשך ומתגלה האור ע"י האותיות רק האותיות לבד נשארים בלי גילוי האור וזהו ענין הרשימו כו'.

and not as before the tzimtzum, when the light was drawn forth and revealed through the letters; rather, the letters alone remain, without the revelation of the light. And this is the meaning of the reshimu, etc.

דהנה עד"מ למטה הרי האותיות מהותן ועצמותן אינן ערוך למהות השכל. רק שהם כמו לבוש לבד ויכולים להבין על ידם השכל.

For, by way of analogy below, the letters, in their nature and their essence, bear no comparison to the essence of the idea; they are only like a garment, and through them one can understand the idea.

2 והיינו מי שהוא חכם. אבל מי שאינו חכם ואין לו לב להבין השכל רק מ"מ תופס ומשיג האותיות לבד הרי השכל הוא בבחי' הסתלקות ממנו לגמרי היינו בבחי' העלם.

That is, for one who is wise. But one who is not wise, and has no heart to understand the idea, but nevertheless grasps and apprehends the letters alone: the idea is in a state of complete withdrawal from him, that is, in a state of concealment.

ואע"פ [ואף על פי] שתופס האותיות הרי הם מצד עצמן אינן שייכים למהות השכל כלל א"כ השכל הוא בבחי' העלם והסתלקות ממנו ומה שתופס האותיות זהו כמו רשימו בלבד.

And although he grasps the letters, they in themselves have no connection at all to the essence of the idea. If so, the idea is in a state of concealment and withdrawal from him, and his grasp of the letters is like a mere reshimu (impression).

3 ויובן זה יותר כמו עד"מ בדיבור תוספת שהשכלת ר"י [רבינו יצחק] בעל התוספת נכתבה בדיו ונייר הרי אין הדיו ונייר מערך מהות השכלת ר"י [רבינו יצחק] המונחת ומיוחדת עמו בגנזי מרומים

This will be understood better through an analogy from a comment of Tosafos: the insight of the Ri, the Tosafist, was written in ink on paper, and the ink and paper bear no comparison to the essence of the Ri's insight, which is stored and united with him in the treasuries on high.

רק שהחכם והלומד יוכל להבין ולעמוד על ההשכלה ע"י אמצעות האותיות (והיינו לפי שהוא חכם ויש לו לב להבין מצד עצמו) עם היותן גשמיים בדיו ונייר.

Only, one who is wise and learned can understand and grasp the insight by means of the letters (that is, because he is wise and has a heart to understand on his own), even though they are physical, in ink and paper.

אכן מי שאינו חכם לא יבין כלום מההשכלה ואף שתופס האותיות היטב מ"מ ההשכלה היא בהעלם והסתלקות ממנו כיון שאין ההשכלה מערך מהות האותיות מצד עצמן.

But one who is not wise will understand nothing of the insight; and although he grasps the letters well, the insight is nevertheless in concealment and withdrawn from him, since the insight bears no comparison to the essence of the letters in themselves.

וכך עד"ז יובן הנמשל למעלה בענין הצמצום שנסתלק האור להיות בבחי' העלם היינו שלא ניתן להיות גילוי האור ע"י האותיות,

And in the same way the analogue above will be understood, regarding the tzimtzum (contraction): the light withdrew so as to be in a state of concealment, that is, it was not granted that there be a revelation of the light through the letters

(כמו עד"מ למטה שהרי ע"י האותיות לא יובן השכל כלל רק למי שהוא חכם ומבין מצד רוח חכמתו ובינתו,

(as, by way of analogy below, the idea will not be understood at all through the letters except by one who is wise and understands from the spirit of his own wisdom and understanding;

אבל הרי יש מי שתופס האותיות לבד ואינו מבין השכל כלל. וכך עד"מ למעלה הצמצום הוא שלא יהיה גילוי האור רק האותיות עצמן).

but there is one who grasps the letters alone and does not understand the idea at all. So too, by way of analogy, above: the tzimtzum is that there should be no revelation of the light, only the letters themselves).

וזהו צמצום עצום שהאור א"ס נסתלק שהרי הוא בבחי' העלם ממש רק רשימו נשאר והוא ענין האותיות ואותן האותיות הן הנק' שמות.

And this is a mighty tzimtzum, in which the Infinite Light (Or Ein Sof) withdrew, for it is in a state of actual concealment; only a reshimu (impression) remained, and that is the letters, and those letters are what are called Names.

וכמש"ש [וכמה שכתוב שם] בע"ה [בעליו השלום] שם ס"ג [שם ס"ג] וכו' ומיו"ד אחרונה שבשם ס"ג [שם ס"ג] נתהווה עולם התהו. וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר בראשית דט"ו בקע ולא בקע כו'.

And as is written there, in Emek HaMelech: the Name Sag (63), etc., and from the final yud of the Name Sag the World of Tohu came into being. And this is [the meaning of] what is written in the Zohar, Bereishis, folio 15: "It broke through and did not break through," etc.

(ובביאור האדרא מהאריז"ל [מהארי"י זכרונו לברכה] עמש"ש [עיין מה שכתוב שם] דקכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] ת"ו רשים רשימו לעתיק יומין כו' וז"ל [וזה לשונו] מ"כ מהרב זלה"ה [זכרונו לחיי העולם הבא] הנה כבר ידעת כי תוך בחינה אחרונה שבמאציל נעשה מציאות כל העולמות וכאלו נאמר דרך משל מלי שבמלי שבא"ס עם היות שאין צודק ח"ו [חס ושלום] שום תואר וספירה בא"ס,

(And in the commentary on the Idra by the Arizal, of blessed memory, see what is written there on folio 128, end of side b, "The tav marked a mark for Atik Yomin," etc. These are his words: "I found written from the Rav, may his memory be for the life of the World to Come: Now, you already know that within the last level of the Emanator the existence of all the worlds came about; and it is as if we were to say, by way of analogy, the Malchus of the Malchus of the Infinite One, although no description or Sefirah at all applies, G-d forbid, to the Infinite One.

נמצא שהת"ו אחרונה שבכל האותיות היא האצילה הכל ומכאן השורש שגם בעולם האצילות מלי דא"ק [דאדם קדמון] יורדת ונעשה עתיק בראש א"א והוא ת' שבסוף אותיות א"ק [אדם קדמון]

It follows that the tav, the last of all the letters, is what emanated everything. And from here is the root [of the fact] that in the World of Atzilus too, the Malchus of Adam Kadmon descends and becomes Atik at the head of Arich Anpin; and this is the tav at the end of the letters of Adam Kadmon.

וזהו ת"ו רשים רשימו לע"י [לעתיק יומין] ולכן האותיות מתחילים בתשר"ק שהם בסוד חותם המתהפך והבן זה מאד עד כאן מצאתי כתוב בשם הרב זלה"ה [זכרונו לחיי העולם הבא] עכ"ל [עד כאן לשונו] שם.

And this is 'The tav marked a mark for Atik Yomin.' And therefore the letters begin with tav-shin-reish-kuf, which are in the mystery of the reversed seal; and understand this well. Thus far is what I found written in the name of the Rav, may his memory be for the life of the World to Come." End of quotation there.

ולפמש"כ [ולפי מה שכתוב] מובן כי גם כללות האותיות כולם הם רק בחי' היותר אחרונה אלא שהת"ו היא ג"כ בחי' האחרונה שבהאותיות והיא האצילה הכל וז"ש [וזהו שכתוב] ד"מ [דרך משל] מלי שבמלי כו' וזהו ת"ו רשים רשימו כו'):

And according to what is written, it is understood that the letters as a whole, all of them, are also only the very last level, except that the tav is likewise the last level within the letters, and it is what emanated everything. And this is [the meaning of] what is written, "by way of analogy, the Malchus of the Malchus," etc.; and this is "The tav marked a mark," etc.)

4 ב ומעתה יובן ענין בורא קדושים ישתבח שמך ומבואר למעלה הפי' שכל בחי' הקדושים שברום המעלות בעולמות עליונים התהוותן הוא רק מבחי' שמך

2. And now we can understand the meaning of "Creator of holy ones, may Your Name be praised." The meaning was explained above: all the levels of the holy ones, in the loftiest heights in the upper worlds, come into being only from the level of "Your Name."

שהם אינן ערוך למהותו ועצמותו והם בריאה יש מאין וקאי ג"כ על נש"י [נשמות ישראל] שעלו במחשבה שהוא בחי' אותיות שנק' שמך כו'.

For they bear no comparison to His essence and being, and they are a creation, something from nothing. And it also refers to the souls of Israel, which arose in thought, which is the level of letters, called "Your Name," etc.

5 והענין כי קדש היינו בחי' חכמה שהיא הנק' קדש. ופי' קדושים לשון רבים וכמאמר וקדושים בכל יום יהללוך סלה היינו כי יש בחי' חכמה עד רום המעלות היינו חכמה דאצילות חכמה דעקודים חכמה דא"ק [דאדם קדמון] ועוד למעלה מבחי' א"ק [אדם קדמון].

The explanation is that "holy" (kodesh) is the level of Chochmah (wisdom), which is what is called kodesh. And the meaning of "holy ones," in the plural, as in the words "and holy ones praise You every day, selah," is that there is a level of Chochmah up to the loftiest heights: the Chochmah of Atzilus, the Chochmah of Akudim, the Chochmah of Adam Kadmon, and still higher than the level of Adam Kadmon.

נמצא יש מדריגות הרבה מאד בחי' חכמה זה למעלה מזה וזהו קדושים לשון רבים.

It follows that there are very many gradations of the level of Chochmah, one above the other; and this is "holy ones," in the plural.

6 והתהוותן נק' בורא קדושים שהם בריאה יש מאין כי לגבי עצמות המאציל נקראים בשם בריאה ממש

And their coming into being is called "Creator of holy ones," for they are a creation, something from nothing; for relative to the essence of the Emanator they are called by the name "creation" in the full sense,

שהרי הוא יתי' הוא למעלה מעלה אין קץ מכל בחי' ומדרגות היותר עליונות שבבחינת חכמה כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ט.

since He, may He be blessed, is exalted endlessly above all the loftiest levels and gradations within the level of Chochmah, as is written in Sefer Shel Beinonim [Tanya], Part II, chapter 9.

רק שנמשכו ונתהוו מבחי' הרשימו שהם האותיות שנשארו אחר שנסתלק מהן האור א"ס כנ"ל.

It is only that they were drawn forth and came into being from the level of the reshimu, that is, the letters that remained after the Infinite Light withdrew from them, as mentioned above.

7 וזהו שבריאת כל בחי' הקדושים הוא רק מבחי' שמך שהוא בחי' אותיות וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שא"ק [שאדם קדמון] נקרא אדם דבריאה

And this is how the creation of all the levels of the holy ones is only from the level of "Your Name," which is the level of letters. And as is written in Etz Chaim, Adam Kadmon is called Adam of Beriah.

הגם שבריאה הוא למטה מאד שהם בחי' נפרדים שלמטה גם מבחי' עולם האצי' וע"ז נאמר ומשם יפרד כו' אמנם לגבי עצמות המאציל גם א"ק [אדם קדמון] אדם דבריאה יחשב

Although Beriah is very low, for they are the level of separate beings, below even the level of the World of Atzilus, and of this it is said, "and from there it divided," etc., yet relative to the essence of the Emanator, even Adam Kadmon is considered Adam of Beriah.

כי אצילות נק' אדם דעשייה כולם בחכמה עשית להיות שאצילות הוא בחי' כלים מדת החסד מדת הדין בחי' מדה וגבול כו' ויש בהם התחלקות חסד בפ"ע [בפני עצמו] וגבורה בפ"ע [בפני עצמו] והתכללות חו"ג [חסד וגבורה] כו' לכן נקרא עשייה.

For Atzilus is called Adam of Asiyah, "You have made them all with wisdom," since Atzilus is the level of vessels: the attribute of kindness, the attribute of judgment, the level of measure and limit, etc.; and in them there is division, Chesed by itself and Gevurah by itself, and the inter-inclusion of Chesed and Gevurah, etc. Therefore it is called Asiyah (making).

ועולם העקודים שאינו בבחי' התחלקות עדיין אלא כל הע"ס [העשר ספירות] הם עקודים בכלי אחד נק' אדם דיצירה

And the World of Akudim, which is not yet in a state of division, but rather all the Ten Sefiros are bound (akudim) in a single vessel, is called Adam of Yetzirah

(וכ"ה בזהר הרקיע בפ' בראשית בדף ט"ו בפי' מהר"ר [מהרחמים רבים] מאיר פאפרוש על מאמר בריש הורמנתא כו' שכתב כן ע"ש הרב ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה]),

(and so it is in the Zohar, in Zohar HaRakia on Parshas Bereishis, on folio 15, in the commentary of our teacher, the Rav, Rabbi Meir Poppers, on the passage "At the outset of the authority," etc., who wrote so in the name of the Rav, of blessed memory).

וא"ק [ואדם קדמון] שהוא למעלה גם מעקודים כי עקודים הם ע"ס [עשר ספירות] ממש אלא שעקודים בכלי אי' אבל א"ק [אדם קדמון] הוא למעלה מזה אלא אעפ"כ [אף על פי כן] הרי הוא מקור לע"ס [לעשר ספירות] וסוף כל סוף יתהוה ממנו בחי' אצילות לכן נקרא אדם דבריאה שלגבי המאציל גם הוא נק' בריאה יש מאין

And Adam Kadmon, which is above even Akudim (for Akudim are actual Ten Sefiros, only bound in a single vessel, whereas Adam Kadmon is above this; but even so, it is a source for the Ten Sefiros, and in the very end the level of Atzilus will come into being from it), is therefore called Adam of Beriah, for relative to the Emanator it too is called a creation, something from nothing.

(ועמ"ש בד"ה תקעו גבי עלה במחשבה לברא את העולם במדה"ד [במדת הדין] כו' שמש ומגן כו' ע"ש):

(And see what is written in the discourse beginning "Blow [the shofar]," regarding "It arose in thought to create the world with the attribute of judgment," etc., "a sun and a shield," etc.; see there.)

8 ועפ"ז [ועל פי זה] יובן ג"כ ענין ירידת הנשמות בגופים שהוא צורך עלייה הגם כי גם מקודם ירידתן גבהו מאד דרכיהן שעלו במחשבה

And according to this we will also understand the descent of the souls into bodies, which is for the sake of an ascent, even though before their descent too their ways were exceedingly lofty, for they arose in thought.

רק מי שנשמתו מבריאה היינו מבחי' מחשבה דבריאה ומי שנשמתו מיצירה היינו ממחשבה דיצירה כו' ושנשמתו מאצילות היינו ג"כ ממחשבה דאצילות

Only, one whose soul is from Beriah is from the level of the thought of Beriah, and one whose soul is from Yetzirah is from the thought of Yetzirah, etc., and one whose soul is from Atzilus is likewise from the thought of Atzilus.

וס"ר נשמות הן ס"ר אותיות שבתורה הגם שבכתב אין נמצא ס"ר אותיות בתורה.

And the six hundred thousand souls are the six hundred thousand letters in the Torah, even though in writing six hundred thousand letters are not found in the Torah.

היינו מפני אותיות המשך שהם אותיות אהוי"י שבכלל הנקודות שאינן בכתב אבל ישנן במחשבה אך איזו מהנקודות הם אינו ידוע כו'

That is because of the letters that lengthen [a vowel], which are the letters alef, hei, vav and yud, included within the vowel-points, which are not in writing but are present in thought; but which of the vowel-points they are is not known, etc.

(פי' שהוא ע"ד דאיתא בגמ' [בגמרא] בכתובות דס"ט ע"ב ינחם כתיב ופרש"י [ופירש רש"י / ופירוש רש"י] אין לך לומר פת"ח בשום אות אא"כ [אלא אם כן] אל"ף או ה"א סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא באה במקום אות כאלו כתוב ינאחם עכ"ל [עד כאן לשונו],

(The meaning is that it is along the lines of what is stated in the Gemara, in Kesubos, folio 69b: "It is written ינחם," and Rashi explains: "You cannot pronounce a patach under any letter unless an alef or a hei is next to it, or by virtue of the vowel-point beneath it, and it comes in place of a letter, as though ינאחם were written." End of quote.

הרי שהנקודה שתחתיה באה במקום אות כאלו כתוב אל"ף או ה"א וכן בו"ו ויו"ד ולכן עם חשבון אותיות אלו שהיו צ"ל רק שנקודות באו במקומן יש ששים רבוא אותיות בתורה ואיזו מהנקודות הוא אינו ידוע לנו).

So the vowel-point beneath it comes in place of a letter, as though an alef or a hei were written; and likewise with vav and yud. Therefore, counting these letters, which should have been [written] but vowel-points came in their place, there are six hundred thousand letters in the Torah; and which of the vowel-points it is, is not known to us.)

והנה להבין ענין הירידה צורך עלייה למעלה מבחי' שעלו במחשבה, יובן בהקדים ענין השבת שיש שבת עילאה ושבת תתאה

Now, to understand the descent for the sake of an ascent above the level of "they arose in thought," it will be understood by first introducing the subject of Shabbos: that there is a higher Shabbos (Shabbos ila'ah) and a lower Shabbos (Shabbos tata'ah).

והיינו מ"ש וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה שהיא השביתה מבחינת עשייה זהו שבת תתאה ומ"ש עוד אח"כ כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא זהו שבת עילאה.

That is, what is written, "And He rested on the seventh day from all His work that He had done": this is resting from the level of Asiyah ("doing"), and this is the lower Shabbos. And what is written further on, "for on it He rested from all His work that He had created": this is the higher Shabbos.

9 והענין כי שבת הוא בחי' עליות העולמות עשייה ביצי' [ביצירה] ויצי' [ויצירה] בבריאה ובריאה באצילות כו' עד רום המעלות שגם א"ק [אדם קדמון] עולה במאציל העליון.

The explanation is that Shabbos is the level of the ascents of the worlds: Asiyah into Yetzirah, Yetzirah into Beriah, and Beriah into Atzilus, etc., up to the loftiest heights, so that even Adam Kadmon rises into the Supernal Emanator.

כי השבת הוא עד"מ אדם ששובת ונח מאיזו מלאכת עבודה שבשעת המלאכה נתלבש השכל ונשפל בעשיית המלאכה וכשפוסק ממנה חוזר שכלו לאיתנו ועולה למעלה להשכיל ענינים רוחניים שלמעלה מעלה מהשכל שבהמלאכה שנק' מילין דהדיוטא כו'.

For Shabbos is, by way of analogy, like a person who ceases and rests from some labor: while he works, his intellect is enclothed in the doing of the work and lowered into it, and when he stops, his intellect returns to its full strength and rises upward to contemplate spiritual matters, far above the intellect involved in the work, which is called "ordinary matters" (milin dehedyota), etc.

10 וכך עד"ז יובן למעלה ענין העלייה בשבת עד רום המעלות. אך הנה עליי' [עלייה] שעד אצילות היינו עליי' [עלייה] בי"ע באצי' נק' שבת תתאה

And in the same way the ascent on Shabbos up to the loftiest heights will be understood above. However, the ascent that reaches up to Atzilus, that is, the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah into Atzilus, is called the lower Shabbos.

וענין עלייה זו הוא כי הנה עם היות שהאצי' אינו בערך עצמות אור א"ס ממש מ"מ הרי הוא אלהות ממש.

And the nature of this ascent is that, although Atzilus bears no comparison to the very essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), it is nevertheless actual G-dliness.

משא"כ בי"ע הם נפרדים ממש ובעלי גבול עד שיש להם בחירה לעשות ח"ו [חס ושלום] הפך רצונו ית' וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במט"ט [במטטרון] דמחו ליי' שתין פולסי דנורא כו'. ואינן בערך האצילות.

Whereas Beriah, Yetzirah and Asiyah are truly separate and limited, to the point that they have the choice to do, G-d forbid, the opposite of His will, may He be blessed, as our Sages, of blessed memory, said of Metatron, that they struck him with sixty lashes of fire, etc. And they bear no comparison to Atzilus.

ולכן עלייתם באצילות היא עלייה עצומה ונפלאה שהנברא עולה ונכלל בבורא שיהיה מתלבש בו אור א"ס ב"ה

Therefore their ascent into Atzilus is a mighty and wondrous ascent, in which the created being rises and is included in the Creator, so that the Infinite Light, blessed be He, becomes enclothed in it

(שבאצילות מלובש אור א"ס ב"ה בכלים דאצילות שהקו מסתיים באצילות, כך עד"ז כשע"ס [כשעשר ספירות] דבי"ע מתעלים באצילות הרי מלובש בהן אור א"ס ב"ה ממש)

(for in Atzilus the Infinite Light, blessed be He, is enclothed in the vessels of Atzilus, since the kav (line of light) ends in Atzilus; so, in the same way, when the Ten Sefiros of Beriah, Yetzirah and Asiyah are elevated into Atzilus, the Infinite Light, blessed be He, is actually enclothed in them).

והיינו ע"י הביטול כי בבי"ע הם בחי' יש מי שאוהב מיכאל באהבה גבריאל ביראה זעות מחיל כסא כו'.

And this is through self-nullification (bittul). For in Beriah, Yetzirah and Asiyah they are the level of a "something" (yesh), one who loves: Michael with love, Gavriel with awe, "they tremble from the terror of the Throne," etc.

אבל יש בחינה שלמעלה מאהוי"ר והיינו בחי' הביטול כי אברהם הוא בחי' אהבה אבל משה ונחנו מה היינו בחי' ביטול כבד פה ולכן משה מלגאו ויעקב מלבר.

But there is a level higher than love and awe, namely the level of bittul. For Avraham is the level of love, but Moshe, "and what are we," is the level of bittul, "heavy of mouth"; and therefore Moshe is within and Yaakov is without.

ומזה יובן למה ג"כ הבחינה מה שבכל יום יש הארת שבת הוא בחי' שמונה עשרה משום כי תפלת שמונה עשרה כריעות והשתחוואות זהו בחי' ביטול קול דממה דקה כו',

And from this we will also understand why the aspect by which there is a glimmer of Shabbos every day is the level of the Shemoneh Esreh: because the Shemoneh Esreh prayer, with bowings and prostrations, is the level of bittul, "a still, small voice," etc.

(ולכן שמ"ע [שמונה עשרה] באצילות דהיינו ע"ד בחי' שבת) ועליות התומ"צ [התורה ומצות] של כל היום הוא ע"י התפלה,

(and therefore the Shemoneh Esreh is in Atzilus, that is, along the lines of the level of Shabbos). And the ascent of the Torah and mitzvos of the whole day is through prayer.

הגם שהתורה היא למעלה מתפלה מ"מ להיותה נשפלה בקול גשמי לכן צריכה להתעלות על ידי התפלה עולת תמיד כו', וכ"ז [וכל זה] נק' שבת תתאה וזהו בקבלת שבת שמוסיפים מחול על הקדש.

Although the Torah is higher than prayer, nevertheless, since it is lowered into a physical voice, it therefore needs to be elevated through prayer, "the continual burnt-offering," etc. And all this is called the lower Shabbos; and this is at Kabbalas Shabbos (welcoming the Shabbos), when we add from the weekday onto the holy day.

ולכן ג"פ [ג' פעמים] הבו כנגד ג' עולמות בי"ע עד השתחוו להי' בהדרת קדש הוא בחי' אצילות ולכן ר"ת [ראשי תיבות] קבלה. היינו קבלת שבת שהוא עליי' [עלייה] בי"ע באצילות

And therefore "Give" (havu) is said three times, corresponding to the three worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, up to "Bow down to Havayah in the beauty of holiness," which is the level of Atzilus; and therefore its initials spell kabbalah (receiving), that is, Kabbalas Shabbos, which is the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah into Atzilus.

(וגם קבלה היא באצי', ועיין במבוא שערים שער שלישי חלק שני ספט"ו בענין עלייה זו דבריאה כו' ע"ש).

(And kabbalah too is in Atzilus; and see Mavo She'arim, Gate Three, Part Two, end of chapter 15, on this ascent of Beriah, etc.; see there.)

ויש בו מחלוקת הפוסקים אם הוא אסור במלאכה מדאורייתא. ואח"כ בכניסת ליל שבת ממש מתחיל עליות האצילות ערבית הוא עליית המל' חקל תפוחין כו'.

And there is a dispute among the halachic authorities whether work during it is forbidden by Torah law. And afterwards, at the actual onset of Shabbos night, the ascents of Atzilus begin: the evening prayer is the ascent of Malchus, "the Field of Apples" (chakal tapuchin), etc.

ואח"כ ביום הוא עליות הז"א ואו"א [ואבא ואימא] עד שגם א"ק [אדם קדמון] עולה עליי' [עלייה] עצומה במאציל העליון. שהרי גם א"ק [אדם קדמון] הוא בריאה יש מאין

And afterwards, in the day, are the ascents of Z'eir Anpin and of Abba and Imma, until even Adam Kadmon rises in a mighty ascent into the Supernal Emanator; for Adam Kadmon too is a creation, something from nothing

(וכמו שבת תתאה הוא עליות בי"ע באצילות כך ג"כ שבת עילאה היינו עליות בי"ע דאצילות שהרי החכמה נק' אשר ברא בריאה יש מאין והחכמה מאין תמצא ועלייתה בבחי' כתר שהוא אצילות שבאצי'.

(and just as the lower Shabbos is the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah into Atzilus, so too the higher Shabbos is the ascent of the Beriah, Yetzirah and Asiyah of Atzilus; for Chochmah is called "that He created," a creation, something from nothing, "and Chochmah is found from ayin (nothing)," and its ascent is into the level of Keser, which is the Atzilus within Atzilus.

וכך העליות עד רום המעלות עד שגם א"ק [אדם קדמון] שנק' אדם דבריאה ועלייתו הוא באצילות היינו באור א"ס ב"ה

And so the ascents go up to the loftiest heights, until even Adam Kadmon, which is called Adam of Beriah: its ascent is into Atzilus, that is, into the Infinite Light, blessed be He.

כי בכללות העולמות שא"ק [שאדם קדמון] נק' בריאה יש מאין כו' הנה אצילות אינו אלא בחי' אור א"ס פי' הגילוי מא"ס ב"ה כי אצילות מלשון ויאצל שהוא הפרשת הארה כו' ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אלה מסעי נמצא דרך כלל שבת הוא בחי' אצילות)

For in the worlds as a whole, in which Adam Kadmon is called a creation, something from nothing, etc., Atzilus is nothing but the level of the Infinite Light, that is, the revelation from the Infinite One, blessed be He; for Atzilus is from the word vaya'tzel ("and He set aside"), which is the separating out of an illumination, etc.; and see what is written on this in the explanation on the verse "These are the journeys." It follows that, in general, Shabbos is the level of Atzilus.)

וזהו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות, פי' אשר ברא היינו א"ק [אדם קדמון] שנק' אדם דבריאה לעשות היינו אדם דאצילות שנק' אדם דעשייה שא"ק [שאדם קדמון] הוא מקור ושרש לאצילות כמש"ל [כמה שכתוב לעיל]

And this is [the meaning of] "for on it He rested from all His work that G-d created to do." The meaning: "that He created" is Adam Kadmon, which is called Adam of Beriah; "to do" is Adam of Atzilus, which is called Adam of Asiyah; for Adam Kadmon is the source and root of Atzilus, as explained above.

וזהו בחינת שבת עילאה. ושבת תתאה הוא מ"ש וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה.

And this is the level of the higher Shabbos. And the lower Shabbos is what is written, "And He rested on the seventh day from all His work that He had done."

(והגם שאצילות נק' עשייה ושבת תתאה הוא רק עליות בי"ע. אך באמת גם ליל שבת שאז עליות המל' דאצילות הוא ג"כ שבת תתאה ולכן וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה זהו שבת תתאה כי המל' היא עשייה שבאצילות.

(And although Atzilus is called Asiyah, while the lower Shabbos is only the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah: in truth, Shabbos night too, when the Malchus of Atzilus ascends, is also the lower Shabbos. Therefore "And He rested on the seventh day from all His work that He had done" is the lower Shabbos, for Malchus is the Asiyah within Atzilus.

ושבתא דיומא עליי' [עלייה] ז"א וחכמה כו' זהו התחלת שבת עילאה מכל מלאכתו אשר ברא שהוא בריאה דאצילות כנ"ל. ובזהר בראשית דף ה' ע"ב שבתותי דא שבת עילאה ושבת תתאה כו' את לאסגאה תחום שבת כו'

And the Shabbos of the day (Shabbasa deYoma), the ascent of Z'eir Anpin and Chochmah, etc., is the beginning of the higher Shabbos, "from all His work that He created," which is the Beriah of Atzilus, as mentioned above. And in the Zohar, Bereishis, folio 5b: "'My Shabbosos': this is the higher Shabbos and the lower Shabbos," etc.; "'es' comes to include the Shabbos boundary," etc.

י"ל [יש לומר] שבת עילאה ותתאה יום שבת וליל שבת ואת לאסגאה היינו מה שמוסיפים מחול על הקדש שהוא עליית בי"ע באצילות ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם פי' שבת עילאה ותתאה עתיק וז"א כו'):

It may be explained: the higher and the lower Shabbos are Shabbos day and Shabbos night, and "es comes to include" is what we add from the weekday onto the holy day, which is the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah into Atzilus. And the Mikdash Melech there explains the higher and the lower Shabbos as Atik and Z'eir Anpin, etc.)

11 **ג והנה ביאור ענין שבת תתאה יובן ממצות שביעית שנק' שבת שבתון שיש בו ג"כ בחי' עליות אלא שאין העליות רק מבי"ע לאצילות**

**3. Now, the explanation of the lower Shabbos will be understood from the mitzvah of the Sabbatical year (Shevi'is), which is called "a Shabbos of solemn rest" (Shabbos Shabbason), in which there is also the level of ascents, except that the ascents are only from Beriah, Yetzirah and Asiyah to Atzilus.**

**ולכן נאמר ושבתה הארץ שאין שביתה בשביעית אלא למל' דאצילות שהוא מקור דבי"ע לבד**

**And therefore it is said, "the land shall rest," for the resting in the Sabbatical year is only for the Malchus of Atzilus alone, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah.**

**ולכן לא נאסר רק עבודת הארץ. אבל מאצילות ולמעלה אין שום עליי' [עלייה] וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בטעמי מצות פ' בהר.**

**And therefore only the working of the land was forbidden. But from Atzilus upward there is no ascent at all, as is written in the Likkutei Torah [of the Arizal], in Ta'amei HaMitzvos, Parshas Behar.**

12 ומ"מ יש בו בחינה שאדם ובהמה שוין דהיינו לענין מצות ביעור בשביעית שהוא מצוה לבער פירות שביעית מן הבית כשכלה לחיה מן השדה

Nevertheless, there is in it an aspect in which man and animal are equal, namely regarding the mitzvah of removal (bi'ur) in the Sabbatical year: it is a mitzvah to remove the produce of the Sabbatical year from the house when it is gone for the wild animal from the field,

שנאמר לך ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול כל זמן שחיה אוכלת מן השדה אתה אוכל ממה שבבית כלה לחיה מן השדה חייב לבער אותו המין מן הבית כו'.

as it is said, "For you, and for your cattle and for the wild beasts that are in your land, shall all its produce be, to eat": as long as the wild animal eats from the field, you eat from what is in the house; once it is gone for the wild animal from the field, you are obligated to remove that species from the house, etc.

והענין כי אדם ובהמה יש גם בבי"ע פני שור ופני אריה חיה בכלל בהמה (ויש ג"כ בחי' פני אדם)

The explanation is that man and animal exist also in Beriah, Yetzirah and Asiyah: the face of an ox and the face of a lion, the wild beast being included under "animal" (and there is also the level of the face of a man).

והחיות נושאות את הכסא כמשל המרכבה שמגבהת הרוכב למקום שאינו יכול להגיע בעצמו כו'

And the Chayos bear the Throne, like the analogy of a chariot, which raises the rider to a place he cannot reach by himself, etc.

כי שרשן מעולם התהו אלא שנפלו. אבל לאחר שמתברר הטוב מהרע (וחיות המרכבה הם לאחר הבירור) הם מעלים לשרשן לתהו.

For their root is from the World of Tohu, except that they fell. But after the good is sifted out from the evil (and the Chayos of the Chariot are after the sifting), they lift up to their root, to Tohu.

ולכן ע"י עלייתן מבי"ע לאצי' בשנת השביעית (שאז הוא עליי' [עלייה] בריאה לאצילות) אזי אדם ובהמה שוין,

Therefore, through their ascent from Beriah, Yetzirah and Asiyah to Atzilus in the Sabbatical year (for then is the ascent of Beriah to Atzilus), man and animal are equal,

כי אצי' הוא בחי' מקיף לגבי בריאה ובחי' סכ"ע [סובב כל עלמין] דבי"ע וכמ"ש במ"א בפי' אדון עוזנו צור משגבנו כו'

for Atzilus is the level of an encompassing light (makif) relative to Beriah, and the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) for Beriah, Yetzirah and Asiyah, as is explained elsewhere on the meaning of "Master of our strength, Rock of our stronghold," etc.

אדון עוזנו הוא בחי' מל' דאצי' שנעשי' [שנעשית / שנעשים] עתיק לבריאה וזהו צור משגבנו היינו בחי' מקיף לבריאה מגן משגב היינו מקיף ליצי' [ליצירה] ולעשייה כו'.

"Master of our strength" is the level of the Malchus of Atzilus, which becomes Atik for Beriah; and this is "Rock of our stronghold," that is, the level of an encompassing light for Beriah; "Shield," "Stronghold" is the encompassing light for Yetzirah and for Asiyah, etc.

ולכן אדם ובהמה דבריאה עם היות שאין ערוך בחי' בהמה לגבי בחי' אדם מ"מ לגבי אצי' שניהן שוין ממש

Therefore man and animal of Beriah, although the level of animal bears no comparison to the level of man, are nevertheless entirely equal relative to Atzilus

(וע"ד שנתבאר בענין משה שממשיך הדעת לבי"ע לפי שאדם ובהמה דבריאה שוין לגבי דעת דמשה כו' עמ"ש מזה ע"פ ואלה המשפטים,

(along the lines of what was explained regarding Moshe, who draws down Daas (knowledge) to Beriah, Yetzirah and Asiyah, because man and animal of Beriah are equal relative to the Daas of Moshe, etc.; see what is written on this on the verse "And these are the ordinances."

ואפשר עד"ז בקידוש דליל שבת שממשיכים הדעת לנוק' [לנוקבא] שהוא מקור דבי"ע בכלל זה שיומשך הדעת אפילו לנשמות שלנו בחי' בהמה דבי"ע מטעם הנ"ל דאדם ובהמה שוין לגבי המקיף סוכ"ע כו').

And it may be that in the same way, in the Kiddush of Shabbos night, in which Daas is drawn down to Nukva, the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, it is included that Daas be drawn down even to our souls, the level of "animal" of Beriah, Yetzirah and Asiyah, for the reason mentioned above, that man and animal are equal relative to the encompassing light, sovev kol almin, etc.).

ועד"ז יובן ענין שבת תתאה שהוא עליי' [עלייה] ביי"ע לאצילות שהוא עליי' [עלייה] עצומה כו' כמובן. והנה לע"ל [לעתיד לבוא] יהיה גילוי הסובב שהוא בחי' עצמות האור מקור כל המקיפים והוא אור א"ס שלמעלה מהקו כו'

And in the same way the lower Shabbos will be understood: it is the ascent of Beriah, Yetzirah and Asiyah to Atzilus, which is a mighty ascent, etc., as is understood. Now, in the Time to Come there will be a revelation of sovev, which is the level of the essence of the light, the source of all the encompassing lights, and it is the Infinite Light (Or Ein Sof) that is above the kav, etc.

ועתה הוא בהעלם ולא שסובב מלמעלה אלא כמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא רק שהוא נעלם מכל כו'.

And now it is in concealment; not that it encompasses from above, but, as it is written, "Do I not fill the heavens and the earth?"; only it is hidden from all, etc.

וזהו את שבתותי פי' ב' השבתות שלי הם כי גם שבת תתאה שהוא ביטול והתכללות באצילות נק' שבת שלי

And this is [the meaning of] "My Shabbosos," meaning: the two Shabbosos are Mine. For even the lower Shabbos, which is self-nullification (bittul) and inclusion in Atzilus, is called My Shabbos,

כי ביי"ע לגבי אצילות אין ערוך כנ"ל (מענין אדם ובהמה כו' ולכן אנו מצווין בשבת על שביתת בהמה מדאורייתא).

for Beriah, Yetzirah and Asiyah bear no comparison to Atzilus, as mentioned above (from the matter of man and animal, etc.; and therefore we are commanded on Shabbos, by Torah law, regarding the resting of an animal).

וע"ז נאמר תשמרו שאתם מוטל עליכם רק לשמור מה שנותנים לכם כענין מתנה טובה יש לי בבית גנזי כו'

And of this it is said, "you shall keep": it is incumbent upon you only to guard what is given to you, as in "I have a good gift in My treasure-house," etc.

והיינו ע"י השמירה מכל דברים המונעים הגילוי ואפילו עוונות שאדם דש בעקביו כגון שקר וגסות וכמ"ש במ"א.

That is, by guarding against all things that prevent the revelation, even the sins that a person tramples with his heels, such as falsehood and arrogance, as is explained elsewhere.

וגם פי' תשמרו היינו עד"מ כמשל השמירה שהיא מבחוץ כך הנה התגלות זו הוא רק בבחי' אור מקיף ושרש כל המקיפים מהאור שלמעלה מהקו ושבת בחי' מקיף ואפילו שבת תתאה

Also, the meaning of "you shall keep" is, by way of analogy, like guarding, which is from the outside: so too this revelation is only in the manner of an encompassing light (or makif); and the root of all the encompassing lights is from the light that is above the kav; and Shabbos is the level of makif, even the lower Shabbos

(הוא מאיר בבחי' מקיף ולא בגילוי ממש בנפש והיינו מטעם הנ"ל דשרש כל המקיפים הוא מהמקיף עליון סכ"ע [סובב כל עלמין] כו') ותורה בחי' א"פ [אור פנימי] כדלקמן.

(it shines in the manner of makif and not as an actual revelation within the soul; and this is for the reason mentioned above, that the root of all the encompassing lights is from the supernal makif, sovev kol almin, etc.), while Torah is the level of inner light (or pnimi), as below.

ויובן ענין מקיף עד"מ כשאדם חושב איזה דבר במחשבתו הרי אותו דבר מוקף במחשבתו ומחשבתו מקפת הדבר ההוא כולו ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין אותו דבר משתנה ומתפעל ע"ז.

And the concept of makif will be understood by way of analogy: when a person thinks of some thing in his thought, that thing is encompassed in his thought, and his thought encompasses that whole thing; and nevertheless that thing is not changed or affected by this.

13 והנה למעלה ג"כ כתיב אני ה' חוקר לב בוחן כליות ותעלומות האדם נגלו לפניו והנה מחשבתו ודעתו של הקב"ה שיודע את כל הנבראים מקפת אותן בפועל ממש

Now, above too, it is written, "I, Havayah, search the heart and test the kidneys," and a person's hidden things are revealed before Him. And the thought and knowledge of the Holy One, blessed be He, with which He knows all created beings, actually encompasses them.

והרי הקב"ה יודע העתיד כמו העבר ואעפ"כ [ואף על פי כן] אין ידיעה זו מכרחת האדם ויש לו בחירה לטוב או להפך ח"ו [חס ושלום] להרהר רע כו' והיינו לפי שידיעה זו אין נמשך ממנה השפעה וגילוי בהאדם רק מקיף אותו.

And the Holy One, blessed be He, knows the future just as the past; and nevertheless this knowledge does not compel a person, and he has the choice for good, or for the opposite, G-d forbid, to think evil, etc. That is because no influence or revelation is drawn from this knowledge into the person; it only encompasses him.

(ועד"מ כמו שמחשבת האדם אין גורם התפעלות ושינוי בדבר שמקיף במחשבתו כנ"ל הגם כי לא מחשבותי מחשבותיכם כתיב שמה שמחשבת האדם מוקף בה איזה דבר אין הדבר ההוא מוקף בה בפועל ממש רק בדמיון מחשבת האדם ודעתו

(It is by way of analogy like a person's thought, which causes no effect or change in the thing that it encompasses in his thought, as mentioned above; although it is written, "For My thoughts are not your thoughts": for when some thing is encompassed in a person's thought, that thing is not actually encompassed by it, only in the imagination of the person's thought and mind,

ולכן אין הדבר ההוא מתפעל ומשתנה ע"י מקיף זה שהרי אין יכולת במחשבתו לנגוע בהדבר כו'. אבל הקב"ה דכתיב ביה כי לא מחשבותי מחשבותיכם הרי מחשבתו ודעתו שיודע את הנברא מקפת כל נברא בפועל ממש. וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח

and therefore that thing is not affected or changed by this encompassing, since his thought has no ability to touch the thing, etc. But the Holy One, blessed be He, of whom it is written, "For My thoughts are not your thoughts": His thought and knowledge, with which He knows the created being, actually encompasses every created being, as is written in Sefer Shel Beinonim [Tanya], chapter 48.

מ"מ כתיב כי אל דעות שיש ב' בחי' דעת הא' בחי' דעת עליון שאינו מאיר רק בבחי' מקיף ולכן אף שמקיף בפו"מ [בפועל ממש] מ"מ אין ידיעה ומקיף זה מכריח הבחירה,

Nevertheless, it is written, "For a G-d of knowledges (de'os)": there are two levels of Daas (knowledge). The first is the level of supernal Daas, which shines only in the manner of a makif (encompassing light); and therefore, even though it actually encompasses, nevertheless this knowledge and makif does not compel the choice.

וזהו יכולת הקב"ה להיות ידיעתו זו שבבחי' דעת עליון רק בבחי' מקיף מרחוק עד שלא יתפעל ממנה האדם ולא תגרום לו שום הכרח כלל ממש ע"ד שאין מחשבת האדם גורם התפעלות באבן שמצייר במחשבתו

And this is the power of the Holy One, blessed be He: that this knowledge of His, at the level of supernal Daas, be only in the manner of a makif from afar, so that the person is not affected by it and it causes him no compulsion at all, in the same way that a person's thought causes no effect on a stone that he pictures in his thought.

ואף שמחשבת האדם אינה מקיף באמת כלל רק בדמיון לבד, אבל ידיעת הקב"ה הוא מקיף בפועל ממש מ"מ יכול הוא שגם מקיף זה שבפועל לא יגרום התפעלות. וזהו שמ"מ אינו רק בחי' מקיף דייקא).

And although a person's thought is not truly a makif at all, only in imagination, whereas the knowledge of the Holy One, blessed be He, is an actual makif, nevertheless He is able [to bring it about] that even this actual makif causes no effect. And this is why it is nevertheless only the level of makif, precisely.)

ויש בחינה למטה מזו שמשם נמשך ההשפעה בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] להאדם כמו ששואל המלאך טפה זו מה תהא עלי' [עליה] חכם וכו' נמצא הקב"ה נותן בו חכמה הרי נמשך בחי' זו בפנימית להיות חכם.

And there is a level below this, from which the influence is drawn inwardly into the person, as the angel asks, "This drop, what will become of it: wise," etc. So the Holy One, blessed be He, places wisdom in it, and this level is drawn inwardly, so that he is wise.

אבל בחי' דעת עליון הוא בבחי' מקיף ולכן אינו מכריח הבחירה כו'. ועד"ז יובן ענין שבת שמאיר על האדם בחי' עליונה מאד והיינו בבחי' מקיף כו':

But the level of supernal Daas is in the manner of makif, and therefore it does not compel the choice, etc. And in the same way the matter of Shabbos will be understood: a very lofty level shines upon the person, that is, in the manner of makif, etc.

14 ד ומכל מקום צ"ע [צריך עיון] אם המשל דמקיף דידיעה מכוון לענין המשכת המקיף בשבת כי הנה ענין הידיעה שאינו גורם שום התפעלות והכרח בהבחירה צ"ל דהיינו משום שהוא בחי' המקיף שמרחוק כי יש ב' בחי' מקיפים.

4. Nevertheless, this needs examination: whether the analogy of the makif of knowledge fits the drawing down of the makif on Shabbos. For as to the knowledge, which causes no effect and no compulsion upon the choice, we must say that this is because it is the level of the makif that is from afar; for there are two levels of encompassing lights (makifim).

הא' שאע"פ [שאף על פי] שהוא מקיף ואינו מאיר בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] עכ"ז [עם כל זה] נמשך התפעלות ממנו כמו שהאדם מתפעל כשמתפלל בצבור משום המקיף דאכל בי עשרה שכינתא שריא וזה נק' מקיף הקרוב שמאיר בהא"פ [בהאור פנימי].

The first: although it is a makif and does not shine inwardly, nevertheless an effect is drawn from it, as a person is stirred when he prays with a congregation, because of the makif of "Wherever ten are [gathered], the Shechinah rests"; and this is called the near makif, which shines into the inner light.

הב' מקיף הכללי שמקיף בהשוואה א' ואינו מאיר בפנימי כלל ולא נמשך ממנו התפעלות וכמ"ש כ"ז [כל זה] ס"פ שמות בביאור ע"פ הבאים ישרש כו',

The second is the general makif, which encompasses evenly and does not shine inwardly at all, and no effect is drawn from it; as all this is explained at the end of Parshas Shemos, in the explanation on the verse "Those who come, [Yaakov] will take root," etc.

וא"כ הידיעה שאינה מכרחת הבחירה כלל היינו משום שהוא בבחי' מקיף המובדל, ובשבת הרי יש נשמה יתירה שהוא התגלות מבחי' הרצון עליון (כמ"ש במ"א ע"פ ויקהל משה כו').

If so, the knowledge, which does not compel the choice at all, is so because it is the level of the separate makif; whereas on Shabbos there is an additional soul (neshamah yeseirah), which is a revelation from the level of the supernal will (as is explained elsewhere on the verse "And Moshe assembled," etc.).

ולכן אפשר כי שבת תתאה ושבת עילאה עם היות שניהם בחי' מקיף כנ"ל בפי' שבתותי תשמרו. מ"מ י"ל [יש לומר] שבת תתאה הוא מקיף הקרוב וממנו נמשך הארה והתפעלות כו' ושבת עילאה הוא מקיף העליון מקיף למקיף כו'.

Therefore it may be that, although the lower Shabbos and the higher Shabbos are both the level of makif, as mentioned above in explaining "My Shabbosos you shall keep," nevertheless, it may be said, the lower Shabbos is the near makif, from which an illumination and an effect are drawn, etc., and the higher Shabbos is the supernal makif, a makif for the makif, etc.

וגם במ"א נתבאר שבשבת נכנסים המקיפים דחול בבחינת פנימים ונמשכים מקיפים עליונים יותר,

And it is also explained elsewhere that on Shabbos the encompassing lights of the weekday enter as inner lights, and higher encompassing lights are drawn down.

וגם נתבאר במ"א בפי' ושמרו בנ"י [בני ישראל] את השבת לעשות את השבת שע"י ושמרו את השבת נמשך כח ועוז שיוכלו לעשות את השבת הבא אח"כ,

And it is also explained elsewhere, on the meaning of "And the children of Israel shall keep the Shabbos, to make the Shabbos," that through "they shall keep the Shabbos," power and strength are drawn down so that they will be able to "make" the Shabbos that comes afterwards.

ועמ"ש סד"ה לסוסתי בענין טלא דנטיף מעתיקא בג' סעודות דשבת שמזה נמשך הכח לאתעדל"ת [לאתערותא דלתתא] כו'.

And see what is written at the end of the discourse beginning "To My mare," regarding the dew that drips from Atika in the three meals of Shabbos, from which the power for the arousal from below (isarusa dilesata) is drawn, etc.

15 והנה מכ"ז [מכל זה] יובן ענין ירידת הנשמות צורך עליי' [עלייה] ועיקר העליי' [העלייה] לע"ל [לעתיד לבוא] ליום שכולו שבת.

Now, from all this the descent of the souls for the sake of an ascent will be understood; and the main ascent is in the Time to Come, "for the day that is entirely Shabbos."

והענין כי הנשמות שרשן מבחי' מחשבה שהוא בחי' בריאה והעלייה בבחי' אצילות וכנ"ל דשבת הוא עליית בריאה באצילות ועיקר העלייה בחי' שבת עילאה וזהו ענין הגילוי שלע"ל [שלעתיד לבוא].

The explanation is that the root of the souls is from the level of thought, which is the level of Beriah, and the ascent is into the level of Atzilus, as mentioned above, that Shabbos is the ascent of Beriah into Atzilus; and the main ascent is the level of the higher Shabbos, and this is the revelation of the Time to Come.

כי הנה שרש הנשמות הוא מבחי' א"ק [אדם קדמון] כי עלה במחשבה היינו בחי' א"ק [אדם קדמון] כמ"ש במ"א וירידתן משם ירידה צורך עלייה

For the root of the souls is from the level of Adam Kadmon, for "arose in thought" is the level of Adam Kadmon, as is explained elsewhere; and their descent from there is a descent for the sake of an ascent,

היינו בחי' שבת עילאה שהוא עליות עד שא"ק [שאדם קדמון] שנק' אדם דבריאה עולה באצילות שהיא גילוי אור א"ס ממש

that is, the level of the higher Shabbos, the ascents that go on until Adam Kadmon, which is called Adam of Beriah, rises into Atzilus, which is the revelation of the very Infinite Light (Or Ein Sof).

אך עכשיו הגילוי רק בבחי' מקיף והוא בחי' סובב אבל לע"ל [לעתיד לבוא] יהי' [יהיה] התגלות המקיף בבחי' גילוי ממש כו'

But now the revelation is only in the manner of makif, and it is the level of sovev; but in the Time to Come the makif will be revealed as an actual revelation, etc.

ועיין מ"ש ע"פ ואכלתם אכול מענין הנשמות החדשות שיומשכו לע"ל [לעתיד לבוא] מבחי' סכ"ע [סובב כל עלמין] ממש שלמעלה מהקו ויתעטרו בהן נשמות הצדיקים לע"ל [לעתיד לבוא] וכמ"ש בספר הגלגולים פי"ז [פרק ז'] שזה יהיה באלף השביעי שהוא שבת עילאה ממש.

And see what is written on the verse "And you shall eat, eating," on the new souls that will be drawn down in the Time to Come from the very level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is above the kav, with which the souls of the tzaddikim will be crowned in the Time to Come; as is written in Sefer HaGilgulim, chapter 7, that this will be in the seventh millennium, which is the higher Shabbos itself.

16 והנה לכאורה צ"ע [צריך עיון] לקשר דרוש זה דעליית שבת הוא אפילו באי"ק [באדם קדמון] שגם א"ק [אדם קדמון] עולה כו' עם מ"ש סד"ה למנצח על השמינית דא"ק [דאדם קדמון] הוא למעלה מהעליות דשבת כו' ע"ש.

Now, at first glance it needs examination how to reconcile this discourse, that the ascent of Shabbos is even in Adam Kadmon, that Adam Kadmon too rises, etc., with what is written at the end of the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis," that Adam Kadmon is above the ascents of Shabbos, etc.; see there.

אך באמת לק"מ [לא קשה מידי] שהרי גדולה מזו מבואר במ"א דאפילו הבינה נק' ממחרת השבת פי' שהוא למעלה מבחי' שבת

But in truth there is no difficulty at all, for something greater than this is explained elsewhere: that even Binah (understanding) is called "the morrow of the Shabbos," meaning that it is above the level of Shabbos;

כי שבתא דליליא ושבתא דיומא הם זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] ובינה היא למעלה מזה כו' ובמ"א מצינו בזהר דשבת הוא בינה כמ"ש בזהר (ח"ב [חלק ב'] דס"ג ב' ודפ"ח א')

for the Shabbos of the night and the Shabbos of the day are Z'eir Anpin and Nukva, and Binah is above this, etc. And elsewhere we find in the Zohar that Shabbos is Binah, as is written in the Zohar (Part II, folio 63b, and folio 88a).

א"ו [אלא ודאי] היינו משום דכמה בחי' יש בשבת שיש בחי' בשבת שבינה נק' לגבי בחי' זו ממחרת השבת והיינו שבת סתם.

Rather, it must be that this is because there are several levels in Shabbos: there is a level in Shabbos relative to which Binah is called "the morrow of the Shabbos," and that is Shabbos plain and simple.

אבל יש בחי' בשבת שנק' שבת שבתון וזהו בחי' בינה וזהו דרך פרט באצי' עצמו.

But there is a level in Shabbos that is called "a Shabbos of solemn rest" (Shabbos Shabbason), and this is the level of Binah. And this is in particular terms, within Atzilus itself.

17 וכמ"כ [וכמו כן] יובן בכללות העולמות שיש בחי' בשבת שלגבי זה נק' א"ק [אדם קדמון] למעלה מעליות דשבת ויש עוד בחי' שבת ששייך גם באי"ק [באדם קדמון] וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] שבשבת נאמר ב' בחי' מכל מלאכתו אשר ברא ומכל מלאכתו אשר עשה.

And likewise it will be understood in the worlds as a whole: there is a level in Shabbos relative to which Adam Kadmon is said to be above the ascents of Shabbos, and there is yet another level of Shabbos that applies also to Adam Kadmon; as was explained, that regarding Shabbos two levels are stated, "from all His work that He created" and "from all His work that He had done."

אשר בחי' השבת מכל מלאכתו אשר עשה אדם דאצי' שנק' עשייה וא"ק [ואדם קדמון] שכולל אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] בהשוואה א' הוא למעלה מעליות זו דשבת,

For the level of Shabbos "from all His work that He had done" is Adam of Atzilus, which is called Asiyah; and Adam Kadmon, which includes Atzilus, Beriah, Yetzirah and Asiyah equally, is above this ascent of Shabbos;

אבל בחי' שבת מכל מלאכתו אשר ברא לעשות זהו שייך גם באי"ק [באדם קדמון] וכנ"ל (וע' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים ע"פ את שבתותי ב' שבתות הדר העליון כו' והוא יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שהוא פנימי' [פנימיות / פנימית] א"ק [אדם קדמון] כמ"ש סד"ה למנצח על השמינית.

**but the level of Shabbos "from all His work that He created to do" applies also to Adam Kadmon, as mentioned above.** (And see in the Likkutei Torah [of the Arizal], Parshas Kedoshim, on the verse "My Shabbosos": two Shabbosos, the supernal Hadar, etc.; and that is the Yesod of Adam Kadmon, which is the inner dimension (pnimiyus) of Adam Kadmon, as is written at the end of the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis."

אלמא דשבת עילאה זה שייך בפנימי' [בפנימיות / בפנימית] א"ק [אדם קדמון] כו'. ועיין פע"ח [פרי עץ חיים] בהקדמה לשער השבת פ"ד וכן עולין כולן עד א"ק [אדם קדמון].

So we see that this higher Shabbos applies to the inner dimension of Adam Kadmon, etc. And see Pri Etz Chaim, in the introduction to Sha'ar HaShabbos, chapter 4: "and so they all rise up to Adam Kadmon."

וע' בטעמי מצות פ' בהר בתחלתו עד המאציל העליון פי' אפילו אריך כו' כל הנאצלים כולן כו' וצ"ע [וצריך עיון] בספר הגלגולים ספי"ז ועיין במב"ש [במבוא שערים] ש"ג ח"ב [חלק ב'] ס"פ ט"ו):

And see in Ta'amei HaMitzvos, Parshas Behar, at its beginning: "up to the Supernal Emanator," meaning even Arich, etc., "all the emanated beings, all of them," etc. And this needs study in Sefer HaGilgulim, end of chapter 17; and see Mavo She'arim, Gate Three, Part Two, end of chapter 15.)

18 ה ומקדשי תיראו. פי' מקדשי קאי על התורה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] משחרב בהמ"ק [בית המקדש] אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א [ד' אמות] של הלכה.

**5. "And My Sanctuary you shall revere." The meaning: "My Sanctuary" refers to the Torah, as our Sages, of blessed memory, said: "Since the Holy Temple was destroyed, the Holy One, blessed be He, has nothing in His world but the four cubits of halachah."**

והתורה היא בחינת א"פ [אור פנימי] ולכן נאמר ע"ז תיראו כי היראה נמשכת ע"י הגילוי מקרוב (וכמו וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק דהיינו כדי לנוח מעט מהיראה הגדולה שמקרוב, ובקי"ס [ובקריעת ים סוף] ע"י הגילוי וירא ישראל כו' ויראו העם כו').

**And the Torah is the level of inner light (or pnimi); therefore of it is said "you shall revere," for awe is drawn through revelation from close by** (as in "And the people saw and trembled, and stood far off," that is, in order to rest a little from the great awe that is close by; and at the Splitting of the Sea, through the revelation, "And Israel saw," etc., "and the people feared," etc.).

ובשבת שהוא אור מקיף נאמר תשמרו. ואומר הטעם אני הוי' פי' אני אותיות אין עצמות אור א"ס דלית מחשבה תפיסא בי' הוא הוי'.

And regarding Shabbos, which is an encompassing light (or makif), it is said "you shall keep." And it gives the reason, "I am Havayah." The meaning: ani ("I") has the letters of ayin ("nothing"): the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), which "no thought can grasp," is Havayah.

והוי' הוא האור הנמשך באי"פ [באור פנימי] כי יו"ד צמצום והוא בחי' חכמה שלהיות התהוות החכמה מא"ס ב"ה הוא ע"י צמצום שנשאר רשימו וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל].

And Havayah is the light that is drawn down as an inner light: for the yud is tzimtzum (contraction), and it is the level of Chochmah (wisdom), since the coming into being of Chochmah from the Infinite One, blessed be He, is through a tzimtzum in which a reshimu (impression) remained, as explained above.

ואח"כ ה' בינה הרחבת השכל כו' והרי גם אור זה המאיר בבחי' אי"פ [אור פנימי] הוא מאור א"ס (הוא בחי' הקו שהאור מעין המאור כמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי) וכולא חד

And afterwards the hei is Binah (understanding), the expansion of the intellect, etc. And this light too, which shines as an inner light, is from the Infinite Light (it is the level of the kav, for the light is of the same kind as its source, as is written in Iggeres HaKodesh, in the section beginning "He and His life-forces"), and all is one.

ולכן ומקדשי תיראו כו', (וע' בת"ז [בתיקוני זהר] ריש תיקון כ"ד ועמ"ש מענין הצמצום דיו"ד ע"פ המאמר זח"ג [זהר חלק ג] אחרי דע"ט ע"ב הביאו עלי כפרה).

And therefore, "And My Sanctuary you shall revere," etc. (And see the Tikkunei Zohar, beginning of Tikkun 24; and see what is written on the tzimtzum of the yud on the passage in the Zohar, Part III, Acharei, folio 79b, "Bring atonement for Me.")

ואפשר לומר שזהו ג"כ הסמיכות כבד את אביך ואת אמך לזכור את יום השבת וכן בפ' קדושים איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו,

And it may be said that this is also [the reason for] the juxtaposition of "Honor your father and your mother" with "Remember the Shabbos day," and likewise in Parshas Kedoshim, "Each man shall revere his mother and his father, and My Shabbosos you shall keep,"

והוא ע"ד ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' קדושים דפ"ב ע"א ודא איהו תורת ה' כו' ודא איהו כבוד דאבא ואימא כו'

and it is along the lines of the Raaya Mehemna, Parshas Kedoshim, folio 82a: "And this is the Torah of Havayah," etc., "and this is the honor of Abba and Imma," etc.;

שתשב"כ [שתורה שבכתב] נק' מוסר אביך ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] נקרא תורת אמך והתורה היא א"פ [אור פנימי] ושבת א"מ [אור מקיף] וכולא חד וכנ"ל.

for the Written Torah is called "the instruction of your father," and the Oral Torah is called "the teaching of your mother"; and the Torah is inner light and Shabbos encompassing light, and all is one, as mentioned above.

19 ובפי' וענין שהתורה נק' מקדשי היינו כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פנ"ב שהתלמוד נמשך מהיכל קדשי קדשים דבריאה שבו מתלבש מל' דאצילות ולכן נק' א"פ [אור פנימי] בחי' אצי' הנמשך ומתלבש בבריאה

And the explanation of the matter, that the Torah is called "My Sanctuary," is as is written in Sefer Shel Beinonim [Tanya], chapter 52: that the Talmud is drawn from the Heichal of the Holy of Holies of Beriah, in which the Malchus of Atzilus is enclothed; and therefore it is called inner light, the level of Atzilus that is drawn down and enclothed in Beriah.

אבל שבת בריאה עולה באצילות ממש ולכן נקרא א"מ [אור מקיף] ועד"ז ג"כ שבת עילאה ומ"מ כולא חד וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער כסה"כ [כסא הכבוד] דהיכל ק"ק [קדש הקדשים] הוא כחב"ד [כחכמה בינה ודעת] דבריאה ונשמת היכל ק"ק [קדש הקדשים] הוא אורות המתנוצצים מכח"ב [מכתר חכמה בינה] דאצילות כו' וכמ"ש במ"א.

But on Shabbos, Beriah rises into Atzilus itself, and therefore it is called encompassing light; and the higher Shabbos too in the same way. And nevertheless all is one, as is written in Etz Chaim, Sha'ar Kisei HaKavod, that the Heichal of the Holy of Holies is the Keser, Chochmah, Binah and Daas of Beriah, and the soul of the Heichal of the Holy of Holies is lights that sparkle from the Keser, Chochmah and Binah of Atzilus, etc., as is explained elsewhere.

20 והנה עפ"ז [על פי זה] י"ל [יש לומר] בענין תקנת שבת שבמוסף שבת דאיתא בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער השבת פ"כ שהוא מיוסד על סדר תשר"ק

Now, according to this one may explain Tikanta Shabbos ("You instituted the Shabbos") in the Musaf of Shabbos, of which it is stated in Pri Etz Chaim, Sha'ar HaShabbos, chapter 20, that it is arranged in the order tav-shin-reish-kuf,

והוא הארת כ"ב אתוון המאירין במוחא עילאה מתתא לעילא בסוד מ"ש בזהר תי"ו רשים רשימו לעתיק יומין דלית דכוותי' [דכוותיה] ועמ"ש מזה בביאור האדרא מהאריז"ל [מהארי"י זכרונו לברכה] בדף קכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] גבי תי"ו רשים רשימו כו'.

and it is the illumination of the twenty-two letters that shine in the supernal brain (mocha ila'ah) from below upward, in the mystery of what is written in the Zohar, "The tav marked a mark for Atik Yomin, Whom none resembles." And see what is written on this in the commentary on the Idra by the Arizal, of blessed memory, on folio 128, end of side b, regarding "The tav marked a mark," etc.

21 וע' עוד בענין האותיות בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ ויקרא בענין ופרחין גו אוירא שהוא ענין תוספת אור אל האותיות מאוירא דא"א כו'.

And see further, on the letters, the Ramaz at the beginning of Parshas Vayikra, on "and they fly in the air," which is the addition of light to the letters from the "air" of Arich Anpin, etc.

ועד"ז י"ל [יש לומר] גם כאן שזהו ענין תשר"ק שבמוסף בחי' תוספת אור אל האותיות שהם בזו"ן [בזעיר אנפין ונוקבא]

And in the same way one may say here too: this is the tav-shin-reish-kuf of Musaf, the level of an addition of light to the letters, which are in Z'eir Anpin and Nukva;

כי אתוון בינונין בז"א ואתוון זעירין במל', ועתה במוסף שבת נמשך להם תוספת אור מהכתר

for the middle-sized letters are in Z'eir Anpin and the small letters in Malchus, and now, in the Musaf of Shabbos, an addition of light is drawn to them from Keser.

ולכן נמשך זה ע"י בחי' מל' דא"ק [דאדם קדמון] שנעשה ע"י וזהו תי"ו רשים רשימו כו'. ועמ"ש בביאור ע"פ והניף הכהן אותם על לחם הבכורים כו'.

Therefore this is drawn through the level of the Malchus of Adam Kadmon, which becomes Atik Yomin; and this is "The tav marked a mark," etc. And see what is written in the explanation on the verse "And the kohen shall wave them with the bread of the first fruits," etc.

22 והנה לפמ"ש [לפי מה שכתוב] שבשבת יש עליי' [עלייה] עוד עד רום המעלות שגם א"ק [אדם קדמון] עולה באור א"ס ב"ה א"כ ממילא מובן שגם בזה יתפרש ג"כ ענין הנ"ל

Now, according to what is written, that on Shabbos there is a further ascent up to the loftiest heights, so that even Adam Kadmon rises into the Infinite Light, blessed be He, then it is self-evident that the matter mentioned above is also to be interpreted with respect to this,

ע"ד מ"ש האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה] שהת"ו הוא בחי' אחרונה שבמאציל אשר היא האצילה הכל כו' ובספר ע"ה שער השני פ"ז [פרק ז'] כ' [כתב] ג"כ בענין הת"ו כו'.

along the lines of what the Arizal said, that the tav is the last level of the Emanator, which is what emanated everything, etc. And in the book Emek HaMelech, Gate Two, chapter 7, he also writes on the tav, etc.

23 והנה מבואר למעלה בענין בורא קדושים ישתבח שמך שהתהוות א"ק [אדם קדמון] ואפילו בחי' חכמה שלמעלה מא"ק [מאדם קדמון] הוא מן הרשימו שנשאר אחר הצמצום והסתלקות האור כו'

Now, it was explained above, on "Creator of holy ones, may Your Name be praised," that the coming into being of Adam Kadmon, and even of the level of Chochmah (wisdom) that is above Adam Kadmon, is from the reshimu (impression) that remained after the tzimtzum (contraction) and the withdrawal of the light, etc.

ובשבת הוא עליי' [עלייה] א"ק [אדם קדמון] באור א"ס שהוא מה שנסתלק בבחינת העלם מאיר בו בגילוי כנ"ל

And on Shabbos is the ascent of Adam Kadmon into the Infinite Light (Or Ein Sof), that is, what had withdrawn into a state of concealment shines in it openly, as mentioned above.

וזהו שעלייה זו הוא ע"י ת"ו כי ת"ו רשים רשימו כו' וע"ד הנ"ל בשם האריז"ל [האר"י זכרונו לברכה].

And this is why this ascent is through the tav, for "the tav marked a mark," etc., along the lines of what was mentioned above in the name of the Arizal, of blessed memory.

וזהו שאומרים תשר"ק דתקנת שבת במוסף שמוסף שבת הוא תוספת הקדושה כמ"ש בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] בערך מוסף

And this is why we say tav-shin-reish-kuf in Tikanta Shabbos in Musaf, for the Musaf of Shabbos is an addition of holiness, as is written in the Pardes, in Erchei HaKinuyim, under the entry Musaf.

וזהו ענין עולת שבת בשבתו. שהשבת עצמו עולה בשבתו והוא בחי' שבת עילאה שהעלייה עד א"ס כו'.

And this is the meaning of "the burnt-offering (olas) of Shabbos on its Shabbos": Shabbos itself rises (olah) on its Shabbos, and this is the level of the higher Shabbos, in which the ascent is up to the Infinite One, etc.

24 והנה להבין עוד ענין שייכות בחי' אותיות באור א"ס

Now, to understand further the connection of the level of letters with the Infinite Light:

הנה מבואר במ"א בד"ה תחת אשר לא עבדת כו' החילוק בין אור לשפע שההארה היא שלא נחסר כל עי"ז בהמקור שממנו נמשך ההארה וכך עד"מ אותיות מו"ד [מחשבה ודבור] שבאדם הם רק הארה שנמשכת מנפשו ונשמתו.

It is explained elsewhere, in the discourse beginning "Because you did not serve," etc., what the difference is between light (or) and abundance (shefa): an illumination is such that nothing at all is lacking through it in the source from which the illumination is drawn. And so, by way of analogy, the letters of a person's thought and speech are only an illumination drawn from his nefesh and his neshamah,

שאין תופסים מקום כלל ואין שינוי וגירעון כלל בנפשו מחמת המחשבות ויכולה היא לחשוב מחשבות אין קץ

for they occupy no place at all, and there is no change or diminution at all in his soul because of the thoughts, and it can think thoughts without end.

כך ההארה הנמשכת מא"ס ב"ה בכל העולמות הוא רק הארה והתפשטות ממנו יתי וכולא קמיה כלא חשיב ואין תופס מקום כלל נגדו ואין בו שום שינוי ח"ו [חס ושלום] כמ"ש אני הוי' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'

So too the illumination that is drawn from the Infinite One, blessed be He, into all the worlds is only an illumination and expansion from Him, may He be blessed, and "all before Him is considered as nothing"; it occupies no place at all relative to Him, and there is no change in Him whatsoever, G-d forbid, as it is written, "I, Havayah, have not changed," and "You were the same before the world was created," etc.

ולכן נק' ההארה הנמשכת מהאור א"ס בשם אותיות, וז"ש [וזהו שכתוב] ג"כ תוך בחי' אחרונה שבמאציל כו' ר"ל [רוצה לומר] שגם בהארה זו יש כמה בחי',

Therefore the illumination that is drawn from the Infinite Light is called by the name "letters." And this is also [the meaning of] what is written, "within the last level of the Emanator," etc., meaning that in this illumination too there are several levels,

וכמו עד"מ שיש במחשבה ג"כ כמה בחי' יש מחשבה בעלמא שהוא בחינת חיצונית לגבי מחשבה עמוקה שהיא פנימית כו'

just as, by way of analogy, there are also several levels in thought: there is mere thought, which is the outer level relative to deep thought, which is inner, etc.;

והעולמות נמשכו מבחינ' האחרונה שבהארה ומחשבה כו' [מבחינת / מבחינה] (ועיין מ"ש מזה בביאור ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב כולה).

and the worlds were drawn from the last level of the illumination and thought, etc. (And see what is written on this in the explanation on the verse "I have seen, and behold, a menorah all of gold.")

אך על כל בחי' מחשבה שלמעלה כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם. שמחשבתו של האדם מלבשת את הנשמה ומקיפה מכל צד כו'

However, regarding every level of thought above, it is written, "For My thoughts are not your thoughts": for a person's thought enclothes the soul and encompasses it from every side, etc.,

משא"כ אצלו יתּ' שאין המחשבה מלבישתו ומקיפתו ח"ו [חס ושלום] שהוא יתּ' רם ונשא מזה והוא קדוש ומובדל כו' (וכמ"ש מזה במ"א בד"ה רני ושמחי בת ציון כו' ובד"ה צאינה וראינה):

whereas with Him, may He be blessed, thought does not enclothe Him or encompass Him, G-d forbid, for He, may He be blessed, is exalted and lifted above this, and He is holy and separate, etc. (as is written on this elsewhere, in the discourse beginning "Sing and rejoice, O daughter of Zion," etc., and in the discourse beginning "Go out and see").

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 1

# אם בחקותי תלכו

## "If you will walk in My statutes"

◇

1 אם בחקותי תלכו. וגו'. הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (ע"ז [עבודה זרה] ה' א') אין אם אלא לשון תחנונים שנאמר לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו וצריך להבין ענין תחנונים האלו מה הם.

"If you will walk in My statutes," etc. Now, our Sages, of blessed memory, said (Avodah Zarah 5a): "'If' is nothing other than an expression of supplication, as it is said, 'Would that My people listen to Me, that Israel walk in My ways.'" We need to understand the matter of these supplications: what are they?

וגם צריך להבין לשון בחקותי אשר פירשו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] (בקדושין דל"ט) על פסוק את חקותי תשמרו חוקות שחקקתי לכם וכו'.

We also need to understand the expression bechukosai, "in My statutes," which our Sages, of blessed memory, explained (in Kiddushin, folio 39) on the verse "You shall keep My statutes": "statutes (chukos) that I engraved (chakakti) for you," etc.

וגם להבין לשון תלכו הנאמר כאן.

And [we need] also to understand the expression telechu, "you will walk," that is said here.

הנה ידוע כי בתורה שבכתב יש ב' מיני כתיבה כי בלוחות נאמר והמכתב מכתב אלהים חרות על הלוחות שהכתב הוא מעצמן של הלוחות אשר נחקק מהם ובהם ולא היו האותיות ענין ומהות בפני עצמן.

Now, it is known that in the Written Torah there are two kinds of writing, for of the Tablets it is said, "And the writing was the writing of G-d, engraved upon the Tablets": the writing is from the very substance of the Tablets, engraved out of them and in them, and the letters were not a thing and an entity in their own right.

אבל שאר תורה שבכתב דיו כתובה על הקלף אשר האותיות הם מהות בפני עצמן ולא מעצמיות הקלף הם ונק' תורה שבכתב כי התורה מלובשת בכתב וד"ל [ודי למבין].

But the rest of the Written Torah is written in ink upon the parchment, where the letters are an entity in their own right and are not from the essence of the parchment; and it is called the Written Torah because the Torah is clothed in writing. This suffices for one who understands.

2 והנה תלת קשרין אינון קוב"ה [קודשא בריך הוא] ואורייתא וישראל וישראל מתקשראן וכו'. על כן בכל ניצוץ ונפש אלקית מישראל ישנן ג"כ ב' בחי' אלו אותיות החקוקים ואותיות הכתובים דהנה כתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה.

Now, "there are three bonds: the Holy One, blessed be He, the Torah and Israel; and Israel are bound," etc. Therefore in every spark and G-dly soul of Israel there are also these two levels, engraved letters and written letters. For it is written, "And I will give you walkers among these who stand."

3 והנה העומדים הן המלאכים ומהלכים הם נשמות כללות ישראל.

Now, "those who stand" are the angels, and the "walkers" are the souls of Israel as a whole.

ולהבין זה למה נקראו המלאכים עומדים הנה כתיב בדבר ה' וכו' וברוח פיו כל צבאם דהיינו שהמלאכים מקום מקור חוצבן ובריאתן הוא מדיבורו של הקב"ה כביכול

And to understand this, why the angels are called "those who stand": it is written, "By the word of Havayah," etc., "and by the breath of His mouth all their host." That is, the place of the source from which the angels are hewn, and of their creation, is from the speech of the Holy One, blessed be He, as it were.

הגם שאין לו דמות הגוף ולא נערוך אליו קדושתו אעפ"כ [אף על פי כן] דברה תורה כלשון בנ"א [בני אדם] להקראות התגלות אורו לבחי' נבראים בשם דבור.

Even though He has no bodily form, and we cannot compare [anything] to Him in His holiness, nevertheless "the Torah speaks in the language of human beings," so that the revelation of His light to the level of created beings is called by the name "speech."

4 והנה אותיות הדבור הם עד"מ גופים מחולקים ועומדים כל א' לבדו אשר מדבור זה לא יתהוה דבור אחר לעולם

Now, the letters of speech are, by way of analogy, divided bodies, each one standing by itself, so that from this utterance another utterance will never come into being.

ועל כן המלאכים אשר עבודתם בבחי' אהבה כמו מחנה מיכאל או אשר עבודתם בבחי' יראה כמו מחנה גבריאל

Therefore the angels whose service is at the level of love, like the camp of Michael, or whose service is at the level of awe, like the camp of Gabriel,

הם עומדים ברום עולם במדרגה אחת והאהבה והיראה אשר ניתנה בהם ששת ימי בראשית לא ישנו את תפקידם להיות הולך וגדל מיום ליום

these stand in the heights of the world at one level; and the love and awe that were placed in them from the six days of Creation do not alter their appointed role, so as to keep growing greater from day to day.

וכמאמר הכתוב שרפים עומדים במדרגה אחת, אבל נשמות ישראל עליהם אמרו ישראל עלו במחשבה תחלה אשר מקור חוצבן מאותיות המחשבה הנקראת מחשבה עילאה אשר הם כמעין הנובע תמיד

And as the verse says, "Seraphim stand": at one level. But the souls of Israel: of them it was said, "Israel arose in thought first"; the source from which they are hewn is from the letters of thought, which is called the supernal thought (machshavah ila'ah), and these are like a spring that flows constantly,

כמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] מבין דבר מתוך דבר ומיד בנפול דבר אחד במחשבה הקשורה במקור השכל אזי יתהלך ברחבה להיות מתרחב ומתפשט יותר ויותר

as our Sages, of blessed memory, said, "understanding one thing out of another." As soon as one thing falls into the thought that is bound to the source of the intellect, it then walks about in a broad expanse, widening and spreading out more and more.

אשר ע"ז נאמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ונהר זה הוא הנמשך ויוצא תמיד מעדן הוא מקור החכמה והולך ומתרחב עד שבא להשקות ג"ן סדרים דאורייתא הנק' תורה שבכתב כנ"ל.

Of this it is said, "And a river goes out of Eden to water the garden (gan)." This river is what is drawn and goes out constantly from Eden, that is, the source of Chochmah (wisdom), and it goes on widening until it comes to water the fifty-three (gan) portions of the Torah, which are called the Written Torah, as mentioned above.

5 ועל כן נאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם כו' למעלה מבחי' נהר ומחשבה זו יש בה ג"כ בי' בחי' כמאמר הכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם לשון רבים.

Therefore it is said, "Beyond the river your fathers dwelt of old," etc.: above the level of the river. And this thought also has two levels, as the verse says, "For My thoughts are not your thoughts," in the plural.

כי מחשבה תתאה היא המחיה את הדבור כי בלתי מחשבה א"א לדבר כמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך

For the lower thought (machshavah tata'ah) is what gives life to speech, since without thought it is impossible to speak, as our Sages, of blessed memory, said, "Let your ears hear what you bring forth from your mouth."

ועל בחי' זו אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות והמאמר אחד הוא בחי' מחשבה זו המלובשת ומחיה את כל כללות הדבור

And of this level our Sages, of blessed memory, said, "With ten utterances the world was created; yet could it not have been created with one utterance?" The one utterance is the level of this thought, which is clothed in, and gives life to, all of speech as a whole,

וכמאמר הכתוב היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם אשר כולם נסקרים בסקירה אחת אבל בחי' השנית היא בחי' מחשבה עלאה הדבוקה בעצם השכל אשר אותיות ההם הם הנקראים חקוקים ואינם מהות בפני עצמם כנ"ל.

as the verse says, "He who fashions their hearts together, who understands all their deeds," for they are all surveyed in a single glance. But the second level is the level of the supernal thought, which cleaves to the essence of the intellect; those letters are the ones called "engraved," and they are not an entity in their own right, as mentioned above.

6 וע"כ הנשמות נקראו מהלכים כי יכול להתהלך בהרחבה להרחיב אהבתו ויראתו להי' יתי' מיום ליום יותר ויותר עד בואו למקור חוצבה תחלת המחשבה הנק' עבר הנהר אשר גם שם לא ישקוט ולא ינוח כי הולך ואור כמאמר הכתוב ונהר יוצא

Therefore the souls are called "walkers," for one can walk about in breadth, broadening his love and awe for G-d, may He be blessed, more and more from day to day, until he comes to the source from which [his soul] is hewn, the beginning of thought, which is called "beyond the river." And even there he will not be still and will not rest, for [he is] "going on and growing brighter," as the verse says, "And a river goes out."

(ועמ"ש ע"פ ונתתי לך מהלכים בפי' וישב ובפי' שלח ע"פ ועתה יגדל. ועיין ע"פ יונתי בחגוי הסלע בפי' קומי לך כו' ולכי לך. וע"פ אלה מסעי בפי' ואלה מסעיהם למוצאיהם):

(And see what is written on the verse "And I will give you walkers" in Parshas Vayeshev; and in Parshas Shelach, on the verse "And now, let it be great." And see on the verse "My dove, in the clefts of the rock," on the explanation of "Arise for yourself," etc., "and go for yourself." And on the verse "These are the journeys," on the explanation of "And these are their journeys according to their goings forth.")

7 ב והנה מקום ההילוך ועת ההילוך לכל אדם להיות מרחיב ומגדיל אהבתו להי' הוא בעת התפלה וקודם התפלה פסוקי דזמרה.

2. Now, the place of walking and the time of walking for every person, to broaden and increase his love for G-d, is at the time of prayer, and before the prayer, Pesukei deZimra (the Verses of Song).

וברכות אשר תיקנו לנו אנשי כנה"ג [כנסת הגדולה] ע"י אבות העולם כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] תפלות אבות תקנום אברהם יצחק ויעקב והם מדת גדולה גבורה ורחמים

And the blessings that the Men of the Great Assembly instituted for us [were] through the fathers of the world, as our Sages, of blessed memory, said, "The prayers—the Patriarchs instituted them": Avraham, Yitzchak and Yaakov. And they are the attributes of greatness (Gedulah), might (Gevurah) and compassion (Rachamim).

כאשר כללו לנו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] פסוקים המבארים גדולת הבורא יתי' ולגדולתו אין חקר אשר אין לו תחלה ואין לו תכלה אשר ע"י התבוננות זו יגדיל אהבתו להי' יתי'.

Thus our Sages, of blessed memory, included for us verses that explain the greatness of the Creator, may He be blessed, "and His greatness is unsearchable," who has no beginning and no end; and through this contemplation one will increase his love for G-d, may He be blessed.

8 וכן פסוקים המבארים גבורתו ויראתו יתברך היא מדת יצחק וכן יש פסוקים המבארים רחמנותו יתי׳ אשר היא נקראת נחלת יעקב נחלה בלי מצרים בלי גבול

So too, verses that explain His might and the awe of Him, may He be blessed: this is the attribute of Yitzchak. And so too there are verses that explain His compassion, may He be blessed, which is called "the heritage of Yaakov," "a heritage without boundaries," without limit;

כי הרחמנות שורה ושייך על כל העולמות מבריח מן הקצה אל הקצה עד רום המעלות כי כולם אינם עצמיותו יתי׳ כי״א בחי׳ הארה

for compassion rests upon, and applies to, all the worlds, "passing through from end to end," up to the highest of levels, since none of them is His essence, may He be blessed, but only the level of a radiance,

כמאמר הכתוב הודו על ארץ ושמים ארץ הוא בחי׳ ממלא ושמים הוא בחי׳ סובב אינם אלא הארה דהארה והוא בחי׳ שם כמאמר ישתבח שמך לעד מלכנו

as the verse says, "His splendor is upon earth and heaven": "earth" is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), and "heaven" is the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); they are only a radiance of a radiance, and this is the level of a name, as it is said, "May Your Name be praised forever, our King."

על כן שייך עליהם רחמנות אשר רחוקים הם מעצמותו יתי׳.

Therefore compassion applies to them, for they are far from His essence, may He be blessed.

9 והנה בהתבונן האדם בהתבוננות רחמנות זו יגדיל מדותיו הטובות להי׳ וישא אותם להי׳ כמאמר הכתוב אליך הי׳ נפשי אשא

Now, when a person engages in contemplating this compassion, he will increase his good attributes (middos) for G-d and lift them up to G-d, as the verse says, "To You, Havayah, I lift up my soul."

כי האבות הם הנקראים רועים מהשבעה רועים המפרנסין ונותנים כח וחיות להצאן קדשים להיות יכולים להלוך ולהתגדל מיום ליום ועיקר צער גידול בנים היה לו ליעקב מדת רחמנות הוא המגדל את המדות להי' יתי'

For the Patriarchs are the ones called "shepherds," of the seven shepherds who sustain and give strength and life-force to the "holy flock," so that they are able to walk and to grow from day to day. And the main "pain of raising children" was Yaakov's, the attribute of compassion: it is what raises the attributes for G-d, may He be blessed.

ועל כן נאמר (ישעיה מ' י"א) כרועה עדרו ירעה בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל.

Therefore it is said (Isaiah 40:11), "Like a shepherd he tends his flock; with his arm he gathers the lambs, and in his bosom he carries [them]; he gently leads the nursing ewes."

והנה בחיקו ישא כתיב. ישאום להי' כמאמר הכתוב אליך ה' נפשי אשא

Now, it is written, "in his bosom he carries (yisa)": they lift them up to G-d, as the verse says, "To You, Havayah, I lift up (esa) my soul."

ועל כן אמרו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] אם לשון תחנונים פי' הלואי שיהיה הליכת האדם בתפלה הניתקנה לנו מאנשי כנה"ג [כנסת הגדולה] ואין צריך לחפש הליכות אחרות כי היא טובה שבכולן והלוואי שיוספק להם.

And therefore our Sages, of blessed memory, said that "if" is an expression of supplication, meaning: would that a person's walking be in the prayer that was instituted for us by the Men of the Great Assembly, and there is no need to search for other ways of walking, for it is the best of them all; and would that they be enabled [to do this].

10 והיינו בחקותי תלכו הם בחי' אבות אשר בעבר הנהר ישבו בחינת מחשבה עילאה אותיות חקוקים והיו לאחדים ממש במקורן ומקומן החקוקים שם

And this is [the meaning of] "in My statutes you will walk": these are the level of the Patriarchs, who "dwelt beyond the river," the level of the supernal thought, engraved letters; and they became truly one in their source and their place, engraved there.

ועל כן בהם יכול האדם לבא לבחי' הילוך כו', כי שם הוא מקום ההילוך למעלה מעלה.

Therefore through them a person can come to the level of walking, etc., for there is the place of walking, higher and higher.

אבל מחמת גשמיות הגוף לא תעמוד ולא תקום החקיקה וההילוך הזה בלתי שמירת כלי אשר ע"י כלי זו תכון לעד ע"כ נאמר אחר זה ואת מצותי תשמרו. דהנה המצות הן רמ"ח מ"ע [מצות עשה] ושס"ה ל"ת [לא תעשה].

But because of the physicality of the body, this engraving and this walking will not stand and will not endure without the safekeeping of a vessel, through which vessel it "will be established forever." Therefore it is said after this, "and you will keep My commandments." For the mitzvos are 248 positive commandments and 365 prohibitions.

11 והנה השס"ה ל"ת [לא תעשה] הן להפריד את הרע אבל רמ"ח מ"ע [מצות עשה] הן הנקי אברין דמלכא כמו למשל אבר הוא כלי אשר בו נמשך חיות ממקור החיות אשר שורה במוח כן הוא כאן

Now, the 365 prohibitions are to separate the evil, but the 248 positive commandments are the ones called "the limbs of the King." Just as, for example, a limb is a vessel into which life-force (chayus) is drawn from the source of the life-force, which rests in the brain, so it is here:

כי המצוה היא כלי לאורו יתי הנמשך מסתימא דכל סתימין למטה להשגת האדם השפל ואורו יתי המלובש בה הוא הנקי יין מלכות רב כיד המלך אין סוף לאורו יתי

for the mitzvah is a vessel for His light, may He be blessed, which is drawn down from "the most hidden of all hidden" to the comprehension of lowly man; and His light, may He be blessed, that is clothed in it is what is called "royal wine in abundance, according to the hand of the King," for there is no end to His light, may He be blessed.

והוא כוונת המצוה שהוא להמשיך אורו יתי למטה ע"י כלי המצוה והתורה הלזו והוא לשון צוותא לשון חיבור.

And this is the intent of the mitzvah: to draw His light, may He be blessed, down below through this vessel of the mitzvah and the Torah. And [the word mitzvah] is an expression of tzavta, an expression of joining.

אך הם נחלקים לכללים ופרטים רבים הן בתורה והן במצות כי המשכת המקרא אינו דומה להמשכת לימוד משנה או גמרא הלכות ואגדות וכן במצות.

However, they are divided into many general categories and particulars, both in the Torah and in the mitzvos: for the drawing down by Scripture is not like the drawing down by the study of Mishnah or Gemara, halachos and aggados; and so too with the mitzvos.

12 ועל כן נאמר וכלים מכלים שונים בהמשכותיהם וכלל הכל הוא אורו יתי הנקי יין אשר בהכנס היין יצא הסוד והיין הוא התלהבות אורו יתי הנשמר בלבו של אדם ע"י התורה והמצוה יצא מעצמו סוד

Therefore it is said, "and vessels differing from vessels," [differing] in what they draw down. And what encompasses them all is His light, may He be blessed, which is called "wine," of which [it is said], "When the wine enters, the secret comes out." The wine is the fervor of His light, may He be blessed, which is kept in a person's heart through the Torah and the mitzvah; of itself "the secret comes out."

הוא אהבה מסותרת אשר תבוא לבחי' גילוי להיות בבחי' מהלך הנ"ל לשוב למקורו הגבוה מבחי' סובב וממלא ותכלית ירידת אורו יתי הוא בכדי להשיב נפש ונצוץ כל אדם למעלה בבחי' רצוא ושוב.

This [secret] is the hidden love, which will come to the level of revelation, so as to be at the level of a "walker," mentioned above, returning to its source, which is higher than the level of the light that encompasses all worlds (sovev) and the light that fills all worlds (memalei). And the purpose of the descent of His light, may He be blessed, is in order to bring the soul and spark of every person back up above, at the level of running and returning (ratzo vashov).

והיינו והתהלכתי בתוככם שאני בעצמי אהיה המהלך בתוככם בבחי' רצוא ושוב וע"ז והייתי לכם לאלהים.

And this is [the meaning of] "And I will walk among you": that I Myself will be the walker among you, at the level of running and returning; and through this, "I will be your G-d."

13 והנה זהו מאמר הכתוב ואת מצותי תשמרו דהיינו ע"י המצות תשמרו את היין הטוב הנמשך למטה ללב האדם להיות יוצא סוד אהבה מסותרת להיות בבחינת מהלך מיום ליום למעלה מעלה

Now, this is [the meaning of] the verse's words, "and you will keep My commandments": that is, through the mitzvos you will keep the good wine that is drawn down below to the heart of man, so that the secret, the hidden love, will come out, to be at the level of a "walker" from day to day, higher and higher.

ובלעדי זה נקי עומד וטוב וישר הוא בעיניו ולא יבא לבחי' בכייה כמאמר הכתוב הלוך ילך ובכה

Without this he is called "one who stands," and he is good and upright in his own eyes, and will not come to the level of weeping, as the verse says, "He walks on and on, weeping."

כי בבחי' הליכה יבא לבחי' רחמים רבים לבכות בחדרי לבו על ריחוקו מאורו יתי'

For through the level of walking he will come to the level of great compassion, weeping in the chambers of his heart over his distance from His light, may He be blessed.

ואח"כ יבא לבחינת בוא יבוא ברנה כמאמר הכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל.

And afterwards he will come to the level of "he will surely come with joyful song," as the verse says, "Because you did not serve Havayah your G-d with joy and with gladness of heart, out of the abundance of everything."

14 וע"ז נושא משך הזרע כמאמר הכתוב ובחיקו ישא ויבא לבחי' עבר הנהר מחשבה עילאה המיוחד במהותו ועצמותו יתי' הנקי' קדוש ומובדל.

And through this he is "carrying the bag of seed," as the verse says, "and in his bosom he carries [them]," and he will come to the level of "beyond the river," the supernal thought, which is united with His being and essence, may He be blessed, which is called "holy and separate."

כן סוף דבר הנשמות יוכללו ויתאחדו שם כמאמר הכתוב קדושים תהיו סופכם להיות קדושים בודאי

So, in the end, the souls will be included and united there, as the verse says, "You shall be holy": in the end you will certainly be holy.

ואל יקל אדם לעצמו אם זך ואם ישר פעלו להיות מספיק א"ע [את עצמו] בעבודתו תמה בבחי' עמידה במדרגה א' ח"ו [חס ושלום] כי לא תקום ולא תהיה כזאת כמאמר הכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני ואתם עם בני ישראל ממקום קדוש יהלכו וחוצבו

And let a person not be lenient with himself, [even] "if his deed is pure and if it is upright," so as to content himself with his perfect service in a state of standing at one level, G-d forbid; for such a thing "shall not stand and shall not come to pass," as the verse says, "You shall be holy, for I am holy." And you, the people of the children of Israel: "from a holy place they walk," and [from there] they were hewn.

ע"כ מוכרח כל א' לבוא לבחי' קדוש אשר שם הוא בבחי' הולך ואור בלי גבול למעלה מעלה וכ"ז [וכל זה] ע"י המצות שהם הכלים שומרי היין הטוב כנ"ל בכדי להוציא הסוד.

Therefore each one must come to the level of "holy," where one is at the level of "going on and growing brighter" without limit, higher and higher. And all this is through the mitzvos, which are the vessels that keep the good wine, as mentioned above, in order to bring out the secret.

ואחר כ"ז [כל זה] נאמר ועשיתם אותם דהיינו ועשיתם אתם (עיין בזהר בחקותי דקי"ג סע"א [סוף עמוד א] ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם. ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם בעמוד ב' ובזהר נשא קכ"ב א').

And after all this it is said, "and you will do them" (otam), that is, "and you will make yourselves" (atem). (See the Zohar, Bechukosai, folio 113, end of side a, and the Mikdash Melech there; and the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) there, on side b; and the Zohar, Nasso, 122a.)

ונתנה הארץ יבולה ממטה למעלה ועץ השדה יתן פריו מלמעלה למטה וצויתי את ברכתי בשנה הששית היינו כוונת כל ברכה ברוך אתה ה' אלקינו

"And the land will yield its produce": from below upward; "and the tree of the field will yield its fruit": from above downward. "And I will command My blessing in the sixth year": this is the intent of every blessing, "Blessed are You, Havayah our G-d."

(וע' בזהר תרומה קס"ב ב' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם מענין אם בחקתי. וברבות שמות פ' ב' ועמ"ש ע"פ זאת חקת התורה):

(And see the Zohar, Terumah, 162b, and the Mikdash Melech there, on the matter of "If in My statutes." And in [Midrash] Rabbah, Shemos, section 2. And see what is written on the verse "This is the statute of the Torah.")

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 2

# ביאור אם בחקותי

## An Explanation of "If You Walk in My Statutes"

◇

1 ביאור אם בחקותי

An explanation of "If [you walk] in My statutes."

2 להבין שרש הדברים הנ"ל. הנה להבין ענין אם בחקותי תלכו שבחי' ההליכה היא בחקותי דוקא בבחי' אותיות החקיקה.

To understand the root of the matters mentioned above. Now, to understand the meaning of "If you walk in My statutes" (bechukosai): that the level of "walking" is specifically "in My statutes," at the level of the letters of engraving (chakikah).

יש להקדים תחלה שרש ענין ההפרש בין תורה שבכתב שנתלבשה באותיות הכתב בדיו על הקלף. לבחי' מכתב אלהים חרות על הלוחות שהוא אותיות החקיקה.

We must first set out the root of the difference between the Written Torah, which is clothed in the letters of writing, in ink on parchment, and the level of "the writing of G-d, engraved upon the Tablets," which is the letters of engraving.

3 וההפרש בין כתיבה לחקיקה. בגשמיות הוא פשוט דבאותיות הנכתבים בדיו הנה הדיו הוא דבר בפ"ע [בפני עצמו] ואינו מגופו ומהותו של הקלף.

And the difference between writing and engraving: in physical terms it is simple. In letters written in ink, the ink is a thing by itself and is not of the body and being of the parchment.

אך כשמצטייר הדיו בצורות אותיות על הקלף ידבקו והיו לאחדים ונראה כאלו הם דבר א', שהרי הקלף הלבן ישנו תחת האות ועליו ממש נכתב האות והוא סובלו.

But when the ink takes shape in the forms of letters on the parchment, they cleave together and become one, and it looks as though they are one thing, for the white parchment is there beneath the letter, and the letter is written right upon it, and it bears it.

אבל מ״מ באמת הם שני דברים שהרי הקלף הוא דבר בפ״ע [בפני עצמו] והדיו הוא דבר בפ״ע [בפני עצמו] לגמרי

Nevertheless, in truth they are two things, for the parchment is a thing by itself and the ink is entirely a thing by itself,

רק שהלביש את הקלף הלבן להיות נראה על הקלף צורות אותיות מדיו וא״כ אין זה רק דרך הלבשה בלבד שהלבוש הוא דבר בפ״ע [בפני עצמו] ממש.

only that it has clothed the white parchment, so that forms of letters made of ink are seen on the parchment. If so, this is nothing but a manner of clothing alone, for a garment is truly a thing by itself.

4 ואף לבוש המחובר תמיד מ״מ מצד עצמו הוא דבר בפני עצמו. וכך הוא ענין אותיות הנכתבים בדיו הן מלבישים את הקלף בחי׳ לבוש לבד משא״כ באותיות החקיקה שנחקקים ונחרצים ע״ג [על גבי] אבן טוב וכה״ג [וכהאי גוונא]

Even a garment that is always attached is nevertheless, in itself, a thing by itself. So it is with letters written in ink: they clothe the parchment as a garment alone. This is not so with the letters of engraving, which are engraved and incised upon a precious stone and the like:

הנה אין האותיות חשובים בחי׳ לבוש לבד אלא הן מעצמיותו ומהותו של האבן טוב ומגופו ממש יחשבו.

there the letters are not considered a garment alone; rather, they are of the essence and being of the precious stone, and are considered of its very body.

5 והגם שמ״מ אינו דומה ממש לכמו שהיה האבן טוב מצד עצמו קודם החקיקה שמתחלה היה פשוט בלא ציור אותיות כלל וע״י החקיקה נולדו בו אותיות

And although, nevertheless, it is not exactly like the precious stone as it was in itself before the engraving, for at first it was simple, without any form of letters at all, and through the engraving letters were born in it,

והרי א״כ צורות האותיות אלו אינן עצמות ומהות האבן טוב שהוא מצד עצמו פשוט בלא ציור אותיות.

it follows, then, that these forms of letters are not the essence and being of the precious stone, which in itself is simple, without any form of letters;

אך הגם שצורת האותיות היא הוי׳ חדשה אבל עכ״פ [על כל פנים] אותיות אלו הם בגוף האבן טוב ממש ואינו דבר נפרד ממנו רק חרותים וחקוקים בגופו ממש

yet although the form of the letters is a new existence, at any rate these letters are in the very body of the precious stone and are not a thing separate from it; rather, they are incised and engraved in its very body,

ולא כאותיות שעושים בדיו שהם דבר נפרד חוץ מהקלף וחשובים לבוש לבד

and not like letters made with ink, which are a separate thing, outside the parchment, and are considered a garment alone.

אבל אותיות החקיקה אע״פ [אף על פי] שהן ג״כ אותיות ולא כקלף הלבן ואבן טוב במהותו ועצמותו שמופשט מכל צורה ממש אבל עכ״פ [על כל פנים] הם מגופו ומהותו של הדבר הנחקק ולמעלה מעלה מבחי׳ לבוש:

But the letters of engraving, although they too are letters, and are not like the white parchment, or the precious stone in its being and essence, which is utterly free of all form, are at any rate of the body and being of the thing engraved, and far, far above the level of a garment.

6 והנה עם היות המשל הנ״ל הוא ענין גשמי מ״מ ממנו יובן הנמשל למעלה בענין שרש מעלת הלוחות וכמש״ת [וכמו שיתבאר] אי״ה [אם ירצה השם].

Now, although the analogy above is a physical matter, nevertheless from it will be understood what it represents Above, regarding the root of the superiority of the Tablets, as will be explained, G-d willing.

אך מקודם יש לבאר עוד איך שדוגמת המשל הנ״ל באותיות הכתיבה ואותיות החקיקה הגשמיים. יש דוגמתם ממש ברוחניות באותיות שבנפש המדברת שבאדם.

But first we must further explain how the likeness of the above analogy, in physical letters of writing and letters of engraving, has its exact counterpart in spirituality, in the letters that are in the speaking soul in man.

דהנה עם היות שהנפש מלאה אותיות וכמ״ש ויהי האדם לנפש חיה ותרגם אונקלוס לרוח ממללא וכדלקמן אי״ה [אם ירצה השם]

For although the soul is full of letters, as it is written, “And man became a living soul,” which Onkelos translates “a speaking spirit,” as will be explained below, G-d willing,

מ"מ הנה נביעת האותיות שבמחשבה ודבור אף שנובעים מהנפש מ"מ גשם מהות אותיות הדבור שהם מבחי' קול והבל הלב הגשמי היוצא מן הקנה כמו דבר זר ממש נחשב לגבי מהות ועצמות הנפש

nevertheless, as for the welling forth of the letters that are in thought and speech: although they well forth from the soul, still the coarse being of the letters of speech, which are of the level of the voice and the physical breath of the heart that comes out of the windpipe, is considered like a truly foreign thing relative to the being and essence of the soul.

כי מה ענין קול גשמי למהות הנפש הרוחניות ואפי' [ואפילו] מהות האותיות שבמחשבה שחושב ומהרהר אותיות א"ב ג"ד כו' מהות מחשבה זו ואותיות אלו

For what does a physical voice have to do with the being of the spiritual soul? And even the being of the letters that are in thought, when one thinks and ponders the letters alef, beis, gimmel, dalet, etc., the being of this thought and of these letters

כמו דבר זר ממש נחשב לגבי הנפש ע"ד אותיות הדבור דאע"פ [דאף על פי] שהם רוחניים יותר ממהות הקול הגשמי מ"מ בנקל לצייר שאין זה כלל מערך מהות רוחניות הנפש

is considered like a truly foreign thing relative to the soul, in the manner of the letters of speech. For although they are more spiritual than the being of the physical voice, nevertheless it is easy to picture that this is not at all comparable to the spiritual being of the soul.

ולכן מחשבה ודבור נקראו רק לבושין בלבד לגבי הנפש כמו הלבוש שאינו כלל ממהות הדבר רק דבר אחר ממש

Therefore thought and speech are called no more than garments in relation to the soul, like a garment, which is not at all of the being of the thing but truly something else,

וכנ"ל במשל שאותיות הכתיבה הן לבושים לפי שהדיו הוא דבר זר ואינו כלל ממהות הקלף רק שמלבישו ונראה כאלו הוא דבר אחד.

as mentioned above in the analogy, that the letters of writing are garments because the ink is a foreign thing and not at all of the being of the parchment; it only clothes it, and it looks as though it is one thing.

כך אותיות המחשבה ודבור הם דברים נפרדים. אותיות הדבור הן מקול גשמי. ואותיות המחשבה רוחניים יותר ומ״מ אינן כלל ממהות הנפש

So too, the letters of thought and speech are separate things. The letters of speech are of a physical voice. The letters of thought are more spiritual, yet nevertheless they are not at all of the being of the soul,

וחשובים כמו לבוש לבד רק המחשבה היא לבוש המחובר והדבור הוא בחי׳ לבוש הנפרד כמ״ש במ״א,

and are considered like a garment alone, only that thought is an attached garment and speech is the level of a separate garment, as is explained elsewhere.

ואעפ״כ [ואף על פי כן] הרי הם דבוקי׳ [דבוקים] ממש במהו׳ [במהות] הנפש ממש שהרי הנפש היא המדברת אותיות הדבור ומחשבת ומהרהרת באותיות המחשבה ובלעדה אין שום מציאות לאותיות המחשבה והדבור

Even so, they truly cleave to the very being of the soul, for it is the soul that speaks the letters of speech, and thinks and ponders the letters of thought, and without it the letters of thought and speech have no existence at all.

וזה ממש כמשל אותיות הנכתבים בדיו שאע״פ [שאף על פי] שאין הדיו ממהות הקלף מ״מ הוא דבוק בהקלף והקלף הוא הסובל ונושא עליו אותיות אלו

This is exactly like the analogy of letters written in ink: although the ink is not of the being of the parchment, it nevertheless cleaves to the parchment, and the parchment is what bears and carries these letters upon it.

וגם תחת שחרורית הדיו יש לבנונית הקלף ובלעדי הקלף אינו שייך שום מציאת אותיות מהדיו בעצמו.

Also, beneath the blackness of the ink is the whiteness of the parchment, and without the parchment there can be no existence at all of letters from the ink by itself.

כך הנפש היא המדברת ומהרהרת וסובלת גשם אותיות הדבור והמחשבה ובלעדה אין שום מציאות אותיות מחשבה ודבור

So too, it is the soul that speaks and ponders, and bears the coarseness of the letters of speech and thought, and without it there is no existence at all of letters of thought and speech.

וגם הארה ממנה מתלבשת באותיות המחשבה ודבור כלבנונית הקלף שתחת הדיו כדלקמן והרי א"כ אותיות המחשבה ודבור דבוקים ממש להנפש והיו לאחדים.

Also, a radiance from it is clothed in the letters of thought and speech, like the whiteness of the parchment beneath the ink, as will be explained below. If so, the letters of thought and speech truly cleave to the soul and become one.

7 ומ"מ הן לבושים לבד לפי שמצד עצמן הן דבר נפרד הדבור מן בחי' הבל הלב כו' רק שהנפש מתלבשת בהן

Nevertheless, they are garments alone, since in themselves they are a separate thing: speech is from the level of the breath of the heart, etc.; only, the soul is clothed in them.

זהו המשל מבחי' אותיות הכתיבה בדיו ע"ג [על גבי] קלף שדוגמתן ברוחנית בנפש הוא בחי' אותיות המחשבה והדבור כנ"ל (ועמ"ש מזה בד"ה שחורה אני אש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה):

This is the analogy of the letters of writing, in ink upon parchment, whose counterpart in spirituality, in the soul, is the letters of thought and speech, as mentioned above. (See what is written about this in the discourse beginning "I am black," [on] "black fire upon white fire.")

8 ב אמנם להבין המשל מאותיות החקיקה מהו בנפש אין לזה דמיון כלל באותיות הגלוים לנו מהנפש רק מעט יש דמיון ממה שידוע שיש ב' בחי' במחשבה.

2. However, to understand what the analogy of the letters of engraving is in the soul: there is no likeness to it at all among the letters of the soul that are revealed to us. There is only a slight likeness, from what is known, that there are two levels in thought.

הא' הנק' מחשבה תתאה והוא כשחושב מה שמדבר וחושב האותיות ממש א"ב ג"ד להוציאן כן בפה כענין השמע לאזנך מה שאתה מוצא מפיך.

The first is called lower thought (machshavah tata'ah): when one thinks what one is saying and thinks the actual letters, alef, beis, gimmel, dalet, in order to bring them out so with the mouth, in the sense of "Let your ear hear what you bring out of your mouth."

9 וזהו חיצוניות המחשבה ונק' למעלה בחי' מלכות דתבונה שהיא בחי' לאה חיצוניות הבינה שהיא בחי' אותיות המחשבה הנ"ל. ובחי' הב' הוא הנק' מחשבה עילאה דהיינו כשחושב השכל ולא האותיות.

This is the outer dimension (chitzoniyus) of thought, and Above it is called the level of Malchus (sovereignty) of Tevunah, which is the level of Leah, the outer dimension of Binah (understanding), which is the level of the letters of thought mentioned above. The second level is what is called higher thought (machshavah ila'ah), that is, when one thinks the concept and not the letters.

ומ"מ אף שאינו מרגיש כלל האותיות מ"מ יש כלול בחי' אותיות במחשבה זו שחושב השכל שא"א להיות כלל גילוי השכל אפי' [אפילו] במוח האדם עצמו בלי אותיות

Nevertheless, even though one does not sense the letters at all, the level of letters is nevertheless included in this thought in which one thinks the concept, for there can be no revelation of the concept at all, even in a person's own brain, without letters;

רק שהאותיות כלולים ממש בתוך השכל ממש ואינן כהרהור אותיות דמחשבה תתאה שיצאו האותיות להיות מורגשין בפני עצמן חוץ מהשכל והוא בחי' חיצוני' דבינה כנ"ל.

only, the letters are truly included within the concept itself, and are not like the pondering of the letters of lower thought, where the letters have come out to be sensed on their own, outside the concept; that is the level of the outer dimension of Binah, as mentioned above.

אבל אותיות הכלולים בשכל עצמו שהוא בחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] בינה ואינן דבר נפרד חוץ מהשכל הרי הן דבר א' עם השכל

But the letters included in the concept itself, which is the level of the inner dimension (pnimiyus) of Binah, and which are not a separate thing outside the concept, are one thing with the concept.

והרי מ"מ יש שם אותיות ולמעלה ג"כ הוא ענין פתוחי חותם מקור האותיות שבבחי' יסוד אימא

And yet, nevertheless, there are letters there. Above, too, this is the matter of "the engravings of a seal," the source of the letters, which is in the level of Yesod (foundation) of Imma,

שמשם נמשך להיות התהוות אותיות מחשבה ודבור הנק' לאה ורחל. ולכן נקראת הבינה ספר ע"ש [על שם] סיפורי האותיות שמתהוים ממנה במחשבה ודבור.

from which comes the coming into being of the letters of thought and speech, which are called Leah and Rachel. Therefore Binah is called sefer ("book"), on account of the sippurei ("tellings") of the letters that come into being from it in thought and speech.

10 והנה בחי׳ אותיות אלו הכלולים בהשכל ממש המתגלה מהנפש במוח האדם היא כמו משל אותיות החקיקה שהן בגופו של האבן טוב ולא כמו דיו שהוא נפרד מצד עצמו מהקלף כו׳.

Now, these letters that are truly included in the concept that is revealed from the soul in a person's brain are like the analogy of the letters of engraving, which are in the very body of the precious stone, and not like ink, which in itself is separate from the parchment, etc.

וכך אותיות אלו הן מגוף ומהות השכל ממש שממהות ועצם השכל נמשכו בחי׳ אותיות אלו הכלולים בו ממש

So too, these letters are of the very body and being of the concept, for these letters, which are truly included in it, were drawn from the being and essence of the concept.

ולכן לא נרגשו כלל להיות דבר בפ״ע [בפני עצמו] כאותיות המחשבה תתאה והדבור שהן בחי׳ דבר זר ונפרד ממהות השכל כנ״ל.

Therefore they are not sensed at all as a thing by themselves, like the letters of lower thought and of speech, which are a thing foreign to and separate from the being of the concept, as mentioned above.

משא״כ כאן במחשבת השכל שאינן דבר בפ״ע [בפני עצמו] שהרי אינו חושב כלל האותיות רק שחושב השכל ממש אלא שבו נמצאו ובו היו האותיות כנ״ל:

This is not so here, in the thinking of the concept, where they are not a thing by themselves, for one does not think the letters at all, only the concept itself; it is just that the letters are found within it and exist within it, as mentioned above.

11 אמנם באמת אין משל זה מכוון עדיין ואינו דוגמא לבחי׳ אותיות שבנפש. כי אותיות הכלולים בשכל יתכן עליהן שהן עצם א׳ עם השכל וכמו חקיקה.

In truth, however, this analogy is still not precise, and it is not a parallel to the level of the letters that are in the soul. For of the letters included in the concept one can say that they are of one essence with the concept, like engraving,

אבל לא יתכן לומר עליהם שהם עצם א׳ עם הנפש שהיא למעלה אפי׳ [אפילו] מכח השכל כש״כ [כל שכן] מן השכל הגלוי

but one cannot say of them that they are of one essence with the soul, which is above even the power of intellect, and all the more so above revealed intellect.

(וגם לא יתיישב מה שיתי' לקמן דבבחי' אותיות החקיקה שבנפש שייך הליכה ותוספת נביע' [נביעה] חדשה דמהשכל הגלוי לא יהי' [יהיה] כלל נביעות חדשות)

(Nor would it fit what will be explained below, that at the level of the letters of engraving in the soul there can be "walking" and an addition of new welling forth, for from revealed intellect there would be no new wellings forth at all.)

ולענין המשל יובן ממ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ ויעש דוד שם שמבטא אותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל המושג ומובן אלא משכל הנעלם וקדמות השכל שבנפש המדברת

As for the analogy, it will be understood from what is written in Iggeres HaKodesh on the verse "And David made a name," that the articulation of the letters and the vowels is above the intellect that is grasped and understood, and comes rather from the hidden intellect and the primordial intellect (kadmus hasechel) in the speaking soul.

ולכן אין התינוק יכול לדבר אף שמבין הכל כו' ע"ש.

Therefore an infant cannot speak, even though he understands everything, etc. See there.

12 וע"פ כ"ז [כל זה] יובן איך שיש בנפש בחי' אותיות החקיקה ואותיות הכתיבה והיינו כמו שאותיות החקיקה הם חקוקים בגוף ועצם האבן ואין כאן דבר נוסף,

According to all this, it will be understood how there are in the soul the level of the letters of engraving and [that of] the letters of writing. That is: just as the letters of engraving are engraved in the body and essence of the stone, and nothing is added here,

כך הוא ענין צורת הכ"ב אותיות שמקורן הוא מקדמות השכל ורצון הנפש הרי הם למעלה ממהות מחשבה ואפי' [ואפילו] ממהות שכל הגלוי כדפי' לעיל שהוא למעלה משכל המושג ומובן אלא משכל הנעלם וקדמות השכל.

so is the form of the twenty-two letters, whose source is from the primordial intellect and the will of the soul: they are above the being of thought, and even above the being of revealed intellect, as explained above, that it is above the intellect that is grasped and understood, and comes rather from the hidden intellect and the primordial intellect.

13 ור"ל [ורוצה לומר] כח השכל הכלול בעצם הנפש שם הוא מקור צורת כ"ב אותיות הנ"ל.

That is to say: the power of intellect that is included in the essence of the soul, there is the source of the form of the twenty-two letters mentioned above.

וגילוי השכל המתגלה במוח האדם הוא רק איזה הארה נשפעת ונמשכת משכל הנעלם שבנפש וכלא חשיב לגבי שכל הנעלם שיכול להשכיל השכלות רבות מאד

And the revelation of intellect that is revealed in a person's brain is only some radiance that flows and is drawn from the hidden intellect in the soul, and it counts as nothing compared to the hidden intellect, which can conceive very many insights.

כי שכל הנעלם מיוחד בעצם הנפש ולמעלה מגילוי כחותיה במחשבה דו"מ [דבור ומעשה] ושם הם מקור צורת הכ"ב אותיות א"כ ה"ז [הרי זה] כמו אותיות החקיקה שהן במהות הנפש ועצמותה ואין כאן דבר זר ומהות אחר.

For the hidden intellect is united with the essence of the soul and is above the revelation of its powers in thought, speech and action, and there is the source of the form of the twenty-two letters. If so, this is like the letters of engraving, which are in the being and essence of the soul, and there is no foreign thing and no other being here.

14 והן אמת שמהות ועצמות הנפש ממש הוא למעלה מעלה ממהות צורת האותיות כי האותיות היא רק בחי' אחרונה שבה. אך מ"מ עכ"פ [על כל פנים] הוא בחי' אחרונה שבמהותה ועצמותה ממש ולא תוספת מהות אחר.

It is true that the very being and essence of the soul is far, far above the being of the form of the letters, for the letters are only the last level in it. Yet nevertheless, at any rate, it is the last level of its very being and essence, and not the addition of another being.

וה"ז [והרי זה] כמשל אותיות החקוקים בהאבן טוב שהאבן טוב מצד עצמו פשוט בתכלית ולמעלה מתמונת אותיות וכשחוקקים בו אותיות נחשך קצת העצם הפשוט אמנם מ"מ אין כאן מהות אחר.

This is like the analogy of letters engraved in the precious stone: the precious stone in itself is utterly simple and above the shape of letters, and when letters are engraved in it the simple substance is somewhat darkened; nevertheless, there is no other being here.

משא"כ כשנמשכים הכ"ב אותיות מהנפש במחשבה ודבור ומתלבשים בחומר וגוף אותיות הדבור שהוא בחי' הבל הלב (ואפי' [ואפילו] המחשבה כו' כנ"ל)

This is not so when the twenty-two letters are drawn from the soul into thought and speech, and are clothed in the matter and body of the letters of speech, which is the level of the breath of the heart (and even thought, etc., as mentioned above):

הרי ההבל הוא מהות גשמי ואינו ערוך למהות הנפש

the breath is a physical being and bears no comparison to the being of the soul.

זהו כמשל אותיות הכתיבה שהן מדיו שהוא מהות זר מן הקלף שהקלף הוא לבן והדיו הוא שחור ומהות זר לגמרי רק שכותבין בו על הקלף ונעשה אות כו'.

This is like the analogy of the letters of writing, which are of ink, a being foreign to the parchment, for the parchment is white and the ink is black, an entirely foreign being; only, one writes with it on the parchment and it becomes a letter, etc.

כך ההבל מלביש לבחי' צורת האותיות כדיו המלביש להקלף כו' ומ"מ היו לאחדים שהנפש היא המדברת ובלעדה אין אומר ואין דברים כמו שא"א להיות אותיות מדיו בלי קלף.

So the breath clothes the form of the letters, like the ink that clothes the parchment, etc. Nevertheless they have become one, for it is the soul that speaks, and without it "there is no utterance and there are no words," just as there cannot be letters of ink without parchment.

וגם כל אות שאין גויל מקיף מד' רוחותיה פסול כמ"ש הענין ע"פ שימני כחותם יעו"ש [יעויין שם]:

Also, any letter that is not surrounded by parchment on its four sides is invalid, as the matter is explained on the verse "Set me as a seal." See there.

15 ג והנה אחר שנתבאר ענין אותיות החקיקה ואותיות הכתיבה מהו ההפרש ביניהם במשל גשמי ונתבאר ג"כ כל זה ברוחניות באותיות הנפש.

3. Now, after the matter of the letters of engraving and the letters of writing has been explained, what the difference between them is in a physical analogy, and all this has also been explained in spirituality, in the letters of the soul,

מעתה יובן כ"ז [כל זה] מעט מזעיר בנמשל למעלה בענין שורש הלוחות שהן בחי' חרות וחקיקה מהו מעלתן על תורה שבכתב בבחי' כתיבה.

from now on all this will be understood, in some small measure, in what it represents Above, regarding the root of the Tablets, which are the level of "engraved" and of engraving: what their superiority is over the Written Torah, which is at the level of writing.

כי הנה ידוע ענין בחי' אותיות למעלה כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו שהן בחי' התגלות. כי אותיות מלשון אתא כו'.

For the matter of the level of letters Above is known, as it is written, "By the word of Havayah the heavens were made": they are the level of revelation, for osiyos ("letters") is related to asa ("came"), etc.

16 ויש עד"מ בחי' אותיות הדבור המהוה ומחי' עלמין דאתגליין ויש בחי' אותיות המחשבה המחיה ומהוה עלמין סתימין.

By way of analogy, there is the level of the letters of speech, which brings into being and gives life to the revealed worlds, and there is the level of the letters of thought, which gives life to and brings into being the hidden worlds.

אמנם ב' בחי' אלו נק' לבושין כמו שע"ד משל למטה ההבל מלביש צורת האותיות כך הם בחי' לבושים כדי שיוכלו העולמות לקבל החיות וזהו ע"ד משל כמו אותיות הכתיבה.

However, these two levels are called garments: just as, by way of analogy, below, the breath clothes the form of the letters, so these are the level of garments, so that the worlds can receive the life-force (chayus). This is, by way of analogy, like the letters of writing.

אמנם יש ג"כ בחי' אותיות החקיקה והוא מ"ש בתחלת ספר זוה"ק [זוהר הקדוש] (בראשית ד' ט"ו ע"א) בריש הרמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה.

But there is also the level of the letters of engraving. This is what is said at the beginning of the book of the holy Zohar (Bereishis, folio 15a): "At the very beginning of the King's authority, He engraved engravings in the supernal brightness."

פי' טהירו עילאה הוא בחי' התגלות הארה מא"ס ב"ה מלשון כעצם השמים לטוהר ובחי' התהוות פרצוף ע"י [עתיק יומין] ואי"א מהארה זו נק' גליף גליפו שהוא ענין חקיקה ורשימה בטהירו עילאה

That is: the supernal brightness (tehiru ila'ah) is the level of the revelation of a radiance from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, from the expression "like the essence of the heavens in purity" (latohar). And the coming into being of the configuration of Atik Yomin and Arich Anpin from this radiance is called "He engraved engravings," which is the matter of engraving and inscription in the supernal brightness.

ונמשלו לחקיקה להורות שבחי' הכתר הנק' ע"י [עתיק יומין] ואריך אנפין מתאחד בתכלית בהאור א"ס ולמעלה מעלה מבחי' שאר העשר ספירות דאצי'

They are likened to engraving to teach that the level of Keser (the Crown), which is called Atik Yomin and Arich Anpin, is utterly united with the Infinite Light (Or Ein Sof), and far, far above the level of the rest of the ten Sefiros of Atzilus (Emanation).

אע"פ [אף על פי] דג"כ איהו וגרמוהי חד מ"מ נמשלו לבחי' אותיות הכתב כמש"ת [כמו שיתבאר].

Although of them too [it is said that] "He and His vessels (ihu vegarmohi) are one," they are nevertheless likened to the level of the letters of writing, as will be explained.

אבל בחי' ע"י [עתיק יומין] וא"א נמשלו לחקיקה. ומ"מ גליף גליפו רק בטה"ע [בטהירו עילאה] שהוא בחי' ההארה הנמשכת מן האור א"ס

But the level of Atik Yomin and Arich Anpin is likened to engraving. Nevertheless, "He engraved engravings" only "in the supernal brightness," which is the level of the radiance drawn from the Infinite Light

(וע' מענין טה"ע [טהירו עילאה] בביאור ע"פ וכעצם השמים לטהר לעיל בפ' משפטים ובמק"מ [ובמקדש מלך] בראשית ט"ו ד"ה בטהירו עילאה)

(on the supernal brightness, see the explanation on the verse "And like the essence of the heavens in purity," above in Parshas Mishpatim, and the Mikdash Melech on Bereishis, [folio] 15, the passage beginning "In the supernal brightness"),

משא"כ מהותו ועצמותו ית' אין שייך כלל לומר בו כן וכנודע ג"כ שהצמצום ומקום פנוי היה רק בהאור כו' כמ"ש במ"א.

whereas of His being and essence, blessed be He, it is not at all applicable to say this; as is also known, the tzimtzum (contraction) and the vacated space were only in the light, etc., as is explained elsewhere.

והענין כי הנה ידוע מחלוקת המקובלים אם הכתר נמנה מכלל ע"ס [עשר ספירות] או שאינו מכלל כמו שהובא בפרדס שער ג'

The matter is this: there is a known dispute among the Kabbalists whether Keser is counted among the Ten Sefiros or is not among them, as is brought in the Pardes, Sha'ar (Gate) 3.

שיש מי שרצו לומר שהוא אינו בגדר הי"ס [הי ספירות] כלל רק הוא בחי' הארת אור א"ס כו'. ויש שחלקו ע"ז ואמרו שהוא מכלל הע"ס [העשר ספירות].

There are some who wished to say that it is not within the bounds of the ten Sefiros at all, but is only the level of a radiance of the Infinite Light, etc.; and some disagreed with this and said that it is among the Ten Sefiros.

והאר"י [והאלקי רבי יצחק] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] הכריע (בע"ח [בעץ חיים] שער מ"א פ"ג [פרק ג']) שהוא בחי' ממוצע בין המאציל לנאצלים ויש בו מבחי' תחתונה שבאין סוף והוא בחי' עתיק יומין

And the Arizal, of blessed memory, decided (in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 41, chapter 3) that it is an intermediary between the Emanator and the emanated. There is in it something of the lowest level of the Infinite One, and that is the level of Atik Yomin.

וזו הבחינה האצילה את הבחי' הב' שבו שהוא שרש כל י"ס [י ספירות] הנאצלים בבחי' העלם ודקות גדול והוא הנק' אריך אנפין וב' בחי' אלו יחד נק' כתר והיא בחי' הממוצע כו' יעו"ש [יעויין שם].

And this level emanated the second level in it, which is the root of all ten emanated Sefiros, in a state of concealment and great subtlety, and that is what is called Arich Anpin. These two levels together are called Keser, and it is the intermediary, etc. See there.

הרי מבואר דבחי' הכתר הוא למעלה מכל הע"ס [העשר ספירות] שאפי' [שאפילו] בחי' תחתונה שבו היא רק שרש הנאצלים בדקות גדול ולמעלה ממהות ספירות דאצילות.

It is thus explained that the level of Keser is above all the Ten Sefiros, for even the lowest level in it is only the root of the emanated [Sefiros], in great subtlety, and is above the being of the Sefiros of Atzilus.

וזהו כעין ענין ע"ס [עשר ספירות] הגנוזות הנזכר בלשון הגאונים ובלשון האר"י [האלקי רבי יצחק] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] הוא ענין ע"ס [עשר ספירות] דעתיק ודא"א.

This is somewhat like the matter of the ten hidden Sefiros mentioned in the language of the Geonim; in the language of the Arizal, of blessed memory, it is the matter of the Ten Sefiros of Atik and of Arich Anpin.

וביאור הענין הנה יובן ע"ד דוגמא מענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (מנחות דכ"ט) גבי ר' [רבי] עקיבא ששאל משה רבע"ה [רבינו עליו השלום] זו תורה וזו שכרה והיתה התשובה שתוק כך עלה במחשבה.

The explanation of the matter will be understood by way of illustration from what our Sages, of blessed memory, said (Menachos, folio 29) concerning Rabbi Akiva, that Moshe our teacher, peace be upon him, asked, "This is Torah and this is its reward?" and the answer was, "Be silent; thus it arose in thought."

פי' כי מבחי' חכמה עילאה היתה השגת משה רבינו שמשם נמשכה התורה שבכתב מבחי' נובלות ואחוריים דח"ע [דחכמה עילאה] כמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה עוטה אור כו'.

That is: the comprehension of Moshe our teacher was from the level of the higher Chochmah (Chochmah ila'ah), from which the Written Torah was drawn, from the level of the novlos ("fallen fruit") and the back of the higher Chochmah, as is explained in Iggeres HaKodesh, in the discourse beginning "He wraps Himself in light," etc.

17 וע"פ חכמה זו לא נתיישב זה הענין וכי זו תורה וזו שכרה אלא שהשיב לו הקב"ה כך עלה במחשבה שזה נמשך מבחי' חכמה סתימאה

According to this Chochmah (wisdom) the matter was not resolved: is this Torah and this its reward?! But the Holy One, blessed be He, answered him, "Thus it arose in thought," meaning that this is drawn from the level of the hidden Chochmah (Chochmah stima'ah).

וזהו לשון עלה שהוא למעלה מעלה מחכמה עילאה הנק' תשב"כ [תורה שבכתב] אלא נמשך מחכמה סתימאה שהוא למעלה מעלה מבחי' הבנה והשגה הנמשך מחכמה דאצי' ועד"מ כמו שבאדם יש גילוי השכל ויש כח השכל שלמעלה מהשכל המושג ומובן.

This is [the meaning of] the word "arose," for it is far, far above the higher Chochmah, which is called the Written Torah, and is drawn rather from the hidden Chochmah, which is far, far above the level of understanding and comprehension that is drawn from the Chochmah of Atzilus (Emanation). By way of analogy: in a person there is revealed intellect, and there is the power of intellect, which is above the intellect that is grasped and understood.

18 וכמו כשאדם מעמיק בשכלו באיזו סברא ויפול לו בשכלו איזה סברא חדשה שהיא ודאי נמשכת מבחי' כח השכל שלמעלה מהשכל המושג ומובן שהיה לו בתחלה

It is as when a person delves with his intellect into some line of reasoning, and some new reasoning occurs to his mind: it is certainly drawn from the level of the power of intellect that is above the intellect he had grasped and understood at first.

שהשכל הראשון שהי' [שהיה] מושג לו כשהעמיק בסברא זו לא היה רק בחי' כלי בעלמא לקבל אותה שפע הבאה פתאום מלמעלה מהשכל. כך ע"ד משל זה יתפרש ג"כ ענין עלה במחשבה.

For the first intellect, which he had grasped when he delved into this reasoning, was only the level of a mere vessel to receive that flow which comes suddenly from above intellect. So, along the lines of this analogy, the matter of "it arose in thought" will also be explained.

פי' המחשבה סתם הוא חכמה דאצי' ולשם נמשך מבחי' חכמה סתימאה להיות כך וכך בענין ר' [רבי] עקיבא, והל"ל [והוה ליה למימר] ירד ונפל במחשבה שהרי הח"ס [החכמה סתימאה] הוא למעלה מחכמה דאצילות ומבחי' ח"ס [חכמה סתימאה] נמשך זה במחשבה שהיא חכמה דאצילות.

That is: "thought" unqualified is the Chochmah (wisdom) of Atzilus (Emanation), and into it there was drawn, from the level of the hidden Chochmah, that it should be thus and thus in the matter of Rabbi Akiva. Then it should have said "descended and fell into thought," for the hidden Chochmah is above the Chochmah of Atzilus, and from the level of the hidden Chochmah this was drawn into thought, which is the Chochmah of Atzilus.

אלא מפני שהח"ס [שהחכמה סתימאה] נק' ג"כ מחשבה סתימאה ובזה שייך לומר באמת לשון עלה שכך עלה במחשבה זו לכך אמר בכלל לשון עלה.

But because the hidden Chochmah is also called hidden thought (machshavah stima'ah), and of this one can truly use the word "arose," that "thus it arose" in this thought, therefore He used the word "arose" in general.

19 ועכ"פ [ועל כל פנים] מובן מזה איך בחי' הח"ס [החכמה סתימאה] שהיא שרש הח"ע [החכמה עילאה] איך שהיא בכתר היא למעלה מעלה ממהות חכמה דאצי' עד שאינו מושג ומובן כלל בח"ע [בחכמה עילאה] כנ"ל בשאלת זו תורה כו'

At any rate, it is understood from this how the level of the hidden Chochmah (wisdom), which is the root of the higher Chochmah, as it is in Keser (the Crown), is far, far above the being of the Chochmah of Atzilus (Emanation), so that it is not grasped or understood at all in the higher Chochmah, as mentioned above in the question "This is Torah," etc.,

עד שא"א להיות התשובה רק שתוק כו' כאלו אין לזה טעם לפי שהטעם הזה שבח"ס [שבחכמה סתימאה] הוא למעלה מעלה מההשגה באצי' ששם היתה השגת משה רבע"ה [רבינו עליו השלום].

so that there could be no answer but "Be silent," etc., as though there were no reason for it, because this reason in the hidden Chochmah is far, far above the comprehension in Atzilus, where the comprehension of Moshe our teacher, peace be upon him, was.

20 וע"ד זה יובן ג"כ בכללות בחי' הכתר אפילו בצד היותו שרש לאצי' הוא למעלה מעלה ממהות ע"ס [עשר ספירות] דאצי' כי בו הוא הארת אור א"ס.

Along these lines it will also be understood that the level of Keser (the Crown) as a whole, even in the respect in which it is the root of Atzilus (Emanation), is far, far above the being of the Ten Sefiros of Atzilus, for in it is the radiance of the Infinite Light (Or Ein Sof).

וזהו בחי' עתיק יומין ונמשך ממנו שרש לי"ס [לי' ספירות] דאצי' וזהו בחי' א"א, ולכן נמשל לחקיקה שהיא כאלו אין כאן שום דבר נוסף כלל זולת המהות שהיה קודם החקיקה כך הוא ג"כ עכשיו לאחר החקיקה

This is the level of Atik Yomin; and from it there is drawn forth a root for the ten Sefiros of Atzilus, which is the level of Arich Anpin. Therefore it is likened to engraving, which is as though nothing at all has been added here besides the being that was there before the engraving; so it is also now, after the engraving.

כך ג"כ התהוות בחי' ע"י [עתיק יומין] וא"א הם עדיין מכלל עולמות הא"ס,

So too the coming into being of the level of Atik Yomin and Arich Anpin: they are still within the worlds of the Infinite One (Ein Sof).

משא"כ בחי' התהוות י"ס [י' ספירות] דאצי' חכמה וחסד הרי כיון דאור א"ס לאו מכל אינון מדות איהו כלל וח"ע [וחכמה עילאה] כעשי' [כעשיה] גופניות נחשבת אצלו יתי לכך נמשלו לאותיות הכתב שהדיו הוא דבר זר רק שנתאחד עם הקלף

This is not so with the coming into being of the ten Sefiros of Atzilus, Chochmah (wisdom) and Chesed (kindness): since the Infinite Light "is not of any of these attributes at all," and the higher Chochmah is considered like physical action before Him, blessed be He, they are therefore likened to the letters of writing, where the ink is a foreign thing and has only become united with the parchment.

משא"כ בחי' ע"י [עתיק יומין] ואי"א נחשבו מבחי' א"ס כנ"ל בשם האר"י [האלקי רבי יצחק] ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] שהוא בחי' ממוצע לכך לא נמשלו לאותיות הכתב רק לבחי' חקיקה.

Whereas the level of Atik Yomin and Arich Anpin is considered of the level of the Infinite One, as mentioned above in the name of the Arizal, of blessed memory, that it is an intermediary; therefore they are likened not to the letters of writing but to the level of engraving.

21 ואף גם שבאמת אינם ג"כ מערך ומהות עצם האור הנמשך מא"ס שהוא פשוט עדיין בתכלית

And even though in truth they too are not of the order and being of the very light drawn from the Infinite One (Ein Sof), which is still utterly simple,

ה"ז [הרי זה] כמשל החקיקה שכשרושמים וחוקקים על האבן טוב ונראה רשימות אין זה כמו עצם הפשוט ממש אך מ"מ אינו דבר זר כמו הדיו כו'.

this is like the analogy of engraving: when one inscribes and engraves upon a precious stone and markings appear, this is not like the simple substance itself, yet nevertheless it is not a foreign thing like the ink, etc.

וכמ"כ [וכמו כן] ע"ס [עשר ספירות] שבכתר עליון אין התחלקותם בבחי' הכתר נראית ונגלית ליש ודבר כלל מעצמות אור א"ס מאחר שהכתר יש בו עדיין מבחי' תחתונה שבאור א"ס רק שהם עד"מ כמו בחי' חקיקה ורושם בעלמא ומיוחדים בעצמות אא"ס [אור אין סוף]

So too the Ten Sefiros in the supreme Keser (Keser Elyon): their division, at the level of Keser, is not seen or revealed at all as an entity, a thing [apart] from the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), since Keser still contains something of the lowest level of the Infinite Light; rather, they are, by way of analogy, like the level of a mere engraving and impression, and they are united with the essence of the Infinite Light.

(וכמו עד"מ שהשכל הגלוי מתגלה חוץ מהנפש משא"כ כח השכל כלול ומתאחד עם הנפש כו' אע"פ [אף על פי] שהנפש עצמה היא למעלה גם מכח השכל כמ"ש במ"א).

(Just as, by way of analogy, revealed intellect is revealed outside the soul, whereas the power of intellect is included and united with the soul, etc., although the soul itself is above even the power of intellect, as is explained elsewhere.)

וזהו בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו. פי' בעלות הרצון לפניו להאציל הע"ס [העשר ספירות] אזי מתחלה גליף גליפו

This is [the meaning of] "At the very beginning of the King's authority, He engraved engravings." That is: when it arose in His will to emanate the Ten Sefiros, then first "He engraved engravings."

הוא עד"מ התהוות בחי' חקיקה בהאור הפשוט לחקוק שרשי הע"ס [העשר ספירות] והיינו התהוות בחי' הכתר כנ"ל שזהו למעלה עדיין מהתהוות אותיות הכתב שהם ע"ס [עשר ספירות] דאצי'.

This is, by way of analogy, the coming into being of the level of engraving in the simple light, to engrave the roots of the Ten Sefiros; that is, the coming into being of the level of Keser, as mentioned above, which is still above the coming into being of the letters of writing, which are the Ten Sefiros of Atzilus (Emanation).

22 ותוכן הענין דבאצי' יש בחי' כלים ממש לאורות די"ס [די' ספירות] דלכך נמשלו לאותיות הכתב מדיו ע"ג [על גבי] קלף לבן שהדיו הוא משל לכלים שאינן ממהות אור הפשוט.

The substance of the matter is that in Atzilus (Emanation) there are actual vessels for the lights of the ten Sefiros; that is why they are likened to letters of writing, in ink upon white parchment, the ink being an analogy for the vessels, which are not of the being of the simple light.

משא"כ בע"י [בעתיק יומין] ואי"א הגם שיש בהם שרש לכלים די"ס [די' ספירות] אין הכלים ניכרים ונתגלים בהם עדיין אלא בהעלם גדול ונמשלו לאותיות החקיקה שאין כאן דבר זר כדיו כו'.

This is not so in Atik Yomin and Arich Anpin: although there is in them a root for the vessels of the ten Sefiros, the vessels are not yet discernible and revealed in them, except in great concealment; so they are likened to the letters of engraving, where there is no foreign thing like ink, etc.

(ועמ"ש מזה ע"פ זאת חקת התורה) ומ"מ הגליפו לא היה רק בטה"ע [בטהירו עילאה] שהוא הארה בעלמא הנמשכת מאורו ית' הפשוט.

(See what is written about this on the verse "This is the statute of the Torah.") Nevertheless, the engraving was only in the supernal brightness (tehiru ila'ah), which is a mere radiance drawn from His simple light, blessed be He.

שבחי' הארה זו היא ג"כ פשוט בתכלית הפשיטות ובה נחקקו בחי' הי"ס [הי' ספירות] דכתר אבל באור א"ס עצמו לא שייך כלל בחי' חקיקה וגליפו ח"ו [חס ושלום].

This radiance too is utterly simple, and in it the ten Sefiros of Keser (the Crown) were engraved; but in the Infinite Light (Or Ein Sof) itself engraving and inscription do not apply at all, G-d forbid.

23 וזהו ג"כ כללות ההפרש בין תורה שבכתב למכתב הלוחות כי פי' תורה שבכתב היינו שנתלבשה באותיות הכתב

This is also, in general, the difference between the Written Torah and the writing of the Tablets. For the meaning of "the Written Torah" is that it was clothed in the letters of writing,

כי התורה עצמה היא למעלה מהכתב כי תורה היא מבחי' יסוד אבא שעדיין יש בו הארת א"ס שמלובש בכתר כמ"ש ה' בחכמה ונק' בשם עדן

for the Torah itself is above writing, since the Torah is from the level of Yesod (foundation) of Abba, in which there is still the radiance of the Infinite One (Ein Sof) that is clothed in Keser (the Crown), as it is written, "Havayah, with Chochmah," and it is called by the name Eden;

רק שנתלבשה בבינה ששם הוא בחי' אותיות וכמ"ש מזה בביאור ע"פ ועשית ציץ גבי ופתחת.

only, it was clothed in Binah (understanding), where there is the level of letters, as is written about this in the explanation on the verse "And you shall make a tzitz," regarding "and you shall engrave."

24 והיינו ג"ן סדרים דאורייתא נמשכים מבחי' נהר היוצא מעדן וגם האותיות אלו שהן הכלים הרי איהו וגרמוהי חד בהון כו'. אמנם הלוחות שרשם בבחי' כתר עליון.

That is, the fifty-three [written as gan, "garden"] portions of the Torah are drawn from the level of "a river going out of Eden." And also these letters, which are the vessels: "He and His vessels (ihu vegarmohi) are one in them," etc. But the root of the Tablets is in the level of the supreme Keser (Keser Elyon).

וזהו ענין עשרת הדברות שניתנו בחג השבועות לפי שאז הוא ההתגלות והמשכת הכתר מבחי' א"א ועתיק יומין ממש בז"א כמבואר בפע"ח [בפרי עץ חיים]

This is the matter of the Ten Commandments, which were given on the festival of Shavuos, because then there is the revelation and drawing down of Keser, from the very level of Arich Anpin and Atik Yomin, into Z'eir Anpin (the emotive attributes), as is explained in Pri Etz Chaim.

כי כל ימי הספירה הוא הגדלת המוחין דז"א בהשלמת מוחין דאו"א [דאבא ואימא] המתלבשים בז"א גדלות ראשון וגדלות שני.

For all the days of the Counting [of the Omer] are the growth of the intellect (mochin) of Z'eir Anpin, in the completion of the mochin of Abba and Imma that are clothed in Z'eir Anpin: the first state of maturity and the second state of maturity.

אך בשבועות מאיר בו בחי' גלגלתא שהוא בחי' הכתר שמקבל מא"א [מאריך אנפין] וע"י [ועתיק יומין] ממש ואז דוקא ניתנו שני הלוחות שבהם עשרת הדברות

But on Shavuos there shines in it the level of the Gulgalta ("skull"), which is the level of Keser, which receives from Arich Anpin and Atik Yomin themselves; and specifically then were the two Tablets given, on which were the Ten Commandments.

ע"כ היה המכתב חרות על הלוחות בחי' אותיות החקיקה כמו שהוא בחי' ומדרגת הכתר שהיא בחי' גליף גליפו בטהירו עילאה כנ"ל.

Therefore "the writing" was "engraved upon the Tablets," the level of the letters of engraving, as is the level and rank of Keser, which is the level of "He engraved engravings in the supernal brightness," as mentioned above.

(ולכן יש ג"כ תר"ך אותיות בעשרת הדברות כמנין כתר וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' אמור ד' צ"ו ע"ב וברבות נשא פי"ג איתא תרי"ג אותיות יש מן אנכי עד אשר לרעך ושבעה יתירות כנגד שבעה ימי בראשית עכ"ל [עד כאן לשונו]):

(That is also why there are six hundred and twenty letters in the Ten Commandments, the numerical value of Keser, as the Ramaz writes on Parshas Emor, folio 96b. And in [Midrash] Rabbah on Nasso, chapter 13, it says: "There are six hundred and thirteen letters from 'I am' until 'which is your neighbor's,' and seven extra, corresponding to the seven days of Creation"; end of quote.)

25 ד ועתה נבוא לביאור הפסוק אם בחקותי תלכו דמבואר לעיל דכיון דתלת קשרין אינון כו' ע"כ כמו שבתורה יש ב' בחי' הנ"ל כתיבה וחקיקה דהיינו התושב"כ [התורה שבכתב] והלוחות

4. Now we come to the explanation of the verse "If you walk in My statutes." As was explained above, since "there are three bonds," etc., therefore, just as in the Torah there are the two levels mentioned above, writing and engraving, that is, the Written Torah and the Tablets,

כמו כן בכל ניצוץ ונפש אלקית יש ג"כ ב' בחי' אלו אותיות החקוקים ואותיות הכתובים דהנה אנו אומרים נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה כו',

so too in every spark and G-dly soul there are also these two levels, engraved letters and written letters. For we say, "The soul that You have given within me, it is pure; You created it," etc.

וידוע הקושיא איך שייך לומר טהורה היא קודם שבראתה ואיפכא הל"ל [הוה ליה למימר] אתה בראתה טהורה היא כו'.

There is a known question: how can one say "it is pure" before "You created it"? It should have said the reverse: "You created it; it is pure," etc.

והענין יובן בהקדים ביאור הפסוק (ביהושע כ"ד ב') ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם כו'

The matter will be understood by first explaining the verse (in Joshua 24:2), "And Yehoshua said to all the people: Thus says Havayah, the G-d of Israel: Your fathers dwelt beyond the River of old," etc.,

ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען

"and I took your father Avraham from beyond the River and led him through all the land of Canaan."

ומבואר הקושיא ע"ז בזהר (פ' אמור צ"ח ב') מאי קמ"ל [קא משמע לן] בזה וכי כל ישראל לא ידעו זה ומלשון הפסוק נראה שהוא דבר גדול ומחודש אפילו לגבי יהושע עד שצריך שה' יאמר אותו.

The question on this is set out in the Zohar (Parshas Emor, 98b): what does this teach us? Did not all Israel know this? Yet from the wording of the verse it appears to be a great and novel matter, even for Yehoshua, so much so that G-d had to say it.

ותירץ בזה"ק [בזהר הקדוש] כי באמת דבר גדול דיבר הנביא בהודעה זו והוא ע"ד ישראל עלו במחשבה דהכוונה ששרשם נמשך מבחי' מחשבה סתימאה דא"א

The holy Zohar answers that the prophet truly spoke of a great matter in this announcement. It is along the lines of "Israel arose in thought," meaning that their root is drawn from the level of the hidden thought of Arich Anpin,

שהיא למעלה מעלה מבחי' סתם מחשבה עילאה ותתאה. דהיינו כי מחשבה תתאה הוא שחושב מה שמדבר.

which is far, far above the level of higher and lower thought as such. That is: lower thought is when one thinks what one is saying.

26 ומחשבה עילאה היא מחשבת השכל. וכ"ז [וכל זה] הנמשל למעלה בבחי' ע"ס [עשר ספירות] דאצי' הנה אפי' [אפילו] מחשבה עילאה הוא בחי' בינה.

And higher thought is the thinking of the concept. And all this, as it is represented Above, in the level of the Ten Sefiros of Atzilus (Emanation): even higher thought is the level of Binah (understanding).

והוא הנק' נהר היוצא מעדן כי המחשבה אינה נחה כמו שהנהר נמשך תמיד ונמשכת מעדן היא בחי' ח"ע [חכמה עילאה].

It is what is called "a river going out of Eden," for thought does not rest, just as a river flows continually; and it is drawn from Eden, which is the level of the higher Chochmah (wisdom).

אמנם ענין עלו במחשבה הוא בחי' ח"ס [חכמה סתימאה] דא"א שלמעלה מעלה מח"ע [מחכמה עילאה] דאצי' כדלעיל באריכות בפי' שתוק כך עלה במחשבה.

But the matter of "arose in thought" is the level of the hidden Chochmah of Arich Anpin, which is far, far above the higher Chochmah of Atzilus, as explained above at length in the explanation of "Be silent; thus it arose in thought."

וא"כ אמרם ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] עלו במחשבה היינו ששרש נשמתם מושרש ונמשך מבחי' מחשבה סתימאה דא"א שלמעלה מחו"ב [מחכמה ובינה] דאצי'

If so, the saying of our Sages, of blessed memory, "they arose in thought," means that the root of their souls is rooted in and drawn from the level of the hidden thought of Arich Anpin, which is above Chochmah and Binah of Atzilus

(ועיין בזהר פ' נח דף ס"ה ע"א ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מחשבה). וזהו ג"כ ענין הודעה זו שהודיעם ה' איך כי בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם.

(and see the Zohar, Parshas Noach, folio 65a, and the Pardes, Erchei HaKinuyim, entry "Machshavah"). This is also the matter of this announcement that G-d made to them, how "your fathers dwelt beyond the River of old":

ר"ל [רוצה לומר] ששרשם נמשך מבחי' שלמעלה מבחי' נהר היוצא מעדן שהיא בחי' בינה. כי פי' בעבר ר"ל [רוצה לומר] בעבר השני כשעוברים הנהר ובעבר השני שם ישבו אבותיכם.

that is to say, their root is drawn from a level above the level of "a river going out of Eden," which is the level of Binah. For "beyond" (be'ever) means on the other side, when one crosses the river; on the other side, there "your fathers dwelt."

27 והיינו בבחי' א"א שלמעלה מהאצי' כי פרסא מפסיק בינו לאצי' כמ"ש במ"א בענין עד הגל כו' ומעבר להפרסא מושרשים האבות.

That is, in the level of Arich Anpin, which is above Atzilus (Emanation), for a curtain (parsa) divides between it and Atzilus, as is explained elsewhere on "The heap is witness," etc. And beyond the curtain the Patriarchs are rooted.

והענין כי ידוע דאברהם יצחק ויעקב הם בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] אמנם שרשם הוא בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א.

The matter is this: it is known that Avraham, Yitzchak and Yaakov are the levels of Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty); but their root is the level of Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich Anpin.

28 והוא ענין טורי נהורא וטורי חשוכא הנזכר בזהר דהיינו חג"ת [חסד גבורה תפארת] דאצי' נק' טורי נהורא והם בחי' המדות הנמשכים מן השכל וההתבוננות שע"י השכל וההתבוננות נולד האהבה או היראה,

This is the matter of "mountains of light" and "mountains of darkness" mentioned in the Zohar. That is: Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty) of Atzilus (Emanation) are called "mountains of light," and they are the level of the emotive attributes (middos) drawn from intellect and contemplation, for through intellect and contemplation love or awe is born.

אך יש בחי' אהבה רבה שלמעלה מהשכל ונק' טורי חשוכא שהם המדות הכלולים בהרצון שלמעלה מהשכל וכענין שתוק כך עלה במחשבה כו'.

But there is a level of great love (ahavah rabbah) that is above intellect, and it is called "mountains of darkness": these are the attributes included in the will (ratzon) that is above intellect, as in "Be silent; thus it arose in thought," etc.

וזהו ענין ג' ידות יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה וכנודע שבחי' חו"ג [חסד וגבורה] דא"א מתלבשים באו"א [באבא ואימא] ומהם נמשך אח"כ בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דאצי'.

This is the matter of the three "hands": "the great hand," "the strong hand" and "the high hand." As is known, the level of Chesed and Gevurah of Arich Anpin is clothed in Abba and Imma, and from them it is afterward drawn into Chesed, Gevurah and Tiferes of Atzilus.

29 והנה המדות שלמעלה מהשכל הם בבחי' התכללות מאד וכנ"ל שבכתר אין שייך התחלקות עדיין.

Now, the attributes (middos) that are above intellect are in a state of great inter-inclusion, as mentioned above, that in Keser (the Crown) division does not yet apply.

וזהו ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען פי' ארץ כנען הוא המל' דאצי' לשון תגר וסוחר ולשון הכנעה כמ"ש במ"א.

This is [the meaning of] "And I took your father Avraham from beyond the River and led him through all the land of Canaan." That is: "the land of Canaan" (Kenaan) is the Malchus (sovereignty) of Atzilus (Emanation), a term meaning "merchant" and "trader," and a term of submission (hachna'ah), as is explained elsewhere.

והכוונה שהמשיך את האבות משרשם שבעבר הנהר לירד למטה בכל האצי' (דהיינו כנ"ל שחג"ת [שחסד גבורה תפארת] דא"א מתלבשים באו"א [באבא ואימא] ומשם בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא])

The intent is that He drew the Patriarchs from their root beyond the River, to descend below through all of Atzilus (that is, as mentioned above, the Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich Anpin are clothed in Abba and Imma, and from there in Z'eir Anpin and Nukva),

עד המל' כדי להתלבש בבי"ע בגופים בעוה"ז לברר ברורי רפ"ח נצוצין שנפלו בבי"ע וירידה זו צורך עלייה היא שיעלו הרפ"ח ניצוצות לשרשן ומקורן

down to Malchus, in order to be clothed in Beriah (Creation), Yetzirah (Formation) and Asiyah (Action), in bodies in this world, to refine the refinements of the two hundred and eighty-eight sparks that fell into Beriah, Yetzirah and Asiyah. And this descent is for the sake of ascent: that the two hundred and eighty-eight sparks ascend to their root and source

(וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] ענין זה ג"כ בד"ה לך לך הנה אב רם הוא שכל הנעלם כו') אברהם ע"י בחי' האהבה ויצחק בבחי' יראה ויעקב בחי' רחמנות.

(as this matter was also explained in the discourse beginning "Go forth," [where] "Av ram" ["exalted father"] is the hidden intellect, etc.): Avraham through the level of love, Yitzchak through the level of awe, and Yaakov through the level of compassion.

וזהו ענין אם בחקותי תלכו שהיא בחי' ההליכה ממטה למעלה ובפרט העיקר ע"י מדת רחמנות בחי' נחלה בלי מצרים כו'

This is the matter of "If you walk in My statutes": it is the level of "walking" from below upward, and in particular, principally, through the attribute of compassion, the level of "an inheritance without bounds," etc.

(וכמ"ש במ"א ע"פ המאמר וישב ד' קפ"א וגבה מאד מסטרא דיעקב כו' ע"ש וע' במ"ש בד"ה כנשר יעיר וע' לעיל פ' ויצא בד"ה והיה הוי' לי לאלקים כו' וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך כו').

(As is explained elsewhere on the statement [of the Zohar], Vayeshev, folio 181, "And very high: from the side of Yaakov," etc.; see there. And see what is written in the discourse beginning "As an eagle stirs up," and see above, Parshas Vayetzei, in the discourse beginning "And Havayah will be my G-d," etc., "and of all that You give me I will surely tithe to You," etc.)

וזהו ג"כ ענין נשמה שנתת בי טהורה היא כי הנה בחי' שרשם בעבר הנהר היינו בחי' אותיות החקיקה כנ"ל דבחי' מחשבה סתימאה נק' גליף גליפו בטה"ע [בטהירו עילאה]

This is also the matter of "The soul that You have given within me, it is pure": for the level of their root, beyond the River, is the level of the letters of engraving, as mentioned above, since the level of hidden thought is called "He engraved engravings in the supernal brightness (tehiru ila'ah)."

וזהו פי' טהורה היא שנמשכה מבחי' טהירו עילאה והיינו ממש ענין בעבר הנהר ישבו אבותיכם.

This is the meaning of "it is pure" (tehorah): that it is drawn from the level of the supernal brightness (tehiru ila'ah). And this is exactly the matter of "your fathers dwelt beyond the River."

30 ואח"כ כשירדה למטה כמ"ש ואולך אותו בכל ארץ כנען הוא ענין אתה בראתה יצרתה בחי' השתלשלות בי"ע עד שנפחתה בי והשתלשלות זו היינו בחי' אותיות הכתב

Afterward, when it descended below, as it is written, "and I led him through all the land of Canaan," this is the matter of "You created it, You formed it," the level of the chain of descent (hishtalshelus) through Beriah (Creation), Yetzirah (Formation) and Asiyah (Action), until "You breathed it into me." And this chain of descent is the level of the letters of writing.

נמצא יש בישראל ג"כ ב' מדרגות מצד שרשן טהורה היא הם בחי' אותיות החקיקה ומצד השתלשלותן למטה בבחי' בראתה יצרתה נפחתה בי זהו ענין אותיות הכתב.

It follows that in Israel, too, there are two levels: from the side of their root, "it is pure," they are the level of the letters of engraving; and from the side of their descent below, at the level of "You created it, You formed it, You breathed it into me," this is the matter of the letters of writing.

31 ולהבין ענין ב' בחי' אלו בעבודת ה' הוא כי יש בחי' אהבה הנמשכת מצד הבינה והדעת בגדולת ה'.

To understand these two levels in the service of G-d: there is a level of love that is drawn from Binah (understanding) and Daas (knowledge) of the greatness of G-d.

אמנם עיקר בחי' האהבה אינה מצד הדעת וההתבוננות כי אנו רואים שגדול כח הרצון והאהבה יותר מערך השכל וההתבוננות שהרי אפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדש"ה [קדושת השם] שלא מצד ערך ההתבוננות כלל

However, the essential level of love does not come from knowledge and contemplation. For we see that the power of will and love is greater than anything commensurate with intellect and contemplation, since even the lowest of the low can give up his life (mesirus nefesh) for the sanctification of G-d's Name, not at all by virtue of contemplation.

נמצא שעצם הרצון בכל נפש להי' זהו למעלה מהדעת רק שעובר דרך מעבר ע"י השכל והדעת ולכך בלי התבוננות לא יומשך בגילוי.

It follows that the very will (ratzon) for G-d in every soul is above knowledge; only, it passes through intellect and knowledge as through a passageway, and therefore without contemplation it will not be drawn forth into revelation.

אבל מ"מ עצם שרש הרצון הוא למעלה מהדעת. וזהו מצד בחי' נשמה שנתת בי טהורה היא

Nevertheless, the very root of the will is above knowledge. And this is from the level of "The soul that You have given within me, it is pure"

(והיא בחי' אהבת הבן אל האב שנתבאר במ"א מפני שהוי' אלהינו ממש כו'. וזהו בחינת חטה שאין התינוק יודע כו' כמ"ש במ"א).

(and it is the level of the love of a son for his father, which is explained elsewhere, because Havayah is truly our G-d, etc. And this is the level of "wheat," for "an infant does not know," etc., as is explained elsewhere).

וזהו אם בחקותי תלכו בחוקים שחקקתי לכם היינו בחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א ששם שרש האבות ע"כ ביכולתם לרעות צאנם ולהביאם למקור זה הנק' חקיקות ואז תלכו בבחי' מהלך בלתי שיעור וגבול.

This is [the meaning of] "If you walk in My statutes": in the statutes (chukim) that I have engraved (chakakti) for you, that is, the level of Chesed (kindness), Gevurah (restraint) and Tiferes (beauty) of Arich Anpin, where the root of the Patriarchs is. Therefore they are able to pasture their flock and bring them to this source, which is called "engravings," and then "you will walk," at the level of a walking without measure or limit.

וכמ"ש הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד ופי' מאד בלי גבול היינו בבחי' א"ס (ועמ"ש ע"פ הזהר וישב הנ"ל) וזה הגילוי יהיה לע"ל [לעתיד לבוא].

As it is written, "Behold, My servant shall be wise," etc., "and very high"; and the meaning of "very" (me'od) is without limit, that is, at the level of the Infinite One (Ein Sof) (see what is written on the Zohar on Vayeshev mentioned above). And this revelation will be in the Time to Come.

והיינו ע"י אהבת בכל מאדך בבחי' הילוך בתוספת אור דבר יום ביומו וכל א' מוכרח לבא אל אמיתית שרשו ומקורו בבחי' חג"ת [חסד גבורה תפארת] דא"א הנק' בחקותי כי לא ידח ממנו נדח ממנו ממש ממהותו ועצמותו ית'.

That is, through the love of "with all your might" (bechol me'odecha), at the level of walking, with an increase of light, "each day's matter on its day." And every one is bound to come to the truth of his root and source, at the level of Chesed, Gevurah and Tiferes of Arich Anpin, which are called "My statutes," for "the banished one shall not be banished from Him": truly from Him, from His being and essence, blessed be He.

32 ואם לא בדור הזה יבא בגלגול בדור אחר ובפרט בדרא דמלכא משיחא שיתעלו כללות נשי״י [נשמות ישראל] בבחי׳ מאד

**And if not in this generation, he will come in a reincarnation in another generation, and especially in the generation of King Moshiach, when the souls of Israel as a whole (klalus) will be raised to the level of "very" (me'od).**

כי בימות המשיח עד תחיית המתים יהיה העבודה במצות מעשיות רק שיהיה שלימות העבודה וכמ״ש במ״א ע״פ אוסרי לגפן לכן אז יהיה גבה מאד בחקותי ממש תלכו.

**For in the days of Moshiach, until the Resurrection of the Dead, the service will be in practical mitzvos, only there will be the perfection of the service, as is explained elsewhere on the verse "Binding his foal to the vine." Therefore then there will be "very high": truly "in My statutes you will walk."**

והנה מה שאמר אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון תחנונים הכוונה בבקשה זו שלא ילכו כנסת ישראל בבחי׳ הילוך הנ״ל כ״א בג׳ חקיקות הללו

**Now, as for its saying "If you walk in My statutes": "If (im) is nothing but a term of entreaty." The intent of this request is that the Congregation of Israel should walk in the walking mentioned above only in these three engravings**

(שהם שרש ג׳ אבות שהם שרש ג׳ מדות הקדושות אהוי״ר [אהבה ויראה] ורחמנות ושאר המדות מסתעפים מהם נצח ענף החסד שהוא האהבה כו׳ וכן כל המצות נמשכים מג׳ קוין אלו

**(which are the root of the three Patriarchs, who are the root of the three holy attributes (middos), love and awe and compassion; and the other attributes branch out from them, Netzach (victory) being a branch of Chesed (kindness), which is love, etc.; and likewise all the mitzvos are drawn from these three lines,**

ולכן נחלקו לג׳ בחי׳ תורה ועבודה וגמ״ח [וגמילות חסדים]) **ולא בדרך אחרת זולתם כלל וזהו בחקותי שחקקתי דוקא תלכו:**

**and therefore they are divided into three categories, Torah, service and acts of kindness), and not in any other way besides them at all. This is [the meaning of] "in My statutes" (bechukosai), that I have engraved (chakakti), specifically, "you shall walk."**

33 ה ואת מצותי תשמרו. פי' השמירה כדי שיתקיים ההילוך דבכל מאדך בתפלה הוא ע"י המצות שהן בחי' כלים מכלים שונים לאור א"ס ב"ה וזהו ויין מלכות רב כיד המלך.

5. "And keep My commandments." The meaning: the keeping, so that the walking of "with all your might" in prayer will endure, is through the mitzvos, which are the level of vessels, "vessels of diverse vessels," for the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He. This is [the meaning of] "And royal wine in abundance, according to the hand of the king."

פי' עד"מ היין שא"א לקבלו בלא כלי וכן עד"מ האור שמאיר בפתילה שאם אין פתילה יסתלק האור.

The meaning, by way of analogy: wine, which cannot be received without a vessel; and likewise, by way of analogy, the light that shines on a wick: if there is no wick, the light departs.

34 וכן עד"מ בנפש החיונית המחיה אברי הגוף כמו כח הראיה בעין וכח השמיעה באזן שבקלקול הכלי ע"י מכה וכדומה מסתלק אור הראיה מהעין והשמיעה מהאזן עד"מ.

And likewise, by way of analogy, with the vital soul that gives life to the limbs of the body, such as the power of sight in the eye and the power of hearing in the ear: when the vessel is damaged by a blow or the like, the light of sight departs from the eye, and the hearing from the ear, by way of analogy.

וכך עד"ז יובן ענין רמ"ח מ"ע [מצות עשה] רמ"ח אברים דהיינו בחי' כלים דז"א לקבל המשכת האור מבחי' כתר תר"ך עמודי אור שהם תרי"ג מצות דאורייתא ושבע מצות דרבנן

In the same way will be understood the matter of the two hundred and forty-eight positive commandments, the two hundred and forty-eight limbs, that is, the level of the vessels of Z'eir Anpin, to receive the drawing down of the light from the level of Keser (the Crown), the six hundred and twenty pillars of light, which are the six hundred and thirteen mitzvos of the Torah and the seven mitzvos of the Rabbis,

שיומשך ויתפשט בכלים ואברים דז"א ומשם יומשך בבי"ע ובלעדי הכלים הי' [היה] מסתלק האור כענין שנאמר כלים רקים אל תמעיטי כו' וכתיב אין עוד כלי ויעמוד השמן כו'.

so that it be drawn and spread into the vessels and limbs of Z'eir Anpin, and from there be drawn into Beriah (Creation), Yetzirah (Formation) and Asiyah (Action). Without the vessels the light would depart, as in what is said, "Empty vessels, do not take few," etc., and it is written, "There is no other vessel; and the oil stopped," etc.

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ וקבל היהודים). וזהו ויין מלכות הוא האור שמאיר רב כיד המלך הוא בחי' היד הגדולה חסד דאריך כו'

(See what is written about this in the explanation on the verse "And the Jews accepted.") And this is [the meaning of] "And royal wine": it is the light that shines; "in abundance, according to the hand of the king": it is the level of "the great hand," the Chesed (kindness) of Arich [Anpin], etc.

ועל ידי שנכנס יין זה באדם יצא הסוד ואהבה מסותרת ששרשה מבחי' האבות אשר שרשן מבחי' זו בעבר הנהר כו' כנ"ל.

And through this wine entering a person, "the secret comes out," and [so does] the hidden love, whose root is from the level of the Patriarchs, whose root is from this level beyond the River, etc., as mentioned above.

אך שצריך להיות בחי' כלים מכלים שונים דתורה ומצות שבהן יומשך יין מלכות להיות רב כיד המלך.

Only, there must be the level of vessels, "vessels of diverse vessels," of Torah and mitzvos, in which the royal wine will be drawn, to be "in abundance, according to the hand of the king."

35 וזהו ואת מצותי תשמרו פי' מצוה לשון צוותא והתחברות והיינו כאשר האור נמשך בכלי אז הוא בבחי' התקשרות וצוותא אלינו משא"כ בעודו למעלה נק' חקיקה גליף גליפו וכו'.

This is [the meaning of] "And keep My commandments" (mitzvosai): mitzvah is a term of tzavta, joining and connection. That is, when the light is drawn into a vessel, it is then at the level of a bond and joining with us; whereas while it is still above, it is called engraving, "He engraved engravings," etc.

וזהו בחוקתי תלכו בתפלה בבחי' אהבה ויראה והתעוררות רחמים כו' שהם עליות עד בחי' חקיקה עליונה אורות דכתר

This is "In My statutes you shall walk": in prayer, at the level of love and awe (ahavah and yirah) and the arousal of compassion, etc., which are ascents up to the level of the supernal engraving, the lights of Keser (the Crown);

והיינו דוקא ע"י ואת מצותי תשמרו שהן הכלים להמשכת וגילוי אורות הנ"ל שע"י הכלי יתקיים האור והיינו כי צ"ל תמיד בחי' העלאה והמשכה כו' בחי' רצוא ושוב.

and this is specifically through "And keep My commandments," which are the vessels for drawing down and revealing the lights mentioned above, for through the vessel the light endures. That is, there must always be the level of raising up and drawing down, etc., the level of "running and returning" (ratzo vashov).

36 וע"י ונתנה הארץ יבולה הארץ היינו בחי' מלכות דאצילות שתתן יבולה בהעלאת מ"נ [מיין נוקבין] דרפ"ח ניצוצין ואח"כ ממילא יומשך בחי' ועץ השדה יתן פריו הוא המשכת מ"ד [מיין דוכרין]

Through this, "the land shall give its produce": "the land" is the level of Malchus (sovereignty) of Atzilus (Emanation), which shall give its produce in the raising of the feminine waters (mayin nukvin) of the two hundred and eighty-eight sparks; and afterward there will automatically be drawn the level of "and the tree of the field shall give its fruit," which is the drawing down of the masculine waters (mayin duchrin);

והיינו שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה להיות והתהלכתי בתוככם בבחי' עץ החיים שמשם יומשכו נשמות עליונות הנקראים פרי צדיק עץ חיים (ועיין בזח"א [בזהר חלק א] בראשית דל"ז סע"ב [סוף עמוד ב]. עמ"ש במ"א ע"פ בן פורת יוסף כו')

that is, that there will be a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, so that "I will walk among you," at the level of the Tree of Life, from which lofty souls will be drawn, who are called "the fruit of the righteous is a tree of life" (and see the Zohar, Part I, Bereishis, end of folio 37b; see what is written elsewhere on the verse "Yosef is a fruitful bough," etc.).

ועמ"ש עוד ע"פ את שבתותי תשמרו מענין ירידת הנשמות ממקורם ממחשבה עילאה להתלבש בגופים איך שהיא ירידה צורך עלייה למעלה מעלה כו'.

And see further what is written on the verse "You shall keep My Shabbosos," regarding the descent of the souls from their source, from higher thought, to be clothed in bodies, how it is a descent for the sake of an ascent, far, far higher, etc.

ועמ"ש בד"ה ושמתי כדכד בענין טהרה מביאה לידי קדושה וסד"ה אלה מסעי בענין מסעיהם למוצאיהם.

And see what is written in the discourse beginning "And I will make [your windows of] kadkod," regarding "purity brings to holiness," and at the end of the discourse beginning "These are the journeys," regarding "their journeys according to their goings out."

(ועיין מענין חרות על הלוחות ברבות משפטים רי"פ לי"ב. כי תשא פמי"א [פרק מי"א / פרשה מי"א]. פקודי פני"א. ובגמרא עירובין ני"ד א'. ובזהר ח"ב [חלק ב'] דף פי"ד דקי"ג ב'. קי"ד א'. קפי"ג א' מי"ה ע"ב. ח"א [חלק א'] דלי"ז סע"ב [סוף עמוד ב] ודקלי"א ב'. ח"ג [חלק ג'] די"ו ע"ב).

(And on "engraved upon the Tablets," see [Midrash] Rabbah on Mishpatim, beginning of section 32; Ki Sisa, section 41; Pekudei, section 51; and in the Gemara, Eruvin 54a; and in the Zohar, Part II, folio 84; folio 113b; 114a; 183a; 45b; Part I, end of folio 37b, and folio 131b; Part III, folio 6b.)

וצויתי את ברכתי ברכת המצות כי מצות צריכות כוונה להמשיך בהן האור וכללות הכוונה היא התפלה של כל יום כמי"ש במי"א ע"פ לא הביט און ביעקב

**"And I will command (vetzivisi) My blessing": the blessing over the mitzvos. For mitzvos require intention, to draw the light into them, and the intention as a whole (klalus) is the prayer of each day, as is explained elsewhere on the verse "He has not beheld iniquity in Yaakov."**

וזהו ענין אם בחקותי תלכו שהוא בבחינת התפלה ואחר כך ואת מצותי תשמרו כו' ודרך פרט זהו ג"כ ענין ברכות המצות:

**This is the matter of "If you walk in My statutes," which is at the level of prayer, and afterward "and keep My commandments," etc.; and on the particular level, this is also the matter of the blessings over the mitzvos.**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 3

# אם בחקותי תלכו כו׳

## “If you walk in My statutes”

◇

1 אם בחקותי תלכו כו׳.

“If you walk in My statutes,” etc.

מבואר בע״ח [בעץ חיים] (שער כ״ה פ״א המתחיל ענין הצלם באמיתית נלע״ד [נראה לעניות דעתי] כו׳) בחי׳ צלם כו׳ שהוא בחי׳ נפש השכלית המחבר הצורה והחומר שהוא נפש האלהית עם נפש הבהמית לברר בירורים

It is explained in Etz Chaim (Sha’ar (Gate) 25, chapter 1, which begins, “The matter of the tzelem, in truth, as it seems to my humble opinion,” etc.) [concerning] the level of the tzelem (“image”), etc., that it is the level of the intellectual soul, which joins the form and the matter, that is, the G-dly soul with the animal soul, in order to refine refinements (beirurim).

כי נפש הבהמית הוא בחי׳ בהמה פשוטה ועמ״ש מזה בד״ה זאת חנוכת המזבח ונפש השכלית היא בחי׳ נוגה מעורב טו״ר [טוב ורע] כמ״ש חכמים המה להרע.

For the animal soul is the level of a simple animal (and see what is written about this in the discourse beginning “This is the dedication of the altar”), and the intellectual soul is the level of nogah, a mixture of good and evil, as it is written, “They are wise to do evil.”

2 וזהו ימי שנותינו בהם שבעים שנה דקאי אלמעלה שתה עונותינו לנגדך עלומינו למאור פניך כו׳

This is [the meaning of] “The days of our years, in them, are seventy years,” which refers back to the verse above, “You have set our iniquities before You, our hidden things in the light of Your countenance,” etc.

היינו שיתהפכו בחי' עונותינו כו' שיהיה לנגדך ועלומינו יבא למאור פניך כו' הוא ע"י הצלם כו' ולזה ניתן ע' [שבעים] שנה לכל אחד ואחד לפי ערכו ושיעורו בכדי לברר כו'.

That is, the level of "our iniquities" will be transformed, etc., so that it will be "before You," and "our hidden things" will come "to the light of Your countenance," etc. This is through the tzelem, etc.; and for this, seventy years are given to each and every one, according to his measure and capacity, in order to refine, etc.

גם איתא בע"ח [בעץ חיים] שעתה מ"ה [שם מ"ה] מברר ב"ן [שם ב"ן] ולע"ל [ולעתיד לבוא] כשיתברר בחי' ב"ן [שם ב"ן] אזי יהיה א"ח [אשת חיל] עטרת בעלה. כי השבירה היא בבחי' ס"ג [שם ס"ג] כלו ס"ג [שם ס"ג] יחדיו כו' והיינו בבחי' ב"ן [שם ב"ן] שבס"ג [שבשם ס"ג].

It is also found in Etz Chaim that now the Name Mah (45) refines the Name Ban (52), and in the Time to Come, when the level of Ban has been refined, then "a woman of valor [will be] the crown of her husband." For the shattering is in the level of the Name Sag (63), "they have all turned aside (sag) together," etc., that is, in the level of Ban within Sag.

3 ולע"ל [ולעתיד לבוא] כשיתברר שם ס"ג [שם ס"ג] יתהוה ממנו ס"ג [שם ס"ג] שבס"ג [שבשם ס"ג] כו'. וביאור הענין הוא כי בחי' מ"ה [שם מ"ה] המברר הוא האור הנמשך בבחי' כלי וכמו משה ונחנו מ"ה [מה] בחי' ביטול בתכלית ואעפ"כ [ואף על פי כן] היה בגוף

And in the Time to Come, when the Name Sag is refined, Sag of Sag will come into being from it, etc. The explanation of the matter: the level of Mah, which refines, is the light drawn forth in the level of a vessel, like Moshe, "and what (mah) are we," the level of utter self-nullification (bittul); and even so he was in a body.

ואף שהוא מבחי' אבא היינו רק מבחי' אחוריים קפ"ד קס"א גימטריא משה, ועמ"ש מזה ע"פ אני ישנה גבי קול דודי דופק,

And although he is from the level of Abba, this is only from the level of the back (achorayim): 184 [and] 161, the numerical value of Moshe. (See what is written about this on "I am asleep," regarding "The voice of my Beloved knocks.")

וכן נובלות חכמה שלמעלה תורה פי' הנמשך מבחי' מוחין דאבא למדותיו שיהיה תורה כשר או פסול כו' ועמ"ש בד"ה השמים כסאי כו',

So too, "the fallen fruit of the Chochmah (wisdom) Above is Torah": that is, what is drawn from the level of the intellect (mochin) of Abba into His attributes, so that there is Torah, kosher or unfit, etc. (See what is written in the discourse beginning "The heavens are My throne," etc.)

וכמ"כ [וכמו כן] בחינת משה היה לו אהבה ויראה ומדות רק שהיו נמשכין מבחי' מוחין פי' שהיה האהוי"ר [האהבה ויראה] שלו בבחי' ביטול בתכלית בבחי' אבא מבחי' אחוריים (כי פנימית אבא הוא פנימית עתיק) ולא מבחי' התלהבות שמבחי' אימא

So too, the level of Moshe had love and awe and emotive attributes (middos), only they were drawn from the level of the intellect; that is, his love and awe were in a state of utter self-nullification, at the level of Abba, from the level of the back (for the inner dimension (pnimiyus) of Abba is the inner dimension of Atik), and not from the level of fervor, which is from the level of Imma.

וכמו ההפרש שבין שבת ליו"ט [ליום טוב] שיו"ט [שיום טוב] הוא בחי' שמחה כו' ושבת הוא בחי' עונג נאדר בקדש כו' מלה בגרמיה כמ"ש בפי' אמור צ"ד ע"א, וכן היה האהוי"ר [האהבה ויראה] של משה

It is like the difference between Shabbos and Yom Tov: Yom Tov is the level of joy, etc., and Shabbos is the level of delight (oneg), "glorious in holiness," etc., a thing in itself, as is explained in Parshas Emor, folio 94a. So too were the love and awe of Moshe.

וביקש הראני נא את כבודך פי' שיראה א"ס שלא בבחי' כלי (ע' [עיין] רע"מ [רעיא מהימנא] פ' פנחס ד' רנ"ה ע"ב)

And he asked, "Show me, please, Your glory," meaning that he should see the Infinite One (Ein Sof) not in the level of a vessel (see the Ra'aya Mehemna, Parshas Pinchas, folio 255b).

והשיבו כי לא יראני האדם וחי בחייהן אינן רואים אבל במיתתן רואים כו'

And He answered him, "For man shall not see Me and live": "in their lifetime they do not see, but in their death they see," etc.

וכדאיתא במדרש טוב זה מלאך חיים מאד זה מלאך המות היינו שלאחר מיתה יכול להשיג בחינת מאד בלי גבול כו'

As is found in the Midrash: "good" is the angel of life; "very" is the angel of death. That is, after death one can grasp the level of "very" (me'od), without limit, etc.

היינו כשהוא חי בבחי' גוף וכלי לא יראני כו' רק במיתתן אחר שנתברר הכלי לגמרי בבחי' אתכפיא ואתהפכא אז רואין

That is, while he lives in the level of a body and a vessel, "he shall not see Me," etc.; only "in their death," after the vessel has been completely refined at the level of subjugation and transformation (iskafya and is'hapcha), then they see.

ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיזדכך שלא יהיה הגוף מדכר ונוקבא (וע' זהר ח"ב [חלק ב'] קס"ז ב') רק כדכתיב ועצמותיך יחליץ מבחי' טלא דבדולחא טל אורות טלך אז גם הגוף יוכל לראות ולהשיג בחי' אור א"ס

And in the Time to Come, when [the body] is purified, so that the body will not be from male and female (see the Zohar, Part II, 167b), but rather, as it is written, "and He will strengthen your bones," from the level of "the dew of crystal," "a dew of lights is your dew," then the body too will be able to see and grasp the level of the Infinite Light (Or Ein Sof).

וזהו כאור שבעת הימים פי' אור ז' הימים כמו שהיתה קודם הבריאה בעולם התהו רק שהיה בבחי' ז' אורות להיות האורות גדולים מהכלי.

And this is "like the light of the seven days": that is, the light of the seven days as it was before the creation, in the World of Tohu (chaos), only it was in the level of seven lights, the lights being greater than the vessel.

אך היה בהן שבירה ואח"כ עולם התקון נעשה הכלי גדול והאור קטן. ולעתיד לבוא כשיזדכך הכלי יהיה ג"כ האור גדול כאור ז' הימים בחי' תהו ואז יהי' א"ח [יהיה] [אשת חיל] עטרת בעלה כו'

But there was a shattering in them, and afterward, in the World of Tikkun (rectification), the vessel became great and the light small. And in the Time to Come, when the vessel is purified, the light too will be great, like the light of the seven days, the level of Tohu; and then "a woman of valor [will be] the crown of her husband," etc.

(ועמ"ש בד"ה והיה אור הלבנה. ועיין במק"מ [במקדש מלך] ס"פ מצורע מענין אור שבעת הימים ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] פ' כי תשא קפ"ח ב')

(See what is written in the discourse beginning "And the light of the moon shall be." And see the Mikdash Melech, at the end of Parshas Metzora, on the light of the seven days, and the Ramaz on Parshas Ki Sisa, 188b.)

וזהו ענין ק"ש [קריאת שמע] שמע שם ע' רבתי היינו בחינת אור שבעת הימים שהעלאת מ"ן [מיין נוקבין] מהבירור דנה"ב [דנפש הבהמית] מתעלה לשם.

This is the matter of the Shema: Shema is shem ("name") [and] the large ayin, that is, the level of the light of the seven days, for the raising of the feminine waters (mayin nukvin) from the refinement of the animal soul rises there.

וזהו ואהבת את הוי' אלקיך את הטפל כו' להיות בבחי' אהבה. וטפל ובטל לשם הוי' (ועמ"ש ע"פ וידעת היום) ולהתכלל באחד.

And this is "And you shall love Havayah your G-d": et [comes] to include the secondary, etc., so as to be in the level of love; and [to be] secondary and nullified to the Name Havayah (see what is written on the verse "And you shall know this day"), and to be included in the One.

בכל לבבך שהוא בחינת נפש הבהמית רביעית דם שבלב כו' ובכל נפשך בחינת נפש השכלית בחי' צלם המחבר הנ"ל וכשיתהפכו ויתבררו יבא לבחי' ובכל מאדך מאד בלי גבול כדכתיב הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד

"With all your heart" is the level of the animal soul, the quarter[-log] of blood in the heart, etc.; "and with all your soul" is the level of the intellectual soul, the level of the tzelem that joins, mentioned above. And when they are transformed and refined, he will come to the level of "and with all your might" (me'odecha), "very" (me'od), without limit, as it is written, "Behold, My servant shall be wise; he shall be exalted and lifted up and very high."

אשר בשביל זה ירדה הנפש האלהית למטה

It is for the sake of this that the G-dly soul descended below.

כי מקודם היתה בבחי' גבול ומספר כי נש"י [נשמות ישראל] נמשכו מבחי' זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] עולם התיקון בבחי' כלי כו' וכמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו כו'

For before, it was in the level of limit and number, since the souls of Israel were drawn from the level of Z'eir Anpin and Nukva of the World of Tikkun, in the level of a vessel, etc., as it is written, "As Havayah lives, before Whom I have stood," etc.

משא״כ אחר ירידתה בחי׳ צלם לברר כו׳ לאכפיא כו׳ בכל לבבך ובכל נפשך יכול ע״י״ז להשיג האהבה מבחי׳ אור א״ס בחי׳ בכל מאדך שמעולם התהו

Whereas after its descent, [in] the level of the tzelem, to refine, etc., to subdue, etc., "with all your heart and with all your soul," it can through this attain the love from the level of the Infinite Light, the level of "with all your might," which is from the World of Tohu.

ואף שא״א להיות בבחי׳ גוף וכלי מ״מ הארה מזה יוכל להיות בכל יום ובמיתתן אחר שנברר הכל רואין כו׳

And although this cannot be in the level of a body and a vessel, nevertheless a radiance of it can be every day; and "in their death," after everything has been refined, "they see," etc.

וזהו היה מספר בני ישראל כו׳ אשר לא יספר כו׳:

And this is [the meaning of] "The number of the children of Israel shall be," etc., "which cannot be counted," etc.

4 ב אך קודם הק״ש [הקריאת שמע] בחי׳ אהבה הנ״ל צריך להיות פסוקי דזמרה.

2. But before the Shema, the level of the love mentioned above, there must be the Pesukei DeZimrah ("verses of song").

וזהו אם בחקותי תלכו ב׳ חקיקות כמו כלי שצריך חקיקה מבחוץ ומבפנים כמו כן צריך כלי הנפש הבהמית לבי׳ חקיקות הללו בכדי שאח״כ יוכל להיות בחי׳ תלכו שהוא בחי׳ אהבה להתכלל באחד כדכתיב הלוך ונסוע הנגבה

And this is [the meaning of] "If you walk in My statutes (bechukosai)": two engravings (chakikos). Just as a vessel needs engraving from outside and from inside, so too the vessel of the animal soul needs these two engravings, so that afterward there can be the level of "you will walk," which is the level of love, to be included in the One, as it is written, "going on and journeying toward the south."

וענין החקיקה מבחוץ הוא ע״י פסוקי דזמרה שהוא מלשון זמיר עריצים פי׳ שע״י ההתבוננות בגדולת א״ס ב״ה בפסוקי דזמרה הוא מזמר ומכרית בחי׳ הרע שתוכל להתפשט בנפשו בחי׳ אהבה אלקית.

The matter of the engraving from outside is through the Pesukei DeZimrah, a term from "cutting down (zemir) the tyrants": that is, through contemplating the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, in the Pesukei DeZimrah, he prunes and cuts off the level of evil, so that the level of G-dly love can spread through his soul.

כי ההתפעלות מההתבוננות הנ״ל עדיין אין זה בחי׳ אהבה רק בחי׳ התפעלות מאלקות בכדי שיתפרד הרע

For the arousal from the contemplation mentioned above is not yet the level of love, only the level of being moved by G-dliness, so that the evil will be separated,

כדכתיב רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם היינו ע״י בחי׳ ההתבוננות ברוממותו ית׳ נפרד הרע.

as it is written, "The exaltation of G-d is in their throat, and a two-edged sword in their hand": that is, through the level of contemplating His exaltation, blessed be He, the evil is separated.

5 ולכן החיוב דפסוקי דזמרה לא נזכר במשנה רק שתים לפניה כו׳ כי לא היה נצרך זה אצלם בכל יום כו׳

Therefore the obligation of Pesukei DeZimrah is not mentioned in the Mishnah, only "two before it," etc., for they did not need this every day, etc.

וזהו החקיקה מבחוץ והחקיקה מבפנים הוא ע״י מצות מעשיות שבבחי׳ חוקה כמו פרה אדומה ציצית ותפילין שאין בהם שום שכל וטעם

And this is the engraving from outside. The engraving from inside is through the practical mitzvos that are in the level of a chukah (statute), such as the red heifer, tzitzis and tefillin, which have no rationale or reason at all.

והיינו מפני ששרש המצות הוא מבחינת כתר כי אורייתא מחכמה נפקת אבל שרשן הם מכתר תרי״ג מצות דאורייתא וז׳ מצות דרבנן גימטריא תר״ך.

That is because the root of the mitzvos is from the level of Keser (the Crown). For "the Torah issues from Chochmah (wisdom)," but their root is from Keser: the six hundred and thirteen mitzvos of the Torah and the seven mitzvos of the Rabbis, the numerical value of six hundred and twenty [, the value of Keser].

אך בכל ספי׳ [ספירה / ספירות] יש בחי׳ קומה כמו חכמה שבחכמה וכמו כן בכתר יש בחי׳ מצות הנמשך מחכמה שבכתר ונתלבש בחכמה דאצילות ואח״כ בבריאה שיוכל להיות גם למטה טעם למצוה זו.

But in each Sefirah there is the level of a full stature (komah), such as Chochmah of Chochmah; and likewise in Keser there is the level of mitzvos drawn from the Chochmah of Keser, which is clothed in the Chochmah of Atzilus (Emanation) and afterward in Beriah (Creation), so that below too there can be a reason for this mitzvah.

6 ויש מצות הנמשכים מכתר שבכתר והם החוקים שהם רק בחי׳ רצון ונקרא רעוא דרעוין כו׳ וע״י מצות אלו ששרשן מאד נעלה יכול להיות חקיקה מבפנים בנפש הבהמית

And there are mitzvos drawn from Keser (the Crown) of Keser, and these are the chukim (statutes), which are only the level of will (ratzon), and it is called "the Will of wills," etc. Through these mitzvos, whose root is very lofty, there can be an engraving from inside in the animal soul,

וכדכתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך שמפני שהם בעמקי הקליפות צריך דוקא אני בחינה גבוה מאד

as it is written, "And I will pass through the land of Egypt": "I, and not an angel"; because they were in the depths of the kelipos (husks), specifically "I," a very high level, was needed.

וכמו כן להיות חקיקה בנפש הבהמית שיהיה לו בחי׳ אהבה להתכלל נפשו באחד היא ע״י מצות הנ״ל ועמ״ש בד״ה ועתה יגדל נא כח.

So too, for there to be an engraving in the animal soul, so that he will have the level of love, for his soul to be included in the One, it is through the mitzvos mentioned above. (See what is written in the discourse beginning "And now, let the strength be great, please.")

וזהו באר חפרוה שרים בחינת יסוד דנוקבא שכדי שיהיה בבחי׳ נוקבא בחי׳ יסוד התקשרות באלהות ע״י התעוררות הנ״ל צריך חפירה כי בלא זה לבו אטום כבתולה

This is [the meaning of] "a well that princes dug": the level of the Yesod (foundation) of Nukva. In order that in the level of Nukva there be the level of Yesod, connection with G-dliness, through the arousal mentioned above, digging is needed, for without this his heart is sealed, like a virgin

(ועמ״ש מזה ע״פ לריח שמניך בענין על כן עלמות אהבוך. ועמ״ש בד״ה עיני כל. ובד״ה לא תהיה משכלה ועקרה) וממה נעשה החפירה במחוקק בחי׳ חקיקה הנ״ל שהוא בחי׳ מצות הנ״ל

(see what is written about this on "For the fragrance of your oils," regarding "therefore the maidens love you"; and see what is written in the discourse beginning "The eyes of all," and in the discourse beginning "None shall miscarry or be barren"). And with what is the digging done? "With the mechokek (engraver)," the level of engraving mentioned above, which is the level of the mitzvos mentioned above.

אך אעפ"כ [אף על פי כן] התפשטותן הוא בבחי' חכמה ע"י משה (ועמ"ש בפ' חקת ע"פ במחוקק כו') כי אף פרה אדומה נאמרה ע"י משה כו' וע"ז נאמר אמרתי אחכמה כו'.

But even so, their spreading forth is at the level of Chochmah (wisdom), through Moshe (see what is written in Parshas Chukas on the verse "with the mechokek," etc.), for even the red heifer was told through Moshe, etc.; and of this it is said, "I said, I will become wise," etc.

וזהו אם בחקותי תלכו ודרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] הלואי בחקתי תלכו היינו שיהי' [שיהיה] בחי' הליכה הוא בחי' אהבה ולהתכלל באחד צריך לזה ב' חקיקות הנ"ל

This is [the meaning of] "If you walk in My statutes," which our Sages, of blessed memory, expounded, "Would that you walk in My statutes": that is, for there to be the level of walking, which is the level of love, and to be included in the One, the two engravings mentioned above are needed.

כי בלתי זה א"א שיהיה לו בחי' אהבה מאחר שהוא אסור בגוף ונפש הבהמית וכמשל האסור בזיקים שא"א לו להלוך אלא א"כ ישתברו הזיקים:

For without this it is impossible for him to have the level of love, since he is bound in the body and the animal soul, as in the parable of one who is bound in chains, who cannot walk unless the chains are broken.

7 ג אך עיקר ההליכה הוא להתכלל נפשו באחד לדבקה בו. ואיך אפשר זה. ולזה אמר ואת מצותי תשמרו אשר קדשנו במצותיו כו' כמבואר במ"א.

3. But the essence of the walking is for his soul to be included in the One, to cleave to Him. And how is this possible? For this it says, "and keep My commandments," "Who has sanctified us with His commandments," etc., as is explained elsewhere.

וזהו ואת מצותי תשמרו שע"י המצות משתמר בחי' אור א"ס בחי' עתיק.

This is [the meaning of] "and keep My commandments": through the mitzvos the level of the Infinite Light (Or Ein Sof), the level of Atik, is kept.

וזהו נר מצוה כמו נר המשמר השמן והאור כמו כן המצוה משמרת בחי' אור א"ס (ועמ"ש בד"ה והנה מנורת זהב כולה. ובד"ה כי תשמע בקול גבי לשמור את כל מצותיו)

This is [the meaning of] "a mitzvah is a lamp": like a lamp, which keeps the oil and the light, so too the mitzvah keeps the level of the Infinite Light (see what is written in the discourse beginning "And behold, a menorah all of gold," and in the discourse beginning "When you hearken to the voice," regarding "to keep all His commandments").

וע"ז אמר ועשיתם אותם אתם כתיב. פי' כי זהו באמת בחי' עשייה שנשמות ישראל עושין ומכריחין כביכול המשכת אוא"ס [אור אין סוף] בהכלים והוא מלשון גדול המעשה כו',

And concerning this it says, "and do them" (osam): it is written atem ("you"). That is: this is truly the level of "doing," for the souls of Israel make and compel, as it were, the drawing down of the Infinite Light into the vessels; and it is from the expression "Greater is the one who causes the doing," etc.

ולכן נק' כל עובדא בלשון עשיה פי' לשון הכרח כי מה שהשכל מתפשט בהמעשה שעושה זהו בחי' הכרח לגבי השכל שיהי' [שיהיה] יורד ונמשך בעשייה

Therefore every deed is called by the term asiyah ("doing"), meaning a term of compulsion. For when the intellect spreads into the deed that one does, this is a compulsion as regards the intellect, that it descend and be drawn into action;

כמו כן בעשיית המצוה שנמשך ע"י אור א"ס ב"ה מה שהוא נעתק ונבדל מסדר ההשתלשלות ונמשך ושורה בהכלים דז"א על כן נק' בחי' זו בשם עשיה

so too in the doing of a mitzvah, through which the Infinite Light, blessed be He, which is removed and separate from the order of the chain of descent (hishtalshelus), is drawn down and rests in the vessels of Z'eir Anpin; therefore this level is called by the name asiyah.

(ועמ"ש בד"ה להבין ענין מדלג על ההרים בענין שלכך נק' המצות בשם רמ"ח אברין דמלכא כו' ע"ש. וע' במ"ש ע"פ ביום השמיני עצרת בפי' אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם)

(See what is written in the discourse beginning "To understand the matter of 'leaping over the mountains,'" regarding why the mitzvos are called "the 248 limbs of the King," etc.; see there. And see what is written on the verse "On the eighth day, an assembly," on the meaning of "which You swore to our fathers from days of old.")

וזהו ועשיתם אותם אתם כו'. ונתתי גשמיכם בעתם פי' גשמיכם זהו התורה כמ"ש יערוף כמטר לקחי.

This is [the meaning of] "and do them (osam)": "you" (atem), etc. "And I will give your rains in their season": "your rains" is the Torah, as it is written, "My teaching shall drop like the rain."

והנה גשמים יורדין בגבורה ובתורה אמרו רז״ל [רבותינו זכרונם לברכה] שניתנה בה׳ קולות פי׳ ה׳ חסדים המגדילים והם בחי׳ ה׳ גבורות דאבא הנעשים בחינת חסדים דאימא.

Now, rains descend with Gevurah (might), and of the Torah our Sages said that it was given with five voices. That is: five chassadim (kindnesses) that make grow, and they are the level of the five gevuros of Abba that become the level of the chassadim of Imma.

פי׳ כי משה שמע כל התורה בקול אחד כמ״ש והאלהים יענו בקול לפי שמשה היה מבחי׳ אור אבא בעצמו.

That is: Moshe heard the whole Torah in one voice, as it is written, “and G-d answered him with a voice,” because Moshe was from the level of the light of Abba itself.

אך ישראל לא היה באפשרי לקבל ונתחלק ע״י ה׳ גבורות דאבא לבחינת חמשה קולות

But Israel were not able to receive [it], and it was divided, through the five gevuros of Abba, into the level of five voices.

וזהו פלג אלהים מלא מים. פי׳ מה שנתפלג מבחי׳ אלהים בחי׳ ה׳ גבורות מלא מים באמת הם חסדים שיכולים לקבל.

And this is “The stream (peleg) of Elokim is full of water.” That is: what was divided off (nispaleg) from the level of Elokim, the level of the five gevuros, is “full of water”: in truth they are chassadim, which they are able to receive.

8 וע״י גשמיכם בחי׳ התורה הנ״ל נעשה קול דודי דופק פתחי לי שיהיה לבו פתוח שיוכל להיות בנפשו בחי׳ אהבה ע״י בחי׳ התורה המגדל והיה מזה ונתנה הארץ יבולה היינו בחינת בי״ן [שם ב״ן] שנתברר מנפש הבהמית

And through “your rains,” the level of the Torah mentioned above, there comes about “The voice of my Beloved knocks: Open to me,” so that his heart will be open, so that there can be in his soul the level of love, through the level of the Torah that makes grow. And from this comes “and the land shall give its produce,” that is, the level of Ban, which has been refined from the animal soul

(והוא ע"ד מ"ש בדי"ה האזינו השמים גבי יערוף כמטר שהתורה נק' מטר וגשם שמוציא את כח הצומח שבהארץ מההעלם אל הגילוי

(and this is along the lines of what is written in the discourse beginning "Give ear, O heavens," regarding "My teaching shall drop like the rain": that the Torah is called rain and showers, which bring out the power of growth in the earth from concealment into revelation,

דהיינו להיות הצמיחה בחי' אהבה בכל מאדך כו' ע"ש באריכות וזהו ואהבת בגימטריא ב' פעמים אור היינו בחי' אור אחד הוא אור זרוע לצדיק והב' בחי' הצמיחה בכל מאדך)

that is, for the growth to be the level of love "with all your might," etc.; see there at length. And this is [why] ve'ahavta ("and you shall love") has the numerical value of twice or ("light"): that is, one level of light is "light is sown for the righteous," and the second is the level of the growth, "with all your might").

ואח"כ ועץ השדה יתן פריו (עיין בזהר בפ' בראשית דל"ז סע"ב [סוף עמוד ב]. ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם) שהוא בחינת מ"ד [מיין דוכרין] מנפש האלהית.

And afterward, "and the tree of the field shall give its fruit" (see the Zohar, Parshas Bereishis, end of folio 37b, and the Mikdash Melech there), which is the level of the masculine waters (mayin duchrin) from the G-dly soul.

וכמו בארץ שהארץ מעלה מ"ן [מיין נוקבין] והגשם המגדל הוא בחי' מ"ד [מיין דוכרין] וכדכתיב כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים כמו כן ע"י חיבור מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] הנ"ל יתן פריו

As with the earth: the earth raises the feminine waters (mayin nukvin), and the rain that makes grow is the level of the masculine waters, as it is written, "as the rain and the snow come down from heaven." So too, through the union of Mah and Ban mentioned above, "it shall give its fruit."

היינו שיתגלה בחי' טובא דגניז בגווה היינו רפ"ח ניצוצין שיש בה רק הוא מוסתר ומלובש רשע מכתיר את הצדיק משא"כ כשנתברר ונתהפך נתגלה האור הנ"ל להיות א"ח [אשת חיל] עטרת בעלה בחי' שלמעלה מהתקון ס"ג [שם ס"ג] דס"ג [דשם ס"ג]

That is, there will be revealed the level of "the good that is hidden within it," that is, the two hundred and eighty-eight sparks that are in it; only it is hidden and clothed, "the wicked surrounds the righteous"; whereas when it is refined and transformed, the light mentioned above is revealed, so that "a woman of valor [is] the crown of her husband," the level that is above the Tikkun, Sag of Sag.

וזהו והצליח אשר שלחתיו לברר בירורין ע״י דברי אשר יצא מפי דוקא כי כל העוסק בתורה הקב״ה יושב ושונה כנגדו כו׳:

And this is [the meaning of] "and it shall succeed in that for which I sent it," to refine the refinements, through "My word that goes out of My mouth," specifically. For whoever engages in Torah, the Holy One, blessed be He, sits and studies opposite him, etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 4

# בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם...

## "When I Break for You the Staff of Bread"

1 בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל כו'. הנה ידוע שאף שלפי הנראה דברי התוכחות אלו הם קללות אבל לפי האמת אינם רק ברכות.

"When I break for you the staff of bread, ten women shall bake your bread in one oven, and they shall return your bread by weight," etc. Now, it is known that although, according to what is seen, these words of rebuke are curses, in truth they are nothing but blessings.

ולהבין זה הוא ע"ד מה שאמר בזהר תלת דרגין מתקשראן דא בדא קוב"ה [קודשא בריך הוא] אורייתא וישראל וכו' כולהו דרגא על דרגא סתים וגליא (בפ' אחרי דע"ג ע"א).

To understand this: it is along the lines of what is said in the Zohar, "Three levels are bound to one another: the Holy One, blessed be He, the Torah and Israel," etc., "each of them level upon level, hidden and revealed" (in Parshas Acharei, 73a).

וביאור ענין בחי' סתים היינו מה שאינו נראה ומושג ואינו מתלבש במקום כלל ונק' סתימא דכל סתימין, פי' אפילו מן הסתימא הוא סתום ונעלם, ולית מחשבה דלהון תפיסא ביה כלל ועיין בסה"מ [בספר הדרת מלך] דקי"א ע"א.

The explanation of the matter of the level of "hidden" is: that which is not seen or grasped and is not enclothed in place at all, and is called "the most hidden of all the hidden"; that is, even from the hidden it is hidden and concealed, and "no thought of theirs grasps Him at all." And see Sefer Hadras Melech, 111a.

2 ובחי' גליא הוא מה שאנו רואים עולם הגשמי בחי' מקום בעל ששה קצוות מעלה ומטה ודי' רוחות העולם.

And the level of "revealed" is what we see: the physical world, the level of place, which has six extremities: above and below and the four directions of the world.

ולכאורה לא יתכן לומר על בחי' גשמית שהוא בחי' אלהות. אבל באמת הענין הוא כן כי אין עוד מלבדו כתיב ומלכותו בכל משלה

Seemingly, it is not possible to say of a physical level that it is a level of G-dliness. But in truth the matter is so, for it is written, "There is none else besides Him," and "His sovereignty rules over all."

וכל מה שאנו רואים בדצח"מ [בדומם צומח חי מדבר] שבעוה"ז יש בכל גשמי מגשמיים הנ"ל חיות רוחני המחיה אותו תמיד

And in all that we see of the inanimate, vegetative, animal and speaking [creations] of this world, in every physical thing among the physical things mentioned above, there is a spiritual life-force that gives it life constantly,

והוא ג"כ נק' בחי' מקום כמ"ש הנה מקום אתי שיש ג"כ בחי' מקום למעלה וכו'.

and it too is called the level of place, as it is written, "Behold, there is a place with Me": that there is also a level of place above, etc.

3 ופי' מקום שהחיות רוחני בחי' מקום הוא ונק' ג"כ גליא ובטל הוא לבחי' סתום שלמעלה ממנו מן בחי' מקום כענין ביטול אותיות המחשבה בשכל כידוע ואינו מתלבש בו כלל.

The meaning of "place" is that the spiritual life-force is the level of place, and it too is called "revealed"; and it is nullified to the level of "hidden" that is above it, above the level of place, like the nullification of the letters of thought in the intellect, as is known; and [the hidden] is not enclothed in it at all.

וזהו ברוך המקום כי ברוך הוא לשון המשכה להמשיך מן למעלה מן המקום לבחי' מקום ע"ד האמור בברכת השנים להמשיך מן למעלה מן הזמן לבחי' זמן.

This is [the meaning of] "Blessed is the Place (Baruch HaMakom)": for baruch ("blessed") is an expression of drawing down, to draw down from above place into the level of place, in the manner of what is said in the Blessing of the Years: to draw down from above time into the level of time.

וזהו ברוך ה' כו' מן העולם ועד העולם, (ענין מקום רוחני י"ל [יש לומר] דהיינו ו"ק [ו' קצוות] עליונים שהם שרש הו"ק [הו' קצוות] גשמיים צפון ודרום כו' שזהו בחי' המקום,

This is [the meaning of] "Blessed is Havayah," etc., "from world to world." (The matter of spiritual place: it may be said that this is the six supernal extremities, which are the root of the six physical extremities, north and south, etc., which is the level of place;

וכן נתבאר במ"א ע"פ וארא אל אברהם כו' בפי' וענין שהוא אחד בשבעה רקיעים והארץ ודי רוחות העולם כו' ע"ש, וע' מזה ג"כ בפ' בשלח ע"פ ויאמר משה אכלוהו היום כו'

and so it is explained elsewhere, on the verse "And I appeared to Avraham," etc., in the explanation and meaning of [the teaching] that He is One in the seven heavens and the earth and the four directions of the world, etc.; see there. And see about this also in Parshas Beshalach, on the verse "And Moshe said, 'Eat it today,'" etc.,

ובפ' בראשית בד"ה השמים כסאי עולם נק' בחי' אש ומים כו' דהיינו המדות עליונות כנודע, וכן הוא בפרדס בערכי הכינויים ערך מקום. ולמעלה מבחי' מקום רוחני היינו חו"ב [חכמה ובינה] כו' וכ"ש [וכל שכן] למעלה יותר כו'.

and in Parshas Bereishis, in the discourse beginning "The heavens are My throne," [where] "world" is called the level of fire and water, etc., that is, the supernal emotive attributes (middos), as is known. And so it is in the Pardes, in the Erchei HaKinuyim, under the entry "Place." And above the level of spiritual place is Chochmah and Binah, etc., and all the more so higher still, etc.

אכן בזח"א [בזהר חלק א] ויצא דקמ"ז מבואר דבחי' מלכות נק' מקום וכ"ה בזהר בשלח דס"ג סע"ב [סוף עמוד ב] ועיין בזהר ויקהל דר"ז ע"א וע' בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ז [פרק ז']).

However, in the Zohar, Part I, Vayetze, 147, it is explained that the level of Malchus is called "place"; and so it is in the Zohar, Beshalach, at the end of 63b; and see the Zohar, Vayakhel, 207a; and see Sefer Shel Beinonim, Part II, chapter 7.)

**והנה אורייתא ג"כ סתים וגליא פי' כענין הקללות האלה שלפי הנראה ומושג בחי' גליא אינו מדבר בישראל כמ"ש ונתן ה' אלהיך את כל האלות האלה על אויביך וגו'.**

**Now, the Torah too is hidden and revealed. That is, like these curses: according to what is seen and grasped, the level of "revealed," it does not speak of Israel, as it is written, "And Havayah your G-d will put all these curses upon your enemies," etc.**

**והיינו בחי' עשו שהוא בחי' אלה לשון רבים טורי דפרודא כמ"ש נפשות עשו, ועיין בזח"א** [בזהר חלק א] **ויחי דרכ"ז ע"ב,**

**This is the level of Eisav, which is the level of eleh ("these"), a plural expression, "the mountains of separation," as it is written, "the souls of Eisav"; and see the Zohar, Part I, Vayechi, 227b.**

אבל ואתה תשוב ושמעת בקול ה' וגו'. כי הפנימית בבחי' סתום בהמשכות החיות מן הסתום אל הגליא.

But "And you shall return and listen to the voice (bekol) of Havayah," etc.: for the inner dimension is in the level of "hidden," in the drawings-down of the life-force from the hidden to the revealed.

וזהו בקול גו' [וגו' / גומר] והם בחינת הברכות שבקללות (ע' [עיין] במ"ש ע"פ כי תשמע בקול וגו' בפ' ראה, והנה ברכות אלו הוא ע"ד מ"ש בגמ' [בגמרא] פ"ק [פרק קמא] דמ"ק [דמועד קטן] ד"ט ע"ב הנך כולהו ברכתא נינהו כו',

This is [the meaning of] "to the voice (bekol)," etc., and these are the level of the blessings that are within the curses. (See what is written on the verse "When you listen to the voice," etc., in Parshas Re'eh. Now, these blessings are along the lines of what is said in the Gemara, in the first chapter of Moed Katan, 9b: "These are all blessings," etc.;

והיינו שהברכה היא מבחי' סתום, ומהרש"א [ומהרש"א] שם פי' והם עשו כן לחדודי כו', ויותר נראה כפשטן לפי שהברכה באופן זה היא מבחי' סתום).

that is, the blessing is from the level of "hidden." The Maharsha there explains that they did so to sharpen [him], etc.; but it seems more [correct to take them] according to their plain meaning, since a blessing in this manner is from the level of "hidden.")

והנה ידוע שהתורה נק' לחם והיא מחיה את הנשמה כמזון הגשמי שמחיה את הגוף

Now, it is known that the Torah is called bread, and it gives life to the soul like physical food, which gives life to the body.

אף שהלחם הוא בחי' צומח והאדם הוא בחי' חי מדבר והוא נגד השכל, לכאורה שיהא החי מדבר ניזון ומקבל חיות מן דבר שהוא למטה ממנו במדרגה,

[This is so] even though bread is of the vegetative level and man is of the level of a living, speaking [being], and it seemingly goes against reason that a living, speaking [being] should be nourished and receive life-force from something that is beneath it in rank.

אך אמנם הענין הוא שבאמת תבואת הארץ שרש חיותם הוא ממקום גבוה מאד אלא שנפלו בשבירה להצמיח החטה,

In fact, however, the matter is that in truth the root of the life-force of the produce of the earth is from a very high place, except that they fell in the shattering, to make the wheat grow.

וכן בענין התורה שנק' לחם ומזון להנשמה הוא ג"כ על דרך הנ"ל שסודות התורה נשתלשלו בדברים גשמיים איסור והיתר טומאה וטהרה כו'.

So too with the Torah, which is called bread and food for the soul: it too is in the manner mentioned above, that the secrets of the Torah descended in a chain into physical matters: forbidden and permitted, impure and pure, etc.

ועמ"ש מזה ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות. וכ"ז [וכל זה] מפני שנפלו בשבירה פי' מחמת שבירת לוחות הראשונות שהיו מתחלה חירות ממלאך המות ומחמת שבירתן נתלבשה התורה בדברים גשמיים,

And see what is written about this on the verse "And Moshe spoke to the heads of the tribes." All this is because they fell in the shattering; that is, because of the shattering of the first Tablets, which at first were "freedom from the Angel of Death," and because of their shattering the Torah was enclothed in physical matters,

(וכמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' תשא שסוד שבירת הלוחות הי' [היה] כעין שבירת הכלים כו' ע"ש, ועמ"ש מענין חרות על הלוחות בביאור ע"פ אם בחקתי).

(and as is written in the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Ki Sisa, that the mystery of the shattering of the Tablets was akin to the shattering of the vessels, etc.; see there. And see what is written on the matter of "engraved (charus) on the Tablets" in the explanation on the verse "If [you walk] in My statutes.")

וזהו בשברי לכם מטה לחם מטה לחם הוא עץ החיים בחי' סתים ובשבירת עץ החיים שהוא שבירת הלוחות נפלה ונשתלשלה בדברים גשמיים כו':

This is [the meaning of] "When I break for you the staff of bread": the staff of bread is the Tree of Life, the level of "hidden"; and through the shattering of the Tree of Life, which is the shattering of the Tablets, [the Torah] fell and descended in a chain into physical matters, etc.

4 ב ואפו עשר נשים. פי' ואפו כי הנה התורה נק' לחם חטה שהוא כ"ב אותיות התורה כמנין חט"ה.

2. "And ten women shall bake." The meaning of "shall bake": for the Torah is called wheat bread, which is the twenty-two letters of the Torah, the numerical value of chitah ("wheat").

והענין כי האוכל עיסה שלא נאפית עדיין אינה מתעכלת במעיו כלל ואינה נבלע באבריו להיות ממנה דם הנפש

The matter is that when one eats dough that has not yet been baked, it is not digested in his innards at all and is not absorbed into his limbs so that the blood of the soul be made from it;

אבל האוכל אחר אפייתו הוא מתעכל במעיו ונבלע באבריו להיות ממנו דם הנפש והיו לאחדים ממש.

but when one eats [it] after it has been baked, it is digested in his innards and absorbed into his limbs so that the blood of the soul is made from it, and they become truly one.

5 וכן הענין במזון הנפש שהיא התורה שכשאינה אפויה אצל האדם כמו שיתי' לקמן, אף אם הוא אדם שלומד תורה הרבה אינה מתאחדת עמו אלא היא ענין בפ"ע [בפני עצמו] והוא בפני עצמו ואינו מקבל חיות כלל ממנה כענין הלחם הגשמי שלא נאפה עדיין כלל,

So too is the matter with the food of the soul, which is the Torah: when it is not baked by a person, as will be explained below, even if he is a person who studies much Torah, it does not become one with him; rather, it is a thing by itself and he is by himself, and he receives no life-force from it at all, like physical bread that has not yet been baked at all.

אבל כשהתורה אפויה אצל האדם היא נבלעת בכל רמ"ח אבריו והיו לאחדים ממש כנ"ל.

But when the Torah is baked by a person, it is absorbed into all his 248 limbs, and they become truly one, as mentioned above.

6 וזהו שאמרו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] על פסוק ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה בכל רמ"ח אבריו היא שמורה וכו'. וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] ע"פ ושבתה הארץ.

This is what our Sages, of blessed memory, said on the verse "Arranged in all and preserved": if it is arranged in all his 248 limbs, it is preserved, etc. And as was explained on the verse "The land shall rest."

ולהבין ענין האפיה הוא ענין אמרם ז"ל [זכרונו לברכה / זכרונם לברכה] כי התורה נתנה אש שחורה על גבי אש לבנה,

To understand the matter of the baking: it is the matter of their saying, of blessed memory, that the Torah was given [as] black fire upon white fire.

(וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' עקב דף ער"ב סע"ב [סוף עמוד ב]. פי' אש שחורה חכמה סתימאה ע"ג אש לבנה הוא אבא. וא"כ פי' וענין אש שחורה הוא ע"ד ישת חשך סתרו ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה שחורה אני ונאוה ע"ש).

(And see the Ramaz, Parshas Eikev, folio 272, end of side b. The meaning: black fire, the hidden Chochmah, upon white fire, which is Abba. If so, the meaning and matter of black fire is along the lines of "He made darkness His hiding place"; and see what is written about this also in the discourse beginning "I am black and comely"; see there.)

והנה ענין אש שחורה הוא אש מסותרת ונעלמת בלב כל א' ואחד מישראל באהבה ותשוקה לדבקה בו ית',

Now, the matter of black fire is a fire hidden and concealed in the heart of each and every one of Israel, in love and yearning to cleave to Him, may He be blessed.

שאף שהוא טרוד בעסקיו הגשמיים כי לבו בוער תמיד לאהבת ה' כמ"ש צעק לבם אל אדני כי הלב צועק בהעלם והסתר לדבקה בו ית' ונק' חולת אהבה וכמ"ש סמכוני באשישות וגו' כי חולת אהבה אני

For even though he is busy with his physical affairs, [yet] his heart burns constantly with love of G-d, as it is written, "Their heart cried out to Ado-nai": for the heart cries out in concealment and hiddenness to cleave to Him, may He be blessed. And this is called "lovesick," as it is written, "Sustain me with flagons," etc., "for I am lovesick."

(וזהו ענין אני ישנה ואעפ"כ [ואף על פי כן] ולבי ער. ועמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה), ובאהבה זו המסותרת ובוערת אשר רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה שמתלהב ובוער תמיד לדבקה בו ית' בזה יוכל האדם לאפות לחם חטה שהיא התורה

(This is the matter of "I am asleep," and nevertheless "my heart is awake." And see what is written on the verse "Zion shall be redeemed through justice.") And with this love, which is hidden and burning, whose "flashes are flashes of fire, the flame of Kah," which flares and burns constantly to cleave to Him, may He be blessed, with this a person can bake wheat bread, which is the Torah.

וכשיאפה האדם את התורה בשלהבת האהבה אליו ית', בזה יובלעו דברי תורה במעיו והיו לאחדים עמו.

And when a person bakes the Torah in the flame of love for Him, may He be blessed, by this the words of Torah will be absorbed in his innards, and they will become one with him.

7 וזהו ואפו לחמכם פי' התורה בתנור אחד פי' בחמימות האהבה הבאה מהתבוננות של אחד יחודו של עולם.

This is [the meaning of] "they shall bake your bread," that is, the Torah, "in one oven," that is, in the warmth of the love that comes from the contemplation of "One," the Unity of the world.

וענין עשר נשים הוא שבנפש כל אחד ואחד מישראל יש עשר בחינות שלש אמות ושבע כפולות ובעשרה דברים אלו יהיה האפיה הנ"ל ויהיו בחי' אלו בחי' נוקבא שידע שבאמת אין הטוב שלו.

And the matter of "ten women" is that in the soul of each and every one of Israel there are ten levels, three mothers and seven doubles, and with these ten things the baking mentioned above will come about. And these levels shall be the level of Nukva (the feminine): that he should know that in truth the good is not his own.

דהיינו התשוקה לדבקה בו ית' אינו מעצמו ועבודתו רק בעל האמת נותן לו האמת.

That is, the yearning to cleave to Him, may He be blessed, is not of himself and of his service; only the Master of truth gives him the truth.

8 וזהו היה בעיניך כרשע אפילו אם אחד לומד תמיד תורה ומתפלל תמיד מ"מ היה בעיניך כרשע.

This is [the meaning of] "Be in your own eyes like a wicked person": even if one constantly studies Torah and constantly prays, nevertheless "be in your own eyes like a wicked person."

אבל הרע בעצמו שעושה שלו הוא כי הוא מעצמו,

But the evil itself that he does is his own, for it is from himself.

וזהו שלהבת י"ה כי השלהבת לאהבת ה' הוא מן י"ה וכשיהי' [וכשיהיה] בעצמו בחי' מקבל לבד ולא בחי' יש בפ"ע [בפני עצמו] יוכל לבוא לידי אפייה הנ"ל, ועיין מ"ש סד"ה שימני כחותם.

This is [the meaning of] "the flame of Kah": for the flame of love for G-d is from Kah. And when he himself is in the level of a receiver only, and not the level of an existence (yesh) in its own right, he will be able to come to the baking mentioned above. And see what is written at the end of the discourse beginning "Set me as a seal."

והשיבו לחמכם במשקל פי' שישיב התורה ע"י אפייה הנ"ל ממטה למעלה בבחי' משקל כמ"ש ושקל בפלס הרים שהוא בבחי' שלמעלה מבחי' הרים שבו שוקל הרים ונקרא מתקלא בזהר

"And they shall return your bread by weight": that is, that he will return the Torah, through the baking mentioned above, from below to above, in the level of weight, as it is written, "and weighed the mountains in a scale": that is, in the level that is above the level of mountains, by which He weighs the mountains; and it is called Matkela ("the Scale") in the Zohar

(בפ' תרומה קע"ו ב' האזינו דר"צ ע"א. ועמ"ש בד"ה לבך יהגה אימה. איה סופר איה שוקל ומ"ש בד"ה אתם נצבים בענין ושקל בפלס ועמ"ש בענין תנופת שתי הלחם ע"פ והניף הכהן אותם),

(in Parshas Terumah, 176b; Haazinu, 290a. And see what is written in the discourse beginning "Your heart will meditate on terror": "Where is the scribe? Where is the weigher?"; and what is written in the discourse beginning "You are standing," on the matter of "and weighed in a scale"; and see what is written on the matter of the waving of the two loaves, on the verse "And the kohen shall wave them").

ואכלתם ולא תשבעו ע"ד אוהב כסף כו'. כן באהבתה תשגה תמיד לחזור פעמים רבות אין מספר. ובכל פעם יהיו בעיניו כחדשים ממש ולא ישבע נפשו בהם לעולם.

"And you shall eat and not be satisfied": in the manner of "One who loves money," etc. So too, "with her love you shall be enraptured always": to go over [the Torah] again many times without number. And each time [its words] shall be in his eyes truly as new, and his soul shall never be satisfied with them.

וכמ"ש אל תבוז כי זקנה אמך. וגם שלא יהיה בבחי' זקנה. וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ומי איכא זקנה קמיה כו'. שהוא יתי' למעלה מהזמן ואין הזמן מושל בו להזקינו.

And as it is written, "Do not scorn your mother when she is old." And also, that it should not be in the level of old age; as in the saying of our Sages, of blessed memory, "And is there old age before Him?" etc., for He, may He be blessed, is above time, and time does not rule over Him to make Him old.

אבל בלאו הכי אינו מקבל חיות מן התורה כי וכבודי לאחר לא אתן כו':

But without this, he does not receive life-force from the Torah, for "and My glory I will not give to another," etc.

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 5

# אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו...

## These are the statutes, the ordinances and the teachings

1 אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל. הנה לכאורה לא שייך לומר חוקים ומשפטים ותורות על הברכות וקללות הכתובים למעלה בפ' זו שאין בהם ציווי דבר חוק ומשפט.

"These are the statutes, the ordinances and the teachings which Havayah gave between Himself and the children of Israel." Now, at first glance it is not fitting to say "statutes, ordinances and teachings" about the blessings and curses written above in this parshah, since they contain no command of any matter of statute or ordinance.

2 וגם להבין מהו בינו ובין בני ישראל והל"ל [והוה ליה למימר] אל בני ישראל וכו'. אך הענין דהנה בפ' שלמעלה כתיב אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם

Also, [we need] to understand what "between Himself and the children of Israel" means; it should have said "to the children of Israel," etc. But the explanation is this: in the passage above it is written, "If you walk in My statutes, and keep My commandments, and do them."

וג' בחי' אלו תלכו תשמרו ועשיתם אותם הם כנגד מחשבה דיבור ומעשה, בחקותי תלכו הוא ענין המחשבה בעיון והשגת גדולתו יתי' שיש בה כמה מדרגות זו למעלה מזו

These three levels, "walk," "keep" and "do them," correspond to thought, speech and action. "Walk in My statutes" is the matter of thought, in contemplating and comprehending His greatness, may He be blessed, in which there are many levels, one above the other;

ולכן נק' בשם הליכה כמ"ש ילכו מחיל אל חיל והוא ענין מ"ש הליכות עולם לו פי' שהולך ונעתק מזה העולם לו לבדו ליבטל אליו ליחודו ית' בהשגתו בגדולתו מדרגה אחר מדרגה

and therefore it is called by the name "walking," as it is written, "They go from strength to strength." And this is the meaning of what is written, "The goings of the world are to Him (halichos olam lo)": that is, one goes and moves away from this world to Him alone, to be nullified to Him, to His unity, may He be blessed, through his comprehension of His greatness, level after level;

וגם הליכות העולם עצמו לו שגם העולם עצמו הולך ומתעלה עם האדם ליחודו ית' מאחר שהאדם הוא בתוכו ונק' הליכות לשון רבים כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אל תקרי הליכות אלא הלכות.

and also the goings of the world itself are "to Him," for the world itself also goes and rises with the person to His unity, may He be blessed, since the person is within it. And it is called halichos, in the plural, as our Sages, of blessed memory, said, "Do not read halichos (goings), but halachos (laws)."

3 וכמ"ש ועלמות אין מספר ודרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אלו הלכות

And as it is written, "and maidens (alamos) without number," and our Sages, of blessed memory, expounded: "These are the halachos."

שלכן נקראו בשם הלכות שע"י העיון בהם להשיגו היטב על בוריו זוכה האדם לילך ממדרגה למדרגה בהשגת גדולת א"ס ב"ה וקרבתו אם קרבת אלקים יחפץ באמת ויבקשנה ככסף כו' ויגעתי ומצאתי כו' ולאפוקי מי שאינו כו'.

This is why they are called by the name halachos: because through contemplating them, so as to grasp [each] well and thoroughly, a person merits to go from level to level in grasping the greatness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, and closeness to Him, if he truly desires closeness to G-d "and seeks it like silver," etc., "I have toiled and I have found," etc.; which excludes one who does not, etc.

4 ואת מצותי תשמרו הוא ענין הדבור כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שמור זו משנה שהוא הדבור בד"ת [בדברי תורה] מלשון ושננתם לבניך.

"And keep My commandments" is the matter of speech, as our Sages, of blessed memory, said, "'Keep': this is Mishnah," which is speech in words of Torah, a term related to "and you shall teach them diligently (veshinantam) to your children."

והענין כי אף מי שמוחו קטן להשיג בגדולת ה' ולילך בה ממדרגה למדרגה. הנה אעפ"כ [אף על פי כן] יש בכל א' ואחד מישראל בחי' אלקות ודבר ה' השוכן בתוכו וכמ"ש ונתתי משכני בתוככם ופי' בזהר משכונא דילי והוא עד"מ כאדם שנותן משכון לחבירו שהמשכון אינו מרצונו הטוב

And the explanation is: even one whose mind is too small to grasp G-d's greatness and to go in it from level to level, even so, in each and every one of Israel there is the level of G-dliness and the word of G-d dwelling within him, as it is written, "And I will place My Tabernacle (mishkani) in your midst," which the Zohar explains as "My pledge (mashkona)." And this is, by way of analogy, like a person who gives a pledge to his fellow, where the pledge is not [given] of his own good will.

כך כביכול הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] גלו לאדום שכינה עמהם פי' אף כי ידע אינש בנפשו איה מקומו שהוא בתחתית המדריגה בגלות אדום וישמעאל כו' שהם המה מדות הרעות תאוות וכעס ודומיהן

So too, as it were, [with G-d]: our Sages, of blessed memory, said, "They were exiled to Edom: the Shechinah (Divine Presence) is with them." That is: even though a person knows within himself where his place is, that he is at the very bottom level, in the exile of Edom and Yishmael, etc., which are the evil traits, lusts and anger and the like,

מכל מקום לא יפול לבו בקרבו לאמר אבדה תקותי

nevertheless, let his heart not fall within him, saying, "My hope is lost."

כי האמת אינו כן שאפילו בגלות שכינה עמהם הנותנת לו חיות אלקות אפי' [אפילו] בעודו עובר על רצונו יתי'

For the truth is not so: even in exile the Shechinah is with them, giving him G-dly life-force even while he is transgressing His will, may He be blessed,

שיוכל לקבוע במוחו ומחשבתו ענין אמונת אחדותו יתי' האמיתי כי בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד וכולא קמי' [קמיה] כלא חשיב.

so that he is able to fix in his mind and thought the faith in His true oneness, may He be blessed: that "in the heavens above and on the earth below there is nothing else," and "all before Him is accounted as nothing."

5 וזהו אני ה' אלקיכם כי הוי' הוא בחי' היה הוה ויהי' [ויהיה] ואני הוי' לא שניתי הוא יכול להיות שורה וקבוע במוחו להיות לנו בבחי' אלקיכם וכמ"ש במ"א.

And this is [the meaning of] "I am Havayah your G-d." For Havayah is the level of "was, is and will be," and "I, Havayah, have not changed"; He can rest and be fixed in his mind, to be for us at the level of "your G-d" (Elokeichem), as is explained elsewhere.

אך צריך שתהי' [שתהיה] בחי' זו שמורה וקבועה בו בתוכו ממש שלא יהי' [יהיה] רק כמו שעומד על שכלו מלמעלה ואינו נתאמת ונתפס בשכלו היטב כמ"ש ונתתי משכני בתוככם דייקא

But this level must be kept and fixed in him, truly within him, so that it is not merely as though it stands over his intellect from above, and is not verified and well grasped in his intellect; as it is written, "And I will place My Tabernacle in your midst": precisely ["in your midst"].

והשמירה לזה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שמור זו משנה שהוא הדיבור והשינון בד"ת [בדברי תורה]

And for keeping this, our Sages, of blessed memory, said, "'Keep': this is Mishnah," which is the speaking and repetition (shinun) of words of Torah;

כי דבר ה' זו הלכה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] השונה הלכות שהוא רק בחי' שמירה להיות משתמר בקרבו מה שכבר ניתנה לו

for "'The word of Havayah': this is halachah," and as our Sages, of blessed memory, said, "Whoever studies (shoneh) halachos." This is only the level of keeping: that what has already been given to him be kept within him.

אף שאינו יכול לילך ולהתעלות מעלה מעלה בהשגת גדולתו וקרבתו יתי' מ"מ ע"י המשכת עולם הדבור בתוכו כמ"ש ותורתך בתוך מעי וכתיב ואשים דברי בפיך כו' נתפס ונתאמת אצלו ענין אמונת אחדותו יתי' באמת לאמיתו ולא בדמיונות שוא

Even though he cannot go and rise higher and higher in grasping His greatness and closeness to Him, may He be blessed, nevertheless, through drawing the world of speech within him, as it is written, "And Your Torah is within my inward parts," and it is written, "And I have put My words in your mouth," etc., the faith in His oneness, may He be blessed, is grasped and verified for him in absolute truth, and not in empty imaginings.

כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות שהוא בחי' הדבור בת"ת [בתלמוד תורה] שנאמר גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם פי' שאע"פ [שאף על פי] שהם בבחי' גלות שכינה עמהם

As our Sages, of blessed memory, said, "The exiles are not gathered in except by the merit of the Mishnayos," which is the level of speech in Torah study, "as it is said, 'Even though they study (yis-nu) among the nations, now I will gather them.'" That is: although they are in a state of exile, the Shechinah (Divine Presence) is with them.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] על פסוק על מה אבדה הארץ על ביטול תורה

And this is what our Sages, of blessed memory, said on the verse "Why is the land (ha'aretz) lost?": "Because of the neglect of Torah."

כי ע"י ביטול תורה שהוא בחי' דבר ה' אבדה האמונה שהיא בחי' הארץ הדום רגלי שאינו נתפס במוחו אמונת יחודו ית'.

For through the neglect of Torah, which is the level of "the word of Havayah," faith is lost, which is the level of "the earth (ha'aretz), My footstool": meaning that the faith in His unity, may He be blessed, is not grasped in his mind.

6 ועשיתם אותם זה המעשה שהוא ענין המשכת אלהותו ית' מבחי' סוכ"ע ע"י המעשה כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדול תלמוד שמביא לידי מעשה מכלל שהמעשה הוא עיקר התכלית

"And do them": this is action, which is the drawing down of His G-dliness, may He be blessed, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), through action; as our Sages, of blessed memory, said, "It is not study that is the main thing, but action"; and our Sages, of blessed memory, said, "Great is study, for it leads to action," which implies that action is the main purpose.

והיינו כי א"א להמשיך גילוי אלהותו יתי' מבחי' סוכ"ע ע"י שום השגה וכח המחשבה ודיבור דלית מחשבה תפיסא ביה כלל ואפילו השגות עליונים כו' רק ע"י בחי' המעשה וקיום המצות כענין לחכימא ברמיזא,

That is: it is impossible to draw down the revelation of His G-dliness, may He be blessed, from the level of the light that encompasses all worlds through any comprehension, or the power of thought and speech, for "no thought can grasp Him at all," not even the comprehension of the supernal beings, etc., but only through the level of action and the fulfillment of the mitzvos, as in "For the wise, a hint [suffices]."

והוא כמשל האדם שאינו יכול לדבר ולהסביר כל לבו לפני חבירו האיך יעשה רק ע"י שרומז לו בתנועה כל שהוא.

And this is like the analogy of a person who cannot speak and explain all his heart before his fellow, how [his fellow] should act, except by hinting to him with some slight movement.

כך כביכול הנה באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] צריך להיות אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] יש מהן דתליא בעובדא וע"י מעשה המצות וקיומן נרמז ונמשך מלמעלה מעלה מאד וממקום גבוה יותר כעין רמז

So too, as it were: with an arousal from below there must come an arousal from above; some of them depend on action, and through the doing of the mitzvos and their fulfillment it is hinted and drawn down from very, very high above, and from a higher place, in the manner of a hint.

ולמשל כמו מעשה הצדקה שע"י שמשפיע חיות לזולתו רומז למעלה למקום מקור כל ההשפעות להשפיע חיים וחסד לכל העולמות.

For example, as with the act of charity: by imparting life-force to another, one hints above, to the place of the source of all flows of influence, to bestow life and kindness on all the worlds.

7 וכן ענין כל המצות ואפילו מצות ת"ת [תלמוד תורה] שבדבור דעקימת שפתיו הוי מעשה. וז"ש [וזהו שכתוב] והיה מעשה הצדקה שלום

And so it is with all the mitzvos, even the mitzvah of Torah study, which is in speech, for "the moving of his lips counts as an action." And this is [the meaning of] what is written, "And the act of charity shall be peace,"

כי ענין השלום הוא שמחבר שני הפכים ועושה שלום ביניהם, כך א"א לעולמות לקבל שפע וחיות מן הבורא יתי שהוא מובדל מהם מהקצה כו' כ"א בבחי' שלום,

for the nature of peace is that it joins two opposites and makes peace between them. So too, it is impossible for the worlds to receive abundance and life-force from the Creator, may He be blessed, Who is separated from them from one extreme [to the other], etc., except through the level of peace.

וזהו ונתתי שלום בארץ כי מלכותך מלכות כל עולמי' [עולמים] וכלם הם בחי' ארץ לגבי הקב"ה.

And this is [the meaning of] "And I will give peace in the land": for "Your kingship is the kingship of all worlds," and all of them are the level of "land" relative to the Holy One, blessed be He.

וזהו לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כי השלום הוא המחזיק ברכה והמשכות חיות אלקות בהתגלות למטה:

And this is [the meaning of] "The Holy One, blessed be He, found no vessel that holds blessing for Israel except peace": for peace is what holds the blessing and the drawings-down of G-dly life-force in revelation below.

8 ב וזהו ענין כל הברכות שבתורה כמו ד"מ [דרך משל] ואכלתם לחמכם לשובע פי' שיהיה בחי' שובע שמחות את פניך

2. And this is the meaning of all the blessings in the Torah; for example, "And you shall eat your bread to satiety": that is, there will be the level of "satiety of joys in Your presence,"

וכדכתיב עוז וחדוה במקומו והקללות הם על המסתירים ומונעים את האדם מעבודת ה' שהם החיצונים

and as it is written, "Strength and gladness are in His place." And the curses are upon those that conceal and hinder a person from the service of G-d, which are the external forces;

כי ישראל מצד עצמם עלו במחשבה שאין שם שום הסתר פנים ורצונם לדבקה בו ליחודו יתי ומאמינים בני מאמינים

for Israel, in themselves, "arose in thought," where there is no hiding of the Face whatsoever, and their will is to cleave to Him, to His unity, may He be blessed; and they are "believers, the sons of believers."

ואין שייך שום קללה ח"ו [חס ושלום] מצד עצמ' [עצמה] ולעתיד יתהפכו כל הקללות לברכה רק הקללות הם להעביר רוח החיצונים והטומאה שנדבק בהם בהתערבם כו'.

And no curse whatsoever, G-d forbid, applies to them in themselves. And in the Time to Come all the curses will be transformed into blessing. The curses serve only to remove the spirit of the external forces and of impurity that clung to them when they became intermingled, etc.

9 וז"ש [וזהו שכתוב] הכתוב ונתן ה' את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך. וכמ"ש ונשא השעיר עליו את כל עונותם שהוא בחי' עשו איש שעיר

And this is [the meaning of] what the verse says: "And Havayah will put all these curses upon your enemies and upon those who hate you, who pursued you." And as it is written, "And the goat (sa'ir) shall bear upon itself all their iniquities," which is the level of Eisav, "a hairy (sa'ir) man."

וזהו פי' ענין כל הקללות שהן ברכה באמת על ישראל מצד עצמם והקללה הגדולה שנאמרה במשנה תורה הגר אשר בקרבך וכו' היא אינה רק על חיצוני' הנדבקות בהם.

And this is the explanation of all the curses: that they are in truth a blessing for Israel as they are in themselves. And the great curse stated in Mishneh Torah [Deuteronomy], "The stranger who is in your midst," etc., is only upon the external forces that cling to them.

10 ופי' הגר אשר בקרבך היא השכינה אשר ממנה באה האהבה מסותרת אשר בלב כאו"א [כל אחד ואחד] מישראל אשר היא בבחי' גלות בתוך הגוף

And the explanation of "the stranger who is in your midst": it is the Shechinah (Divine Presence), from which comes the hidden love that is in the heart of each and every one of Israel, which is in a state of exile within the body.

ונק' בשם גר שהיא בארץ לא לו שהוא ניצוץ אלקות המחיה את נפשו וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] גלו כו' שכינה עמהם יעלה עליך מעלה מעלה שיהא בבחי' עילוי רב ועצום

And it is called by the name "stranger" (ger) because it is "in a land not its own," for it is a spark of G-dliness that gives life to his soul; as our Sages, of blessed memory, said, "They were exiled, etc.; the Shechinah is with them." "Shall rise above you higher and higher": that it will be in a state of great and mighty elevation,

דהיינו שיעמיק במחשבתו גודל גדולתו עד אין חקר וכמ"ש אני הוי' אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו' פי' שלא יהיה בבחי' מצרים וגבולים כ"א כמ"ש ואתהלכה ברחבה וגו'

that is, that he delve in his thought into the vastness of His greatness, to the point where it is beyond searching. And as it is written, "I am Havayah Who brought you out of the land of Egypt (Mitzrayim)," etc.: that is, that he not be in a state of straits (meitzarim) and limits, but rather as it is written, "And I will walk in a broad place," etc.

שאז ואתה דהיינו מה שהוא אתה שהוא בחי' הגוף וחיצונים תרד מטה מטה וכן כל ענין הקללות הם על החיצוני' [החיצונים] המונעים להעבירם ולהכריתם.

For then "and you," that is, what is "you," which is the level of the body and the external forces, "shall go down lower and lower." And likewise, the whole matter of the curses is upon the external forces that hinder, to remove them and cut them off.

11 ובזה יובן כוונת יצחק אע"ה [אבינו עליו השלום] שרצה לברך את עשו ולא את יעקב,

And with this we will understand the intention of Yitzchak our father, peace be upon him, who wanted to bless Eisav and not Yaakov.

כי הנה הברכות וכן כל מצות התורה שהם המשכת גילוי אלהותו ית' למטה אינם אלא לאכפיא לסט"א [לסטרא אחרא] ולהכניעם תחת הקדושה

For the blessings, and likewise all the mitzvos of the Torah, which are the drawing down of the revelation of His G-dliness, may He be blessed, below, are only to subdue the sitra achra (the other side) and to humble them beneath holiness.

ולכן לא ניתנה תורה עד אחר יצ"מ [יציאת מצרים] משא"כ בזמן האבות שהן הן המרכבה ובטלים ליחודו ית' לא היו צריכים להמשכת גילוי למטה

Therefore the Torah was not given until after the Exodus from Egypt. Whereas in the time of the Patriarchs, who "are themselves the chariot (merkavah)" and were nullified to His unity, may He be blessed, they did not need the drawing down of revelation below.

לכן לא רצה יצחק לברך את יעקב כי הי' [היה] בבחי' מרכבה אך דעתו הי' [היה] לברך את עשו ולהכניעו ולקרבו אל הקדושה

Therefore Yitzchak did not want to bless Yaakov, for he was at the level of a chariot; rather, his intention was to bless Eisav, and to humble him and draw him near to holiness.

ולכן אמר בברכותיו שהי' [שהיה] סבור שהוא עשו עומד לפניו ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש.

And therefore, in his blessings, since he thought that it was Eisav standing before him, he said, "May G-d give you of the dew of the heavens and of the fat of the earth, and an abundance of grain and wine."

מטל השמים זו תשב"כ [תורה שבכתב] ומשמני הארץ זו תשבע"פ [תורה שבעל פה] ורוב דגן אלו הלכות שהן לרוב מאד כמ"ש ויצבור יוסף בר הרבה מאד עד כי חדל לספור

"Of the dew of the heavens": this is the Written Torah; "and of the fat of the earth": this is the Oral Torah; "and an abundance of grain": these are the halachos, which are exceedingly abundant, as it is written, "And Yosef heaped up grain, very much, until he ceased to count";

וכמ"ש ועלמות אין מספר ודרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] עלמות אלו הלכות ותירוש אלו רזין דאורייתא כמ"ש נכנס יין יצא סוד ורצה כל זה ליתן לעשו ולהכניע ולאכפיי' [ולאכפייא] לסט"א [לסטרא אחרא].

and as it is written, "and maidens (alamos) without number," and our Sages, of blessed memory, expounded, "Alamos: these are the halachos." "And wine": these are the secrets of the Torah, as it is said, "Wine enters, a secret comes out." And all this he wanted to give to Eisav, to humble and subdue the sitra achra.

אך באמת לא הי' [היה] באפשרי להכניעו ולקרבו תחת הקדושה מחמת שהוא רע גמור וצריכים להעביר הסט"א [הסטרא אחרא] לגמרי ולהכריתה בכל הקללות

But in truth it was not possible to humble him and bring him near under holiness, because he is utter evil; and the sitra achra must be removed entirely and cut off through all the curses.

רק הברכות ניתנו ליעקב ולהכניע הסט"א [הסטרא אחרא] שנתערב בזרעו כמ"ש ויתערבו כו' וכמ"ש ועשו אחיו בא מצידו

Rather, the blessings were given to Yaakov, and [they serve] to humble the sitra achra that became mixed into his seed, as it is written, "And they mingled," etc.; and as it is written, "And Eisav his brother came from his hunt (mitzeido)."

אל תקרי מצידו אלא מצדו שבעמידת האדם בתפלה ורוצה לידבק בקונו נופלים לו מחשבות זרות שלא ברצונו רק כאלו הן באים מן הצד מאליהן וממילא

Do not read mitzeido, but mitzido, "from his side": that when a person stands in prayer and wants to cleave to his Maker, foreign thoughts fall upon him not by his will, only as though they come from the side, of themselves and of their own accord.

אך מ"מ הן הן מחשבותיו שחשב בהן ברצון שלא בשעת התפלה וכיוצא בהם אלא שבשעת התפלה הם נופלים לו שלא ברצונו

Yet nevertheless they are his very own thoughts, which he thought willingly when not at the time of prayer, or ones like them; except that at the time of prayer they fall upon him not by his will.

ולכן נק' מצדו שהן אינן בחי' אחוריים שהוא בחי' דבר שהוא בע"כ [בעל כרחך] לגמרי שהוא אינו חפץ בזה כלל ולא בחי' פנים שהוא רצון וחפץ גמור

And therefore it is called "from his side": for they are not the level of the back (achorayim), which is the level of something that is entirely against one's will, which he does not desire at all, nor the level of the face (panim), which is complete will and desire.

ונופל לו בשעת התפלה מפני שרוצה לעלות לדבקה בו ממילא הם נמשכים אחריו כמשל אדם הלובש בגד ארוך ונגרר בטיט וחומר וכשרוצה לעלות בסולם גם הבגד עם החומר וטיט עולה עמו

And it falls upon him at the time of prayer because he wants to rise and cleave to Him; of themselves they are drawn after him, like the analogy of a person wearing a long garment that drags in mud and clay: when he wants to climb a ladder, the garment too, with the clay and mud, rises with him.

וכדי להכניע את הרע בחי' עשו ולהשפילו אמר ליצחק אביו שהיה בחי' מרכבה להקב"ה קום נא שבה וכו'

And in order to humble the evil, the level of Eisav, and to lower it, [Yaakov] said to Yitzchak his father, who was the level of a chariot for the Holy One, blessed be He, "Rise, please, sit," etc.

כי א"א להמשיך הברכות שהוא גילוי אלקות בעוד שהרע בתקפו וגבורתו כי לא יגורך רע כתיב ועמ"ש בזה בביאור ע"פ במדבר סיני.

For it is impossible to draw down the blessings, which are the revelation of G-dliness, while the evil is in its strength and might, for it is written, "Evil shall not dwell with You." And see what is written about this in the explanation on the verse "In the wilderness of Sinai."

12 והעצה לזה קום נא וגו' ע"ד מ"ש כי גאה גאה ותרגומו ארי אתגאי על גותניא ופי' שמתרומם ומתנשא עליהם ועי"ז מתרחק מהם ומסלק חיותו מהם ואין להם יניקה וחיות ממנו

And the remedy for this is "Rise, please," etc., in the manner of what is written, "For He is exalted, exalted," which the Targum renders, "For He exalted Himself over the haughty." That is: He rises and is lifted above them, and through this He becomes distant from them and withdraws His life-force from them, and they have no nurture or life-force from Him.

וכן הוא למטה בעבודת האדם דהיינו להעמיק דעתו ומחשבתו בגדולת ה' איך הוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע וכולא קמיה כלא חשיב

And so it is below, in a person's divine service: that is, to deepen his mind and thought in the greatness of G-d, how He fills all worlds (memalei kol almin) and encompasses all worlds (sovev kol almin), and "all before Him is accounted as nothing,"

ולגדולתו אין חקר וממילא אין להחיצונים יניקה כ"כ [כל כך] וממילא נופלים כל המונעים שהן המדות רעות ומחשבות זרות כי ישראל מצד עצמם עלו במחשבה כו'

and "His greatness is beyond searching." And as a result the external forces do not have so much nurture; and as a result all the hindrances fall away, which are the evil traits and foreign thoughts, for Israel, in themselves, "arose in thought," etc.

ולכן אמר אח"כ שבה דהיינו לישראל עצמן בישיבה שהוא ירידה והמשכת גילוי למטה להיות לו דירה בתחתונים וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם למשל כמו האדם היושב שמרכין א"ע [את עצמו] למטה

Therefore he said afterwards, "sit": that is, to Israel themselves, by way of sitting, which is a descent and a drawing down of revelation below, so that He may have a dwelling place among the lower realms; as it is written, "And Havayah sits as King forever." By way of analogy, like a person who sits, who lowers himself downward.

ואכלה מצידי שכל ענין דבור ומעשה התורה והמצות הם בחי' ציד שנצודים ניצוצות שהיו בגוף ונפש החיונית ונתהפכו לקדושה ובחי' האכילה הוא ע"ד ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים כו'

"And eat of my game (mitzeidi)": for the whole matter of the speech and action of the Torah and the mitzvos is the level of game (tzayid), in which the sparks that were in the body and the vital soul are caught and transformed into holiness. And the level of eating is in the manner of "Israel sustain their Father in heaven," etc.

בעבור תברכני נפשך הוא בחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] וחיות כל העולמות הנמשכת מחיי החיים א"ס ב"ה ומלובשת ומוסתרת ומתעלמת בהם להחיותם בנפש המסותרת בגוף

"So that your soul may bless me": ["your soul"] is the level of the inner dimension (pnimiyus) and life-force of all the worlds, which is drawn from the Life of all life, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, and is clothed, hidden and concealed in them to give them life, like the soul hidden in the body.

והברכה הוא יציאתה מההעלם והסתר האור אל הגילוי וההשגה להיות נגלה כבוד ה' ויחודו אל ישראל במחשבתם ושכלם ומוחם בעוה"ז ובכל העולם לעתיד כמ"ש במ"א ויהי' [ויהיה] בבחי' ברכה והמשכה בעוה"ז בהתגלות למטה.

And the blessing is its coming out from the concealment and hiding of the light into revelation and comprehension, so that the glory of G-d and His unity be revealed to Israel in their thought, intellect and mind in this world, and in the whole world in the Time to Come, as is explained elsewhere; and it will be in a state of blessing and drawing down in this world, in revelation below.

13 וז"ש [וזהו שכתוב] אלה החוקים והמשפטים והתורות על הברכות וקללות שהן הם גילוי אלהותו ית' למטה לבחי' ישראל והעברת וביטול המסתירים ומונעים אותם מעבודתם שהן המה נמשכים מבחי' מ"ע [מצות עשה] ול"ת [ולא תעשה] ודוגמתם ממש

And this is [the meaning of] what is written, "These are the statutes, the ordinances and the teachings," about the blessings and curses: for they are the revelation of His G-dliness, may He be blessed, below, to the level of Israel, and the removal and abolition of those that conceal and hinder them from their service; and these are drawn from the level of the positive commandments and the prohibitions, and are truly like them,

רק שהם בינו לבין בני ישראל מחמת שהקללות הן אחר שיש מסך מבדיל ועונותיכם מבדילים וכבר עבר על הל"ת [הלא תעשה] וכיוצא

except that they are "between Himself and the children of Israel," because the curses come after there is a separating screen, and "your iniquities separate," and one has already transgressed the prohibition, and the like;

ולכן צריך להכריתו ולהעבירו משא"כ שס"ה ל"ת [לא תעשה] הם שמירה מן החיצונים שלא ינקו ולא יהיה מסך מבדיל כלל ולכן כתיב בינו ובין בנ"י [בני ישראל] ולא אל בנ"י [בני ישראל]:

**therefore it must be cut off and removed. Whereas the 365 prohibitions are a guarding against the external forces, so that they draw no nurture and there be no separating screen at all. Therefore it is written "between Himself and the children of Israel," and not "to the children of Israel."**

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 6

# אסור לאדם שיטעום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר...

## A Person Is Forbidden to Taste Until He Feeds His Animal

1 אסור לאדם שיטעום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת כו'.

A person is forbidden to taste [anything] until he has given food to his animal, as it is said, "And I will give grass in your field for your animal," and then, "and you shall eat," etc.

הנה הקרבנות היה ענינם להעלות בהמה ע"ג [על גבי] המזבח כו' כדי שיהיה מאכל לארי' [לאריה] דאכיל קרבנין כמ"ש [לקמן] בד"ה ואריה כבקר יאכל תבן (ולשם שייך דרוש זה ג"כ).

Now, the substance of the sacrifices was to raise up an animal onto the altar, etc., so that there be food for the "lion that eats sacrifices," as is explained [below] in the discourse beginning "And the lion shall eat straw like the ox" (and this discourse also belongs there).

והנה כדי שתוכל הבהמה ליכלל באש שלמעלה ותהיה לריח ניחוח כו' צריך לזה המשכה והארה מלמעלה למטה ליתן לה כח ועוז לעלות ולהתהפך ממהות למהות כו'

Now, so that the animal can be absorbed into the fire above and become "a pleasing fragrance," etc., this requires a drawing down and an illumination from above to below, to give it strength and might to ascend and to be transformed from one essence to another, etc.

והוא בחי' עשב של מעלה שנותנים לבהמה מאכל להחזיק כחה שתוכל לעלות כמו שיתחזק האדם ע"י מאכל כו',

And this is the level of the "grass" above, which is given to the animal as food to strengthen its power, so that it can ascend, just as a person is strengthened by food, etc.

וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך שתוכל לעלות כו' ועמ"ש מענין פי' עשב בד"ה ואלה המשפטים

And this is [the meaning of] "And I will give grass in your field for your animal": so that it can ascend, etc. And see what is written on the meaning of "grass" in the discourse beginning "And these are the ordinances."

והיינו בפסוקי דזמרה דהתפעלות הנפש האלקי' הוא בבחי' בהמה כדוגמת המרכבה עליונה דפני אריה פני שור כו' וכמ"ש וישרנה הפרות כו' הלוך וגעו כו' כמ"ש [לקמן] (בד"ה וספרתם לכם דחג השבועות)

That is, in Pesukei deZimra (the Verses of Praise), for the stirring of the G-dly soul is on the level of an "animal," after the pattern of the supernal Chariot, with "the face of a lion … the face of an ox," etc., and as it is written, "And the cows went straight," etc., "going along and lowing," etc., as is explained [below] (in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," of the festival of Shavuos).

והוא מהתבוננות שבחו של מקום בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] דוקא וכמ"ש בד"ה בכ"ה בכסליו ובד"ה אדם כי יקריב מכם וכמו בשרשה שלוקחה משמרי האופנים.

And it comes from contemplating the praise of the Omnipresent specifically at the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), as is explained in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev" and in the discourse beginning "When a man of you brings an offering"; and as [it is] in its root, for it was taken from the dregs of the Ofanim.

והנה התפעלות המלאכים הנק' חיות ובהמות למעלה הוא מבחי' צמצום השגתם באלקים בבחי' ממלא כח הפועל בנפעל לבד

Now, the stirring of the angels who are called "chayos" and "behemos" (beasts and animals) above comes from the constriction of their comprehension of G-d, at the level of the light that fills [all worlds], the power of the Maker within the made, alone

(וכמ"ש במ"א בפי' וצדקתך ירננו בד"ה רני ושמחי) והוא ענין השירה בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] באמרו אשירה לה' כי גאה כו' וכיוצא

(as is explained elsewhere on the meaning of "And they shall sing joyously of Your righteousness," in the discourse beginning "Sing and rejoice"). And this is the matter of the song in Pesukei deZimra, in saying, "I will sing to Havayah, for He is highly exalted," etc., and the like.

ולכך נקראים פסוקי דזמרה דוקא (ועמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית)

That is why they are called specifically Pesukei deZimra, "Verses of Song" (and see what is written in the discourse beginning "A psalm, a song for the dedication of the House").

ועי"ז יש כח לנפש הבהמית ג"כ להתעלות ולהכלל באש שלמעלה ע"י התלהבות הנפש אלקית והוא ע"י בחי' העשב שנותנים לה

And through this the animal soul too has the power to be elevated and to be absorbed into the fire above, through the fervor of the G-dly soul; and this is through the level of the "grass" that is given to it,

דהיינו הארות והמשכות אלקות מבחי' ממלא כו' שמתבוננת הנפש אלקית ומסדר שבחו של מקום כו'.

namely, the illuminations and drawings-down of G-dliness from the level of the light that fills [all worlds], etc., which the G-dly soul contemplates, as one sets out the praise of the Omnipresent, etc.

וזהו אסור לאדם שיטעום כו' (כן הגירסא ספ"ה דגיטין דס"ב סע"א [סוף עמוד א] וכ"כ [וכן כתב] המ"א [המגן אברהם] סי' קס"ז ס"ק י"ח. והב"י [והבית יוסף] כ' [כתב] שיאכל וכן הגירסא בברכות ד"מ ע"א)

And this is [the meaning of] "A person is forbidden to taste," etc. (So is the reading at the end of chapter 5 of Gittin, folio 62, end of side a, and so wrote the Magen Avraham, section 167, subsection 18. The Beis Yosef wrote "to eat," and so is the reading in Berachos, folio 40a.)

פי' כי יש ב' מיני מאכל אחד מאכל לאדם, והב' מאכל לבהמה ותחלה יש להאכיל לבהמה

The meaning is: there are two kinds of food, one food for man and the second food for an animal; and first one must feed the animal.

הוא שיסדר שבחו של מקום בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] להיות ע"י כח ועוז לנפש הבהמית דוקא ליכלל ולהדבק באור א"ס ב"ה ואחר שהאכיל לבהמתו יטעום בבחי' מאכל אדם

This means that he should set out the praise of the Omnipresent in Pesukei deZimra, so that through this there be strength and might for the animal soul specifically, to be absorbed into and to cleave to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He. And after he has fed his animal, he may taste of the level of food for man,

דהיינו בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה שמוסר נפשו באחד ממש במהות ועצמות אור א"ס ולא מהתבוננות התפשטות אורו בלבד כו' שהוא בחי' אדם אדמה לעליון כו'

that is, in the Shema and prayer, where he gives over his soul into the One itself, into the very being and essence of the Infinite Light, and not from contemplating the spreading forth of His light alone, etc.; and this is the level of "man" (adam), [as in] "I will be like (adameh) the Most High," etc.

וזהו והדר ואכלת ושבעת כו' שהוא ענין ק"ש [קריאת שמע] דכתיב בה אכלתי יערי עם דבשי כו' יערי יוצר אור התפעלות המלאכים דבשי ק"ש [קריאת שמע] כו' ועמ"ש בד"ה כי תצא.

And this is [the meaning of] "and then, and you shall eat and be satisfied," etc.: this is the matter of the Shema, of which it is written, "I have eaten my honeycomb with my honey," etc.: "my honeycomb" is Yotzer Or, the stirring of the angels; "my honey" is the Shema, etc. And see what is written in the discourse beginning "When you go out."

(ועד"ז הוא קרבן העומר וספירת העומר קודם שבועות כי העומר שעורים מאכל בהמה לברר נה"ב [נפש הבהמית] ולהעלותה וע"ז אח"כ בשבועות לכו לחמו בלחמי. אלא ששעורה היא ע"י זריעה משא"כ עשב וכדלקמן).

(And along these lines are the Omer offering and the Counting of the Omer before Shavuos: for the Omer is barley, food for animals, to refine the animal soul and raise it up; and through this, afterwards, on Shavuos, "Come, eat of my bread." Except that barley comes through sowing, which is not so with grass, as [explained] below.)

והנה ידוע שהתורה נקראת עוז וגם נקראת תושי' [תושיה] שמתשת כחו של אדם כו', הענין הוא דכמו שבקרבנות כתיב לחמי לאשי כו' כן התורה נק' לחם כמ"ש לכו לחמו כו'

Now, it is known that the Torah is called "strength" (oz), and it is also called tushiyah, for it weakens (mateshes) a person's strength, etc. The explanation is that just as of the sacrifices it is written, "My bread for My fire-offerings," etc., so the Torah is called "bread," as it is written, "Come, eat (lachamu)," etc.

וכמו שהמאכל מחזק כח אדם כן התורה נותנת כח ועוז לנפש אלקית הנק' אדם ונק' מאכל אדם שע"י לימוד אותיות דבר הלכה תתחזק הנפש אלקית

And just as food strengthens a man's power, so the Torah gives strength and might to the G-dly soul, which is called "man" (adam), and [the Torah] is called "food for man": for through studying the letters of the word of halachah, the G-dly soul is strengthened,

כדי שתוכל למסור נפשה באחד ממש ע"י ק"ש [קריאת שמע] כו' אכלו רעים כו' ועמ"ש מזה בד"ה וספרתם לכם.

so that it can give itself over into the One itself, through the Shema, etc.: "Eat, friends," etc. And see what is written on this in the discourse beginning "And you shall count for yourselves."

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שעל כל דבור ודבור פרחה נשמתן והחזירן בטל תחיה כמ"ש בת"י [בתרגום ירושלמי] בתלים (סי' ס"ח) ע"פ גשם נדבות תניף והיינו טל תורה

And this is [the meaning of] what our Sages, of blessed memory, said, that at each and every utterance their souls flew out, and He restored them with the dew of resurrection, as is written in the Targum Yerushalmi on Psalms (chapter 68) on [the verse] "A rain of bounty You shed"; and that is the dew of Torah.

והיינו דמה שפרחה נשמתן במס"נ [במסירות נפש] ממש החזירן לגופים שלהם ע"י טל תורה בבחי' שוב לפי שנתנה כח ועוז לנפשם להתחזק ולחזור בגופם כמו שישיב הנפש ע"י מאכל

That is: when their souls had flown out in actual self-sacrifice (mesirus nefesh), He returned them to their bodies through the dew of Torah, on the level of "returning" (shov), because it gave their souls strength and might to grow strong and return into their bodies, just as one restores the soul through food.

(וזהו רצוא ושוב גימטריא תורה שע"י שפרחה נשמתן בבחי' רצוא ואח"כ החזיר להם בבחי' ושוב ע"י יוכלו לקבל התורה שכל ענינה רצוא ושוב כמ"ש בד"ה זאת חקת התורה).

(And this is [why] ratzo vashov, "running and returning," is numerically equal to "Torah": for through their souls having flown out, on the level of "running," and afterwards His having returned [them] to them, on the level of "and returning," through this they were able to receive the Torah, whose whole substance is running and returning, as is explained in the discourse beginning "This is the statute of the Torah.")

ומה שנקראת תושיה ג"כ היינו לפי שידוע שכל דבר הצריך להתעלות למעלה והוא מקושר בקשר של קיימא למטה א"א לו לעלות בלתי שיתירו לו בתחלה הקשר שמקושר למטה ואז יוכל לעלות כו',

And that it is also called tushiyah is because, as is known, anything that needs to rise upward but is tied below with a lasting knot cannot rise unless the knot that ties it below is first untied for it; and then it can rise, etc.

כמ"כ [כמו כן] לפי שהתורה נותנת כח ועוז לעלות יש בכחה ג"כ להתיר הקשר שנתקשרה הנפש בהמית בגשמיות עוה"ז ולהתיש כח התקשרותה כדי שתוכל לעלות כו'

So too, because the Torah gives strength and might to rise, it also has the power to untie the knot with which the animal soul has tied itself to the physicality of this world, and to weaken the force of its attachment, so that it can rise, etc.

ולכך נקראת תושיה שמתשת כח הקשר של הנפש הבהמית והוא ענין אחד עם מה שנותנים כח ועוז לנפש לעלות כי הא בהא תליא ועמ"ש מזה בד"ה בחודש השלישי לצאת בנ"י [בני ישראל] מארץ מצרים.

That is why it is called tushiyah, for it weakens (mateshes) the force of the animal soul's knot. And this is one matter with giving the soul strength and might to rise, for the one depends on the other. And see what is written on this in the discourse beginning "In the third month after the children of Israel went out of the land of Egypt."

והנה ההפרש שבין עשב למאכל אדם הוא רק במה שהעשב אינו צומח מסיבות הזריעה אלא מעצמו בלבד

Now, the difference between grass and food for man lies only in this: grass does not grow as a result of sowing, but of itself alone,

דהיינו מכח הצומח שבארץ (ועמ"ש בד"ה כי כארץ תוציא צמחה ובאגי"ה [ובאגרת הקודש] סד"ה איהו וחיוהי), משא"כ מאכל אדם אינו צומח כ"א ע"י זריעה כשזורעין החטה אז תצמח כו'.

that is, from the power of growth that is in the earth (and see what is written in the discourse beginning "For as the earth brings forth her growth," and in Iggeres HaKodesh, at the end of the discourse beginning "He and His life-forces"), whereas food for man grows only through sowing: when one sows the wheat, then it will grow, etc.

והנמשל מובן דהמלאכים הנק' עשב השדה בזח"א [בזהר חלק א] בראשית די"ח ע"ב והם המאכל לבהמה שם ב"ן [שם ב"ן] כו'

And the analogue is understood: the angels, who are called "the grass of the field" in the Zohar, Part I, Bereishis, folio 18b, and who are the food for the "animal" (behemah), the Name Ban, etc.—

הם באים וצומחים מכח המלכות עצמה הנקראת ארץ כמ"ש בד"ה והיה מספר בנ"י [בני ישראל] בלתי זריעות אור הזרוע מצדיק חי"י עלמין כו' חי העולמים מלך כו',

they come and grow from the power of Malchus itself, which is called "earth," as is explained in the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," without the sowings of the sown light from the Tzaddik, the Life of the Worlds (Chai Almin), etc., "the Life of the Worlds, King," etc.;

והתבואה שהן הנשמות הנק' ראשית תבואתו שנק' אדם נצמחים ע"י בחי' זריעה בארץ דוקא שהוא ההמשכה מבחי' יחיד חי העולמים בבחי' מדת מלכותו ית' כו'

and the grain, which is the souls, who are called "the first of His produce" and are called "man," grows specifically through the level of sowing in the earth, which is the drawing down from the level of "the Only One, the Life of the Worlds," into the level of the attribute of His Malchus, may He be blessed, etc.

והן מאכל לאדם העליון כביכול היינו ע"י מס"נ [מסירות נפש] הנשמות בק"ש [בקריאת שמע] באחד ממש עולים לאשתאבא בגופא דמלכא כו' ועמ"ש בד"ה אדם כי יקריב מכם.

And they are food for the supernal Man, as it were: that is, through the self-sacrifice of the souls in the Shema, into the One itself, they rise "to be absorbed into the body of the King," etc. And see what is written in the discourse beginning "When a man of you brings an offering."

(והנה שעורה היא מאכל בהמה והיא ג"כ ע"י זריעה דוקא כמו חטה ממש וצ"ל כי יש כמה מדרגות במלאכים הנק' בהמה וכמו ההפרש בין בחי' יוצר משרתים ובין ואשר משרתיו בד"ה והניף את העומר

(Now, barley is food for animals, and it too comes specifically through sowing, exactly like wheat. It must be said that there are several grades among the angels who are called "animal," as in the difference between the level of "Who forms ministering [angels]" and "and Whose ministers," in the discourse beginning "And he shall wave the Omer":

שעל בחי' המלאכים הנק' יוצר משרתים ע"ז נאמר מצמיח חציר לבהמה כו' משא"כ המלאכים הנק' ואשר משרתיו כולם עומדים ברום עולם משי"ב [משנת ימי בראשית] הם גבוהים יותר כו'

for of the level of the angels called "Who forms ministering [angels]" it is said, "He makes grass grow for the animals," etc.; whereas the angels called "and Whose ministers all stand in the heights of the universe," [who are] from the six days of Creation, are higher, etc.,

והן מקבלים מבחי' שעורה שעור ה' ועוד דגם בנשמות כתיב וזרעתי את בני ישראל זרע אדם וזרע בהמה הרי גם בבחי' בהמה נאמר וזרעתי שבאין ע"י זריעה ממש.

and they receive from the level of barley (se'orah), [whose letters spell] shi'ur hei, "the measure of hei." Moreover, of the souls too it is written, "And I will sow the children of Israel [with] the seed of man and the seed of animal": thus of the level of "animal," too, it says "And I will sow," for they come through actual sowing.

ואפ"ל [ואפשר לומר] כי העשב שצומח מאליו שרשו מבחי' ההמשכה חצוניות לחדש הישנות ע"ד המחדש בטובו בכל יום תמיד כו' אבל מה שבא ע"י זריעה וצמיחה נמשך מבחי' ההמשכה הפנימית)

And it may be said that the grass that grows by itself is rooted in the level of the drawing-down of the outer dimension (chitzoniyus), to renew what has grown old, in the manner of "Who in His goodness renews each day, continually," etc.; but what comes through sowing and growing is drawn from the level of the inner drawing-down.)

(עיין בע"ח [בעץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פרק י"א)

(See Etz Chaim, Sha'ar Kerias Shema, chapter 11.)

ועמ"ש בד"ה וידעת היום ההפרש בין מ"ש אתה הראת לדעת שהוא הדעת בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ובין מ"ש וידעת היום שהוא הדעת בבחי' סוכ"ע, עד"ז י"ל [יש לומר] ההפרש בין בחי' עשב ובין בחי' שעורה.

And see what is written in the discourse beginning "Know this day" on the difference between what is written, "You have been shown, to know," which is Daas (knowledge) at the level of the light that fills all worlds, and what is written, "Know this day," which is Daas at the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin). Along these lines one may explain the difference between the level of grass and the level of barley.

2 ולפ"ז [ולפי זה] בחי' חטה מאכל אדם שהיא התורה זהו מה שלמעלה מבחי' סוכ"ע שהתורה נק' משל הקדמוני בחי' קדמונו של עולם כו'.

Accordingly, the level of wheat, food for man, which is the Torah, is what is higher than the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin); for the Torah is called "the parable of the Ancient One," the level of the Ancient One of the world, etc.

גם י"ל [יש לומר] כי השפעת השעורה נמשך במלאכים ע"י הנשמות דהיינו ע"י קרבן העומר שעורים וזהו כענין ונתתי לך מהלכים בין העומדים שממשיכים ההילוך בבחי' העומדים שהם המלאכים כמ"ש בת"א [בתורה אור] ס"פ וישב על פסוק זה,

It may also be said that the influence of the barley is drawn into the angels through the souls, that is, through the Omer offering of barley. And this is like the matter of "And I will give you walking among those who stand": [the souls] draw walking into the level of "those who stand," who are the angels, as is explained in Torah Ohr, at the end of Parshas Vayeshev, on this verse.

וזהו ניגרא דחמרי שערי שעי"ז נעשה בבחי' מהלך כו'

And this is [the meaning of] "the donkeys' pace is barley": for through this [one] comes to the level of one who walks, etc.

ומ"ש בפ' ק"ש [קריאת שמע] ונתתי עשב כו' היינו לפי שנעוץ סופן בתחלתן כו' לכך ע"י מס"נ [מסירות נפש] שבק"ש [שבקריאת שמע] היום יוכל ליתן מאכל לבהמתו למחר בפסוקי דזמרה כו':

And as for what is written in the passage of the Shema, "And I will give grass," etc., that is because "their end is wedged in their beginning," etc.; therefore, through the self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema today, one can give food to his animal tomorrow, in Pesukei deZimra, etc.

3 ב והנה יש עוד ההפרש בין זריעה לנטיעה ארץ חטה כו' גפן כו' וכתיב ואנכי נטעתיך שורק

2. Now, there is a further difference, between sowing and planting: "A land of wheat," etc., "vine," etc., and it is written, "And I planted you a choice vine."

שהזריעה דתבואה כמו גרעין החטה יצמח ממנו כדמותו ובצלמו אלא שהוא בתוספת וריבוי ואין צריך שהות כ"כ [כל כך] ועיכוב מזמן הזריעה עד הצמיחה

For in the sowing of grain, as with the kernel of wheat, there grows from it [a plant] in its likeness and in its image, only with addition and increase; and it does not need so much time and delay from the time of sowing until the growth.

ואמנם יצטרך ללמ"ד טי"ת מלאכות לחרוש ולזרוע כו' דש בורר ואופה ומבשל עד שראוי לאכילה כו'

However, it will need the thirty-nine labors: to plow and to sow, etc., threshing, sorting, and baking and cooking, until it is fit to eat, etc.

והנטיעה שנוטע גרעין תפוח יצמח אילן שלו והתפוח יצמח בראשו דוקא ויש שהות ועיכוב רב בזמן צמיחתו

And with planting, when one plants the seed of an apple, its tree grows, and the apple grows specifically at its top; and there is a long time and delay in the time of its growth.

וגם ג׳ שני ערלה נוהג בו (עמ״ש בד״ה ונטעתם כל עץ מאכל) ויש שזמן צמיחתו מתעכב ע׳ [שבעים] שנין כמו התמר דכתיב צדיק כתמר יפרח כו׳ (ועמ״ש מזה גבי שמיני עצרת).

And the three years of orlah also apply to it (see what is written in the discourse beginning "And you shall plant every tree for food"); and there are some whose growth is delayed seventy years, like the date palm, as it is written, "The righteous shall flourish like the date palm," etc. (and see what is written on this in connection with Shemini Atzeres).

ואמנם א״צ [אין צריך / אינו צריך] להכשר ותיקון ע״י ל״ט מלאכות כי הפרי מיד ראוי לאכילה וגם יש בה תענוג מן מתיקות הטעם משא״כ במאכל הלחם דתבואה כו׳ ועוד כמה מיני מדרגות חלוקים ביניהם כו׳.

However, it does not need preparation and rectification through the thirty-nine labors, for the fruit is fit to eat at once, and it also has delight, from the sweetness of its taste, which is not so with the food of bread from grain, etc. And there are several more kinds of grades of difference between them, etc.

4 והנמשל בכל אלה החלוקים יובן למעלה דנשמה האלקית שנזרעת מאור הזרוע לצדיק כו׳ יש נשמה שהוא כמשל התבואה כמ״ש ראשית תבואתה עד״מ התבואה הנזרע בגרעין החטה לא תהיה רק בריבוי אבל לא בשינוי המהות כצמיחת התפוח כו׳

The analogue of all these differences will be understood above: of the G-dly soul, which is sown from the "light sown for the righteous," etc., there is a soul that is like the analogy of grain, as it is written, "the first of His produce." For example, the grain sown from the kernel of wheat will be only with increase, but not with a change of essence, as with the growth of the apple, etc.

והיינו ענין נשמות שבג״ע [שבגן עדן] התחתון שהם רק בריבוי והגדלה שניתוסף האור אלקי בהם בבחי׳ ריבוי בלבד כו׳

And this is the matter of the souls in the lower Gan Eden, who are only in increase and growth, in that the G-dly light is added in them by way of increase alone, etc.

ויש נשמות גבוהות יותר שמתענגים על הוי׳ בתענוג ועריבות ומתיקות ידידות כו׳ כמשל התפוח וכמ״ש רפדוני בתפוחים כו׳

And there are higher souls, who delight in Havayah with delight and pleasantness and the sweetness of affection, etc., like the analogy of the apple, and as it is written, "Spread apples about me," etc.

ונשתנה מהותם לגמרי לעילויא מכפי אופן זריעתן מאור הזרוע לצדיק כו' כמעלת התפוח על הגרעין הנטוע

And their essence has been changed completely, elevated beyond the manner of their sowing from the "light sown for the righteous," etc., like the superiority of the apple over the planted seed.

וזהו ג"כ כענין ההפרש בין העלייה דרך השתלשלות עילה ועלול ובין העלייה שלא כסדר ההשתלשלות ונק' בחי' זו חקל תפוחין קדישין ע"ש כתפוח בעצי היער כן דודי כו'

And this too is like the difference between ascent by way of the chain of descending worlds (hishtalshelus), of cause and effect, and ascent that is not in the order of that chain. And this level is called "the field of holy apples," after [the verse] "Like an apple tree among the trees of the forest, so is my beloved," etc.

והוא בחי' יאר ה' פניו אליך, ועיין בפרדס ערך שדה פי' שדה תפוחים בחי' תפארת ועמ"ש מענין תפארת בפ' קדושים בד"ה ונטעתם כל עץ מאכל.

And this is the level of "May Havayah make His face shine upon you." And see the Pardes, under the entry "field," [where it] explains "a field of apples" as the level of Tiferes (beauty); and see what is written on the matter of Tiferes in Parshas Kedoshim, in the discourse beginning "And you shall plant every tree for food."

5 ועד"ז י"ל [יש לומר] ענין שדה הלבן ושדה האילן שבמשנה דמסכת שביעית שהם ג"ע [גן עדן] התחתון וג"ע [וגן עדן] העליון

Along these lines one may explain the matter of the "white field" and the "tree field" in the Mishnah of tractate Sheviis: they are the lower Gan Eden and the higher Gan Eden.

כי ג"ע [גן עדן] התחתון שרשו ממל' וג"ע [וגן עדן] העליון שרשו מבינה אך צ"ע [צריך עיון] דהא פי' גן היינו נטיעות כמ"ש ויטע ה' אלקים גן כו' ואיך נמשל רק לצמיחת התבואה

For the lower Gan Eden is rooted in Malchus (sovereignty), and the higher Gan Eden is rooted in Binah (understanding). But this needs examination, for the meaning of "garden" is plantings, as it is written, "And Havayah Elokim planted a garden," etc.; so how is it compared only to the growth of grain?

ואפי"ל [ואפשר לומר] ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] עה"ד [עץ הדעת] חטה היתה כו' והעיקר שגם בג"ע [בגן עדן] התחתון יש נשמות שמקבלים מבחי' נטיעות ויש מבחי' תבואתו כו'

One may say [it is] along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, "The Tree of Knowledge was wheat," etc. But the main point is that in the lower Gan Eden too there are souls who receive from the level of plantings, and some from the level of His produce, etc.

(ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין כשעירים עלי דשא כרביבים עלי עשב שם נז' [נזכר] ג"כ כענין זה ועיין זח"א [זהר חלק א] ויחי דרכ"ו ע"ב ההפרש בין תבואה לפירות האילן ובפ' אמור דצ"ו ע"ב ודצ"ז ע"א ובפ' פנחס דרנ"ג ע"א)

(And see what is written in the discourse beginning "Give ear, O heavens," on the matter of "like showers upon the vegetation, like raindrops upon the grass": there too something like this is mentioned. And see the Zohar, Part I, Vayechi, folio 226b, on the difference between grain and the fruits of the tree; and in Parshas Emor, folio 96b and folio 97a; and in Parshas Pinchas, folio 253a.)

אך שיש שהות רב עד שנאמר צדיק כתמר יפרח כו' כלומר מזמן זריעתו למעלה עד גמרו בבחי' גילוי האור בעונג העליון ישתהה ע' [שבעים] שנין כו',

Yet there is a long time [involved], to the point that it is said, "The righteous shall flourish like the date palm," etc.; that is, from the time of its sowing above until its completion, in the revelation of the light in the supernal delight, seventy years may pass, etc.

ודוגמא לזה במה שאנו רואים בנפש האלקית למטה עד שיתענג בעונג המורגש באלקות יכול לשהות זמן רב כמו שנה תמימה ויותר כו'

And an example of this is what we see in the G-dly soul below: until it delights with a felt delight in G-dliness, a long time can pass, such as a full year and more, etc.

וגם נצמח בראש האילן דהיינו בחכמה שבנפש כו' והוא מ"ש כי האדם עץ השדה שיתן פריו למעלה דוקא כי העונג אינו אלא בחכמה כו'.

And it also grows at the top of the tree, that is, in the Chochmah (wisdom) that is in the soul, etc. And this is what is written, "For man is the tree of the field": that it gives its fruit specifically above, for delight is only in Chochmah, etc.

6 ואמנם בזאת יתרון מעלתו שא"צ [שאין צריך / שאינו צריך] לתיקון ע"י אהבה ויראה כו' שנק' אפייה ובישול כמו במאכל התבואה בנשמות הנמוכות שא"א להם להתעכל ולהיות למאכל אדם העליון כ"א ע"י אפייה דהתלהבות כו'

However, in this lies its superior quality: it does not need rectification through love and awe, etc., which are called baking and cooking, as with the food of grain in the lower souls, who cannot be digested and become food for the supernal Man except through the baking of fervor, etc.

וכמ"ש ואפו עשר נשים בחי' י"ס [י' ספירות] דמלכות לחמכם דאור הזרוע כו' בתנור אחד פי' בתנור הנעשה מאחד עילאה

And as it is written, "And ten women shall bake," the level of the ten Sefiros of Malchus, "your bread," of the sown light, etc., "in one oven": that is, in an oven made from the supernal One,

דהיינו שנתעכלו אחר האפייה ונכללו באחד כו' כמשל המאכל שאינו מתעכל באדם כ"א ע"י אפייה בתחלה כו'.

meaning that after the baking they were digested and absorbed into the One, etc., like the analogy of food, which is not digested in a person except through baking first, etc.

7 ובכ"ז [ובכל זה] יובן משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] שלהי כתובות עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת כו'

Through all this one will understand what our Sages, of blessed memory, said at the end of Kesubos: "In the future the Land of Israel will bring forth fine loaves and garments of fine wool," etc.

פי' הארץ הוא בחי' מלכות דאצילות מקור הנשמות והמלאכים ותוציא מעצמה בלתי עבודת אור הזרוע לצדיק כו' כי תתעלה אז המלכות ותהיה עטרת בעלה כמ"ש סד"ה והיה מספר בנ"י [בני ישראל].

The meaning: the "land" is the level of Malchus of Atzilus, the source of the souls and the angels, and it will bring [them] forth of itself, without the labor of the "light sown for the righteous," etc.; for Malchus will then be elevated and will be "the crown of her husband," as is explained at the end of the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be."

8 וסד"ה קול דודי גבי מקפץ על הגבעות ובביאור ע"פ כי אתה נרי בפי' מלך יחיד חי העולמים.

And at the end of the discourse beginning "The voice of my beloved," on "leaping over the hills," and in the explanation on the verse "For You are my lamp," on the meaning of "King, Only One, Life of the Worlds."

וגלוסקאות היינו כמו הלחם הנאפה בתנור כן מה שע"י עבודת הל"ט מלאכות אור הזרוע של הנשמה נכללת באחד בזמן העוה"ז

And "fine loaves" means this: just as bread is baked in an oven, so too, through the work of the thirty-nine labors, the sown light of the soul is absorbed into the One in the time of this world;

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] תגמר הנשמה בבחי' האפייה ובישול ממילא ומאיליה כי כל האורות עליונים יתגלו במל' דוקא ויבואו כולם לקבל ממנה כמ"ש והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים כו',

but in the Time to Come the soul will be completed in the manner of baking and cooking as a matter of course and of itself, for all the supernal lights will be revealed specifically in Malchus, and all will come to receive from it, as it is written, "And it shall be on that day that living waters shall go out from Jerusalem," etc.

ועיין בשל"ה [בשני לוחות הברית] פ' ויצא ע"פ ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש שפי' עד"ז ברכת המוציא לחם מן הארץ

And see the Shelah, Parshas Vayetze, on the verse "and will give me bread to eat and clothing to wear," where he explains along these lines the blessing "Who brings forth bread from the earth."

ובמ"ש גלוסקאות וכלי מילת דוקא בא לרמוז על כללות ההשתלשלות דאורות פנימים ואורות מקיפים הפנימים בגלוסקאות והמקיפים בכלי מילת

And in saying specifically "fine loaves and garments of fine wool," [the Sages] meant to allude to the chain of descending worlds (hishtalshelus) as a whole, of inner lights and encompassing lights: the inner [lights] in the "fine loaves," and the encompassing [lights] in the "garments of fine wool."

והוא בחי' לבושים ומקיפים דמצות וכמ"ש ברבות בשה"ש [בשיר השירים] בפסוק גן נעול ע"פ ואכסך משי כו' עשאן ממש בעולם כו' המד"א [הי"ך מה דאת אמר] לא ימיש עמוד הענן כו' ע"ש.

And this is the level of the garments and the encompassing [lights] of the mitzvos, and as is written in the Midrash Rabbah on Song of Songs, on the verse "A garden locked," on [the words] "and I covered you with silk (meshi)," etc.: "He made them substantial (mamash) in the world," etc., "as it is said, 'The pillar of cloud did not depart (yamish),'" etc.; see there.

9 והענין דהנה בתורה נאמר לכו לחמו כו' שהוא בחי' אור פנימי ובמצות אנו אומרים אשר קדשנו בחי' קדושין הוא בחי' אור מקיף

The explanation: of the Torah it is said, "Come, eat (lachamu)," etc., which is the level of inner light; and regarding the mitzvos we say, "Who has sanctified us (kideshanu)," the level of betrothal (kiddushin), which is the level of encompassing light.

וראיה לזה שיכול אדם לעשות מצוה בעטיפת טלית ולא יגע ללבו כלל בפנימיות עד שיחשוב מחשבה זרה כו' כמו המקיף שאינו נוגע לפנימי כו'

And the proof of this is that a person can perform a mitzvah by wrapping himself in a tallis and it will not touch his heart inwardly at all, to the point that he may think an alien thought, etc., like the encompassing [light], which does not touch the inner, etc.

משא"כ במ"ת [במתן תורה] שנק' יום חתונתו שעל כל דבור פרחה נשמתן בבחי' אור פנימי כי הרי היה ברצון

Whereas at the Giving of the Torah, which is called "the day of his wedding," at every utterance their souls flew out, at the level of inner light, for it was, after all, willingly:

כי מאחר שפרחה נשמתן בדבור הראשון למה שמעו הדבור השני כו' (פ"ט דשבת דפ"ח ע"ב)

for since their souls had flown out at the first utterance, why did they listen to the second utterance? etc. (chapter 9 of Shabbos, folio 88b).

והקדושין היה קודם לכן ששלח להם את משה וכרת להם ברית עמהם בדם אשר זרק כו' ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע כו' והוא בחי' מקיפים

And the betrothal was before that, when He sent Moshe to them and made a covenant with them through the blood that he sprinkled, etc., and they said, "All that Havayah has spoken we will do and we will hear," etc.; and this is the level of encompassing [lights].

ואמנם המקיף נותן כח ועוז להארת הפנימי דמה שכרת ברית עמהם הי' [היה] סיבה למס"נ [למסירות נפש] שלהם במ"ת [במתן תורה] כו'.

Yet the encompassing [light] gives strength and might to the illumination of the inner [light]: for His making a covenant with them was the cause of their self-sacrifice (mesirus nefesh) at the Giving of the Torah, etc.

אך עיקר הנשואין היה במתן תורה לפי שפרחה נשמתן ממש משא"כ בבחי' העלם המקיפים כו'

But the essence of the marriage was at the Giving of the Torah, because their souls actually flew out, which is not so at the level of the concealment of the encompassing [lights], etc.

וכמו ענין הנז' [הנזכר] באדרא דקמ"ו ב' על הני תלתא דאסתלקו דברעו סגי ותקיף אתדבקו נפשותיהן בשעתא דאתנסיבו כו' (ועמ"ש בד"ה עיני כל אליך ישברו).

And this is like the matter mentioned in the Idra, folio 146b, about those three who passed away: that "with great and mighty desire their souls cleaved at the moment they were taken (isnesivu)," etc. (and see what is written in the discourse beginning "The eyes of all look hopefully to You").

ובזה יובן מה שיפלא לכאורה בפ' והיה אם שמוע שמשה אמרה ואיך אמר ונתתי מטר כו' ונתתי עשב כו' כאלו הוא הנותן ח"ו [חס ושלום]

And with this will be understood what seems puzzling in the passage "And it shall be, if you will diligently listen": Moshe said it, so how could he say "And I will give the rain," etc., "And I will give grass," etc., as though he were the giver, G-d forbid?

כמו שהקשו המפרשים כי מאחר שבמשנה תורה משה כמדבר בעד עצמו ע' [עיין] בהרמב"ן [בהרבי משה בן נחמן] בהקדמתו לפי' התורה א"כ הל"ל [הוה ליה למימר] ונתן ה' מטר כו'.

As the commentators asked: since in Mishneh Torah, [the book of Devarim,] Moshe is like one speaking on his own behalf (see the Ramban in his introduction to his commentary on the Torah), if so it should have said, "And Havayah will give rain," etc.

אך הענין לפי ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה ורוח הוי' הוא שדיבר כו' ונתתי עשב כו' ולא הוא הנותן ח"ו [חס ושלום]

But the explanation is that the Shechinah speaks from within Moshe's throat, and it was the spirit of Havayah that spoke, etc., "And I will give grass," etc., and it is not he who is the giver, G-d forbid.

והטעם הוא כנ"ל שע"י מ"ת [מתן תורה] נעשו בחי' נשואין שהיא ההתכללות ותכלית הביטול בעצמות אור א"ס עד שפרחה נשמתן ממש כו'

And the reason is as mentioned above: through the Giving of the Torah there came about the level of marriage, which is the inclusion and the ultimate self-nullification (bittul) in the essence of the Infinite Light (Or Ein Sof), to the point that their souls actually flew out, etc.

ועד"ז היה במשה בתמידות כמ"ש לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי שלא תפס מקום ודבר בפ"ע [בפני עצמו] כלל

And so it was with Moshe constantly, as it is written, "Go, say to them, 'Return to your tents,' but you, stand here with Me": for he did not occupy any place, and was not anything in his own right at all;

לכך היה יכול לומר ונתתי מפני שדבר ה' דיבר בו מדבר מתוך גרונו כו', ועמ"ש מזה בפ' ואתחנן בד"ה ואהבת את.

therefore he could say "And I will give," because the word of G-d spoke through him, speaking from within his throat, etc. And see what is written on this in Parshas Va'eschanan, in the discourse beginning "And you shall love."

10 וכענין זה ידוע שהוא השונה הלכות דארז"ל [דאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מתניתא מלכתא פי' עד"מ כמלך הגוזר ואומר ע"י שלוחו כו' כן אנו אומרים אמר אביי כו'

And similar to this, it is known that so it is with one who studies halachos, for our Sages, of blessed memory, said, "The Mishnah is a queen." The meaning is, by way of analogy: like a king who decrees and speaks through his messenger, etc., so we say, "Abaye said," etc.,

כי גזירות המלך הקב"ה דינא דמלכותא שאמר אביי רוח ה' הוא שדיבר בו וכמ"ש ואשים דברי בפיך כו' וכמ"ש במ"א.

for [these are] the decrees of the King, the Holy One, blessed be He, "the law of the kingdom," which Abaye said: it is the spirit of Havayah that spoke through him, and as it is written, "And I have put My words in your mouth," etc., and as is explained elsewhere.

ואמנם אין זה אלא לאחר מס"נ [מסירות נפש] דנשואין הנ"ל. ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו בפי' גבורי כח עושי דברו ועי"ז אח"כ לשמוע בקול דברו:

However, this is only after the self-sacrifice (mesirus nefesh) of the marriage mentioned above. And see what is written in the discourse beginning "At the time when [Israel] put first," on the meaning of "mighty in strength, who do His word," and through this, afterwards, "to hearken to the voice of His word."

LIKKUTEI TORAH • PARSHAS BECHUKOSAI • MAAMAR 7

# וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה...

"And Reuven went in the days of the wheat harvest, and found dudaim"

1 וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה (ע' [עיין] בסנהדרין צ"ט ב'. וברבות ויצא ר"פ ע"ב).

"And Reuven went in the days of the wheat harvest, and found dudaim in the field" (see Sanhedrin 99b; and [Midrash] Rabbah, Vayetzei, at the beginning of chapter 72).

חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. יותן את הארץ הזאת לעבדיך.

"Train a youth according to his way; even when he grows old he will not depart from it." "Let this land be given to your servants."

וע"ש הפי' כפשוטו במ"כ ובידי משה בשם פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] ונכון הוא ולפ"ז [ולפי זה] זהו גריעותא להם וכמ"ש ברבות ס"פ מטות שעליהם נאמר נחלה מבוהלת בראשונה כו'.

And see there the explanation according to its plain meaning in the Matnos Kehunah, and in the Yedei Moshe in the name of Rashi's commentary, and it is correct. According to this, this is a shortcoming on their part, as is written in [Midrash] Rabbah at the end of Parshas Matos, that concerning them it was said, "An inheritance hastily gotten at the beginning," etc.

2 וצ"ל דהפסוק חנוך לנער ע"פ דרכו הוא מעלה ושבח שראוי לעשות כן.

And this needs to be understood, for the verse "Train a youth according to his way" is a virtue and a praise: that it is fitting to do so.

גם בלא"ה [בלאו הכי] מבואר בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] הקושיא בפסוק חנוך לנער דמדכתיב ע"פ דרכו משמע שאינה דרך האמת לאמתו וא"כ מאי מעליותא שגם כי יזקין לא יסור ממנה.

Moreover, even apart from this, Sefer Shel Beinonim [Tanya], Part II, explains the difficulty in the verse "Train a youth": since it is written "according to his way," the implication is that it is not the way of the absolute truth; and if so, what virtue is there in "even when he grows old he will not depart from it"?

והענין כי הנה בפי' וימצא דודאים יש במדרש שני פירושים. א' שהן מין עשב וע' בהרמב"ן [בהרבי משה בן נחמן] בפי' התורה שם.

The explanation is that, regarding the meaning of "and found dudaim," there are two explanations in the Midrash. One, that they are a kind of herbage; and see the Ramban in his commentary on the Torah there.

הב' שהן שעורים. ועמ"ש בד"ה אסור לאדם שיטעום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב כו' דבחי' עשב זהו מקור ההשפעה לבחי' המלאכים הנק' בהמה.

The second, that they are barley. And see what is written in the discourse beginning "A person is forbidden to taste [anything] until he gives food to his animal, as it is said, 'And I will give herbage,' etc.": that the level of herbage is the source of the flow of influence to the level of the angels, which are called "animal."

(וע' בזח"א [בזהר חלק א] י"ח ב' קנ"ו ב') ולכן נק' דודאים שהוא מלשון אתן את דודי לך בחי' אהבה שמזה נמשך ונולד בהם האהבה להיות בוערת כמראה הלפידים כו'.

(And see the Zohar, Part I, 18b [and] 156b.) That is why they are called dudaim, which is from the expression "I will give my love (dodai) to you": the level of love, for from this the love is drawn down and born in them, to be burning "like the appearance of torches," etc.

וגם לפי הפי' שהם שעורים היינו ג"כ מאכל בהמה כו' רק שזהו בחי' גבוה יותר כמש"ש [כמה שכתוב שם].

And also according to the explanation that they are barley, this too is food for an animal, etc., only that this is a higher level, as is written there.

ולכן נק' בחי' זו חנוך לנער משום דכד איתיליד יהבין ליה נפשא מסטרא דבעירא דכיא כו' כנ"ל (בד"ה וספרתם לכם הנ"ל)

That is why this level is called "Train a youth": because "when he is born, they give him a soul from the side of a pure animal," etc., as mentioned above (in the discourse beginning "And you shall count for yourselves," mentioned above).

ע"כ המזון לבחי' זו הוא מבחי' שעורה שעור ה' או מבחי' עשב וכמ"ש ועשב לעבודת האדם ע"כ גם בניו תפסו בעבר הירדן שהוא מקום מקנה ע"ד ונתתי עשב בשדך לבהמתך שנתבאר למעלה ובת"א [ובתורה אור] בד"ה ואלה המשפטים.

Therefore the nourishment for this level is from the level of se'orah (barley), shi'ur hei (the measure of hei), or from the level of herbage, as it is written, "and herbage for the service of man." Therefore his sons, too, took hold [of land] across the Jordan, which is "a place for livestock," in the manner of "I will give herbage in your field for your animals," which was explained above, and in Torah Ohr in the discourse beginning "And these are the ordinances."

ומה דמשמע שלא נכון עשו בזה (ועיין ביהושע סימן כ"ב י"ט) זהו משום שעשו את הטפל עיקר.

And as for what is implied, that they did not act properly in this (and see Yehoshua, chapter 22, [verse] 19), this is because they made the secondary into the primary.

והרי אף שאסור לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו מ"מ אח"כ צ"ל ואכלת ושבעת והיינו לכו לחמו בלחמי

For although a person is forbidden to taste anything until he gives food to his animal, nevertheless afterwards there must be "and you shall eat and be satisfied," which is "Come, eat of my bread."

ועוד כי א"י [ארץ ישראל] דוקא היא ארץ חטה ושעורה כו' ג"כ והם בחרו לקבע גמור בחי' זו דמקום מקנה.

Moreover, the Land of Israel specifically is "a land of wheat and barley," etc., as well; yet they chose to settle completely and permanently in this level of "a place for livestock."

וזהו ענין אי לך ארץ שמלכך נער ופי' בזח"א [בזהר חלק א] ס"פ לך לך (דצ"ה ע"ב) שהוא בחי' מט"ט [מטטרון] נער הייתי גם זקנתי שמשם מקור ושרש השפעה הנ"ל

This is the meaning of "Woe to you, O land, whose king is a youth," which is explained in the Zohar, Part I, at the end of Parshas Lech Lecha (folio 95b), as the level of Metatron, "I was a youth, and I have also grown old," for from there is the source and root of the flow of influence mentioned above.

אשריך ארץ כו' היא ארץ חטה ושעורה כו' אשר עיני ה' אלקיך בה כו'.

"Happy are you, O land," etc., is "a land of wheat and barley," etc., "upon which are the eyes of Havayah your G-d," etc.

אך מ״מ ג״ז [גם זה] אמת שצ״ל חנוך לנער ע״פ דרכו וגם כי יזקין לא יסור ממנה.

But nevertheless, this too is true: that there must be “Train a youth according to his way,” and also “even when he grows old he will not depart from it.”

פי׳ כי יזקין ויהיה בבחי׳ אדם כי זקן היינו שקנה חכמה והיינו ע״י חטה דוקא כ״ב אתוון דאורייתא וכמ״ש בענין והדרת פני זקן. אעפ״כ [אף על פי כן] לא יסור ממנה מענין בחי׳ דודאים שעורה מאכל בהמה

That is: when he grows old and comes to be at the level of “man” — for an “elder” (zaken) is one who has acquired (kanah) wisdom, and this is through wheat specifically, the twenty-two letters of the Torah, as is explained on the subject of “And you shall honor the face of an elder” — even so, he “will not depart from it,” from the matter of the level of dudaim, barley, food for an animal.

היינו משום שצ״ל בבחי׳ בהמה שלמעלה מבחי׳ אדם לבד דהיינו מ״ש אדם ובהמה תושיע.

That is because he must be at the level of “animal” that is above the level of mere “man,” which is what is written, “Man and animal You save.”

3 והוא להיות נמשך אחריו ית׳ כבהמה למעלה מהטעם והדעת והיינו ע״י חנוך לנער שנתחנך להיות מתחלה בבחי׳ הביטול דבהמה

That is, to be drawn after Him, may He be blessed, like an animal, above reason and knowledge. This comes through “Train a youth”: that he was trained to be, from the outset, at the level of the self-nullification (bittul) of an “animal,”

שהם המלאכים פני אריה פני שור והאופנים וחיות ברעש גדול והיינו ע״י שעור ה׳ כו׳ כנ״ל,

which are the angels, “the face of a lion,” “the face of an ox,” and “the Ofanim and Chayos with a great noise”; and this is through shi’ur hei, etc., as mentioned above.

וע״י יוקבע הביטול בנפשו, שגם כי יזקין להיות קנה חכמה לכו לחמו בלחמי לא יסור מהיות בבחי׳ בהמה ג״כ בבחי׳ הביטול שלמעלה מהשכל כו׳:

Through this the self-nullification will be fixed in his soul, so that even “when he grows old,” to be one who has acquired wisdom, “Come, eat of my bread,” he “will not depart” from being at the level of “animal” as well, at the level of the self-nullification that is above intellect, etc.

4 ב וביאור הדבר הנה כתיב ברות (סי׳ ג׳ ט״ו) ויאמר כו׳ וימד שש שעורים ופי׳ בגמרא (סנהדרין דצ״ג ע״א) ששה צדיקים כו׳ וכ״ה ברבות ברות על פסוק זה.

2. The explanation of the matter: it is written in Ruth (chapter 3, [verse] 15), "And he said," etc., "and he measured six [measures of] barley"; and the Gemara explains (Sanhedrin, folio 93a): six righteous men, etc.; and so it is in [Midrash] Rabbah on Ruth, on this verse.

ולכאורה אינו מובן איך הצדיקים הגדולים ההם נקראו בשם שעורים וע׳ בחולין (פג״ה [פרק גיד הנשה] דצ״ב סע״א [סוף עמוד א]) איתא ג״כ עד״ז ומהרש״א [ומהרש״א] שם בח״א [בחידושי אגדות] נדחק ליישב.

On the face of it, it is not understood how those great righteous men are called by the name "barley." And see Chullin (chapter Gid HaNasheh, folio 92a, at the end of side a): it is stated there along these lines too, and the Maharsha there, in the Chiddushei Aggados, strains to resolve [it].

אבל הנראה לומר כי עם היות שבחי׳ חטה שהוא מאכל אדם גבהה הרבה מבחי׳ שעורים מאכל בהמה. שבחי׳ אדם זהו נשמות דאצי׳ ובחי׳ בהמה היינו נשמות דבי״ע וכמ״ש בד״ה ואלה המשפטים. אך יש עוד בחי׳ בהמה שגבוה מבחי׳ אדם

But what seems right to say is this: although the level of wheat, which is food for man, is much higher than the level of barley, food for an animal — for the level of "man" is the souls of the World of Atzilus (Emanation), and the level of "animal" is the souls of the Worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, as is explained in the discourse beginning "And these are the ordinances" — nevertheless there is another level of "animal" that is higher than the level of "man."

דהיינו משארז״ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] פ״ק [פרק קמא] דחולין (דף ה׳ ע״ב) ע״פ אדם ובהמה תושיע הוי׳ אלו בני אדם הערומים בדעת כאדם (הראשון) ומשימים א״ע [את עצמו] כבהמה (דכאי רוח).

That is, as our Sages, of blessed memory, said in the first chapter of Chullin (folio 5b) on the verse "Man and animal You save, Havayah": "These are people who are shrewd in knowledge like Adam (the first [man]) and make themselves like an animal (crushed in spirit)."

ולכן נקראו אלו בשם שעורים שהוא מאכל בהמה כו׳.

That is why these are called by the name "barley," which is food for an animal, etc.

וזהו בחי׳ בהמה רבה שלמעלה מבחי׳ אדם כמ״ש בפי׳ עקב בד״ה ויאכילך את המן יעו״ש [יעויין שם].

This is the level of the "great animal" (behemah rabbah) that is above the level of "man," as is explained in Parshas Eikev, in the discourse beginning "And He fed you the manna"; see there.

ובזח"ג [ובזהר חלק ג] פי' אמור (דצ"ח ע"ב) פי' שש שעורים הם שיתא סדרי משנה והיינו שזהו מאכל בהמה.

And in the Zohar, Part III, Parshas Emor (folio 98b), it explains that "six [measures of] barley" are the six orders of the Mishnah; that is, this is food for an animal.

ר"ל [רוצה לומר] שע"י"ז יבוא לבחי' ומדרגה הנ"ל דאדם ובהמה תושיע הוי' שמשימים א"ע [את עצמו] כבהמה

That is to say, through this one will come to the level and rank mentioned above, of "Man and animal You save, Havayah": those who make themselves like an animal.

וע"ד שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברבות פ' אמור פכ"ז כאדם אנחנו כבהמה תושיענו לפי שאנו נמשכים אחריך כבהמה כו' ועמ"ש בד"ה והניף הכהן אותם על לחם הבכורים.

This is along the lines of what our Sages, of blessed memory, said in [Midrash] Rabbah, Parshas Emor, chapter 27: "Like man are we; like an animal save us, for we are drawn after You like an animal," etc. And see what is written in the discourse beginning "And the kohen shall wave them upon the bread of the first fruits."

אך שייכות ש"ס משנה לשעורים י"ל [יש לומר] כי הוא לי' [לשון] שעורים שתשבע"פ [שתורה שבעל פה] היא מגבלת השיעור והמדה לכל המצות שיהיו התפילין כך וכך דוקא וכן הסוכה וכמ"ש מזה בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה.

But as for the connection of the six orders of the Mishnah to barley (se'orim), it can be said that it is the term shi'urim (measures), for the Oral Torah sets the bounds of the measure and the size for all the mitzvos: that the tefillin must be such-and-such precisely, and likewise the sukkah; as is explained about this in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' first."

5 וזהו ג"כ מבחי' שעור ה' ה"ג [חמש גבורות] שהם נותנים המדה כו'. וגם ה' שעור ה' הנמשך מבחי' ה' עילאה דשם הוי' שהיא בחי' גבוה מאד כמ"ש בד"ה לך לך מארצך.

This too is from the level of shi'ur hei, the five Gevuros, which give the measure, etc. And also, the hei of shi'ur hei is the one drawn from the level of the upper hei of the Name Havayah, which is a very high level, as is explained in the discourse beginning "Go forth from your land."

וגם יי"ל [יש לומר] שעורים בשי"ן שמאלית מלשון וסביביו נשערה מאד שפי' רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ס"פ בתרא דיבמות לשון חוט השערה.

It may also be said that se'orim, with the left shin (sin), is from the expression "and round about Him it storms (nis'arah) exceedingly," which our Sages, of blessed memory, explained at the end of the last chapter of Yevamos as an expression of "a strand of hair" (chut hasa'arah).

6 והיינו כי הלכות תשבע"פ [תורה שבעל פה] נק' קווצותיו תלתלים כו' וכמשארז"ל [וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ק [סוף פרק קמא] דחגיגה כהררים התלויים בשערה כו' ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בפי' כשעירים עלי דשא.

That is, the laws of the Oral Torah are called "His locks are curled (taltalim)," etc., as our Sages, of blessed memory, said at the end of the first chapter of Chagigah: "like mountains suspended by a hair (sa'arah)," etc. And see what is written in the discourse beginning "Listen, O heavens," on the meaning of "like fine rains (se'irim) upon the grass."

וכ"ז [וכל זה] נמשך ע"י והניף את העומר כו' כי המלאכים אף שהם מקבלים ג"כ מבחי' שעורה שעור ה' עכ"ז [עם כל זה] נקראו עומדים שעומדים ברום עולם במדרגה א'

And all this is drawn down through "And he shall wave the omer," etc. For the angels, although they too receive from the level of se'orah, shi'ur hei, are nevertheless called "standing ones," for they stand in the heights of the world on one level;

אבל נש"י [נשמות ישראל] שהם בגוף ומבררים נה"ב [נפש הבהמית] באתכפיא נעשו בבחי' מהלכים בעילוי אחר עילוי וזהו והניף את העומר כו'.

but the souls of Israel, who are in a body and refine the animal soul through subjugation (iskafya), come to be at the level of "those who go," in ascent after ascent. This is "And he shall wave the omer," etc.

7 והעלאה זו בבחי' בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם כנ"ל ומשם ממשיכים המשכה עליונה דשש שעורים ש"ס [ששה סדרי משנה] משנה ששרשם נמשך מבחי' ושער רישיה כעמר נקא כו' שהוא ג"כ ענין עמר. כמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' בשלח ע"פ עמר לגלגלת.

And this elevation is into the level of the "great animal" that is above the level of "man," as mentioned above. From there they draw down a supernal flow of the "six [measures of] barley," the six orders of the Mishnah, whose root is drawn from the level of "and the hair of His head was like pure wool (amar)," etc., which is also the concept of omer, as is written in the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Beshalach, on the verse "an omer for each head (gulgoles)."

וזהו ענין וספרתם לכם כו' חמשים יום להמשיך מבחי' שער החמשים בבחי' עמר שעורים כו':

This is the meaning of "And you shall count for yourselves," etc., "fifty days": to draw down from the level of the fiftieth gate (sha'ar) into the level of the omer of barley, etc.

8 ג והנה בענין חטה שהיא מאכל אדם כ"ב אתוון דאורייתא יש לפרש ע"פ מ"ש לקמן בפ' ואתחנן בד"ה ואהבת את. איך ע"י עסק התורה ממשיכים אור א"ס ב"ה שיתגלה אלינו בבחי' אור פנימי כו' ע"ש

3. Now, the matter of wheat, which is food for man, the twenty-two letters of the Torah, can be explained according to what is written below, in Parshas Va'eschanan, in the discourse beginning "And you shall love": how through occupation with the Torah one draws down the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, so that it is revealed to us as an inner light, etc.; see there.

וע"כ ע"י נקרא אדם. שיש בו בחינת חכמה עילאה ממש.

Therefore, through this one is called "man," for there is in him the level of the supernal Chochmah (wisdom) itself.

9 ועמ"ש בד"ה והדרת פני זקן.

And see what is written in the discourse beginning "And you shall honor the face of an elder."

משא"כ ע"י שעורה שעור ה' מה שמתבונן איך הוא ית' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע כו' מ"מ אינו משיג כלל מהותו ית' וגם לא מהות חכמה עילאה רק מציאותו ולא מהותו כמ"ש בד"ה ולא תשבית מלח.

Whereas through se'orah, shi'ur hei — one's contemplating how He, may He be blessed, is the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), etc. — nevertheless one does not grasp His essence, may He be blessed, at all, nor even the essence of the supernal Chochmah (wisdom), but only His existence and not His essence, as is explained in the discourse beginning "And you shall not omit the salt."

10 וע"כ נק' בהמה עדיין. שנים עשר בקר והים עליהם כו' בבחי' מקיף בד"ה מי מנה.

Therefore it is still called "animal." "Twelve oxen, and the sea upon them," etc., at the level of the encompassing (makif), [as is explained] in the discourse beginning "Who has counted."

ועפ"ז יובן ענין בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם [ועל פי זה]

According to this, the concept of the "great animal" that is above the level of "man" will be understood.

כי לגבי אור א"ס ב"ה ממש גם חכמה עילאה שהיא בחי' אדם כעשייה גשמיות נחשבת וכמ"ש לקמן בפי' ומותר האדם מן הבהמה אין

For relative to the Infinite Light (Or Ein Sof) itself, blessed be He, even the supernal Chochmah (wisdom), which is the level of "man," is considered like physical action, as is explained below on the meaning of "and the advantage of man over the animal is ayin (nothing)."

ואפילו אדם קדמון שהוא כתר דכללות נק' אדם דבריאה שהוא בחי' בהמה כו' ונק' ג"כ בחי' אריה כו' ועמ"ש מזה בד"ה ואכלתם אכול.

And even Adam Kadmon, which is the Keser of [the worlds] as a whole (klalus), is called "the Adam of Beriah (Creation)," which is the level of "animal," etc.; and it is also called the level of "lion," etc. And see what is written about this in the discourse beginning "And you shall eat, eating."

11 וזהו ענין אדם ובהמה והוא למטה בעבודת ה' בחי' הביטול שלמעלה מהשכל כמו בהמה כו' בד"ה והניף הכהן אותם בענין כשב שהשי"ן קודם לבי"ת כו' ע"ש.

This is the meaning of "man and animal." Below, in the service of G-d, it is the level of the self-nullification (bittul) that is above intellect, like an animal, etc., [as is explained] in the discourse beginning "And the kohen shall wave them," on the subject of kesev (lamb), in which the shin comes before the beis, etc.; see there.

וזהו שהיו מניפין שתי הלחם ע"ג [על גבי] שני הכבשים להיות בבחי' אדם ובהמה תושיע הוי'.

This is why they would wave the two loaves on top of the two lambs (kevasim): to be at the level of "Man and animal You save, Havayah."

12 ועד"ז יובן מאמר הרבות ר"פ וישלח ע"פ ויהי לי שור וחמור. חמור זה מלך המשיח כו'

Along these lines will be understood the statement of [Midrash] Rabbah at the beginning of Parshas Vayishlach on the verse "And I have an ox and a donkey": "Donkey: this is King Moshiach," etc.

כי הוא בחי' בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם וכענין הנ"ל בפי' א"ק [אדם קדמון] שנק' אדם דבריאה כו'.

For he is the level of the "great animal" that is above the level of "man," as in the matter mentioned above in the explanation of Adam Kadmon, which is called "the Adam of Beriah (Creation)," etc.

וזהו ג"כ ענין יששכר חמור גרם כו' ובגמרא רפ"ה דשבת ניגרא דחמרא שערי כו' היינו כנ"ל.

This is also the meaning of "Yissachar is a strong-boned donkey," etc.; and in the Gemara, at the beginning of the fifth chapter of Shabbos, "a donkey's stride [depends on] barley," etc. This is as mentioned above.

וזהו דע מאין באת. כי ומותר האדם מן הבהמה אין (בקהלת סי' ג' י"ט) ועיין מזה בתד"א [בתנא דבי אליהו] ח"ב [חלק ב'] פכ"ד מה שהקשה ע"ז ועיין בקהלת רבה והבחיי פ' בראשית ע"פ ויפח באפיו פי' כי אין הוא חכמה כמ"ש והחכמה מאין תמצא.

And this is "Know from where (me'ayin) you came." For "and the advantage of man over the animal is ayin" (in Koheles, chapter 3, [verse] 19). And see about this in Tanna DeBei Eliyahu, Part II, chapter 24, the difficulty it raises about this; and see Koheles Rabbah, and [Rabbeinu] Bachya on Parshas Bereishis, on the verse "And He blew into his nostrils." The meaning is that ayin is Chochmah (wisdom), as it is written, "And wisdom, from where (me'ayin) shall it be found?"

וזהו מותר האדם כו' אך מ"ש כי הכל הבל היינו כי גם חכמה עילאה נק' הבל הארה בעלמא וכענין בראשית שהיא חכמה נמי מאמר הוא בחי' הבל לבד.

This is "the advantage of man," etc. But as for what is written, "for all is hevel," this is because even the supernal Chochmah is called hevel (breath), a mere radiance; and as in the matter of "Bereishis," which is Chochmah, "is also a saying": the level of hevel alone.

13 וכמ"ש ברבות בקהלת בתחלתו ששלמה אמר שבעה הבלים נגד שבעת ימי בראשית הרי שאף יום השבת נק' הבל ושבת הוא חכמה עילאה

As is written in [Midrash] Rabbah on Koheles, at its beginning: that Shlomo said hevel seven times, corresponding to the seven days of Creation. Thus even the day of Shabbos is called hevel, and Shabbos is the supernal Chochmah (wisdom).

והיינו לפי שיש בחי' שבת בשבתו שגם יום השבת דעכשיו נחשב כחול לגבי יום שכולו שבת כמ"ש במ"א לכן נק' הבל.

That is because there is the level of "Shabbos in its Shabbos," for even the day of Shabbos of the present time is considered like a weekday relative to "the day that is entirely Shabbos," as is explained elsewhere; therefore it is called hevel.

גם י"ל [יש לומר] פי' הבל ע"ד מ"ש במדרש תלים (רס"י [ריש סימן] ס"ב) בענין בה"א [באות ה"א] בראם מה ה"א כשאדם מוציאה מתוך פיו אין בה לא ריחוש שפתים ולא חריצת לשון כך בלא עמל כו'

It may also be said that the meaning of hevel is along the lines of what is written in Midrash Tehillim (at the beginning of section 62) on the matter of "With hei He created them": just as the hei, when a person brings it out of his mouth, has neither movement of the lips nor working of the tongue, so without toil, etc.

וזהו הבל היינו אות ה' אתא קלילא כו'. והיינו ששרש כל העולמות מבחי' מל' הנק' ה' וכן גם א"ק [אדם קדמון] שרשו ממל' דא"ס.

And this is hevel: that is, the letter hei, "a light letter," etc. That is, the root of all the worlds is from the level of Malchus (sovereignty), which is called hei; and likewise Adam Kadmon too has its root in the Malchus of the Infinite One (Ein Sof).

גם הבל מילוי שם ס"ג [שם ס"ג] והנה שרש עולם התהו מיו"ד אחרונה דמילוי ס"ג כו'.

Also, hevel is the filling (milui) of the Name Sag. Now, the root of the World of Tohu is from the final yud of the filling of Sag, etc.

14 ולאן אתה הולך. אן נופל על מקום כמו אנה פניך מועדות. אנה אתם הולכים. והיינו כי עיקר הגמול בתח"ה [בתחיית המתים] שהוא בעוה"ז במקום גשמי.

"And to where (le'an) you are going." An is said of a place, as in "Where (anah) is your face set?" "Where (anah) are you going?" That is, the main reward is at the Resurrection of the Dead, which is in this world, in a physical place.

ולכאורה תמוה ששרשו מאין חכמה והולך לאן מקום גשמי. אלא כי זהו ע"י גילוי אור א"ס דקמי' [דקמיה] רוחניות וגשמיות שוין.

On the face of it, it is astonishing that its root is from ayin, Chochmah (wisdom), and it goes to an, a physical place. But this is through the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), for before Him spirituality and physicality are equal.

ע"כ יהיה הגילוי בגשמיות עוה"ז. דירה בתחתונים וזהו ולפני מי אתה עתיד כו' בחי' מי ברא אלה.

Therefore the revelation will be in the physicality of this world: a dwelling place among the lower realms. And this is "and before Whom (mi) you are destined," etc.: the level of "Who (mi) created these."

זהו בחי' גבוה כמ"ש מי יתן והיה לבבם זה מי יתן מציון ישועות ישראל כו'

This is a lofty level, as it is written, "Who (mi) would grant that their heart be such"; "Who (mi) would grant from Zion the salvations of Israel," etc.;

מי יתן טהור מטמא כו' מי שאמר והיה העולם כו' מי גילה לבני רז זה כו' והיינו בחי' ע"ק [עתיקא קדישא] כו':

"Who (mi) can bring forth the pure from the impure," etc.; "He Who (mi) spoke and the world came to be," etc.; "Who (mi) revealed this secret to My children," etc. That is, the level of Atika Kadisha (the Holy Ancient One), etc.

15 סליק ספר ויקרא

The Book of Vayikra is concluded.